Conspectus chirurgiae tam medicae, methodo Stahliana conscriptae; quam instrumentalis, recentissimorum auctorum ductu collectae, quae singula tabulis CIII exhibentur / [Johann Juncker].

Contributors

Juncker, Johann, 1679-1759

Publication/Creation

Halae : Orphanotropheum, 1721.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/kg9kgs94

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

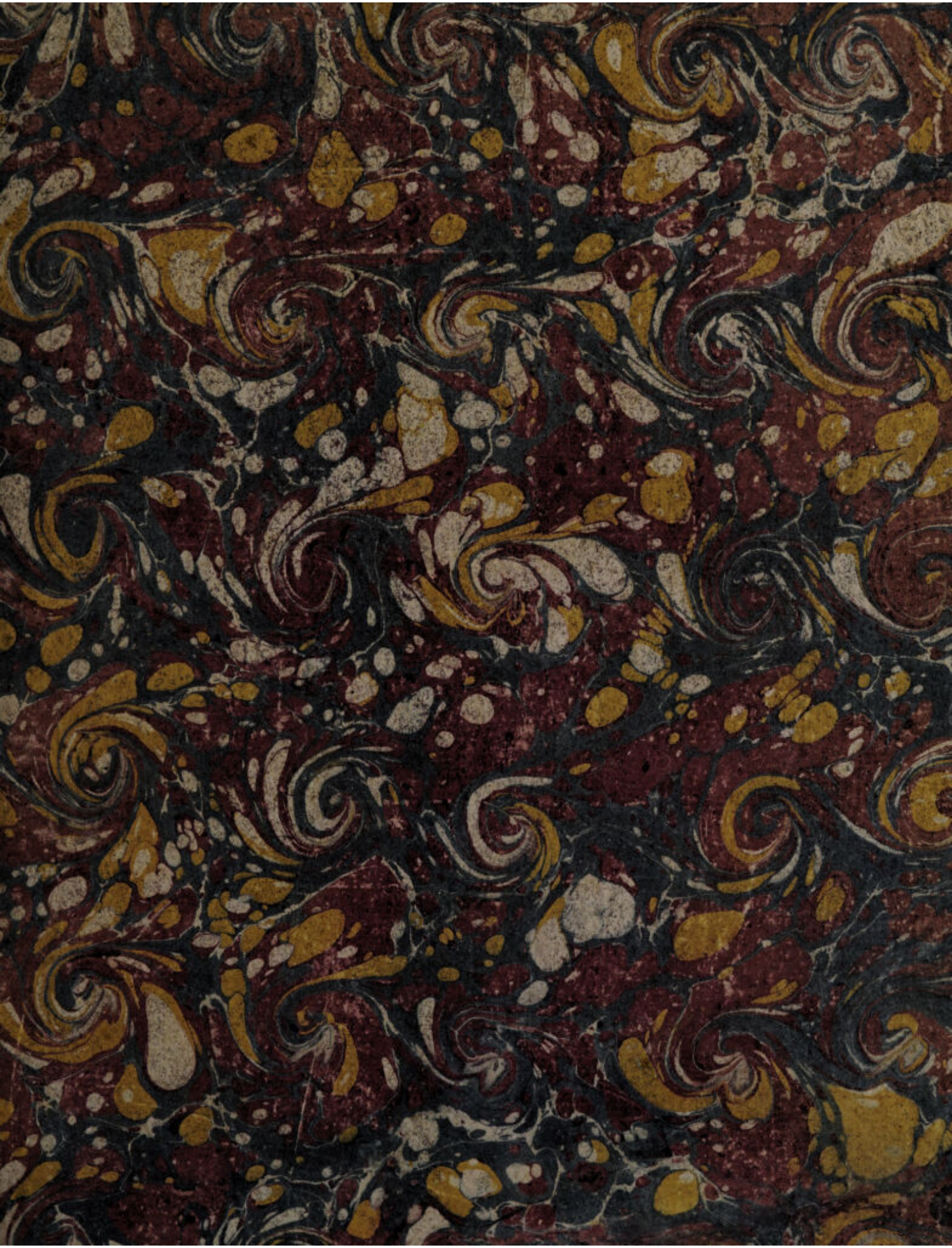
You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

wellcome collection

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
https://wellcomecollection.org

30751/B

S..c

H.VII.Jun

55150

CONSPECTVS

CHIRURGIÆ

TAM

MEDICÆ,

METHODO STAHLIANA

CONSCRIPTÆ;

QVAM

INSTRVMENTALIS,

RECENTISSIMORVM AVCTORVM DVCTV

COLLECTÆ,

QVÆ SINGVLA

TABVLIS CIII

EXHIBENTVR:

ADJECTO

INDICE SVFFICIENTE,

AVCTORE

D. IOANNE IVNCKERO,

MED. PRACTICO ORPHANOTROPHEI HALENSIS.

HALÆ, Typis & Impensis ORPHANOTROPHEI. MDCCXXI.

Unable to display this page

VIRO
ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO, CONSVLTISSIMO ATQVE EXPERIENTISSIMO DOMINO,
DOMINO
D. GEORGIO ERNESTO STAHLIO,
SACRÆ MAIESTATIS REGIÆ BORVSSIÆ ARCHIATRO PRIMARIO, CONSILIARIO AVLICO PRVDENTISSIMO, PRÆSIDI COLLEGII MEDICI BEROLINENSIS MERITISSIMO,
PATRONO SVO VENERANDO

S. D.

IOANNES IVNCKERVS.

NOndum excidit memoria, VIR EXCELLENTISSIME, neque vmquam excidere par eſt, quam beneuolo ac plane paterno animo me & ſtudia mea proſequi ante triennium cœperis: quum prima mihi, quamuis abſenti, occaſio offerretur innoteſcendi TIBI, atque editionem tabularum medicarum, quam parabam, TEcum communicandi. Ac tum quidem publicum huius rei teſtimonium ſic dediſti, vt non modo proba-

res inſtitutum hoc meum: ſed luculenta etiam & eruditiſſima præfatione comitari illud & quaſi præmunire nullus dubitares. Haud mirum videri oportet, ſi ſplendor inde & commendatio inſignis operi acceſſit: quum TV nouam rei medicæ, tot ac tam cæcis obſcuritatibus inuolutæ, lucem dudum ipſe attuleris, & præcipuum aliquem inter eius inſtauratores locum merito TVO teneas. Quare omnia tanto magis inuitant me ac ſtimulant, vt & gratam animi mei obligationem hic publice ſignificem, & alterum hunc tabularum chirurgicarum faſciculum ILLVSTRI TVO Nomini dedicatum velim. Admitte igitur, VIR EXPERIENTISSIME, eodem beneuolentiæ adfectu, quæ ex iisdem, hoc eſt, TVIS potiſſimum fontibus deriuata & collecta ſunt: et cum in AVGVSTISSIMÆ DOMVS REGIÆ, *cuius incolumitati magna nunc fide ac ſolicitudine excubas, tum in communem hominum ſalutem diu & ad ſeram vsque ſenectutem ſoſpes atque incolumis age. D. Halæ ad Salam* V *Id. Septembris*

CIↃ IↃCC XX.

PRÆ-

PRÆFATIO.

LECTORI BENEVOLO

Salutem.

Triennium exactum est, quum vniuersam medendi scientiam, tabulis compendiariis comprehensam, luci publicæ exposui. Probari hoc institutum meum haud paucis visum est: vnde hortari me per litteras & coram cœperunt, vt, quæ de arte chirurgica scitu necessaria sunt, in eamdem breuioris conspectus formam redigerem. Qua de re quum mecum inirtio ageretur, non sine caussa restiti: quoniam facile intelligebam, laborem hunc priori difficiliorem futurum & plus consumturum temporis, quam mihi quidem per ne-

gotiorum reliquorum rationes conceſſum eſt. Nihilo minus operi tandem accinxi me, atque illud eo, quo hic apparet, habitu poſt receptas ex grauiſſimo morbo vires, quæ ſola benigniſſimi Dei indulgentia eſt, perfeci. De cuius argumento & vſu vt eo melius conſtet Lectori beneuolo, pauca quædam hic prænonenda eſſe arbitratus ſum. Nimirum vix vnus atque alter ſcriptor inuenitur, qui de chirurgia medica & inſtrumentali ſimul exponat: medicis parte medicâ; inſtrumentali autem iis relicta, quorum proprie eſſe creditur manus auxiliatrices ipſas læſo corporis membro adhibere. Atque inter hos limites continere me & ego facile potuiſſem. Sed hoc modo cautelas atque obſeruationes practicas permultas easque apprime vtiles omittere neceſſe fuiſſet: quæ in venæ ſectione, ſcarificatione, hirudinum applicatione, fonticulis, abſceſſuum apertionibus aut alia occaſione magno numero occurrunt. Hinc ſubiungere & ipſam inſtrumentalem huius artis partem viſum fuit, vt eo perfectius opus & omnium vſui accommodatius prodiret. Igitur chirurgiam medicam ex prælectionibus illis, quibus Excellentiſſimus Stahlius quondam in hac academia auditores ſuos inſtruxit, potiſſimum collegi: adhibitis in ſubſidium quoque iis, quæ in publicis eiusdem Viri Experientiſſimi ſcriptis paſſim diſperſa inueniuntur. Ad inſtrumentalem autem tractationem quod attinet, operationes manuariæ ex recentiſſimis ſcriptoribus demonſtrandæ fuerunt: hac tamen adhibita circumſpectione, vt & hæ vbique cum cautelis

& obſeruationibus Stahlianis atque adeo non niſi ad mentem huius Archiatri noſtri exhibeantur; quum ſatis notum ſit, a Viris ceteroquin celeberrimis multa haud raro conſilia ſuppeditari, quæ vſus circumſpectior non ſemper videtur comprobare. Ceterum in ipſa rerum dispoſitione ordinem hunc ſecutus ſum, vt de tumoribus atque vlcerationibus, quippe ex cauſſa quadam interna plerumque exiſtentibus, primo loco egerim. Deinde vulnera ſequuntur, fracturæ & luxationes, quæ ex cauſſis violentis ac externis originem ducunt: & explicatis his omnibus ipſæ quoque ac ſpeciatim ſic dictæ operationes. De inſtrumentis chirurgorum, de fasciis & reliquo deligationis apparatu in tabula ſecunda, tertia & quarta expoſui: ne hæc præcognita neceſſaria ex aliis ſcriptoribus cum tædio petere neceſſum Lectoribus foret, nec ipſi adeo opuſculo deeſſe quidpiam videretur. Interim facile ac lubens agnoſco, permulta in hoc tam arduo & ſæpius intricato medendi genere ſupereſſe ac deprehendi, quæ defectum ſcientiæ humanæ arguant. Neque etiam, vt omnes facile conceſſuros arbitror, hic vnius hominis atque ætatis labor eſt. Atque hoc magis beneuolos lectores per debitum omnibus amorem & per communem cum fragilitatem tum ſalutem rogo, vt communicare mecum non grauentur, ſi quæ monenda in hac præceptione, ac præcipue quidem in chirurgia inſtrumentali iudicauerint. Mihi interea ſufficit, quod ſperari poſſe videor, non inanem fore operam digerendo huic opuſculo

culo a me impensam: præsertim quum in eo plurimorum chirurgorum [nam & cautiores esse multoque vsu exercitatiores noui] temeraria, audax & a vera ratione prorsus aliena sanandi methodus passim detegatur; viaque tutior in miserorum securitatem ac solatium, simul ostendatur. Tu vero vale, Beneuole Lector, integrisque & corporis & animi viribus in honorem supremi Conditoris recte vtere.

Auctor.

TABVLA

TABVLA I.
DE
CHIRVRGIA IN GENERE.

I. DEFINITIO.

Chirurgia est pars medicinæ antiquissima, quæ partim per congrua remedia, partim per idonea instrumenta, læsionibus in corpore externis, sive violento sive alio modo inductis, succurrere allaborat. Deriuatur a χεὶρ, manus, & ἔργον, opus.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Chirurgia occupata est
   1) Vel circa *remedia*, quæ fluidarum & solidarum partium *crasin* aut *motum* præcipue alterant. Dicitur hinc *medica* vel *medico-pharmacevtica.*
   2) Vel circa *instrumenta*, quæ solidas corporis partes immediate magis afficiunt. Unde vocatur *manualis*, instrumentalis, mechanica.
2. Et sic chirurgia *instrumentalis* absolvitur applicatione & directione per *manus*, sive simplices, sive artificiosis machinis armatas; *medica* autem chirurgia occupata quidem est in applicatione *manuali*, tales autem res applicat, quarum effectus a directione manuali nihil præsidii nanciscitur, sed tota inventio æque ac directio ab alia prorsus arte dependet.

Unable to display this page

III. *CAUSÆ.*

1. Vera ætiologia affectuum, chirurgiæ *medicæ* ſubiacentium, altius ſane, quam vulgo eruitur, eſt fundata; & ſi hoc iuſtius conſideraretur, Chirurgi forte non ita faciles eſſent, ſibi ſolis hoc negotium vindicandi,
2. Pathologia quidem *ſtaſeos* humorum circa partes, & imminens inde *corruptio*, facilius adhuc comprehenduntur.
3. Sic etiam *decubitus* humorum ad partem affectam, qui diuturno commeatu in conſuetudinem adducti ſunt, paſſim perſpiciuntur & æſtimantur.
4. Dignotio autem *mutuæ habitudinis* partium ſolidarum, & humorum ad easdem pertinentium & pertingentium, eſt ſane res in hunc vſque diem abſtruſiſſima.
5. Interea tamen hiſce fundamentis innititur eximia illa differentia ſtaſium & corruptionum, quæ e *diverſis humoribus* in *diverſis partibus*, præcipue anomalis, contingunt, e. g.
   1) *Sanguis* quando *pauca* quantitate ad partes diffunditur *exſangues*, naſcuntur inde
      a) in *cute* corruptio eryſipelatodes ſubtilis, tenuiter putredinoſa, fermenteſcens.
      b) in *profundioribus* membranaceis & tendinoſis partibus corruptio *phlegmonodes*.
      c) in *glanduloſis* ſalivalibus & lactiferis locis, præcipue ſi quantitas ſubſiſtentis ſanguinis *largior* fuerit, putredinoſo-ſalina, eliqueſcens, fœtens, eroſione ſua ſolidas partes depaſcens, *cancroſa* ſeu phagedænica corruptio.
   2) E congeſtione *ſeroſo-lymphatica*, *puriore* & *fluidiore*, citra ſanguinis notabilem concurſum, ſubnaſcuntur *ulcerationes* ſimplices.
   3 Ex eadem magis *lymphatica*, quam ſeroſo-ſalſa ſtagnatione, naſcuntur in partibus poroſis, laxis ac mollibus, tumores *œdematoſi*.
   4) Quod etiam contingit, ſi *lymphatica* & *ſeroſo-ſalſa* ſtagnatio *coniunctim* in viſcoſitatem & mucoſitatem degenerat.
   5) E *lymphæ* vero *glutinoſæ decubitu*, ſeu etiam *ſtaſi*, præcipue

circa partes ſuperficiales, proveniunt *ſcirrhi* & profundiores lenteſcentes obſtipationes.

6. Synopſin itaque ætiologiæ affectuum chirurgiæ *medicæ* ſequentibus exhibemus. Videlicet generalis differentia conſiſtit
   1) in diverſitate humorum.
   2) in diverſitate partium *ſolidarum*, quatenus ejusmodi humoribus acceſſum præbent *ordinarium*.
   3) in diverſitate partium *ſolidarum*, qnatenus ad *accretionem* ſeu *excreſcentiam* & erroneas illius ſtructuras proniores ſunt.
   4) in diuerſitate partium *ſolidarum*, quatenus ad *ſenſum* habiliores ſunt.
   5) in diuerſitate *decubitus* ſeu *motus humorum extraordinarii* ad ejusmodi partes, quæ vel in capacitate ſua alteratæ ſunt, vel ſenſu moleſtiore affectæ affuſionem illam humorum provocant.
   6) Denique in plane *ſpecificis fermentativis*, *contagioſis* corruptelis, quarum manifeſtus agendi modus liquido expediri non poteſt; qualis corruptela ſpecifica in *lue venerea* occurrit.
   7) Ex hiſce ſimplicibus quaſi paſſionibus tandem eruendi ſunt *compoſiti* illi affectus, qui e corruptione ſubſtantiæ *ſanguineæ* & *lymphatico-ſalivalis* proveniunt; cujusmodi exemplum habemus in *cancro*, qui ſphacelum veluti *ulceroſum* ſeu putrefactionem *ſalitam* exhibet.

7. De *humorum* corruptione, gradu differente, ſequentia adhuc notanda veniunt.
   1) *Sanguis*, ſtricte dictus, corruptioni putredinoſæ, celerrimæ, penetrantiſſimæ & agiliſſimæ ſubjacet; cuius rei ſpecimen habemus in *ſphacelo*.
   2) *Lymphalis* & *ſalivalis* humor poſt ſanguinem proximum corruptionis gradum obtinet. Conſtat hic humor, præcipue *ſalivalis*, fermentantibus miaſmatibus, tenuibus tamen & paucis. Unde cito quidem, ſed non copioſe fermenteſcit. Si hoc fermentum tenue penitus exhalet,

let, remanet materia vappida & tenax, quæ in ſtaſes lentas & tandem ſcirrhos tranſit.

3) *Serum* minime omnium aptum eſt ad putredinoſam celerem corruptionem. Unde nec eius corruptela, quæ ſalſa eſt, celeriter diffunditur.

4) *Spermatica* materia eſt quidem mixta, ad mucoſam tamen corruptionem promptior, & hinc plus ſalinæ corruptionis ſubit; id quod videmus in gonorrhœa maligna, quæ corruptionem quidem putrilagineam, magis tamen ſalinam exhibet.

5) *Lac* ſimilem habet corruptionem. Primum enim in mammis ſcirrhi enaſcuntur, qui deinde ſucceſſive in ſalſam ac erodentem tranſeunt corruptionem.

8. Hæc ſolida ſunt fundamenta ætiologica chirurgiæ medicæ, quæ licet primo adſpectu ſupervacanea & hic loci minus quadrantia iudicari poſſent, uſum tamen eximium ſolertibus indagatoribus ſuo tempore exhibebunt.

IV. *PROGNOSIS.*

1. Efficacia ipſius naturæ, uti in praxi medica, ita etiam in chirurgica eminenter concurrit. Artifex enim nihil magis fere poteſt, quam ſolas vias diſponere & impedimenta removere. Reliquam univerſam reſtitutionem ſola natura perficit: nempe debitum tonum in ipſa parte reaſſumit, fibrillas ſolutas iterum conſarcit, fractis oſſibus callum inducit, pus generat &c.

2. Hæc eſt ratio differentiæ illius inſignis, cur in aliis citius, in aliis autem tardius læſio reſtauretur. In junioribus enim natura vegeta promptius omnia peragit, e.g. vulnus citius conſolidat, neque etiam cicatricem tam inſignem relinquit; in adultis autem omnia tarde & languide ſuccedunt.

3. Huc etiam ſpectat *temperamentorum differentia*, ſecundum quam in ſiccioribus & agilioribus cholericis vulnera, ulcera &c. citius conſolidantur, quam in ſucculentis & ſegnioribus phlegmaticis. De prioribus Germani dicunt: Der Menſch hat eine heilbare Haut; de poſterioribus autem: eine äppiſche Haut.

4. Judicioſam ἀκρίβειαν chirurgiæ medicæ quam maxime nobilitant motus humorum ad certam partem *periodice* aſſuefacti. His enim præſens affectus non ſolum pertinaciter ſuſtentatur, verum etiam e frivola ſæpe cauſa, licet ſollicite curatus fuerit, inopinato recrudeſcit, vel ad minimum molimina ſpaſmodica, aut translationes ad loca periculoſiora cauſatur.

5. Hæc res, ut intimius conſideretur, ita digna eſt, ut etiam in ipſis *fonticulis*, qui juniore ætate inuſti & notabili affluxu diutius geſtati ſunt, eximia circumſpectione opus ſit, ſi eosdem ad conſolidationem admittere audeamus. Idem obſervari meretur in *ſcarificatione* frequentius celebrata, & hac ratione in conſuetudinem deducta.

6. Ad prognoſin in chirurgia tam medica, quam inſtrumentali, feliciter formandam, ſollicite attendenda eſt differentia inter *ſtaſes* humorum ſeu tumores & inter *concretiones* ſeu excreſcentias: hæ enim nulla discuſſione, ſed ſola conſumtione tolli poſſunt.

V. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Chirurgiæ inſtrumentalis.*

a) Hæc duas involvit operationes, quæ ſunt

1) *Syntheſis*, quæ ſeparata conjungit. Ad hanc claſſem pertinent: vulnera, ulcera, procidentiæ, luxationes, fracturæ, caries oſſium &c.

2) *Diæreſis*, quæ conjuncta ſeparat. Huc referuntur: Arteriotomia, venæſectio, ſcarificatio, fonticuli, ſetacea, hirudinum applicatio, clauſarum partium apertio, paracenteſis thoracis, abdominis, apertio abſceſſuum, fiſtulæ, uſtiones, trepanatio, raſio, ſerratio, cateteriſmus, lithotomia, dentium evulſio, fœtus mortui & ſecundinarum extractio, globulorum plumbeorum, ſagittarum, feſtucarum e vulneribus eductio, artuum amputatio, mammæ cancroſæ exſtirpatio, polypi narium extractio &c.

b) Hiſce duabus operationibus nonnulli auctores tres adhuc ſpecies adnumerant, nempe

1) *Exæreſin*, quæ ſuperflua & heterogenea removet.

2) *Pro-*

2) *Proſthesin*, quæ defectum naturalem compenſat.
3) *Diorthoſin*, quæ malam conformationem corrigit. Sed tres hæ operationes ad duas priores commode poſſunt reduci.

c) Ad hasce operationes dextre peragendas requiruntur
1) *Inſtrumenta* varia artificioſa, de quibus tabula ſecunda ſyllabum ordine alphabethico exhibebimus.
2) Univerſus *deligationis apparatus*, e. g. ſplenia, plumaceoli, turundæ, faſciæ &c. de quibus omnibus Tabula tertia agemus.

2. *Chirurgiæ medicæ.*
1) Hæc expoſcit discuſſiones, prævias humorum reſolutiones, tempeſtivas reſolutiones, adſtrictiones, emollitiones, mundificationes, roborationes, tempeſtivas conſolidationes, & præcipue etiam temporis ad ſecandum, inurendum, conſolidandum, iudicioſam directionem.
2) In hisce omnibus ſalutares motus naturæ, qui æque ac in affectibus medicis primarium momentum curæ abſolvunt, probe obſerventur, adjuventur, & pro cynoſura habeantur.
3) Et quoniam affectus, ad *medicam* chirurgiam ſpectantes, vel *humorum* vel *motuum* vitia pro fundamento habent, hæc omni ſollicitudine diſtinguantur, & ſingula, uti decet, tractentur; quod ad evitandam confuſionem, in hoc cenſu familiariſſimam, obſervandum eſt.
4) Verum, ut recte procedatur, ſequentia probe conſiderentur.
a) quomodo ſe habeant humores & partes ſolidæ ad varias actiones.
b) cui corruptionis ſpeciei quilibet humores expoſiti ſint, quando ſeorſim, & contra quando cum aliis juncti in corruptelam abeunt.
c) Indoles illius corruptionis quoad effectum conſideretur.
d) Modus infringendi & corrigendi talem corruptionem, diſcatur.

e) Huic

e) Huic ſubjungatur methodus, quæ portiones corruptas auferre docet.

f) Hanc ſequitur methodus præſervatoria, quæ partem iam mundatam a repullulante corruptione defendit.

ſ) Remedia, quibus chirurgia medica dictos fines obtinet, ſub variis formis apparent. Sunt emplaſtra, cataplaſmata, fotus, epithemata, unguenta, balſama, gargariſmata, clyſteres & aliæ injectiones, de quibus omnibus ſuo loco per ſpecies dicemus.

VI. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Chirurgia ab antiquiſſimis temporibus eſt nobiliſſima pars artis medicæ. Hinc indigne agitur cum illa, quando ad nudam empiriam relegatur. Sunt enim partes unius excellentis ſyſtematis, quæ pulchre inter ſe conſpirant, & neutra ſine altera ſubſiſtere poteſt.

2. *Medica* chirurgia ordinarie fere *inſtrumentali* debet ſuccurrere, non æque frequenter inſtrumentalis medicæ. Ita v. g. *vulnus* ſola medicamentorum applicatione frequentiſſime reſtituitur. Sic etiam *ulcera* lenium ſepticorum conveniente uſu, & debitorum ſarcoticorum ſubjunctione, citra chirurgiam inſtrumentalem commodiſſime ſæpius reſarciuntur.

3. Vi nominis quid denotet chirurgia, notum quidem eſt; non minus autem, quousque illa hodie extendatur. Multi enim Chirurgi non ſolum Chirurgiam *medicam* ſibi quaſi vindicare cordi habent, ſed & in therapiam medicam falcem ſuam communiter mittunt.

4. Duplex hujus rei eſt fundamentum, nempe

1) Chirurgorum *empiria* ſine judicio. Certe enim Chirurgi, quo peritiores, eo prudentiores in hoc paſſu ſe gerunt, bene conſiderantes, quod chirurgia *medica* ſit res altioris indaginis.

2) Medicorum *conniventia*, in ſocordiam uſque prolapſa. Nam ſi Medici non ſolum ad dexteritatem manualem & mechanico-inſtrumentalem, ſed & ad efficaciam alterativam, pharmacevtico-therapevticam, recte diſcendam & ordinandam, animum magis applicarent, & in empirico-

piricorum experientia, faſtuoſe jactata, non ſimpliciter acquieſcerent, fons univerſi hujus mali multum tolleretur.

5. Quam parum certi, tam quoad cauſas, quam effectus, imo ipſas hiſtorias in chirurgicis ſcriptis deprehendendum ſit, experientia docet. Non deeſt quidem apparatus librorum & inſtrumentorum chirurgicorum, non deſunt etiam variæ variorum caſuum hiſtoriæ, ſed deficit undique connexio.

6. Plerique ſcriptores inſtrumentalem tantum chirurgiam tractant, pauciores humorum contemperationem, præſervationem, corruptionum ſalſarum cohibitionem, reſtaurationis ſtructuræ vera impedimenta & emolumenta.

7. Optandum ſane eſſet, ut plures tales Medico-Chirurgi, quales fuerunt *Fabricius ab Aquapendente*, *Hildanus* & *Sculte-tus*, reperirentur. Hi enim a nudis empiricis longe diſtant.

8. A Chirurgis autem, uti hodie plerique ſunt, nemo poſtulabit, ut ſciant methodum & remedia, quæ nimiam humorum *ſtagnationem*, & importunum *affluxum* diſſipent, *inflammationem nimiam* diſcutiant, *moderatam* vero, tanquam neceſſariam & ſalutarem, tolerent, penitiorem corruptionem præoccupent, nimiam ſenſationem mitigent, nimiam nervorum irritationem demulceant, & energiam vitalem excitent.

9. Hinc mirum non eſt, quando ſonticos affectus e. g. vulnera cum laceratione, gravi contuſione, ardore & ſubnato infarctu inflammatorio *ſoli* in ſe recipiunt, atque vel per formulas nimium humidas, vel præter rem acres, vel per intempeſtiva refrigerantia, & coagulantia, vel cum neglectu ſufficientis abſterſionis, vulnera talia tractant, ut corruptiones ad ſphacelum uſque inde oriantnr.

10. Item Eryſipelatodem, vel phlegmonodem (artuum inprimis inferiorum) inflationem, quæ vel a longa aſſuetudine repullulat, vel prorſus apoſtaſi acuta in artum irrumpit, quis tali artifici temere committet, qui non abunde perſpicit, quantum

tum refrigerando, humectando, emolliendo & relaxando periculi inducatur.

11. Unde profecto non ſemper e fonte *malitiæ* derivandum eſſe credimus, quando Chirurgi contumeliam illam ferre debent, ac ſi vulnera, ulcera & alios affectus, ſibi commiſſos, protrahere, & lucri cauſa in deteriorem prius ſtatum deducere ſoleant. Certe ab ignorantia effectuum remediorum, quæ applicant, potiſſimum hoc dependet.

12. Pluribus hæc indicare liceat. *Retropulſiones* humorum repentinæ & ſimultaneæ per intempeſtiva adſtringentia topica quam familiariter occurrant, & quæ damna inde oriantur, res ſatis nota eſt. Qui ſubtilius incedunt, & ſubtiliſſimas tantum particulas retropellunt, nihilominus ſontica pathemata cauſantur, nempe reliquarum ſegniorum partium indurationem & ſcirrhoſam conſtitutionem.

13. Porro: licet doceantur vulgo Chirurgi, quod in *gravibus vulnerationibus* remedia *defenſiva*; in *apoſtematibus* duriorem adhuc ambitum *emollientia* & *reſolventia* præmittere debeant, præpoſtere tamen utplurimum circa has res verſantur.

14. Ut itaque Chirurgia *medica* ſuo iuri reſtituatur, ubique conſiderandum eſt, quod remedia, quæ a Chirurgis *exterius* applicantur, & craſeos humorum, intra ſolidas partes ſtagnantium, aut jam ibidem corruptorum, alterationi deſtinantur, Medicis, tam quoad inventionem, quam inventarum formularum ordinationem incumbant.

15. Hinc Chirurgorum officium eſſet, ut in talibus læſionibus, quarum ſalutaris cura remediis potius quam inſtrumentis impetrari debet, Medici conſilium tempeſtive poſtularent.

16. Vulnera quidem recentia, non admodum gravia, contuſiones, ſuppurationes, fracturas, ulcerationes ſimplices, ambuſtiones, luxationes & ſubluxatorias diſtorſiones recipere in ſe poſſent. Qui vero affectus a cauſis internis vel nati ſunt, vel ſuſtentantur, in illis Medici conſilio opus eſt.

17. Tales ſunt: Ulcera cacoëthea, tumores phlegmonodes contumaces, ſcirrhi ſanguinei, inprimis autem in partes ſan-

ſanguineas innidulati, eryſipelata ab interna apoſtaſi extrorſum protruſa, & ex his rebus naſcentia cancroſa, phagedænica, cavernoſa & tandem ſphaceloſa ulcera, cum ſpaſticis doloribus, congeſtionibus, quas vulgo *affluxum humorum* appellant, & cum cacochymia individuali.

18. Multo magis Chirurgi arcendi ſunt a negotio ſanguinis *hæmorrhoidalis*, *menſium*; item ab *oculorum*, *aurium* & *dentium* affectibus, qui a conſenſualibus rheumatico-arthriticis pathematibus dependent. In hoc enim negotio ſalutares naturæ motus pro re noxia communiſſime declarant, oppugnant, atque ita ſonticum damnum inducunt.

19. Sic etiam a *Luis venereæ* curationibus, tam per *ſudoriferam*, quam *ſalivatoriam* methodum, abſtinere deberent.

20. *Oedematoſi tumores*, *ulcera* longo affluxu ſuſtentata, cum doloribus, ardoribus & rheumaticis pathematibus conjuncta; Item *ulceroſæ emerſiones*, a cacochymia ſecendentes & procedentes, ſolis Chirurgis tradi non debent.

21. In læſionibus partium glanduloſarum, tendinoſarum, ligamentoſarum, nervearum, vaſculoſarum, inprimis arteriarum, Chirurgus ſine alterius ſocia opera & conſilio tractationem in ſe recipere minime deberet.

22. Quamquam autem *medica* chirurgia Chirurgis denegetur, res ipſæ tamen, per illos præſtandæ, ſatis clamitant, quod amplus adhuc campus relinquatur, in quo ingenia ſua & induſtriam exercere poſſint. Quæ enim ad manuales operationes dexteritas, quæ animi conſtantia (timorem & audaciam excludens) quæ frequentes exercitationes requiruntur? Unde antiqui cor leonis, oculos falconis & manus virginis ipſis exoptarunt.

23. Diſcant *anatomiam*, ut partium, quas tractare debent, numerum, ſitum, conformationem, connexionem & officium ſufficienter perſpiciant.

24. Diſcant, ſi poſſint, ſolida fundamenta phyſiologica & pathologica, ut intelligant temporis momentum, quod a natura in ſpontanea ſtructuræ reſtauratione adhibetur. Hac enim ratione in caſu neceſſitatis, abſente Medico, proſpicere ſibi poſſent. Quo intuitu quiuis Chirurgus probatiſſima re-

media, a Medico ſibi tradita, ſemper parata habere deberet, quibus ſine damno uti poſſet, donec Medicum in auxilium vocaverit.

25. *Medici* autem *medicam* chirurgiam ita cordi habeant, ut ſit in illis, quod in arte eſt, præſidium, ne deriſui & opprobrio Chirurgorum ſe exponant. Neque vero negligant diſcere etiam manualem adminiſtrationem, ad minimum quod ad ocularem inſpectionem attinet. Licet enim hanc Chirurgis ordinarie relinquere debeant, occurrunt tamen ſubinde caſus neceſſitatis, in quibus Medici chirurgiam inſtrumentalem æque feliciter, ac Chirurgi chirurgiam medicam, poſſunt adminiſtrare, teſtantibus antiquorum Medicorum exemplis.

26. In primis Medici officium eſt, ut in ſolidarum partium læſionibus iudicet, an quid præſto ſit, quod inſtrumentali opera corrigendum; an vero ſolius naturæ efficacia reſtauratio ſperanda, illaque provocanda & ad maiorem energiam excitanda ſit.

27. Ceterum, quoniam nexus medicinæ & chirurgiæ ita perpetuus & individuus eſt, ut neutra pars ſola ſubſiſtere poſſit, optanda ſane eſſent tempora, quæ in miſeriæ humanæ ſalutem omne diſſidium „ quod animos utrinque disjungit, removerent.

28. Et ne ea, quæ de Chirurgorum limitibus jam indicari debuerunt, a partium ſtudio producta, & litem ſuſtentantia judicentur, teſtamur, quod ſcripta ſint cum reſpectu ad mores, uti plerumque ſunt, corruptos, non autem ut mortalium lædatur quisquam. Nemini enim invidebimus, qui Chrirurgi nomine Medici officio dextre fungi poterit. Quoniam autem rariſſime hoc reperitur, quis inique interpretabitur, ſi abuſus talium rerum, quæ vitam humanam concernunt, indigitatur.

TABVLA II.
DE
INSTRUMENTIS CHIRURGICIS.

I. *DEFINITIO.*

Instrumenta chirurgica sunt machinæ artificioſæ, quæ vel e metallica, vel lignea, vel vitrea vel alia materia parantur, & operationibus manualibus, dextre & commode peragendis, inſerviunt.

II. *SPECIES.*

Præmittimus ſyllabum inſtrumentorum, ut tirones aliqualem inde præcognitionem acquirant, atque ita caveatur tædium, quod lectione harum tabularum excitari poſſet, ſi explicationes machinarum ex aliis auctoribus prolixe quærere deberent.

1. *ACUS* variæ magnitudinis & formæ ad chirurgiam inſtrumentalem requiruntur, e. g.
   1) *Acus magna* & *obtuſa*, mediante qua filamenta per vulnera ducuntur. Adhibetur etiam hæc acus ad *ſetaceum.*
   2) *Acus* ad *labium leporinum* cum duobus peculiaribus inſtrumentis, quibus labia utrinque comprehenduntur & æqualiter abſcinduntur.
   3) *Acus rectæ* & *curvæ* ad vulnera configenda.
   4) *Acus* ad *catarractam* deponendam. Ad hanc operationem duplices acus auctores excogitarunt, quarum una eſt *mucronata*, quæ oculum pertundit, altera eſt *obtuſa*, qua catarracta ſupprimitur.
   5) *Acus aurea* vel *argentea* ad aures perforandas.
   6) *Acus* ad *Paracenteſin* vid. *Trocart.*
   7) *Acus*, qua trajicitur mamma *cancroſa* exſtirpanda.
   8) *Acus laponicæ*, quibus ſe pungunt Indi. Harum etiam mentionem facere liceat.
2. *AMBE HIPPOCRATICA* cum reliquo apparatu ad repoſitionem oſſis humeri luxati adhibetur.

3. *ANNULUS ÆNEUS* oculo firmando admovetur, ut operationes in illo tanto certius & accuratius fieri possint. e. g. quando pterygium exscindendum est.
4. *BOUTON* est instrumentum, quod in lithotomia usu venit.
5. *BRACHERIUM* seu *Amma* est vinculum hernioſis applicandum. Germanice ein Bruch-Band. Eiusmodi vinculorum varia ab auctoribus hodie excogitata sunt. *Simplicia* bracheria vocantur, quæ unicum tantum habent scutum; *duplicia*, quæ ob herniam in utroque latere duplex scutum exposcunt. Antiquorum bracheria, quæ e linteo, corio, gossypio, parabantur, retinendis intestinis non sufficiebant. Hinc recentiores, cingulum e ferro scutum autem e corio illo stabilissimo, quod Pfund-Leder vocant, item e ligno obducto satis commode conficiunt.
6. *CANALIS LONGUS*, in quem pes reponitur, quando os tibiæ vel femoris fractum aut luxatum est. Orichalceus communiter est, & tribus constat partibus, quæ per vertebras cohærent.

   Huc etiam pertinet instrumentum illud, quod a Gallis *des fanons*, a nostratibus eine Stroh-Lade appellatur. Conficitur e duobus bacillis, proportionate longis, stramine obductis & linteo involutis.
7. *CANNULÆ*, german. Röhrlein, sunt variæ e. g.
   1) Cannula *ferrea* ad fonticulos, *futuræ coronali* inurendos. Huic cauterium ignitum intrudunt, auctore *Fabr. ab Aquapendente.*
   2) Cannula post *bronchotomiam* applicanda secundum Casserium.
   3) Cannula quæ *fistulæ lacrymali* applicatur, quando caries in illa mediante cauterio, huic cannulæ immittendo, exstirpanda est.
   4) Cannula ad *paracentesin* thoracis, abdominis, vid. *Trocart.*
   5) Cannula *naribus* immittenda, e. g. in *Ozæna* mediante cauterio exsiccanda.
   6) Cannula *vaginæ* uteri applicanda, ut mediante illa in prolapsu

Unable to display this page

2) *Cochlear* ad tegendum oculum, quando cauterium in *fistula lacrymali* applicatur.

3) *Cochlear* ad *calculum* eliminandum, &c.

14. *CONDUCTOR* est instrumentum sulcatum, quod cultrum incisorium quasi ducit, ne extra orbitas vagari & vasa vel nervos lædere possit. Vocatur etiam *director*.

1) *Conductor mas* & *fœmina* ad *lithotomiam*.

2) *Conductor Hildani*, quem Galli *gorgoret* appellant, & etiam in *lithotomia* adhibetur.

3) *Conductor subtilis* cum *cannula*, qui usum habet in diæresi palpebrarum concretarum.

15. *CRINALE INSTRUMENTUM* est machina ferrea, curva, cum cochlea umbellata, mediante qua in *ægilope* & *fistula lacrymali* sinus anguli majoris comprimitur. Auctor est *Fabricius ab Aquapendente*.

16. *CUCURBITA* seu *cucurbitula* est instrumentum notissimum, *scarificationi* destinatum, german. Schröpf-Kopff. Quæ extra scarificationem adhibetur, *ventosa* seu *cæca* vocatur. Sunt etiam species cucurbitarum, quæ *oculares* dicuntur, quia mediantibus illis *aquæ ophthalmicæ* oculis commode applicari possunt.

17. *CULTRI*. Horum ingens est numerus, e. g.

1) *Culter falcatus*, quo ante membri alicujus amputationem caro ad os usque inciditur.

2) *Culter bipennis*, seu qui utrinque acutus & insuper mucronatus est. Mediante hoc culro sub amputatione artuum caro illa inciditur, quæ est inter duo ossa pedis vel brachii inferioris.

3) *Culter bipennis subtilior*, quo caput fœtus mortui aperitur, ut instrumento ad id opus aptato commode apprehendi & extrahi possit.

4) *Culter parvus* cum *nodulo*, qui, uti in nonnullis aliis operationibus usum habet, ita præcipue ad brachium fœtus mortui dissolvendum adhibetur.

5) *Culter* ad *cancrosam* mammam amputandam.

6) *Culter* ad *fistulas* secandas. Vid. *Syringotomus*.

7) *Cul-*

7) *Culter lenticularis*, mediante quo post *trepanationem* foramen æquale ſcinditur & lævigatur.

8) *Culter* ad *Lithotomiam* cum *hamulo* & reliquo apparatu.

9) *Culter* ad operationem in *herniis* incarceratis. Hic communiter circa manubrium lamina rotunda præditus eſt, ut inteſtinorum prolapſus ſub operatione per illam impediatur.

10) *Culter* ad *phimoſin*, novi uſus.

11) *Culter raſorius*, præter uſum ubique notiſſimum, adhibetur etiam in variis aliis operationibus. e. g. in cute capitis ad cranium uſque incidenda, in *gummatibus gallicis*, in fœtu mortuo intra uterum diſſecando.

12) *Culter* in cuſpide *rotundus* & *obtuſus* ad vulnera abdominis amplificanda.

18. DENTISCALPIUM. Hoc gingiva a dentibus ſeparatur, ad horum evulſionem facilitandam.

19. DEPRESSORIUM INSTRUMENTUM. Mediante hoc *dura mater* ſub trepanatione modeſte deprimitur, ut ſanguis intra cranium & membranas collectus per foramen, modiolis factum, evacuetur.

20. DILATATORIUM ORIS. Hoc inſtrumento dentes, valide commiſti, diducuntur. German. eine Mund-Schraube. Vid. *Paræus* Libr. IX. c. 25.

21. DILATATORIUM INSTRUMENTUM quod ad aperturam ſub lithotomia amplificandam adhibetur.

DIOPTRON vid. *Speculum*.

22. ELEVATORIUM eſt inſtrumentum quo cranium depreſſum elevatur. Dicitur etiam *vectis*. Varia auctores *elevatoria* excogitarunt, e. g.

1) Inſtrumentum *triangulare*, quod exhibet ferrum quadratum, faſtigiatum, ad externam cranii laminam perforandam, & terebram ad cranium elevandum.

2) Inſtrumentum *triploides* ſeu *tripes* veterum.

3) Elevatorium *Hildani*.

4) Elevatorium *Paræi*.

EMBRYULCUS. Vid. *hamulus*.

23. EXCUTIA, germanice Magen-Bürſte, eſt novum inſtrumentum, ubique nunc decantatum. Conficitur e pilis ca-

prinis mollibus cum manubrio e filo ferreo, ſatis longo & ſerico involuto. Nonnulli loco pilorum caprinorum ſpongiam manubrio implicant, & hac ratione impedire intendunt ſenſum illum titillatorium, qui exoritur, quando exeutia pharyngi ad cavitatem uſque ventriculi immittitur.

24. FERULÆ ſunt aſſulæ tenues & leviſſimæ, quæ fractis vel luxatis oſſibus, facta repoſitione, adaptantur. Germanice vocantur Schienen, & modo e cortice ferulæ, (unde nomen habent) modo e capſulis abietinis, modo e corio, modo e conglutinata papyro parantur.

25. FORCIPES, uti variæ ſunt, ita a figuris, uſibus & inventoribus nomina ſua utplurimum ſortiuntur, e. g.

1) Forceps *arteriæ*, qua hæc poſt amputationem membri comprehenditur, ut eo commodius poſſit ligari.

2) Forceps *acuta* ad *calculum* nimis magnum in veſica confringendum.

3 Forceps ad *calculum* e veſica extrahendum.

4) Forceps *Helvetii* ad cancrum ſub operatione comprehendendum.

5) Forceps polypi.

a) *Recta* ad *polypum* e naribus removendum.

b) *Curva*, qua *polypus*, qui per narium foramina ad fauces tendit, & ſuffocationem minatur, abſcinditur, & per os extrahitur.

c) *Alia* ad illum detorquendum.

6) Forceps *magna* & *acuta*, ad prominentiam oſſium decerpendam, die Spitzen abzuzwicken.

7) Forceps *parva*, ad feſtucas & alia heterogenea e vulneribus extrahenda. Germanice das Korn-Zänglein.

8) Forceps *pelecanus* dicta, ad dentes molares extrahendos. Habet extremitatem incurvatam inſtar roſtri pelecani. Tam commoda hodie talia ſunt inſtrumenta, ut dentium etiam radices per illa poſſint evelli.

9) Forceps *dentaria* communis.

10) Forcipes aliæ *dentariæ* ſuperſunt, quando neque pelecanus, neque dentaria communis officium præſtant.

11) For-

11) Forceps *roſtrum corvinum* dentatum referens, qua dentium radices extrahuntur.
12) Forceps cum *roſtro corvino* non dentato,
13) Forceps cum *roſtro anſerino*,
14) Forceps cum *roſtro vulturino*,
15) Forceps cum *roſtro pſittacino*. Hæ quatuor forcipes in fracturis cranii adhibentur, ad fruſtula oſſea auferenda.
16) Forceps *Volſella* dicta, qua itidem fruſtula oſſea, globuli & alia peregrina e vulneribus extrahuntur, & præterea pilis, e palpebris evellendis, inſervit. *Paulus Ægineta* ἀκανταβολόν vocat.
17) Forceps cum *roſtro gruino* recta & dentata, quæ volſellæ officio fungi poteſt.
18) Forceps in *ſemicirculum* curvata, dentata & nodulo in apice inſtructa, ad res heterogeneas e. g. oſſicula, ſpinas, ex imis faucibus educendas.
19) Forceps *ſpeculum oris* dicta, qua lingua & maxilla inferior deprimuntur, ut oris vitia perſpici & medicamina applicari poſſint.
20) Forceps *inciſoria*, qua tumores & carunculæ oris ſcinduntur.
21) Forcipes variæ ad *ſetaceum* in nucha *inurendum*.
22) Forceps ad *ſetaceum* in nucha *ſecandum*.
23) Forceps *deceptoria*.

26. FORFICES variant magnitudine, prout res vel craſſæ vel ſubtiles ſecari debent, e. g.
1) Forfex *magna* & *curva*, quæ variis uſibus, & in ſpecie fiſtulis aperiendis deſtinata eſt.
2) Forfex *inciſoria*, quæ cartilagineis & calloſis partibus incidendis inſervit.

27. FURCA BIDLOI, quæ ad *cancrum magnum* amputandum uſurpatur.

28. GLOSSOCOMUM eſt inſtrumentum oblongum, cavum & ad femoris proportionem adaptatum, ut fracto femori vel cruri poſſit applicari. Superiore parte trochleas utrinque ſingulas habet ad latera ſitas; inferiore parte inſtructa eſt hæc machina axe transverſo, ad quem laquei alligati

nixum contrarium gemina tenſione toti membro efficiunt. Hodie non adeo eſt in uſu, quia aliud inſtrumentum minoris apparatus inventum eſt, quod reponendis fractis pedibus inſervit.

29. HAMULUS eſt inſtrumentum, quo aliquid apprehenditur & elevatur. German. ein Haacke, e. g.

1) *Hamulus parvus, acutus*, & mucrone intus recurvatus. Hic in oculorum vitiis præcipue adhibetur, e. g. ad unguem levandum, ad palpebram attollendam &c.

2) *Hamulus* qui *globulis* educendis inſervit.

3) *Hamulus duplex* ad *fœtum mortuum* extrahendum, *embyulcus* dictus. Hic ſtilo crenato inſtructus eſt, qui impedit, ne hamulus verſum uterum, ſed fœtum dirigatur.

Machinas illas quæ κατ' ἐξοχὴν *inſtrumenta* appellantur, ſequente ordine ponimus.

30. INSTRUMENTUM ad *auditum difficilem*. Hujus generis machina tam commode hodie excogitata eſt, ut ſub capillis fictis poſſit abſcondi. Dicitur alias *tuba acoviſtica*.

31. - - - ad *gibboſitatem* cavendam ubique hodie notum eſt.

32. - - - ad *colla curva* reſtituenda.

33. - - - ad *dentes* purgandos varia proſtant.

34. - - - ad *acus* tenendas. Germ. ein Nadel-Halter.

35. - - - ad *aneuriſma* poſt arteriæ læſionem ſive cavendum, ſive curandum.

36. - - - *Bidloi* ad cancrum exiguum interpungendum.

37. - - - quadratum & faſtigiatum ad *cranii* externam laminam perforandam.

38. - - - argenteum ſubtiliſſimum noſtris temporibus excogitatum, ad *ductum lacrymalem* aperiendum.

39. - - - ad *os lacrymale* perforandum & *cariem* in fiſtula lacrymali pertundendam.

40. - - - ferreum, formam T referens, & fracturis *clavicula* deſtinatum.

41. - - - *perforativ* dictum, adhibetur ſub initium *trepanationis*, item ad oſſa in *ſpina ventoſa* perforanda.

IN-

INSTRUMENTUM GLAUBERIANUM vid. *Syringa.*

42. - - - orichalceum cum cochlea umbellata ad *hæmorrhagias* ſedandas, novæ inventionis.

43. - - - *pedibus curvis* reſtituendis inſerviens.

44. - - - ad *phalangoſin* auferendam.

45. - - - ad oſſicula & alia heterogenea ex imis faucibus extrahenda.

46. - - - ad *phimoſin* dilatando auferendam.

47. - - - RASORIUM in variis operationibus adhibetur. German. ein Krotz-Eiſen. Vid. *Scalprum.*

48. - - - *ſcarificationi* inſerviens. Germanice eine Schröpff-Fliete. Simplex tale inſtrumentum per vulgus notum eſt, non æque novum illud, quod ſedecim vulnuſcula uno ictu infligit.

49. - - - ad *ſtrabiſmum* infantum, a *Solingio* inventum.

50. - - - ad *tonſillarum* abſceſſum interne aperiendum.

51. - - - *Hildani* ad *uvulam* ligandam, & aliud ad eandem diſcindendam.

52. INSTRUMENTA aliqua ad *urinæ incontinentiam*, quorum unum clauſtrum quaſi refert, virgæ applicandum, ne urina præter voluntatem poſſit emitti.

- - - DILATATORIUM vid. *forceps ſpeculum oris* dicta.

53. - - - cum cochlea ad *cubitum rigidum* paulatim flectendum.

54. - - - ALPHONSINUM ſeu *roſtrum gruinum* dictum, quo omnia heterogenea e vulneribus ſclopetariis extrahi poſſunt. Conf. Forceps *volſella* & cum *roſtro gruino.*

55. - - - quo *pes contractus* ſenſim extenditur.

56. - - - ad curandas carunculas in meatu urinario, ab *Aquapendente* inventum.

57. LANCEOLA vel *lancetta* eſt cultellus utrinque acutus, hodie uſitatiſſimus in venæ ſectione & abſceſſibus aperiendis.

58. LORUM HILDANI, duobus hamulis præditum, mediante quo extensiones in fracturis & luxationibus peraguntur. Datur etiam *locum* commodum ad ligandos *fonticulos*, cuius latitudo est duorum digitorum, cum *hamulo* in una, & in altera extremitate cum *lamella*, foraminibus perforata.

59. MACHINA TRACTORIA VITRUVII ad extensiones artuum in luxationibus & fracturis usurpatur. German. der Rollen-Zug.

60. MALLEUS LIGNEUS plumbo refertus in amputatione digitorum, cubiti & radii capitibus adhibetur. Malleus autem *ferreus*, quem olim ad particulam cranii separandam adhibebant, non magis est in usu. Nam huius loco recentiores utuntur forcipibus & serrulis.

METRENCHYTES vid. *Clysteres.*

61. MODIOLUS vocatur illa pars *trepani*, quæ circa os perforandum circumvolvitur. Duplex est, unus cum clavo, qui *mas* nominatur, alter sine clavo, qui *fœmina* dicitur. Beneficio modioli *masculi* cranio vestigium aliquod imprimitur, ut deinde *fœmininus* eo firmius insistere possit. Conf. *Trepanum.*

62. MENINGOPHYLAX seu *membranæ custos Celsi* est lamina argentea, qua Chirurgi utuntur in magnis cranii depressionibus & fracturis, in quibus cranium ter vel quater *trepano* perforandum est. Sub his operationibus repetendis lamina hæc inter calvariam & duram matrem ponitur, ut pars eius exterior, quæ levis est, cerebro propior sit, ne acumine forcipum vel serrularum membranæ pungantur vel incidantur. Hodierni Chirurgi simile quoddam habent instrumentum, quod *vectem* vocant. Vid. *Elevatorium.*

63. MENSA, quæ ad lithotomiam inventa est, pauciſſimis operatoribus usu venit.

NILEI PLINTHIVM vid. *Plinthium.*

64. OCULUS *vitreus* vel *aureus.* Hæc artificiosa machina ab illis gestatur, qui naturali oculo privati sunt. Exacte respondet oculi orbitæ. Inventor est *Fabricius ab Aquapendente.* Aureus oculus, pondere suo molestus, continuum fere humorum affluxum & lippitudinem causatur, vitreus

treus autem ob fragilitatem a cauſa quadam violenta multam circumſpectionem expoſcit.

OTENCHYTES vid. *Clyſteres.*

PELECANUS vid. *Forceps.*

65. PESSUS vel PESSARIUM. Denotat vel inſtrumentum perforatum (*vid. Circulus uterinus*) vel remedium topicum, ſinui pudoris applicand - n,

66 PHLEBOTOMUS in genere vocatur inſtrumentum illud, mediante quo vena ſecatur. Duplex hodie receptum eſt: unum quod celeri per digitum pulſu venæ infligitur, & germanice vocatur ein Schneller, Spring-Stöcklein; alterum, quo vena levi inciſione aperitur, vocatur *lanceola*, quam vide ſuo loco. Antiquorum phlebotomus, Fliete, Laß-Eiſen vocatus, exoluit.

67. PILEUS ARGENTEUS, ubique perforatus, exulceratis nutricum papillis ſolet applicari & papilla vaccina (Kuh-Striche) obduci, pro commodiore lactatione. Paratur etiam e ligno vel cera alba.

68. PHINTHIUM NILEI eſt machina ad ſimilitudinem *tractoriorum* quadratorum oblongorum parata. Ad cubiti luxati repoſitionem adhibetur, nempe quando neque per faſciam, alæ ſubjectam, neque per linteum glomeratum cubitus luxatus reponi poteſt, ſcalæ hæc machina alligatur & cubitus extenditur.

RHINENCHYTES vid. *Clyſteres.*

ROSTRUM vid. *Forceps.*

69. REMORA HILDANI in luxationibus humeri ad *inferiora* alæ ſubjicitur, ut nodus humeri capiti reſpondeat, & remoram clavus firmet. Sed *Scamno Hippocratis* luxationes felicius reſtituuntur.

70. SCALPELLUS & SCALPRUM a nonnullis auctoribus pro ſynonymis habentur, a plurimis autem diſtinguuntur, nempe per *Scalpellos* ſignificant omnis generis *cultellos*, e. g.

1) *Scalpellus falcatus* ad ſeparandas a ſe invicem palpebras.

2) *Scalpellus* ad *vulnera* in thorace & abdomine dilatanda.

3) *Scalpelli myrtiformes*, qui formam foliorum myrti in extremitate referunt.

4) *Scal-*

4) *Scalpellus annulo inclusus*, qui ad suppuratas mulierum mammas aperiendas præcipue adhibetur. Plura videantur sub *cultris*.

Scalprorum autem nomine illis veniunt instrumenta, quibus ossa raduntur, & hinc *scalpra rasoria* audiunt. Conficiuntur ex optimo chalybe, ut aciem acquirant, qua rasio promptissima fieri possit. Pro ossis radendi conditione scalprum vel majus vel minus requiritur, e. g. ossa cariosa femoris, tibiæ, humori scalprum validius, quam fissuræ cranii capillares abradendæ exposcunt.

Scalprum etiam vocatur instrumentum illud, quo capita digitorum, cubiti, & radii amputantur, german. ein Meissel.

71. SELLA OBSTETRICALIS variarum datur inventionum, e. g. sella *Moschii*, a *Foresto* Libr. XXVIII. observ. 73. allegata.

72. SCALA ad repositionem articulorum adhibetur. Quatuor illæ *trochleæ*, quas hæc scala habet annexas, ad usum Plinthii Nilei spectant.

73. SCAMNUM HIPPOCRATIS partibus luxatis restituendis valde idoneum est.

74. SERRA est vel magna, qua artus sphaceloſi amputantur, vel parva, qua digiti manuum & pedum desecantur.

75. SETACEUM german. ein Börstgen, ad *coronam trepani* purgandam adhibetur. Hinc cum operatione illa, quæ *setacei* nomine venit non est confundendum.

SIPHO vel SIPHUNCULUS vid. *Syringa*.

76. SPATHA CELSI est scalpellus utrinque acutus, quo vulnera capitis in crucem vel triangulum dilatantur, & paracentesis thoracis aliquando peragitur.

77. SPATHA vel SPATHULA designat instrumentum ex argento, ferro vel ligno confectum. Vocatur etiam *rudicula*. Magnitudine uti differt, ita modo ad linguæ depressionem, modo ad emplastra & unguenta, corio aut panno obducenda, modo ad medicamina chirurgica agitanda adhibetur.

78. SPE-

78. SPECILLUM vel SPECULUM, german. ein Sucher, gall. *une ſonde*. Varius hujus inſtrumenti eſt uſus, modo enim ad vulnerum & fiſtularum ſtatum explorandum, modo ad aliquid extrahendum, extendendum, findendum, injiciendum & inſpergendum adhibetur. Hic latior uſus latiorem hujus vocabuli infert ſignificationem, & varia quoque nomina, e. g.

1) *Speculum oculi*, quod ad oculum firmandum in cataracta deponenda adhibetur.
2) *Speculum ani* ad eundem diſtendendum.
3) *Speculum uteri* ejusdem uſus. Datur ſpeculum *magnum*, quod tantum adhibetur in fœtu mortuo incidendo, vel ulceratione inſpicienda.
4) *Speculum oris* vid. *forceps* num. 19.
5) *Specillum cum cannula* vid. *Conductor*.
6) *Specillum compoſitum*, cujus una extremitas eſt lata, ſcrutationi inſerviens, altera cochleam habet acuminatam, quæ linteo carpto circumvolvitur, ad ſordes vulnerum, ulcerum & fiſtularum detergendas.

79. STUPHA LACONICA, german. der Schwitz-Kaſte, ubique notiſſima eſt.

80. STYLUS. Hoc nomine diverſa veniunt inſtrumenta teretia & acuminata, quæ modo ad explorandum, modo ad intrudendum, modo ad alias operationes adhibentur.

81. SYRINGA denotat inſtrumentum concavum, quo liquores in diverſas corporis cavitates injiciuntur, interdum etiam ex iisdem educuntur, e. g. ſanguis e vulneribus. Dicitur quoque *fiſtula*, *ſiphunculus*, *ſipho*, german. eine Sprütze. Variæ dantur ſpecies, e. g.

1) *Syringa auricularis*, *otenchytes* dicta, qua liquores in aures injiciuntur, ad ulcera abſtergenda & conſolidanda.
2) *Syringa enterenchytes* appellata, germ. eine Clyſtier-Pfeife.

Præter ea, quæ ſuperius de *Clyſteribus* diximus, notandum, quod Syringæ quædam formam *cateteris curvati* referant, quibus patientes ſibimet ipſis clyſterem applicare poſſint; quæ tanto commodiores ſunt, ſi conditio

ſubjecti frequentem *enematis* uſum poſtulet, e. g. in pertinaci alvi conſtrictione. Vid. *Clyſter.*

3) *Syringa uterina*, a *Galeno metrenchytes* vocata, german. Mutter-Clyſtier. Huc pertinet *inſtrumentum Glauberianum.* Ad evitandum autem pudorem excogitatus eſt *tubus*, multis foraminibus perforatus, qui *Syringæ* accommodatur, ut ſibimet ipſis liquorem infundere poſſint patientes.

4) *Syringa rhinenchytes* dicitur, quo aliquid in nares immittitur.

5) *Syringa* argentea, tenerrima, ab *Anello* nuper excogitata, quæ ad liquorem in ductum lacrymalem injiciendum adhibetur.

82. SYRINGOTOMUM eſt cultellus ad *fiſtulas* incidendas. German. ein Fiſtel-Meſſer. In ſpecie ad fiſtulam *ani* cultelli tales artificioſe hodie excogitati ſunt.

83. TEREBRA & TERELLA vocatur inſtrumentum illud, quo oſſa capitis & aliarum partium perforantur. German. ein Bohrer, græce τρύπανον. Varie differunt hæ machinæ, aliæ enim ſunt rectæ & acutæ, aliæ ſerratæ, cavæ, &c. v. g.

1) *Terebra* ſeu *trepanum abaptiſton*, ad os cranii perforandum. Conferatur *modiolus.*

2) *Terebra triformis* & *triplois.* Hæ in cranii vulneribus uſitatæ ſunt.

3) *Terebra Maggii* ad globulos extrahendos, german. ein Kugel-Bohrer.

4) Huc etiam pertinet inſtrumentum, quod *Mauriceau* ad extrahendum fœtum mortuum, qui caput exporrigit, commendat. Gall. *Tire-tete*, german. der Kopf-Zieher. Ut firmius applicari poſſit, fonticulus cultro bipenni antea aperitur.

84. TORCULAR recentiorum, gall. *Tournequet*, compreſſioni vaſorum in hæmorrhagiis ſiſtendis conducit.

TREPANUM vid. *Modiolus, Terebra, Vertibulum.*

85. TROCART vel TROISCART eſt cannula acu inſtructa, & paracenteſi cuicunque deſtinata. Differunt quidem hæ cannulæ magnitudine, omnes tamen foraminibus perfora-

tæ

tæ ſunt, ut, dum vulnus apertum ſervant, colluvies per illa exire poſſit. Differunt etiam *acus*, quibus ſcrotum, umbilicus, &c. perforantur, aliæ enim ſunt tricuſpides, rotundæ aliæ. Ad paracenteſin in *oculo* inſtituendam, item ad *bronchotomiam* ſubtiliſſima cannula cum acu requiritur.

TUBUS, TUBULUS vid. *Cannulæ*, item *Syringa*.

86. VERTIBULUM MODIOLORUM eſt altera pars *trepani*, nam hoc conſtat ex *modiolo* & *vertibulo* ſeu manubrio.

VECTIS vid. *Elevatorium*.

VOLSELLA CELSI vid. *forceps*.

87. VITRUM mediante quo papillæ, ſi nimis lateant, & lac e mammis eliciuntur, german. Zug-Glas.

ZONA HILDANI vid. *Lorum Hildani*.

TABVLA III.
DE
FASCIIS.

I. *DEFINITIO.*

Faſcia eſt linteum indefinitæ magnitudinis, quod variis uſibus chirurgicis, & inprimis univerſo deligationis apparatui obfirmando, inſervit.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Differt quidem *faſcia* a *faſciatione*, ut pars a toto. Nam faſcia eſt ſimplex vinculum, german. die Binde, faſciatio autem eſt ipſa operatio, lege artis inſtituta, ad quam non ſolum faſcia, verum etiam *ſplenia*, *emplaſtra* & alia, quæ ſolent adhiberi, pertinent, germ. ein Verband, gall. *une Bandage*.

2. Ab auctoribus autem per *Synecdochen* ſæpius inter ſe permutantur; ita v. g. per faſciam *repentem* non ſubaudiunt linteum illud ſimplex, ſed faſciationem talem, cujus circumductiones *repentem* ſeu *ſpiralem* exhibent figuram. Sic etiam

iam per gallicum vocabulum *Bandage* ſæpiſſime ſimplex tantum faſcia ſignificatur.

3. Differunt faſciæ

1) ratione *materiæ*. Licet enim in definitione *linteum*, e quo communiſſime parantur, tantum nominatum ſit, dantur tamen nonnullæ, quæ e *goſſypio*, (Barchet) corio, panno laneo &c. conficiuntur.

2) ratione *formæ*.

a) Aliæ enim ſunt longæ, aliæ breves, aliæ latæ, aliæ anguſtæ.

b) Aliæ ſunt *ſimplices*, quæ ex unico tantum linteo parantur; aliæ ſunt *compoſitæ*, quæ e pluribus linteis ſeu faſciis aſſutis & multis capitibus conſtant.

3) ratione *nominis*. Adeptæ enim ſunt nomen ſuum

a) Aliæ ab inventoribus;

b) Aliæ a figura, quam exhibent;

c) Aliæ a circumductionibus ſeu *dolabris*, quibus alligantur;

d) Aliæ a partibus, quibus applicantur, vel e quibus partibus faſciæ conſtant.

4) ratione *uſus*.

a) Aliæ enim ad varias deligationes poſſunt adhiberi, & hinc *communes* dicuntur;

b) Aliæ certæ cuidam parti deligandæ tantum inſerviunt, & *propriæ* appellantur;

c) Aliæ & plurimæ deligationis uniuerſum apparatum firmiter tenent, nempe plumaceolos, emplaſtra, ſplenia &c.

d) Aliæ hæmorrhagiis vulnerum ſedandis inſerviunt;

e) Aliæ ſanguinis ad caput congeſtiones cavent, vel dolores inde provenientes mitigant;

f) Aliæ tumoribus pedum œdematoſis medelam adferunt;

g) Aliæ hydrocephalo infantum tollendo deſtinatæ ſunt;

h) Aliæ expreſſionem materiæ, in fiſtulis contentæ, promovent;

i) Aliæ

i) Aliæ membris luxatis & fractis reponendis, & in ſitu ſuo debito retinendis inſerviunt;
k) Aliæ labia vulnerum contrahunt;
l) Aliæ partem læſam ab injuriis defendunt;
m) Aliæ partem in extenſione retinent; de quibus omnibus ſub quavis faſcia plura dicemus.

4. Porro dividuntur faſciæ
1) in *epideſmides*, quæ alias tegunt,
2) & *hypodeſmides*, quæ ſub prioribus latitant.

5. Denique quævis faſcia dividitur
1) in *Corpus*, quod medium locum occupat,
2) & *capita*, quo nomine omnes extremitates veniunt.

III. *SPECIES FASCIARUM.*

A. *Communium*, ſeu quæ variis partibus poſſunt applicari.

1. Faſcia *continens*, vulgo *contentiva.*
1) Omnes quidem faſciæ apparatum deligationis firmiter tenent, & hinc appellari poſſent *continentes.*
2) In ſpecie autem hoc nomine venit faſcia quædam ſimplex, minoris longitudinis.

2. Faſcia *uniens*, *incarnans*, gall. *uniſent.*
1) Eſt faſcia in duo capita voluta, longitudine ad tres circiter ulnas, latitudine ad duos digitos transverſos accedens.
2) In medio foramen habet, quod ſecundum filorum tractum per tres latos digitos ſciſſum eſt, labiis vulnerum coniungendis inſerviens, dum unum faſciæ caput per hoc foramen trajicitur, & deinde capita ſupra vulnus firmiter ſtringuntur.
3) Applicari autem in iis tantum poteſt vulneribus, quæ ſecundum *longitudinem* partis facta ſunt; in vulneribus vero transverſim inflictis (quæ in artubus ſæpius contingunt) non habet locum.
4) Quando primum ſolv tur, fieri id debet manu modeſta, & quidem circa tertium demum diem.
5) Itaque hæc faſcia vulnera, ſecundum longitudinem excurrentia, conjungit, hæmorrhagiam compeſcit, tempus ordi-

ordinariæ consolidationis imminuit, fœdam cicatricem impedit.

3. *Dividens.*
   1) Est fascia in duo capita voluta, longitudinis quinque circiter ulnarum, & duorum digitorum latitudinis.
   2) Coalitum partium læsarum impedit.
   3) Hinc in ambustione & ulceratione digitorum, ne illi concrescant, adhibetur.
   4) Sic etiam, quando vulneri, ulceri vel fistulæ applicatur, illorum unionem impedit.
   5) In ambustione colli applicata illius incurvationem, a cutis constrictione metuendam, præcavet.

4. *Repens* seu *asciatis.*
   1) Nomen habet a circumductionibus, quæ *spiralem* & *repentem* quasi figuram exhibent.
   2) Veteres partibus inflammatis hanc fasciam applicabant, ad affluxum humorum intercipiendum, sed hodie exolevit, & illius loco substituta est fascia sequens.

5. *Dolabra*, gallice *dolaire.*
   1) Nomen accepit a dolabris, quas applicata efformat.
   2) Circumductiones ita concinnatas habet, ut una alteram tegat.
   3) In tumore pedum œdematoso, & quidem inferius incipiendo, applicatur, ad adfluxum impediendum.

6. *Obtusa* seu *sima.*
   Hujus circumductiones paulo remotius a se invicem distant, quam fasciæ præcedentis.

7. *Expellens*, vulgo *expulsiva.*
   Easdem cum fascia repente habet circumductiones. Præter usum communem fistulis deligandis specialius destinatur. Applicatur autem cum hac encheiresi, vt circa *fundum* illius arctius, circa *oram* vero laxius imponatur, ad materiæ effluxum promovendum. Sinus, quando recens est, hac constrictione ad consolidationem simul perducitur.

8. *Funda.*
   1) A figura, quæ facta fasciatione exhibetur, nomen habet.

2) In-

2) Inventor est *Galenus*, qui eam *libro de fasciis* descripsit.
3) Est fascia composita quatuor constans capitibus.
4) Vsum habet in læsione capitis, fractura ossium nasi, labio leporino, & oris adfectionibus; item in artubus luxatis, in quo casu minoris est magnitudinis; quæ in genere pro partis adfectæ conditione debet esse proportionata.

9. *Circularis.*
1) Licet circumductionibus circularibus omnes fere fasciæ vel incipiant, vel desinant; hoc tamen nomine specialiter venit fascia simplex in unum caput voluta.
2) Longitudo ad quatuor ulnas, latitudo autem ad tres digitos transversos accedit.
3) Partibus amputatis applicatur, ut deligationis apparatus firmiter detineatur.

B. *Propriæ*, quæ certis quibusdam partibus destinantur.

I. *Capitis fasciæ.*

1. *Capitium simplex*, gallice *Couvre chef simple.*
1) Paratur e linteo unius ulnæ longitudinis & sesqui pedis latitudinis.
2) In vulnere capitis & fractura cranii adhibetur.

2. *Capitium duplex*, gallice *Couvre chef duple.*
A priori quoad usum & applicationem parum differt.

3. *Capitium magnum*, gallice *grand Couvre chef.*
1) Paratur e linteo quadrato, cuius latitudo ad sesqui ulnam accedit, longitudo autem eandem quodam modo superat.
2) Omnium est præstantissima, & præcipue in cranii læsionibus, peracta trepanatione, adhibetur.

4. *Capitium triangulare*, gallice *Couvre chef triangulaire.*
1) Deficientibus aliis paratur e strophiolo in triangulum duplicato, more rusticarum fœminarum.
2) Eundem cum prioribus usum respicit.

5. *Fascia Hippocratis*, gallice *Bonnette d' Hippocrat.*
1) Latitudo est unius ulnæ maioris, longitudo autem unius minoris.
2) Eundem usum cum capitio *simplici* & *magno* habet.

6. *Fas-*

6. *Fascia sex capitum*, gallice *Bandage a six chefs.*
   1) Paratur e linteo, cujus longitudo unam ulnam aliquo modo superat, latitudo autem infra eandem subsistit.
   2) Linteum ter in utraque parte ad octo circiter digitorum transversorum longitudinem discinditur, ita ut intermedia ejus pars ad semi ulnæ longitudinem integra maneat.
   3) Capitis partium externarum læsionibus & cranii fracturis deligandis inseruit.

7. *Cancer Sculteti*,
   A priori in eo tantum differt, quod octo capita habeat. Sed quidquid æque bene fieri potest per pauciora, non debet fieri per plura.

8. *Capitalis*, *reflexa*, gall. *Capeline.*
   1) Paratur e linteo in duo capita voluto, cujus longitudo ad sex & plures ulnas accedit, latitudo autem est trium circiter digitorum.
   2) Os coronale vel occipitis, si dimotum fuerit, fronti, vel occipiti applicatur.
   3) Ossa autem *bregmatis*, quando ab invicem secesserunt, tum laterali capitis regioni apponitur.
   4) Veteres pro *hydrocephalo* tollendo eandem adhibebant, ut caput ubique comprimeretur, atque ita seri stagnatio sive in partibus externis, sive internis facta, tolleretur.
   5) In capitis dolore, a congestione sanguinis producto, egregium adfert solamen, fibras enim nimium extensas coarctat, & hac ratione sensibilitatem notabiliter minuit.

9. *Regia*, gallice *Bandage Royale.*
   1) Formatur e linteo in unum caput voluto, sex ulnarum longitudinis, & duorum pollicum per transversum latitudinis.
   2) Cum *discrimine* eandem habet utilitatem.

10. *Scapha.*
   1) Nomen obtinet a figura, quam fascia applicata exhibet. Sive enim in fronte, sive in occipite fiat applicationis initium, utroque modo scapha provenit.

2) Pa-

2) Paratur e linteo in unum caput voluto, cujus longitudo eſt quinque ulnarum, latitudo autem duorum digitorum per transverſum.

3) Eundem cum ſequente habet uſum.

11. *Discrimen.*

1) Nomen inde ſortitur, quod circumductionibus ſuis caput quaſi discriminet, ſeu diſterminet.

2) Paratur e linteo in unum caput voluto, cujus longitudo eſt quatuor ulnarum, latitudo autem duorum per transverſum digitorum.

3) In ſectione venæ frontis ſolet adhiberi, & uti ſimpliciſſima eſt faſcia, ita etiam plurimis uſu venit in hujus venæ ſectione.

12. *Solaris*, gall. *Solaire.*

1) Inventor eſt Verduc, qui tractatu ſuo edit. germ. pag. 414. eandem deſcripſit.

2) Nomen accepit a radiis ſolaribus, quos circumductiones ejus referunt. Hinc etiam quibusdam *ſtellaris* audit.

3) Paratur e linteo in duo capita voluto, cujus longitudo ad quinque ulnas accedit, latitudo autem unum ſaltem pollicem explet.

4) Commendatur poſt *arteriotomiam*, ut arteria *temporalis* ſecta firmiter comprimatur & conſolidatio hac ratione promoveatur.

5) *Scultetus* ſimilem fere ad arteriam ligandam demonſtrat faſciam, plures tantum habet circumductiones.

13. *Oculus ſimplex*, gall. *l' oeil ſimple.*

1) Formatur e linteo in unum caput voluto, longitudinis ulnarum duarum & dimidiæ, latitudinis duorum pollicum transverſorum.

2) Adhibetur, quando unus tantum oculus eſt læſus, ad illum tegendum & remedia applicata firmiter retinenda.

3) Quæ *Monoculus* dicitur faſcia, eundem habet uſum, longitudine autem & levibus applicationis circumſtantiis ab *oculo ſimplice* differt.

4) *Umbellatam* veterum quære Tab. II. *Crinale inſtrumentum.*

14 *Oculus duplex, i. oil duple.*

1) Paratur e linteo in duo capita voluto. Longitudo quinque habet vlnas, latitudo autem duos digitos transverſos.

2) Uſu venit, quando uterque oculus deligandus eſt.

15. *Triangularis oculorum.*

1) Paratur e linteo quadrato, in triangulum complicato, cujus media pars oculo læſo applicatur.

2) Cum prioribus eundem habet uſum.

3) Vulnera ſuperciliorum ſecundum longitudinem facta, requirunt faſciam *vnientem* ſeu *incarnantem*, de qua ſuperius diximus.

16. *Accipiter.*

1) Nomen accepit a figura. Facta enim faſciatione circumductiones referunt mitram accipitris, rei venaticæ inſervientis.

2) Faſciatio hæc, quæ etiam veteribus cognita fuit, paratur mediante faſcia compoſita, e quinque capitibus conſtante.

3) Deligationi oſſium naſi fractorum inſeruit.

4) Lateralibus naſi partibus non nimis firmiter alliganda eſt, ne oſſa e debito ſitu moveantur, & naſus deformis reddatur.

5) Ex eadem ratione *Foſſa Amyntæ* a Verduckio rejicitur, quia oſſa deprimit, atque ita deformitatem cauſatur.

6) *Funda*, quæ ſimilem cum *accipitre* habet uſum, ſub faſciis communibus jam deſcripta eſt.

17. *Faſcia* quæ poſt *venæ naſalis* ſectionem ſolet adhiberi, a *diſcrimine* in eo tantum differt, quod non in loco venæ ſectæ, ſed in fronte terminet.

18. *Faſcia ad aures.*

1) Hæc figuram T refert. Componitur enim e faſcia duplice æqualis longitudinis, ad ulnas quatuor ſe ſe extendentis, & æqualis etiam latitudinis, quæ eſt duorum per transverſum digitorum.

2) Aurium vulneribus & ulceribus deligandis, & remediis applicatis firmiter tenendis, inſervit.

19. *Per-*

19. *Pertusa.*

1) Hæc constat linteo, trium ulnarum longitudine, & unius tantum digiti transversi latitudine.

2) In *labio leporino* genas adducit, ne labia ab acubus lacerentur, & sic universa operatio irrita reddatur.

3) *Funda*, quam sub communibus fasciis descripsimus, in *labio leporino* etiam potest applicari, *pertusa* autem palmam ei præripit.

20. *Capistrum simplex* gall. *chevestre simple.*

1) Paratur e linteo, in unum caput voluto, quatuor ulnarum longitudine, & duorum per transversum digitorum latitudine.

2) Adhibetur in luxatione & fractura *maxillæ inferioris.*

21. *Capistrum duplex.* gall. *chevestre duple.*

1) Paratur e linteo, in duo capita voluto, longitudinem habet sex ulnarum, & latitudinem duorum pollicum.

2) Usu venit in *maxilla inferiore*, utrinque luxata, vel fracta.

3) *Alia* adhuc *fascia* in fractura & luxatione maxillæ inferioris solet adhiberi, quæ a *funda*, superius descripta, parum recedit. Habet enim quatuor capita, quæ e linteo ter duplicato constant, & singula longitudinem referunt duarum palmarum. Media pars *foveam* refert, quæ læsæ maxillæ apponitur.

22. *Continens capitis*, vulgo *contentiva capitis*, gall. *Bandage pour tenir la tête.*

1) Constat e linteo in duo capita voluto, decem ulnarum longitudinis, & duorum digitorum latitudinis.

2) Artificiosæ paululum sunt illius circumductiones. Nam tractus illarum non solum caput percurrunt, sed etiam ad nucham, axillas & pectus deferuntur.

3) Caput firmum & æqualiter erectum tenet, unde egregii est usus, quando unus vel alter musculus extensione, dissectione, ambustione, læsus, atque ita capitis extensio & erectio impedita est.

23. *Continens colli.*

1) Est fascia composita. Duobus enim linteis constat, quorum unum, quod *scapulare* mentitur, est sesqui ulnæ lon-

gitudinis, & duorum fere digitorum latitudinis; alterum autem eſt faſcia circularis, & ad duas circiter ulnas longitudine ſua accedit, latitudine vero trium eſt digitorum.

2) Remedia, quæ collo applicantur, firmiter tenet.

24. *Scapularis* gallice *ſcapulaire.*

1) Nomen ſortitur a ſcapulis, quibus applicatur.

2) Paratur e linteo indefinitæ longitudinis. Quando enim læſionibus pectoris deligandis inſervit, longitudinis eſt minoris, majoris autem in læſionibus abdominis ligandis. Latitudo ad quinque aut ſex digitos accedit.

3) Faſcia hæc ad dimidiam partem ab una extremitate diffinditur, vel tanto foramine in medio præditur, ut patientis caput per illud trajici poſſit.

4) Conducit ad firmandam faſciam *circularem*, pectori vel abdomini applicatam, ne e loco ſuo, quod facile contingit, dimoveatur.

25. *Cataphracta* gall. *Plaſtron*, ein Küraß.

1) Nomen ſortitur a figura, quam applicata faſcia exhibet.

2) Amplum involvit apparatum & magnitudine omnes faſcias ſuperat.

3) Conſtat quatuor capitibus, quorum duo, de collo ſuſpenſa, æqualem habent longitudinem, ad integram circiter ulnam accedentem, latitudo vtrinque palmam refert.

4) Reliqua duo capita, quæ pectori applicantur, latitudinem quidem habent æqualem, dimidiam videlicet ulnam explentem, longitudinem autem inæqualem; unius enim capitis longitudo eſt circiter unius ulnæ, alterius autem intra palmam majorem ſubſiſtit.

5) Pars faſciæ media (nempe ab *inciſura* illa *ſemilunari*, quæ duobus capitibus oblongis interponitur, ad extremitatem usque computando) unius circiter ulnæ eſt longitudinis.

6) Firmat hæc faſcia pectoris & abdominis deligationes, mediante faſcia circulari factas.

26. *Quadriga.*

1) Nomen habet a figura. Nam circumductiones ejus, quæ cru-

cruciatim excurrunt, ſimiles ſunt habenis illis, quibus quatuor equi, currum trahentes, reguntur.

2) Dicitur etiam a nonnullis *Cataphracta*, quoniam & hujus formam aliquo modo exhibet, ſed hoc intuitu cum præcedente faſcia non eſt confundenda.

3) Paratur e linteo in duo capita voluto, ſex vel octo ulnarum longitudinis & trium per transverſum digitorum latitudinis.

4) Adhibetur in fractura & luxationibus coſtarum, ſterni, vertebræ dorſi ac lumborum, præſertim proceſſus ſpinalis.

5) Circumductiones ita artificioſæ ſunt, ut *dolabræ*, ſeu *tractus inferiores* loco faſciæ *circularis*, *ſuperiores* autem loco *ſcapularis* inſerviant.

27. *Stellata* gall. *Etoilé.*

1) Ita vocatur a dolabris ſeu circumductionibus ſuis, quæ in dorſo cruciatim excurrunt, & ſtellam exhibent.

2) Paratur e linteo in unum caput voluto, longitudinis quatuor vel ſex ulnarum, latitudinis trium ad minimum digitorum.

3) In ſcapula fracta firmiter tenenda & ſuffulcienda adhibetur.

28. *Vinculum Soſtrati*, quod *Galenus* deſcribit, & in fracturis coſtarum commendat, exolevit, ob faſcias, quæ ad hunc finem hodie proſtant, commodiores.

29. *Faſcia Heliodori.*

1) Ab inventore nomen habet. Dicitur etiam a quibusdam faſcia *Tau* quia figuram litteræ T exhibet.

2) Eſt vel *ſimplex*, quæ quatuor capitibus conſtat, vel *compoſita*, quæ ſex habet capita.

3) Singula capita latitudinem habent duorum digitorum, longitudinem autem unius circiter ulnæ.

4) Simplex adhibetur, quando *unica* ſaltem mamma deliganda eſt, compoſita *duabus* deligandis inſervit.

5) Nempe duobus capitibus régio ſub mammis cingulo quaſi circumdatur, altera duo capita ſurſum ducuntur.

30. *Mammillaris.*

1) Eſt compoſita & conſuta ex *funda* & *ſimplici* quadam faſcia in duo capita voluta.

2) In medio ſacculum format, mammæ includendæ accommodatum.

3) *Funda*, quæ hic applicatur, longitudinem habet unius & dimidiæ ulnæ, latitudinem vero duarum palmarum. Capita ſex habet æqualia utrinque ad dimidiam ulnam disciſſa.

4) Altera autem ſimplex faſcia ita cum *funda* conſuitur, ut in medio burſulam illam, ſeu ſacculum modo dictum exhibeat.

5) Uſus hujus faſciæ ex ipſo nomine & deſcriptione conſtat, & præ faſcia *Heliodori* caput effert.

31) *Cingulum umbilicale.*

1) Hanc faſciam prolixius deſcribit *Scultetus Armament. chirurg.* Tab. XXXVIII. fig. VIII. ſed minori apparatu parari poteſt.

2) Uſu venit in hernia umbilicali. Hæc enim ſi recens adhuc fuerit, hac faſciatione ſola reſtaurari poteſt.

32) *Suſpenſorium penis.*

1) Eſt faſcia compoſita, quinque conſtans capitibus.

2) Paratur baſis quaſi e linteo duarum palmarum longitudinis & unius palmæ latitudinis.

3) *Cingulum*, quod abdomini applicatur, longitudine eſt fere duarum ulnarum, latitudine trium aut quatuor pollicum.

4) In medio cinguli appenditur faſcia longa, quæ *ſcapularis* officium ſubit, humero imponitur, & in dorſo cum cingulo iterum firmatur.

5) Linteo oblongo quadrangulari, quod e baſi procedit, appenduntur duæ faſciæ, quæ longitudine ulnam, latitudine duos digitos habent, per femoris flexuram ducuntur, & cingulo alligantur.

6) Remedia admota firmiter tenet, & penem inflammatum abdomini adducit, ut adfluxus humorum imminuatur.

33. *Suspensorium scroti sacciforme.* gall. *la Poche.*

1) Hæc fascia, Chirurgis notissima, quatuor constat capitibus.

2) Longitudo duorum capitum superiorum, quæ per ossa coxendicum circulariter ducuntur, proportionem habere debet cum corpore, sive exili, sive crasso.

3) Inferiora duo capita per femora prope perinæum ducuntur, & cingulo nectuntur.

4) Sacculus, qui medium locum occupat, prope cingulum amplus, inferius autem successive mucronatus est. Longitudo octo vel decem pollices refert.

5) Paratur hic sacculus e linteo, inferius ad semilunarem figuram discisso, & deinde iterum consuto. Insuper foramine, pro penis transitu, superius præditus est.

6) Usus est scrotum tegere, deligare, elevare quod vel ipsius nomen innuit. Unde in scroti tumoribus & aliis ipsius læsionibus, facta perforatione cum acu *paracentica*, remedia applicata firmiter tenet.

34. *Suspensorium scroti incisum* gall. *suspensoir de la bourse.*

1) Constat itidem e quatuor capitibus, quorum duo superiora cingulum formant, inferiora autem duo juxta perinæum per femora ducuntur, & cum postica parte in cingulo firmantur.

2) Ea tamen inter hanc & priorem fasciam intercedit differentia, quod hæc sacculi formam non referat, & duo illa capita, quæ linteo triangulari inferius appensa sunt, distinctim cingulo annectantur. Bina hæc capita longitudinem habent sesqui ulnæ, latitudinem autem duorum digitorum.

3) Portio triangularis superior foramine, pro penis transitu, prædita est, & tam superius, quam lateraliter spithamæ longitudinem & latitudinem refert.

4) Fasciam priorem commoditate superat, & magis sustentat. Æqualiter enim ac firmiter adduci potest.

35. *Sul ligaculum uteri.*

1) Constat quatuor capitibus; quorum duo abdomini, instar cinguli, applicantur, reliqua duo posticæ parti in cingulo

gulo nectuntur, & per perinæum ad pudenda ducuntur, manente ano nudo.

2) Deligationis apparatum in pudendi læsionibus firmiter tenet.

36. *Funda ad Lithotomiam* gall. *la fonde pour la taille.*

1) Paratur e linteo quatuor capitum, formam duplicis *Tau* referente.

2) Capita duo superiora, abdomini applicata, cingulum constituunt

3) Inferiora capita per perinæum (anum prætermittendo) in forma K versus scrotum ducuntur, & cingulo anterius nectuntur.

4) Postremum totus deligationis apparatus firmatur sive fascia scapulari, sive fascia, quæ *collare miseriæ*, gall. *le Collier de misere* appellatur, a scapulari autem multum non differt.

37. *Fascia ad fistulam ani.*

1) Est fascia quatuor capitibus prædita, quorum singula longitudine & latitudine ventris capacitati respondere debent.

2) Duo superiora applicata cingulum constituunt, posteriora duo, quæ ad fasciæ hujus mediam partem currunt, posteriori ventris regioni admoventur, per perinæum & inguina trajiciuntur, atque cingulo anterius nectuntur.

3) Pars media, quæ posteriori ventris parti apponitur, est latitudinis trium digitorum.

38. *Inguinalis simplex & composita.*

1) Cum fascia *spica*, de qua mox dicemus, prorsus conveniunt, excepta longitudine, qua hanc superant.

2) Simplex, unam tantum inguinis regionem, composita autem, quæ simplice duplo longior est, utramque tegit.

3) Adhiberi solet facta operatione *herniæ inguinalis* & *bubonoceles*, item post reductionem luxati ossis femoris, ad applicata firmiter tenenda & partes in debito situ servandas.

39. *Spica simplex.*

1) Nomen inde sortitur, quod circumductiones fasciæ hujus spi-

ſpicam ſecalinam referant. Dicitur etiam *geranium* ob figuram, quam prope collum format triangularem ſeu deltoidem.

2) Paratur e linteo in unum caput voluto, ſex ulnarum longitudinis & trium digitorum latitudinis.

3) Adhibetur, quando unicum tantum os humeri luxatum vel fractum eſt, item in luxatione oſſis femoris coxendici imponitur.

40. *Spica duplex.*

1) Paratur e linteo in duo capita voluto, longitudinis decem ulnarum, vel, ubi capitulum humeri ob affluxum humorum in ſitu ſuo detineri non poteſt, ad brachium totum firmandum quindecim ulnæ requiruntur.

2) Adhibetur, quando utraque oſſa humeri luxata vel fracta ſunt, uſu etiam venire poteſt in quibusdam aliis deligationibus.

3) Ipſa applicatio difficilis quidem eſt, eximium tamen dextre peracta præſtat uſum. Brachium enim totum undiquaque luxatum in ſitu ſuo firmiter tenet.

41. *Faſcia pro aneuriſmate.*

1) Ad *aneuriſmatis* deligationem non minimus apparatus requiritur; id quod ſuo loco demonſtrabimus.

2) Hic autem mentionem facimus machinæ, quam Monſ. *Bourdelot*, qui auctor eſt, *Ponton* appellat.

3) Eſt nimirum lamina rotunda, ferrea, corio obducta, quæ ſtuppa interpoſita diſtinguitur, eundem in modum; uti *pilæ* in *bracheriis* parantur.

4) Filamenta ſupra & infra cubitum feruntur, & in parte brachii interna firmiter contrahuntur, ſupra medium laminæ foraminulis pertunduntur, ut lamina pro rei conditione ſtringi vel relaxari poſſit. Confertur *Verduckius* de *aneuriſmatis* operatione.

6) De Machina illa, quæ *Tourniquet* vocatur, diximus iam Tabula præcedente.

42. *Faſcia poſt Venæ ſectionem in brachio.*

Hæc non indiget prolixa deſcriptione. Ubique enim ſatis nota eſt, faſcia ſcilicet in unum caput voluta, duarum

circiter ulnarum longitudine, & duorum per transversum digitorum latitudine.

43. *Fascia pro fonticulo in brachio.*

1) Veteres simplice tantum fascia, e linteo parata fonticulum deligabant; id quod & *Gallis* in hunc usque diem est familiare.

2) Recentiores autem excogitarunt laminam rotundam, siue argenteam, sive orichalceam, aliquo modo curvatam & interius obductam, frequentissimi hodie usus.

3) Huic laminæ affigitur vinculum e corio cum foraminulis hodie pertusis, quæ parvum uncum, vinculo appensum, recipiunt, ut firmiter stringi vel laxari possit.

44. *Fascia in luxatione ulnæ.*

Simpliciter hæc paratur e linteo, sex ulnarum longitudine, & duorum digitorum latitudine.

45. *Mitella* gall. *vne echarpe.*

1) Paratur e linteo in triangulum complicato.

2) Substernitur brachio stricte dicto, in luxatione vel fractura, ita ut incuruatum brachium corpori admoveatur, & suspendatur.

46. *Fascia in luxatione carpi.*

1) Paratur e linteo in unum caput voluto, septem ulnarum longitudinis & duorum pollicum latitudinis.

2) Nonnulli tres ad hanc luxationem deligandam adhibent fascias, sed non opus est tali apparatu, uti bene monuit *Verduckius.*

47. *Fascia in luxatione pollicis.*

Ad pollicis fasciationem *spica* sesqui ulnæ longitudinis, & pollicis unius latitudinis adhibetur.

48. *Fascia in fractura metacarpi.*

Ad hanc deligationem adhibetur fascia in unum caput glomerata, quæ longitudine sex ulnas, latitudine autem duos digitos habet transversos.

49. *Chirotheca completa* gall. *Ganteler.*

1) Hoc nomine venit fasciatio, quæ instar chirothecæ integram manum tegit.

2) Per-

2) Peragitur linteo octo ulnarum longitudinis, & unius pollicis latitudinis.

3) Usu venit in luxatione digitorum & ambustione illorum omnium.

50. *Chirotheca incompleta*, *le demi gantelet.*

1) Hæc fascia applicatur, quando unus vel alter tantum digitus læsus est. Incompleta vocatur, quod primam vel etiam simul secundam phalangem non tegat.

2) Hinc longitudo ejus variat, modo enim unus tantum, modo plures digiti deligandi sunt, latitudo cum priore est eadem.

51. *Fascia post sectionem venæ*, *salvatella dictæ.*

1) Hæc quodam modo convenit cum fascia, quæ *l'etrier* dicitur, & in Venæ sectione pedis applicatur.

2) Constat linteo duarum & semis ulnarum longitudine, atque pollicis unius latitudine.

52. *Genuale*, gall. *Torretiere.*

1) Paratur e linteo duplicato, quod longitudine dimidiam circiter ulnam, latitudine autem sex pollices habet.

2) Usu venit in *lithotomia*, ubi genubus applicatur, ad femora firmanda, ne patiens eorum motione operationem impediat.

53. *Testudo*, gall. *Tortuë.*

1) Nomen habet a circumductionibus, quæ figuram testudinis exhibent.

2) Paratur e linteo in unum caput voluto quatuor ulnarum longitudine, ac duorum digitorum latitudine.

3) Adhibetur in luxatione & fractura *rotulæ.*

54. *Fascia ad fracturam & luxationem rotulæ.*

1) Hæc priore est præstantior.

2) Paratur e linteo triplicato, quod longitudine dimidiam circiter ulnam, latitudine autem sex pollices habet.

3) In una extremitate fit incisio, quæ quatuor pollices transversos refert, & notabilem portionem, superius semilunarem, aufert, ita ut utrumque duorum capitum, quæ ex hac incisione proveniunt, latitudine sua pollicem referat.

4) Media pars, quæ excisione in semicirculum reducta est rotulæ, cui respondet, applicatur. Latior extremitas, quæ indivisa manet superius, super os femoris ponitur. Duo autem capita lateribus ossis tibiæ & fibulæ imponuntur.

5) Postea superior & lata pars fasciæ *circulari* firmiter ligatur capitibus duobus, quæ deorsum pendent, rotula tam diu attrahitur, donec debitum situm occupaverit, quæ deinde capita fasciæ circulari itidem firmantur.

6) Aliæ adhuc fasciæ ad luxationem & fracturam rotulæ excogitatæ sunt, inter quas est *funda Monf. Petit*; sed hæc, quam modo descripsimus, instar omnium esse potest.

55. *Fascia ascialis* gall. *Coignée*, vel *Dolaire*.

1) Nomen habet a similitudine, qua asseres refert. Germ. dicitur ein Buchband, quia capita sibi sunt imposita, uti in libro folia.

2) Veteribus jam cognita fuit hæc fascia, quam tamen diverso modo parabant. Alii enim plura, alii pauciora capita efficiebant.

3) Recentiores parant illam e tribus linteis, quæ æqualiter sibi imponuntur, laxe consuuntur, & in quavis extremitate ter diffinduntur, ita tamen, ut capita, ubi discissa sunt, exacte sibi non incumbant, sed quodvis caput digiti latitudinem præ altero porrigat, instar scalæ, ne pressione unius vel alterius exstantiæ dolor patienti procreetur. Octodecim capita proveniunt, quorum singula spithamæ longitudinem referunt, media autem contigua pars palmæ latitudinem exhibet.

4) Latitudo autem in genere accurate non potest determinari, unum enim caput, uti modo dictum est, præ altero latius vel angustius est.

5) Usu venit in fractura ossis femoris, & præcipue etiam in fractura tibiæ, cum vulnere conjuncta; ubi vulnus quotidie debet deligari. Hæc enim fascia ita potest solvi, ut membrum fractum intactum & in situ suo quietum relinquatur.

56. Sta-

56. *Stapes*, gall. *l'etrier*.
1) Nomen habet a figura, quam applicata hæc fascia refert.
2) Paratur e linteo, in unum caput voluto, trium ulnarum longitudinis & duorum digitorum latitudinis.
3) Usu venit in Venæ sectione pedis.

57. *Sandalium*.
1) Ita vocatur, quia totum pedem involvit.
2) Paratur e linteo quinque circiter ulnarum longitudinis & duorum digitorum latitudinis.
3) Usu venit in fracturis & luxationibus ossium *tarsi*, *metatarsi* & *digitorum pedis*, item in secessione ossis *fibulæ* a tibia.

58. De reliquo ad fasciationem apparatu tabula sequente agemus, uti & præcedente nonnulla ad instrumenta retulimus, quæ a quibusdam ad fascias referuntur, e. g. *bracheria*, Strohlade, *crinale* instrumentum.

IV. *METHODUS APPLICANDI.*

1. Applicatur fascia
a) vel parti *læsæ* e. g. *incarnans* ad vulnera unienda.
b) vel *vicinæ* e. g. *repens* in fracturis ossium.
c) vel e diametro *oppositæ*, e. g. *spica* simplex vel duplex in fracturis vel luxationibus.

2. *Initium applicationis*.
1) Modo fit *capite*, quod cum fasciis simplicibus in unum caput volutis plerumque fieri solet.
2) Modo fit *proximo ab extremitatibus loco*, quod etiam in fasciis simplicibus evenit.
3) Modo fit parte media, quando scilicet fasciæ in duo capita volutæ, vel pluribus capitibus præditæ sunt.

3. *Modus deligandi*.
1) Est vel *simplex*, qui uno semper tractu absolvitur.
2) Vel *compositus*, qui diversos habet tractus, & hi pro partis affectæ conditione mirum in modum variant.

4. *Simplex* est
1) Vel *æqualis*, ubi circumductiones æqualiter sibi invicem incumbunt.
2) vel *inæqualis* ubi circumductiones sibi non respondent; de qua re diversæ species ab auctoribus recensentur.

a) *Aſcialis* circumductio dicitur, quando dolabræ ſerratim ſe excipiunt, i. e. quando unum caput ab altero tegitur, & paululum tantum declinant.

b) *ſima* ſeu *obtuſa* vocatur, quando dolabræ paululum magis obliquæ fiunt, & hinc longius, quam *aſciales*, a ſe invicem diſtant, ubique tamen in declinando ſe ſe excipiunt.

c) *Repens* appellatur illa, quæ circumductiones format ſpirales, ſeu ſerpentis inſtar excurrentes, per aliquod intervallum a ſe invicem diſtantes.

d) *Inverſa* vocitatur, quando ductus ejusdem faſciæ *repentis* ob partium inæqualitatem vertuntur, & duplicantur; id quod membro æqualiter ſuſtinendo præcipue inſervit.

5. Hæc de applicandi methodo generali ſufficiant. Specialem modum, quomodo ſcilicet quævis faſcia applicanda & quibus circumductionibus adornanda ſit, prolixius deſcribere, inutile cenſemus. Eſt enim res, quæ avtopſia ediſci debet, & hæc magis erit, quam diffuſiſſima deſcriptio. Tacemus quod cujusvis artificis ingenii & judicii acumen in hac re non ferat luſum puerilem. Sub obſervationibus tamen nonnulla adjiciemus, quæ tyronibus non poſſunt eſſe ſupervacua.

V. *OBSERVATIONES ET CAUTELÆ.*

1) Faſciæ parari debent e linteis, aliquo uſu jam attritis, ut eo molliores ſint & magis tractabiles; cavendo tamen, ne nimis fragilia lintea adhibeantur, alias ſub operationibus dilacerari poſſent.

2) Quo magis futuræ & nodi caveri poſſunt, eo magis æqualiter & ſine dolore conſtringunt, minoremque moleſtiam parti affectæ pariunt.

3) Sic etiam res ſe habet, quando lintea ſecundum ductum filorum ſeu rectitudinem ſtaminum ſecantur. Hac enim ratione firmius alligantur. Quæ vero per transverſum ſecta ſunt lintea, extenſione ſua facile remittunt, unde deligationis apparatus minus firmiter tenetur.

4) Chi-

4) Chirurgus fasciarum puritatem sibi habeat commendatam. Quando enim, quæ ulceribus admotæ fuerunt fasciæ, sine prævia elutriatione de novo applicantur; id quod in nosocomiis sæpissime contingit, ulcera redduntur deteriora, sordida, putrida, vel excrescentiæ fungosæ producuntur.

5) Circumductiones quidem in genere modesta manu peragendæ sunt, cauenda tamen nimia laxitas, quæ partes & deligationis reliquum apparatum non firmiter tenet.

6) Post secundam vel tertiam circumductionem caput fasciæ probe firmetur, ut reliqua pars æqualiter possit alligari.

7) Neque etiam nimis strictæ sint circumductiones, ne stagnatio sanguinis, tumor inflammatorius, gangræna & sphacelus inducantur. Præcipue fasciæ in pectore & collo minus firmiter stringendæ sunt.

8) Signum diagnosticum debitæ applicationis hoc est, quando peripheria læsæ partis tumore ubique levi & molli conspicienda venit; cum dolore tantum leviſſimo. Quando autem notabilem exhibet dolorem, constrictionis justo maioris est indicium. Ubi plane nullus incommodus sensus observatur, ibi nimis laxe fascia est applicata.

9) Fasciæ, quando ulceribus, apostematibus & fistulis applicantur, circumductiones, versus orificium appropinquantes, paululum sint laxiores, versus fundum autem quodam modo strictiores, ut materia e cavitate sua expellatur.

10) In ariduris partium vulgo commendant ligaturam, in superna parte laxam & sub ipsa parte affecta paululum strictam, ut major sanguinis quantitas adduci, & pars nutriri possit. Sed hæ speculationes plus damni quam solaminis parti adferunt, nempe tumorem, stasin inflammatoriam, gangrænam, sphacelum.

11) In quibusdam deligationibus circumductiones determinatæ sunt observandæ, in pluribus vero illæ sunt indeter-

terminatæ & liberæ. Exemplum determinatarum circumductionum in *ſpica* applicanda habemus, uti brachium ab omni parte firmiter debet teneri.

12) Faſcia ad finem perducta caput ejus non in loco affecto, ſed remoto, acu vel conſutione firmatur.

13) Faſciæ neque nimis diu applicatæ ſerventur, neque nimis cito ſolvantur. Variat autem tempus pro conditione læſionis & ſenſibilitatis ſubjecti, e. g. in luxationibus & fracturis ante quartum diem, niſi gravia ſymptomata accedant, faſcia non ſolvitur; in vulneribus autem & ulceribus ſingulis diebus ad minimum ſemel removetur. In viris, præcipue robuſtis, diutius ſervantur, in fœminis, præſertim ſenſibilibus, citius ſolvuntur.

14) Faſcia quando ſolvitur, absque notabili læſæ partis commotione id fiat, e. g. in fracturis oſſium, ne pars e ſede ſua removeatur.

15) Quando faſcia ob materiam quandam, illi impactam, loco affecto firmiter adhæret, forti niſu non removeatur, conuenienter calido humore prius humectetur.

16) Uti ubique juſtus patientis & etiam partium ſitus ante faſciationem requiritur, ita cum primis artus, antequam ligentur, debitum ſuum ſitum habeant, e. g. pes extendendus, & brachium incurvandum eſt.

17) Chirurgus faſcias aliquas ubique ſecum portet. Vocatus enim ad vulnera gravia & ingentes hæmorrhagias, faſciis præparandis vel apportandis non conceditur tempus.

TAB.

TABVLA IV.
DE
RELIQUO APPARATU DELIGATIONIS
NEMPE
SPLENIIS, EMPLASTRIS, PLUMACEOLIS ET TURUNDIS.

I. SPLENIA.

1. *Splenia* dicuntur lintea illa ter, quater, sexies &c. duplicata, ita ut ad *splenis*, unde nomen habent, crassitiem accedant. Dicuntur etiam *plagulæ*, german. Bäuschlein, Compressen, comprimunt enim paululum partem, cui imponuntur.
2. Differunt ratione *figuræ*: alia enim sunt oblonga, alia quadrata, alia triangularia &c.
3. Ab his diversis figuris, & diverso applicandi modo varia accipiunt *nomina*, e. g. *Splenium trapeziale*, *perforatum*, *longitudinale*, *circulare*, *pilare* seu *rotundum* &c. Quædam enim secundum longitudinem recte, quædam oblique, quædam transverse imponuntur.
4. *Magnitudo spleniorum* variat quidem pro partis affectæ conditione, & ob alias circumstantias; ubique tamen *emplastra* quibus imponuntur, pollicis ad minimum latitudine debent superare.
5. Lintea, e quibus *splenia* parantur, uti munda & usu quodam modo contrita esse debent, ita a futuris, nodis, fimbriis, rugis, & aliis inæqualitatibus libera sint, ne dolorem inducant.
6. Quædam in una; quædam in utraque extremitate semel vel sæpius finduntur.

7. Interdum *ſicca*; interdum *humida*, e. g. *analepticis*, *reſolventibus*, *adſtringentibus* &c. imponuntur.

8. *Uſus ſpleniorum* eſt

1) Explere cavitates, ut deligatio æqualis & firma evadat.

2) Partem affectam a frigoris injuriis defendere, & placido calore fovere.

3) Remedia applicata firmiter tenere, & dolorifica incommoda, quæ *faſciæ* inferre poſſent, cavere.

II. *EMPLASTRA.*

1. Hæc licet per vulgus ita ſint nota, ut dicere de illis ſupervacuum cenſeri poſſet; placet tamen ob ordinis rationem (ad apparatum enim deligationis pertinent) non prorſus illa prætermittere

2. Extenduntur *emplaſtra* communiſſime ſuper *linteum*, interdum etiam ſuper *corium* vel *goſſypium*; nonnunquam etiam ſuper *ſericum*, præcipue, quando teneris partibus imponenda veniunt.

3. Variant *magnitudine:* alia enim ſunt magna, alia media, alia minora, prout rei neceſſitas id requirit.

4. Variant etiam *figura:* alia enim rotundam, alia quadratam, alia ovalem, triangularem, ſemilunarem, ſcutiformem, trapezialem habent figuram. Alia crucem; alia litteram T vel Y referunt. Alia in medio ſunt perforata; alia in una, alia in utraque extremitate ſunt diſciſſa; quæ omnia commodiorem utplurimum reſpiciunt applicationem.

5. *Conſiſtentiæ* ratione emplaſtra debent habere *mollitiem durabilem*, ut commode poſſint tractari, neque ſupra partes ſiccescant, vel duritie ſua, præcipue quando removentur, multum incommodi adferant.

6. Hanc durabilem mollitiem accipiunt ab *oleoſis*, quæ pro fundamento habent: Sive ſit ipſum oleum *olivarum*, ſive *terebinthinæ*; ſive ſint *pinguedines* animalium fluidiores; ſive ſit ipſum *acetum*, quod pro diſſolutione *gummatum* adhiberi ſolet, &, præcipue ſi fortius eſt, promptam emplaſtrorum reſiccationem impedit.

7. Si ſub finem coctionis momentum pulveris *abſorbentis* adjicia-

ciatur, consistentia subdeliquescens tanto magis inde enascitur.

8. *Camphora* etiam juvat emplastrorum tractabilitatem. Quando enim *myrrhæ* optimæ vel aliis *gummi-resinis* pulverisatis miscetur, massam instar ceræ reddit tractabilem. Prius autem camphora non debet misceri, quam massa ab igne fuerit remota.

9. Consistentia hæc mollis cum *lenta* & *viscida tenacitate* seu *glutinositate* debet esse conjuncta, ut parti affectæ agglutinetur. Nanciscuntur autem emplastra talem tenacitatem & glutinositatem a *gummi-resinis*, e. g. *ammoniaco*, *galbano*, *bdellio*, *sagapeno*.

10. Emplastra *nimium viscosa*, qualia solent esse *terebinthinata*, corriguntur additione *ceræ*, unde *cerata* appellantur, e.g. *ceratum* de *galbano*, de *ammoniaco Foresti*, *Santalinum*.

11. Addi solent emplastris *pulveres subtiles* efficaces, partim *siccantes* & *subadstringentes* e. g. radicum penetrantiorum, item pulveres metallici & minerales, e. g. colcothar vitrioli, crocus martis & veneris, minium, cerussa, lithargyrium, lapis calaminaris, tutia, pompholyx, imo ipsum sulphur citrinum.

12. *Oleum olivarum* cum *lithargyrio*, præcipue vero cum *minio* coctum, omnes emplastri qualitates inducit, nempe justam consistentiam, lentorem & viscosam tenacitatem.

13. Partibus *pilosis* quando emplastra imponenda sunt, *pili* prius removeantur necesse est.

14. *Usus* emplastrorum uti vulgo ultra metam extenditur, ita in genere notandum est, quod præcipue valeant emplastra ad remedia, parti affectæ applicata, firmiter tenenda; qualia sunt pulveres, unguenta, turundæ &c. Specialis cujusvis emplastri usus e. g. glutinans, consolidans, resolvens, maturans, roborans, anodynus &c. suo loco indicabitur.

15. Ceterum tot emplastrorum in pharmacopœis prostant compositiones, ut Medicus iisdem scopum suum sufficientissime assequi possit, neque opus habeat extemporanea nova præscriptione.

16. *Emplaſtrorum* coctionem ſui juris faciunt Chirurgi, & communiter ſcopum ſuum ponunt in tali conſiſtentia, quæ ſupra *alutam* extendi commode poteſt. De reliquo plurimi plane rudes ſunt, non conſiderando, quod indoles ſpecierum ad gradum coctionis valde diverſe ſe habeat. Neque ad animum revocant, an crama tale ſub coctione vires conſervet ad illum effectum, cui deſtinatur. Unde communiter teneriores ac penetrantiores gummi-reſinoſarum portiones in auras diſſipant, daß es die Nachbaren riechen, wann der Chirurgus Pflaſter kochet, oder Cataplaſmata ſiedet. Tacemus ſolertes Practicos inconcinnas formulas diverſorum emplaſtrorum jam diu accuſaſſe. Emplaſtrum *diachylon ſimplex* & de *ranis vigonis* cum *mercurio* ſpeciminis loco eſſe poſſunt.

17. *Diachylon ſimplex* ſuam exhibet efficaciam per mucilaginem tenacem, quæ poros quaſi glutinat, tranſpirationem impedit, & ita emollitionem ſubtus promovet. Quando autem majore quantitate coquitur, & deinde in repoſitoriis aſſervatur, brevi tempore ita ſicceſcit, ut tractabile eſſe recuſet, & fruſtra ſperatus effectus exſpectetur.

18. De *ranis Vigonis* cum *mercurio* magna fiducia inter Chirurgos celebre eſt, licet non ſolum ratione denominationis ab illis aliquot ranis abſonum, ſed tota reliqua compoſitione inane. *Zwelferus* non immerito deridet antiquam crudam deſcriptionem, nempe abſurdam illam exſtinctionem mercurii per *ſalivam jejuni* hominis. Sed & ipſa *Zwelferi* animadverſio & inſtructio ad ſuppoſitam efficaciam inutilis eſt. Licet enim ſolutio mercurii in *aqua forte* aut *ſpiritu nitri* contingat, effectus tamen mercurialis nucem caſſam valere non poteſt. Hinc coctiones tales meliore jure a pharmacopæis exercitatis exſpectandæ eſſent; æſtimatio autem efficaciæ omni iure a Medico.

III. PLUMACEOLI.

1. H. nomen retinuerunt a *plumis*, quas linteo inſutas antiqui adhibebant. German. Feder-Meiſſel. Adhibere etiam ſolebant lanam, goſſypium, fungos. Hodie autem e linteo carpto parantur, & germanice dicuntur Carpey, Bäuſchlein.

2. Pro

2. Pro vulneris diverſitate diverſam habent magnitudinem & figuram. Sunt autem in genere duplices: Alii enim latam, rotundam, vel ovalem habent figuram, quibus vulnera teguntur, & hi in ſpecie vocantur *plumaceoli*, gall. plumaceaux, Carpey Bäuſchlein. Alii ſunt teretes, gall. bourdonets, german. Carpey-Welgern, quibus vulnerum cavitates, *turundarum* uſum reſpuentes, explentur.

3. Linteum, e quo *plumaceoli* parantur, debet eſſe purum, uſu quodam modo contritum, non adeo craſſum, ne vulneri incommodum ſit; neque nimis ſubtile, vel uſu nimium contritum, alias acceſſione cujuscunque materiæ facile coagulaſcunt. Hinc linteum *raſum*, geſchabte Leinwand, utpote nimis tenerum, adhiberi non debet, niſi in vulneribus exſiccandis & conſolidandis.

4. *Uſus plumaceolorum* varius eſt
   1) Hæmorrhagiis ſedandis inſerviunt. Hinc prima deligatione vel ſicci applicantur, quando ſcilicet tolerabilis eſt hæmorrhagia; vel, in enormibus hæmorrhagiis, pulveribus aut balſamis *ſtipticis* implentur.
   2) Vulnera & ulcera ſervant aperta, ne ante plenariam ſui deterſionem (ehe die Wunde einen friſchen Grund bekommen hat) ſuperficialiter coaleſcant.
   3) Legitimam conſolidationem promovent, partim admovendo remedia digeſtiva, vulneraria balſamica ſarcotica, partim exſiccando & imbibendo acrem humiditatem.
   4) Frigoris injurias a parte affecta arcent.

5. Non raro contingit, ut in profundis læſionibus plures applicandi ſint plumaceoli, quo caſu ille, qui primum immittitur, filo ſpithamæ circiter longitudinis præditus eſt, mediante quo eductio illorum proxima deligatione eo commodius obtinetur.

6. *Petrus Dionis in operat. ſuis chirurg.* mentionem facit plumaceolorum *cauſticorum*, carnem luxuriantem abſumentium. Parantur illi e linteis, fumo *ſulphuris*, vel *nitri* prius impletis & deinde carptis.

IV. *TURUNDÆ.*

1. Hæ potiſſimum e linteo concerpto parantur. Germ. vocantur Wiecken, Meiſſel, gall. *tentes.*
2. Nonnullæ etiam e linteo non carpto, item eſpongia præparata, radice gentianæ, argento vel plumbo parantur.
3. Cunei vel clavi figuram referunt. Magnitudo reſpicit læſionis conditionem.
4. Quæ profundis læſionibus pectoris vel abdominis applicantur, præ aliis capite rotundo magno, & inſuper filo capaci præditæ eſſe debent, ne in cavitatem plane decidant.
5. Uſum habent in vulneribus & ulceribus profundis.
   1) Mediantibus enim illis cõgrua remedia fundo læſionis poſſunt applicari & retineri.
   2) Imbibunt etiam & educunt materiam in læſione contentam, ne corruptionem æque prompte majorem contrahere & læſionem augere poſſit.
   3) Plumaceolorum inſtar vulnera & ulcera aperta ſervant, ne ſuperficialiter, ante plenariam ſui abſterſionem, coaleſcant.
6. *Cannulæ argenteæ* vel *plumbeæ* loco *turundarum* adhibentur, quando materia copioſa e cavitatibus educenda eſt. Hæ in vulnere retinentur, quam diu rei neceſſitas id efflagitat; interea exitus illarum *turundula* clauditur.
7. *Spongiæ* per coctionem præparatæ, & deinde mediante filo ſubtiliſſimo in formam clavi redactæ, ad vulnera amplianda conducunt. Imbibendo enim materiam ita intumeſcunt, ut vix educi queant. Unde Quell-Meiſſel vocantur. Caute adhibendæ ſunt, facile enim intumeſcentia ſua moleſtiam creant & irritationem.
8. Idem ſentiendum eſt, de illis, quæ e radice gentianæ vel aliis durioribus rebus parantur.
9. Hoc irritationis incommodum haud dubie anſam dedit, ut auctores quidam, inter quos præcipuus eſt *Belloſte*, omnem *turundarum* uſum rejicerent, dicentes: illas dolorem, humorum congeſtionem & inflammationem cauſari, materiæ effluxum impedire, & vulnera in ulcera diducere.

10. Hinc

10. Hinc ad evitandam utrimque offensionem eo respiciendum est, ut *turundæ* ita molles & læsioni proportionatæ parentur, ne incommoda jam dicta exspectanda inde veniant. Opus etiam est, ut justum tempus, quo plane auferendæ sunt, observetur. Quam primum enim vulnus vel ulcus satis detersum & depuratum est, sensim minuendæ & tandem plane removendæ sunt *turundæ*, e. g. in vulneribus *sclopetariis* post tertium diem *turundæ* magis nocent quam prosunt. Impediunt enim exitum puris & aliarum rerum heterogenearum. In vulneribus *faciei* plane rejiciendæ sunt, nam deformes causantur cicatrices.

TABULA V.
DE
TUMORIBUS INFLAMMATORIIS.

I. *DEFINITIO.*

Inflammatio est motus humorum in aliqua corporis parte ultra gradum naturalem auctus, mediante quo principium vitale sanguinem, in veram stasin ibi deductum, resolvere & discutere intendit; vel, sin hoc obtinere nequeat, *sulphureas*, fermentativas, summe agiles particulas, in hac stasi contentas, subtrahere, & reliquam, minus noxiam, portionem in laudabile *pus* convertere conatur: ut hac ratione corruptio putredinosa, a stasi tali exspectanda, præoccupetur, & præceps fermentativa diffusio præscindatur.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Tractavimus quidem negotium inflammationis in *tabulis medicis*, quoniam autem hæc materia in foro chirurgico non minimum sibi vendicat locum, & multi vulgo errores, imo gravissima damna, a perversa inflammationum tractatione ori-

originem ſumunt, non ſuperfluum erit, plura de hac re adjicere, & ea, quæ jam dicta ſunt, ulterioribus notis illuſtrare.

2. *Tres* inflammationis *ſpecies*, nempe *eryſipelaceam*, *phlegmonodeam* & *apoſtematoſam* tabula *medica* explicavimus. His adjicimus ſpecialiores differentias.

1) *Eryſipelas* differt a *phlegmone*, quod in *latum* tantum ſit diffuſum, & ita *cutis* modo inflammationem exhibeat. Quando autem tam in *latum*, quem in *profundum* tendit, *phlegmone* appellatur.

2) In *eryſipelate* color magis ad flavedinem, in *phlegmone* autem ad ruborem excedit.

3) *Eryſipelas* mutat ſubinde ſedem ſuam, & ex uno in alium locum cedit, augmenta etiam celeriter ſumit; *phlegmone* autem in uno loco ſubſiſtit, & tardius augetur.

4) *Eryſipelas* majorem quidem fervorem inducere obſervatur, *phlegmone* autem, uti communiter a *metaſtaſi febrili* exoritur, ita plerumque motus febriles habet conjunctos. Nam motus inflammatorius *partialis* quando in *univerſam* humorum maſſam diffunditur, *febris inflammatoria* appellatur.

5) *Eryſipelas*, quando premitur, color diſparet, & mox redit; phlegmone autem propter duritiem ſuam hanc coloris mutationem non ſubit.

6) Hoc interea habent commune, ut ad *ſuppurationem* non inclinent. Quando autem incongrua arte ſuppuratio reſpicitur, corruptio *ſeroſo-ſalſa*, loco laudabilis ſuppurationis, facile emergit.

3. De *phlegmone* notare convenit, quod ab auctoribus non æque exacte deſcribatur. Communiter enim *generico* ſenſu, ab illis ſumitur. Eſt autem *ſpecies* inflammationis, quæ ſtaſin ſanguinis intra poros & tenuiſſima vaſcula in *latum* & *profundum* involvit.

III. *SIGNA.*

1. *Eryſipelatis.*

1) Præcedit *rigor* quidam in parte illa cutanea.

2) Hunc excipit *dolor* congeſtorius in eadem affecta parte.

3) Suc-

3) Succedit *tumor æqualis*, qui intra exiguum tempus tale sumit augmentum, ut *cuticula* nitescat.

4) Nonnunquam *mador* quidam, vesiculas quasi formans, in hoc tumore observatur.

5) Continuat hic tumor per *dies* circiter *quatuor*, quo tempore sensim iterum decrescit.

6) *Colorem* exhibet non tam insigniter rubicundum, quam flavescentem. Quando autem magis pallidus est tumor, quod rarius observatur, a *Germanis* appellatur: die weisse Rose.

7) Aliquando de loco in locum migrat, imo per universam corporis peripheriam se diffundit.

2. *Phlegmones.*

1) *Tumor* adest non solum in *latum*, verum etiam in *profundum* diffusus, durus, rubicundus, præter naturam calidus, in *altitudinem* non adeo elevatus.

2) In *peripheria* accedunt *dolores* spastici, lancinantes.

3) *Duratione* hæc species inflammationis longe superat *erysipelaceam.*

4) Sponte sua uti ad suppurationem non est idonea, ita, si perversa arte eo deducatur, legitimum & bene coctum *pus* non exhibet, sed materiam *ulcerascentem.* Vnde & facile in ulcus manans, serpiginosum, vel plane fistulosum transmigrat.

5) Commotiones *febriles* communiter præcedunt & coniunctæ sunt.

6) Quando a *metastasi febrili* exoritur, invadit cum *horrore*, per unam & alteram horam durante.

7) Huic succedit *æstus*, quem sensus *ardoris* excipit.

8) Contingunt ejusmodi stases phlegmonodes in *carnosis* communiter & *spongiosis* locis.

9) Insuper, quod notatu dignum, in *extremis* utplurimum partibus, nempe in brachio, cubitu, crure, rarius in femore. Conferantur *causæ.*

10) Aliquando etiam in facie occurrunt, e. g. duræ illæ, rubræ & æstuosæ inflammationes, quæ interdum dentium

dolores excipiunt, *phlegmones* indolem ſiſtunt; præcipue ſi minus dextre tractentur.

3. *Apoſtematis.*

1) Collectio ſanguinis extravaſati in unum quaſi nodum, & hinc arctiore ſpatio circumſcripta.

2) In partibus præcipue carnoſis & glandulosis.

3) Reliqua videantur *tabula de abſceſſu.*

IV. *CAUSÆ.*

1. Tam *eryſipelas*, quam *phlegmone*, ſatis frequenter ab *intra* ortum ſuum habent, & per modum *decubitus*, uti vulgo loquuntur, ſive expulſionis ad exteriora corporis, nempe ad artus materia expellitur: Præcipue in phlegmone poſt febres acutas rhevmatico-inflammatorias.

2. Locum hic omnino habet *aſſertio antiquorum*, quod ejusmodi expulſiones inflammatoriæ a natura ſoleant inſtitui utili quadam intentione, dum illa materias noxias a partibus nobilioribus vitalibus deponat ad partes ignobiliores.

3. Et ſane dignam meretur conſiderationem, quod tam *phlegmone*, quam *eryſipelas* in *extremis artuum* communiter proveniant, e. g. in brachio, manu, cruribus, pedibus, non vero facile in reliquo corporis trunco, rarius etiam in femore, & ibi quidem non ſine ingenti periculo & malo ſucceſſu, inprimis, ſi error in cura committatur. Hoc etiam valet, quando in capite, inprimis in facie ſe ſiſtit; id quod frequentius fæminis, quam viris, ob inordinatos menſes evenit.

4. Cauſæ *externæ*, a quibus inflammationes, præcipue eryſipelaceæ, interdum exoriuntur, ſunt.

1) Contuſiones fortiores,

2) Pruriginoſæ ſcalptiones & punctiones.

3) Frictiones cum panno aſpero, unde ſanguis exardeſcit.

4) Ardor ſolis in tenerioribus, item etiam æſtus ignis in foco culinario.

V. *PROGNOSIS.*

A. *Generalis.*

1. Sanguis extra motum ſuum alicubi ſtagnans vel *discuti*, vel *ex-*

exſiccari, vel *ſuppurari* debet: ſi nihil horum contingat, ſimpliciter putreſcit.

2. Optima ex his via eſt *discuſſio*: proxima eſt *ſuppuratio*. Mala & ſæpe periculoſa eſt *exſiccatio*, niſi plane ſuperficialis ſit congeſtio. Peſſima, imo funeſta eſt *putredinoſa* corruptio, ad minimum parti affectæ, ſubinde etiam vicinis.

3. Quando inflammatio febri acutæ vel aſſociatur, vel eidem ſuccedit, tunc retropulſio quam maxime cum vitæ periculo contingit.

B. *Specialis.*

1. *Eryſipelatis.*

1) Eryſipelas ſibi relictum, præcipue in partibus ignobilioribus, non facile eſt periculoſum. Quando autem, ut moris eſt, ad interiora retropellitur, frequentiſſime mortem infert. *Conf. Hippocratis aphoriſm. 25. Sect. VI.*

2) In partibus nobilioribus majoris eſt momenti e. g. in capite, facie, faucibus, pectore, imo etiam in femore.

3) Periculoſum eſt, ſi incongrua arte ad *ſuppurationem* perducatur.

4) Non minus ſonticum eſt malum, quando ulceribus, vulneribus, fracturis aut luxationibus ſupervenit.

5) Quo magis febris complicata eſt, eo majoris eſt momenti.

6) In partibus *internis*, de quibus hoc quidem loco proprie non agimus, plerumque eſt pernicioſum.

7) Solvitur hæc inflammatio, quando vel pruritus, vel formicarum ſenſus, vel ſquamulæ in parte affecta obſervantur.

8) Quo magis in conſuetudinem degeneravit, eo facilius e leviſſima cauſa repullulat, ad morem aliarum translationum humorum, proprio naturæ motu contingentium.

9) Eryſipelas, ſi in corruptionem ruat, pejor eſt, quam quæ in aliis inflammationibus contingit.

10) *Sphaceloſitas eryſipelacea* per aliquot dies in cute deliteſcere ſolet.

2. *Phlegmones.*

1) In *phlegmonodeis* inflammationibus, late diffuſis, non in

unum notabilem locum & tumorem collectis, *discussio* maxime locum habet.

2) Phlegmone in *externis* partibus senibus & insanis periculosior est, quam junioribus, robustis & bene constitutis.

3) Citius succedit negotium discussionis in iis, qui sanguinem habent tenuem & floridum, quam in quibus spissitudo & viscositas illius peccat.

4) Quo magis temperata est aura, eo facilius superantur, in regionibus autem calidis & diebus canicularibus graviores fiunt inflammationes.

3. *Apostematis.*

1) Quando inflammatio in unum veluti tuber coacervata, & tam in profundum, quam in latum collecta est, tunc *maturatio* requiritur.

2) Præcipue copiosiores stases inflammatoriæ, ab externis causis inductæ, & in unum quasi nodum collectæ, si non cito medicationi offerantur, ad discussionem rarissime perveniunt, sed vel ad *suppurationem*, vel ad *gangrænam* tendunt. Nonnunquam imprudente tractatione indurescunt, & tunc proxima occasione præcipites sunt in ulcerationem *cancrosam.*

3) *Repente* autem congestæ tales stases mollescentes rubro-lividæ extumescentiæ (grosse Beulen) a lapsu, ictu, verberibus exortæ, si mox in primo principio, præsertim dum adhuc augescunt, ipsis occurratur, commode discutiuntur.

4) Quando autem grandiores ejusmodi congestiones mollescentes jam per plures horas detentæ sunt, neque inflammatio æqualis, neque debita suppuratio, (ob insufficientem transitum motus sanguinis inflammatorii) contingit. Unde *gangræna* & *sphacelus* immediate succedunt.

5) Conferatur tabula *medica* de inflammatione.

VI. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.* Hæc in eo consistit, ut *discussio* prius tente-

tetur, ſi vero hæc propter nimiam quantitatem materiæ ſtagnantis obtineri nequeat, *ſuppuratio* promoveatur. Hinc

1. Blanda per *alvum* evacuatio, ſi reliquæ circumſtantiæ concedant, ante omnia inſtituatur.
2. Deinde ſi plethoricus ſit patiens, & ſtaſis major ac profundior, *Venæſectio* ſufficiente quantitate adminiſtretur; quæ vero in leviore inflammatione non æque opus eſt.
3. Poſtea ad *discuſſionem* & *reſolutionem* ſtaſeos promovendam.
   1) *Interne* propinentur abſorbentia citrata cum antimoniato fixo, ſale digeſtivo, nitro & momento cinnabaris combinata, & hæc præcipue in ſubjectis calidioribus. Eſſentia Alexipharmaca *Stahlii*, ſive ordinaria ſive temperata, pro ſubjectorum conditione. Conf. tabul. med. LXII, ubi hæc eſſentia deſcripta eſt, *vid. etiam cautelæ.*
   2) *Externe* parti affectæ imponantur *camphorata.*
      α) Et quidem, ſi *levior* ſit inflammatio, ſola, vel cum nervino-discutientibus; croco, Myrrha, mumia, diſtemperata.
      β) Si vero maioris conſiderationis, & affluxus in motu ſit, conjungantur camphoratis *ſubadſtringentia*, *ſaturnina* e. g. ceruſſa alba, ſaccharum ſaturni, parce adhibendum. Item *pulverulenta* illa, e. g. farina ſecalina, fabarum, creta pulveriſata, *herbæ travmaticæ* & leniter adſtringentes, e. g. bellis minor, chærefol. &c.
      γ) Imo, ſi a ſenſu exquiſito affluxus augeatur, vel adhuc in motu exiſtat, *poſitive adſtringentia*, cum reſolventibus & discutientibus ſocianda, locum habent.

B. *Methodus ſpecialis.*

1. *Eryſipelatis.*
   1) In *leviore* caſu negotium discuſſionis vel ſoli naturæ relinquatur, vel topicis convenientibus promoveatur. Talia ſunt
      a) *Camphorata*, quæ vel in ſicca forma, vel ſoluta, nempe ſpiritu vini rectificatiſſimo applicantur. Vid. cautel.
      b) *Farinacea* & *furfuracea*, e. g. farina ſecalina, triticea, lupino-

pinorum, fabarum, hordei; quibus camphora commiſcetur, item cortex medianus ſambuci.

c) *Saturnina*, ſuperius jam nominata, ſed cum discutientibus maritata.

2) In *graviore* inflammatione eryſipelacea præſtat remedia *interna*, quæ ſuperius indicata ſunt, cum *externis* conjungere.

3) Quæ *ſpecifice* ab Autoribus laudentur, ſub *cautelis* videantur.

2. *Phlegmones.*

1) In hac inflammationis ſpecie quadrat potiſſimum methodus generalis, ſuperius tradita.

2) Discutientia vegetabilia videantur. *Tabula medica de inflammatione.*

3) Præcipue in majori ſtaſi hic non acquieſcendum in ſolis topicis, ſed interna debent conjungi.

4) Quo major & profundior hæc ſtaſis eſt, eo magis conveniunt *emplaſtra*, cum larga quantitate camphoræ remixta: e. g. præ aliis diaphoret. *Mynſichti*, de ſpermate ceti ejusdem, de meliloto, diachylon cum gummatibus, de ammoniaco *Foreſti*, ſaponatum *Barbette*, præcipue etiam de ſpermate ranarum, quod ſimul impetuoſum ad inflammatam partem affluxum modeſte cohibet, alia vero acriora & unguinoſa admiſcere minus convenit. Conjungantur autem ubique interna reſolventia & discutientia.

3. *Apoſtematodes.*

1) Hanc inflammationis ſpeciem primis diebus discutientibus æque ut alias tractamus, quando autem ad maturationem tendit, tractatur, uti tabula ſequente de *abſceſſu* dicetur.

2) Staſibus autem repente congeſtis, nempe rubro-Lividis illis extumeſcentiis, a contuſione, lapſu, verberibus inductis, mature occurratur.

a) compreſſione cum ferro frigido.

b) Præcipue autem cum medicamentis, ſanguinem mature *reſolventibus*, nempe rad. Irid. Florentin., ſigill. Salo-

Unable to display this page

4. In ſpecie *refrigerantia* hic dicta *ſaturnina*, ſolitarie adhibita, in profundis & duris inflammationibus vel nil juvant, vel durum reddunt ſcirrhoſum lividum tumorem, & ſi ſequatur ſuppuratio, in ambitu ad minimum inſpiſſata portio pejoris moris ulcerationem efficit, & ſinuoſis ulceribus viam ſternit. In minus profundis inflammationibus peritum uſum admittunt, item ubi pars affecta iam aperta eſt.

5. *Emollientia*, præcipue *poſitive* talia, nempe *humida aquea*, fibras relaxant, & ita damnum inferunt. Vnde epithemata humida aquea in *eryſipelate* æque ac *phlegmone* corruptionem ſphaceloſam inducere valent. Exulent itaque aquæ illæ deſtillatæ, e. g. flor. ſambuc. chærefol. florum omnium, vel calcis vivæ &c. quæ paſſim a Chirurgis adhibentur. Idem ſentiendum de *oleoſis*, præcipue de famoſis illis e terebinthina paratis; item ol. *templinum*, juniperi, *Emplaſtra mucida* etiam nocent.

6. *Pinguia*, *unguinoſa*, quam maxime nocent, & per talia vulgi remedia amicus amicum trucidat. e. g. dum hanc tabulam conſcribimus, vir quidam uxoris ſuæ inflammatam faciem butyro inungit, & intra duos dies ad mortem illam comitatur.

7. Ab hiſce emollientibus tanto magis in *eryſipelate* & *phlegmone* abſtinendum eſt, quoniam tales inflammationes ad maturationem per ſe non tendunt, & quando perverſa tali tractatione impetratur, parsque inflammata inſuper intempeſtive ſecatur, non eſt laudabilis maturatio, ſed potius ulceratio cancroſa, ob concurſum ſeri cum ſanguine, vel plane ſphaceloſa corruptio. Proveniunt hinc talia ulcera, quæ olim Oehl Schenckel vocata fuerunt, in quibus nulla conſolidatio ſperanda, vel ſi omnino in uno loco conſolidatio facta ſit, in altero loco duo, tria, vel plura foramina eveniunt. Vnde quovis modo diſcuſſioni opera eſt navanda.

8. *Dolores dentium* poſt ſe trahere ſolent tumores *phlegmonodes*, qui tamen, ſi modo non nimis negligenter habeantur, ſponte & mature iterum ſolent diſſolvi. E contra-

rio

rio illi tumores, qui hoc in loco ſine prægreſſo dolore dentium oriuntur, & æſtum, ardorem, dolorem pruriginoſum, pungentem & lancinantem ſecum ducunt, non carent periculo, inprimis, ſi improvide repellantur.

9. *Camphora* ſcopo discuſſorio, tam in phlegmonodeis, quam eryſipelaceis inflammationibus, egregie ſatis facit, inprimis ſi adhuc recens ſit malum.

10. *Spiritus camphoratus* hac cautela adhibeatur, ut per initia *eminus* tantum, nempe ad circumferentiam partis inflammatæ applicetur, & deinde in horas, quoties nempe ſpiritus in auras abiit, ad centrum propius admittatur. Modo ſit *rectificatiſſimus* ſpiritus, alias damnum potius, quam auxilium, adfert.

11. *Optima methodus* eſt, ut *ſpiritus* brevi temporis ſpatio ſub aura exhalet, & ſola camphora linteis adhæreſcat. Quando autem linteum ſpiritu adhuc madidum applicatur, diuturna illius mora ardorem infert, eumque in *eryſipelate* vehementem; quo caſu ad ſpiritum profligandum aura, ſed non ſenſibiliter frigida, dolenti parti admoveatur, man bläſet dem Patienten, am beſten mit dem Munde, an den ſchmertzhafften Ort.

12. In ſtaſi *eryſipelacea copioſiore*, ubi cutis notabiliter inflammata apparet, cavendum eſt, ne *ſanguis ſeorſim* discutiatur, portio autem *lymphatico-ſeroſa* relinquatur, & tumorem *œdematoſum* conſtituat. Huic incommodo occurritur, ſi ſpiritus *modice* ſit camphoratus, & ad notabilem flavedinem *crocatus*. Crocus enim ſub initium talis discuſſionis non modō ſeroſam ſubſtantiam ad diſſipationem aptiorem reddit, ſed etiam fibras roborat, ut repreſſio eo melius procedat.

13. In illis *phlegmonodeis* & *eryſipelaceis* affectibus, qui ab *interno motu* expelluntur, commode applicantur *pulverulenta ſicca*, ſacculo incluſa, & moderate calefacta, e. g. farina ſecalina, & quidem paulo nigrior, fabarum, immiſcendo aliquid ceruſſæ & camphoræ, atque in ſuperficie inſpergendo ſpiritum camphorato-crocatum.

14. *Phlegmonodeæ* inflammationes, a febribus acutis prognatæ, valde sunt sensibiles. Hinc tanto magis a refrigeratione defendendæ, & membrum sicco calore, in einem Küssen, fovendum est. Succurratur autem etiam internis remediis diapnoicis & absorbentibus, addito audacter *nitro*, quod revera & hic egregie convenit.

15. Abstinendum autem a *calidioribus* non solum, verum etiam a *retrovocantibus* medicamentis, qualia sunt *purgantia*, quæ in talibus casibus maxime nocent. *Laxantia leniora* tolerantur, sed in principio principii. Commendantur hoc nomine pilulæ *Becherianæ*, & inprimis *Stahlianæ*. Multo minus conveniunt *emetica*, quæ multis ansam mortis præbent.

16. *Alexipharmaca temperata* post tertium vel quartum diem commode adhibentur. Securissime procedimus, si leniora diapnoica, absorbentia & nitrosa exhibeantur, & iisdem semel vel bis per diem lene alexipharmacum interponatur, quo nomine essentia Alexipharm. *Stahlii*, cum larga portione essentiæ pimpinellæ albæ combinata, egregie se gerit, hæc enim radix leniter resolvit & abstergit.

17. *Essentia petasitidis* commendationem meretur, si stasis diu jam duraverit, non autem sub initium.

18. *Specifica* passim laudantur, sed optandum ut effectui semper responderent, e. g.

1) *fel carpionum*, iners est remedium.

2) *sanguis menstruus*, prima vice erumpens.

3) Item *sanguis leporis*, a canibus agitati. Hunc exsiccatum ad dimidiam drachmam in vino propinant, & etiam linteo excipiunt, exsiccatum aqueo rore madefaciunt, erysipelati imponunt, atque intra 24. horas bonum effectum spondent.

19. *Lapis medicamentosus Crollii* quid præstet, experimentandum est; modo præmittenda non prætermittantur.

20. Quando erysipelas in consuetudinem degeneravit, ita ut a quavis exigua causa repullulet, conducit circa æquinoctia *Venæsectio*, & blanda per alvum evacuatio, respi-

cien-

ciendo ſimul craſin ſanguinis ſulphureo-acrem, ad vias urinarias invitandam & per easdem eliminandam.

21. Inflammationes partium *vulneratarum* communiter expoſcunt Venæſectionem prudenter inſtituendam, non reformidando prægreſſam hæmorrhagiam.

22. *Diureſes* in omnibus proſunt inflammationibus, per abſorbentia cum teneris acidis ſaturata obtinendæ, e. g. per oculos cancri aceto vel vino imbutos; corallia præparata cum cryſtallis tartari remixta; quæ remedia acrimoniam ſanguinis irretiunt.

23. Quando inflammatio a cauſis *internis* producta eſt, externa remedia paululum differenda ſunt, donec orgaſmus ſanguinis deferbuerit.

24. Poſt *retropulſionem* inflammationis non utile tantum, ſed & neceſſarium eſt *internis* alexipharmacis temperatis leniter expellentibus & discutientibus cum regimine ſuccurrere. *Extrinſecus* vero melius tunc eſt nihil applicare, donec excretio illa ab intra extrorſum plurimum peracta ſit, præcipue abſtinendum ſi ſpiritus vini camphoratus non ſit *rectificatiſſimus*.

TABVLA VI.
DE
ABSCESSU.

1 DEFINITIO.

Abſceſſus eſt ſtaſis ſanguinea arctiore ſpatio circumſcripta, & in nodum collecta, eveniens ordinarie in parte quadam poroſa, atque copioſo ſanguinis acceſſui dicata, mediante quo copioſo aditu transpulſio abſterſiva a natura commode inſtituitur, ut *agiliores ſulphureæ* partes ſubtrahantur, languidæ autem in *pus* convertantur, atque hac ratio-

tione corruptio *putredinoſa* præſcindatur. Græce dicitur ἀπόσημα, germanice eine Eyter-Beule.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Quoniam *Hippocrates* vocabula illa ἀπόστασις & ἀπόσημα promiſcue uſurpat, & modo in ſenſu *latiore*, modo *ſtrictiore* adhibet, commentatores ejus præcipue *Foëſius*, hanc quidem differentiam ſollicite inculcarunt, non omnem tamen confuſionem, quæ circa hanc rem enata eſt, impediverunt. Tangemus differentiam hanc ſequentibus.

2. Abſceſſus *latiore* ſenſu ſumtus, duplex apud *Hippocratem* reperitur.

1) Ἀπόστασις κατ' ἔκκρισιν, id eſt abſceſſio, cum excretione ſeu effluxu. Per hanc intelligit immediatas eruptiones & tales evacuationes, quibus cauſa continens morbi & præcipua materia e partibus nobilioribus & intimioribus per ignobiliores & exteriores diffitas *abſcedit* & *excedit*. Sed rarius eſt hoc abſcedendi genus in noſtris climatibus.

2) Ἀπόστασις κατ' ἀπόθεσιν, ſeu *abſceſſio depoſitoria*. Per hanc denotat materiæ morboſæ *depulſionem* e partibus principalibus, non autem plenariam e corpore *excuſſionem*, ſed ad ignobiles partes ſemotionem ſeu depoſitionem. Quales apoſtaſes poſt febres acutas præcipue contingunt, quando typus turbatur, vel malum regimen accedit. *Vid. Cautel.*

3) Hoc poſtremum genus abſceſſionis interpretes uno ore accipiunt pro materia ad excretionem actualem adhuc deſtinata, & cum aliqua ſucceſſiva corruptione in tale corruptionis genus tendente; quod *ſtrictiſſimo* nomine *apoſtematis* denotari ſemper ſolebat.

4) Docuit autem illos experientia, quod tales apoſtaſes, præcipue in calidis climatibus, a corruptionis eventu alienæ ſint, unde diſtinctionem fecerunt inter abſceſſus *calidos*, qui inflammatoriam & ſuppuratoriam indolem ſequantur; & inter abſceſſus *frigidos*, qui ob languidam & viſcidam ſui materiam contumacem ſtaſin celebrent, & vel tardiſſime, vel plane non in corruptionem veniant.

3. *Ab-*

3. *Abſceſſus* autem ſtrictiore ſenſu ſumtus, de quo hic agimus, & de quo *definitio* valet, abſolute & quaſi eſſentia ſua ad corruptionem tendit, & de ipſa parte, quam occupat, aliquid aufert & abſcedere facit.

4. *Apoſtema* hoc *ſtricte* ſumtum, diſtingui iterum poteſt in *ſuppuratorium* & *putredinoſum*: ſub priore etiam ſtare poteſt *furunculus*; ſub poſteriore *carbunculus*, imo ipſe *Sphacelus*. De ſingulis ſeorſim agetur.

5. Differentiam *Apoſtematis a furunculo vid. tabula de furunculo.*

III. *SIGNA.*

1. Apoſtema exhibet tumorem rotundum, durum, in nodum collectum, tactu comprehendendum, cum *calore* in ambitu præcipue rubicundo, maxime ſi ipſam cutim una occupet.

2. Oritur autem vel immediate in partibus, copioſiori transcolationi ſanguinis quaſi ordinarie dicatis, vel ad minimum ſemper cum affluxu præter morem copioſiori ſanguinis & influxu in certam partem ſeſe manifeſtat. In talibus partibus colligitur ſanguis vel inſigni ſtagnatione vel plenaria ſtaſi.

3. Supervenit mox ſenſus *caloris*, qui ſucceſſive in *ardorem*, imo denique in æſtum augeſcit. Cui autem potiſſimum cauſæ æſtuans talis ſenſus tribuendus ſit, infra dicetur.

4. Hic ſenſus ardoris moleſtiſſimus augeſcit in dies, præcipue cum ipſa inualeſcente ſuppuratione.

5. *Suppuratio* in diem quartum, quintum, ſextum & interdum ſeptimum, imo ultra ſe extendit, prout apoſtema profundius hæret, vel totalem partem occupat, quæ copioſo allapſu ſanguinis non æque ordinarie irrigua eſt.

6. Fit autem communiter in ipſo *centro* apoſtematis, ubi ſimul in albicantem eminentiam faſtigiatam tumor abit.

7. Quo ſuppurationis tempore apoſtema quidem ſenſim tactu *mollius*, dolore autem pulſatili & lancinante ſenſibilius evadit.

8. Donec denique exactiore mollitie maturum ſit & vel ſponte ruptum, vel inſtrumento aliquo inciſum *pus* ſuum effundat, nempe materiam mollem aliquatenus liquidam, albi-

cantem vel pallide floreſcentem, ſtriis cruentis hinc inde diſtinctam.

Exploratur autem maturatio, ſi duobus digitis, non contiguis, tumor contrectetur, ita ut unus moderate premat, alter vero ſuſpenſus quaſi teneatur, ſic materia ſuppurata fluctuat & a digito paululum premente ad alterum quietum pellitur, atque ab eodem percipitur.

10. Rupto hac ratione abſceſſu & evacuato pure eximius ille dolor in momento quaſi remittit, imo, ſi perfecte maturum fuerit apoſtema, prorſus ceſſat.

11. Cavitas, quæ emiſſo pure remanet, eſt ſatis ampla & profunda. Unde confirmatur, quod notabilis portio fibrarum, tubulorum vel aliarum ſubſtantiarum in pus abierit & a reliquis partibus abſceſſerit.

12. Abſterſo pure ſuperficies totius cavitatis cruda & ſubcruenta apparet. Unde tale apoſtema ad conſolidationem diſpoſitum eſt.

IV. *CAVSÆ.*

1. Apoſtematis cauſæ conueniunt cum cauſis inflammationis, quas tabula tam *medica* quam *chirurgica* indicavimus.

2. Supereſt, ut pauca adjiciamus de genuina cauſa doloris & arboris ſuppuratorii quem a *potentiis ſalinis* communiter derivant. Dicunt nempe ſanguinem ſtaſi detentum, & corruptum, contrahere acrimoniam ſalinam. Probant nidore ſalino urinoſo volatili, qui e ſanguine putrefacto oritur. Hanc acrimoniam perhibent, *vellicare*, *rodere*, & *ſcindere* fibrillas partium, eoque ipſo exquiſitum dolorem ardentem producere.

3. Sed multæ difficultates hanc ſententiam premunt, præcipue autem ſequentes.

1) Dolor ſtatim ſub initium ſe exſerit, quo nulla adhuc corruptio adeſt, & ſic *filius parentes* ſuos, nempe ſal putredinem *præcurrit*.

2) *Paucitas* illius ſalis tam eximium effectum edere non poteſt.

3) In ſphacelo omnis dolor abeſt, licet ſumma putredo ibi præſto ſit.

4) In ipſo *pure* nullum veſtigium putredinoſæ corruptionis & urinoſæ ſalſedinis comparet.

5) Do-

5) Dolor augescit tempore maturationis, quo fibræ partis, quibus maxime interspersa hæserat sanguinis deliquescentis substantia, jam penitus in pus colliquatæ sunt, adeoque omnem sensum, imo existentiam fibrosam exuerunt.

6. Dolor, exquisitissime urgens, est *punctorius* & præterea *pulsui* cordis *synchronus*, exceptis rarioribus interlancinationibus.

7) Dolor hic intolerabilis eo momento euanescit quo ruptus abscessus exiguam tantum puris portionem emisit.

4. Itaque veritati magis simile est, quod gradus ille exquisiti æstus dependeat a *sensibilitate fibrarum* in affecta parte, quæ per *tensionem* illis inducitur. Hæc eadem extra omne dubium efficit etiam exquisitum illum sensum punctorium, pulsatilem, seu pulsui respondentem. Nam fibræ tumore illo tensæ, exquisitissime percipiunt pulsus leves, agitationes & leviſſimas ulteriores tensiones. Unde agnosci potest causa repentinæ illius cessationis dolorum post apostematis aliqualem evacuationem, quæ tensionem fibrarum statim aufert.

V. *PROGNOSIS.*

1. Abscessus in partibus *internis* vitalibus contingens, utplurimum est lhetalis.

2. In *externis* autem partibus, materia educta, læsio facile curatur.

3. *Apertio* apostematis, quando ultratempus protrahitur, ulcera sinuosa, ossium Caries, imo gangræna & Sphacelus succedere possunt.

4. Idem pertimescendum est, si stasis suppuratoria valde *copiosa* reperiatur; de qua re *tabula de Gangræna* plura dicemus.

5. Pus album & æquale sine fœtere est laudabile & salutare. Peioris autem notæ est pus aquosum, tenue & fœtidum.

VI. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

Methodus absolvitur sequentibus indicationibus.

1. *Nimia congeſtio* & *nimia corruptio* eſt præoccupanda; ad quem ſcopum utilia ſunt.
   1) Quæ materiam *leniter reſolvunt* & *nervinum* effectum in partibus edunt, e. g. Flor. Chamomill. melilot. Semen fœn. græc. gummata temperata, ammoniac. bdell. quæ leni aromatico penetrante odore prædita ſunt.
   2) *Emplaſtra* ex his dictis concinnata, e. g. de melilot. item de ſuccis ſ. diachylon cum gumm. licet hoc fortius emolliat & maturet, quam tonum roboret.
   3) *Camphoræ* moderatus uſus, cum modo dictis coniunctus, magis autem *circa* partem inflammatam, quam *ſuper* univerſum affectum.
   4) Ipſa quoque ſic dicta *refrigerantia* e ſpermate ranarum & ſaturninis, ſed cum aliis remixta. Hæc enim valde vehementem inflammationem mitigant.
   5) Quando hæc diſcutientia, præcipue paulo fortius camphorata, in principio principii applicantur & continuantur, fit interdum reſolutio & diſcuſſio *univerſalis*, ſine omni maturatione. Tardius autem adhibita non ſatisfaciunt. Hinc in tali caſu.
2. *Suppuratoria* colliquatio ſeu *maturatio* eſt adjuvanda. Huic effectui quadrant illa remedia quæ tranſpirationem humiditatis aliquo modo cohibent, & poros obſtruunt. Efficacia hic ſunt.
   1) *Emplaſtra* e mucilaginibus & gummatibus, non valde acribus, concinnata, e. g. diachyl. ſimpl. & cum gumm. præcipue ſi mitior fuerit inflammatio.
   2) *Pinguia*, quæ adeo certe promovent maturationem, ut etiam, præmature inflammationi adhibita omnem ſpem diſcuſſionis auferant. e. g. variæ axungiæ & pinguedines, ol. amygdal. dulc. lil. alb. & Chamomill. Pinguia autem *acria*, *deſtillata*, hic nocent. Proſunt pinguedines animalium, olea expreſſa, quibus commode jungitur camphora, quæ juvat diſcuſſionem ſanguinis majore adhuc copia affluentis & corrumpentis.
   3) Maturantem etiam effectum edunt: Herb. Malv. alth. parietar.

rietar. mercurial. flor. chamomill. melilot. lil. alb. ſem. lin. pſyll. cydon. fœnu græc. caric. pinguium.

4) Calor humidus.

3. *Ruptio* eſt *promovenda*, quando nempe apoſtema eſt maturatum, æqualiter molleſcens, vel penitus jam ad perruptionem vergens, adeoque in centro apicem albicantem oſtendit.

1) Præſtant hoc, quæ fermentativam efficaciam poſſident, in ſpecie *mel*, item triticum maſticatum, fermentum piſtorium, farina melli mixta, mel deſpumatum cum cepis aſſatis mixtum, ficus, lardum, butyrum non ſalitum, panis mellitus, panis piperatus, paululum humectatus, lac calidum.

2) Si vero vel hiſce emollientibus vel ſponte ſua non rumpatur, manualis operatio neceſſaria eſt, nempe abſceſſus *inſtrumento* eſt incidendus, ſi e mollitie ſua notabili vel aliis certis ſignis ſatis maturus dignoſcatur. Requiritur hæc inciſio inprimis, ſi cutim non ſimul infecerit, inflammatio. Cautelas circa talem ſectionem infra indicabimus.

3) Nonnulli *ſepticis* unguentis apertionem promovent.

4. *Abſterſio* ſeu *mundificatio* apoſtematis eſt peragenda & balſamica conſervatione *conſolidatio* facilitanda

1) Succeſſiva puris emiſſione, *vid. cautel.*

2) Applicatione *unguenti digeſtivi*, e vitello ovi cum modico mellis, & pauca terebinthina parati, præcipue ſi pus tenacius fuerit. His etiam addi poteſt pauca quantitas maſtiches vel liquam. myrrh. Hoc unguent. colliquat & abſtergit pus, ſiue per ſe adhuc ſpiſſius, ſiue plane tubulis impactum ſit. Cum *turunda* immittendum eſt.

3) *Eſſentia balſamicæ* e myrrha, ſuccino & una vel altera gutta olei therebinthinæ mixta, quæ eximie mundificat, ulteriorem corruptionem occupat, & reſtaurationem efficaciſſime promovet. *Vid. Caut.* 17. Nocent autem *epulotica* talia, licet optima, quando ante ſufficientem abſterſionem adhibentur.

4) Omnis autem affluxus ſub mundificatione & conſolidatione dextre cohibetur per diſcutientia camphorata.

VII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Inciſio* Chirurgica neceſſaria eſt in apoſtematibus *profundis*, ſub cute nihil adfecta hærentibus. Antequam enim cutis etiam erodatur & perrumpatur, nimis late ſeſe diffundit materia in ſubſtrata carnoſa portione, & non tantum latiorem corruptelam, ſed & largiorem dolorem, ardorem & reliquorum ſymptomatum durationem infert.

2. Suadent autem *apertionem* abſceſſus *artificialem* hæ potiſſimum circumſtantiæ 1) quando *diu* ita hæſit. Non tamen ſemper ad temporis diuturnitatem reſpiciendum, niſi reliquæ circumſtantiæ ſimul apertionem doceant. 2) Quando inflammatorius affectus paulo profundius introrſum genera-ratus. 3) Quando mollities etiam ad ſenſum intus percipitur.

3. *Sectio* nimis *mature* inſtituta, cancroſa, ſinuoſa, fiſtuloſa & pro locorum diverſitate fœtida & colliquativa ulcera producere poteſt.

4. Nota eſt ſollicitudo quorundam recentiorum Anatomicorum circa *inciſionem* talem partium muſculoſarum, præcipientes, ut illa ſecundum longitudinem ſeu *ductum fibrarum* & non per *transverſum* fiat, formidantes, ne poſteriore hac ratione convulſivi quid ſuperveniat facilius, quam priore modo. Et ſane hoc monitum, ubi reliqua opportunitas admittit, non debet abſolute contemni neque derideri, uti Chirurgi communiter faciunt. Interea tamen ſublevare hanc formidinem poteſt experientia. Innumera enim per violentiam inflicta vulnera, tractum fibrarum non ſequentia, convulſiones nequaquam inferunt. Tacemus, quod inciſio, ſecundum *longitudinem* fibrarum perpetrata, neceſſariam faciat perpetuam dilatationem per *turundas*, a quibus peritiores Chirurgi longe magis timent moleſtas ſenſationes, quam convulſiones a *transverſali* inciſione. Plura de hac re ſub *operationibus* infra dicemus.

5. *Emplaſtrum de ammoniaco Foreſti* & emolliendi & diſcutiendi ſcopo convenit.

6. A-

6. Aperto abſceſſu notandum eſt, quod ſi profundius ſit, & copioſum pus contineat, materia ſecundum *Hippocratis* monitum Sect. VI. aphor. 27. non *ſimultanee* evacuari debeat. Pars enim affecta, quæ eximie tenſa fuit, hac ratione cito flacceſcit, & corrugatur, atque humorum ingreſſui nimio locum concedit. Unde nonnunquam corruptio gangrænodes, imo, a priori quaſi, virium repentina deiectio, & naturæ in opere ſuo, hactenus intentius perpetrato, turbatio cum graviſſimis *conſequentiis reſultant.*

7. Præſtat autem, ad novum partis robur reſtaurandum, eidem imponere *nervina*, e. g. Emplaſtrum de betonica camphorat. diapalmar. diaphoret. *Mynſichti* & deinde, quod de *pure* reſtat, evacuare. Non facile poteſt errari, ſi univerſo abſceſſui aperto, circumcirca autem adhuc duro, imponatur emplaſtrum *diachylon* camphorat. & huic imponatur emplaſtrum *majus* de *ſpermate ranarum* etiam camphorat.

8. Evacuato pure duas vulgo intentiones formant, nempe *mundificationem* & *defenſionem*, vel potius *emollitionem* portionis, quæ in ambitu adhuc congeſta craſſior, & ſucceſſive demum in pus abitura adeſt; quod quidem in *diffuſioribus* apoſtematibus locum habet, in *minoribus* autem non æque neceſſarium eſt. Ante omnia abſtineatur in tali caſu ab unguinoſis, vulgo maturir-Sälblein, niſi, loco pinguium, mel vel vitellos ovorum pro baſi habeant.

9 Abſceſſus licet apertus, pus etiam evacuatum ſit, balſamica tamen tunc non ſunt adhibenda, quando durities, late ſe diffundens, adhuc ſubeſt, ſed emollientia & reſolventia in uſum trahenda ſunt; quibus ſcopis ſatisfacit *empl. diachylon ſimplex*, & quidem ſi notabilis adhuc ardor & circumcirca calor inflammatorius præſto ſit; præcipue quo magis pars affecta eſt ſanguinea, emplaſtrum autem *diachyl. cum gummatibus* inſervit, ſi minor adſit ardor & rubor.

10. *Conſolidatio* abſolvitur *ſarcoſi* ſeu carnis reſtitutione & *cicatricis* inductione ſeu occluſione. Utrumque magis promovetur impedimentorum remotione, quam *poſitivo auxilio.* Nam *conſolidatio* eſt ſolius naturæ opus, Chirurgus autem occaſiones novarum corruptionum avertat; cui ſcopo in-

ſerviunt remedia balſamica, quæ non tolum putredinoſam corruptionem materiali efficacia inhibere, ſed etiam ἐνέργειαν naturæ ad novam partis ablatæ ſtructuram blande ſuſcitare poſſunt.

11. Hoc ſenſu *ſarcoſin* egregie promovet *myrrha*, quæ ad corruptiones inhibendas potentiſſimum, & ad ſanguinis floriditatem ſeu ſpirituoſitatem inducendam præſtantiſſimum eſt remedium. Myrrhata etiam impediunt, ne apoſtema in pallidum ulcus degeneret. Si vero factum jam ſit, ſuccurratur ea ratione; quæ ſub ulceribus indicata eſt. Ante omnia caveatur, ne ſuperficiales eryſipelaceæ inflammationes ulcerentur, nam peſſima ulcera inde prognaſcuntur.

12. Ad *cicatricem* inducendam valent ſubtilia pinguia, balſama peregrina, quæ, licet nimium ab illis non ſit ſperandum, contemnenda tamen non ſunt, e.g. balſam. de *Peru* & *Copaiva*; terebinthina etiam & oleum ejus, ſed dilute & extenſe proſunt. Nec incommode emplaſtr. *ſtypticum Crollii* adhibetur.

13. Ante omnia caveatur, ne abſceſſus alibi *mundus*, alibi *tenace pure* adhuc obſeſſus maneat, certo enim *carnis luxuriantis* proventus inde exſpectandus eſt.

14. A *nudis refrigerantibus*, præſertim a diuturno illorum uſu, abſtinendum eſt. Scirrhoſitas enim, malignæ ulcerationes, imo ipſe ſphacelus inde metuenda ſunt.

15. De abſceſſu, *generaliter* ſumto, licet illa materia directum hic locum habere non videatur, ob inſignem tamen uſum practicum monere placet, quod, ſi rem circumſpectius examinemus, ἀποστασέων noſtrarum cœtus communiter ſub tribu *rhevmatiſmi* hodie lateat, & quod hoc rhevmatiſmi nomen tunc demum induat, quando repetitis exacerbationibus patientes graviter exercet; quamvis prima ejus nativitas a dicta apoſtaſi originem duxerit, & ab eodem actu dependeat, imo unum idemque exiſtant.

16. Certe enim poſt morbos acutos, qui per varias empirias, typorum turbationes, incongrua regimina & erroris

diæte-

diæteticos tractati sunt, non ita raro pathemata in articulationibus eveniunt, & nisi recte ipsis consulatur, pertinacia & insuperabilia evadunt.

17. Quamvis autem tales apostases cum *tumore* partem invadant, & aliquando, licet rarissime, in corruptionem *apostematodem* aut *ulcerosam* abeant, revera tamen in hodiernum diem doceri non potest, quod vel ipsa prima intumescentia a nuda materia, ita scatente, & non potius consequenter propter dolorem, ibi concitatum, colligatur; vel ipsæ illæ tandem emergentes ulcerationes directe a materiæ illius sepositæ maturatione prognatæ sint, & non potius a magis accidentalibus consecutivis congestionibus, appulsis humoribus, incongruis medicamentis.

18. Illud sane attendentibus illucescit, quod sensibilissimæ hæ apostases, gravissimis doloribus artuum patientem infestantes, minimum fere talis materiæ pro fundamento habeant, dum, sibi relictæ, vix ullam communiter influxus talis materiæ notam offerunt, aut ullam corruptionem ulcerosam subeunt.

19. Hoc vero notatu dignissimum est, quod satis crebro occurrant patientes, qui, passionum talium articularium cruciatibus laborantes, communiter pro nude arthriticis, gonagricis & podagricis habentur, si vero altius parum examinemus, malum eorum ab hujus generis non ulcerosa sed spastica apostasi provenire deprehendimus.

TABVLA VII.
DE
FVRVNCVLO.

1. DEFINITIO.

Furunculus est motus inflammatorius a stasi sanguinis, in tubulo aliquo detenti, originem ducens, & plurimum do-

loris, præcipue autem ardoris, involvens, German. ein Blut-Schwäre.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Furunculus*, quamquam ut ſpecies, ſub *abſceſſu* ſeu *apoſtemate* poſſit locum habere, differt tamen ab hoc

1) *Cauſa ſpeciali.* In *apoſtemate* enim ſanguis *extra* ſua vaſa in poroſis foraminulis ſtaſi coagulatoria detentus; in *furunculo* autem exigua portio ſanguinis in extrema plus minus portione proprii ſui vaſculi venoſi aut arterioſi in ſtaſin deducta eſt.

2) *Mole*, *quantitate* & *ambitu*, quibus omnibus *apoſtema furunculum* communiter ſuperat.

3) *Maturationis diverſitate.* In *apoſtemate* enim univerſus tumor inflammatorius in purulentam abit corruptionem & quidem progreſſibus ſatis velocibus, unde etiam germanice κατ' ἐξοχὴν eine Eyter-Beule appellatur; in *furunculo* autem ordinarie exigua tantum portio, & quidem in *centro* hujus nodi tardius corrumpit.

4) *Doloris vehementia*, quæ in *furunculo* tanta eſt, ut inde Germani, quando ſenſibiliſſimum dolorem contuſorium deſcribere volunt, dicere ſoleant: Es thut ſo wehe, als Blut-Schwären.

2. Uti *differentia ſpecifica phlegmonis* ab inflammatione in genere, & apoſtematode inflammatione in ſpecie, vix usquam condigne deſcripta habetur, ita etiam tanto minus mirandum eſt, quod *furunculi* mentio rarior ſit. Et licet *Foreſtus* illius hiſtoriam ſatis perſpicue recenſuerit, ſimplicem tamen eius indolem non exhaurit.

3. Comprehenſa autem proprie eſt in *Foreſti* deſcriptione *altera ſpecies* furunculi, nempe illa, quæ non *unum* æque talem tubulum pro præcipua ſede habet, ſed potius *plures*, tenerrimos tamen; videlicet ultimas exiliſſimas diſſeminationes ramulorum ſanguiferorum in & per cutem. *Conf. Signa.*

4. Differentiam a *carbunculo* docet ſequens tabula.

III. *SIGNA.*

1. Furunculus exhibet *tuberculum* inflammatorium æqualiter ro-

tun-

tundum, valde rubens, ad purpuream obſcuritatem communiter accedens, & ceraſi nigri magnitudinem vix excedens.

2. Concurrit cum omni furunculo maxime inſolens *vehementia doloris* non ſolum ordinarii inflammatorii, pungitivo æſtuoſi, ſed & eximie urentis, ſimul autem ſpaſtico-vibratici, per totum etiam membri ambitum excurrentis; qui dolor ingentem inquietudinem, anxietatem & agrypniam infert, imo, præcipue in majori furunculo, actuales *febriles* univerſales calores ſecum trahit; præſertim circa tempus maturationis, quæ difficulter contingit.

3. *Maturationis* tempore nihil *molleſcens*, neque ullam notabilem quantitatem *puris* exhibens, ſed exiguum cacumen & *puſtula purulenta*, quæ raro granum ſinapios excedit, conſpicitur.

4. Quando *rumpitur*, vel *ſcinditur* puſtula hæc, effluit materia pauciſſima, vix unam vel alteram guttulam referens, ſubſtantiæ purulentæ tenacis & craſſioris, aut inæqualis, diſcoloris, hic craſſi, illic fluidi, ita ut communiter una vice prorſus evacuari non poſſit.

5. Purulenta illa ſubſtantia, quando evacuata eſt, ſequitur ulteriore preſſione nil niſi ſincerus, aut ad minimum dilutus, ſanguis.

6. *Cavitas* reſidua poſt materiam evacuatam nonnihil profunda eſt, ad minimum infra ordinariam cutis denſitatem pertingit; ſumme autem anguſta obſervatur, ita ut ſubinde ambitum craſſioris acus vix excedat.

7. Reliqua autem ſanguinis inflammatoria dura collectio ſine ulla corruptione ſucceſſive rurſus evaneſcit, interea tamen ardens eſt & dolet, præter morem ſimplicium.

8. *Altera ſpecies* furunculi, a *Foreſto* proprie deſcripta, *plures* tenerrimos ramulos ſanguiferos, in & per cutim diſperſos, ſtaſi ſua occupat.

9. Hi tenerrimi ramuli uti flexuoſis ſuis diſſeminationibus cutim perreptant, ita, ſi infarctu quodam extendantur, ſubeunt hinc adhuc magis ſerpentinos *gyros*.

10. Hinc etiam tanto facilius evenit, ut ſanguis craſſus, in ipſos

ita

ita illisus, impactus ibi maneat, atque adeo plane detentus non modo coagulum, sed & consequenter corruptionem, experiatur.

11. Itaque rectissime *Foresti* indolem *varorum* ipsis tribuit, nisi quod in cute teneriore faciei orientes, propter aëris perpetuum commeatum, ad scirrhosam magis siccitatem inclinent, adeoque vel diu ibi persistant, vel maturius, squamarum sicca forma, secedant.

12. Hujus generis furunculus adhuc tardius, quam *simplicior* ille, matureſcit.

13. Valde parum veri & fluidi *puris* generat.

14. E contra eliquat successive totam illam portionem, quam insigni & tandem purpurascente rubore obsederat, ita ut in consistentiam prorsus albidam abeat.

15. Quando vero *longiori tempore*, vel, quod opportunissime monet *Forestus*, medicaminum ope *maturius* abducta & evacuata est hæc portio, apparet tunc similiter scrobiculus ille minime profundus, quamvis non raro grossi latitudinem superans, plane crudus, recenter mactatæ carnis facie.

16. Neque de hinc aliqua subest difficultas circa restitutionem. Tardius autem illa contingit, nisi remediis convenientibus facilitetur.

IV. *CAVSÆ.*

1. Dictum jam est sub *differentia*, quod stasis in furunculo non *extra* vasa, sed *intra* eadem contingat. Unde etiam fit, ut plurima pars hujus stasεos communiter extra corruptionem maneat, & sensim iterum resolvatur.

2. Licet autem exigua illa portio sanguinis, quæ hoc loco incarcerata est, & vix guttam forte refert, tam magnum apparatum inflammatorium necesse habere non videatur, uti in apostemate, subest tamen ratio in contrarium.

3. Sanguis enim, qui in *poros* diffusus est, admittit facilius appulsum & sufficientem transitum reliqui sanguinis boni, absterſionem & discussionem, respicientis. Pori enim satis prompte dilatabiles sunt. Vnde in *apostemate* satis indubie hujus laboris exitus succedit.

4. In

4. In *furunculo* autem, ubi materia tubulo cuidam membranaceo inclusa est, effectus ille sanguinis absterſivus nullo modo ita commode sequi potest. Unde tam minima portio sanguinis fermentum putredinis ferociter diffundit, uti scintilla in fomite aut stramine.

5. Hoc putredinis periculum ratio est tam vehementioris inflammatorii appulsus & transpulsus, ut hac ratione activiores portiones amoveantur, & sphacelus caveatur. Nascuntur enim sub hoc actu anxiæ & vigilantissimæ contentiones, quia transitus sanguinis per portionem, intra tubulum inclusam, fieri ad vota non potest.

6. Quando autem *suppuratio* portiunculæ illius (quæ vera stasi adfecta fuit) & matura *apertio* ad votum succeſſit, reliquæ inflammatoriæ contentiones, veræ actuali stasi nequaquam subnixæ, discussionem admittunt sine ulla corruptione; id quod fieri non posset, si in poros partis diffusæ fuissent.

7. Hæc incarceratio intra tubulum ratio etiam est, quod *furunculus* longe tardius, quam aliud apostema ad suppurationem perveniat.

8. Sic experientia confirmat leges circulationis sanguinis, & docet, quod corruptio non tam ab *extravasatione* sanguinis simpliciter, uti vulgo asseritur, quam, strictissime loquendo, a *motu* illius *sufflaminato* derivanda sit. Unde sanguis, motu suo resolutorio & depuratorio orbatus; est vera materia corruptionis, & hæc corruptio est fermentativa, id est, cuivis simili materiæ similem corruptionem concinnare apta existit.

V. *PROGNOSIS.*

1. *Furunculus*, rationaliter tractatus, satis benigne terminatur; quando autem suppuratio minus prospere succedit, ob dictas modo causas, in sphacelum admodum præceps, imo hoc ipso etiam ad fœtidam cuiuscunque suppurationis depravationem pronior est.

2. Quando majoris ambitus est furunculus, & inconvenientibus emplasticis, unguinosis, tractatur, atque tarde ad apertionem pervenit, tunc totus ille complexus sensim abscedit & excidit, relicto post se insigni foramine. Interim tamen et-

iam *minor* furunculus maturum poſcit auxilium, ut indoles *fermentativo progreſſiva* coërceatur.

3. E *ſignis* & *cauſis* patet, quod & cur inflammatio *furunculi*, licet parvi, longe fit fortior, fervidior, tumidior, atque durior pro hac exigua portione, quam alterius majoris *apoſtematis*.

4. Indidem eſt, quod *Paulus* non ſine prægnanti ratione moneat, furunculos, qui radices ſuas, uti ille vocat, profunde in carnoſas usque partes protendant, *maligni* quiddam involvere.

VI. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. In principio *camphorata* bene ſaturata, diſcutiendi ſcopo adhibeantur, abſtinendo ab *emplaſtris*.

2. Quando autem reſolutio non magis ſperanda eſt, *emollientia* & rupturam promoventia applicentur, & quidem centro tantum furunculi, e. g. Emplaſtr. de *melilot.* diachyl. ſimpl. *cepæ* aſſatæ cum *melle* impoſitæ.

3. In *ambitu* autem diſcutientia nervina camphorata imponantur, e. g. emplaſtr. de betonic. camphoratum.

4. Maturato & evacuato furunculo, foraminulum *turunda* aliqua leviter dilatetur, aut ſaltem ſine irritatione abſtergatur, atque conveniente aliquo mundificante & reſolvente emplaſtro, e. g. *diachyl.* cum gummat. camphorat. vel de *minio* camphorat, ſeu fuſco *Noribergenſi* genuino, tractetur. Prodeſt etiam hic admodum unam vel alteram guttulam eſſentiæ balſamicæ *Stahlii* immittere.

5. Sic citra ullam ulteriorem corruptionem reſtituitur, & tumida reliqua durities ſucceſſive reſolvitur ac diſcutitur.

6. *Interne*, ſi quid neceſſarium videatur, commendamus pulveres digeſtivos, nitroſo-temperantes, cinnabarinos, & eſſentiam *pimpinellæ albæ*, quæ abſente febrili inſigni commotione, cum eſſentia *ſuccini* miſceatur.

7. In plethorico ſtatu, ſi nihil contra indicet, *Venæſectio* tempeſtiva non improbatur, modo alvus ſuccedat.

8. Pars affecta leni ſicco *calore* fovenda, & moderata *frictione*, verſus cor dirigenda, tractanda eſt.

VII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Ex rei natura commodius conſilium non ſuppetit, quam ut corru-

corruptio hæc, cito ſubnaſcens, mature intercipiatur, vel diſſipetur, longiſſime dimoveatur & ejiciatur, id quod commodiore ratione fieri non poteſt, quam reliquorum humorum vegeta *appulſione* & *transpreſſione* per partem affectam. Unde coagulatæ illæ moleculæ *alluendo* & *abradendo* diſſolvuntur, abſterguntur & auferuntur. Hoc negotium *diſcuſſionem* vocamus, & autocratiæ naturæ potiſſimum incumbit.

2. Quando furunculus in corpus *craſſum* plethoricum incidit, vel maturatio *tardius* ſuccedit, aut per medicamenta *maturantia fortiora*, aut ſic dicta *attractiva*, imo etiam intempeſtiva *refrigerantia* aut *coagulantia* occurritur, tunc, loco *parvæ* illius ſuppurationis, *diffuſior* corruptela exoritur, quæ tamen minime ſtatim in *laudabile pus* abit, ſed totam portionem cutis, quæ rubro-purpureo urente & dolente tumore hactenus occupata fuit, in albam, ſed penitus tenacem materiam convertit, quæ non niſi plurium dierum ſpatio ita abſcedit, ut crudum ſubcruentum foramen inde remaneat, non profundum, ſed ſatis ſæpe amplum, quod continuato abſtergentium & mundificantium uſu, adjectis in ambitu emollientibus & diſcutientibus ab hac circumferentia verſus centrum ſenſim reſarcitur.

3. Hinc abſtinendum a talibus, præcipue *mellitis*, toti ambitui applicatis. Contingit enim ita ordinarie *totius* tumoris ſuppuratio. Hinc iterum iterumque valeat *cautela*, ne intempeſtivis, &, præter neceſſitatem, diuturnis maturativis, emplaſticis, unguinoſis, artificiis ſuppuratio latius, quam par eſt, extendatur, ſed potius ſimplicioribus emollientibus, &, quantum fieri poteſt, etiam diſcutientibus inſiſtatur.

4. *Furunculus ſimplex*, quando in illis partibus exoritur, quæ mundificationi minus aptæ ſunt, & inſuper *diu* ibidem ſubſiſtit, antequam in ſuppurationem abeat, ſuccedit interdum *fiſtuloſa* conſtitutio, cujus rei ſpecimen exhibent *fiſtulæ ani*, quæ ſuccedere ſolent *hæmorrhoidibus cæcis*. Nam hæ nihil aliud ſunt, quam verus furunculus. Diximus autem de his in tabulis *medicis*, unde ſuperfluum cenſemus, eadem hic repetere.

5. Quouis possibili modo imminenti corruptioni occurrendum. Quando enim illa prævaleſcit, & ſolidas partes ſimul longe lateque vaſtavit, hæ non niſi longo tempore poſſunt reſarciri. Unde non ſolum operoſus ſtructuræ labor imminet, ſed inſtat etiam motus & tranſitus ſanguinis, jam ſufflaminati, inſigne damnum, & hinc in horas novæ corruptionis periculum.
6. Impetuoſæ evacuationes *cathartica* & *ſudoriferæ* naturam in negotio ſuo turbant. Hinc evitandæ ſunt.
7. *Uſtiones* & *cauteria* hic nocent.

TABVLA VIII.

DE

CARBVNCVLO

SEV

ANTHRACE.

I. DEFINITIO.

Carbunculus eſt tumor intenſiſſime inflammatorius, gangræ-nodeus, in partibus præcipue muſculoſis, a ſumme neceſſaria, ſed tamen difficillima ſanguinis commotione dependens; quo laborioſo actu principium vitale legitimam ſuppurationem impetrare & ſphacelum occupare intendit.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Diſtinguunt ordinarie carbunculum in *benignum* & *peſtilentem*. Rectius autem tres ſpecies poſſunt admitti, nempe
   1) Carbunculus *benignus*, qui eſt ipſe furunculus, de quo præcedente tabula actum eſt.
   2) Carbunculus *malignus citra peſtem*.
   3) Carbunculus *malignus cum peſte*.

2. Dif-

2. Differt autem *furunculus*, qui eſt carbunculus *benignus*, a carbunculo *maligno* ſequente ratione.
   1) *Furunculus* ſimplex circa *ſuperficiem* corporis ſedem ſuam habet, carbunculus autem profundius introrſum hæret, eoque ipſo capaciorem vaſis ramum, eumque firmioris texturæ, comprehendit. *Vide cauſas.*
   2) Hinc *Furunculus* protuberat notabiliter *extrorſum*, *carbunculus* autem hoc non æque facit, ſed tanto magis *introrſum* indureſcere, &, corruptione ſuccedente, etiam quantumcunq; felice, inſigniter dehiſcere, atque aliquid excidendo amittere ſolet.
3. Differentia, quam nonnulli inter *Carbunculum* & *anthracem* admittunt, nulla eſt.

III. *SIGNA.*

1. De carbunculis *peſtilentibus* narrant, quod ſubinde initium ſumant a *puſtula* una vel altera, ipſam partis ſuperficiem occupante, cui deinde corruptio & præceps, nempe intra 6-8-10 horas, & profunda, ſuccedat.
2. Sed hæc puſtula non in omni carbunculo præcedit. Teſtantur enim ſcriptores, quod patientes immanibus ſæpe doloribus ardentibus & ſpaſticis prius afficiantur, quam carbunculus extrorſum conſpicuus fiat; quid? quod multi carbunculi adhuc latentes, aut retrocedentes funeſti reperiantur.
3. Carbunculi, *bubonum* inſtar, breui tempore excreſcunt, atque mox e parvo tuberculo eminens carbunculus formatur.
4. Carbunculus adſciſcit *calorem* ſupremi gradus, cum *colore* rubro-purpureo-nigricante. Unde etiam *carbonis* nomen accepit, *urit* enim & rubore veluti *excandeſcit*, denique etiam *nigreſcit* & partem quaſi *aduſtam* relinquit. Et ſic nihil aliud eſt carbunculus, quam *gangræna particularis.*

IV. *CAVSÆ.*

1. Quando ſtaſis *maior*, aut præceps & pertinax *impetus*, in parte tali ſanguifera contingit, aut plane ſpecialiſſima quædam fermenteſcens materia putredinoſæ energiæ in *peſte*, verſus exteriora hæc loca incarceratur, naſcitur inde furun-

runculus periculoſus ſeu *carbunculus*, ad ſphacelum tendens.

2. Optima quidem intentione miaſma peſtilentiale a partibus interioribus ad exteriores protruditur, ob loci autem conditionem & materiæ contagioſam præcipitem indolem ſphaceloſa corruptio prius inducitur, quam peſtilens materia per activitatem inflammatoriam a reliquo ſanguine, quem inficit, ſeparatur & eliminatur.

3. Hinc ad ſphaceloſam corruptionem avertendam, fruſtrata ſalutari intentione, opponit principum vitale *vehementiſſimas* commotiones inflammatorias; ſed & hæc laborioſiſſima conamina ad vota raro ſuccedunt, quia *carbunculus* profundius introrſum hæret, quam ſimplex *furunculus*.

4. Et licet carbunculus ſubinde initium ſumere videatur a *puſtula* veluti quadam apicem formante, introrſum tamen, more pyramidali, in profundam, duram & amplam baſin dilatari ſentitur. Satis luculento indicio, quod verior ſedes mali intimior & profundior ſit, nec ab externa illa puſtula, tamquam ſimpliciter introrſum iterum operante dependeat, atque hinc laborioſum naturæ conamen communiter reſpuat.

V. *PROGNOSIS.*

1. Carbunculus *peſtilens*, neque ad *ſuppurationem* neque ad *ulcerationem*, ſed immediate ad ſphacelum tendit. Hinc quando actuali *uſtione* non afficitur aut *exſcinditur*, ſed lenioribus magis remediis tractatur, in meditullio ſuo putreſcit, per ambitum ad maturationem pervenit, adeoque ſuppuratione circum circa facta, excidit eius meditullium, ſi ſalutariter exire debeat.

2. Neque vero etiam ille carbunculus, qui *citra peſtem* vehemente ardore coniunctus eſt, tranſit unquam totus in pus laudabile; quin meditullio ſui putrilaginem ſpiret, & potius calore atque tota ſubſtantia corruptus excidat.

3. Imo vero eſt ejusmodi carbunculus tam notorii periculi, ut inde natum ſit dicterium plebis, quod carbunculus (ſine peſte) ſi in parte corporis oriatur, ubi æger illum conſpicere poſſit,

poſſit, mortem minetur, quæ res nullo alii fundamento, quam ſphaceloſæ corruptionis eventui, ſuperſtructa eſt.

4. Quando carbunculus a *peſtilente* contagio graviſſime fermenteſcentem energiam concepit, tunc tanto vehementius graſſatur ad funeſtum usque eventum.

5. Carbunculus *retrocedens* peſſimi eſt præſagii; item qui poſt eruptionem mox evaneſcit, cujus materia interiores partes infeſtat.

6. Melioris ſpei eſt carbunculus *albi* & *ſubcineritii*, deinde *rubicundi* coloris.

7. Periculoſior eſt, qui *flaveſcentem*, poſtea qui *lividum* offert colorem.

8. Periculoſiſſimus, qui *nigro* colore manifeſtus eſt.

9 *Caudam* ſi carbunculus repræſentet, exitialis cenſetur.

10. Qui partes *membranaceas*, *nervoſas*, *iuncturas*, occupat, periculoſius cedit, quam qui *carnoſas* obſidet.

11. Peſſimi euentus habetur, quando in talibus emunctoriis & glandulis, quæ membris nobilibus adjacent, exoritur.

VI. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Interne* conveniunt eadem temperata alexipharmaca, quæ tabula medica de *peſte* commendata ſunt, interpoſitis pulveribus temperantibus, *acido citri* ſaturatis.

2. Licet enim non omnis carbunculus ſit peſtilens; conducunt tamen illa remedia etiam in iis carbunculis, quæ *citra peſtem* eveniunt.

3. *Externe*, quia *diſcuſſio* res ſumme dubia & difficilis eſt, niſi forte *camphora* ſpem aliquam faciat, ad *ſuppurationem* qualemcunque tolerabilem, cito promovendam, omnis nervus intendatur. Commendantur in hunc finem *cataplaſmata emollientia* e. g. e rad. alth. lil. alb. herb. malv. parietar. mercurial. Sem. lin. fœn. græc. ficubus cum lacte in pulpam coctis & calide repetito applicatis. Item empl. de melilot. diachyl. ſimpl. camphorat. Item ſequens

Recip. Mellis part. ij.
Fermenti part. I
Sapon. Venet. p. Semis.

Vitell.

Vitell ovor. unum vel alterum.
M. & tep. de applicentur.

4. Facta *maturatione* carbunculi illius ruptura mox promoveatur ſive per *emplaſtrum mellitum*, ſiue per *cepas aſſatas* ſive per *Sectionem*.

5. Deinde *fundus* balſamicis, alexipharmacis, mundificantibus & efficaciter abſtergentibus tractetur, ubi *myrrha* baſin conſtituat, *ambitus* autem per diſcutientia præcipue camphorata, ab affluxu ulteriore defendatur.

6. Quando autem carbunculus in ſphacelum abire videtur, ambitus profunde *ſcarificetur*, & vulnuſculis talibus alexipharmacæ & balſamicæ eſſentiæ immittantur. Alii Spiritum vini camphoratum infundunt; alii corrotiva imponere docent, quo nomine præcipue *butyrum antimonii* laudant. *Vid. Caut.*

7. Ubi autem actualis ſphaceloſa corruptio iam adeſt, ibi per *cauterium* corruptio talis exſtinguatur, & deinde eadem remedia, tam quoad *fundum*, quam mali *ambitum* applicentur, quæ numero quinto commendata ſunt.

8. Reliqua videantur ſub *cautelis* & tab. *medic.* de *peſte*.

VII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Butyrum antimonii* ad ſeparandam portionem ſanam a corrupta multi auctores, præcipue *Sylvius*, commendarunt, alii autem, etiam recentiores & in *peſte* verſati, tanquam periculoſum rejecerunt. In ejusmodi carbunculis ſphacelatis, quæ non æque ſunt aperti, ſed cute adhuc concluſi, poteſt applicari. Dum enim rodit, feceſſio talis propior contingere poteſt. Plura de *Butyro antimonii* videantur *tabula de Sphacelo*.

2. *Scultetus* notatu digniſſimam obſeruationem habet de carbunculo *peſtilente*, qui in orificio ani magnus & niger ortus, retroceſſerit, ope autem cauterii, *eminus* tantum admoti, calefacientis nempe, non urentis, revocatus fuerit. Sed præſtat pro viribus cavere talem retroceſſionem. Optatus enim effectus ab hac cauterii applicatione non ſemper exſpectandus eſt, ſed potius ſubitanea mors cum horrendis convulſionibus.

3. De *buſonibus*, *magnete arſenicali*, & *foliis hyoſciami* tabula

medica *de peſte* dictum eſt. Probari poteſt num bufones exſiccati, primis horis applicati, venenum extrahant.

4. Num *cataplaſma Muſitani*, bufone, farina hordei, ſaliva, vel vrina humana, paratum, peſtilentem *anthracem* & *bubonem* intra duas horas in laudabilem ſuppurationem perducat, experientiæ relinquendum. *Vid. Muſitani Chirug.* pag. 16.

5. Quæ *Helmontius* & alii de *Sapphiro* ſperant, quod ſcilicet, anthracem peſtiferum attigerit & aliquamdiu eidem affrictus fuerit, mox vero auferatur, totum virus attrahat, illa experientiæ non ſatis vbique facere auctores conqueruntur.

6. In carbunculo actu jam *ſphacelato*, paſſim commendant *ſcarificationem*, *ſectionem*, *exciſionem*, *cauteria*, *potentialia*, ſed non ſolum ſecurius, verum etiam rationi magis conueniniens eſt, ut actuali uſtione fermenteſcens energia ſimul & ſemel ſubvertatur. Dolores ab hac uſtione non pertimeſcendi ſunt. Habent enim jam extra talem uſtionem dolores, ac ſi carbones candentes impoſiti eſſent.

TABVLA IX.
DE
GANGRÆNA.

I. *DEFINITIO.*

Gangræna eſt ſummus inflammationis gradus; ſive a nimia præcipitantia congeſtionis, ſive a labefactatione partis, originem ducens, atque hinc a ſalutari efficacia debiti progreſſus, cui univerſus inflammationis apparatus deſtinatus eſt, longe aberrans: germanice der Heiße-Brand.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Gangræna quomodo a *Sphacelo* quidem differat & tamen hunc individuum utplurimum comitem habeat, utrorumque *ſigna* ſatis docent.

2. Differentia *gangrænæ a carbunculo* vel nullam, vel exiguam esse, docet collatio hujus & præcedentis tabulæ.

III. *SIGNA.*

1. Inflammatio adest insignis, ita prævalescens, ut *tumor* magnus, maxime durus, appareat. Immo congestio eminus ita augescit, ut radii rubri inflammati, inflati & æstuantes versus partem affectam intendi compareant.
2. In hoc tumore apparet *rubor* saturatissimus, obscurus ad nigredinem tendens.
3. *Ardor* concurrit exquisitissimus, aduſtionis sensum referens, cum doloribus spasticis in partibus vicinis; a quo ardore germanica denominatio desumta est.
4. Conspirant mentis *anxietates* peculiares.

IV. *CAVSÆ.*

1. *Gangræna* illis stasibus inflammatoriis supervenire observatur, quæ vel cum magno affluxu, inprimis præcipiti, factæ sunt, vel etiam, præter copiosum talem affluxum, ingentem secum trahunt irritationem.
2. Unde stasis detinetur & intenditur potius, quam imminuitur, aut dissolvitur. Nam commotio insolentior inflammatoria non potest assequi discussionem, sed potius infarctui augendo inservit, adeoque loco dissolutionis succedit constipatio.
3. Causas *occasionales*, *procatarcticas* & præcipue *viarum tonum* lædentes, sequente tabula indicabimus.

V. *PROGNOSIS.*

1. *Eventus* gangrænæ, uti celerrimus, ita omnino deterrimus est, nempe certo in *Sphacelum*, aut *ulcus putrilaginosum* transit, nisi citissima & dexterrima ope succurratur, atque noxius talis eventus præscindatur.
2. Impetuosa enim talis appulsio, seu abundans, & in partem jam obsessam irrumpens, congestio stasin potius auget, quam resolvit.
3. Non solum autem a *discussorio*, verum etiem *suppuratorio* effectu hæc res aliena est. Nam hæc non tam per *appulsum* quam potius continuum, *moderatum* tamen *transpulsum* sanguinis fieri debet, ut agiles particulæ e corruptione, in

sangvi-

ſanguine ſuboriente, de momento in momentum auferantur, collecta vi ipſum corruptionis ne impetum exacerbent.

4. Enim vero quamdiu pars, gangræna obſeſſa, ſenſibilitate, intenſo rubore & calore adhuc prædita eſt, tam diu ſpes affulget, ut ſphacelus poſſit caveri.

5. Quando autem rubor tranſit in livorem, ardor in teporem & ſenſibilitas illa inſignis evaneſcit, tunc ſphacelus imminet.

6. *Externarum* quidem partium gangræna nonnunquam ob immediatum acceſſum curam admittit, *internarum* autem partium ſemper eſt calamitoſa.

7 Quo magis molles eſt laxæ ſunt partes, quæ gangræna obſidentur, eo periculoſior eſt ſtatus.

8. Unde gangræna, quæ ab *internis* cauſis, item a veneno producitur, magis refractaria eſt, quam quæ ab *externis* exoritur, nempe contuſione, fractura, uſtione.

VI. *METHODUS MEDENDI ET MEDIA.*

1. *Interne* conveniunt eadem remedia, quæ præcedente tabula indicata ſunt, nempe alexipharmaca temperata & pulveres abſorbentes citrati cum nitro & antimoniatis fixis ; quæ blandam excretionem diapnoico-diureticam promovent, & orgaſmum ſanguinis temperant.

2. *Externe* ſequentia laudantur.

1) In ſtatu plethorico matura *Venæ ſectio* locum habeat.

2) Ipſi parti affectæ imponantur *reſolventia, diſcutientia* & *moderate nervina* e. g.

a) *Rad.* Irid. Florent. Valerian. bryon. cariophyll. ſigill. Salom. angelic. vincetox.

b) *Herbæ* Scord. rut. ſalv. abſinth. hyſſop. agrimon.

c) *Flores* chamomill. melilot. ſambuc.

Hæc facculis incluſa, & vino calido irrorata, tepide applicentur, & ſingulis horis noua fomentatione repetantur.

d) Conducit etiam applicatio ſpiritus vini camphorati, crocati, & tamdiu adſperſi, donec camphora in ſuperficie notabiliter appareat.

e) Item Spiritus theriacalis camphoratus cum essentia aloës, croci & mumiæ remixtus, adiectis paucis guttis de oleo quodam empyreumatico, præc. *ol. cinnamomi.*

f) *Aqua calcis vivæ* lixiviata seu concentrata, linteis excepta, leviter exsiccata, applicata & sæpius repetita, lenem tonicum effectum conciliat parti relaxatæ.

g) *Fæces* vini vel cereviſiæ; item *muriatica* aqua.

h) *Poma* putrefacta.

3) In ambitu *emplastra* sic dicta *defensiva*, largiter camphorata conveniunt.

3. Quod si vero hæc medicatio *discussionis* finem non attingeret, sed potius suppuratio qualiscunque tolerabilis succederet, tunc, uti moris est, *maturatio* promovenda, & *ambitus* per *defensiva discutientia camphorata* muniendus esset.

4. Ingruente autem *sphacelatione*, ustio corruptæ portionis matura necessaria est, ut in prima radice suffocetur; coniunctis defensivis alexipharmacis, balsamicis, circa ambitum e. g. spiritus theriacal. camphorat. essent. balsam. *Stahlii*, aloës, croci, mumiæ.

VII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. In *mitiore* Gangræna decoctum *scordii* saturatum sufficere observatur; immo frequens applicatio *farinarum* cum *camphora* mixtarum.

2. Partem Gangræna affectam uti septicis tractare interdum necessarium, ita a præmaturo illorum usu cauendum est.

3. *Atramentum* in Gangræna peculiarem commendationem non meretur.

4. Nocent hic alexipharmaca *calida*, interne propinata, impetum enim inflammatorium augent.

5. *Rulandus* exemplum allegat gangrænæ per sola *poma putrida* curatæ. Hæc enim lenem fermentationem vinosam repræsentant.

6. *Fæx cereuisiæ*, tepide applicata, etiam efficax dicitur.

7. Rusticus quidam *brodio brassicæ* gangrænam curasse fertur.

8. *Fabr.*

8. *Fabr. ab Aquapendente* unguentum e *ſucco betonicæ* in gangræna & ſphacelo laudat, item *ſuccum ſcordii.*
9. Plures cautelas continent tabulæ de *inflammatoriis tumoribus* & de *ſphacelo.*

TABVLA X.
DE
SPHACELO.

I. DEFINITIO.

Sphacelus eſt corruptio putredinoſa in parte quadam reliqui corporis vivi exoriens, & repentino corruptionis progreſſu in vicinas partes ſe diffundens. Germ. der kalte Brand.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Sphacelus* ſeu corruptio *putredinoſa* differt a ſuppuratoria ſequente ratione.
   1) Communem quidem habent *cauſam*, nempe ſanguinem ſtagnantem. Diverſitas autem in eo fundatur, quod in *ſphacelo* quantitas ſtaſeos, impetus & contentio appulſus ſit enormis, placido vitali dimotioni minime reſpondens; in corruptione autem *ſuppuratoria ſalutari* moderata eſt collectio & appulſio.
   2) Sic etiam Sphacelus & ſuppuratio easdem maxime partes communes habent, nempe ſanguiferas, muſculoſas; interea tamen *Sphacelus* ſenſim etiam corripit partes *exſangues*, in quibus *ſuppuratio* abſolute nullum habet locum.
   3) Præcipua autem diverſitas conſiſtit in eo, quod *in ſuppuratione* perpetuus *aditus* & ſubtilis *tranſitus* ſanguinis pateat, per quem motum tenuiſſimæ agiles partes abſterguntur & auferuntur, relictis tantum craſſioribus,

in *Sphacelo* autem interceptus est *transitus* talis, unde portio coagulata in corruptionem transit putredinosam.

2. *Sphacelus* differt a *cancro*. In hoc enim corruptio longe *segnior* est, quia stasis potissimum *lymphæ* & *seri* in glandulis contingit, in illo autem est stasis *sanguinis*. Vnde *cancer* merito dici potest ein eingesaltzener kalter Brand seu corruptio seroso-lymphalis. Hæc est ratio, quod *scorbuticus* sphacelus segnius procedat & vix intra dimidium annum patientem jugulet. Salsa enim lympha sanguinem quasi *salit*, & sic corruptionem quodam modo refrenat.

III. *SIGNA.*

1. *Calor* vitalis in parte affecta plane disparet, & in frigus mutatur.
2. *Color* lividus, imo nigrescens in parte *immediate* affecta, in *ambitu* autem illius pallidus, & a florida vivida temperie alienus observatur.
3. Æger omnem *sensum* in parte sphacelata amittit, ita ut etiam incisionem, scalpello factam, minime percipiat, neque etiam e vulnusculis, scalpello inflictis, sanguis profluat; sed ichor tantum cruentus, apparente in vulnusculis nigro sanguine.
4. *Turgescit* ordinarie membrum per *viciniam* tumore pallido & frigido, œdematoso vulgo dicto.
5. Portio autem *immediate* affecta præcipiti gressu ruit in fœtidam manifestissimam putredinem, adeo ut non solum mollis & semi fluida evadat, sed omnino etiam cadaverosum olidissimum fœtorem putrilaginosum statim concipiat.
6. Imo progressus hujus corruptionis in partes ambientes est celerrimus.
7. Cæterum rarissime contingit, sæpius tamen in hominibus quam in brutis.

IV. *CAVSÆ.*

1. Causa *generalis* Sphacelosæ corruptionis est maxima propensio sanguinis ad putredinem.
2. Causa *specialis* & *propior* est interceptio actus conservatorii, id est, debiti liberi commeatus sanguinis per portionem deten-

detentam & incarceratam. Vnde ſanguis, corruptibilitati ſuæ relictus, in *actum* putrefactionis repente deducitur.

3. Cauſæ *occaſionales*, quæ talem interceptionem actus vitalis conſervatorii inducere poſſunt, ſunt

1) *Coagulatio* in ipſo loco inducta e. g. a magno frigore, item ab adhibitis, facta jam [illegible] ribus, aduſtione.

2) Præceps irruptio & maxima contentio *affluxus*.

3) *Ligaturæ* fortes & compreſſiones violentæ.

4) Continuitas meatuum per *lacerationem* violata, exitu tamen non conceſſo.

5) *Viarum tonus* graviſſime læſus. Fieri hoc poteſt e. g. per paralyſin, hemiplexiam, ubi infarctus repentinus, ob *affluxum* ſine debito *refluxu*, inducitur. Item graviſſimas *conquaſſationes* partium fibroſarum, quibus fibræ partim actu lacerantur, partim graviſſime extenduntur. Vnde influxus impetuoſus, reſtitutionem tonicum non admittens, copioſæ ſtaſi locum præbet; cuius rei notiſſimum exemplum eſt in *vibicibus*, a gravi percuſſione prognatis.

6) His adnumeramus graves *vulnerationes*, *contuſiones*, *morſus* & *ictus* animalium rabidorum, venenoſorum.

7) Denique *dyſeraſia* humorum in ſubjectis vere ſcorbuticis.

4. Hæc ſimplex Sphaceli ætiologia ſincerior eſt, quam tropici illi loquendi modi *ſiderationis*, *venenatæ malignitatis*, aut *ſimplicis mortificationis*. Vnde etiam græcum Sphaceli nomen nullam ſimilitudinem derivationis præ ſeſe fert. Nam ſi omnino a σφαντὸς *mactatus*, derivaretur, obſcura tamen maneret ratio convenientiæ.

5. Quod tonus vividus mox tam late in vicinio deferatur, adeoque tam motus quam ſenſus ceſſet, antequam actualis ſphaceloſa corruptio facta eſt, *phyſicis* cauſis non innititur.

6. Nam indefinitæ illæ locutiones, quod *vapores vappidi*, in viciniam diffuſi, *calidum innatum*, & *ſpiritus inſitos*, *vitales*, ſuffocent, nihil ſignificant.

7. Re-

Unable to display this page

3. Illud est certe consideratu dignissimum, quod spontanea, & potentibus artis subsidiis non suffulta, expugnatio sit res longe rarissima. Vnde tanto majorem attentionem meretur exemplum quod *Bartholinus* hist. anat. cent. I. hist. 69. commemorat. de puella paupere, cui circa medium pedis Sphacelus substiterit, sponte recedente portione corrupta. Quæ sane cura non secundum cursum naturalem habenda est, sed divinitus impressa activitas energiam naturalem *potenter excitavit.*

4. Qui itaque feliciter curantur, amissi sensus & motus compotes iterum evadunt, & quam primum in confinio & ambitu partis sphacelosæ vitalis vegetus motus iterum suscipitur, circumscribitur statim, immo tollitur ulterior progressus sphaceli, evanescit nempe sphacelus, quam primum vera suppuratio locum invenit.

5. Extra hæc rarissima exempla sphacelus intra paucas communiter horas vitæ finem imponit.

6. Quando sphacelata pars a sanis mox potest removeri & abscindi, vita sæpius conservatur.

VI. *METHODUS MEDENDI ET MEDIA.*

1. Sphacelus inhibetur,
   1) *Conservatione* influxus vitalis *circa* partem sphacelosam.
   2) *Remotione* subitanea portionis jam corruptæ.

2. Prima intentio, nempe influxum talem vitalem suppuratorium circa partem affectam vegetum conservare, ingentes habet difficultates, tentanda tamen est quovis modo; de qua re inferius plura dicemus.

3. In *carbunculis* sphacelatis meditullium tangunt *ferro candente* & quidem tam diu, donec patiens adustionis sensibilitatem observet. Hac enim ratione ad suppurationem legitimam partes ambientes facilius disponuntur.

4. In *reliquo* autem sphacelo non quidem in usu est sphacelatas partes *cauterisare*, sed potius circumiacentes medicamentis præseruare, & a corruptis separare. Vulgatissima methodus est, ut circum circa *scarificetur* & deinde *septico* illinatur.

5. Commendant autem *scarificationem profundam*, & quidem in

parte adhuc *viua* corruptæ vicina.

6. Hæc vulnuſcula, quoniam communiter ſanguinem nigricantem aut ichorem, juſculo ſimilem, exhibent, abſterguntur quantiſper lixivio quodam, cum farina *lupinorum* & momento *alöes* commixto.

7. Deinde remedia *ſeptica* e. g. *unguentum Ægyptiacum*, *ærugo* ſive ſibi relicta ſive leniter calcinata, *butyram antimonii*, vulnuſculis illis fricando ingeruntur, ut partes nondum corruptæ a corroſiva hac eroſione quaſi reſiliant, & ita a parte emortua ſecedant. Ipſa autem corrupta portio exſcinditur.

8. Obtenta aliquo modo tali ſeparatione partis vivæ a mortua adhibentur remedia, quæ putredini reſiſtunt & trepidantis naturæ vitalem influxum revocant. e. g. *eſſent. myrrhæ*, *aloës*, *abſinth*, *centaur. min. ſcord. card. bened. ariſtoloch.* utriusque *gentian. rubr.* item *mel roſat.* ſpiritus vini rectificatiſſimus, aqua *calcis vivæ*, *poma putrida* expreſſa. Applicantur autem, portioni jam corruptæ, tum adhuc vivæ cruentæ, & quidem largiter. Locum etiam habent hæc, quando *ſeptica* & *cauteria* nimis late partem conſumſerunt. Specialius *Stahlius* commendat *oleum cinnamomi* parti adhuc vivæ applicandum. vid. Cautel.

9. *Circumcirca* vero in *confiniis*, ubi inflammatio adhuc viget, locum & uſum habent partim *diſcutientia*, ut ſpiritus vini camphoratus, partim *adſtringentia*, e. g. cataplaſma e gallis, malicor. rad. tormentill. biſtort. ſymphit. mediante vino & aceto coctum. *Vid. Cautel.*

10. *Interna* remedia, quæ correctionem humorum reſpiciunt, parum hic contribuere poſſunt, eſt enim ſphacelus celerrimi exitus. Sufficit itaque *alvum* liberam ſervare & alexipharmaca temperata, analeptica, atque diſcutientia ſub breviori tali periodo propinare. In ſphacelo autem ſcorbutico ſegniore corrigentia locum habere poſſunt.

11. Si ſphacelus in membro quodam jam *oſſa* & *tendines* arroſerit, eſt illud amputandum; de qua re ſub *operationibus* dicemus.

VII.

VII. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Sphacelus* non ſemper eſt conſequens *gangrænæ*, ſed etiamſine hac prægreſſa induci poteſt, e. g In ulceribus putridis, diuturnis, uſitatiſſimum eſt, ut integra fruſta in ſphacelum abeant; ſed hæc corruptio ſphaceloſa multo ſegnior eſt, quam quæ gangrænam excipit.

2. Talem ſegniorem corruptionem exhibet *ſphacelus* ſic dictus *ſcorbuticus*, qui communiter cum *puſtula gingivæ* incipit, vel aliunde in corpore ex improviſo quaſi naſcitur, atque merito totalem humorum corruptionem reddit ſuſpectam.

3. Datur ſpecies ſphaceli, quæ a *puſtula nigra* in digitis pedum originem ſumit. Hanc nonnulli auctores ad carbunculos peſtilentiales referunt, quibus tamen cedit benignitate. Legi poteſt de hac ſpecie *Anton. Benivenius de abditis morborum cauſſis obſervat. 71.*

4. *Corroſiva* e. g. *butyrum antimonii*, uti & omnia *acida*, imo *veſicatoria*, non agunt in partes *emortuas*, ſed ad minimum immenſum quantum citius, in *vivas*. Vnde ſeceſſio vivæ a *mortua* parte per illa obtinetur. Interim hæc per corroſiva ſeparatio, ſi omnino bene cedat, non poteſt tamen ulterior reſtitutio fieri, niſi æqualis ſuppuratio decentem concurſum nanciſcatur.

5. *Cauteriſatio* autem *actualis* omnium optime compeſcit putredinem. Ignis enim calore ſuo particulas ſubtiles, in motu conſtitutas, celeriter divellit & diſſipat. Illuſtrat hanc rem quivis potus ſpirituoſus fermenteſcens, qui, quando mediante igne incaleſcit, particulas ſuas activiores in auram mox dimittit, & vappidas tantum retinet, atque moderata aëris admiſſione in acetum tranſit.

6. Hæc *actualis cauteriſatio* in caſibus repentinis tanto magis neceſſaria eſt. *Corroſiva* enim ſegnius agunt. Plus ſane utilitatis antiqui per *cauteria actualia*, quam recentiores per opiniones ſuas vanas in hoc paſſu obtinuerunt. Interea tamen iudicium & circumſpectionem uſtio talis requirit; *de qua re ſuo loco agemus.*

7. Verbo: In ſphaceli initiis *cauteriſatio actualis* cum procura-

tione, quanta fieri poteſt, *ſuppuratoria*, rem expediunt. Ignis enim uſtio ſiſtit motum fermentativum, uti num. 5. dictum, & invertit uno impetu motum putredinoſum, inſpiſſat materiam & ad ſiccitatem diſponit. Propter ſenſum exquiſitiſſimum, quem infert, concurſum humorum excitat, & ſic ſuppurationem promovet. Modo pars urenda ita poſita ſit, ut nihil convulſivi propter nervos & tendines inſignes ab illa uſtione metuendum habeamus. In ſuperficie, partibus nempe cutaneis muſculoſis, glanduloſis, ſine trepidatione uſtio fieri poteſt. Item etiam in *ſphacelo ſcorbutico.*

8. *Decoctum calcis vivæ* non rejiciendum quidem eſt, notandum autem quod in profundiore ſphacelo nihil agat, ſed tantum in ſuperficiario, nempe qui ab eryſipelate male tractato & ſimilibus exoritur. Præterea neceſſarium eſt, ut pars affecta ſpiritu vini camphorato aliquoties illinatur, donec camphoræ ſubſtantia, exhalato ſenſim ſpiritu, in cute appareat.

9. Remedia inhibentia quando non ſufficiunt, & ita ad Chirurgiam inſtrumentalem properandum eſt, caveatur a nimis *forti ligatura* in ſana parte applicata. Moderate tantum ſub initium ſtringatur, eo ipſo autem quo amputatio contingit, amanuenſis fortius ſtringat. Non opus autem eſt, ut culter igne candeat, majores enim dolores & tumores inducuntur. De reliquo reſpectus magis habeatur ad partem affectam, quam ad patientis querelas. Serra, quæ intenditur, german. eine Spann-Säge, longe præferenda eſt alii, quæ cultro ſimilis & minus firma eſt.

10. Ablata parte, *effuſio ſanguinis* temperanda eſt. Primarium autem hic ſubſidium eſt *ligaturæ* vera *temperies.* Pars ſi *concava* fuerit, cautelam majorem & *ſpleniorum* applicatinem, ad comprimendas capaces arterias, expoſcit. Poſt abſciſſionem *cauteriſatio* locum habet, quæ tamen multis reſpectibus cedit *ſpiritui vini rectificatiſſimo*, mediante veſica adhibito, qui optime cruorem inſpiſſat.

11. A *ſepticis*, quæ vulgo hic commendantur, cavendum eſt, præcipitem enim ſæpius cauſantur inflammationem.

12. Con-

12. Consilium illud de *arteriis* forcipe arripiendis & *ligandis* facilius datur, quam in actum deducitur.

13. Commendantur hinc inde remedia ad inhibendum sphacelum e. g. in A. N. C. refertur, quod rusticus sphacelum curauerit *liquore brassicæ muriaticæ*, mit sauer-Kraut-Laacke. Alibi recensetur, quod sphacelus, post venenosum serpentis ictum in pede ortus, sublatus fuerit per *pedis in terram immissionem*; quod remedium experientia confirmatum est.

14. Notabilis est observatio *Riverii*, ubi sphacelus in manu exortus, per *profundam scarificationem* & *oleum sulphuris per campanam* fuit inhibitus.

15. Sunt, qui *decoctum mulcilaginosum radicis filicis* adhiberi jubent in sphacelo incipiente. Videtur quod hæc commendatio superstructa sit *pathologiæ verminosæ*, quam *Kircherus* & *Langius* de sphacelo fovent. Habet enim hæc planta efficaciam inhibendi genesin verminosam. Uxor, cujus brachium jam amputari debuerit, restituta dicitur, *cæpis albis* assatis & calide impositis.

16. Non semper autem expedit & licet talia experiri. Sphacelus enim longum tempus non permittit, sed cito progreditur, & quando talia non iuvant, corruptio interea prævalescit. Hinc consultius est legitima methodo incedere.

17. *Adstringentia* in metu sphaceli *eminus* adhiberi solent, ne affluxus nimius fiat, & corruptio augeatur; quemadmodum leniſſime subadstringentes farinæ, e. g. fabarum, lupinorum, in inflammationibus adhibentur. Ubi autem sphacelus jam actualis adest, ibi nihil præstant.

18. *Analeptica* experientia se commendant, quod ad vitalem influxum, in & circa partes revocandum, utiliter adhibeantur. Frustra autem omnia illa sunt, quæ minus gratum odorem & saporem habent. Certissimum hinc est, quod si *formulas analepticas* sine *aqua cinnamomi, flor. aurant.* & *citri* aut *horum tinctura* præscribamus, reliquæ utplurimum nihil præstent; quidquid dicatur de *aqua cerasor. nigror. rubi idæi, flor. acac.*

19. Omnibus autem palmam præripit *aqua cinnamomi*, quæ uti

grata & accepta omnibus est hominibus longe pauciſſimis exceptis, ita præ aliis alacritatem naturæ excitat, & influxum vitalem revocat.

20. Si quid usquam ſphacelum ſiſtere deprehenſum eſt, facit ſane hoc *oleum cinnamomi*, exterius parti affectæ adplicatum. Notum eſt, quod in tenibus, viribus exhauſtis, operæ pretium fecerit, e. g. in vetula ſphacelum, herniæ ſupervenientem, in tantum cohibuit, ut noua ſubſtantia muſculoſarum partium naſceretur. *Generoſum* ſane, ſed &, quod dolendum, *pretioſum* eſt remedium. Unde pauperes utplurimum illo priuantur.

21. Imperita *deligatio* graviorum *contuſionum* cum *fractura oſſium* aut *hæmorrhagia* feroci; item *compreſſio* fortis & diuturna per *aſſeres* & *ſplenia* ſphacelum ſæpius inducunt, quod vulgata loquendi formula ſuffocationi partis imputant, erſtickte Schäden. Hinc ab his imperitis actionibus & aliis ligaturis, quæ interceptionem influxus vitalis cauſari poſſunt, abſtinendum.

22. *Specifice* etiam in ſphacelo laudari ſolent *ſanguis talpæ*, *pix naualis*, & illa piceo-ungvinoſa ſubſtantia, quæ curribus illinendis diu adhibita fuit, & aliquid de marte aſſumſit, german. Wagen-Schmeer.

TABVLA XI.
DE
AMBVSTIONIBVS.

I. DIFFERENTIA.

1. *Ambuſtiones* differunt ratione *cauſarum*, quarum reſpectu ſunt
   1) Vel *ſiccæ*, quæ per ignem actualem e. g. per carbones, flammam, metalla candentia, fuſa, fulmen, pulverem pyreum incenſum, contingunt, & *corrugatione* ſtructuram partium lædunt.
   2) Vel *humidæ*, quæ humidis, liquidis & fluidis ſubſtantiis, v. g. aqua

g. aqua, oleis, cera, gummatibus fervidis, axungiis, picibus, pinguedinibus, committuntur, & *relaxatione* partes enervant.

2. Ambuſtiones differunt ratione *gradus*, cujus intuitu ſunt
   1) Vel *leviores* & magis ſuperficiales.
   2) Vel *profundiores*, quæ longe graviora ſymptomata inducunt.
3. Differentiam *gradus* conſtituunt etiam ſubſtantiæ illæ, per quas ambuſtiones factæ ſunt. e. g.
   1) *Siccæ* ambuſtiones graviores ſunt, quam *humidæ*.
   2) Ex *ſiccis* vehementiſſime urit & omnium maxime penetrat *fulmen*.
   3) Huic ordine ſuccedunt *metalla* candentia & fuſa, flamma, pulvis nitri, ex anguſtiis emiſſus.
   4) Sequuntur *pinguia* & *oleoſa* incenſa, e. g. butyrum, axungiæ, pices, & reſinoſa quæcunque feruida.
   5) Mitiſſime agunt liquefacta & aqua fervida.
4. Ceterum *tres* illi *gradus* ambuſtionis, quos auctores communiter ſtatuunt, in *quinque* ab aliis dividuntur.
   1) *Primus* gradus dicitur, quando ſuperficies læſa eſt ſine intenſo rubore.
   2) *Secundus* gradus exhibet notabilem *dolorem*, exquiſitum *rubórem*, & *puſtulas*.
   3) *Tertius* gradus eo momento, quo ignis ſe exerit, puſtulas producit cum dolore pulſatili, tenſivo, inflammatione, exulceratione.
   4) *Quartus* gradus ingentem fibrarum ſtragem, cutem corrugentem, a carne ſeparatam & quaſi aſſatam offert, & ex *eſchara* ſuperinducta dignoſcitur.
   5) *Quintus* gradus vocatur, quando ignis altius penetrat, & ſubiectas membranas, vaſa, nervos, adurit; id quod ſymptomatum vehementia, membri contractura, ſummus dolor inflammatorius & *eſchara nigricans* manifeſtant.

II. *SIGNA.*

Hæc pateſcunt ex iis, quæ ſub *differentia* dicta ſunt.

III. *CAVSÆ.*

Has itidem ſub *differentia* jam indicauimus.

IV. *RROGNOSIS.*

1. Cor-

1. Corruptio ex ambuſtione orta, tendit in *gangrænam* & *ſphacelum*, ita tamen, ut non adeo prompte & præceps in talem corruptionem ruat, ſed potius in ſubjectis, præcipue cacochymicis, ulcerationes manantes, ſalino-colliquativas, producat.
2. Imminet autem illud periculum corruptionis *gangrænodeæ*, & ſucceſſive *ſphacelosæ*, quam maxime in vicinia, ſi ambuſtiones negligenter tractentur.
3. Quo profundiores ſunt aduſtiones, quales ſunt *quarti* & *quinti gradus*, eo periculoſiores exiſtunt. Ejusdem cenſus ſunt, quæ a fulmine inducuntur. Teſtantur tamen auctores, quod fulmine tacti ſint reſtituti:
4. Sic etiam *pudendorum* ambuſtiones maximum periculum involvunt.
5. *Univerſalis* ambuſtio periculoſior eſt *particulari*, licet hæc grauior & profundior quam illa exiſtat.
6. In *nervorum* & *tendinum* ambuſtionibus *contractura* & *aridura* metuenda ſunt. Oculorum ambuſtio, etiam leviſſima, cæcitatem inducere poteſt. Vid. *Hildanus de ambuſtionibus*.
7. Quo citius pars aduſta *ſuppuratur*, & quo promptius *eſchara* decidit, eo celerius exſtirpatur malum, & contra.
8. *Scorbutici* & *cacochymici* difficilem reddunt ambuſtionis curationem.
9. Ignis actio in notabili ambuſtione creſcit in nonum diem, & deinde minuitur. Vid. *Valeſius de Taranta in philon. chirurg. Cap.* XXII.
10. Pars ambuſta quando dolorem remittit & ſenſum, ſphaceli metus eſt.

V. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Quoniam in ambuſtionibus vehemens *corrugatio* & *exſiccatio* quaſi contingere ſolet, inprimis ſi igne *actuali* aduſtio facta ſit, commendantur ad talem ariditatem *emollientia*, non quidem ſimpliciter talia, ſed cum *acrimonia* quadam diſcutiente ſeu diſſipante prædita, ne ob qualemcunque emollendi effectum nimia humorum affuſio ſequatur. Hac ratione dolores ſimul demulcentur.
2. Indicationes ſequentibus communiter verbis exprimunt, commendant nempe 1) *Em-*

1) *Empyreuma* extrahendum,
2) Parti immediate affectæ *maturantia abſtergentia*, & ſenſum leniter *ſopientia* imponenda.
3) Parti vero ambienti *defenſiva* applicanda.
4) Denique facta maturatione, *ſarcotica* adhibenda.

3. Unde primum *empyreumatis* extinctio reſpiciatur ; cui deſtinantur ſequentia

1) Admotio partis ambuſtæ ad *calorem*. Hoc notiſſimum remedium, mature adhibitum, in levioribus uſtionibus non negligendum eſt, & conuenientiam habet cum partibus refrigeratis, quæ frigidæ immittuntur aquæ. Sub initium paululum remotius, & ſucceſſiue propius calori pars affecta admouetur. Diſſipatur etiam hoc modo afflu-xus. Conducit etiam *fotus calidus*, fibras relaxando.

2) *Acriuſcula*, ſimul tamen *emollientia* e. g.

a) *Cepæ*, quæ præ reliquis eminent v. g. *coctæ* & cum *ſale* contuſæ, aut cum melle & oleo lilior. alb. pauca quantitate ſubactæ, vel ſub cineribus leviter *aſſatæ*, ita ut molleſcant quidem, non vero totam acrimoniam amittant, & mucida lubricitas colliquetur. Item *ſuccus ceparum* per linteum transpreſſus & applicatus ; vel ipſæ etiam *recentes cepæ*.

b) *Cera citrina* cum ſucco ceparum vel ipſis cepis aſſatis commixta.

c) *Calx viva* cum *albumine ovi*, vel *ſpermate ranarum*, vel utrisque, ſubacta & applicata.

d) *Sapo* communis.

e) Excrementa animalium volatilium, quæ *nitroſo ſalinis* particulis prædita ſunt e. g. *columbina*, vel quæ mitiora ſunt, *gallinacea*.

f) Imo ipſum *nitrum* ambuſtis partibus commode adhibetur, vel aliis formulis miſcetur. Senſum doloris etiam demulcet.

g) *Pulvis pyricus* in hoc affectu *euporiſton* nominari meretur, &, inprimis ratione *Sulphuris* admixti, affluxm potenter repellit.

h) Vulgus *atramentum* ſcriptorium adhibet, quod, ob adſtrin-

adſtringentem *vitrioli* & gallarum efficaciam, affluxum itidem mitigat.

Hæc omnia juvant, ut portio corrugata citius a ſubjacente molliori ſecedere, offit, nimius affluxus, in ſtaſin ruens, fluxilis reddatur & obleniſſimam ſtimulationem motus tonicus in parte vivida conſervetur.

4. Deinde parti immediate affectæ imponantur *maturantia emollientia, lenientia*, ſenſum ardoris *demulcentia*. e. g.
   1) *Oleoſa*, nempe oleum lilior. alb. lini, rapar. amygdal. dulc. ovorum.
   2) *Albumen* & *vitellum ovi*.
   3) *Mellita* & alia *digeſtiva*.
   4) Poſſunt hæc miſceri cum *nitro*.
   5) Imo pauciſſimam quantitatem *ceruſſæ albæ* oleis ejusmodi adjicere præſtat.
   6) Conveniunt etiam *mucilagines*, e. g. parari poteſt *linimentum* e ſemin. cydon. pſyll. oleo lini, albumine ovi, momento nitri & ceruſſæ.
   7) Reliqua videantur ſub *cautelis*.
5. Parti vero ambienti *defenſiva* applicentur, e. g.
   1) Spiritus vini camphoratus crocatus.
   2) *Epithemata* leniter adſtringentia ex *herbis* ſymphyt. agrimon. pyloſellæ, alchimillæ, floribus roſar. parata.
   3) *Emplaſtrum* de *minio*, ſaponatum *Barbette* camphorat.
   4) Imo ipſum *atramentum*, ſuperius jam commendatum, Conf. *Cautela* 10
6. Veſiculæ num & quando aperiendæ vel ſibi relinquendæ ſint, ſub *cautelis* dicemus.
7. Denique ad *ſarcoſin* & *conſolidationem* promovendam adhibeatur ungventum e myrrha, oleo ovorum & ceræ paratum.
8. *Interne* non ſunt neceſſaria medicamenta, niſi in *graviore* ambuſtione; quo caſu nitroſa cum abſorbentibus & antimoniatis fixis conveniunt.
9. De ambuſtis *oculis* & *articulationibus* ſub *cautelis* quædam adjiciemus.

VI. *CAV-*

VI. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. In ambuſtionibus *oculorum* conducunt aqua roſarum, mucilagines flor. chamomill. lac recens, albumen ovi & pauxillum croci. Quod ſi etiam dolor aliquantiſper mitigatus fuerit, lene exſiccans e ceruſſa alba præparata adhibeatur. *Acriora* e. g. cepæ, ſapo, ſal, plane hic omittantur.

2. Hæc lenientia etiam conducunt, ſi *facies* granis pulveris tormentarii conſpurcata ſit, ita, ut ſponte excidant. Effodere autem illa non convenit, diffringuntur enim, & eo profundius cuti ſeſe inſinuant.

3. *Facies* ardore ſolis combuſta *lacte virginis* vel ſpiritu vini camphorato inungatur.

4. Ambuſtiones circa *articulationes* & *ligamenta* requirunt
   1) In *ambitu* olea lumbric. terreſtr. ſerpill. lilior. albor. cum pauxillo camphoræ remixta.
   1) In *parte* autem *affecta* epithemata nervina, myrrh. thus, oleum lini, mucilag. ſemin. cydon. &, quæ pro conſolidatione conducunt, oleum ceræ & ovorum ſupra eſcharam.
   3) Quando infra eſcharam ambuſtio adhuc dolet, imponatur emplaſtr. *diapalmar.* cum oleis lenientibus. Alias emplaſtra in parte affecta non conducunt, niſi primis initiis adhibeantur.

5. Simplex quidem, ſed ſatis efficax, eſt *compoſitum mulierc ularum* e partibus duabus butyri non ſaliti, aut a ſale iterum liberati, & e parte una ceræ flavæ. Hæc colliqueſcant leniter, addatur panis ſecalini proportionata quantitas, & ita frixentur, donec ſpumeſcere & humiditatem exhalare deſinant. Poſtea transprimantur per linteum. Hoc *linimentum* ad ambuſta tam ex igne, quam aqua feruida, conducit. Egregie enim demulcet & temperat ardores, promovet etiam, ſi quid excoriatum fuerit, reſtaurationem.

6. Sic etiam efficax eſt *unguentum ex ovo, ol. lil. alb. butyro* non ſalito, *cera, mica panis. ol. raparum.* Conf. etiam quæ *Barbette* in chirurgia ſua de *militis* cujusdam *remedio* recenſet.

7. Unguenta talia oleoſa proſunt etiam in graviore ambuſtione, potentioris autem fiunt effectus, ſi loco olei *olivarum* adhibeatur oleum *lini*, quod egregie demulcet & emollit.

8. De *apertione veſicularum* diſſentiunt auctores. Quidam metuunt profundas ſub illis ulcerationes, & hinc ſtatim illas incidunt. Sed patienti melius conſulitur, quando *non aperiuntur*; ardentes enim dolores excitantur. Locum hoc habet in minoribus, numero paucis, a ſe invicem paululum diſtantibus. Quando autem veſica magna adeſt vel multæ minores in unam coëunt, ad limbum mature reſcindantur, & deinde unguentum aliquod ſuperius deſcriptum applicetur. Sin ſecus in corruptionem abit humor, & ob ingentem ardorem affluxus augetur, atque partis ſphacelationem minatur.

9. *Camphora* ad partem ſanam vicinam & largiter quidem adhibita, egregium habet uſum; imprimis ſi magna ſit ambuſtio. In ipſa autem parte affecta non placet, quamquam cum unguentis oleoſis & pinguibus remixta & ſubacta ſit.

10. Partem circumjacentem tractant quidam per *adſtringentia epithemata*, vel *atramentum* imponunt; quæ locum habent, quamdiu materia eſt affluens; quando autem jam hæret, nullum uſum habent adſtringentia. Nam tenuiores partes repellunt, craſſiores relinquunt, & ita noxam creant. Hinc ab intempeſtivo tardo uſu abſtinendum.

11. Ab uſu *ſepticorum* cavendum, & per commendata emollientia eo potius tentandum eſt, ut id, quod uno impetu ignis corruptum, ſucceſſiva colliquatione abſcedat, aut, quod in parte ſolida e. g. in cute, a reliqua parte fatiſcit, forcipe abſcindatur, reliqua pars defendatur & conſolidetur.

12. *Aquam calcis vivæ* adeo calefacere, ut non ſolum carnem, verum etiam nervos & iuncturas contrahat, teſtatur *Hildanus* L. I. de *ambuſtionibus*. Hinc conducit ipſam calcem cum oleoſis & pinguibus temperare.

13. Peſſimo conſilio *Veteres*, ad empyrevma in omni ambuſtione reſpicientes, id calore externo extrahere, poſtea actu frigidis terreſtribus adſtringentibus bolis variis exſtinguere conati ſunt.

14. Encheireſin *Hildani* ratione *telæ* ſubtiliſſimæ vide apud auctorem *libro de combuſtionibus cap. 7.*

15. O-

15. *Omnibonus Ferrarius* de art. med. libr. IV. cap. 25. ſequens linimentum efficax deprehendit: Recip. album. ov. num. ij olei roſar. unc. ij aquæ roſar. unc. I. M. Panniculum album ſericum hoc linimento made factum imponit, nec ante ſanationem removet. Quarto die loco *albuminis* ovi ſumitur *vitellus*. Quando nova cuticula apparet, forcipe panniculum de die in diem abſcindit.

16. Ambuſtiones *univerſales* non ſunt vilipendendæ, licet leves ſint. Nam quia conſtrictio univerſalis contingit, tranſpiratio impeditur, & commotiones febriles inducuntur. Præter interna alexipharmaca temperata & pulveres nitroſo-abſorbentes, *externe* totum corpus pannis raræ texturæ involvendum, per quod tam materia quam medicamina penetrent, ne frequente linteorum mutatione, & cutis denudatione inſignes cruciatus excitentur.

17. *Coalitio* cum partibus *vicinis*, natura tamen ſejunctis, prohibetur laminæ plumbeæ interpoſitione.

TABULA XII.
DE
PERNIONIBUS.

I. DEFINITIO.

Perniones ſunt extumeſcentiæ præter naturales, plus minus inflammatoriæ, in extremitatibus artuum præcipue provenientes, & ab inſigni refrigeratione ortum ducentes, Germ. erfrorne Glieder.

II. *DIFFERENTIA.*

Perniones ſuos habent *gradus*.

1. Vel enim ſimplices tantum extumeſcentiæ, leviter inflammatoriæ, adſunt ſine inſigni ardore.

2. Vel *fiſſuræ* in parte affecta eveniunt, e quibus ſerum flaveſcens, leniter cruentum, effluit, & ſi profundius viſitentur, ſincerus ſanguis effluit; aut *veſiculæ*, uti in *ambuſtionibus*,

bus, cum majore tumore inflammatorio pallido rubicundi coloris.

3. Vel actuales *ulcerationes*, aut plane *putridæ* corruptiones emergunt.

III. *SIGNA.*

1. Accedit sub initium hujus adfectus *tumor*, non valde inflammatorius, sed dilute rubens.

2. Postmodum, si humores diutius stagnent, successive partes magis intumescunt, dolent & inflammantur, deinde superficialis succedit *desiccatio*, indeque nascuntur *fissuræ*, striis lividis nigro-rubentibus interspersæ.

3. Quando *mediocres* sunt perniones, *sensus* observatur saltem pruriginosus, & obtusus. *Vehementiores* autem perniones vibratilem & subtiliter fremebundum sensum inferunt, atque pars affecta ad *motum* ineptior observatur.

4. In *corruptionem* quando perniones abeunt, fit illa non perfecte *sphacelosa* (nisi quidem graviores sint ac *profundiores* tales perniones, qui sanguinem stricte dictum majore copia coagulant; insuper citissime calefacientibus tractentur) sed ad *cancrosam* indolem accedit.

5. Nam quando fibris & tubulis major injuria infertur ab infarctu humorum, tunc penitus abeunt in ulcerationem. Et hæc familiarior est, quam sphacelosa corruptio.

IV. *CAVSÆ.*

1. Pernionum unica causa est *refrigeratio*, quæ si levior sit, lymphatico-serosos humores, cum exigua tamen portione sanguinis remixtos, in superficie coagulat; si vero gravior, tunc ipsum sanguinem majore portione inspissat. Unde priore modo facile *ulcerationes*, eæque subinde *cancrosæ*, posteriore autem modo *sphacelosæ* interdum corruptiones eveniunt.

2. Præter hanc coagulationem, quam frigus *fluidis* partibus inducit, in *solidis* tonum debilitat, licet sub initium rigorem magis quam relaxationem inferre videatur.

3. Unde fit, ut debilitatæ partes affluentibus humoribus resistere non possint, atque hac ratione stasis præsens non solum non discutiatur, sed & augeatur.

4. Hic

4. Hic ſimplex agendi modus, quo frigori in partibus fluidis efficaciam *coagulantem*, in ſolidis autem *enervantem* adſcribimus, plus veritatis habet, quam ſubtiles illæ ſpeculationes, quas de *particulis volatilibus* & *ſulphureis*, per frigus in particulas ſalſo-coagulatas abeuntibus, poris ſe ſe inſinuantibus, venulas comprimentibus &c. pathologi fovent.

V. *PROGNOSIS.*

1. *Perniones leviores* per ſe nihil periculi inferunt, hoc tamen habent incommodi, ut ingruente frigore facile & quaſi ordinarie repullulent, nedum ſi eadem pars, antea hoc malo correpta, frigori de novo exponatur.

2. Quo ſæpius autem *recrudeſcunt* perniones, eo pertinacius ſe gerunt eoque facilius in ulcerationem vel plane ſphacelum abeunt.

3. Sub *ſignis* ex parte jam dictum eſt, quod corruptio pernionum communiter eveniat *ulceroſo-cancroſa*, raro autem *ſphaceloſa*, niſi quidem profundior ſit refrigeratio, ſanguinem ſtricte dictum magis coagulans, vel incongrue tractetur, e. g. quando perniones calori mox admoventur, vel aliis calefacientibus remediis foventur. Ad minimum hac ratione *fiſſuræ* producuntur.

VI. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Ante omnia pars affecta *nivi* vel *aquæ*, non adeo intenſe frigidæ, tam diu immergatur, donec refrigerata illa pars ſenſum frigoris ſucceſſive percipiat. Vulgo dicunt: man muß den Froſt heraus ziehen, rectius autem: man muß das Gefühl und mit hin die Bewegung in dem erfrornen Theil wieder erwecken.

2. Deinde membrum affectum aliquamdiu *fricetur*, ſive excutia, ſive linteis aſperioribus.

3. Poſtèa in *ſuperficialibus* & *levibus* pernionibus ad humores coagulatos reſolvendos, efficacia reſolventia adhibeantur, quæ non ſolum læſioni ſanguinis ſuccurrant, ſed & ipſum ſerum fundant & colliquent. Laudantur in hunc finem *olea* paululum *acria*, & *ſulphurea*, e. g. oleum petr., oleum

Co-

Colophon. terebinth, templin. balſ. ſulphur. lixivia ſulphurata. *Conf. cautelæ.*

4. Quando autem *profundiores* ſunt ſtaſes, & *fiſſuræ* accedunt, tunc acria exulent, & illa remedia lenientia uſum habeant, quæ *tabula de ambuſtionibus* commendavimus. Proſunt præcipue ſequentia.
   1) *Rapæ* imprimis gelu colliquatæ cum butyro non ſalito, vel cum cera citrina in linimentum redactæ atque applicatæ. Loco butyri adhiberi quoque poſſunt ol. lil. alb. adeps anſerin. pinguedo cati ſylveſtr.
   2) *Rapæ* recentes cum *ovo* & parca doſi *myrrhæ* contuſæ.
   3) Oleum *lini* cum *oleo ovorum.*
   4) Oleum *myrrhæ per deliquium.*
   5) *Sedum vermiculare minus* conquaſſatum & applicatum.
   6) *Poma putrida.*
5. Quod ſi vero *ulcera* e fiſſuris propullulent, & corruptionem ulteriorem inducant, tunc ſubſtantiæ illæ veluti emortuæ, ſeparandæ ſunt per remedia *ſeptica*, provide & modeſte applicata, e. g. per unguent. Apoſtolor. Ægyptiac. vel nonnunquam per *ſectionem.*
6. Facta corruptæ partis ablatione, *mundificantia* adhibenda ſunt, præcipue myrrhata e. g. *oleum myrrh.* per deliquium, cum *oleo ovorum* remixtum.
7. *Ambitus* autem circa tales fiſſuras & ulcerationes ſpiritu vini camphorato, leniter crocato, illinatur, atque ita ab ulteriori ſtaſi & corruptione pars affecta defendatur.
8. Ad dolores, qui poſt *annua intervalla* recurrere ſolent, mitigandos laudatur oleum petræ cum pauco oleo liliorum alb. temperatum, item ſpiritus vini camph. crocatus.

VII. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Olea acria* e. g. petræ, terebinth. item *ſulphurata*, quando in gravioribus pernionum ſtaſibus adhibentur, inflammatorius affluxus & ſenſus iisdem augetur.
2. Alias *oleum petræ*, quod levi ſulphurea ſubſtantia imbutum eſt, penetrantem efficaciam adverſus ulceroſam ſtaſin exhibet.

3. *Oleum terebinthinæ* hic cedit oleo *petræ*, uti *balſ. ſulphuris* oleo *colophon.*

4. Perniones *vetuſti*, ſeu partes olim gelatæ, quando ſenſum formicarum inſtar, vel fremitum exhibent, tunc tempus eſt oleum petræ adhibere.

5. *Frictiones* cum excutiis, ſetaceis, proficuæ ſunt in caſibus recentibus. Nam non tantum *reſolutio* humorum, verum etiam *criſpatio* fibrarum excitatur, & ita reſtrictio tonica revocatur. Fugiatur autem vehemens frictio ad repentinam incaleſcentiam.

6. Sic etiam conducit *motus corporis*, qui naturaliter quaſi ſtagnantes humores diſcerpit & reſolvit, E contra, ubi ſtaſis ſine tali motu relinquitur, & ita otioſa veluti eſt, ibi maximum parit incommodum.

7. *Interna* remedia hic non ſunt neceſſaria, niſi individualis dyſcraſia humorum corrigenda ſit.

TABVLA XIII.

DE ANEVRYSMATE.

I. DEFINITIO.

Anevryſma eſt tumor præternaturalis *in* arteria aliqua, vel *juxta* eandem, contingens, & vel a collectione ſanguinis intra tunicam illius interiorem, vel ab effuſioue illius in partes incumbentes originem ducens. Derivatur ab ἀνευρύνω dilato.

II. *DIFFERENTIA.*

Anevryſmatis *duæ ſpecies* reperiuntur,

1. *Prima* eſt, quando tumor *intra arteriam* ſubſiſtit, & a ſimplice *dilatatione* cujusdam arteriæ originem ſumit, nempe ſanguis intra tunicam interiorem adhuc detinetur, atque ſacculum

format. Hanc ſpeciem, quæ rarius contingit, anevryſma *verum* appellare ſolent.

2. *Altera* eſt, quando ſanguis poſt actualem arteriæ læſionem in partium incumbentium interſtitia effunditur & ita tumor *extra* arteriam ſubſiſtit; quam ſpeciem anevryſma *ſpurium* vocant.

3. Solent etiam diſtinguere anevryſma in *externum* & *internum*. Obſervarunt enim curioſi anatomici tumorem talem arteriarum in partibus corporis *internis*, & hunc ab eroſione & ulceratione derivarunt. Quoniam autem tale anevryſma neque cognoſci neque curari poteſt, diſtinctio illa uſum practicum non ſuppeditat.

III. *SIGNA.*

1. Anevryſma *verum* exhibet ſub initium *tumorem* minorem, qui ſenſim in molem excreſcit ad pugni & majorem magnitudinem.

2. Mollis eſt tumor ille & preſſioni cedit digitorum; hiſce autem remotis recurrit. Nam ſanguis in ordinarios vaſis alveolos ſeſe recipit. De reliquo pulſui anevryſma, quando minus eſt, notabiliter reſpondet. *Color* eſt ſub initium in cute naturalis.

3. Superveniunt denique *dolor inflammatorius*, durities, ardor, commotiones febriles.

4 Immo nonnunquam conuulſiones accedunt.

5. In *ſpurio* anevryſmate pulſus arteriæ etiam, ſed non ita notabiliter, ſentiendus eſt. *Color* interdum in cute livorem refert. *Tumor* majorem quidem expanſionem, ſed minorem elevationem & rotunditatem exhibet, neque preſſioni tam facile cedit, uti *verum* anevryſma. Ceterum *dolor* ſentitur ob ſanguinem extravaſatum, vicinas partes dilatantem. *Durities* major eſt, quam in vero. Preſſus tumor vix cedit, quia ſanguis in vaſa redire non poteſt.

IV. *CAVSÆ.*

1. Anevryſma *verum* a *dilatatione* arteriæ dependet.

2. Cauſam autem hujus dilatationis erroneæ communiſſime inde derivant, ſi poſt arteriam inciſam tunicæ externæ citius conſolidentur, aut interior tunica rumpatur, ut ita ejusmodi pro-

protuberantia in exterioribus tunicis naſcatur. Alias leviores cauſas tacemus, e quibus vulgo derivant hanc rariſſimam dilatationem.

3. Contrario potius modo res ſe habent, nempe quando poſt arteriam læſam *interior* tunica vel plane non tacta eſt, vel cito conſolidatur, exteriores autem patulæ manent. Unde tunica *interna*, appulſui ſanguinis non ſufficiens, relaxatur, extenditur & per vaſculum reliquum apertum protuberat.

4. Anevryſma *ſpurium* utplurimum dependet ab actuali arteriæ ſolutione per *inciſionem* e. g. *arteriotomiam*, non ſatis diu & fortiter mediante plumbo compreſſam & ligatam, *punctu-ram*, *ſclopetorum violentiam*, inducta. Unde ſanguis in partium mollium interſtitia effuſus talem tumorem format.

5. Rariſſime ab *eroſione* humorum acrium anevryſma occurrit.

6. Et ſic anevryſma utrinque eſt tumor ſanguineus, ita tamen differens, ut *verum* intra arteriam ſubſiſtat & cum reliquo ſanguine arterioſo aliquam adhuc connexionem habeat, in *ſpurio* autem extra arteriam ſangvis conſtitutus ſit, & illam relinquat apertam.

V. *PROGNOSIS.*

1. Anevryſma *verum*, non adeo magnum, id eſt ſaccatus ille tumor, tam præſentaneum periculum non infert. Appulſus enim floridi ſangvinis corruptionem ad tempus intercipere poteſt. Rationi etiam conſentaneum eſt, quod *dilatata* arteria facilius, quam *rupta*, curam admittat.

Quando autem diutius jam perſtitit, & inſuper in majorem molem tumor ille ſaccatus increbuit, ita ut repellentibus & adſtringentibus diſcuti non poſſit, ſanguis, in ſacco tali detentus, abit in coagulum.

3. Hoc coagulum, licet per ſanguinem præterfluentem arterioſum aliquamdiu a corruptione *putredinoſa* defendatur, non deficit tamen qualiscunque corruptela ſalſo-acris, quæ ipſam ſubinde tunicam arrodit.

4. Imo licet coagulatus ille ſanguis per dextram & artificioſam ſacci *inciſionem* removeri poſſit, eſt tamen periculoſa, tædioſa, &, præcipue ratione hæmorrhagiæ ſiſtendæ, multas circumſpectiones expoſcens, imo difficillima omnium opera-

tio. Et ſane ſi *bubonem peſtilentem* excipiamus, vix reperietur tumor, qui majus periculum adferat, quam *anevryſma*, præcipue in vaſis majoribus.

5. Anevryſma *ſpurium* majus periculum involuit. Facile enim ſanguis extravaſatus, niſi tempeſtive & efficaciter ſuccurratur, ad inſignem non ſolum molem excreſcit, (*videatur Severin. part. II. item Purmannus.*) *Verum* etiam celeriter in corruptionem ſphaceloſam abit. Unde nonnunquam funeſtum eventum anevryſma ſortitur.

6. Anevryſma *internum*, de quo præcipue *Ruyſchii obſervat. Chirurg.* legendæ ſunt. Item *Severinus de recondita abſceſſuum natura*; artis auxilium reſpuit. Nam neque manus chirurgica, neque medicamenta locum habent.

7. Anevryſma *colli* nunquam curatum ſe vidiſſe teſtatur *Barbette*.

VI. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Principiis obſtare*, quam maximum hic habet locum:

2. Hinc in anevryſmate *vero*, eoque incipiente, convenit exiguum ſubnaſcentem tumorem quantocyus reprimere; id quod obtinetur

   1) Per peculiaria *inſtrumenta*, quæ ad hoc negotium inventa ſunt, e. g. per *faſciam Burdeloti*, *Ponton* dictam, diu applicatam.

   2) Per *emplaſtra adſtringentia* e ſuccis agrimon. ſanicul. pyrol. alchimill. tormentill. biſtort. Millefol. hyperic. ſymphyt. & terra catechu parata. Cum hiſce adſtringentibus alternando conjungi poſſunt *reſolventia*, *diſcutientia* & lenia *nervina*, e. g. per emplaſtra de ſpermate ceti, ranarum, diaphoreticum *Mynſichti*, de minio, omnia largiter camphorata.

   3) Per *laminam plumbeam*, ejusmodi emplaſtro impoſitam, & moderata continua compreſſione ſuffultam.

3. Et licet repreſſio ſanguinis e ſaccolo in arteriam ad vota ſucceſſerit, id quod tumor diſparens docet, congrua tamen compreſſio deligatoria, cum lamina plumbea & adſtringente quodam emplaſtro prædita, tamdiu continuanda eſt, donec ſufficiens denſitas confirmata ſit. Vid. *Hildanus*.

4. Quando autem anevryſma in majorem molem jam excrevit

atque

atque vel ruptionem periculosam vel corruptionem putredinosam minatur, *operatio* necessaria & sequente modo instituenda est.

1) Arteria inter cor & affectum locum convenienter comprimitur, & quidem commode, mediante instrumento illo, quod *tourniquet* appellatur.

2) Deinde *cutis* per universum anevrysmatis tractum inciditur, ipsum autem anevrysma non tangitur.

3) Arteriæ truncus circumspecte quæritur, a nervo adjacente separatur, & tam supra, quam, uti quidam volunt, etiam infra tumorem *ligatur*.

4) Postea ipsum anevrysma excinditur, & vulnus, ut moris est, per digestiva mundificantia & consolidantia tractatur.

5) Peripheria autem discutientibus defenditur, ne inflammatio & corruptio sphacelosa accedant.

6) De aliis operandi modis sub *cautelis* dicemus.

5. Ante, quam operatio suscipitur, convenit corpus exonerare

1) A saburra primarum viarum per blande aliquod purgans.

2) Ab ipsa sanguinis abundantia, si præsto sit, & anevrysma aliquot menses jam duraverit, per *Venæ sectionem*.

3) Ab humorum acriorum vitio per temperantia & antimonialia fixa.

4) Hæc autem in hunc finem præmittuntur, ne sub trepidatione & dolore, quæ sectiones concomitantur, adfluxus ad partem affectam contingat, indeque inflammationes, commotiones febriles & spasmi nascantur.

6. Anevrysma *spurium*, nisi primis sui initiis præcaveatur, etiam exposcit *operationem*.

1) Præmittuntur autem æque ac in *vero* anevrysmate præparationes corporis per interna remedia.

2) Deinde arteria inter cor & partem affectam comprimitur.

3) Postea pars affecta sectione aperitur, atque sanguis ibidem effusus & coagulatus evacuatur.

4) Arteria læsa, quacunque possibili ratione, optime autem, si fieri possit, actuali ligatura firmatur.

5) Portio, quæ ſanguine extravaſato diſtenſa fuit decoctis travmaticis mundificatur & balſamicis conſolidatur.

6) In ambitu autem defenſiva diſcutientia applicantur.

VII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Ad *ſuppurationem* anevryſmata deducere, eſt conatus maxime anceps, & ad bonum effectum difficillime pertingens. Facilius enim in corruptionem gangrænodeo-ſphaceloſam, quam purulentam laudabilem, niſi admodum exigua ſint, convertuntur.

2. Ratio difficultatis patet e pathologia vera inflammationis. Nam hic

1) *Calor major* non poteſt ſuſcitari, quo partim in vaporem abeant, partim ſubigantur, activiora miaſmata putredinoſæ ſubnaſcentis corruptionis.

2) *Tranſitus ſanguinis* puri fluxilis arterioſi hunc grumum undique alluere, & naſcentes in eadem corruptelas perpetuo & penitus auferre non poteſt.

3) In inflammationibus partium fibroſarum tonica partis compreſſio plurimum contribuit ad perennem disjectionem fluxilioris corruptelæ; hæc autem tonica compreſſio, præcipue quia pulſus renititur, in anevryſmate deficit.

4) Exoriens ſuppuratio, præcipue cum acrimonia qualicunque putrilaginoſa conjuncta, hiatum arteriæ facile reddit maiorem; id quod conſolidationi adverſatur.

3. Quando autem *parvum* eſt anevryſma, exitus arteriæ exiguus, locus carnoſior, ſuppuratio aliquo modo prodeſt, nunquam tamen obtinetur ſincera, & ſine miſcela inſignis corruptionis.

4. *Uſtio* ſeu *cauteriſatio actualis* nihil commodi & ſecuri in receſſu habet in anevryſmatibus, niſi in *Spuriis*, admodum parvis, vix fabam æquantibus, iisque in locis ſimul *carnoſis*. Nam arterioſa & reliqua vaſa uſtione non tractanda ſunt.

5. Magis autem convenit *ortum* horum anevryſmatum cavere & artificiales *arteriotomias* latis diu, fortiter & plumbeo compreſſorio ligatas detinere.

6. *Nico-*

6. *Nicolaus Tulpius* obſervat. med. lib. IV. cap. 16. refert, quod anevryſma ſola preſſione ſanatum fuerit, nempe impoſito emplaſtro adſtringente & ſuper impoſita lamina plumbea, atque arctiore vinculo. Vnde expulſo e tumore ſanguine, & conſtricto convenienter vulneris hiatu, felix arteriæ coalitus ſecutus ſit.

7. *Paulus Ægyneta de re medica libr. VI. c. 37.* commendat ut duabus acubus hic tumor pertundatur, & ligetur. Sed hoc periculoſum conſilium a recentioribus merito rejicitur.

8. Monent cordati Chirurgi, ut omnis temeritas, ad hanc operationem ſibi ſoli ſumendam, excludatur, & ſemper fidelis ſocius aſſumatur.

9. *Ligatura* arteriæ eſt quidem optima methodus operationis, dantur autem caſus, ubi ob inſignem tumorem arteria a reliquis partibus, præcipue a nervo adjacente, non poteſt ſeparari. Vnde alii operationis modi apud auctores adhuc proſtant.

10. Sequens modus operandi communiſſimus fuit.

1) Applicato inſtrumento, *Tourniquet* dicto, totus anevryſmatis tumor mediante majore lanceola diſcinditur & ſanguis in illo contentus evacuatur.

2) Evacuato ſanguine inſtrumentum illud compreſſorium paululum relaxatur, & detecta, per ſanguinis proventum, arteriæ apertura vel ſtatim conſtringitur, vel in plethorico ſtatu paululum ſanguinis ante ſtricturam emittitur.

3) Deinde arteriæ apertura remediis ſtypticis, adſtringentibus & compreſſionibus munitur, melius autem, ſi fieri poſſit, ligatur.

4) Nonnulli arteriam *infra* aperturam ligare docent, alii autem non neceſſarium eſſe ducunt, & *ſupra* aperturam tantum ligant.

5) Alii arteriam infra ligaturam diſcindere jubent, ut extremitates melius retrahantur & hæmorrhagia tanto ſecurius impediatur. Alii contrarium ſuadent, & ab hac arteriæ intra muſculoſas partes retractione avulſionem potius ligaturæ metuunt.

6. Ante

6) Ante quartum diem deligationem non ſolvunt, & per octo dies noctesque vigilias miniſtrorum Chirurgicorum commendant.

7) In brachio quando anevryſma occurrit, illud, durante cura, non nimium flectere convenit, vulnere autem fere curato, id quod duas circiter hebdomadas requirit, modeſte moveri poteſt imo debet, nam ſi immobile ad plenariam vulneris conſolidationem manea', evenit nonnunquam, ut poſtea, ob rigorem, non poſſit extendi vid. num. 17.

11. Nonnulli verſus truncum arteriæ *ſuperiorem* cutim tantum incidunt, arteriam, ſeparato nervo, detegunt, prope anevryſma ſemel, vel ſi opus ſit, bis ligant. Et quando inſtrumentum compreſſorium, *tourniquet*, relaxatur, ac nullam hæmorrhagiam comitem habet, linteo carpto vulnus explent, comprimunt, ligant &, ut moris eſt, tractant. Hac methodo anevryſma ipſum non aperitur, ſed ante deligationem leni preſſione ſanguinis verſus inferiora pellitur. Quæ methodus omnium commodiſſima, ſi modo ubique locum haberet, cenſenda eſt.

12. Diſcrepantes hoſce operandi modos paucis repetemus, in unum colligemus, atque conciliabimus.

1) Inſtrumentum compreſſorium, *tourniquet*, ubique præmittitur.

2) Ipſum anevryſma ab aliis ſtatim inciditur, ſanguis evacuatur, arteria remediis ſtypticis vel ligatura munitur.

3) Alii cutim prius ſolam incidunt, truncos arteriæ ſupra & infra tumorem quærunt, illos utrinque ligant, & deinde demum anevryſma exſcindunt. *Confer. Nuckius experiment. Chirurg. Cap.* XXIX. & *Vaugion. cap.* XIX. Item *Clericus pag.* 116.

4) Alii cutim verſus truncum tantum *ſuperiorem* incidunt, arteriam detectam prope tumorem ligant, ipſum autem anevryſma non aperiunt, ſed leni preſſione ſanguinem collectam verſus inferiora trudunt.

13. In anevryſmate *Spurio*, ubi ex arteria vulnerata ſanguis copioſe

oſe profluit, ille prius ſiſtendus non eſt, quam *ſyncope* emineat.

14. In *vero* anevryſmate *venæſectiones* ad evacuandum & revellendum adhibentur quidem, ſed malum breui recurrit.

15. Toto curationis tempore quies eſt neceſſaria & conueniens partis ſitus, quo brachium (in quo plerumque reperitur) neque extenſum neque multum inflexum detineri debet. Præter ea pulvinari brachium ita imponatur, ut manus cubito ſit altior ad ſanguinis circulum promouendum.

16. Caveatur ne *anevryſma* vel *varix* pro abſceſſu habeantur, & cum vitæ periculo aperiantur.

TABVLA XIV.
DE
VARICIBVS.

I. *DEFINITIO.*

Varices ſunt extumeſcentiæ ſaccatæ vaſorum *venoſorum* circa valvulas ſeu divaricationes eorundem, vel etiam circa integrum quendam illorum tractum.

II. *DIFFERENTIA.*

1) Varices dependent

1) Modo a cauſa *activa*, nempe a pura congeſtione ſanguinis, & hi cum hæmorrhoidibus, præcipue externis, & cum motibus ſpaſticis partium inferiorum colludunt.

2) Modo a cauſa *paſſiva*, quales ab impedito ſanguinis refluxu intra valvulas venarum originem ſumunt. Hujus cenſus ſunt varices *gravidarum*, non quidem omnes, ſed qui a pondere uteri, venas iliacas prementis, dependent, & recurſum ſanguinis in venam cavam impediunt. Priores varices *veros*, poſteriores autem *ſpurios* nonnulli appellant.

2. *Varix ſpurius* ab *aneuryſmate ſpurio* diſcernitur præcipue pulſatione & doloribus. Varices enim ordinarie non pulſant, perpetuum autem habent dolorem, modo ardentem, modo eximie ad lancinationem usque tendentem. Conf. *Signa.*

III. *SIGNA.*

1. Varices exhibent primum *nodulos* floridiores, maxime in cruribus, rarius in brachiis, vel inſtar integrarum ramificationum venoſarum, ita inflatarum, ſeſe ſiſtunt,
2. Concurrit dolor non raro intenſus, ardens, inflammatorius, ita ut neque quieſcere, neque ſedere, neque ambulare poſſint patientes.
3. Adeſt *pulſationis* defectus. Varices enim non pulſant, niſi ex accidenti, nempe quando vena arteriæ immediate incumbit, & hæc cum illa pulſum communicat.
4. *Mollis* tumor eſt, uti in anevryſmate.
5. Non autem tam facile mobilis, uti in anevryſmate, preſſus enim non ita libenter cedit, ob reſiſtentiam valvularum.

IV. *CAVSÆ.*

Cauſæ ex illis, quæ ſub *differentia* dicta ſunt, eluceſcunt. Conferantur etiam quæ tabula medica ſub affectibus gravidarum de inflationibus crurum varicoſis dicta ſunt.

V. *PROGNOSIS.*

1. *Varices* minus periculum alunt quam *anevryſmata*. *Gravidarum* varices poſt partum ſponte utplurimum evaneſcunt.
3. Varices *activi*, a congeſtione intrinſeca illati, diuturni, raro conſtantem curam admittunt, præcipue in corpore ſeneſcente. Si enim vel maxime tumores illi reprimantur, ſpasmodici tamen illi dolores minime ſimul abolentur, ſed tanto magis ſubinde ingraveſcunt, niſi interna remedia præmittantur.
4. Nam non rarum eſt, quod varices *activos* retropulſos excipiant dolores nephritici, colici, arthritico-iſchiadico-podagrici. *Conferatur Differt. Excell Stahlii de nova pathologia podagræ.* Et dolores illos conjunctos & ſuccedentes modo in *contracturam*, modo in *ariduram* illorum membrorum transmigrare, vel in affectus plane *paralyticos*.

5. Un-

5. Unde revera interna medicatio longe magis hic præstat, quam instrumentales operationes.
6. Varices quando diutius durant, sanguis detentus & coagulatus tandem abit in putridam corruptionem.
7. *Sectio* illorum periculosa, & *ruptio* interdum lethalis fuit. Nonnunquam tamen spontaneam ruptionem cum euphoria factam esse, testantur exempla. Interea tamen ruptio raro contingit.

VI. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Varices *activi*, uti cum negotio hæmorrhoidali connexionem habent, ita etiam eandem cum illis exposcunt medicationem, quam *tabula medica de hæmorrhoidibus suppressis* exhibuimus. Provocatis enim hæmorrhoidibus varicosi ejusmodi decubitus intercipiuntur.
2. Varices autem *passivi* internam medicationem non æque exposcunt.
3. Externa medicatio tam *activorum* quam *passivorum* varicum ejusdem indolis est, qualis in anevrismate incipiente commendata fuit, & sequente modo instituenda est:
   1) In primo varicum principio convenit adhibere:
      a) Spissum sanguinem resolventia & distribuentia e. g. Spiritum Vini camphoratum crocatum, emplastra resolventia camphorata.
      b) Modestum calorem & blandam frictionem.
      c) Motum corporis ambulatorium, si reliquæ circumstantiæ illum concedant, & Venæ sectio præmissa fuerit.
      d) Deligationem compressoriam.
   2) Quando autem hæc non sufficiunt, & tamen sanguis aliquo modo adhuc mobilis est, atque ardor inflammatorius conspirat, tunc conjungenda sunt lenia tonica & repellentia e. g. emplastrum de spermate ranarum camphoratum & insuper *sale* quodam *volatili* imbutum. Item *sulphur* in lixivium redactum & tepide applicatum.
   3) Si vero tumores varicosi indurati sint, & superficietenus possint attingi, tunc modesta *incisio*, & moderata sanguinis expressio locum habet, subiunctis decoctis abstergen-

tibus travmaticis, essentiis ballamicis, emplastro styptico *Crollii*, & commoda deligatione.

4. Varices *fluentes* tractantur spiritu vini rectificatissimo.

VII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Ustio* varicum periculosa est.
2. *Excisio* est remedium morbo gravius, & hinc locum habere non debet, nisi in maxime urgente statu, qui tamen raro occurrit.
3. *Incisio* seu apertura, moderata licet locum habeat, prius tamen non est instituenda, quam post tumorum varicosorum indurationem.
4. *Clysteres* ad mitigandos varicum dolores semi-arthriticos commendantur.
5. Sic & temperantia & lenientia antispasmodica sub interna medicatione non negligenda sunt. Talia commendata sunt in arthriticis affectibus, nempe nitrosa, cinnabarina, emulsiva diluentia. *Calor* etiam externus multum ad hanc dolorum lenitionem contribuit. E contra *frigus* præsentaneam dolorum exasperationem inducit, uti & ipsæ repentinæ mutationes tempestatum.
6. Caveatur, ne *fluentes* varices intempestive supprimantur.
7. *Sulphurata* uti tempestive adhibita sanguinem adhuc mobilem repellunt, ita nocent, quando nimis sero, nempe post obviscationem insaccati sangvinis, applicantur,

TABVLA XV.
DE
VARIS ET GVTTA ROSACEA.

I. DEFINITIO.

Vari sunt efflorescentiæ rubicundæ, faciem defœdantes, & a con-

geſtione ſanguinis ſuperficiaria, hæmorrhagiam narium *eminus* reſpiciente, originem ducentes, Græce "τυθοι, Germ. die Finnen im Geſichte.

II. *DIFFERENTIA.*

1) *Vari* æquivoca ſignificatione apud latinos ſumuntur
   1) Vel enim *arthriditem vagam* ſcorbuticam ſignificant, belg. *de loopende Varen*, & hunc morbum tabula medica de affectibus arthriticis tractavimus.
   2) Vel tubercula exigua inflammatoria, præcipue in cute faciei oborta, deſignant; de quibus hoc loco agimus, & quæ nihil aliud ſunt, quam exigui *furunculi*.

2. Hi *vari* ſeu *jonthi* differunt *gradu*.
   1) Alii enim nondum ſunt indurati & obfirmati.
   2) Alii in callum degenerarunt.

3. Cum Varis quodam modo cognationem habet *gutta roſacea*, ſeu *roſeolæ ſaltantes*, germ. der Kupffer-Handel, ubi non ſolum puſtulæ in facie ſe exhibent, ſed etiam tota facies rubedine ſuper inducitur. Quando gutta roſacea rubedinem ſuam amittit, & vari eidem quaſi inſident, aut color ſubfuſcus nigricans accedit, *morphæa* dicitur affectus.

III. *SIGNA.*

1. *Puſtulæ* rubicundæ plus minus duræ.
2. Harum ordinaria ſedes eſt in *facie*, quam defœdant, & hinc ab illis, qui formoſitatem reſpiciunt, multo odio habentur. Rarius in pectore, vel dorſo etiam exoriuntur.
3. Magnitudine *ſemen cannabinum* non ſuperant
4. Aliquando ad *maturitatem* perveniunt, &, pure evacuato, mox evaneſcunt, aliquando ſine prævia ſuppuratione *exſiccantur*.
5. Dolores adſunt in genere exigui, plures tamen, ſi in ſuppurationem vari abeunt, quam ſi ſimpliciter exſiccentur.
6. *Gutta roſacea* puſtulis non ſolum faciem occupat, ſed etiam, uti ſub *ſignis* jam dictum eſt, rubedine illam univerſam conſpurcat, & quando morbus inveteraſcit, inſignem deformitatem inducit.

IV. *CAUSÆ.*

1. Communis pathologia horum affectuum per vulgus nota eſt.

Sanguini enim exæſtuanti & *hepati calido* communiter adſcribuntur.

2. Alii pro cauſa interna uiſcidam acrimoniam ſcorbuticam &c. circulationem humorum impedientem, accuſant, ſed ſatis *ἀνεξιος*.

3. Alii ratione cauſarum externarum a *manibus impuris*, faciem tangentibus, tranſpirationem impedientibus, & poros obſtruentibus, illos deducunt. Immemores, quod *carbonarii* & alii ſub ſqualido labore conſtituti, rariſſime, utplurimum autem fœminæ delicatulæ, quarum manus ab impuritate longe abſunt, his affectibus, corripiantur.

4. Tacemus *potum ſpirituoſum*.

5. Dependent potius a *motibus* ſanguinis *congeſtoriis*, hæmorrhagiam narium quidem reſpicientibus, exitum autem non invenientibus. Vnde portiones quædam translati hujus ſanguinis in ſuperficie ſtaſin & corruptionem ſubeunt. Sub tali conſtitutione interna potus ſpirituoſi, & alia calida, ſangninem commoventia, cooperari poſſunt; Sed communiter in otioſis ſubjectis, in quibus particulæ ſulphureæ per tranſpirationem non ſufficienter excernuntur.

V. *PROGNOSIS.*

1. Hæc longe mitior eſt, quam quæ *tabula de furunculo* tradita eſt.

2. Quando autem vari retropelluntur, affectus rhevmatico-arthritico-ſpaſtici, imo dira plane ſymptomata inducuntur. Sic notum eſt exemplum viri ſexagenarii, qui, loco purpuræ rubræ, ipſi antehac familiaris, puſtulas tales in facie largiter experiebatur. Cumque priores in maturationem jam abiiſſent, poſteriores autem acceſſione aëris frigidi retroceſſiſſent, *catarrhus ſuffocativus* ſuccedebat, qui licet ſuperaretur, ſæpius tamen poſtea muſſitabat.

3. Ceterum *contagioſi* obſervantur vari. Quando enim puſtulæ corruptæ momentum ſanæ parti vicinæ affricatur, hanc quoque conſpurcat.

VI. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Interne.*

1) Præ-

1) Præmittatur, & in progreſſione curæ repetatur, blande aliquod *laxans*, præcipue rhabarbarinum.

2) Deinde intentioni naturæ ſatis fiat, & ſimul humores a capite deriventur per *Venæſectionem* in pede, cui in adſuetis, vel ſpongioſis, *ſcarificatio* ſubordinetur. Et hæ evacuationes præſervandi ſcopo tempore opportuno repetantur.

3) Poſtea ad motum congeſtorium temperandum exhibeantur nitroſa, acida, cryſtalli tartari cum momento Spiritus vini imbutæ, abſorbentia acidulata, cum ſale quodam digeſtivo & pauca cinnabari remixta.

4) Ad ſpiſſitudinem ſanguinis & ſtaſin reſolvendam conjungantur diluentia, in ſpongioſis acidulæ. Item eſſentia alexipharmaca *Stahlii* cum eſſent ſuccini remixta: item tinctura ſantali rubri, quæ continuato uſu multum proſunt.

2. *Externe.*

1) Ante, quam vari ad ſuppurationem inclinent, præ reliquis diſcutientia *camphorata* uſum præſtant.

2) In *gutta roſacea* operæ pretium intra paucos dies fecit *Zingiber* pulveriſatum, vino aduſto infuſum & applicatum.

3) Cum diſcutientibus progreſſione curæ prudenter combinentur abſtergentia e. g. ol. Tartari per deliquium; & moderate exſiccantia atque reprimentia. e. g. gummi benzoe, ſulphurata, lapis medicamentoſus *Crollii*.

4) Quando autem vari in ſtatum *ſuppuratorium* vel plane *ulceroſum* degenerant, tunc, ut moris eſt, abſtergentibus, mundificantibus & conſolidantibus tractentur. *Conferatur ubique methodus tabulæ de furunculo.*

VII. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Ad *retropellentia* & nude *exſiccantia* Medici & patientes tanto facilius feſtinant, quando major reſpectus utplurimum eſt ad externam formoſitatem, quam ad fundamentalem curam. Hinc Medicus cordatus tanto firmioris ſit animi in hoc negotio.

2. In *notis* ad *Langium* adſeveratur, quod ſola *tinctura vitrioli martis ſolaris* cum ſucco betulæ parata, aliquam diu adhibita, vari ſæpius funditus curati ſint.
3. A *Cauſticis* quam maxime abſtinendum, item ab externis *refrigerantibus* & *agglutinantibus*.
4. Sic & cavendum eſt ab in conveniente uſu *ſetaceorum* & *veſicatoriorum*.
5. *Sulphurata* & *adſtringentia* repellunt quidem varos, & in hunc finem conducit *lapis medicamentoſus Crollii*, non omittenda autem ſunt præmittenda.

TABVLA XVI.
DE
HERPETE.

I. *DEFINITIO.*

Herpes eſt affectus plus minus puſtuloſus, in ſuperficie partis alicujus excitatus, & ad vicina loca ſerpens. Hinc latine dicitur *ſerpigo*, uti & græcum ἕρπης ab ἕρπω, ſerpo, derivatur. German. der Haar-Wurm.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Herpes eſt
   1) vel *benignus*, qui in ulcus non degenerat.
   2) Vel *malignus* ſeu *ferus*, qui ruptis puſtulis cutem exulcerat.
2. Alii tres herpetis ſpecies ſtatuunt
   1) Herpetem *ſimplicem* vocant, quando bullulæ fere viſum fugiunt.
   2) *Miliarem* appellant herpetem, quando rubicundæ bullulæ magis conſpicuæ, inſtar ſeminis milii, per cutem diſperſæ ſunt.
   3) Exedentem ſeu ἐσθιόμενον dicunt illum, qui in latum & profundum ſerpit, multa ulcera ſerpentia, infra cutem tamen non procedentia, format, & colorem e rubro-nigreſcentem exhibet.

3. De herpete *benigno* hac tabula, *de exulcerato* autem tabula de ulceribus *ſerpiginoſis* agemus.
4. *Herpes* differt ab inflammatione *eryſipelacea*. Hæc enim cito fit & cito perit; ille autem multo temporis tractu oboritur & profligatur. Præterea eryſipelas commotiones febriles, dolores & ardores habet comites, herpes autem ab his liber & ſolo pruritu incommodus eſt.

III. *SIGNA.*

1. Herpes *miliaris* exhibet in genere *tumorem* magis latum quam exaltatum.
2. Ex hoc in ſummitate cutis prodeunt minutiſſimæ *puſtulæ*, granorum milii inſtar.
3. Hæ quando in una regione ſicceſcunt & ſanantur, in vicinis partibus novæ repullulant, & ita *ſerpendo* procedunt.
4. Quando autem puſtulæ *rumpuntur*, effluit materia non plane ſanioſa, neque etiam vere purulenta, ſed mediæ inter has duas conſtitutionis.
5. Præterea univerſa illa regio *duritie* quadam occupata eſt, cum *colore* non admodum rubicundo, & *pruritu* magis, quam dolore.

IV. *CAVSÆ.*

Herpes ratione cauſarum cum aliis cutaneis efflorescentiis in genere prorſus convenit, in ſpecie autem cum *varis* & *gutta roſacea* eandem fermenteſcentem qualitatem fovet, & non niſi *ſerpendo* ſe diſtinguit.

V. *PROGNOSIS.*

1. Herpes *benignus* benignioris eſt tractationis, quam *exedens* ille, ſeu ἐσθιόμενον.
2. Differentia inter *ſimplicem* & *miliarem* uti exigua eſt, ita etiam ratione *prognoſeos* & *curationis* parum differunt.
3. Herpes ἐσθιόμενον magis tædioſus quam pernicioſus eſt, niſi intempeſtive *repellentia* adhibeantur, & hac ratione a noxia materia, intra corpus repulſa, idem periculum ſuccedat quod ab eryſipelate retropulſo exſpectandum eſt.
4. ἐσθιόμενον quando valde ulceratus & putridus eſt, valde rebellis obſervatur, & ad minimum diuturniorem expoſcit me-

dicationem; imo, quando ita augetur, ut universum corpus occupet, pernicioſus eſt.

VI. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Herpes *ſimplex* ſequente modo tractetur
   1) Aqua in puſtulis contenta ea encheireſi educatur, ut vicinæ partes ab illa non maculentur. Hinc cutis in *peripheria* oleo roſaceo illinatur, deinde ceruſſa pulveriſata eidem regioni aſpergatur, & tunc puſtulæ aperiantur.
   2) Poſtea ad puſtulas cito exſiccandas & novum illarum proventum avertendum applicentur exſiccantia & moderate repellentia. Laudantur in hunc finem
      a) Lapis medicamentoſus *Crollii*, aqua ſolutus, linteis exceptus, & tepide applicatus.
      b) Pulvis ceruſſæ, minii, lithargyrii.
      c) Nonnulli laudant *mercurium dulcem*, in forma pulveris applicandum.
2. Herpes ἐσθιόμενος.
   1) Hujus cura videatur tabula de ulceribus *ſerpiginoſis*.
   2) Præterea notamus, quod, ſi herpes hic ordinariis remediis reluctetur, & nimis *exedens* ſit atque inveteratus, decocta lignoſa antivenerea cum ſufficiente & continua diaphoreſi expoſtulet. Plura videantur *tabula de ulceribus ſerpiginoſis*.

TABULA XVII.
DE
PANARITIO.

I. DEFINITIO.

Panaritium eſt tumor inflammatorius in extremitate ſeu radice digitorum, præcipue manuum, cum dolore exquiſitiſſimo coniunctus, & a congeſtione ac ſtaſi ſanguinis circa hunc

hunc locum ordinarie originem ducens. Græce παρονυχία, germ. der Wurm am Finger.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Panaritium dicitur *benignum*, quando ſola cutis cum tendinibus ſubjectis adfecta & inflammata eſt.
2. *Malignum* vero audit, quando negotium inflammationis male ceſſit, & ulcus cancroſum cum oſſiculorum arroſione inductum eſt.

III. *SIGNA.*

1. Præcedunt calor & ardor, cum ſpaſticis tenſoriis doloribus in loco affecto, & multa patientis inquietudine.
2. In viciniam non raro hæ ſanguinis commotiones diſſipantur, ita ut univerſum brachium in conſenſum trahatur, & a ſpaſticis talibus motibus afficiatur.
3. Et tum commotiones febriles ſæpius concurrunt.
4. In ſubjectis ſenſibilibus convulſiones, deliria vel ſipothymiæ accidere ſolent.

IV. *CAVSÆ.*

1. *Vermiculum rodentem* vulgo accuſant, unde & vermis digitorum vocatur, & haud dubie *lumbricorum* commendatio originem inde habet.
2. Sed licet ſecundum quorundam auctorum aſſertum vermes in ulcerato tali affectu detectæ ſint, hæ tamen non ut *cauſæ* ſed *effectus* hujus mali conſiderandæ eſſent, quemadmodum etiam in aliis ulceribus corruptis vermes interdum deprehenduntur.
3. Sic & altius, quam a fortuitis externis & occaſionalibus cauſis hic affectus derivandus eſt, dependet enim a *congeſtione* & *ſtaſi* ſanguinis, atque ob hanc cauſam cum negotio inflammationis pari paſſu ambulat.
4. Impetum autem dolorum ſpaſticorum, qui præ aliis inflammatoriis doloribus hic occurrit, a nervis & tendinibus, ſimul adfectis, derivamus.
5. Cauſæ *externæ* & *occaſionales* ſunt:
   1) Frigoris & caloris repentinæ viciſſitudines, unde ſanguinis impetuoſa congeſtio vel ſuperficialis reſtrictio inducitur.

2) Evacuationum ſanguinis artificialium adſuetarum neglectio.

3) Spinæ vel aliæ res heterogeneæ acutæ radicibus unguium infixæ.

4) Ruptura & hinc enata criſpatura membranæ illius nerveæ, quæ e cute enaſcitur, & radicibus unguium adhæreſcit; a cujus membranæ fiſſura etiam malum illud dolorificum, quod Germ. Neid-Nagel vocant, dependet, & in plethoricis, quando improvide rumpitur, congeſtionem inflammatoriam excitare poteſt.

V. *PROGNOSIS.*

1. Panaritium quando intra aliquot dies diſcuſſionem reſpuit, abit in corruptionem, eamque vel laudabilem purulentam, vel ulceroſam, vel perfecte ſphaceloſam.

2. Et quoniam tales ſucceſſus noxii preſſo pede ſequuntur, artis auxilium requiritur tempeſtivum. Alias prima articulatio vel univerſus digitus amputandus eſt.

VI. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Alvus*, ſi clauſa fuerit, quantocyus modeſte aperiatur, ſive per *clyſterem*, ſive per blande aliquod *laxans*.

2. Quando inſignis adeſt *plethora* & urgens impetuoſa congeſtio *Venæ ſectio* conveniente ratione & loco inſtituatur.

3. Quo caſu *interne* propinentur ad diſcuſſionem congeſtionis ſtagnatoriæ.

1) Eſſentia alexipharmaca temperata Stahlii e ſcordio & pimpinella alba parata, quæ ante meridiem bis exhibeatur.

2) Pulvis temperans e nitro, abſorbente citrato, ſale digeſtivo, & antimoniato fixo paratus; cujus duæ doſes poſt meridiem propinentur.

4. *Externe* ad congeſtionem ſtagnatoriam in primo principio diſcutiendam & repellendam laudantur.

1) Immiſſio digiti diuturna ad 4 & plures horas in ſpiritum vini camphoratum, leniter crocatum, vel, urgentibus doloribus, momento theriacæ imprægnatum. Alii aquæ calidæ digitum affectum immergunt.

2) Emplaſtrum ſaponatum *Barbette* largiter camphoratum.

3) Al-

3) Alligatio *lumbricorum* terreſtrium uſque dum moriantur; quo caſu, ſi opus ſit, novi vivi alligantur.

4) *Talpa* viva alligata. Sed hæc experientiæ non ubique reſpondent.

5. Diſcuſſio quando non ad votum ſuccedit, maturatio mox promoveatur. Laudantur in hunc finem.

1) Cataplaſmata emollientia mediante lacte parata, adjectis oleis lenientibus.

2) Cepæ aſſatæ impoſitæ

3) Blandus calor partis affectæ.

6. Facta maturatione apertio dextre inſtituatur, & pus quantocyus evacuetur.

7. Poſtea abſterſio per unguentum digeſtivum, quod membranoſis, tendinoſis, nerveis partibus appropriatum eſt (vid. Cautel. tabul. de vulneribus in genere) reſpiciatur.

8. *Ambitus* per diſcutientia camphorata defendatur.

9. Denique *conſolidatio* per eſſentiam balſamic. Stahlii promoveatur.

VII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Apertio* præmatura uti noxia eſt, ita & a ſerotina cavendum.

2. *Topica* valde calida, refrigerantia, ſimpliciter repellentia nocent.

3. *Riverii* conſilium de digito affecto auri felis intrudendo, & diu ibi detinendo experientiæ relinquitur.

4. Sic & *Langii* ac aliorum remedium præſervatorium ulteriori inquiſitioni tradimus, quando membranulam unguibus digitorum adnatam ſingulis ſeptimanis blande ſeparare commendant. Idem ſentiendum de immerſione extremitatis digitorum in lac tepidum, quavis hebdomade perpetranda, ab eodem *Langio* commendata.

5. Ulcus cum carie quando acceſſit, tractandus eſt affectus, uti tabula de carie dicetur. *Oſſiculum* in tali caſu ſæpius excidit, vel levi manu removetur.

6. Inciſio ſequente ratione inſtituitur.

1) Cultellus acutus per medium membri affecti ad oſſiculum uſque intruditur.

2) Deinde acies ad peripheriam ducitur, & hac ratione ſufficiens apertio obtinetur.

7. Cautela quorundam auctorum, ne inciſio in medio partis affectæ inſtituatur, atque hac ratione *tendo muſculi perforantis* lædatur, ſupervacanea eſt. Nam hic tendo ſe non extendit usque ad mediam partis, ſed in principio terminatur.

8. Quando ſub *ungue* potiſſimum apoſtema latet, hunc perforandum, & capaci cultro ulterius reſecandum *Solingen* docet.

TABVLA XVIII.
DE
SVGILLATIONE.

I. DEFINITIO.

Sugillatio eſt ſubcutanea ſanguinis ſtaſis a violentis externis cauſis originem ducens. Græce dicitur ἐκχύμωμα ſeu ἐκχύμωσις, id eſt effuſio, germ. unterloffenes Geblůt, blaue Mähler.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Sugillationes* differunt a *contuſionibus* ut effectus a cauſis efficientibus. Ex contuſionibus enim, præter alias cauſas, originem ducere ſolent ſugillationes.

2. Quando autem a contuſione *puncta* tantum minuta relinquuntur, *ſtigmata* ſolent vocari. Si vero *lineæ* relinquantur, e. g. a flagris, tunc *vibices* audiunt, Blut-Striemen.

3. *Hippocrates* ecchymoſin generali magis ſignificatione ſumit, & quasvis ſanguinis e vaſculis effuſiones hoc vocabulo deſignat.

III. *SIGNA.*

1. Exſerit ſeſe communiter *tumor* plus minus notabilis.

2. Occurrit *color lividus* in parte affecta, ſeu macula atro-cœrul

rulea, purpureo-flavo-virideſcens, es ſpielen alle Farben mit oder doch nach einander.

3. *Senſus* non quidem inſigniter dolorificus, moleſtus tamen & contuſorius obſervatur.

4. Accedit nonnunquam inflammatio *eryſipelacea*, rariſſime *phlegmonodea*, utrinque autem anomalica.

5. Et hæ ſugillationes præcipue ocurrunt in ſubjectis, quæ ſunt habitus ſpongioſi, mollis & floridi.

IV. *CAUSÆ.*

Sugillationes inducunt

1. Contuſiones & lenia vulnera,

2. Specialiter & communiſſime Venæſectio male adminiſtrata, ſive ex parte Chirurgi e. g. quando venam ex utroque latere pertundit, & ita ſanguis per internam aperturam effunditur, ſive ex parte patientis, quando nimis mature & immodeſte partem ſectam movet, & ita portionem ſanguinis exprimit.

3. Fortis compreſſio & deligatio alicujus partis, e. g. quando fibulæ calceorum fortiter colligantur.

4. Hiſce enim modis ſanguis in ſuperficiem cutis altius & latius proprimitur, & quia tam facile refluere non poteſt, ibi ſubſiſtit.

V. *PROGNOSIS.*

1. *Minores* ſugillationes facilius iterum diſcutiuntur.

2. Sugillationes autem *majores*, quando *eryſipelatodem* tumorem habent conjunctum, & ſubtiliores portiones per pure *camphorata* nimis mature diſcutiuntur, remanent communiter *œdematoſi* contumaces tumores.

3. Diſcuſſio autem, ubi locum non invenit, ſuppurationem habet comitem.

VI. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Conveniunt hic eadem, quæ *tabula de contuſione leviore* commendata ſunt remedia.

2. Præcipue conducunt *rad.* Irid. Florentin. bryon. Sigill. Salomon. *herb.* hyſſop. alchymill. millefol. ſcord. agrimon. rutæ, chærefol. roſarum flores. Hi enim leni adſtrictione

ne efficaces ſunt, & reliqua craſi temperant, ne effuſio ſanguinis ardorem concipiat inflammatorium.

3. Applicantur hæc in *ſacculis*, vino calido coctis & expreſſis, cavendo nimiam humectationem.

4. Imo ſolum *vinum calidum* ſub initium efficax deprehenditur. Item *ferrum frigidum* impoſitum.

5. Sic etiam *urina calida* in caſu neceſſitatis utiliter adhibetur.

VII. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Sugillationes majores cito & vehementer repelli non debent.

2. *Agrimonia* recens, ſi ad manus ſit, contuſa & aceto roſaceo irrorata atque applicata, ſatis efficaciter juvat.

3. *Vibices*, quæ partibus muſculoſis magis incumbunt, diſſecandæ ſunt, idque eo magis, quam diu adhuc molles exiſtunt. Deinde ſanguis exprimendus, & decocto vulnerario elutriendus eſt.

4. Poſtea *digeſtio* promovenda per unguentum digeſtivum e melle, vitello ovi & terebinthina paratum, cui, præcipue in ſenſibilibus partibus ligamentoſis, aliquid de thure, maſtiche, olibano, aut gummi animæ addendum; quod tamen nimis diu non continuandum, ſed eſſentiis balſamicis ſubveniendum, quibus, ſi præcipue partium membranacearum major reſpectus habendus ſit, paululum olei terebinthinæ miſcetur.

5. Quo tempore digeſtiva adhibentur, id quod ter vel quater de die fiat, caveatur præcipue, ne novus affluxus juſtam digeſtionis ſucceſſionem impediat. In quem finem convenit in ambitu adhibere lenia diſcutientia, reſolventia, & etiam tonica, e. g. empl. diachyl. cum gumm. diapalm. de minio, Norimbergenſe, de ſpermat. ranar. ſaturnin.

6. Pro *conſolidatione* & conſtrictione adjuvanda, atque externis injuriis arcendis, convenit empl. ſtyptic. *Crollii* imponere.

7. Nocent *interne* calida, refrigerantia, adſtringentia: *Externe* nocent humectantia, emollientia, oleoſa.

TABV-

TABVLA XIX.
DE
SCIRRHIS.

I. DEFINITIO.

Scirrhus eſt tumor induratus, ab humoribus magis magisque ſpiſſeſcentibus, &, exhalatis demum aqueis portionibus, ſicceſcentibus, originem ducens. Derivatur a σκιῤῥόω induro.

II. *DIFFFRENTIA.*

1. Scirrhi continguat vel in partibus *internis*, e. g. liene, hepate, de quibus tabulis *medicis* egimus; vel *externis*, quos hoc loco tractabimus.
2. Scirrhi differunt ratione *humorum*, illos conſtituentium.
   1) Alii enim magis ſunt ſimpliciter veluti *ſeroſo gelatinoſæ* indolis.
   2) Alii autem magis *ſanguineæ*, ita tamen, ut *ſanguinea* illa ſubſtantia aliquid contineat ſubſtantiæ *ſeroſo-mucidæ*, aut *ſeroſo-lymphalis*. Ad hunc cenſum etiam pertinet *cancer occultus*, qui nihil aliud eſt, quam ſcirrhus *ſanguineus*.
   3) Alii *utriusque æqualiter* concurrentis ſunt indolis, ita ut vix determinare liceat, num magis de ſanguinea vel ſeroſo lymphali ſubſtantia illos ingrediatur.
3. *Sanguinei* tumores *duplicis* iterum generis ſunt.
   1) Alii enim originem ſumunt a ſanguine, ſeroſæ alicui parti infuſo.
   2) Alii oriuntur a copioſo ſanguine, intra relaxatas poroſas partes cito diffuſo; quale quid contingit in gravibus contuſionibus, vibicibus. Ubi nempe ruptis fibris, irruptio ſanguinis intra dilatatos, imo diſcontinuatos poros ſequitur, & tumor fit e rubro nigricans vel lividus.
4. Scirrhi differunt etiam ratione *cauſarum antecedentium.*

1) Alii enim a tumoribus *œdematoſis*, male tractatis, oriuntur, & hi *œdematoſi* dicuntur.

2) Alii malum ſucceſſum negotii *inflammatorii* excipiunt, & hinc *phlegmonodei* vel *eryſipelacei* appellantur.

5. Scirrhus differt a ſimplici *ſtaſi inflammatoria*. Nam hæc facilius diſcuſſionem admittit. Ille autem vel plane nullam, vel difficilem conſequitur, præcipue ſi multum de ſanguinea portione participaverit.

6. Scirrhi differunt etiam a tumoribus illis, qui *ſaccati* dicuntur, de quibus ſuo loco dicemus, nempe a *Steatomate*, *atheromate*, & *meliceride*. Quamvis enim ratione medicationis *emollitoriæ* & *maturatoriæ* aliquo modo conveniant, ſequente tamen ratione differunt.

1) Tumores illi *ſaceati* ſpeciali *folliculo* incluſi ſunt.

2) Diſcuſſionem ita non admittunt, uti ſcirrhi *mature* tractati, ſic & reliqui tumores glanduloſi e. g. parotides, bubones, ſubaxillares, mammarum *communes*, cum ſcirrhis non plane comparandi ſunt, ſed his gradu indurationis, exſiccationis & obfirmationis cedunt. In genere autem non ſunt res admodum diverſæ. Hinc etiam eadem fere methodo tractantur.

7. Scirrhi differunt porro a *nodis* & *gummatibus venereis*, quæ *ſpecificæ* ſunt corruptelæ, & de quibus præſente loco verba non faciemus.

8. Neque *arthriticorum nodi*, imprimis qui cito exoriuntur, directe ad hunc cenſum pertinent.

9. Minime omnium huc referendi ſunt nodi illi, qui ſæpe magis ipſarum fibrarum tendinoſarum criſpatione quam ullo humorum infarctu nituntur, & *gangliorum* nomine veniunt; de quibns inferius agemus.

III. *SIGNA.*

1. *Scirrhi ſanguinei.*

1) Sub initium exiguus communiter *tumor* emergit, non valde dolens, interea tamen preſſoriis ſenſationibus moleſtus.

2) Poſtea tumor ille magis magisque increbeſcit, donec in altitudinem inſignem augeatur.

3) *Coloris*

3) *Coloris* rubicundi lividi vel rubro-nigricantis.

2. *Scirrhi ſeroſo-lymphalis.*

1) Hic ſine *dolore* & *ſenſu* peculiari manifeſtus eſt.

2) *Coloris* pallidi.

3) *Deformitatem* magis quam directum periculum infert.

3. *Scirrhi mixti.*

Hic medio loco ſe habet.

4. Naſcuntur Scirrhi in locis præcipue glanduloſis, & per univerſam corporis regionem, e. g. circa collum, in faucibus, in lingua, labiis, ſub axillis, mammis, inguinibus.

IV. *CAVSÆ.*

1. Scirrhi *externi* communiter originem magis ducunt ab externo quodam neglectu atque mala adminiſtratione debitarum reſolutionum atque diſcuſſionum, quam ulla alia, inprimis autem ſpontanea, cooriendi ratione.

2. Sicut etiam *occaſio* hujusmodi congeſtionum communiſſime ortum ducit a *violento* quodam coacervandi impetu, nempe a vehementibus contuſionibus, ſenſibilibus vellicationibus, perverſis medicationibus externis.

3. In talibus enim circumſtantiis *tenerrimæ* portiones potenter & *cito diſcutiuntur*, *& ſolæ ſpiſſiores remanent.*

4. Vel etiam potenter inſpiſſatis *craſſioribus* portionibus, *tenuiores* ſponte quaſi ab illis dilabuntur.

5. Tale quid etiam per *refrigerationem* tumoribus *lymphatico-ſanguineis* haud raro conciliatur, coagulaſcente videlicet per frigus gelatinoſa incarcerata ſubſtantia, & exhalante ſenſim per tranſpirationem humiditate ſeroſa ſubtiliſſima.

6. Ita autem non intelligendum eſt, ac ſi in tali ſtaſi omnis aditus & communicatio cum reliquis humoribus in ſolidum intercepta ſit. Ad incluſum enim grumoſum ſanguinem ſubtiliſſimo ſeroſo humori ſufficiens via patet, cujus in *motu* conſtituti, & ſemper recentis, *acrimonia ſalina* effectum corruptionis putridæ continuo impedit.

7. Ceterum de ſcirrhis non negligendum venit, in ſpecie de *cancro occulto*, quod affectus ſint ſatis infrequentes.

V. *PROGNOSIS.*

1. Scirrhus uti medio ſe loco habet inter inflammationem ſalutarem, aut ulcerationem quoque moderatam, & inter ſphaceloſam ſimpliciter corruptionem; ita, niſi diſcutiatur, habet perpetuam diſpoſitionem ad unam harum duarum corruptionum ſubeundam. Aliis enim, quam tribus hiſce modis non removetur aut alteratur.

2. Diu autem communiter ejusmodi ſcirrhus ſubſiſtere poteſt, antequam talem corruptionem ſubeat. Nam defectus humiditatis ſufficientis eandem retardat. Quando autem copioſior humiditas denuo irrumpere poteſt, corruptio ſine mora in actum deducitur.
Conf. num. 6. cauſarum.

3. Scirrhi omnes, qui non fiunt in mammis, vel aliis glanduloſis partibus longe facilius diſperguntur, quam qui in partibus glanduloſis eveniunt. In his enim perpetuus affluxus adeſt, qui per remedia diſcutientia, ob partium texturam, tam facile non poteſt averti. Efficaciora etiam poſtulant reſolventia. Interea tamen ſcirrhi in *muſculoſis* partibus proniores ſunt ad *ſphacelum.*

4. Quo plus humiditatis ejusmodi ſtaſibus accidere ſolet, & quo plus corruptibilis eſt illa materia, de novo affluens, eo gravior corruptio timenda eſt.

5. Scirrhi *ſangninei* uti per interventum ſubſtantiæ *ſeroſo-mucidæ* a promtitudine ad corruptionem putridam tegniores redduntur, ita, data occaſione, corruptionem peſſimi moris & cancroſæ indolis ſubeunt, quæ inter acrem ulceroſam & putridam ſphaceloſam intemperiem ambigit. Quo intuitu iam *Hippocrates* conſilium dedit, ut *cancer occultus*, qui eſt ſcirrhus *ſanguineus*, intactus relinquatur, & practici uno ore maturationem illius vetant.

6. Quo major in ſcirrho concurſus *ſalivalis* humiditatis ſubeſt, eo major etiam fit acrimonia, ſimplicius ulceroſa.

7. Indoles ſcirrhorum ſpecialior quam maxime etiam variat, ſecundum *partium*, in quibus naſcuntur, *habitum* ad humores admiſſos plus minus receptandos & pertinaciter dimittendos.

8. Scirr-

8. Scirrhi *externi* (de *internis* suo loco diximus) in genere curatu sunt difficiles, præcipue, qui omni doloris sensu sunt destituti.
9. Licet enim scirrhi *sanguinei* magis periculi involvunt, quam *mucidi*, facilius tamen, si mox prudenter tractentur, discutiuntur. Quando autem in eminentem magnitudinem deducti sunt, difficilius & periculosius cedunt.
10. Sunt enim tunc indolis pessimæ & curatu difficillimæ. Es werden Krebs-Schäden oder Halb faulende Schäden daraus. Quando autem sanguis ita exsiccatus, iterum humectatur, abit in corruptionem salso putrilaginosam. Et tum patientes ratione *corruptionis putrilaginosæ* summas anxietates, ratione autem *salsæ corruptionis* ardores & dolores, vehementer pungentes, persentiscunt.
11. Quamdiu in scirrhis sensus doloris percipitur aliqua spes discussionis supereſt.
12. Inflammatio quando tubulis & fibris circa scirrhum supervenit, ad *gangrænam* magis quam salutarem inflammationis actum propendet.
13. *Mucidi* scirrhi licet in præsens non sint periculosi, in futurum tamen non omni carent periculo, imprimis si diutius jam steterint. Facile enim augescere observantur, tanto magis, si non in densa sed qualitercunque molli parte succrescant, & ossibus propiores sint. Quando enim tales scirrhi tandem in corruptionem ruunt, tunc præcipuum periculum est ratione partis musculosæ, ut sinuosa & fistulosa ulcera evadant, & ratione ossium subjacentium, ut illa arrodantur & erodantur.
14. Scirrhi *phlegmonodei*, in profundum & latum diffusi, sunt periculosi; quemadmodum in genere scirrhorum cura satis anceps & intricata est. In junioribus scirrhi, non adeo inveterati, facilius cedunt.

VI. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Scirrhii sanguinei* ita tractentur.
1. *Interne* corpus debite præparetur
1) Per blandam primarum viarum evacuationem, quo nomine infusa *laxantia*, per *epicrasin* operantia. cum discuti-

cutientibus & resolventibus combinata laudantur.

2) Per essentias discutientes; nominatim per essentias pimp. alb., scordii, vincetox, succini, cum regimine diapnoico conjunctas.

3) Per pulveres temperantes & acrimoniam salsam corrigentes. Quo nomine laudamus absorbentia leviter citrata, & cum antimoniato fixo combinata. In subjectis calidis nitrum addi potest.

2. *Externe*

1) *Ventilatio sanguinis* præcipue in subjectis plethoricis instituitur.

2) Quando scirrhus *sanguineus* intra prima sui initia adhuc subsistit, tunc prospere interdum succedit *topica discussio* per spiritum vini camphoratum, cum essentia croci modice remixtum. Vel per cataplasmata aut sacculos ex rad. irid. Florent. bryon, sigill. Salom. angel. vincetox. herb. hyssop. bellid. min. quibus, si in forma sicca exhibeantur, aliquid de camphora & paululum de myrrha addatur. *Emolliendi* scopo misceantur radliquirit. flor. melilot. chamomill. lil. alb. Topico etiam usu conducit empl. de *spermate ceti*, item empl. de *cicuta*, largiter camphorata.

3) Quando autem scirrhus ulterius progressus est, superficialis tamen, & non profunde immersus in partes sensibiles, aut circa vasa capaciora, tunc *exscissio* (quæ locum etiam habet in scirrhis glandulosis) instituatur, & quidem sequente modo:

a) *Incisio* cruciatim fiat.

b) Scirrhus caute & blande extrahatur usque ad radicem, ubi valida membrana adhæret

c) In radice bis ligetur, ita ut extrema ligatura sit arcta, altera autem laxior.

d) Ante exscissionem vasa, quæ proprie ad scirrhum pertinent (scirrhus enim sanguineus multa nova vasa habet, quæ alias in corpore non reperiuntur) etiam ligentur.

e) Sub *exscissione* caveatur, ne grandiora ordinaria vasa violen-

violentur & dilacerentur.

f) Facta discissione *digestiva* vulneri immittantur, addito pauxillo olei mastichini ad partes roborandas.

g) In *peripheria* applicentur partim remedia inflammationem præcaventia & affluxum discutientia, speciatim camphorata, partim tonica, ex herbis odoratis paranda cataplasmata.

h) Conferantur ea, quæ superius de *cancro occulto* commendata sunt.

B. *Scirrhi exsangues* sequente modo tractantur.

1. *Interna* hic æque necessaria sunt, quæ sub scirrho *sanguineo* commendavimus, ut corpus a saburra vitiosorum humorum prius evacuetur. Inculcant hoc præcipui auctores, & internorum remediorum continuationem, licet affectus jam quodam modo curatus sit.

2. *Externe.*

1) Venæsectio in scirrhis adeo *exsanguibus* sæpius necessaria est.

2) *Internis* præmissis accedendum deinde ad medicamenta, quæ serosas, diu detentas & inspissatas mucidas tenaces partes blande emolliunt, & emollitarum repulsionem non tamen impetuosam præstant. In hunc finem blande emollientia & discutientia vel alternatim vel conjunctim applicantur; uti tabulis *medicis* de scirrhis *lienis* & *hepatis* indicavimus. Laudamus hic in specie.

a) Emplastrum diachylon simplex, non æque cum gummatibus. *Vid. cautel.*

b) Emplastr. Saponat. *Barbette. Vid. itid. caut.*

C. *Scirrhi phlegmonodei* sequente modo tractentur.

1. *Interne* corpus per remedia, superius commendata, præparetur.

2. *Externe*

1) Plethoræ ratio habeatur per *Venæsectionem.*

2) Deinde conducunt.

a) *Cataplasmata*, cum vino parata, e. rad. sigill. Salom. bryon. irid. Florent. caryophyll. herb. hyssop. scord. flor. sambuc. ulmar. His discutientibus nonnulla *emollien-*

lientia, præcipue si scirrhi jam adultiores sint, addantur e. g. rad. alth. liquirit. flor. chamomill. lil. alb. sem. lin. fœnu græc.

b) Suffimigia e baccis junip. laur. succin. mastich. benzoë, gum. animæ parata, & scirrhis repetendo admissa.

c) Frictiones cum pannis aut linteis tedidis repetendæ, & diu continuandæ.

d) Spiritus Vini rectificatissimus simplex vel camphoratus.

e) Vinum cum herbis nervinis coctum.

f) Ceratum de *ammoniaco*, emplastr. e. *galban. bdell. sagapen.* paratum & camphoratum.

3) Quo magis autem scirrhus induratus est, eo magis lenia emollientia interponere vel conjungere necessarium est e. g. cataplasmata e speciebus emollientibus, sed una e temperatis nervinis parata. Item empl. diachyl. simpl. de meliloto.

4) Ad novum affluxum sub hac tractatione avertendum in *ambitu* applicentur discutientia e. g. emplastr. de sperm. ceti, diaph. *Mynsichti* bene camphorat.

VII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. In tractandis scirrhis præcipuus respectus haberi debet *sanguinis* una comprehensi aut liberius concursantis.

2. *Emollientia* simpliciter applicata, quoniam inseparabilem propemodum habent nexum cum *maturantibus*, & stases tales ex ipsius materiæ situ atque habitu ad laudabilem suppurationem non perducuntur, fit inde, ut licet bona opinione & intentione applicentur, exitus succedat a votis alieniſſimus. Scirrhos enim *sanguineos* resolvere & dissipare præcipua medico-Chirurgica sit cura; nunquam autem in animum quis inducat, ad maturationem illos perducere, periculosissima enim est res, & talis suppuratio plerunique nihil nisi putredinem inducere solet.

3. Ad scirrhos *cavendos* summopere necessarium est, ut negotium inflammationis iustius & altius consideretur, quam ut moris est. Sæpius enim contingit, ut, quando motus inflam-

flam natorius ſive *refrigerantibus actualibus*, ſive *potentialibus*, ſive *adſtringentibus*, tractatur, poroſæ partes ſtringantur, tenues ſanguinis portiones cito repellantur, craſſior autem pars remaneat, atque ita ſcirrhum inducat.

4. In ſcirrho *ſanguineo*, prima origine conſtituto, præſtat tentare *ſectionem*, *exciſionem* & *uſtionem* (ſi partis conditio ferat) quam ita eundem tolerare.

5. Semper cavendum in talibus *ſanguineis* ſcirrhis, ne inſignis quædam *irritatio* affluxui humorum anſam præbeat. Quando enim affluxus talis invaleſcit, tunc difficillimum eſt ſervare modum, & moderamen corruptioni imponere, præcipue in ſcirrhis *mammarum conf. num.* 9.

6. Vnde ſemper convenit talia remedia adhibere, quæ ſanguinem reſolvunt, & nimium affluxum repellunt; ad quem ſcopum obtinendum nihil præſtantius eſt, quam ſpiritus vini *camphoratus* aliquantulum *crocatus*, jugiter continuatus, præcipue ſub initium ſcirrhi, quando flaveſcentem vel rubicundum offert colorem.

7. *Camphora* magnam hic habet prærogativam, & in Chirurgia tota incomparabile eſt remedium, quod omnibus aliis reſolventibus & diſcutientibus palmam præripit. Interea tamen ſuum quoque expoſcit tempus. Non multi ſunt anni, quibus camphora innoteſcere cœpit, a quo tempore innumeris aliis remediis, in Chirurgia familiaribus, ſuperſedere poſſumus.

8. Antiqui *emollientia* & *diſcutientia*, interpoſitis alternatim *adſtringentibus*, adhibuerunt. Neque conſilium prorſus rejiciendum, cavendum autem, ne major emollientium portio ſumatur atque hac ratione fibræ relaxentur, & major humorum irruptio, putredinem minitans, inducatur. Legi poſſunt auctorum cautelæ de ſubordinatione emollientium, diſcutientium, repellentium. *Vid. etiam tabulæ medicæ.*

9. Ab *oleis deſtillatis* in ſcirrhis *ſanguineis* præcipue cavendum, altius enim partibus ſe ſe inſinuant, & magnum

periculosum affluxum causantur. Quemadmodum in genere maxime cavendum, ne scirrhi, præcipue sanguine interfusi, repentinis acribus medicamentis irritentur.

10 *Emplastrum oxycroceum* ad remedia chirurgorum vulgaria contra affectus rubicundos, inflammatos, imo ardentes & dolentes spectat. Sed intendit potius & exæstuat scirrhos *sanguineos*, præsertim si diutius impositum relinquatur. Unde melius est ab illo vel plane abstinere, vel illud temperare *emplastro diaphoretico Mynsichti*; id quod per se præstat altero, nec non *ejusdem emplastr. nervinum.*

11. Si pars nimium inflammata sit, *emplastr. de spermat ran.* largiter camphoratum, in usum vocari potest.

12. In scirrhis, *musculosas partes* obsidentibus, *ceratum de galbano*, camphora largiter imbutum, eximiæ est efficaciæ. Sed nimis diu non est relinquendum, verum interdum seponendum, & per plures horas spiritus vini camph. *simplex*, vel etiam *crocatus*, interponendus.

13. *Cerussa* & *farina fabarum* leniter stringendo discutiunt.

14. *Myrrha* læsionibus apertis, non æque occultis, convenit, unde in scirrhis non adeo extollitur. *Camphora* multis parasangis illam antecellit.

15. *Venæ sectio*, præcipue in plethoricis, omnino locum habet, maxime in principio talium *sanguineorum* scirrhorum, utpote affectuum, qui facile in periculosas ulcerationes ruunt; quod & de reliquis scirrhis non in totum negandum est.

16. Illud etiam notandum, quod in eiusmodi affectibus, ubi *successiva* discussione opus, & affluxus inhibendus est, non negligenda sint *interna* remedia, uti iam sub methodo dictum, partim evacuantia, partim discutientia, partim etiam serosam seu biliosam magis acrimoniam temperantia.

17. Veterum enim & recentiorum tam Medicorum quam Chirurgorum monitum dexterrimum est de corpore rite præ-

præparando, & non *nudæ alterationi* ſtudio adhibendo. Inprimis hic valet, juſto tamen prudentis Medici moderamine, quod & vulgares Chirurgi *venam ſecandam* putent in omnibus eiusmodi affectibus, in quibus affluxus *uberior* reprimendus eſt.

18. Scirrhi *ſeroſo-mucilaginoſi* uti rariores ſunt, ita, ſi corruptionem ſubeant, oſſa non facile erodunt, niſi a venereis inquinamentis pullulent. Neque etiam tales ſcirrhi ſeroſo mucidi ſua ſponte tam promte graves ſubeunt ulcerationes, niſi mala tractatione Chirurgi, aut patientis ſiniſtro regimine exacerbentur, aut jam intimius corruptis evacuatio matura non adhibeatur, aut denique, ſi nimis mature ſecando vel corrodendo aperiantur & materiæ contentæ ſpiſſiori ex nudi aëris contactu gravior ulcerationis ſpecies inferatur; imo, qui fundus mali eſt, per talem ſectionem affluxus & ſtaſis ſanguinis copioſior & hinc corruptio ulceraſcens inducatur.

19. Hoc etiam incommodum per *ſectionem* aut *corroſionem* ſcirrhorum *intempeſtivam* inducitur, ut dum partim vaſa ſanguinea ſecantur vel eroduntur, ſanguinem ſeroſo-ſalſæ ſubſtantiæ affundant. Quam longe major autem acrimonia inde emergat, ſi ſanguis utpote ſulphurea oleaginoſa materia corruptioni ſalſæ affundatur, dolores intenſiſſimi, inſtrumentorum adhibitorum arroſio, & linteaminum applicatorum corroſio evidenter probat. Et ex chymia notum eſt vulgari, quod *oleaginoſa* ſemina, rebus fermenteſcentibus adjecta, maiorem acrimoniam concilient, exemplo *braſſicæ muriaticæ*.

20. Idem evenit incommodum, ſi tumores hi, ad debitam mollitiem adducti, iuſto tempore *non aperiantur*. Materia enim incluſa inducere ſolet fiſtuloſa & ſinuoſa ulcera.

21. Solent interdum ſcirrhi *ſeroſo mucidi* fieri circa tales partes, quæ affluxu ſanguinis irriguæ ſunt. Unde in talibus caſibus tanto magis cavendum, ne remedia *acria* adhibeantur, quæ ſanguinem nimium exagitent, atque in illo loco vehementi corruptioni viam ſternant. 22. In-

22. Insistendum potius ibidem est temperatissimis *emollientibus*. Sed iterum cavendum, ne talia adhibeantur, quæ fibras magis quam humores emolliant. Eiusmodi sunt cataplasmata nimis humida mucilaginosa & pinguia, in semi fluida sua consistentia applicata. Talia enim & cutem & substratas partes emollire solent, adeoque nihil, nisi corruptionis impetum & corrumpendæ materiæ copiam adaugent.

23. Præstat itaque magis *ficciora emollientia* in usum vocare, ubi *emplastr. diachyl. simpl.* de novo malaxatum, vel in vitro bene conservatum, commendari meretur, utpote quod egregiam hic exserit utilitatem.

24. *Emplastr. diachyl. cum gummatibus* non æque hic commendandum, quoniam acrius est *simplice*, &, nullo adhuc exitu patente, æstuationes introducit, atque maiori corruptelæ occasionem præbet. Si vero *apertum* ulcus, tum præstantius est *simplice*, inprimis in ambitu applicandum.

25. Alias usitatum quoque est *emplastrum Vigonis de ranis cum mercurio*. Sed tanti non est pretii, quam famositatis. *Ranina* enim portio ad coagulandos magis humores habilis est. *Mercurius*, ob exiguam sui portionem, exiguum effectum præstat, unde portio Mercurii augenda est. Præterea non in omnibus ulceribus quadrat, minime omnium, ubi cruda & tenax materia præsto est. Quando enim humorum stasi bene se se insinuare non potest, frustra effectus ab illo speratur. Et licet Mercurius, præcipitatus *ruber* minorem, quam albus habeat vim septicam, proprie tamen non nisi in venereis ulceribus adhibendus est, in quibus egregium usum præstat. Unde commendatio Mercurii quorundam Practicorum cum grano salis accipienda est. In scirrhis tamen, maxime glandulosis, quæ intra primum initium adhuc subsistunt, emplastrum hoc de ranis efficax deprehenditur, sed continuandum. Conf. Caut. 31.

26. *Emplastr. Barbette Saponatum*, seu, quod fere idem est, *Empl. Comitis Dygby saturninum*, efficax est. Poros enim partium modeste obstipando materiam inspissatam emollit, & præcipue quando *camphora* imbuitur, simul discutit. Descriptio est sequens:

Rec. Minii, Cerusi. sapon. Venet. ana unc. 10. Ol. oliv. libr. 2. axung. porcin. unc. i. f. l. a. empl. pro re nata camphora imbuendum. Conf. ipsius auctoris *Barb. Chirurg.* capite de *catarrhis*, & notæ *Deckeri* ad hunc locum.

27. Si tales scirrhi ad *profundam ulcerationem* tendant, tempestiva illorum apertio non solum locum habet, sed subinde etiam necessaria est. Methodus autem ulcus, tali modo natum, tractandi convenit cum illa methodo, quam inferius sub ulceribus indicavimus. Essentia *myrrhæ* & *hyperici* egregie hic conducunt ad corruptionem impetuosam cavendam.

28. Illud autem hic præcipue inculcandum, quod nulla in hisce ulceribus spes *consolidationis* affulgeat, nisi materia dura, circa aperturam tumoris adhuc subsistens, per continuatam emollitionem omni modo eliquetur. Quidquid enim in hoc casu ad consolidandum agitur, magis nocet, quam prodest, & ulcera a simplice indole ad colliquationem malignam & vere cancrosam corruptelam deducit.

29. Efficaciam hoc in casu præbet non contemnendam, emplastrum *diachyl. cum gummatibus*, superius jam allegatum; item *gummi galbanum* & *ammoniacum* in aceto vini solutum, & ad consistentiam emplasticam redactum, in qua etiam commodius servari possunt, si unum vel alterum *ovi vitellum* adjiciatur.

30. Ejusmodi ulcera, quæ in *ambitu* suo *scirrhosam* adhuc stasin præ se ferunt, non sunt irritanda, sed *lenioribus abstergentibus* tractanda.

31. In talium ulcerum, a scirrhis natorum, cura circumspectus esse debet usus *mercurialium*, pariter ac in ipsis scir-

rhis, nondum ulceratis; inprimis ſub initium ulcerum, niſi minus corroſiva ſint. Hæc enim in ulceribus, bene non tranſpirantibus, ſpaſticos tenſivos dolores excitant; in *venereis* autem ulcerationibus tales dolores tollunt.

32. Quod autem curam heroicam per *ſalivationem*, quam multi improvide & audacter commendant, attinet, in ſcirrhis, niſi in cauſa venerea neceſſitas illam poſtulet, non probatur. Ceterum ulteriori experientiæ relinquimus, quod nonnulli Practici de uſu *æthiopis mineralis*, poſt unius diei intervallum, ad grana 10-20 30 propinandi & altero die laxante modico exhibendo, commendant, ac felicem effectum reſolutorium non autem ſalivatorium inde pollicentur.

33 *Motus corporis* inſigniter hic diſcutit.

34 *Cataplaſmata*, ſi cum *lacte* coquantur, hic non habent uſum, ſed illa, quæ *vino* parata & in conſiſtentiam ſemi ſicceſcentem redacta ſunt.

35. Scirrhi, ab *acutis* reſidui, non debent præcipitanter repelli, alias præſentiſſimum vitæ periculum inducunt. *Conf. tab. de abſceſſu*, ubi de *apoſtaſi febrili* dictum eſt.

36 Ad mitigandos dolores nonnulli commendant *ſtupefacientia*, ſed locum non habent, niſi in talibus caſibus, ubi immediate ſcirrhi *exſectio* ſubjungitur. Alias enim ſopitio, ad tempus facta, tanto majore exacerbatione recurrit. In *apertis* vero ſcirrhoſis tumoribus, qui cum dolore & ardore ſtipati ſunt, *narcotica hyoſciamina* & e *tabaco* parata, aliquo modo locum habent. *Opium* autem nullius eſt uſus, quia ſolutionibus continui *ſphacelum* promte inducit. Conf. ea, quæ tabula de *occulto cancro* dicta ſunt.

37. Omnes *indolentes* ſcirrhi, ſi ad emollitionem & apertionem eosdem ducere neceſſe ſit, ulcera talia longe pejoris ſunt moris, quam ſimplicia, præcipue, quando diu ſubſtiterunt, & glanduloſas partes infarctu ſuo occuparunt. Hic quam maxime eo laborandum eſt, ut *afflu-*

xus

xus tam ſub maturatione, quam reliqua ulceris curatione, per interna æque ac externa excludatur.

TABVLA XX.
DE
PAROTIDIBUS.

I. DEFINITIO.

Parotides ſunt tumores glandulas juxta aures occupantes, & a ſtaſi humorum in iis locis originem ducentes. Derivantur a παρὰ juxta & οὖς auris.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Nonnulli auctores, præeunte *Galeno*, parotides ad tumores tantum *inflammatorios* reſtringunt.
2. Alii autem latiore ſenſu hos affectus ad qualemcunque tumorem in iis locis extendunt, ſive a materia ſanguinea, ſive a mucida, ſive ab utraque ſtaſis ſuſtentetur. Hinc auctores diſtinguunt inter *dolentes* & *indolentes* parotides, item ex cauſa *frigida* & *calida* natas.
3. Staſis ſanguineo-inflammatoria, quoniam utplurimum in ſuppurationem qualemcunque tendit, abſceſſus indolem format, mucida autem ad ſcirrhorum mucidorum genium magis accedit.

III. *SIGNA.*

1. Exſurgit circa glandulas, parotides dictas, levis tumor, qui communiter magis eſt *tumor*, quam *excreſcentia*, & lentis ordinarie, interdum autem repentinis, progreſſibus augeſcit, & quidem non raro in molem ingentem.
2. Quo magis eſt tumor inflammatorius, eo certius dolores infert, imo febriles plane commotiones, catarrhalibus affines, excitat. Aliquando enim exiguæ glandulæ repentinum

num ingentem tumorem concipiunt, præcipue in puerili ætate, raro in adultis, ita ut circa posticam colli partem, in cervice circa *processus mastoideos*, glandula talis, alias fere invisibilis, tumescat, durescat, doleat, & inflammatoriam indolem exhibeat, in suppurationem quoque transeat.

3. Quando autem a materia mucida & tenace stasis sustentatur, tunc non adeo dolorificum sensum habet comitem, & hinc etiam ad discussionem longe pertinacior reperitur.

IV. *CAUSÆ.*

1. Causa *formalis* est activa congestio humorum versus illa loca, exitum respiciens. Et sic parotides causarum etiam ratione a scirrhis, proprie dictis, quodam modo differunt, uti collatio causarum præcedentis tabulæ docere potest. In genere autem non sunt res admodum diversæ.
2. Causa *materialis* est stasis sive sanguinis stricte dicti, sive reliquorum humorum, sive utrorumque.
3. Causæ *occasionales* & *procatarcticæ* sunt
   1) Vel *internæ*, quo præcipue *apostases* illæ seu *metastases* pertinent, quæ ex febribus oriuntur, & de quibus *tabulæ de abscessu* plura diximus.
   2) Vel *externæ*, ad quas præsertim
      a) achores infantum retropulsos.
      b) deinde aëris injurias,
      c) in specie tempestatem frigido-humidam, & refrigerationes hujus regionis in subjectis sensibilibus & teneris referimus.

V. *PROGNOSIS.*

1. Parotides in genere sunt contumaces, diuturnæ & multas difficultates involvunt. Præcipue quando lentis progressibus oriuntur. Ibi enim stasis est tenax & viscida.
2. *Resolutio* & *discussio* stases, nisi prima sui origine tentetur, ægerrime succedit.
3. *Suppuratio* vix sincera obtinetur, nam negotium inflammationis in partibus glanduloſis ad votum non æque succedit,

sed

ſed plerumque *ulceratio* ſanioſa, ſalſa, acris, corroſiva inde emergit, quæ non ſolum ſummas moleſtias, ſed acerrimos quoque ardores & dolores conciliat. Immo docet experientia, quod tales ita conſtituti patientes miſere ſubinde moriantur, teſtante *Guilhelmo Fabricio obſervat. Chirurg. cent. i. obſerv. 39.*

4. Fluxus alvi, parotidi ſuperveniens, ſalutaris.

5. Parotides, febre non ceſſante, periculoſæ. *Guilhelm. Ballonius.*

VI. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Interne.*

1) Blandæ *laxationes* conducunt, quibus Mercurius dulcis addatur. In progreſſione curæ ſubinde repetantur.

2) Subjungantur *reſolventia* & *diſcutientia*; quo nomine præcipue laudamus eſſent. alexiph. *Stahlii* cum eſſentia *ſuccini* mixtam.

3) Si commotiones febriles concurrant, uti fieri ſolet, quando tumor inflammatorius adeſt, & citius augeſcit, tum eſſentia ſuccini omittatur, & poſt meridiem pulveres nitroſo abſorbentes citrati cum ſale digeſtivo & antimoniato fixo bis propinentur, ante meridiem autem eſſent. alexipharm. aliquoties exhibeatur.

4) Reliqua ſub *cautelis* videantur.

2. *Externe* ſequente ordine incedatur:

1) Quando parotides adhuc in fieri quaſi ſunt, vel in primis ſui initiis, applicentur reſolventia & diſcutientia, quo nomine laudantur

a) Spiritus vini camphoratus crocatus.

b) Epithemata camphorata, e radic. irid. Florent. ſigill. Silom. Bryon. pimp. alb. Caryophyll. herb. ſapon. hyſſop. adianth. alb. marrub. alb. cuſcut. parata, addendo camphoram vel ſpiritum illius adſpergendo.

c) Quæ *ſpecifice* ab auctoribus paſſim commendantur, ſub *cautelis* allegabimus.

2) Si *discuſſio* non habeat locum, ſed parotides per motuum inflammatoriorum vigorem ad ſuppurationem tendant,

maturatio per *cataplasmata emollientia*, paululum *oleosa*, promoveatur, & rupto abscessu, ut moris est, per mundificantia & consolidantia læsio tractetur, ubi essentia balsamica *Stahlii* rem fere totam absolvit.

3) Quando autem motus talis inflammatorius abest, & stasis lenta viscida in chronicam contumaciam abire videtur, tum blanda methodus & communia remedia non sufficiunt, sed efficaciora resolventia requiruntur, de quibus sub *cautelis* quasdam observationes adjiciemus.

VII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Quantam circumspectionem in medicatione parotides expoſcant, monuit jam *Dan. Ludovici in epistola quadam ad Schultzium*, quæ tractatui illius de *triga cinnabriorum* annexa est, ubi legi potest, quid sentiat de hujusmodi tumoribus & eorum per externa medicamenta tractatione.

2. *Stahlius* de parotide, quæ in tertium annum duraverit, testatur, quod per *salivationem* feliciter curata fuerit. Adhibitam autem hanc fuisse cautelam, ut leniter instituretur salivatio, usurpatis per diem 2-4 granis mercurii dulcis, adhibitis insuper medicamentis, insensibilem transpirationem promoventibus, & bono observato regimine. Insuper etiam auctor fuit, ut patiens loco aliorum decoctorum uteretur *decocto saponariæ & radicis pimp. alb.* Hac ratione duravit salivatio in quartam usque septimanam, qua feliciter restitutus fuit patiens, cuius pater eodem affectu per exacerbationes misere interiit. Eadem remedia & eandem methodum felici cum successu adhibuimus in virgine quadam illustrissima 32. annorum, cuius parotis per 12. octo annos duraverat.

3. Quid alii Practici de *æthiope minerali* in ejusmodi induratis tumoribus resolvendis promittant, præcedente tabula de *scirrhis* jam diximus.

4. *Ioh. Agricola Chirurg. parv. globulum plumbeum*, e cervo icto exsectum, & in bracteam ductum, commendat, ac pollicetur, quod parotis, mediante hoc plumbo compressa, omnem statim dolorem amittat.

5. *Em-*

5. *Emplaſtra* ab auctoribus multa quidem ad parotidum diſcuſſionem commendantur, quando autem diverſa horum tumorum indoles non conſideratur, facile fieri poteſt, ut talia remedia, incongrue applicata, damnum inferant.

6. Sic e. g. *Foreſtus obſerv. med.* l. 12. *obſ.* 18. ad parotides induratas, ſeu ex cauſa, ut dicit *frigida* natas, emplaſtrum commendat, de quo teſtatur, quod incredibilis ſit virtutis, eſt autem ſequens: Recip. Semin. Sinap. urtic. ſulph. ſpum maris, ariſtoloch. rotund. bdell. ammoniac. ana unc. ſemis, ol. antiqui, ceræ ana q. ſ. f. empl. add. empl. dyachyl. ſ. (cui *iris* addita ſit) unc. tres, de quo aliquid ſupra alutam inducatur, imponatur, & decimo quinto die mutetur. Hoc empl ſi quis promiſcue in parotidibus applicare vellet, tam facile damnum, quam emolumentum reportaret. In circumſtantiis enim inflammatoriis non quadrat, bene vero in malo chronico, a ſtaſi mucida dependente.

TABVLA XXI.
DE
BUBONIBUS.

I. DEFINITIO.

Bubones ſunt tumores modo inflammatorii, modo ſcirrhoſi, in glandulis inguinalibus collecti. Derivatur a βουβῶν, inguen.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Bubones* dividuntur

1) In *benignos*, qui a contagio liberi ſunt. Huc ſpectant

a) Bubones, qui per *metaſtaſin* in febribus acutis benignioribus in ſuperficialibus hisce glandulis contingunt. Conf. ea, quæ tabula de *abſceſſu* & *parotidibus* de tali apoſtaſi dicta ſunt.

b) Bubones, qui *puerili* ætati eveniunt, & germanice Wachs-Beulen appellantur.

2) In *malignos*, qui contagiosi sunt. Huc pertinent

a) Bubones *pestilentiales*, qui in peste prodeunt, german. Pest-Beulen.

b) Bubones *venerei*, quos in huis venereæ miasmatibus observare licet. Germ. Venus-Beulen, gall. *boulins*.

2. Nonnulli auctores bubonis vocabulum latiori sensu accipiunt, e. g. *Galenus* glandularum tumoribus in collo, capite, retro aures, sub axillis, hoc nomen tribuit.

3. Sed licet non negandum sit, quod e. g. tumores illi qui in peste eveniunt, non solum inguinales, sed & alias glandulas, v. g. parotides, axillares, imo caput infestent, κατ' ἐξοχὴν tamen bubones dicendi sunt, qui *bubonem*, seu locum illum, qui ad latera pubis est, infestant. Par ratio est bubonum *venereorum*.

4. Licet etiam *bubones* & *parotides* e. g. per metastasin febrilem evenientes, vel puerilem ætatem extra contagium occupantes, non nisi loco differant, de reliquo autem eandem medicationem exposcant, denominationes tamen accuratioris distinctionis causa non sunt confundendæ.

III. *SIGNA.*

1. Bubonum *benignorum*, & quidem

1) Bubonum per *metastasin* febrilem productorum.

a) Circa *exitum* nonnullarum febrium acutarum, sed benigniorum, manifestat sese exiguus tumor in bubone seu inguine.

b) Hic modo lentis, modo repentinis progressibus in molem mediocrem excrescit.

c) Concurrunt varii motus congestorii.

d) Pro horum motuum differentia differunt etiam symptomata. Unde modo dolentes, modo indolentes, modo inflammatorii, modo simpliciter duri observantur.

2) Bubonum *puerilium*

a) Hi illis præcipue annis eveniunt, quando liquor lympha-

phaticus copiosius versus genitalia loca dirigitur, nempe circa annum 12; nonnunquam jam septimum.

b) Magnum incommodum non inferunt, & utplurimum sunt indolentes.

2. Bubonum *malignorum*, & quidem

1) *Venereorum.*

a) In his, post gonorrhææ præcipue suppressionem, magnus infarctus & intumescentia dura inguinalium glandularum sese manifestat.

b) Ingentes ordinarie dolores inducunt, tendentes, lancinantes, cum motibus quibuscunque inflammatoriis.

2) *Pestilentialium.*

a) Tumor inflammatorius in inguine præcipue, deinde etiam in parotidibus, collo, & aliis corporis partibus, proveniens.

b) Exoriuntur hi bubones ordinarie secundo, tertio vel quarto die morbi, raro serius, interdum plane sub initium.

IV. *CAUSÆ.*

1. *Bubonum benignorum.*

1) Bubones *febriles* innituntur peculiari activitati & particulari intentioni naturæ, quæ, dum materiam noxiam per generaliorem modum extrudere commode non potest, eandem ad superficialia hæc loca specialiter expellit, & per motus qualescunque inflammatorios in abscessum deducere allaborat.

2) Bubones *pueriles* derivantur a lympha, quam natura circa tempus pubertatis copiosius ad glanduloſas hasce partes ea intentione adducit, vt non solum corpus in genere majus nutrimentum nanciscatur, sed & in specie secretio spermatica initium suum sumat.

2. Bubonum *malignorum.*

1) Bubones *pestilentiales* maligni, æque ac febriles benigni, *active* considerandi sunt, & nulla ratione a passiva humorum incarceratione seu obstructione in hisce glandulis dependent. Expellit nempe principium vitale pe-

ſtientem materiam, quam per peripheriam univerſalem expellere non potuit, ad loca talia particularia, ut ita e nobilibus partibus ad ignobiliores expellatur, & ibidem ulteriorem excretionem nanciſcatur.

2) Bubones *venerei* pro cauſa habent miaſma ſpecificum virulentum, quod per gonorrhæam expelli debet. Quando autem fluxus ille virulentus imminuitur, vel ob quamcunque cauſam ſupprimitur, materia illa noxia in partes vicinas redundat. Interia tamen & hi tumores mere paſſive conſiderandi non ſunt, docet enim experientia, quod natura miaſma venereum, in humoribus jam latitans, ad glanduloſas corporis partes adpellat, in quibus paſſiva redundantia & incarceratio horum humorum minime poteſt concipi.

V. *PROGNOSIS.*

1. Bubonum *benignorum.*

1) Bubones *febriles* multam involvunt difficultatem.

a) Difficulter reſolvuntur, facile autem *retrocedunt*, & tum ſtatus febrilis de novo ingraveſcit, & ob confuſionem, in quam natura poſt turbatam illius intentionem conjicitur, periculoſe communiter exit, præcipue quando incongrua arte repelluntur.

b) Ad *maturationem* admodum refractarii ſunt.

c) Et ſi omnino ad hanc perducti ſint, laudabilem tamen & ſinceram ſuppurationem non facile ſubeunt. Unde in ulcera immorigera, cancroidea, more ſcirrhorum, nonnunquam degenerant.

2) Bubones *pueriles.*

a) Hi nihil periculi fovent.

b) Sponte ſua evaneſcere ſolent.

2. Bubonum *malignorum.*

1) Bubones *peſtilentiales.*

a) De his tanto magis valet, quod de bubonibus, e febribus *benignis* productis, diximus. Negotium enim inflammationis & maturationis, uti in partibus glanduloſis difficulter ſuccedit, ita impeditio talis tanto periculoſior eſt, quanto minus materia illa virulenta, quæ excerni debet, ob præcipitem, quam infert noxam, nempe

pe ſphaceloſam corruptionem, præcipue in plethoricis, moram patitur.

b) Interea tamen iii bubones, æque ac *anthraces*, meliorem in peſte ſpem faciunt, quam ulla alia phœnomena.

c) Simpliciter reſpiciunt *ſuppurationem*, non autem *diſcuſſionem.*

d) Quando abſceſſus apertus eſt, feſtinantem conſolidationem ante non admittunt, quam natura intentionem ſuam excretoriam per talem aperturam plenarie obtinuerit.

e) Qui bubones (latiore ſenſu ſumti) in capite proveniunt, periculoſiores aliis eſſe cenſentur. Loci enim dignitas & ſenſibilitas non fert tales collectiones, omni periculo non liberas.

2) Bubones *venerei.*

a) Hi *ſponte*, multo minus *cito*, non tendunt ad ſuppurationem, neque etiam per artem tempeſtive ad illam deducendi ſunt, hinc ſatis temporis concedunt, ut gonorrhæa ſuppreſſa revocetur, & reſolutio illorum obtineatur.

c) Nihilominus refractarii ſunt, neque ita promte, ob lymphæ ſpecificam coagulationem, reſolvuntur, præcipue quando jam diuturnitate obfirmati ſunt, & miaſma venereum altius in humores diffuſum eſt.

d) Quando autem ad maturationem degenerant, vel incongrua arte ad illam deducuntur, non eſt laudabilis ſuppuratio. Unde facile ulcera venerea, diuturna, fiſtuloſa propullulant.

VI. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Bubonum *benignorum.*

1) Bubones *febriles* ita tractentur.

a) Eſſentia alexipharmaca *Stahlii* temperata aliquoties per diem, conjuncto regimine diapnoico, propinetur.

b) Verſus veſperam ſemel vel bis exhibeatur pulvis temperans ex antimoniato fixo, nitro, abſorbente citrato, & ſale digeſtivo paratus.

c) Hæc diu continuentur, & humectantia ſufficienter aſſuman-

mantur.

d) *Externe* applicentur discutientia camphorata e. g. spiritus vini camphoratus crocatus, epithema e radicibus & herbis resolventibus & nervinis, sæpius jam commemoratis, addita camphora, parata.

e) Si discussionem respuant hi bubones; id quod potissimum e dolore ardente, jugiter continuante cognoscitur, *maturatio* promoveatur per Cataplasmata temperatiora & fotus calidos.

f) Deinde *abscessus* aperiatur, &, ut moris est, tractetur.

2) Bubones *pueriles* ordinarie non indigent medicatione. Quando autem congestio talis insolentior observatur, & aliqua incommoda parit, discutientia camphorata, emplastri forma, possunt applicari e. g. empl. *Mynsichti* camphoratum, ut affluxus occupetur.

2. Bubonum *malignorum*.

1) Bubones *pestilentiales* ita tractentur

a) *Interne* remedia illa continuentur, quæ tabula medica de peste commendata sunt.

b) *Externe*.

α) Si mediocris adhuc molis sint, & reliquæ circumstantiæ consentiant, per providam *sectionem* exstirpentur, & deinde hæmorrhagia per spiritum vini rectificatissimum sistatur.

β) Si *profundiores* sint, per *attrahentia* (ipsa adeo subinde vesicatoria) quantocius provocentur, & postea *suppuratio*, qua fieri potest celeritate, promoveatur.

γ) *Ambitus* per discutientia camphorata defendatur, ne affluxus mundificationem retardet.

δ) *Consolidatio* soli naturæ relinquatur, festinatio enim hic præcipue nocet. *Confer. Cautel.*

2) Bubones *venerei*.

a) Cura *interna* petatur e tabulis *medicis* de *gonorrhœa* & *lue venerea*, atque ad gradum, quem malum hoc attigit, applicetur. Ante omnia vero gonorrhææ revocandæ & corrigendæ, vel fluoris albi, ratio habeatur. Conferatur methodus tabulæ medicæ de lue venerea num. 15. In specie per *Unguentum Paracelsi. Vid. Cautel.* 3. *b*) *Ex-*

b) *Externe* ſequente modo procedatur.

α) *Diſcuſſio* mature tentetur per reſolventia & diſcutientia, ſæpius jam nominata, e. g. per ſacculos e rad. & herbis convenientibus repletos & ſpiritu vini camphorato crocato humectatos, item per unguentum mercuriale, empl. diachyl. cum gummatibus.

β) Si diſcuſſio obtineri non poſſit, maturatio promoveatur per Cataplaſmata emollientia oleoſa, it. empl. de meliloto. Nonnulli *attrahentia* præmittere docent, ſed quia affectus non adeo urgens eſt, non ſunt abſolutæ neceſſitatis, ad minimum *temperata* eſſe debent.

γ) Poſtea apoſtema, qualitercunque ſuppuratum, aperiatur, & deinde per digeſtiva & mundificantia tractetur. *Conf. Tabula de ulceribus venereis.*

VII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Bubones, qui *febribus* ſuccedunt, pro aliquali excretione æſtimandi ſunt. Unde ſæpenumero patientes per illos ſublevantur, & quia retropulſio eorum vitæ periculum inducit, omni circumſpectione cavendum eſt, ne loco *diſcutientium* applicentur *repellentia*, quæ in univerſo foro Chirurgico incredibile damnum inferunt.

2. *Pancovius* de *floribus hyoſciami* pollicetur, quod bubones recentes diſcutiat & tollat. Experientiæ hoc relinquitur.

3. Commendat *Paracelſus unguentum*, ad vulnera venenata, quod mirifice *bubones venereos* reſolvit, & materiam hanc per gonorrhæam vel fluorem album eliminat. Paratur autem ſequente modo Rec. Emplaſtr. de galban. matricale, miſceatur cum ſuccino, mediante terebinthina ſoluto.

4. Si bubones *venerei* intra aliquot ſeptimanas maturationi non obediant, ad *fortius* maturantia progrediendum, & deinde apoſtema tanto majore ſollicitudine mundificandum eſt per eſſent. bulſam. *Stahlii*, lign. quajaci & ejusdem oleum empyrevmaticum cum unguento digeſtivo miſcendum.

5. *Conſolidationem* præſtat ſoli naturæ relinquere, quam præmature illam promovere. Tanto magis caveatur, ne *ſuperficialis* conſolidatio tentetur, & ex apoſtemate uleus, atque

ex hoc fiſtuloſa conſtitutio ſubrepat. Balſamicæ modo dictæ eſſentiæ hoc malum præcavent.

6. De bubonibus *peſtilentibus* notandum, quod, cum anno 1682. & ſequentibus peſtis graſſaretur, hinc inde chirurgi bono cum eventu illos immediata ſectione exſtirpaverint.

7. Dextra autem opus eſt operatione, periculo enim tam a priori quam a poſteriori non caret.

1) A *priori* quidem, quando materia adhuc eſt in motu, & in bubonem verum nondum congeſta, non ſufficit exciſio portionis illius, quæ in bubonem *imperfecte* quaſi extruſa eſt.

2) A poſteriori autem ipſa operatio, uti non omni caret periculo, ita etiam incerti eſt eventus.

8. *Stahlius* Veterum ſententiam probat, qui peſtilentes bubones & anthraces *cauterio actuali* adurere cenſebant. Subjungit rationem, quod *ignis* plus penetret & curet, quam *ferrum*, præcipue in ejusmodi fermenteſcentibus & putrilaginoſis materiis.

9. Practici & Chirurgi dehortantur, ne poſt ſectionem tumorum peſtilentialium, uti & ſcirrhorum cancroſorum *hæmorrhagia* ſtatim cohibeatur, ut directio materiæ ad hanc partem exitum nanciſcatur, & illud, quod ſpiſſius eſt, una extrudatur.

10. *Stahlius* in hiſce caſibus commendat, ut *per initium* eſſentia *myrrhæ*, & deinde *ſpiritus vini rectificatiſſimus* infundatur. Nam eſſentia *myrrhæ*, licet cum optimo ſpiritu vini, qui per ſe fluxum ſanguinis cohibet, paretur, hæmorrhagiam tamen non ſiſtit, ſed ſanguinem magis liquat, adeo, ut vulneribus, in quibus ſanguis non ſufficienter fluit, infuſa largum hæmorrhagiæ fluxum provocet.

11. Præterea eſſentia *myrrhæ*, ſtatim poſt talem *ſectionem* infuſa, cohibet corruptionem putredinoſam, a bubonibus peſtilentibus metuendam; *ſpiritus* autem *vini rectificatiſſimus*, poſtea infuſus, fluxum ſanguinis, quantum ullum aliud medicamentum, ſiſtit.

12. *Vaſa majora*, quæ in regione inguinali reperiuntur, multam ſane circumſpectionem ab illis requirunt, qui bubones ſectione exſtirpare conantur,

13. In

Unable to display this page

partes glandulosas occupant, satis pertinaciter se gerunt. Quemadmodum enim natura motibus talibus expulsivo congestoriis materiam noxiam retropulsam a partibus vitalibus distinere intendit, & continuo per motus tales congestorios ad talia loca, particulariter selecta, appellit, ita facile comprehendi potest, quod horum tumorum discussio non ita facile & prompte succedat, nisi intentioni naturæ alia conveniente ratione satisfactum sit.

2. Tumores *mammarum*, quamdiu recentes & hinc molles adhuc sunt, atque lac in illis mobile est, facilius discussionem admittunt, quam si lac coagulatum vel in plenariam stasin deductum sit. Quando profundi sunt, facile abeunt in corruptionem ulcerosam. Deficiente mentium fluxu, & accedente sanguinis ad mammas congestione, status fit periculosior, & facile inflammationes proveniunt, verbo *cancer* metuendus est *occultus*, & denique *apertus*. Animi pathemata uti stasin lactis inducunt, ita malum hoc quam notabiliter exasperant. Ablactatio his mammarum tumoribus sæpius ansam præbet, id quod per vulgus notum est.

III. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Methodus, hos tumores tractandi, in genere convenit cum illa, quam præcedentibus duabus tabulis indicavimus.

2. In specie autem adhuc notare convenit, quod *flores sulphuris* ad duo grana pro dosi reliquis medicamentis adiici queant, si tumores a *retropulsis ulceribus* dependeant; nisi quidem peculiaris subjecti sensibilitas, nimia siccitas, vel alia morbida constitutio obstet.

3. Quando autem hac ratione scopus non obtinetur, *blanda salivatio*, de qua prioribus tabulis nonnihil jam diximus, usu venire potest in refractariis talibu & duris tumoribus.

4. De tumoribus *mammarum* speciatim monere conducit, quod, quo magis commotiones inflammatoriæ concurrunt, eo magis temperantia, absorbentia citrata, nitrosa & salia digestiva reliquis *internis* combinanda sint. *Externe* autem in talibus tumoribus inflammatoriis discutientia camphorata crocata tanto magis commendantur, admixtis moderate reprimentibus. Frictio mammarum, & lactis placida emulsio ad discussionem etiam faciunt, observata hac cautela, ut quotidie minore quantitate lac exsugatur. 5. Quan-

5. Quando autem discussio non habet locum, suppuratio & apertio promovenda, & hæc quidem interdum per actualem incisionem; ambitus autem per camphorata defendendus est.

IV. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Quoniam *retropulsio* achorum, scabiei & aliorum ulcusculorum tam familiaris est, & non solum pertinaces tumores, modo descriptos, sed etiam plurima prothea symptomata & pertinacissimos anomalos motus, modo versus exteriora, modo versus interiora collectos & directos invitat, quam maxime cavendum est, ne per muliercularum querelas in devias ducamur, & ulcerantibus affectibus infantilibus atque puerilibus per nuda *repellentia* & *exsiccantia* occurramus.

2. *Mammarum* tumores, ad maturitatem perducti & aperti egregie absterguntur & mundificantur per *succum vel decoctum tabaci.*

3. *Essentia balsamica Stahlii*, multa essentia succini imprægnata, intra apostema exiguis guttulis applicata, resistit ulcerationi cancrosæ. Facit etiam ad consolidationem, admixta portione balsami *Peruviani* vel *Copaivæ.*

4. *Diæta* selecta majoris est necessitatis in *mammarum* affectibus, lactis corruptionem foventibus, quam in aliis unquam. Augmentum enim immediate quasi accipit læsio per chylum vitiatum affusum.

TABVLA XXIII.

DE TUMORIBUS TUNICATIS, NEMPE MELICERIDE, ATHEROMATE, STEATOMATE.

I. *DIFFERENTIA.*

Differunt tumores hi *saccati*, qui a Gallis *lupi* appellantur, sequente ratione.

1. *Meliceris* est tumor mollis. Vnde admotis digitis statim cedit, illis autem retractis pari fere celeritate recurrit. Con-

tinet materiam *mellis* consistentiam, & fere etiam illius colorem referentem.

2. *Atheroma* est tumor quodam modo durior, & continet materiam *pultaceam*, *farinaceam*, *furfuream*. Derivatur ab ἀθηρα pulticula.

3. *Steatoma* reliquos duritie superat, & continet materiam *sebo* similem. Derivatur a στεαρ, *sebum*. Germ. Speck-Beulen. Differt tamen a *struma*, cui duritie cedit, neque, sicut hæc, tam inæqualem habet tumorem.

4. Ceterum in hoc conveniunt tres hi tumores

1) quod peculiari membrana, satis firma & tenace, quasi sacculo inclusi & ad veram maturationem inepti sint, a parvulo nodo incipiant, atque sensim & diu excrescant.

2) In quauis corporis parte tumores hi cystici nascantur.

3) In superficie sub cute lateant.

4) Huc illuc quodammodo moveri possint.

5) In *Steatomate* & *atheromate* fibrillæ quædam intertextæ sint, quasi moveantur seu trahantur, vehementem sensum excitent.

II. *CAUSÆ.*

1. Causa *materialis generalior* est *lymphæ inviscatio.*

2. Causa *specialior* est *stasis lymphæ* hujus inviscatæ, in peculiari corporis parte.

3. Causa *formalis* s. *efficiens* est ipsa circumspecta natura, quæ materiam talem membrana includit, ut ab affluxu & contactu reliquorum humorum defendatur, & tanto diutius sine corruptione in hoc sacculo delitescere possit.

4. Causæ *antecedentes*, lympham obviscantes, variæ sunt, inter quas principem locum habet *miasma venereum.*

III. *PROGNOSIS.*

1. Tria hæc tumorum genera non ita frequenter quidem occurrunt, minime omnium *atheromata*, contumacis autem re vera sunt indolis, & plurimum negotii Chirurgo facessunt. Medicamentis rarissime cedunt, & ad mortem usque perdurare solent.

2. In-

2. Interea tamen per plures annos ſine corruptione & periculo in ſacculis ſuis deliteſcere poſſunt.
3. Hinc niſi tumor ſit enormis, neque in loco maxime incommodo, tolerari potius, quam ſectioni ſubmitti ſolent a multis patientibus, præcipue, quia doloris ſunt expertes, & raro partium functionibus impedimentum afferunt.
4. Si poſt materiæ emunctionem *folliculus* non prorſus exſtirpetur, recidivam parit, aut ſi tantillum illud relictum fuerit, ulcus fiſtuloſum diuturnum & fœtidum inducere ſolet.
5. Membrana denſa & tenax tam reſolutionem hujus ſtaſeos, quam corruptionem impedit, & ſic ex parte obeſt & ex parte prodeſt.
6. Quando autem materia contenta agilioris eſt indolis; uti in cauſis luis venereæ ſubinde eſſe ſolet, tum citius corruptio inducitur & membrana roditur.
7. Præcipue *melicerides* corroſivam indolem præ aliis citius exhibere & oſſa arrodere obſervantur. Maxime ſi incongrue tractentur.

IV. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Interna* medicatio, uti ſub *prognoſi* jam dictum, parum quidem auxilii hic confert, poſſunt tamen corpus præparantia præmitti, inprimis ſi inquinamentum venereum hos tumores induxerit, vel iisdem ſupervenerit. In tali caſu neceſſaria ſunt antivenerea, quæ ſecundum methodum & gradus differentiam, tabula *medica* de *lue venerea* commendatam, poſſunt applicari.
2. *Externe* ſequente modo incedendum eſt.
   1) Si tumores hi adhuc ſint recentes, reſolutio & diſcuſſio illorum, licet anceps ſit, tentetur per eadem reſolventia topica, quæ præcedentibus tabulis jam allegata ſunt, præcipue per *camphorata*, emplaſtr. *Sap. Barb. camph.* de *cicuta* camph. *de ranis vigonis* cum mercurio aucto, empl. *diachyl. c. gumm.* item etiam per compreſſionem cum *lamina ferrea.*
   2) Suppuratio uti intricatum eſt negotium, ita maturantibus nulla ratione reſpiciatur.

3) Quan-

3) Quando obfirmati ſunt tales tumores, efficaciſſimum & optimum eſt remedium, ut ſimul & ſemel *exſcindantur*. Legi hic meretur *Severinus de recondita abſceſſuum natura*. Nempe inciſio fit cruciatim, materia mediante commodo cochleari e folliculo eximitur, & denique ipſe folliculus extrahitur.

4) In *fovea* deinde conveniunt myrrhata, ſuccinata, pauxillum terebinth. & maſtich. in *ambitu* autem penetrantia discutientia, e. g. empl. diachyl. cum gummatibus bene ſolutis, cum camphora malaxat.

V. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Nonnulli auctores *ſepticum* præferunt *actuali inciſioni* cum ferro. Sed his aſſenſum non præbemus.

2. Ante *cauſticorum* applicationem materiam emolliendam prius commendant mediantibus emplaſtris emollientibus.

3. *Muſitanus*, educta materia, ad folliculum deſtruendum oblinit illum penicillo ſpiritu ſalis armoniaci, vel oleo mercurii albi leviter imbuto, uſque dum æger dolorem perſentiſcat, & ſanguis appareat. Sed ſuſpecta ſunt corroſiva, neque iisdem indigemus, quia folliculi extractio ſine his fieri poteſt.

4. Nonnulli tumores hoſce ſuperficiales *deligant*, ſed hæc deligatio rarius locum habet, nempe in illo ſolo caſu, quando tumor circa ſui radicem ſeu centrum anguſtus & pendulus ſeu faſtigiatus & imminutus, circa peripheriam autē expanſus eſt. Ceterum quia ſucceſſive fit hæc operatio & toto hoc tempore multi dolores perſentiſcuntur, præferenda eſt *exſciſſio*.

5. *Salivatio*, quam multi probant, non commendatur, niſi ſubſit cauſæ venereæ talis gradus, cui ſalivatio deſtinata eſt. Et licet in primis horum tumorum initiis reſolutionem præſtare poſſit, nulla tamen ratione violenta talis medicatio tali exiguo incipienti affectui, qui ſecurioribus remediis ſuperatur, adhibenda eſt. Decocta enim antivenerea ſufficiunt.

6 *Decocta* hæc *antivenerea*, uti ſatis notum eſt, parantur e lignis & radicibus. Notandum autem, quod *radices* in affectibus *ulceroſis* majorem uſum habeant, quam ligna, quæ tamen

tamen in vagis internis corruptelis non aſpernuntur. *Succinata* utiliſſime etiam hic adhibentur.

7. Allegat *Stahlius* exemplum de exitiali eventu puellæ ſex annorum, *ſteatomate*, nucis juglandis magnitudinem ultimo referente, affectæ; quem tumorem primus Chirurgus maturantibus, emollientibus & tandem acribus tractaverit, donec tandem rumperet, ſed ſine laudabili ſuppuratione, & fruſtranea ſubjuncta multa medicatione. Poſtea alterum Chirurgum *ſalivationem* adhibuiſſe, ſed ſine ſucceſſu. Tandem viribus exhauſtam & extenuatam mortuam eſſe. Et ſic in ulceraſcente tali ſtatu tam mercurialia quam ſeptica nocent.

8. Ceterum adhuc notandum, quod, ſi tumores hi obfirmati ſint, plerumque etiam viſcera interna talibus nodis obſeſſa reperiantur, quemadmodum in cadaveribus ſectis vidimus. Sic e. g. in adoleſcente 18 annorum defuncto ſequentia detecta ſunt.

1) *Duodeno* inteſtino magnum *Steatoma*, gallinacei ovi ambitum æquans, ita collocatum incumbebat, ut *venam portæ* & *ductum communem biliarium* comprimeret.

2) *Meſenterium* innumeris exiguis talibus tumoribus, ſebacea materia refertis, conſpiciebatur, in *centro* autem *Steatoma* erat, quod alterum magnum in duodeno magnitudine ſuperabat.

3) In *pulmonibus* multæ itidem glandulæ induratæ & ſebacea materia refertæ erant, & quidem e ſiniſtro latere erant hæc tubera continua & ſpiſſe cohærentia cum illis, quæ per collum ad aures usque pertingebant, in dextro autem latere majora erant, in pectus autem non deſcendebant, ſed ſenſim decreſcendo ad humerum deſinebant, integramque libram exciſſa ponderabant.

9. Suppeditant autem hæ obſervationes talem uſum practicum, ut non nimium polliceamur, quando tales tumores ſaccati obfirmati offeruntur, bene conſiderando, quod, ſi omnino dextra exciſſione tumores illi *externi* removeantur, patiens tamen nihilominus ob internarum partium corruptionem vitam perdere poſſit.

10. Interea *exscissio* ipsa peritam administrationem requirit, nempe cutis superstrata ita est secanda, ut tota tumoris moles circumcirca sit liberata & radix detecta, atque ita *tumor* cum *petiolo* suo radicitus, nullo frustulo relicto, possit exstirpari.

TABULA XXIV.
DE
GANGLIIS.

I. DEFINITIO.

Ganglium est nodus in partibus tendinosis, osseam subinde duritiem exhibens. Derivant a græco, γάγγλιον, quod per contortionem nervi præternaturalem interpretantur. German. vocatur ein Ober-Bein.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Ganglia* non quidem inter *scirrhos* numeranda sunt, meliore tamen jure ad hos, quam ad *excrescentias* referuntur. Nam in excrescentiis *nova* structura supponitur.
2. Et, quemadmodum *scirrhi* reliquos tumores magis simplicio-res, etiam saccatos, præcedente tabula tractatos, duritie superant, ita ganglia ipsis adeo scirrhis duriora sunt.
3. A nodis podagricis per reliquas circumstantias facile distinguuntur.

III. *SIGNA.*

1. Nascuntur ganglia, & tacite subinde, sub cute in partibus tendinosis, extrorsum & introrsum circa carpum.
2. Insidere ejusmodi solent partibus, quæ ossibus sunt propinquæ, raro autem in aliis locis, quam in manibus & pedibus tenerioribus, nimirum tendinibus musculorum, digitos moventium, reperiuntur. Licet *ganglia* dentur a nativitate.
3. Mobile est ganglium, quando musculus movetur & quando pressionibus irritatur, sensum quodammodo dolorificum, quo alias caret, exhibet.

4. Successi-

4. Succeſſive incrementum ſumit, & quidem ita, ut ſub initium paululum mollius ſit, dum vero ſenſim ſuccreſcit, interdum in duritiem inſignem convertitur.
5. Diverſæ ſunt magnitudinis & nonnunquam in uno ſubjecto plura occurrunt, ordinarie autem unum.
6. Quæ magnæ molis evadunt, partis mobilitatem & officium impedire ſolent.

IV. *CAUSÆ.*

1. Cauſa *proxima* de gangliis non poteſt reddi. Semper enim dubium manet, num a *tendinis* induratione, criſpatione & tortuoſa contractione, uti nodi podagrici, an vero ab impacta ibidem materia quadam lenta lymphatica, uti ſaccati tumores tabula præcedente nominati, dependeant.
2. Cauſa *occaſionalis* eſſe ſolet diſtorſio, contuſio, conquaſſatio impetuoſa ſub labore intenſo, ictu, lapſu, wenn man die Hand verſtauchet und vergriffen, oder den Fuß vertreten hat. Licet non immediate ſemper, ſed poſt aliquot demum dies ordinarie ganglia ſuccedant.
3. Non ipſis oſſibus incumbunt ſeu inhærent, quod ex pathognomica illa circumſtantia, dum mobilia ſunt, diluceſcit. Hinc tali reſpectu Uber-Beine non appellantur, ſed hoc nomen a duritie veluti oſſea, quam ganglia inveterata & confirmata nonnunquam exhibent, accepiſſe videntur.

V. *PROGNOSIS.*

1. Ganglia, quo magis attinguntur, commoventur, & fricantur, eo magis accreſcunt, mobilitatem partis lædunt, & tanto facilius dolent, niſi ſub illa compreſſione reſolvantur.
2. Sibi relicta, non facile periculum involvunt.
3. Quemadmodum ex ſe ad *maturationem* & *exulcerationem* nunquam tendunt, ita etiam nulla arte ad talem corruptionem facile perduci poſſunt, niſi quidem *corroſiva* infauſte adhibeantur.
4. Quando autem per inſignem inflammatoriam irritationem circumjacentium partium offenduntur, tunc periculoſi affectus ſpaſmodici exoriuntur, & ulceratio cancroſo-corroſiva exſpectanda eſt.
5. Tolerantur interim facile, niſi admodum indureſcant & augeſcant, quod tamen raro fit.

VI. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

Gangliorum cura consistit in *resolutione*, in hunc finem sequentia remedia adhiberi solent.

1. *Emplastra* e discutientibus penetrantioribus parata e. g.
   a) e Gummi resinis, præcipue galbano, tum etiam Sagapeno, ammoniaco, bdellio, sarcocollo in aceto solutis.
   b) E compositis laudantur empl. saponat, de ranis cum Mercurio, de ammoniaco *Foresti*, præmissa & repetenda inunctione cum oleo amygdal. dulc. vel alia lenitione & emollitione.
   c) Succedit hoc experimentum, quando ganglium adhuc recens est, & in accremento quasi constitutum, atque nucis juglandis quantitatem nondum superavit.
2. *Compressio* moderata, diuturna per plures septimanas continuanda, cum *lamina ferrea*, quæ quotidie arctius, si forte strictura remiserit, comprimitur. Sufficit autem vel simplex talis lamina, vel cum pauxillo mercurii vivi illita & alternis diebus repetita. Hæc itidem in recentibus efficax est.
3. Quando autem jam senescentia sunt, negotium commode non succedit, sed ea in usum sunt vocanda, quæ transpirationem impediendo partes solidas *emolliunt*, & tunc locum habet *pressio fortis* & torsio seu disruptio impetuosa.
   a) *Emollitionem* intendunt per resinam albam aut styracem albam una cum oleo amygdal. dulc. aut oleo liliorum alborum mixtam.
   b) *Disruptionem* per fortem manualem compressionem. Man solle das Uber-Bein zerdrücken, daß die humores mucidi, secundum hypothesin, aus dem folliculo heraus gepresset würden. Disrupto ganglio imponenda commendant *emplastra* superius descripta.
4. Reliqua peculiaria sub *cautelis* tangemus.

VII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Gummi *sagapenum* subtilius quidem est & minus acre quam *galbanum*, magis tamen veluti evanidum, & non tam fortiter agens.

2. Com-

2. Commendatio *salivæ*, jejuni præcipue hominis, ad discussionem recentium gangliorum nota quidem satis est, sed optandum, ut ubique experientiæ responderet.
3. *Laminam ferream* e tali globulo conficiendam commendant, cum quo animal grandius trajectum & interfectum est. Num autem hæc circumstantia ad essentiam rei pertineat dubitamus.
4. Nonnulli Chirurgorum e. g. *Solingen* commendant *exscissionem* gangliorum; quæ vero perperam instituitur, & multis periculosis successibus ansam præbet.
5. *Corrosivis* exstirpare velle ganglium, est res periculosa.
6. De *morsicatione* dicendum etiam est. Commendant nempe nonnulli, ut patiens ipse, vel alius etiam, cum decente modestia, *morsicando* nodum talem emolliat & sensim quasi concerpat.
7. Auctores e. g. *Muys* & *Mekeren* certas encheireses docent, quibus disruptio fieri possit. Prior pollicem ganglio imponere & deinde omni vi premere docet. Posterior manum mensæ imponendam & deinde pugno aliquoties ganglium percutiendum commendat. *Helvetius* malleum ligneum adhibuit.
8. Notum est exemplum viri cujusdam, cujus ganglium satis magnum & durum, vehementibus aliquot percussionibus profligabatur. Der Chirurgus schlug ihm etliche mahl mit aller Hefftigkeit vermittelst einem harten Buche auf das ganglion, da es denn gleich verschwand.
9. *Specifica*, *Sympathetica imaginaria* & ipsa denique *superstitiosa* remedia nominanda restant.
   1) *Contactus* gangliorum a *moriente* aut *mortuo* homine.
   2) In specie manus *filii septimi*, uti strumas, ita etiam ganglia curare dicitur. Es sollen aber keine Töchter darzwischen gebohren seyn.
   3) Absterſio cum *indusio*, in quo homo recenter mortuus est, ita ut sudore emortuali adhuc madidum sit.
   4) Aspectus duorum hominum, uni equo insidentium, & quidem luna crescente. Sed fides sit penes experientiam.
   5) *Baculus* mendico, sine prævia petitione, e manibus ereptus,

& ganglio preſſione admotus. Sed *Muys* ſine talibus circumſtantiis ganglium baculo fortiter percuſſit.

TABVLA XXV.
DE
TUMORIBUS OEDEMATOSIS, SEU FRIGIDIS DICTIS.

I. *DIFFERENTIA.*

1. De his in tabulis medicis jam actum eſt, & quoniam magis pharmacevticam medicationem, quam chirurgicam reſpiciunt, hoc loco ea tantum tangemus, quæ perverſas Chirurgorum tractationes avertere & juſtas limites adſignare illis poſſunt.
2. Hinc omnino diſtingui debet inter tumores œdematoſos, qui ab *externis* cauſis inducti ſunt, adeoque & topicam discuſſionem exſpectant, & inter eos, qui ab *interna* cauſa, decubitu nempe immediato & congeſtione humorum ad partes exteriores, originem duxerunt, adeoque & altiorem in viſceribus ſcaturiginem agnoſcunt.

II. *CAVSÆ.*

1. Plerique autem tales tumores ortum ſuum ab *interna* cauſa ducunt, nempe a lymphæ & ſeri organis ſecretoriis obſtipatis, atque hinc uſu eorum depuratorio intercepto.
2. Nonnulla œdemata ab *externis* cauſis naſcuntur, e. g. a refrigerationibus, fibras cutaneas relaxantibus, emollientibus, humores tranſeuntes coagulantibus, item, a contuſionibus, perverſis medicationibus *topicis*.
3. Sic contingunt particularia talia œdemata non raro poſt ſtaſes ſanguineo-eryſipelaceas & phlegmonodeas, ſubtilibus diſcutientibus tractatas.

4. Un-

4. Unde *Paracelſus* in chirurgia ſua, ubi de cauſis œdematum differit, illorum originem a refrigeratione partis affectæ deducit, neque ibi *actualem* modo refrigerationem deſignat, licet & hæc non parum concribuere poſſit, ſed magis *potentialem*.

5. Quando enim affectus eryſipelacei & phlegmonodei emplaſtris refrigerantibus, vel *ſolis* camphoratis tractantur, priore modo ſerum coagulatur, poſteriore autem ſanguis ſubtilior reprimitur, ſerum autem remanet. Unde œdematoſus tumor, frequenter etiam *ſcirrhus ſanguineus*, ſuccedit.

III. *METHODUS CUM CAUTELIS PRACTICIS.*

1. In tractatione *œdematum*, a cauſa *interna* dependentium, prima cautela hæc ſit, ut omnis *inſtrumentalis* chirurgia excludatur.

2. Peſſimum enim revera eſt conſilium, œdemata *ſcarificationibus* profligare velle, præcipue quando jam diutius hæ ſerunt. Cum enim ortum ſuum e longinquo quaſi habeant, abſurdum eſt, effluxum evacuare, fontem aut affluxus intactum relinquere, nedum tollere.

3. Periculoſum præterea eſt, ſi patientes ſint cacochymici, aut intemperie ſcabioſa vel venerea adfecti. In his enim circumſtantiis tanto periculoſior eſt *ſcarificatio*, quia vulnuſcula ægerrime conſolidantur, & hinc ulcerationi anſam præbent.

4. Sic etiam œdemata talia, a cauſa *interna* ortum habentia, multa circumſpectione per chirurgiam *medicam* tractanda ſunt. Quando enim cito repelluntur, eadem fere pericula inferunt, quæ ab affectibus inflammatoriis retropulſis inducuntur.

5. Teſtantur enim numeroſa hujus rei exempla, quod dejectio appetitus, magnæ anguſtiæ, reſpirationis difficultas, virium proſtratio, agrypnia, febres acutæ, cum vitæ ſubinde periculo, ſuccedant, quando tumori pedum œdematoſo ſpontanea retroceſſio vel arte facta retropulſio ſupervenit.

6. Mo-

6. Monent Medici quidam, ut remedia *interna* cum *externis* debeant combinari. Sed revera ſi *interna* efficacia juſta continuatione adhibeantur, non opus erit externis. Si etiam *interna* remedia operæ pretium non faciant, ab *externis*, niſi periculum inducere velimus, prorſus abſtrahendum.

7. Optandum ſane eſſet, ut Chirurgi in hiſce caſibus prorſus abſtinerent. Conveniens etiam horum œdematum *topica* tractatio ab illis rariſſime exſpectanda eſt. Vnde magis conſultum ducimus, ab omnibus remediis externis dehortare, quam caſibus fortuitis patientem exponere.

8. In ſpecie notandum eſt, quod in hiſce tumoribus non conveniant pro *pinguedines*, quia eryſipelaceam provocant ſtaſin, vel etiam facile ad ulcerationem talia œdemata deducunt. Neque *adſtringentia* locum hic inveniunt, e. g. *Colcothar Vitrioli*, quod emplaſtris admiſceri ſolet. *Exſiccantia* quoque non profunt, e. g. cadmia, tutia, ſpodium, pompholix. Talia enim non tam in *clauſis* tumoribus, quam ſoluta illorum unitate per ſtypticitatem ſuam aliquid præſtant.

9. Itaque de *externis* nihil, quam ſolam congruam *diætam*, præcipue cibos *Zingibere* conditos, commendamus, & ab animi pathematibus ſibi temperandum quam maxime ſuademus.

10. Quando ſtaſes tales ad *ulcerationem* inclinant, quæ tamen quovis modo impediatur, ſuadent nonnulli, ut *ſulphuris* externo uſu hoc impediatur; quemadmodum excretiones ſcabioſæ hac ratione repelluntur. Sed licet hoc conſilium non plane de nihilo ſit, cavendum tamen quam maxime, ne ſulphur inconvenientibus formulis vel alia incongrua methodo adhibeatur.

11. Recentiores quidam *formulas ſulphuratas* in lixiviorum conſiſtentia præſcribunt, e. g. lixivium e ſcoriis reguli antimonii paratum, ſulphure antimonii imbutum. Sed experientia ſiniſtra circumſpectionem docet. Certum enim eſt, quod ſolutio ſulphuris antimonialis efficaciam exſerat cauſticam. Vnde cuti maculam rubicundam facile inu-

inurit, atque hinc excoriationem & ulcerationem in parte affecta ſuſcitat. Et ſic contrarium hac methodo præſtat.

12. Si autem *ſulphur* omnino in uſum trahere velimus, in illis frigidis humoribus, qui a cauſis *externis* originem ſuam ſumſerunt, præſtat illud *in ſubſtantia* vel diluta tantum ſolutione adhibere, & quidem hac ratione. Lixivium ſulphuratum poſt ſui coctionem aqua ulteriori magis diluatur, membrum affectum eodem aliquamdiu fomentetur, poſtea etiam aceti aliquid lixivio inſtilletur, mediante quo nexus ſulphuris & alcali diſſolvitur, ſulphur præcipitatur, netrans illius odor percipitur, & ſic penetrantiſſima ſua efficacia ſe inſinuare poteſt.

13. *Emplaſtra* quæ hoc loco conveniunt, ſunt e. g. Saponat. Barb. camph. *Mynſichti diaphoreticum.* Hoc diaphoreſin non promovet, ſed ita tantum nominatur, quod non æque, ut alia emplaſtra, poros obſtipando, tranſpirationem impediat. Si his emplaſtris aliquid ſulphuris inſpergatur, egregium uſum præſtant.

14. Emplaſtrum de meliloto, modice camphoratum, imponi quoque poteſt, non continuo ſed per vices, ita ut per noctem imponatur, per diem iterum removeatur, ne ob nimiam ſanguinis attenuationem ulceratio inducatur. Nocent autem emplaſtra *valde gummatoſa*, aut *reſinoſa tenacia.*

15. Ab *acrioribus* remediis, e. g. oleis deſtillatis, gummi-reſinis, abſtinendum vel ad minimum ſibi temperandum. Semper enim plus hic valent temperata reſolventia & diſcutientia.

16. Unde non contemnendus eſt uſus herbæ *chelidonii majoris recentis*, leviter conquaſſati, & paululum calefacti, ad fundendos enim humores aliquid contribuit.

17. Sic folia *bardanæ majoris*, leviter conquaſſata, tumoribus talibus conveniunt.

18. Diſſolutioni ſtaſium œdematoſarum etiam inſeruiunt *rad. bardanæ* (cujus *folia* modo commendata ſunt) *Sigill. Sa-*

lom. bryon. piper murarium quoque & *fœnu græcum*, ſi tanquam epithema *ſiccum* adhibeantur.

19. Ab *humidis* nimium epithematibus & cataplaſmatibus abſtinendum eſt. Hinc loco aquæ *vinum* vel *urina* pro decocto conficiendo in uſum trahatur. Sicuti etiam urina & urinoſa excrementa e. g. ſtercus caprillum & ovillum tepide impoſita non contemnendæ efficaciæ deprehenduntur. Ruſticus quidam liberavit aliquem ſolo fimo vaccino impoſito; fuit autem œdema, a cauſa externa productum.

20. Inter odorifera *petaſitis* & folia ejus recentia, per ſe calide impoſita, laudantur. Si vero in *decocto* adhibere placeat, præſtat halitus forma applicare, ut nempe decoctum fervens vel in vas conveniens effundatur, vel lateribus candefactis affundatur, ut ita vapor ad partem affectam penetrare poſſit; cavendo tamen ne adurendo partem lædat.

21. Frequentiori uſu ſi repetantur, ſub initium conficiantur *vino*, poſtea *aceto*, ſive ſolo ſive vino admixto, ſemper tamen major portio aceti quam vini ſumatur. Acetum enim partim reſolvit, partim conſtringit; ſicuti omnia externa, quæ hic uſum habere poſſunt, partim humores reſolvere, partim etiam vias roborare & partes ad lenem ſtricturam provocare debent; quo nomine *acetum* efficax eſt.

22. Quando humores *diutius* hæſerunt, tunc discuſſio vel plane non, vel ſegniter procedit; id quod bene notandum, ne putemus, cogi poſſe negotium.

23. *Decoctum tabaci* in recentibus œdematoſis tumoribus commendationem meretur, vel *ipſe tabacus* cum butyro non ſalito in unguentum redactus. Ubi tamen attendendum, ne nimium butyri ſumatur, atque pinguedine hac noceatur, ſed paululum *ſaponis* admiſceatur, vel *empl. Sapon. Barbette* alternando imponatur, neque nimium frixentur, alias tabacus odorem & penetrantiam ſuam amittit. Nota ſunt exempla, in quibus felici ſucceſſu hæc applicata ſunt.

24. Sed

24. Sed iterum monemus, hæc topica applicanda esse œdemati tantum illi, quod a causis *externis* dependet; in aliis non æque necessaria sunt.

25. Ceterum, uti œdemata *hydropica* calore resolvuntur, frigore autem redeunt, e contra *particularia* œdemata frigore constringuntur, & calore turgent, ita ex hisce redundat, quod, si omnino externa ubique applicare velimus, emplastica adstringentia particularibus, a frigore retrocedentibus, id est a causis externis dependentibus, epithemata autem, fotus, vapores & balnea vaporosa illis, quæ calori cedunt, & a causis internis sustentantur, conveniant.

26. *Bufones* & *lacertæ* a quibusdam externe commendantur. De *olei bufonis* seu *rubetæ* speciali efficacia legatur *Forestus de hydrope*, de usu *lacertarum* interno æque ac externo vid. *Scultetus in armament. chirurg.*

27. Ponunt quidam pedes in *vinacea* calida.

28. *Borrichius* vesicas eximias, aqua calida repletas, ventri imposuit, quibus sudorem excitavit, bono cum effectu.

29. Denique dicendum est de *stricturis* partium satis notis, quas Chirurgi mediante *fascia ampla* in tumoribus œdematosis instituunt. Hæc certe operatio, exceptis paucissimis casibus, arti opprobrio & patientibus maximo damno evenit; præcipue quando tumor a causis internis, a peculiari defluxu rhevmatode originem habet, & per hanc strictúram suspenditur, dissipatur & repellitur, vitæ periculum incurrere possunt patientes. Hanc imperitissimam hominum insciti am jam olim reprobavit *Paracelsus* von der *impostur* mit denen Roll-Binden.

TABVLA XXVI.
DE
HYDROCEPHALO.

I. DEFINITIO.

Hydrocephalus est tumor capitis aquosus, modo partes illius *internas*, modo *externas*, occupans, & a secessione humorum lymphatico-serosorum originem ducens. Derivatur ab ὕδωρ, aqua, & κεφαλὴ, caput. German. der Wasser-Kopff.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Hydrocephalum tabula *medica* de hydrope *particulari* paucis jam tractavimus. Restat, ut nonnulla hic adjiciamus.
2. Duplici autem modo considerandus est hydrocephalus. Collectio enim aquæ contingit
   1) Vel *externe*, ubi *serum* hæret.
      a) Modo inter *cutem* & *pericranium*.
      b) Modo inter *pericranium* & *cranium*.
      c) Huc etiam referri merentur tumores, a *postico* capitis pendentes, qualem recenset *Ruyschius* observat. 52.
   2) Vel *interne*, ubi aqua hæret
      a) Modo inter *cranium* & *duram matrem*.
      b) Modo inter *duram* & *piam* matrem.
      c) Modo inter *has* & ipsum cerebrum, cujus præcipue ventriculi sero referti inveniuntur.

III. *SIGNA.*

A. Hydrocephali *externi*

1. Quando collectio lymphatico-serosa contingit intra *cutem* & *pericranium*, cognoscitur illa e sequentibus
   1) Tumor est *magnus* & *enormis*, ita ut exempla prostent, quorum hydrocephalus plures seri mensuras continuit.
   2) Tumor est *elevatus* in altum, *mollis*, tactui cedens & recedens.
   3) Communiter *pellucidus*, ita ut ipsa aqua conspici possit quan-

quando hydrocephalus inter candelam vel ſolis radios & viſum noſtrum conſtituitur.

4) Sic etiam motus fluctuantis aquæ percipitur, quando hydrocephalus comprimitur.

5) Nullus autem dolorificus ſenſus inde percipitur.

6) Quando vero hydrocephalus talis non per ſe, ſed per cauſam externam, nempe vehementem contuſionem & conquaſſationem exoritur, tunc dolor cum rubedine ſub initium accedit, poſtea autem evaneſcit.

2. Quando collectio ſeroſa intra *pericranium* & *calvariam* contingit, tunc tumor aliquantulum durior, & dolore exquiſito, tenſivo conjunctus eſt.

B. Hydrocephali *interni.*

1. Quando ſeceſſio aquoſa inter *cranium* & *duram* matrem facta eſt, tumor itidem *durus* reperitur, & non cedit, niſi valide comprimatur. Unde eximius *dolor* perſentitur. Nam ſuturæ dehiſcunt & dilatantur. Præterea *oculi* clauſi & cum continuo patientis vagitu *lacrymas* fundunt.

2. Quando inter *duram* & *piam* matrem ſerum ſtagnat, tunc *frons* prominet, *oculi* tument, & extra orbitas protuberant.

3. Quando inter utramque *meningem* & ipſam glanduloſam *cerebri* ſubſtantiam ſeceſſio occurrit, tunc animi & corporis functiones languent, & patientes ſoporiferis facile affectibus corripiuntur; imo cerebrum ipſum, diſſolutis oſſibus bregmatis, extra ſuperiorem calvariæ partem, quando tumor augmentum ſumit, protuberat.

IV. *CAUSÆ.*

1. Hydrocephalus *internus*, uti *infantibus* proprius eſt, ita contingit.

1) Vel *ante* partum, & tunc accuſant vel nimium aquæ potum, vel fructuum acidorum eſum ex parte matris, ex parte autem ipſius infantis inſolitum ipſius ſitum; de quibus rebus, tanquam incertis nihil certi affirmamus.

2) Vel *ſub* partu, nempe quando in partu difficili caput infantis prominet, thorax autem non ſtatim ſuccedit. Unde per ſtricturam uteri ſpaſticam ſtrangulatio quaſi circa venas exoritur *jugulares*, & hac ratione magna ſeri co-

pia versus caput restringitur. Contingit etiam talis strictura, quando rudis manus obstetricis caput infantis comprimit.

3) Vel *post* partum, quia lymphatica vascula adhuc mollia sunt, & ossa cranii nondum coaluerunt, vel, si hoc factum sit, a levi causa dehiscunt.

4) Rariores sunt causæ *internæ*, quæ in hydrope alias culpandæ veniunt.

2. Hydrocephalus *externus*.

Hic violentæ externæ causæ tantum accusandæ sunt, præcipue vehementes contusiones. Talem hydrocephalum in *adultis* etiam subinde occurrere ab auctoribus observatur.

V. *PROGNOSIS.*

1. Hydrocephalus *internus* est affectus calamitosus, & quando *lethargus* accedit, animæque functiones insigniter læsæ sunt, moriuntur tales patientes vel corruptione sphacelosa, vel apoplexia, vel convulsionibus.

2. Hydrocephalus *externus* curam quidem interdum admittit, periculo tamen non vacat.

3. Et quo *importunius* hic affectus sese exserit, eo minus præsidii est in medicamentis; quando autem *lenius* procedit, remedia nonnunquam aliquid præstant.

4. Quando tumor in dies crescit & vasa lymphatica rupta sunt, res est conclamata.

5. Brevioris exitus est hic morbus. Hinc ad rariora exempla pertinet illud, quod ephem. natur. cur. cent. 1 & 2 asseveratur, videlicet talem affectum in duodecimum & vicesimum usque annum protractum esse.

VI. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Interne* proprinentur *nutrici*, &, si fieri possit, etiam infanti, lenia *laxantia*, præcipue phlegmagoga, conjunctis *resolventibus* & leniter *diureticis*.

2. *Externe* mature adhibeantur affectæ parti *nervina resolventia*, & quidem in *sacculis*. Laudantur in hunc finem.

1. *Radi-*

1) *Radices* irid. Florentinæ, cyper. pimpinell. alb. vincetox. bryon. caryophillat. ſigill. Salom.

2) *Herbæ* adianth. alb. puleg. rorismarin. mojoran. ſalv. thym. beton.

3) Flores lavendal. ſpic. chamomill. roſar.

4) *Semina* anis. fœnic. cumin. dauc. coriandr.

5) Locum etiam habent *fotus* & *cataplaſmata* vino parata, conjuncto per aliquot ſubinde horas emplaſtr. Saponat. *Barbette.*

6. His non ſufficientibus ad *operationem* progrediuntur, de qua ſub *cautelis* dicemus.

VII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Radix *iridis noſtratis*, ad grana duo vel tria reliquis *phlegmagogis* addi poteſt. Evacuat enim ſeroſam viſcidam materiam; in ſpecie autem in pectoris infarctu egregie ſe gerit, wenn die Kinder Röcheln oder Keichen auf der Bruſt haben; abeſſe autem debet febris acuta.

2. Hydrocephalus quando in adultis reperitur, ipſa ratio dictitat, quod efficaciora evacuantia, reſolventia & auxilia chirurgica locum habeant; ſed cum omni circumſpectione & reliquarum circumſtantiarum conſideratione.

3. Sic commendant auctores uſum *pulveris ſternutatori* & reliquorum *apophlegmatizantium.*

4. *Hildanus* aquam *calcis vivæ* mediante ſpongia applicavit, & hydrocephalum hac ratione curavit.

5. Alii commendant *ſetaceum*, *fonticulum*, emplaſtra *rubefacientia* vel *veſicatoria*, nuchæ applicanda.

6. Alii *cauterium* occipiti inuri, vel cuti hinc inde *vulnuſcula* infligi jubent. Vid. *Poiſau* de morbis ſeroſis ſect. 2. part 1. c. 1. & *Lamswerden* in appendice obſerv. 33.

7. His omnibus irritis auctores quidam *inciſionem* per *transverſum* commendant, cui recentiores nonnulli *ſcarificationem profundam* præferunt & quidem in illa regione, in qua tumor maximus eſt.

8. In *infantibus* non concedunt operationem, niſi in utero jam materno hydrocephalus adſit & partum impediat.

Sed

Sed quis non videt, esse hanc operationem intricatissimam & periculo plenissimam.

9. In *adultis* hydrocephalus *externus* melius tolerat incisionem, quam *internus*, licet & in tali casu non omne periculum absit.

10. Operatio fit mediante *lanceola* aut *tuba cannulata*, vulgo *trocar* dicta, quam in paracentesi pectoris & abdominis adhibere solent.

11. Incisio in loco *declivi* instituenda, & aqua non simul, sed per aliquot dierum intervalla evacuenda est.

12. Ante operationem omnis nervus intendatur, num per *fotus* aut *cataplasmata* discutientia & nervina discussio obtineri, & ita operatio chirurgica prætermitti possit.

13. Quando cranii ossa non dehiscunt, & aquæ sub illis latent, non alia, quam *tepranationis*, operatio locum habet.

14. Si sub *dura* matre collectiõ serosa hæreat, illa per punctionem incidenda est cum *lanceola*, *plumaceolo* involuta.

15. Quod si vero in *ventriculis* cerebri secessio facta sit, neque *incisio* neque *punctio* locum habere videtur.

16. In hydrocephalo externo *incipiente*, vel si levior humoris extravasati pressio futuras a se invicem dimoveat, fascia, *la capelline* Gallis dicta, usum præstat. Quando autem ulterius tumor progressus est, fascia hæc nullam habet utilitatem.

TABULA XXVII.
DE
PROCIDENTIA UTERI.

I. DIFFERENTIA.

1. Uteri prolapsus diversis sui *gradibus* considerandus est.

1) Vel enim uterus intra *vaginam* tantum prolabitur, & tunc vocatur uteri *descensus*, germ. Senckung der Mutter qui iterum suos habet gradus.

a) Modo

a) Modo enim *leviter* tantum descendit, ita ut solo pondere molestiam in illa regione creet.

b) Modo ad *extrema* vaginæ usque prolabitur.

2) Vel uterus *extra* pudenda prominet, german. Sturtz der Mutter, quæ præcipitatio in specie prolapsus dicitur, & duplici modo contingit.

a) Nunc enim uterus prolabitur sine *inversione*, & tunc orificium ejus internum conspicitur.

b) Nunc *inversus* est uterus, & tunc instar molæ carneæ, quæ caput majoris infantis refert, intra femora propendet, ac serum cruentum e poris & vasis illius profluit.

2. Ad uteri procidentiam, late sumtam, refertur etiam *vaginæ* prolapsus, qui itidem suos habet gradus. Præterea vagina modo *sola*, modo *cum utero* prolabitur. Sola quando prolabitur vagina, tumorem minorem, mollem, instar intestini globosi, exhibet, & interna sui parte saccum refert.

3. Cum prolapsu uteri non confundendæ sunt *excrescentiæ* illæ carnosæ, quæ e vagina uteri sæpius prominent, & non raro in magnam molem excrescunt. In hac diagnosi decipiuntur nonnunquam peritissimi, tam Medici, quam Chirurgi.

II. *CAVSÆ.*

1. Causa *proxima* prolapsus uteri num semper sit *relaxatio* partium ligamentosarum, vel etiam interdum *dissolutio*, Criticis decernendum relinquimus.

2. Qui *dissolutionem* admittunt, sequentem de uteri prolapsu sibi formant nexum causalem.

1) Si vaginæ nexus fibrosus, quem cum partibus vicinis habet, in illo duntaxat loco dissolvitur, ubi ipsi utero proxima est, tunc uterus cum aliqua tantum colli parte, eaque inversa, intra sinum muliebrem descendit.

2) Quando autem universus colli tractus a partibus adjacentibus avellitur, tunc uterus non inversus cum collo inverso extra pudenda prominet.

3. Sic & *solius vaginæ* prolapsum derivant.

1) Modo a ſeparatione illius portionis, quæ pudendo proxima eſt.

2) Modo a ſeceſſione interioris portionis ab exteriore.

4. Cauſæ *occaſionales*, quæ uteri deſcenſum & prolapſum inducere poſſunt, permultæ ſunt, inter quas præcipuum locum habet *partus difficilis*.

III. *PROGNOSIS.*

1. *Prolapſus* uteri, ſtricte dictus, ſeu *præcipitatio*, difficilius reſtituitur, quam illius *deſcenſus*; difficillime omnium, ſi uterus *inverſus* prolabatur.

2. In *vetulis* & *gravidis* omnia ſunt graviora, quam in junioribus, & extra graviditatis tempus conſtitutis.

3. Quando prolapſus a cauſa *violenta externa* inducitur, e g. a rudi obſtreticis tractatione, aut magnis in partu conatibus, tunc majorem in cura involvit difficultatem, quam ſi a cauſis internis ſenſim productus ſit.

4. Quando uterus prolapſus aëri diu exponitur, vel femorum occurſu multum comprimitur, facile inflammatio, gangræna, ſphacelus & mors ſuperveniunt; vel ulcera fætida inducuntur.

5. Si connexio, quam uterus cum partibus vicinis habet, valde labefactata ſit, cura tantum *palliativa* locum habet.

IV. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

Cura duplici ſcopo abſolvitur.

1. *Repoſitione* ſeu *reductione*, quæ ſequente modo obtinetur.

1) Ægra ſupine collocatur, cruribus elevatis ac poplitibus reflexis.

2) Uterus prolapſus conveniente fomentatione fovetur.

3) Linteum duplicatum molle admovetur, & mediante hoc uterus tam diu premitur, donec in ſitum ſuum naturalem fuerit reductus.

4) Quod ſi vero vagina ita intumuerit, ut reductio impediatur, decocto emolliente humectetur, ne inflammatio & gangræna accedant.

5) Quando autem corruptio gangrænodea, in ſphacelum ruens, jam præſto eſt, nullum aliud remedium, quam *exſtirpatio*, locum habet; quæ licet valde anceps ſit, feli-

ci tamen cum ſucceſſu inſtitutam eſſe, auctores quidam teſtantur. Sequentia autem de illa adminiſtranda monent.

a) Ut *exciſio* ita fiat, ne portio quædam corrupta reſtitet.

b) Ut *ligaturæ* debito modo fiant & conſtringantur.

c) Coronidis loco *cauterium actuale* commendant.

d) Sed quis non videt difficultates & pericula, quæ hanc operationem circumdant.

2. *Retentio* quæ obtinetur

1) Vel *ſola quiete* & decubitu in dorſo, per octo aut novem dies, imprimis in juvenculis, quæ ſunt bonæ conſtitutionis.

2) Vel *medicamentis*, externe applicatis, nempe *ſuffimigiis*, & injectionibus uterinis, atque pulveribus adſtringentibus, nervinis. Laudant in hoc caſu.

a) Fumum *ſtercoris bovini*, carbonibus injecti.

b) Corticem *granatorum*.

c) Nuces *cupreſſas*.

d) Poma *gallarum*.

e) *Equiſetum* & *alumen* in aqua ferrariorum aut vino auſtero decocta.

f) *Aquam Hungaricam* cum *lapide medicamentoſo* agitatam, & decocto adſtringente mixtam.

g) *Pulverem ſympatheticum* cum ſpiritu vini *camphorato* & *ſalis*, vel decocto adſtringente in forma fomenti aut injectionis admotum.

h) *Peſſos* e bombace vel linteis contortis factos, & decocto quodam adſtrigente madefactos.

i) *Emplaſtra catagmatica*, inguinibus & hypogaſtrio admovenda.

3) Quando autem moles uteri hiſce remediis non poteſt retineri, aut ægra ſitum hunc diu ſervare recuſat, *peſſaria* german. Kräntzlein, in uſum perpetuum vocanda ſunt.

a) Parantur e *ſubere* aut alio ligno leviore, item ex *ebore*.

b) Variæ ſunt *figuræ*; præferuntur autem quæ habent *triangularem* & *oblongam* figuram.

c) In medio ſunt perforata, ut menſes fluere poſſint.

d) *Funiculo* debent eſſe prædita, quo, ſi viſum fuerit, extrahantur.

e) Quando e lignis parantur, ceræ liquefactæ, cui maſtix, ſuccinum & aſa fœtida mixta ſint, injiciantur, ne corrumpantur, aut aſperitate ſua lædant.

f) Ad uteri cervicem usque immittuntur, & per totam, ſi opus ſit, vitam geſtantur.

V. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Ante repoſitionem uteri conſiderandum eſt, num ordinariæ *excretiones alvi* & *urinæ* ſucceſſum habeant. Sin ſecus, promovendæ ſunt, & quidem per *clyſterem* emollientem, leniter carminativum. Alvus enim quando hac ratione aperta eſt, urina ſponte ſuccedere ſolet.

2. A *purgantibus* autem & *ſtimulantibus* prorſus hic abſtinendum.

3. *Oleoſa* & *pinguedinoſa*, quando adhibita fuerunt, ante repoſitionem bene abſtergantur, ne uterum reductum ad novum prolapſum procliviorem reddant.

4. Ex eodem fundamento manus Chirurgi, uterum reponentis, quando per pinguia inungitur, tantam, uti vulgo creditur, non adfert utilitatem.

5. *Suffimigia* & *injectiones uterinæ*, quæ ad novum prolapſum cauendum applicari ſolent, ſi fluxus menſium vel lochiorum adſit, in tempus commodum differantur, & interea quieta corporis continentia ſervetur.

6. Ab *adſtringentibus* multis & crudioribus, externe applicandis, abſtinendum eſt. *Internus* illorum uſus maiorem adhuc requirit circumſpectionem. Hinc parciſſime debent proprinari *ſang. dracon. oſteocoll.* & quæ præter hæc interne commendari ſolent.

7. *Rouſſetus* libr. VI. cap. 5. *de partu Cæſareo* autumat, quod *peſſaria* intra ipſum uteri fundum ingeri, & ibidem retineri debeant; cui vero ſententiæ plures obſtant rationes.

8. *Ste-*

8. *Sterilitatem* per pessaria non induci, experientia passim confirmat.

9. In *gravidis* quando, ultimis præcipue mensibus, uteri *descensus* observatur (quod non ita raro evenit) *subligaculo* abdomen & uterus contineantur, ne nimium descendat. Accedente vero partus tempore quovis modo caveatur, ne ruditer parturiens tractetur, alias *descensus* in *præcipitationem*, vel plane *inversionem* transit.

10 *Quies* per totum curationis tempus quam maxime commendetur, & ægra caveat sibi a *vociferatione* & omnibus illis causis, quæ tussim aut sternutationem excitare possunt.

TABVLA XXVIII.
DE
PROCIDENTIA ANI.

I. *DEFINITIO.*

Procidentia ani est exitus intestini recti e sede sua naturali, inter egestionem fœcum alvinarum ordinarie contingens, & a relaxatione *tunicæ nerveæ* & *glandulosæ* dependens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Prolapsus intestini recti est tantum *partialis*, nempe tunica duntaxat interior nervea & glandulosa prolabitur, non autem tota tunica fibrosa exterior. Hæc enim partibus vicinis, præcipue spinæ dorsi, tenacibus ligamentis undique annexa est.

2. Hinc fidem fere superat exemplum illud, cujus mentio fit in A. N. C. dec. II. an. I. quod ad integræ ulnæ longitudinem intestinum rectum fuerit prolapsum; cum primis quia universum intestinum in statu naturali vix dimidiam ulnam refert.

3. Cum procidentia ani non debent confundi *protuberantiæ* illæ, quæ in hæmorrhoidibus *cæcis* notabilem sæpe molem

referunt.

III. *CAVSÆ.*

1. Cauſa *continens* hujus affectus eſt relaxatio *tunicæ nerveæ* & *glanduloſæ*, cui ſpecialiſſime adnumeranda eſt paralytica affectio *ſphincteris* ani.

2. Cauſæ *occaſionales* ſunt præcipue ſequentes.

1) Ingens niſus ad ſcybala duriora dejicienda.

2) Partus difficilis, in quo itidem talis vehemens niſus occurrit.

3) Crebriores & diuturnæ alvi fluxiones, præcipue acres, bilioſæ, dyſentericæ. Huc etiam referendæ ſunt frequentes draſticæ purgationes

4) Molimina hæmorrhoidalia impetuoſa.

5) Vulneratio ſphincteris a caſu, ictu, inciſione, quæ ſub calculi exſectione vel fiſtulæ ani apertione nonnunquam contingit.

6) Aſcarides, in inteſtino recto ordinarie ſtabulantes.

IV. *PROGNOSIS.*

1. Recens prolapſus inteſtini recti nihil alit periculi; niſi temporis diuturnitas illud adferat. Quando autem inflammatio, gangræna & ſphacelus accedunt, lethalis utplurimum eſt affectus.

2. Facilius curatur in junioribus, quam adultis.

3. Procidentia ani, quæ ab aliis morbis dependet, e. g. dyſenteria, paralyſi ſphincteris, prius non curatur, quam ſublatis cauſis antecedentibus.

4. Quando a vehemente tantum niſu procidentia ani producta eſt, tunc vel ſponte introrſum cedit inteſtinum, vel levi manuali opera reponitur.

5. Prolapſus ani, qui nonnullis mulieribus tempore imprægnationis ordinarius eſt, poſt partum iterum ceſſat.

V. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

Cura abſolvitur duabus indicationibus, videlicet *repoſitione* & *retentione*.

1. *Repoſitio.*

1) Prolapſum inteſtinum in priſtinum reponere locum levi manuali opera ordinarie ſuccedit.

2) Quando autem *inflammatorius* tumor repoſitionem impedit,

pedit; tunc pars inflammata emollientibus & discutientibus prius fovenda est.

3) *Scybala* quando repositioni impedimento sunt, per *clysterem* emollientem removeantur.

4) Deinde patiens pronus decumbat capite decliviori, coxis vero elatioribus, & intestinum, a tumore inflammatorio liberatum, blanda pressione reponatur; id quod vel solis digitis oleo rosaceo inunctis, vel adhibito simul linteo calido aut spongia fieri potest.

2. *Retentio.*

1) Hæc majorem, quam *repositio*, involvit difficultatem.

2) *Tabula medica* LXXXVIII. de tractatione intestini prolapsi jam actum est; hic nonnulla adjiciemus.

3) *Vratislavienses* præ aliis laudant *unguentum Foresti*, præcipue si ingredientia vino cocta sint. *Vid. Forestus libr. XIII. obs. med. 1. 2.*

4) *Decoctum* e cortic. granat. flor. rosar. rubrar. plantag. balaust. burs. pastor. mediante vino paratum, etiam usum suum præstat.

5) Plura ejusmodi remedia commendat *Wedelius dissertat. de procedentia ani.*

6) Horum omnium effectus promovetur per topica, *lumbis* & *ossi sacro* imposita atque *fasciis* firmata.

7) Quoties alvum patiens exonerat, toties dicta hæc remedia removenda sunt.

VI. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Quando procidentia ani ab *hæmorrhoidalibus* moliminibus dependet, omnia *adstringentia*, tam *interne* quam *externe* adhibita, damnum inferunt. Hinc dextra sane dijudicatione opus est, tanto magis, quia causalis hæmorrhoidum ratio utplurimum plane hic non attenditur, & adstringentia promiscue atque audacter præscribuntur.

2. Conducit potius in tali casu legitima hæmorrhoidum tractatio. *Externe* usum habet *unguentum* e floribus *verbasci* & *calendulæ* recentibus paratum. Idem parcus & providus usus *unguenti* de *linaria*. *Suffitus* etiam e mastiche,

se-

ſemine carvi, herb. puleg. ſerpill. ſalv. majoran. rorismarin. uſum præſtat.

3. *Spaſmi hæmorrhoidales*, qui communiter conſpirant, & talem procidentiam de novo ſemper efficiunt, demulcentur per *clyſteres oleoſos*, paululum *carminativos*.

4. *Extra* vero cauſam *hæmorrhoidalem* locum habeant *ſuffitus* e maſtich. thur. terebinth. bacc. laur. ſem. carv. gallis, radic. tormentill. biſtort. ſang. dracon. terra de catechu parandi; limbus ani etiam adſpergendus vel cum *oleo roſaceo* illinendus.

5 Omne autem *frigus* ab ejusmodi operatione excludatur.

6. In *infantibus*, qui continuo ejulatu inteſtinum rurſus protrudunt, fruſtra *repoſitio* tentatur, niſi accurate obſervetur punctum illud temporis, quo ipſum inteſtinum motu ſuo *periſtaltico* repoſitionem facilitat; uti *Uratislavienſes* anno 1702. pag. 142. annotarunt.

TABULA XXIX.
DE
HERNIIS.

I. DEFINITIO.

Herniæ ſunt prolapſus vel *inteſtini*, vel *omenti*, vel *utrorumque* e ſede ſua naturali, tumores plus minus notabiles formantes, & a *peritonæi* qualicunque læſione dependentes.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Herniæ* vocabulum num a græco ἔρνος, *ramex*, vel a latinorum *hæreo*, vel a voce *herna*, qua *Marſi*, Italiæ populi, *ſaxum* quondam indigitabant, ſit derivandum, Criticis relinquimus. Nullus enim uſus practicus inde redundat.

2. Græcorum κήλη licet quemlibet tumorem deſignet, communi

ni tamen acceptione auctores hoc vocabulo illos ſalutant tumores, quos ſub *ſignis* recenſebimus.

3. Germanorum Bruch inde non habet denominationem ſuam, ac ſi peritonæum ſemper *ruptum* ſit. In plurimis enim herniis peritonæi tantum relaxatio occurrit. *Vide cauſas.*

4. Dividuntur autem herniæ ab auctoribus

1) In *proprias* ſeu *veras*, quæ ab inteſtinis & omento conſtituuntur, & de his valet *definitio.*

2) In *improprias* ſeu *ſpurias*, quæ a flatibus, aquis, carne luxuriante & ſanguine ſtagnante foventur.

5. Denominationes herniarum *propriarum* pro diverſitate reſpectuum variant. Partim enim denominantur.

1) A *loco*, quo reſpectu hernia eſt vel

a) *Umbilicalis*, græce *exomphalos*, vel *omphalocele*, quæ *in umbilico*, vel *juxta* eundem provenit; vel

b) *Inguinalis*, græce *bubonocele*, quando in *inguine* ſeſe manifeſtat; vel

c) *Scrotalis*, græce *oſcheocele*, quando in *ſcroto* apparet. Partim denominantur

2) A *materiis* ſeu *partibus*, tumores tales conſtituentibus. e. g.

a) *Enteromphalus* dicitur, quando hernia *umbicalis* ſolo *inteſtino* formatur.

b) *Enterocele* vocatur, quando hernia *ſcrotalis* ſolo *inteſtino* fovetur.

c) *Epiplomphalus* audit, quando hernia *umbilicatis* ſolo *omento* conſtituitur.

d) *Epiplocele* appellatur, quando hernia *ſcrotalis* ſolo omento ſuſtentatur.

e) *Entero-epiplomphalus* nominatur, quando herniam *umbilicalem inteſtinum* & *omentum* ſimul conſtituunt.

f) *Entero-epliplocele* denominatur, quando herniam *ſcrotalem inteſtinum* & *omentum* ſimul formant.

6. Herniæ *impropriæ* diverſas itidem habent denominationes, eg.

1) Tumor *aqueus*	*a*) in *umbilico*	dicitur	*hydromphalus.*
	b) in *Scroto*	--	*hydrocele.*
2) Tumor *flatulentus*	*a*) in *umbilico*	--	*pnevmatomphalus.*
	b) in *ſcroto*	--	*pnevmatocele.*

3) Tumor *carno-sus* — *a)* in *umbilico* -- *ſarcomphalus.*
b) in *ſcroto* -- *ſarcocele.* Fleiſche Carnöffel.

4) Tumor *varico-sus* — *a)* in *umbilico* -- *varicomphalus.*
b) in *ſcroto* -- *varicocele* vel *cirſocele.*

7. Ratione *durationis* herniæ *propriæ* ſunt
1) Vel *recentes*, in quibus *annuli* ſunt anguſtiores. *Conf. cautel.*
2) Vel *inveteratæ*, ubi *annuli* multum ſunt dilatati, ita ut partes repoſitæ cito relabantur.

8. Porro herniæ differunt ratione *decurſus* ſeu *deſcenſus.* Modo enim *parum* modo *multum* viæ jam emenſæ ſunt. Sic in *bubonocele* inteſtinum.
1) Modo in *ſupremo* inguinis hæret.
2) Modo in *medio* illius ſubſiſtit; quæ duæ ſpecies herniæ *incompletæ* vocantur, & ſexui fœminino magis propriæ ſunt, atque in his inferior annulus illæſus adhuc videtur.
3) Modo in *ſcrotum* usque provolutum eſt, nonnunquam ad labia pudoris muliebris deſcendit, ſed raro; quæ ſpecies herniæ *completæ* dicuntur.

9. Ad differentiam *ſpecialiorem* progredimur.
1) Hernia *umbilicalis* ab *inguinali* diſſert.
a) Ratione *loci*, qui in bubonocele inguen eſt, in exomphalo autem umbilicus.
b) Ratione *ſubjecti. Bubonocele* adultis æque ac infantibus familiaris; *exomphalus* autem frequentior in infantibus, ob frequentes ejulatus, in adultis autem rarior eſt, & vix in aliis, quam *obeſis* vel partum difficilem perpeſſis, occurrit.
c) Ratione *cauſæ proximæ.* In *bubonocele* peritonæum ſæpius rumpitur, in *exomphalo* autem communiter tantum dilatatur, excepto caſu, ubi partes a latere umbilici in quantitate majore erumpunt.
d) Præterea in *exomphalo* non facile aliud quam inteſtinum *jejunum* & *ileum*, quæ umbilico propiora ſunt, elabuntur.

e) Quo-

c) Quomodo hernia *umbilicalis* ab aliis umbilici tumoribus, nempe ab *hydromphalo*, *pnevmatomphalo*, differat; *signa*, inter se collata, docent.

2) *Bubonocele* non confundi debet cum *bubone*, in eodem loco occurrente. Ingens alias damnum inferri posset, si pro bubone haberetur & *sectio* susciperetur. Dignosci autem præcipue potest bubonocele e symptomatibus illis notabilibus, quod ingentes *dolores* & *vomitus*, excrementorum odorem referentes, exhibeat. Ceterum *bubo* successive magis & diuturniore modo erumpere solet.

3) Herniæ *omentalis* & *varicosæ* differentiam contactus non semper potest docere, sed circumstantiæ prægressæ & conjunctæ. *Conf. Sign.*

4) *Hydrocele* differt ab *hydrope scroti*. Nam in illa aquæ sub *tunica vaginali*, in hoc autem *sub cute* colliguntur. Vnde *hydrops scroti* post sui cum digitis pressionem scrobiculum ostendit.

5) Ad hernias *improprias* nonnulli referunt *bronchocelen* & herniam *humoralem*, quæ apostema in scroto subaudiunt. Sed *bronchocelen* tabula de *strumis* tractavimus, & hernia *humoralis* latet sub *abscessibus*.

10. Denique hernia est

1) Vel *simplex*,

2) Vel *duplex*, quando in utroque inguinis vel scroti latere tumor adest; item quando *propria* cum *impropria* conjuncta observatur, e. g. *hydro-enterocele*, vel *impropria* cum alia *impropria* v. g. *hydro-sarcocele*.

11. Reliquas specialissimas herniarum differentias docent *signa*, inter se collata.

III. *SIGNA.*

1. *Enteromphalus.*

1) Exhibet tumorem tensum, & aliquo modo durum.

2) Spiritus quando retinetur, tumor augescit, ob pressionem, quam *diaphragma* intestinis inducit.

3) Tumor quando premitur, vel æger supinus decumbit, in

teſtinum cum ſtrepitu & rugitu retrocedit, atque ita tumor evaneſcit.

2. *Epiplomphalus.*
   1) Tumor tactu mollis eſt & indolens in eodem loco.
   2) Verſus baſin ſuam latus, in vertice autem anguſtus & acuminatus.
   3) Digitis quando blande premitur, omentum ſine borborygmo in ſitum redit naturalem.

3. *Entero-epiplomphalus.*
   1) Mole, inæqualitate & dolore a prioribus ſpeciebus ſe diſtinguit.
   2) *Inteſtinum* quando cum rugitu repoſitum eſt, tumor autem non prorſus evaneſcit, *omenti* ſimul præſentiam teſtatur.
   3) Ceterum Recentiores obſervarunt, quod herniæ *umbilicales* raro in ipſius umbilici medio & quaſi centro erumpant, ſed communiter *ſupra* & *infra* illum, vel ad *latera* ejus.

4. *Hydromphalus.*
   1) Mollis quidem eſt, ſed tactui non cedit.
   2) Diaphanus communiter obſervatur hic tumor, quando candelam inter & oculos noſtros collocatur.

5. *Pnevmatomphalus.*
   1) Mollis eſt & tactui cedit.
   2) Scrobiculus ſtatim explanatur, quamprimum preſſio ceſſat.
   3) Quando percutitur, reſonitum edit.

6. *Sarcomphalus.*
   1. Durus eſt tumor, & tactui non cedit.
   2) *Succeſſive* tumor augetur.
   3) In aliis dolens, indolens in aliis obſervatur.

7. *Varicomphalus.*
   Varicoſam refert intumeſcentiam, colore modo livido, modo brunneo conſpicuam, ob ſanguinem ibi ſtagnantem.

8. *Bubonocele.*
   1) Tumor modo in uno, modo in utroque inguine apparet. Recentiores obſervant, quod etiam *ſupra* inguina & juxta la-

ta labia pudendorum muliebrium nonnunquam hernia formetur.

2) Extendit sese hic tumor communiter ad *annulum* usque exteriorem.

3) *Intestinum* quando tumorem format, cum strepitu communiter reponitur.

4) *Omentum* vero si herniam constituat, tumor mollis est, & pars prolapsa sine rugitu reponitur.

5) De symptomatibus ingentium *dolorum* & *vomitus*, in bubonocele sese manifestantibus, sub *differentia* jam dictum est.

9. *Enterocele.*

1) Hujus signa potissimum conveniunt cum signis *enterompbali* & loco tantum differunt.

2) Videlicet manifestat sese tumor in *scroto*, qui sub initium utplurimum exiguus est.

3) Quo plura autem intestina prolabuntur, eo majoris molis tumor conspicitur, ita ut in stupendam subinde molem sese extendat.

4) Intestinum, quando levi pressione reponitur, id quod jacendo commodissime succedit, strepitus auditur.

5) Quamprimum autem manus removetur, eodem strepitu intestinum de novo prolabitur.

6) Hic strepitus etiam observatur, quando intestinum scroto accretum est, &, ut antea, reponi non potest.

7) Testiculus etiam sentitur; quo signo diagnostico ab *hydrocele* & *pnevmatocele* distinguitur.

8) *Alvus* utplurimum est clausa. Prolapsus enim intestini impedit transitum excrementorum. Idem contingit in *bubonocele* & *entero-eplipocele.*

10. *Epiplocele.*

1) Hujus signa, si *loci* differentiam excipiamus, conveniunt cum signis *epiplomphali.*

2) Nempe adest tumor mollis in scroto, qui successive exoritur, & nisi *omentum* processui peritonæi accretum fit, facile potest reponi, & quidem sine rugitu.

3) Rarior est quam *enterocele*, quia omentum in paucioribus

ad proceſſum usque peritonæi, nedum ulterius ſe extendit.

11. *Entero-epiplocele.*

1) Hujus ſigna, excepta loci diverſitate, conveniunt cum ſignis *entero-epiplomphali.*

2) Nempe quando inteſtinum cum ſtrepitu repoſitum eſt, tumor tantum minuitur, prorſus autem non evaneſcit.

3) De reliquo *enterocelen* & *epiplocelen* mole & inæqualitate ſuperat.

12. *Hydrocele.*

1) Tumor, aqua repletus, in ſcroto ſucceſſive exoritur.

2) Infantibus præcipue familiaris eſt, qui a nativitate interdum hoc affectu corripiuntur.

3) Candelam inter & viſum noſtrum quando ponitur, diaphana eſt; niſi aqua, in illa contenta, ſit craſſior, brunnea, nigricans.

4) Aqua ſub tunica *vaginali* colligitur; ſi autem ſub *cute*, ceu membrana communi, collectio facta ſit, *hydrops ſcroti* ſolet appellari. *Conf. different.*

5) Teſticulus aqua ita circumdatus eſt, ut ſentiri nequeat. Vid. *ſigna enteroceles* num. 7.

13. *Pnevmatocele.*

1) Non ita raro, uti nonnulli putant, hernia *ventoſa* occurrit; exſerit autem ſeſe duplici modo.

2) Vel enim aër intra membranam, *dartos* dictam, incluſus eſt, & tum tenſus apparet tumor, ac preſſioni non cedit.

3) Vel aër intra *fibras* membranarum communium ſubſiſtit, & tum preſſioni cedit, ac de uno loco in alium viſibiliter adigitur.

14. *Sarcocele.*

1) Occurrit ſucceſſive teſticulorum vel glandularum inguinalium *excreſcentia* carnoſa. Evenit enim non ſolum in inguinibus ſed etiam teſtibus.

2) Tumor hic durus eſt, nonnunquam dolorificus. Sub initium autem diu expers dolorum obſervatur.

3) Eſt affectus non adeo vulgaris; id quod ad meliorem diſcretionem a *bubonibus venereis*, admodum familiaribus, obſervetur

15 *Varico-*

15. *Varicocele* ſeu *cirſocele.*

1) Duplicem circumſtantiam hujus affectus auctores commemorant.

2) Quando illæ venæ inflatæ ſunt, quæ *ſcrotum* & membranam *dartos* percurrunt, tunc *varicocelen* affectum illum appellant. *Varicum* ſchema exhibent, & hinc facile dignoſcuntur.

3) Quando autem tumor vaſa *ſeminalia*, *præparantia* dicta, occupat, tunc græcum nomen, nempe *cirſocelen* (a κιρσὸς, varix) ei imponunt & hanc inflationem non viſu ſed tactu dignoſcimus.

16. *Duplices* herniæ dignoſcuntur.

1) Quando tumor in *utroque inguine* apparet.

2) Quando ſcrotum *ubique* turgidum eſt, & modo in una, modo in altera regione, hernia poteſt reponi.

3) *Hydro-ſarcocele* in ſpecie dignoſcitur, quando aqua educta teſticulum magnum & durum relinquit.

4) *Hydro-enterocele* manifeſtatur, ſi poſt inteſtini repoſitionem ſimplex hydrocele remaneat.

IV. *CAUSÆ.*

1. Herniarum *verarum* & *propriarum.*

1) Hæ pro cauſa *interna* agnoſcunt vel *relaxationem* vel *rupturam* peritonæi.

2) Nonnulli ſolam *relaxationem* ſtatuunt, quibus autem experientia refragatur.

3) Alii contendunt, quod in *umbilicali* hernia ſemper *ruptura* peritonæi adſit, quia hæc membrana in illo loco ita non poſſit dilatari, ut herniam ibi formet.

4) Alii contra rariſſime fieri dicunt, ut in adultis umbilicus & reliqua integumenta rumpant, niſi vehementiſſimo impetu id contingat; in teneris autem infantibus facilius rupturam concedunt, propter vaſa umbilicalia, quæ in illis ita conſtituta ſunt, ut impetum non poſſint eludere.

5. Quocunque autem modo res ſe habeat cum *relaxatione* & *ruptura* peritonæi, non videmus uſum practicum, qui inde redundet. Qui enim ſolam relaxationem ſtatu-

unt

unt, eadem fere ratione hernias tractant, uti alii, qui & relaxationem & rupturam agnoſcunt.

6) Cauſæ *externæ* & *occaſionales* ſunt variæ e. g.

a) ſufflaminata reſpiratio ſeu potius inſpiratio cum niſu vehemente, in ſpecie in conatu parturiendi, fœces alvinas induratas deponendi, grave pondus, repleto præcipue ventriculo, elevandi & per ſcalas portandi.

b) Aucta reſpiratio e. g. Clamores, vociferationes, tubarum inflationes.

c) Caſus ab alto.

d) Percuſſiones in abdomen.

e) Equitatio vehemens.

f) Vomitus enormis.

7) Hæc omnia cauſam habent communem. Per conſtrictos enim *abdominis* & *diaphragmatis* muſculos peritonæum premitur, ut cedere cogatur.

8) Recentiorum quidam negant, quod *omentum* poſſit herniam conſtituere, quia ultra umbilicalem regionem ſe non extendat. Sed plus valent rerum teſtimonia. Inſuper in vivis alia, quam in mortuis, eſt ratio, in illis enim partes relaxantur, in his conſtringuntur. Interea rarius occurrit, uti ſub *ſigmis* jam indicatum eſt.

9) *Galenus* aſſeruit, quod ſolum inteſtinum *cæcum*, utpote ab omni vinculo liberum, prolabi poſſit. Alio loco etiam *ileon* in ſiniſtra ſcroti parte prolapſum concedit. Reliquis autem inteſtinis, ob arctam cum adjacentibus partibus cohæſionem, deſcenſum denegat; in qua ſententia plurimi poſtmodum Medici acquieverunt.

10) Sed licet ſpecioſum videatur aſſertum, moles tamen horum tumorum, quæ interdum plane monſtroſa eſt, ſatis probat, quod ſolum *cæcum* talem herniam, conſtituere non poſſit, ſed quod plura, ſi non omnia prolapſa ſint inteſtina. Quando enim herniæ *inguinales* & *ſcrotales* contingunt *ſucceſſive*, tunc non dilaceratio ſed extenſio contingit; imo reliqua viſcera cum diaphragmate verſus inferiora ſenſim trahuntur; de qua re curioſum exemplum recenſet *Nicol. de Blegny in Zodiaco gallico.*

11) Re-

11) Reſtat dicere de *modo* prolapſus *ſpecialiore*, quod auctores admodum inter ſe diſſentiant.

a) Communis de *duplicatura peritonæi* conceptus a recentioribus Anatomicis rejectus eſt. Videatur *Nuckii adenograph.* pag. 130. Sequentem autem ſibi formant conceptum de relaxatione peritonæi in hernia *inguinali* & *ſcrotali*.

b) Per *annulos* ſeu foramina, tribus abdominis muſculis inſculpta, egreditur *proceſſus peritonæi*, qui in viris *vaſa ſpermatica*, in fœminis autem *ligamenta uteri rotunda* continet; & a lamella illius exteriore formatur.

c) Licet autem hæc tunica exterior, a peritonæo pendens, in ſtatu naturali vaſis præparantibus & deferentibus tam arcte ſit annexa, ut difficile videatur, illam inde avelli & diſtendendo ita relaxari poſſe, ut tam ſpiſſa & magnæ molis inteſtina eo deſcendere queant, monſtrat tamen experientia rei veritatem.

d) Sic *Excell. Stahlius* teſtatur, ſe unquam publica anatomia in cadavere adoleſcentis cujusdam reperiſſe tunicam hanc ad longitudinem unius digiti dehiſcentem.

e) Dilatatio quando ſenſim ſenſimque per molem inteſtinorum incumbentium & qualescunque aëraſcentes in abdomine vapores vel humiditates contingit, tandem ita ampliatur membrana interior, ut in ſacculum quaſi efformetur. Nam ſub ipſa tali dilatatione excreſcit hujus tunicæ textura & peritonæi ſubſtantia, ut velut veſica tumida conſpiciatur, wie eine ziemliche etwas naß gemachte Blaſe; & in hunc ſaccum ſenſim decumbunt inteſtina.

f) Sexus fœmininus, quoniam proceſſus peritonæi eo usque raro progreditur, herniæ *completæ* non facile obnoxius eſt.

g) De herniis *umbilicalibus* notandum, quod egreſſus eadem hic ratione fiat. *Annulus* enim a *tendinibus* muſculorum unitis itidem ac in inguine formatur, per quem

proceſſus peritonæi foras exit, & funiculum umbilicalem comitatur, qui a cauſa violenta, æque ac illi in inguine, dilatatur.

2. Herniarum *impropriarum* ſeu *ſpuriarum*.

1) *Hydromphalus* & *hydrocele* dependent a collectione & oppletione humoris lymphatico-ſeroſi; ibi quidem in *umbilico*, hic autem in *ſcroto*.

2) *Pnevmatomphalus* & *pnevmatocele* proveniunt a *flatibus*, quibus umbilicus & ſcrotum expanduntur. Eſt affectus ſolis fere infantibus & pueris familiaris.

3) *Sarcomphalus* & *ſarcocele* rarius occurrunt, & conſiſtunt in excreſcentia, quæ in umbilico, inguine & ſcroto fit, ſpongioſa.

4) *Varicomphalus* & *varicocele* pro cauſis habent varicoſam venarum intumeſcentiam; ibi in *umbilico*, hic in *ſcroto*. *Conf. cauſæ varicum.*

V *PROGNOSIS.*

1. Herniarum *propriarum*.

1) *Recens* hernia, in qua *annulorum* dilatatio non eſt magna, neque partes concretæ ſunt, ſpem curationis promittit.

2) Eſt interea res difficilis herniam ſemel factam funditus reſtituere, niſi in ſubjectis *tenerrimis*, & ad decumbendum per aliquot hebdomadas idoneis. Peritonæum enim nimium *diſtentum*, & tonico ſuo robore privatum, non ita facile iterum conſtringitur, *ruptum* vero cum ipſis inteſtinis ſæpius concreſcit.

3) Hinc ad rariora pertinent exempla, quæ *Lanfrancus* de duobus viris, uno quadragenario, altero ſexagenario refert, quod ab herniis ſuis perfecte liberati ſint.

4) Maximum autem periculum, quod *veris* herniis imminet, eſt *incarceratio* inteſtini vel omenti. Quando enim hæ partes vel ob anguſtiam loci, per quem cum impetu trajectæ ſunt, vel ob inteſtina prolapſa, flatibus & fœcibus induratis repleta, non poſſunt reponi, ingentes dolores excitantur, & niſi celerrime ſuccurratur, patiens in ſubitaneum vitæ periculum conjicitur. Facile enim

enim vomitus iliacus, inflammatio, gangræna & ſphacelus ſuperveniunt.

5) Quo diutius reductio inteſtini vel omenti differtur, eo majus eſt periculum talis incarcerationis & ſuccedentium ſymptomatum; præcipue *paſſionis iliacæ*.

6) Quo impetuoſius & celerius hernia exorta eſt, eo difficilius partes, quæ per anguſtum annulum violentia quadam transpreſſæ ſunt, poſſunt reduci, & eo facilius *incarceratio* metuenda eſt.

7) *Bracherium* commodum poſt partium repoſitionem plus certitudinis & conſtantiæ promittit, quam optima quæque *emplaſtra glutinantia & conſolidantia*. Hinc niſi patiens tali *bracherio* præditus ſit, a metu novi prolapſus non eſt liber.

8) *Sterilitatem* ex herniis metuere, fruſtraneum eſt.

2. Herniarum *impropriarum*.

1) Hæ quam diu auxilium Chirurgico-pharmaceuticum admittunt, facilioris ſunt curationis.

2) Quando autem ad Chirurgiam *inſtrumentalem* accedendum eſt, non raro periculoſe cedunt. Sunt enim operationes, quæ multas involvunt difficultates.

3) *Hydrocele*, quæ, citra abdominis & pedum œdematoſum tumorem, ſolum ſcrotum & præputium larga aquoſitate gravatum tenet, uti affectus eſt adultis rariſſimus, ita in pueris & infantibus, quos familiariter infeſtat, facile utplurimum diſcutitur.

4) Quando autem diſcuſſa hæc ſcroti expanſio frequenter recurrit, tunc non eſt vera *hydrocele* ſed *hydrops ſcroti*, qui pertinaciter utplurimum ſe gerit.

5) *Pneumatocele* uti communiſſime ſoli infantili & puerili ætati propria eſt, ita minus ordinarie fovet periculum. Vel enim mature diſcuſſionem admittit, vel *pertuſione* & emiſſione flatuum reſticuitur.

6) *Sarcocele*, niſi in primo principio excreſcentia illa luxurians impediatur, futuro tempore nulla ſpes eſt, quod tale ſpongioſum concrementum reſolutionem admittat; ſed in ſectione ſalus quærenda eſt.

7) Idem de hernia *varicoſa* ſentiendum eſt. Niſi enim diſcuſſio mature inſtituatur, ſola *exſectio* locum habet.

VI. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. Herniarum *propriarum.*

1, *Umbilicalium.*

1) In malo *recentiore*, quando partes prolapſæ non ſunt inflammatæ, nec cum umbilico concretæ, nec inteſtina fœcibus referta, *repoſitio* & *retentio* facile obtinentur. Nempe.

a) Æger ſupinus decumbit.

b) Partes prolapſæ levi manuum preſſione in priſtinum locum reponuntur.

c) Deinde vel mediantibus *faſciis*, vel, quod melius eſt, *bracheriis*, huic affectui accommodatis, a novo prolapſu defenduntur.

d) Suppoſitis medicamentis, *proceſſum peritonæi* conſtringentibus & *annulum* conſolidantibus.

e) De *ligatura* & *cauterio potentiali* inferius dicemus.

2) In malo *auctiore* & *neglecto*, ubi ſtrangulatio, inflammatio, cohæſio cum umbilico, febris vehemens, abdominis diſtenſio, oris amarities, vomitus primum bilioſi, deinde fœcum alvinarum acceſſerunt, ſequente modo agatur.

a) Adhibeantur per duodecim & plures circiter horas *fotus, cataplaſmata emollientia*, blanda manuum compreſſio, & ſubinde probetur, num fœces ex anguſtiis expediri & prolapſæ partes reponi poſſint.

b) Sin minus, ad *operationem* fiat progreſſus, præmiſſa alvi lenitione & flatuum eductione.

c) Æger ſupinus, abdomine elatus, jaceat.

d) Chirurgus tumorem, hinc inde prehenſum, *cruciatim* ſcalpello incidat, cavendo ne partes ſubſtratas vel vaſa lædat.

e) Si nimia cutis diſtenſio hanc apprehenſionem non concedat, cuſpide ſcalpelli leviter impreſſa ſectio exigua inſtituatur, & deinde, adhibito ſimul *conductore*, pro neceſſitate amplificetur.

f) Sub-

f) Subjectam adipem unguibus, ferramento, *Gallis de chauſſoir*, folio *myrtaceo* aut ſcalpello, paulatim dilaceret vel quaſi dedolet, donec peritonæum in conſpectum veniat.

g) *Peritonæo* detecto & digitis attracto leviuſculum vulnus mediante ſcalpelli mucrone infligat, & deinde *ſpecilli ſulcati* ductu ſurſum & deorſum illum amplificet.

h) *Omentum* patefactum duas in partes diſſecet, & ſi cum *peritonæo* & *muſculis* abdominis ſuperne, aut cum *inteſtinis* inferne coaluerit (id quod frequentius in hac hernia fieri ſolet) ab utrisque divellat; cavendo ne inteſtinum lædatur.

i) Repoſitis ita inteſtinis, intusque a miniſtro cohibitis, *omenti* portiones, a partibus vicinis ſeparatas, injecta prius *ligatura* (uti in *gaſtroraphia* dicetur) reſcindat. Hæ enim portiones utplurimum corruptæ ſunt, aut poſt aëris acceſſum e veſtigio corrumpuntur, & niſi reſcindantur, exomphali recidiva tanto magis metuenda eſt.

k) Poſtea *peritonæum*, duas etiam in partes reſectum, vinculo pariter conſtringat; qua ratione & peritonæi & omenti portiones, quæ *ſupra* ligaturam ſunt, emoriuntur & decidunt; illæ autem, quæ infra eandem exiſtunt, cum integumentis coaleſcunt.

l) Quando autem adeſt *inflammatio* & inde ſubſequens *ſtrangulatio*, ut inteſtina reponi non poſſint, eadem prorſus methodus, quam in *bubonocele* infra commendabimus, locum habet, *annulum* nempe vel ſimplici ſcalpello, vel inſtrumento, *Gallis biſtourit cachè* dicto, dilatando, &, inteſtinis repoſitis, hinc inde *ſcarificando*.

m) Poſtea itidem cum *omento* & *peritonæo* agatur, quod modo dictum eſt.

n) Præterea immittatur *turunda*, ut illa interius non ultra integumenta in abdominis cavitatem protuberet;

a qua ita impacta ſuppurationem, annuli conſtrictionem & cicatricem firmiſſimam induci contendunt.

o) Denique *cutis portio*, quæ a tumore præter modum extenſa eſt, reſecatur (ut æqualis fiat abdominis ſuperficies) vulnus ſutura interciſa claudatur, & *faſciis* idoneis obvolvatur.

2 *Scrotalium*.

1) Repoſitio tentetur.

a) Per blandam manualem *preſſionem*.

b) Per decubitum patientis ſupinum, capite declivi & abdomine erecto.

c) Per *cataplaſmata emollientia* oleoſa & moderate reſolventia; item per *fomenta*, ſi nempe ſimplex manualis preſſio non ſufficiat.

2) *Retentio* partium repoſitarum fit per *bracheria*, de quibus ſub *cautelis* dicemus.

3) Quando a item dictis auxiliis *repoſitio* non poteſt obtineri; id quod vel a partium prolapſarum inflatione, inflammatione, accretione, ſtrangulatione, vel ab anguſtia *annulorum* membranaceorum dependet, tunc ad *operationem* progrediendum eſt, quæ *duplici* modo fieri ſolet.

a) Vel *cum teſticuli ablatione*; qui modus non differt a *Caſtratione*, niſi quod ante ligaturam partes prolapſæ una cum ſacco repelli debeant. Sequente autem modo peragitur.

α) Patiens ſupinus collocatur, reclinato capite, inflexis cruribus & abdomine elevato.

β) *Omentum* vel *inteſtina* digitis, oleo inunctis, ſurſum verſus *oſſis itei* marginem blande intruduntur, ita ut illa inteſtini portio, quæ ultimo loco exiit, primum reponatur.

γ) Quodſi vero ob *flatus* contentos vel *fæces* induratas repelli non poſſit, caſu priore per punctionem cum acu minore exitum parare, poſteriore autem *annulum* incidendum commendant; de qua inciſione infra dicetur.

δ) Poſtea

δ) Poſtea locus, rubrica vel carbone antea notatus, & tumoris longitudini æquans, ſcalpello inciditur, mediante *ſpecillo ſulcato* ſuperne & inferne dilatatur; ita ut tumor ſecundum univerſam ſui longitudinem aperiatur.

ε) Deinde Chirurgus removet *adipem* ſcalpello, oblique ducto, *vaginam herniæ* una cum *teſticulo* e ſcroto integumentisque extrahit, *ligaturam* ad ſpatium digiti transverſi infra *annulum externum* iniicit, eamque filo aliquoties circumducendo ita conſtringit, ut *vaſa ſpermatica* & *proceſſus peritonæi* ſimul ligentur, *filum* autem *extra* vulnus propendeat.

ζ) Quo facto totum *ſcrotum*, ut & *funiculus vaſorum* ſupra & infra, *plumaceolis*, adſtringentibus remediis imbutis, munitur.

η) Sequentibus diebus applicantur digeſtiva, ſuppurantia, & talia remedia, quæ partes *animare* dicuntur.

ϑ) Intra diem tertium & ſeptimum teſticulus mortuus vel ſponte abſcedit, vel abſcinditur; uti & pars vaſorum inferior.

ι) Tandem etiam vulnus ad perfectam curationem deducitur; & hæc eſt methodus *Empiricorum*, der Bruch-Schneider.

b) Vel *ſine teſticuli ablatione*: qui modus operandi iterum *duplex* eſt.

ι) *Primus punctum aureum* der güldene Stich, ab inventoribus ſuis dicitur, & filo aureo, argenteo aut alio flexili e. g. plumbeo, quod rubiginem non contrahit, ſequente modo peragitur.

α) Æger, ut decet, collocatur, & cutis conſueto more inciditur.

β) Vaſa ſpermatica cum vagina ſua, nempe peritonæo extenſo, a vicinis partibus ſeparantur mediante inſtrumento obtuſo vel unguibus.

γ) Fi-

γ) Filum, quod craſſitiem aciculæ maioris refert, infra portionem funiculi denudati trajicitur, ut proceſſum ſupra rupturam aut principium laxitatis bis circumvolvat.

δ) Tunc fili extrema intorquentur, ne cuſpidibus ſuis partes vicinas & ipſum Peritonæi proceſſum lædere poſſint. *Moderate* autem fieri hoc debet, ne nimis arcta ſacci conſtrictione vaſa ſpermatica comprimantur, aut laxiore ſtrictura malum non curetur.

ε) Hoc filum per totam poſtea vitam, conſolidato vulnere, in illo loco relinquitur.

ζ) Notandum quod hæc operatio publico *Parlamenti* edicto in Gallia prohibita ſit.

2) *Secundus* modus, Gallis hodie uſitatiſſimus, eſt ſequens.

α) Integumentorum & adipis inciſio eodem modo contingit, uti ſuperius dictum eſt.

β) Qua facta Chirurgus unguibus vel ſcalpelli cuſpide ſurſum elevat proceſſum vel ſaccum utrumque, & leviter incidit.

γ) Deinde immittit *ſpecillum ſulcatum*, cujus ductu vaginam ſurſum & deorſum dilatat, & ſub hac inciſione inteſtino parcet, quod colore ſuo facile diſtinguitur. Læſio autem inteſtini non habenda eſt, quando, ut fieri ſolet, lympha quædam e ſacco inciſo deſtillaverit.

δ) Detectum hac ratione inteſtinum paululum ad ſe trahit, ut cognoſcat, num mobile ſit, vel *annulis* adhæreat; poſtea encheireſi ſupra allegata reponere conatur.

ε) Quod ſi vero *annulorum* faucibus ita conſtringatur, ut per illas anguſtias intropelli non poſſit, *inferior annulus*, facta inciſione dilatandus eſt; immiſſo prius *ſpecillo ſulcato*.

ζ) Hoc inſtrumento ſi penetrare non valeat, *indicem* ſiniſtræ manus ſupra inteſtinum prono ſitu usque

ad

ad annuli oram propellit, & hunc scalpello, super appulsi digiti suppositum unguem deducto, tantisper *scarificat.*

η) Postea *specillo*, facilius intromisso, scalpellique manubrio nonnihil deorsum ducto & retracto, *annulum* duas circiter lineas latum incidit, & *arteriæ* læsionem vitat.

ϑ) Ad faciliorem annuli dilatationem excogitarunt nuper instrumentum, nempe *scalpellum incurvum* & *angustius*, intra canaliculum delitescens, Gallis *bistourit caché* dictum, quod annulo immissum erigitur & retrahitur. Sic annulus sine ullo intestini lædendi metu inciditur.

ι) Dilatato annulo Chirurgus intestinum reponit eo, quo jam diximus, modo.

κ) Deinde considerandum est *omentum*, in quo si quid nigri & jam emortui appareat, excidi illud debet; injecto prius vinculo, aliquoties circumvoluto.

λ) Tunc *turunda*, quæ filo extra vulnus propendente prædita est, annulis inseritur.

μ) Denique ad suppurationis promotionem, & novæ eruptionis cohibitionem vulnus *digestivis*, *emplastro*, & *splenüs* triangularibus deligatur, atque *fascia*, quæ *spica* audit, applicatur, & quidem femori *flexo*, ut, quando hoc extenditur, eo magis firmetur.

ν) Hac ratione, succrescente in annulo *cicatrice*, viam ramicis coarctari contendunt. Sed sciendum, quod vel non sufficienter coarctetur, vel a nova causa nova facile relaxatio, & hinc nova hernia, eaque *incompleta*, ein Uber Bruch, contingat.

ξ) Si vero *inveterata* fuerit hernia, ita ut partes, ex longo jam tempore prolapsæ, non possent reponi, suspicio est, *omentum* & *intestinum* cum se invicem & cum herniæ *vagina*, hanc vero cum tunica *dartos* & *testiculo* firmiter coaluisse; quo in casu.

1) Omentum ab intestino.

2) Deinde utrumque ab herniæ vagina divellendum

eſt, ita tamen, utillud potius quam hoc, & utrumque minus quam hæc jacturam patiatur.

3) Quodſi vero adeo firma ſit hæc adhæſio, ut partes non poſſint dimoveri, ſinendæ ſunt usque ad ſuppurationem, in qua ligantur, & deinde omenti portio reſcinditur, inteſtinum autem intra abdomen reponitur.

d) Si *teſticulus contuſus* vel alia ratione male affectus ſit, tunc reſecari debet artificioſe.

e) In *ſexu ſequiore* quando contingat hernia, quæ operationem requirit, eodem modo illa inſtituenda, & non, niſi in hoc, differt, quod minores hic difficultates & circumſtantiæ occurrant.

3. *Inguinalium.*

1) Æger ſupinus collocatur, capite declivi & genubus ſurſum protenſis.

2) Sic inteſtinum vel ſponte ſua retrocedit, vel levi manuali opera reponitur.

3) Quando autem flatus vel excrementa repoſitionem impediunt, hæc impedimenta leni laxante vel clyſtere emolliente removentur.

4) Ubi autem graviora impedimenta, e. g. tumor inflammatorius, obſtant, *fotus* vel *cataplaſmata* uſu veniant.

5) Repoſitis partibus prolapſis *emplaſtrum ſtyptic. Crollii* vel aliud *catagmaticum* & *bracherium* applicetur, æger autem tamdiu quietus jaceat, donec peritonæum vel conſolidatum vel ad naturalem tonum reductum eſt; id quod in caſu recente & juniore ætate utplurimum feliciter ſuccedit.

6) Quando autem repoſitio partium prolapſarum præſcriptis remediis & encheireſibus non auſcultat, tunc *operatio* chirurgica ſequente modo inſtituitur.

a) Æger, uti ſupra dictum, collocatur, & cutis eadem ratione, quam ſub herniis *ſcrotalibus* & *omentalibus* indicavimus, inciditur.

b) *Peritonæum*, quando detectum eſt, itidem inciditur, verſus annulum dilatatur & tunc inteſtinum paululum

Unable to display this page

enim, quæ a *Celso* commendantur, nempe *ligatura* vel *inciſio* cum *gaſtroraphia*, a Chirurgis hodie rejiciuntur.

B *Impropriarum*, in ſpecie

1. *Hydroceles.*

1) Hernia *aquoſa recens* admittit *medicæ* chirurgiæ tentamina.

2) Præmittuntur autem *interne* evacuantia *hydragoga*; quæ, quando lactantes adhuc ſunt ægri, nutricibus propinantur.

3) Poſt talem evacuationem conveniunt remedia *topica*, quæ ſerum ſtagnans reſolvunt & ſimul partium tonum & reniſum reſtaurant. Talia ſunt

a) *Radices* irid. Florent. ſigill. Salom. bryon. caryophyllat. imperator. angel. bardan. leviſt. chelidon. raphan.

b) *Herbæ* origan. cum ſummitatibus ſuis, hyſſop. abrotan. abſinth. centaur. min. card. benedict. rorismarin. puleg. mont. chelidon. bardan.

c) *Semina carminativa* ſeu calida *majora* & *minora*, præcipue *carvi*, quod externe & interne efficaciſſimum eſt.

d) *Emplaſtrum* ſaponat. *Barbette.*

e) *Lixivium* moderate ſaturatum, *ſulphuratum* aut *ſaponatum*; id quod leniter repellit & ſubadſtringit.

f) Conducit enim tonica, nervina, exſiccantia & leniter repellentia modo conjungere cum reſolventibus, modo ſubjungere, ut ita diſcuſſio omni modo tentetur.

4) Quando topica hæc aliquamdiu adhibita ſunt, laxantia modeſte repetuntur.

5) Si vero *diſcuſſio* non ſuccedat, ad *inſtrumentalem* operationem tranſeundum eſt, quæ aquarum *evacuationem* immediatam reſpicit.

6) Triplici autem modo aquas evacuare ſolent, nempe *ſetaceo*, *cauterio* & *punctione*; quæ tamen ultima operatio omnium tutiſſima & commodiſſima eſt, atque ſequente ratione inſtituitur.

a) Chirurgus *acu tricuſpide* ſcrotum perforat, & quidem magis verſus ſuperiorem & externam regionem, ne teſticulum lædat.

b) Ex-

b) Exempta aqua per *cannulam* omnem aquam simul & semel evacuat, contraria encheiresi ac in paracentesi abdominis.

c) Quo facto cannula extrahitur, & vulnus, corrugata cute, facile curatur, præcipue si pars pertusa tonicis, roborantibus, exsiccantibus & subadstringentibus foveatur.

7) Et sic tota operatio nullam habet difficultatem, nisi quod metus *recidivæ* adsit, quæ tamen ante dictis discutientibus & exsiccantibus continuatis impediri, vel tempestivis evacuantibus præoccupari debet.

8) *Hydrops scroti* eadem ratione tractatur, & internum remediorum usum magis adhuc postulat. *Conf. tab. medic. de hydrope.*

9) In infantibus, uti & illis, quibus serum in pinguedine stagnat, cutis exterior multiplici scarificatione aperienda est, sic serum sensim destillat & scrotum detumescit.

10) *Caustica*, quæ ad evacuandam aquam, intra folliculum peculiarem aut tunicam *vaginalem* hærentem, nonnulli commendant, minus tuta sunt. *Eschara* enim inducta quia profunde aperienda est, læsio vasorum spermaticorum facile fieri solet. Quando autem feliciter negotium succesſit, læsionem, absumto folliculo, ad cicatricem perducunt.

11) *Setaceum* locum non habet, nisi ubi aquæ solam membranam, *darton* dictam, occupant; & quia tardus ejus est effectus, *punctio* omni modo præfertur.

12) *Testiculus* quando ab aquarum mora & corruptione vitium contraxit, exstirpandus est.

2. *Hydromphali.*

Hujus cura iisdem remediis *internis* & *externis* perficitur, & *operatio* non nisi loco, differt.

3. *Pnevmatoceles* & *pnevmatomphali.*

1) *Interne* propinantur

a) *Laxantia* infusa cum carminativis combinata, quæ tertio vel quarto semper die repetantur,

b) Illis autem diebus, qui intercurrunt, *resolventia carminativa* exhibeantur, e. g. essent. gentian. rub. cent. min. succin. pimpinell. alb. tinctur. antimon. item salina abstergentia; subjunctis tonicis, v. g. tinctur. martis aperit. *Ludovici*, croc. mart. aperitiv. *Stahlii*.

2) *Externe* applicentur

a) *Sacculi* e resolventibus, carminativis, nervinis, quorum mentio jam facta est, parati; adjiciendo camphoram & momentum croci.

b) *Saponacea* resolventium nomine etiam laudantur.

c) *Clysteres carminativi* egregium usum præstant.

d) His non sufficientibus ad *operationem* accedendum est. Videlicet umbilicus vel scrotum acu majore vel alio commodo instrumento pertunditur, & flatus hac ratione emittuntur.

e) Flatibus in *totum* sive in *tantum* emissis, *topica* de novo applicantur, præcipue nervina & carminativa.

4 *Sarcoceles* & *Sarcomphali*.

1) Hæ spongiosæ excrescentiæ non facile admittunt pharmaceuticas medicationes, præcipue quando inveteratæ sunt. Recentissimæ autem resolventibus interdum cedunt. De *radice ononidis*. *Vid. Scultetus observ. 63.*

2) *Maturatio* enim aut qualiscunque *ulceratio* toto genere periculosa est, & corruptiones *cancrosas* inducere soler.

3) Hinc tales excrescentiæ, quæ in testiculis, inguinibus & circa umbilicum exoriuntur, nullo alio remedio, quam *exsectione* eradicantur.

4) In excrescentiis quidem inguinalibus sub initium aliqua spes est, per compressionem & adstrictionem illas inhibere.

5) Cavendum autem, ne cum hisce excrescentiis *bubones* confundantur. Hi enim discussionem aut maturationem admittunt. Præterea longe frequentius, quam *sarcocele*, occurrunt.

5. Va-

5. *Varicoceles* & *Varicomphali.*

1) Expoſcunt *interne* & *externe* reſolventia, diſcutientia, nervina.

2) Quando ſtimuli venerei prægreſſi *cirſocelen* induxerunt, tunc interne temperantia *nitroſa* cum *laxantibus*, externe autem *camphorata* præcipue locum habent.

3) His non ſufficientibus ad *operationem* progrediendum eſt.

a) Aperitur vena mediante lanceola & quidem per totum tumories tractum; præmiſſa, ſi opus ſit, *Venæ ſectione* generaliore.

β) Quando unciæ circiter duæ per ſpecialem hanc venæſectionem eductæ ſunt, vulnus *plumaceolis* expletur, *emplaſtrum ſtypticum Grollii* eidem imponitur, *ſpleniis* & *faſcia* conveniente firmatur.

γ) Ambitus autem camphoratis defenditur, & porro, ut moris eſt, vulnus tractatur.

6. *Compoſitæ* herniæ, in ſpecie

1) *Hydro-enteroceles.*

a) Inteſtina prius reponuntur & mediante bracherio retinentur.

b) Deinde *hydrocele*, ut moris eſt, tractatur.

2) *Hydro-ſarcoceles.*

a) Aquæ prius evacuantur.

b) Deinde *ſarcocele* reſpicitur.

VII. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Hernia *umbilicalis* quando occurrit, obſervandum eſt, num contingat prolapſus per ipſum umbilici *annulum*, vel *ſupra* eundem; quale exemplum *Hildanus* habet; vel *infra* & *ſupra* ſimul; *vid. Barbette* part. I. cap. VII. vel ad *latera*, uti experientia ſæpe teſtatur. Nam peritonæum circa annulum & vicinas partes tenuius eſt, quam alibi. Vocantur tales herniæ *ventrales* Bauch-Brüche, quarum peculiarem tractationem ſub *methodo* iam indicavimus.

2. *Sectio*, quando in *exomphalo* neceſſaria eſt, inſtitui debet mature, antequam gangræna & ſphacelus accedat; cujus indicia

cia ſunt pulſus intermittens, tudor frigidus, tumor lividus & indolens.

3. Sunt, qui putant, *inciſionem* minus apte in *umbilico* poſſe fieri, ob cutem maxime corrugatam & contractam. Sed notandum, iſtam in exomphalo longe aliam faciem, quam in ſtatu naturali, exhibere. Rugæ enim ita evaneſcunt & cutis adeo tenſa eſt, ut ipſe umbilicus non amplius appareat.
4. *Ligatura*, quæ a vetuſtiſſimis Chirurgis iam tradita eſt e. g. a *Celſo* Libr. VII. cap. XIV, a recentioribus merito rejicitur. Nam ob fortem fili conſtrictionem non ſolum valde dolorifica eſt, ſed & propter partis νέκρωσιν periculoſiſſima habetur. Traiiciunt enim acum per dilatatam umbilici portionem, filo illam ligant & fortiter conſtringunt. Hac ratione pars illa, quæ ſupra ligaturam eſt, emoritur; quæ vero vinculo conſtricta eſt, conglutinatur, & cicatricem inducit.
5. *Cauterium potentiale*, quo *umbilicum* nonnulli adurunt, ob gangrænæ metum valde ſuſpectum & minus uſitatum eſt.
6. Hernia *ſcrotalis* vel *inguinalis* recens quando repoſita eſt, & patiens, non adeo annoſus, per aliquot ſeptimanas placide decumbere non detrectat, mediante *bracherio*, ſine alio apparatu, nonnunquam reſtituitur.
7. Licet autem *bracheria* ſint moleſta, & extra decubitum diuturnum curam tantum palliativam, nempe repreſſionem partium prolabentium, præſtent, hoc tamen incommodum, præcipue ſi machinæ hæ convenienter paratæ ſint, multo libentius patientes in ſe ſuſcipiunt, quam periculoſas *herniotomias*.
8. Et ſane quam diu neceſſitas non urget *ſectionem*, nunquam commendanda eſt. Dantur enim non pauci hernioſi, qui *bracheriis* commodis inſtructi ſatis bene vivunt, & omnis generis labores perferunt; cum antea per plateam ſine prolapſu inteſtinorum ambulare non potuerint.
9. Per *emplaſtra catagmatica* adſtringentia, Bruch-Pflaſter, conſolidationem promovere velle, fruſtraneum communiter eſt conamen; niſi recentiſſimus affectus & patiens infantilis, vel ad minimum puerilis ſit ætatis; in quibus circumſtantiis aliquid, licet non adeo multum, emplaſtra poſſunt.

10. Ex

10. Ex adverto vero non leve etiam incommodum *emplaſtra* inducere obſervantur. Ad partium enim concretionem anſam præbent, & quando alio tempore neceſſitas ſectionem herniæ poſtulat, hæc partium accretio multam remoram obiicit Operatori.

11. Nihil autem firmi & ſolidi obtinetur, niſi ſitus corporis tranquilliſſimus & ſupinus obſervetur; quem vero temere commendare in ætate infantili non debemus. Ex incongruo enim tali ſitu maiora circa conformationem corporis prognaſci poſſunt incommoda.

12. *Sectio* herniarum præ omnibus quidem ſolidam promittit curam, ſed periculum, quod ſecum ducit, & exquiſitiſſimi dolores non poſſunt non patientem deterrere.

13. In ſpecie operatio illa, quæ *punctum aureum* der güldene Stich appellatur, vera *tortura* dici meretur. Vnde & hodie raro in uſum vocari ſolet; præcipue quia ſpeculationi magis, quam experientiæ, ſatis facit. Omnis enim aditus non intercipitur, & ſic inteſtina incumbunt orificio internæ dilatationis, & graviſſimum preſſionis ſenſum inducunt.

14. Quando autem patiens quidam, ſolo *bracherio* herniam continere, non contentus eſt, ſed illius fundamentalem curam per *ſectionem* deſiderat, tunc non ſolum peritus Operator, verum etiam optima methodus herniotomiæ eligi debet.

15. Sunt *Herniotomi*, dexteritate inſtructi, qui in hernia *ſcrotali* teſticulum cum proceſſu ampliato per aliquot dies relinquunt; id quod rationi ſatis conſentaneum eſt. Teſticulus enim quando ſtatim poſt ligaturam factam abſcinditur, fieri facile poteſt, ut ligatura rumpat, & damnum irreparabile inde oriatur: Das kurtze abgeſchnittene Ende ſchlupffet durch, und kan man es ſodann nicht mehr faſſen. Unde foramen in peritonæo relinquitur.

16. Quando autem teſticulus per aliquot dies relinquitur, donec putreſcere incipiat, pars ligata interea conglutinatur & tunc ſine periculo auferri poteſt.

17. *Scroto* imponitur *cuneus eburneus*, ne nimis condenſetur, antequam conſolidatio perficiatur, daß es nicht zuſammen

wachſe. *Vulneri* autem ea applicantur, quæ alis vulneribus adhiberi ſolent, e. g. vinum generoſum, aqua dilutum, calefactum. *Hæmorrhagia*, ſi excedere videatur, *albumen ovorum* cum *alumine* vel *bolo* tepide applicari poteſt. Conducit etiam *ſtuppa tintea* his rebus imbuta.

18 Attingere etiam placet conamen illorum, qui hernias per *transplantationem* curare, vel ad minimum illarum augmentum prohibere intendunt, e. g.

1) Portio *umbilici* tiliæ aut iuglandi perforatæ implantatur.

2) Ovum ſudore illius loci imprægnatur, & ejusmodi arbori inſeritur, vel in caminum ſuſpenditur.

3) Radices recentes *fabariæ* ſeu *croſſulæ* germ. Brüche-Kraut. parti affectæ admovent & foveri ibidem aliquamdiu jubent; poſtea in terram defodiunt, & quidem in talem locum, ubi ab injuriis liberæ eſſe & tranquille creſcere poſſunt; adſpergunt quoque iisdem urinam patientis.

4) Mediocrem truncum ſeu *ſtirpem ſalicis* ſecundum longitudinem findunt, ita tamen ut ſuperne & inferne cohæreat, in medio autem eousque diducatur, quo patiens tranſire poſſit. Poſtea ſalicem iterum colligant, ut denuo coaleſcat, & ita ſperant auxilium.

Satis commoda & minoris pretii remedia hæc eſſent, ſi modo experientiæ reſponderent; fallunt autem utplurimum.

19. Sunt qui uſui *nucis vomicæ* in herniis infantum magnam efficaciam adſcribunt; ſed imitatio non temere ſuadenda eſt, præſertim in tenerrimis infantibus. Licet enim hæc nux utiliter adiiciatur *electuario de ovo Maximiliani*, & alias experientia ſatis confirmet, quod non ſit ſimplex deleterium in hominibus, uti eſt in animalibus, quæ cæca naſcuntur, vehementem tamen illius efficaciam in herniis tam diu ſuſpectam habemus, donec ulterioribus experimentis confirmata ſit.

20. Damnavit hanc nucem *Hartmannus in introductione ad materiam medicam*, permotus deleterio illo effectu, quem canibus, vulpibus, volucribus, infert. Sed fallitur, *amygdalæ* enim

enim *amaræ* in brutis eundem prorſus effectum exſerunt, quas tamen homines ſine ullo incommodo edunt.

21. Annoſiores, in quibus hernia *ſcrotalis* per *ſectionem* eſt curata, caveant ſibi, quantum fieri poteſt, a laborioſis motibus. Occurrunt enim exempla, in quibus portio peritonæi, leviter ſaltem conſolidata, ſub gravioribus niſibus de novo rupta fuit, & irreparabile damnum induxit.

22. Poſt *ſectionem* patiens quietus iaceat, corpus temere non agitet, & ſic intra ſex vel octo dies extra periculum erit conſtitutus. Alvus non irritetur, aperta autem ſervetur, ante enim, quam peritonæi apertura fuerit conſolidata, tormina flatulenta incommoda excitare poſſunt.

23. Occurrunt aliquando *portentoſa* herniarum exempla, ubi inteſtina ex incuria ac inconveniente regimine ad genua uſque prolapſa reperiuntur.

24. *Flatulentia* quando herniarum repoſitioni obicem ponit, commendant ordinarie inteſtini levem ſcarificationem; ſed docet experientia, quod exigui ſit effectus, ſtatim enim vulnuſcula iterum coëunt. Melioris efficaciæ ſunt *clyſmata* carminativa, vel *ſacculi* carminativi, vel, quod modeſtiore & magis circumſpecta applicatione adhibendum confert, *unguentum* ex oleis chamomill. aneth. rut. & carvi.

25. Hernioſis admodum commoda eſt *caloris* admiſſio, *frigus* autem vehementer noxium obſervatur.

26. Ad *clyſteres*, pro incarceratione expedienda, niſi inteſtinum jam per aliquot dies in ſcroto hæſerit, & peſſima ſymptomata ſupervenerint, non facile transeundum eſt. Deſcendunt enim ad ſcrotum, & ratione ponderis ſui inteſtina magis deprimunt atque herniam augent.

27. Herba *perfoliata* ad herniam *ſcrotalem* tanquam *ſpecificum* quidem laudatur, ſed experientiæ non reſpondet.

28. Notandum, quod in *bubonocele* raro exeant inteſtinum *jejunum* & colon, nunquam *duodenum* & *rectum*, ſed ſemper fere *ileum*. In omni *exomphalo* primum exit *omentum*, de inteſtinis *jejunum* & *ileum* æquali ratione.

29. *Annuli*, qui in ſtatu naturali ſibi invicem *paralleli* non ſunt, in herniis tales obſervantur. In *bubonocele* exterior, tanquam

firmisſimus, illæſus creditur, & hanc eſſe cauſam ſtatuunt, quod *incompleta* hernia inde proveniat.

30. De *impropriis* herniis pauca adiicienda ſunt.

a) *Sarcocele*, niſi in primo principio medicamenta congrua adhibeantur, non admittit curam pharmaceuticam, & ne tunc quidem perfectam, ſed tantum *ſuſpenſivam*, ne ſcilicet vehementius invaleſcat.

b) *Amuletica* in ſarcomatibus talibus bonum ſubinde præſtant effectum, inter quæ *manus mortuæ* contactus præcellit. Hæc ſi diutius affricetur excreſcentiæ, & patiens paulo penſitabundi, ſenſibilis & timidi ſit genii, non raro ſalutaris deprehenditur.

c) Efficaciſſimum remedium eſt quidem *exſectio*, requirit autem multam circumſpectionem, & notitiam anatomicam.

d) Spongioſa talis excreſcentia, quæ glandulis *inguinalibus* innaſcitur, præcipue providam & peritam poſcit ſectionem, propter grandiora vaſa in vicinia poſita, nempe arteriam & venam *cruralem*.

31. Denique notandum, quod in omnibus herniis *propriis* remedia *interna* directum quidem uſum raro habeant; quando autem alvi adſtrictio & flatulentia adeſt, optime ſe gerunt pilulæ *Stahlianæ* vel *Becheri* genuinæ. De reliquo *Tincturæ alcalicæ*, cum dimidia parte ſpiritus C. C. mixtæ, pro tonico ſcopo utiliter adhibentur.

TABVLA XXX.

DE

STRUMIS SEU SCROPHULIS.

1. DEFINITIO.

Struma eſt excreſcentia ſpongioſa, glandulas prope aſperam arteriam communiſſime occupans, & in magnam ſæpe molem

molem procreſcens. Dicitur a nonnullis *bronchocele* german. ein Kropf.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Excreſcentiarum tot fere ſunt ſpecies, quod diverſitates partium ſolidarum; ita ut ipſa etiam oſſa ab illis non ſint immunia. Obſervarunt enim auctores, præcipue *Bartholinus in hiſtor. anatom.* inſignes tales excreſcentias duras, Cornu æmulantes. Sed hæ rariores ſunt; frequentius autem *ſpongioſæ* oſſium conquaſſatorum extuberantiæ occurrunt

2. *Strumas* quo jure ad excreſcentias, & quidem partium *glanduloſarum* referamus, ſub *cauſis* dicemus.

3. *Fungi* in partibus *membranaceis*, *tendinoſis* & *ligamentoſis* oriuntur. Vnde circa articulationes ordinarie excreſcunt.

4. *Sarcomata* in partibus *carnoſis fibraceis* excreſcunt, & quando peculiari tunica incluſa ſunt, *nattæ* appellantur.

5. *Polypus narium* excreſcentiam *carnoſo membranaceam* exhibet.

6. *Caro luxurians* eſt concrementum *fungoſo-fibroſum*, læſionibus externis ſubinde accedens.

7. *Verrucæ* dependent ab ipſius cutis *nerveo-membranoſis* fibrillis, inordinate excreſcentibus.

8. *Clavi pedum* cum verrucis quidem plurimum conveniunt; *profundius* autem excreſcunt, dolores inferunt, ad calloſam magis texturam accedunt.

9. *Nævi materni*, in variis partibus contingunt, & hinc modo *ſtrumoſam* ſeu glanduloſam, modo *fungoſam*, modo *carnoſam*, modo *verrucoſam* excreſcentiam offerunt.

10. De *Strumis* hac tabula, de reliquis excreſcentiis ſequentibus agemus.

III. *CAVSÆ.*

1. Si ulla res, certe inflatio glanduloſa in ſtrumis intricata eſt. Glandulæ enim prope aſperam arteriam, ſicum monſtroſis ſtrumis illas comparemus, admodum exiguæ ſunt.

2. Strumæ eandem, quam *herniæ carnoſæ* ſeu melius *ſpongioſæ*, habent indolem. Hinc, quando exſecantur, texturam ſpongioſo-fibroſam cum ſatis perſpicuis & capacibus poroſis meatibus exhibent.

3. Et quemadmodum *hernia carnoſa* non contingit, niſi poſt violentam diſruptionem tunicæ craſſioris albugineæ, quæ teſticulum exterius ambit, ita etiam ſtrumæ pro fundamento habent diſruptionem peculiaris illius tunicæ, qua hæ glandulæ circumductæ ſunt. Hac enim rupta, extra orbitam excreſcendo luxuriat glanduloſo-tubuloſa ſubſtantia.

4 Ex hiſce conſiderationibus rejicimus vulgarem de ſtrumis pathologicum conceptum, qui *infarctum* humorum coagulatorum accuſat.

5. Cauſæ *occaſionales* hujus rupturæ variæ occurrunt, e. g.

1) In *genere* commotio aſperæ arteriæ & colli violenta.

2) In *ſpecie* clamores, ejulatus, præcipue in parturientibus, vomitus vehemens, ſtrangulatoriæ compreſſiones.

3) De *hæreditaria* & *endemia* ſtrumarum conſtitutione ſub *cautelis* pauca dicemus.

IV. *PROGNOSIS.*

1. Difficilis eſt cura harum excreſcentiarum.

2. Conſiderandum eſt tempus *durationis*. In principio enim & mediocri incremento, dum adhuc in motu ſunt, admittunt ſubinde moderationem, imo interdum curationem.

3. Quando autem in *ſtatu* ſunt ſtrumæ, tunc *medico-chirurgica* cura, quæ *maturationem* reſpicit, ancipitis eſt eventus; *inſtrumentalis* autem, modo irrita, modo plane periculoſa deprehenditur, præcipue ſi ſtrumæ ambitum habeant majorem.

4. Quo magis excreſcunt ſtrumæ, eo certius reſpirationi & deglutitioni impedimentum afferunt.

V. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Quando ſtrumæ adhuc ſunt in *incremento*, tunc conveniunt.

1) *Interne.*

a) *Evacuantia* & alia *revellentia.*

b) *Eſſentiæ reſolventes*, quæ ſimul ſunt diureticæ, nempe eſſent. pimpinell. alb. helen. ſuccin. ligni ſaſſafras; præcipue *vincetoxici*, quæ tanquam reſolvens & diſcutiens egregium ad ſtrumas laudatur. *Vid. cautel. 10.*

c) *Spongia uſta*, mane & verſus veſperam aliquamdiu ſumta,

in

in recente ſtruma non contemnendi uſus eſt. Doſis ſcrupul. ad drachm. ſemis.

d) Sic etiam *ſal gemmæ*, a *Paracelſo* commendatum, ſi perito uſu adhibeatur, efficax deprehenditur.

a) *Externe* pro ſcopo diſcutiente laudantur.

a) *Cataplaſmata* e diſcutientibus & leniter adſtringentibus radicibus & herbis parata; quibus præ aliis *radicem vincetoxici* quæ in A N. C. commendatur, addendam monemus.

b) *Emplaſtra* aponata, de ſpermate ceti, de ranis *Vigenis* cum mercurio in triplo, ceratum ſantalinum, quod ſubadſtrictionem ſubſtantiæ ſpongioſæ præſtat.

c) *Gummata* galban. bdell. in aceto ſoluta & applicata.

d) *Linimenta* ex ol. laur. chamomill. lumbric. terreſtr. quibus deinde unum e prædictis emplaſtris ſuper imponitur.

e) In ſpecie *oleum bufonis*, quod *Borellus* commendat, laude ſua non privandum eſt.

f) Item *oleum lacertarum*, quod *Scultetus* in obſervat. ſuis chirurg. commendat.

g) Non minus *olea aranearum* & *ſcorpionum*; modo parce & non adeo frequenter adhibeantur.

h) De *ſympatheticis* & reliquis remediis ſub *cautelis* dicemus.

2. Quando ſtrumæ ſponte ſua vel incongrua arte inflammantur, & ad *maturationem* accedere videntur, eo laborandum eſt, ut ſeparatio, quo fieri poteſt modo, quantocyus promoveatur. Periculoſa enim res eſt, quando ſtrumæ maturantes cito non abſcedunt, & quo diutius ichoroſa ulceratione corripiuntur, eo moleſtius & periculoſius eſt negotium.

3. De exſtirpatione ſtrumarum per *ſectionem* vel alia violenta remedia ſub *cautelis* dicendum erit.

VI. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Adſtringentia*, ſi incongrue adhibeantur, loco diſcuſſionis retropellunt. Vnde patientes aſthmata repentina, imo convul-

vulsiva vel alia graviora pericula incurrunt; quæ sub ipsâ strumarum tolerationc minime exspectanda fuissent.

2. *Amuletica*, *sympathetica* & *transplantatoria* remedia incerta sunt. Dantur exempla, ubi nihil, dantur, ubi multum præstiterunt.

3 In A. N. C. legitur, quod *mures* vivi dissecti & applicati, aliquid præstiterint. De capite *talpæ*, lacertæ, *bufone* videatur *Paulin.*

4. Exc. *Stahlius* propria sua experientia confirmat, quod *filum cruentum*, per *murem vivum* trajectum, & collo alligatum in puellæ cujusdam struma, adhuc minore, ulterius incrementum inhibuerit (Vulgus e superstitione præstigiatoria requirit, ut filum hoc a puella nondum septenni paratum sit) Filum sanguine muris bene imbutum duplici vel triplici circuitu collo patientis ita circumdant, ut cutim undique stricte tangat.

5. Quid de contactu *manus* mortuæ ad excrescentias tollendas promittatur, præcedente tabula jam indicavimus. Præferunt autem manum illius, qui morbo chronico mortuus est. Nonnulli efficaciam, quam manus mortua exserit, adscribunt frigori; sed hac ratione fructum glaciei præferendum esset.

6. *Vivas* quoque *manus* efficaciam quandam habere asserunt, nempe manus *filii septimi*, qui non habuit sororem, natu majorem. Experientia hujus contactus successum modo felicem, modo contrarium docet.

7. De *Regibus Galliæ* & *Angliæ* auctores pro certo tradunt, quod strumas contactu manuum curare possint & soleant.

8. Antiqua etiam & vulgaris est traditio, quod, si *rana*, *bufo* vel *talpa* tam diu in manu teneatur, donec moriatur, manus illa efficaciam accipiat, ejusmodi excrescentias curandi.

9. Quidquid autem hic contingit, notandum, quod excrescentiæ tales adhuc esse debeant in fieri, & patientes ipsi teneriores, vel timidi atque ad imaginandum & credendum promti. Multum enim potest imaginatio tam in construendis, quam destruendis excrescentiis.

Com

10. Commendavimus quidem ſub *methodo* remedia illa pharmaceutico-chirurgica, quæ, ſecundum communem hypotheſin, ſtagnantibus *humoribus* reſolvendis & diſcutiendis in recentibus ſtrumis deſtinantur. Sed cum hæ non fundentur in *humorum ſtaſi*, hunc etiam effectum præſtare non poſſunt. Quando *acria* remedia adhibentur, inflammationem cauſantur, & periculum ſanioſæ ulcerationis inferunt.

11. Interea tamen diſcutientia illa in primis principiis non plane ſunt contemnenda. Quemadmodum enim *ante* tunicæ diſruptionem, præcipue ubi *vitium hæreditarium* ſubeſt, congeſtionem & ſtagnationem humorum prorſus negare non poſſumus, ita etiam dicta diſcutientia uſum ſuum præſtant.

12. Quando conſideramus, quod ſtrumæ in certis regionibus morbi quaſi *endemii* ſint, ſatis cognoſcimus, violentas cauſas, quibus tunica diſrumpitur, univerſam pathologiam hic non abſolvere. Sane enim violenta talis diſruptio uni regioni præ altera non poteſt eſſe propria. Unde erroneum motum, quo humores verſus talia loca ante membranæ rupturam diriguntur, maioris hic momenti eſſe cenſemus, quam quascunque alias cauſas, quæ regionibus illis tribuuntur. Interea tamen vera excreſcentia in ſtrumis primario accuſanda eſt.

13. Obſervatio *Scultheti* de efficacia *lacertarum*, tam externe, quam in *electuariis* interne adhibitarum, lectu digna, &, præcipue ſi teneris præſcribantur, laudabilem ſubinde effectum præſtant.

14. Proſtant quidem exempla apud auctores, quod ſtrumæ per maturationem ſint curatæ, eſt autem res periculo pleniſſima. Hinc a remediis vehementibus ſic dictis *attrahentibus*, *rubefacientibus* & *maturantibus* abſtinendum eſt, ob cancroſam corruptionem metuendam.

15. Curam per *ſectionem* paſſim felicem fuiſſe, auctores teſtantur. Revera autem dexteritate hic opus eſt, propter viciniam vaſorum, *carotides* nempe *externas* & *venas jugulares*; inprimis etiam, quia ſtrumæ majores ſanguiferorum vaſorum ramos habent, multum diſtentos.

16. In ſpecie locum magis habere videtur *ſectio*, quando ſtrumæ non ita magnæ, & inſuper adhuc mobiles ſunt. In his enim vaſa non nimis ampliata eſſe ſolent. Præter ea palpabilior quoque eſt ambitus & diſtinctio a reliquis partibus.

17. Sequente autem methodo ſectionem inſtituere ſolent.
a) Struma per totum ſui tractum *cruciatim* inciditur.
b) Quatuor *labia* mediante ſcalpello ita diducuntur, ut univerſa excreſcentia comprehendi & a reliquis partibus ſeparari poſſit. *Conferatur tabula de tumoribus ſaccatis.* Hac ratione tota glandula cum ſacco ſuo removetur.
c) Hæmorrhagia quando ſub operatione circa radicem exoritur, tractanda eſt illa, uti ſuo loco indicavimus.

18. Per *cauteria potentialia* ſtrumas duras & profundas exſtirpare velle, temerarius eſt auſus, ob viciniam nervorum & vaſorum ſanguiferorum.

19. *Compreſſio* per *monile plumbeum*, mercurio agitatum, in ſtrumis incipientibus laudatur.

20 *Lorum e corio humano* in ſtrumis æque ac in partu difficili ſummum levamen adferre perhibent. Sed experientia docet, quod lora, ex aliis animalibus confecta, idem præſtare valeant; quid? quod faſcia, e linteo parata, ejusmodi lori officio fungi poſſit. Non enim niſi *preſſione* agunt.

21. Per *deligationem* exſtirpari poſſunt ſtrumæ, quando circa ſui radices anguſtæ ſunt, & petiolum quaſi referunt. Raro autem hoc contingit.

22. De incolis *inſulæ S. Thomæ* referunt nonnulli auctores, quod ſubinde ſtrumas in *pedibus* habere ſoleant.

TABVLA XXXI.
DE
FUNGIS.

I. DEFINITIO.

Fungus eſt concrementum poroſum, ſquameum, filamentis laxis

laxis, pendulis, inæqualiter ſibi invicem interſperſis, præditum; colorem modo flaveſcentem modo lividum exhibens, circa articulationes ordinarie enaſcens, & ab erronea naturæ activitate originem ducens. German. der Glied-Schwam.

II. *DIFFERENTIA.*

Fungus differt a *carne luxuriante*

1. Quoad *texturam.* Caro enim luxurians eſt concrementum mixtum, nempe partim *fungoſum*, partim *fibroſum*, durum, carneum. Fungus autem exhibet ſubſtantiam magis laxam, ſquameam.
2. Quoad *locum* & *partes*, in quibus tales excreſcentiæ proveniunt. Nam caro luxurians in partibus magis ſangnineis, carnoſis, fungus autem in exſanguibus, tendinoſis, membranaceis circa articulationes propullulat.
3. Quoad *ſymptomata.* Fungus enim, quando irritatur, circa ſui radicem dolores ſpaſticos inducit, caro autem luxurians non æque dolorem adfert; licet uterque affectus, ſibi relictus, expers dolorum obſervetur.

III. *CAUSÆ.*

1. Indicavimus jam præcedente tabula, quod vulgaris pathologia, quæ *ſtaſin humorum* viſcidorum in *Strumis* accuſat, in rei veritate non ſit fundata. Idem de *fungis* eſto judicium. Hi enim non ex humoribus vitioſis, ſed ex irregulari fibroſa textura conſtant.
2. Oriuntur autem fungi e ſequentibus cauſis *occaſionalibus.*
   1) E *vulneribus* inæqualiter mundificatis.
   2) Ex *ulceribus* impuris, corruptis & irritatis
   3) In ſpecie quando per remedia *acria cauſtica* affluxus humorum nimius excitatur. Hac enim ratione fungus in capaciſſimam ſæpe magnitudinem excreſcit, & vel vulnera vel ulcera ita depravat, ut conſolidationi difficillime obtemperent.
   4) Ex alia violenta exacerbatione morbida partium tendinoſarum aut articulationum.

V. *PROGNOSIS.*

1. Quam diu concrementum fungoſum exiguum eſt, nulla adeo incommoda, nedum pericula adfert.

2. Quando autem talia augmenta sumit, ut in texturam suam conspicua vasa sanguifera & nervos admittat, tunc gravioribus turbis, quando irritatur, aptum existit, præcipue autem circa sui radices stipatos habet sensibiles dolores.
3. *Confirmati* fungi ægerrime exstirpantur.
4. Quando incongrua arte tractantur, corruptionem cancrosam facile induunt, & in reliquo corpore tabida hectica consumtio observanda est.

V. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Fungus *exiguus, recens*, modo enascens moderatis *septicis*, cum una vel altera guttula *olei terebinthinæ* & *spicæ*, adjecto modico castorei remixtis, absumitur. Hac etiam ratione *septica* temperantur, & partes non adeo offendunt. Laudantur in hunc finem
   1) Oleum philosophorum, quod commode absumit.
   2) Alumen ustum.
   3) Crocus metallorum.
   4) Mercurius *vitæ*.
   5) Possunt etiam adhiberi *venerea*, sed cum circumspectione, præcipue si ad sanam usque partem erosio pervenerit. Hinc *unguentum Ægyptiacum* parcius adhibendum est.
   6) In fungo sensibili & teneriore sequens pulvis, quando adspergitur & repetitur, sensim excrescentiam aufert.
      Recip. *Radic.* irid. Florentin. aristoloch. rotund. ana unc. j
      Herb. rorismarin. salv. rut. ana man. j.
      Myrrh. elect. oliban. ana unc. Semis. f. pulv. Hæc & alia temperata balsamica præcipue locum habent, quando fungus adhuc hæret in vulnere vel ulcere.
2. Fungus autem *adultior*, *confirmatus*, *magnus* medicationi non auscultat, sed chirurgiam *instrumentalem* exposcit, nempe vel *deligationem*, si locum habeat, vel *exsectionem*.
   1) Præmittuntur autem operationi.
      a) Blandæ purgationes
      b) Venæ sectio in plethoricis vel adsuetis.
      c) Diaphoretico-diuretica, ne humores acres excrementitii

titii, facta sectione, ad partem ulcerascentem congerantur, adeoque tanto gravior fiat sensibilitas.

2) Conjuntur.

a) Analepticæ potiones.

b) Discutientia interna.

c) Discutientia externa periplieriæ applicanda, ad novum affluxum arcendum.

d) Hæmorrhagiam sistentia, si circumstantiæ illa requiquirant.

VI. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Principiis obstare, optimum hic est consilium. Hinc in vulneribus vel ulceribus eo prospiciendum est, ut *æqualis mundificatio* obtineatur, id quod commodissime fit per balsamica, quibus spiritus vini admixtus est.

2. Quando autem omnino emicant tales excrescentiæ, primis statim initiis talium rudimentorum resistatur per lenia septica, superius nominata, quibus addimus *unguentum apostolorum.*

3. Ab *arsenicalibus* remediis sibi cavendum.

4. Adultior & grandior fungus rectius per *sectionem*, quam multam *erosionem*, consumitur. Sane enim in omnibus fungosis, membranaceo-ligamentosis aut glandulosis excrescentiis habenæ *corrosivis* temere non laxandæ sunt. Conferantur *Hildani observationes*, ubi insigne exemplar grandioris fungi, per sectionem ablati, exhibetur.

5. Excrescentiæ fungosæ, quæ intra articulationes graviter contusas & cum contusione luxatas propullulant, solis Chirurgis non possunt relinqui.

6. Suadent plerique Chirurgi, neque inconsultum est, ut sub *adstringentia* & *nervina* cum *septicis* conjungantur, quæ tam progressum excrescentiæ ulteriorem, quam (si vasa sanguinea nutriendo fungo jam admissa sint) sanguinis affluxum restringant.

7. In specie *mastichina* huic scopo inserviunt. Hæc enim non æque adstringendo, quam tonum roborando effectum suum præstant.

8. Cavendum quam maxime, ne quid horum omnium, corpore adhuc impuro, ſuſcipiatur, alias affectus ſpaſmodici vel fluxus *ſynoviæ* inducuntur.

9. Quo junior patiens & quo magis natura cum nutriendo corpore occupata eſt, eo diligentius affluxum humorum per *defenſiva* arcendum commendamus. Vegete enim, uti reliquum corpus, ita etiam fungoſa excreſcentia in talibus nutritur.

TABULA XXXII.
DE
SARCOMATE.

I. *DEFINITIO.*

Sarcoma eſt concrementum non admodum durum, carnoſum, fibraceum, multo ſanguine refertum, & in partibus carnoſis enaſci ſolitum. Derivatur a σὰρξ, caro, & germanice κατ' ἐξοχὴν ein Gewächs appellatur.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Sarcomata proveniunt.
   1) Vel in *externis* corporibus partibus, de quibus hac tabula agemus. Hæc quando peculiari tunica incluſa ſunt, *nattæ* vel *natæ* vocantur.
   2) Vel in partibus *internis*, quo *polypi cordis* pertinent.
2. De *polypis narium* & *nævis maternis* ſequentibus tabulis agemus.
3. Sarcomata omni dexteritate diſtingui debent ab illis tumoribus, qui humores corruptas pro cauſa *continente* habent.

III. *SIGNA.*

1. Concrementa hæc carnea filamentoſa ordinarie ſenſim accreſcunt, & capacem magnitudinem aſſumunt. *Vid. cautel.*
2. Nonnunquam indolentia ſunt, non nunquam autem inflammationibus afficiuntur, & tunc ad gangrænam atque ſphacelum habent proclivitatem.

3. Cum

3. Cum *lunæ* motibus conſpirant. Hac enim creſcente vel decreſcente ſarcomata creſcunt vel decreſcunt.
4. Reperiuntur in genis, brachiis, femoribus, dorſo &c.
5. Non adeo dura, ſed, ut caro, tactui obvia ſunt.
6. Facile poſſunt exacerbari, præcipue ſi ſæpius fricentur & commoveantur.
7. In ſpecie poſt iracundiam, nimium cibum & potum ſpirituoſum ſarcomata talia dolent & ardent.

IV. *CAUSÆ.*

1. Oriuntur ſarcomata externa.
   1) Vel ex levi *puſtula ſanguinolenta*, profundius hærente, genuinam inflammationem & ſuppurationem reſpuente, vel immodeſta frictione tractata, exſiccata.
   2) Vel ex *tumore ſanguinelento* capaciore, accidentibus iisdem cauſis, modo dictis.
   3) Vel ex *intumeſcentia verrucoſa* importuna frictione agitata.
2. De Sarcomatum *internorum* ſeu *polyporum cordis* geneſi tabulis *medicis* nonnulla diximus.

V. *PROGNOSIS.*

1. Sarcomata quando per immodeſtam frictionem, corroſionem, ſectionem vel qualiacunque vellicantia remedia irritantur, tunc affluxus humorum augetur & ad corruptionem ſive ulceroſam, ſive ſphaceloſam via paratur.
2. Hæmorrhagiæ periculoſæ ſarcomata læſa facile excipiunt Hæc enim concrementa capicia habent vaſa ſanguifera, quæ temporis progreſſione in ipſam excreſcentiam immittuntur, & pro parte integrante, erroneo naturæ conceptu, æſtimantur.

VI. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Sub primo ſarcomatis ortu.
   1) Præmittantur
      a) blandæ purgationes
      b) Venæ ſectio revulſoria. *Conf. tabul. de venæ ſectione.*
      c) *Hirudinum* applicatio. *Vide cautelas.*
   2) Subjungantur diſcutientia externa cum adſtringentibus conjuncta, e. g.

a) *Rad.*

a) *Rad.* bryon. irid. Florent. Sigill. Salomon. biſtort. torment. ſymphyt.
b) *Herb.* ſcord. hyſſop. rut. agrimon. alchimill.
c) Cort. granator. ſem. carvi.
Hæc mediante vino vel aceto coquantur & in forma *cataplaſmatis* repetito imponantur.

2. Quando autem ſarcomata ulterius progreſſa ſunt, tunc modo dicta non ſufficiunt, ſed vel *exſectio*, vel *cauteriſatio*, vel deligatio, vel efficacia *ſympathetica* remedia in ſubſidium vocanda ſunt; de quibus ſingulis ſub cautelis dicemus.

VII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Applicatio *hirudinum* efficax deprehenditur, licet apud Chirurgos ita commendata non occurrat. Præmittitur luna decreſcente *purgans* & *venæſectio*, & deinde ſarcomati immediate admittitur *hirudo*, qui ſanguinem educit.

2. Remoto hoc animalculo in *peripheria* applicatur emplaſtrum aliquod diſcutiens, e. g. *diaphoret. Mynſichti* vel de *ſperm ate ranarum*, bene camphoratum; ipſi vero *ſarcomati* imponitur cataplaſma ſub *methodo* commendatum.

3. Ad tollendas ejusmodi excreſcentias laudant præcipue patroni curarum ſympatheticarum contactum *manus mortuæ*, & præ aliis quidem manum illius extollunt, qui tabe mortuus eſt: Hac manu ſarcoma fortius fricatur, & in ſubjectis ſenſibilibus efficax ſæpe deprehenditur. Sic certum eſt, *hordeolum* per talem contactum eſſe ſublatum.

4. Sunt qui commendant applicationem linteorum, *ſudore emortuali* imbutorum.

5. Notandum autem in genere de curis hiſce *ſympatheticis*, *antipatheticis*, *amuleticis*, *magneticis*, *transplantatoriis*, quod non tam a cauſa materiali, e. g. a *frigore* manus mortuæ, quam primario a cauſa morali, nempe ſenſibilitate animi dependeant.

6. Alii *exſectionem* talis ſarcomatis commendant, quæ ſecurius inſtituitur, quando ſarcoma adhuc in incremento conſtitutum eſt. Quod ſi vero adoleverit, majus periculum inuoluit.

7. Hoc

7. Hoc periculum inprimis metuendum est, si sarcoma *magnæ molis* per sectionem tractetur. Nota fuit uxor, cujus sarcoma, in dorso prognatum, ad *suras* dependebat. Hæc cum decumbere vellet, concrementum hoc omnibus viribus sursum tollere debuit, pondus enim triginta circiter librarum habebat, & ingentibus vasis sanguiferis præditum erat.

8. Talia portentosa concrementa, si sectioni subjiciantur, non possunt non graves hæmorrhagias minari, & satis docent, quam provide & cum qua judiciosa anatomiæ notitia talis operatio instituenda sit.

9. In *observationibus Hildani* occurrit exemplum generosi cujusdam & annosioris viri, cui ex *angulo* oculi excrescentia talis fungoso-membranosa, multis robustis vasis tam venosis quam arteriosis prædita, & integram libram ponderе referens, excrevit, quæ ab *Hildano* per sectionem feliciter exstirpata est.

10. *Deligatio* locum habet in illis excrescentiis, quæ *petiolo* quasi reliquis corporis partibus adhærent, & pendulum situm exhibent. In hisce circumstantiis mediante filo capaci ligatura circa radicem instituitur, qua reliquo corpori adhæret.

11. Expedit autem non una vice omnem affluxum per ligaturam intercipere, sed primo notabiliter tantum constringere; deinde post duodecim, vel pro re nata viginti & quatuor horas strictúram intendere, donec sensim tam arcte constringatur, ut omnis affluxus tollatur, excrescentia marcescat & tandem sectione auferatur.

12. Quando autem affluxus *uno actu* per ligaturam intercipitur, non solum ingentes dolores inducuntur, verum etiam corruptio *putredinosa* facile invitatur.

13. Ad *ligaturam* dextre administrandam prostant nonnullæ inventiones, e quibus, præcipue si parvi ambitus sit excrescentia, *arcus* ex ossibus ceti parata non contemnenda est. Hic enim encheiresi intra tres dies plenaria interceptio secure sperari potest.

14. Videlicet adhibetur huic *arcui funiculus e pilis equinis* lon-

gis, aut e *ſerico* ſæpius contorto ac firmo, paratus, atque hic funiculus ſimplici vel duplici ambitu petiolo circum ducitur. Ita arcus, quæ perpetuo elatere conſiſtit, & pro re nata plus vel minus firma formata eſt, continuo funiculum ſuum ſtringit, & quo magis pars affecta cedit, eo magis arcus illa intendit ſtricturam. Atque ita ſucceſſive affluxus inhibetur & excreſcentia ſicceſcit.

15. Pro hac operatione parare etiam ſolent *machinas* tales *ſenſorias*, quales horologia parva habent, wie die Federn an den Sack-Uhren.

16. Quæ *Paracelſus* ad ſarcomata inhibenda commendat, multam difficultatem tam a priori quam poſteriori involvunt. Suadet enim, ut ſarcomatis radix inquiratur & accurate obſerventur vaſa illa, unde huic excreſcentiæ nutrimentum ſuppeditatur. His detectis *ligaturam* vel *cauteriſationem* commendat. Sed difficile eſt detegere vaſa illa, e quibus ſarcoma nutrimentum ſuum accipit, & ita præſtat concrementum exſcindere, quam multum inveſtigare.

17. Præter ea *cauteriſatio*, quam *Paracelſus* dicto modo commendat, non ſolum rarius locum habet, ſed & multam circumſpectionem requirit.

18. Quando autem *corroſiva* adhibentur, tunc inflammationes, ingentes ſpaſmi, convulſiones, imo ſphacelus inducuntur, Itaque optimum eſt, ab illis abſtinere.

19. Denique de *nattarum exſectione* notandum eſt, quod eadem methodo, qua *ſteatomata* exſcinduntur, ſit inſtituenda. Videlicet cutis ita inciditur, ut tota moles hujus excreſcentiæ circum circa liberari, fibræ membranaceæ usque ad ſuam radicem reſcindi, & ita excreſcentiæ cum petiolo ſuo funditus exſtirpari poſſint.

20. Præcipue autem ad *vaſa ſanguifera*, quæ *nattis* nutritionem & vitalem conſervationem ſuppeditant, reſpiciendum, & hæmorrhagia nimia per prævium deligationem avertenda eſt. In vaſis vero *minuſculis* non opus eſt tali deligatione.

TABU-

TABVLA XXXIII.

DE

POLYPO NARIUM.

I. DEFINITIO.

Polypus narium eſt concrementum fungoſo-carnoſo-membranaceum, modo magis introrſum circa *os cribroſum*, modo magis extrorſum in naribus proveniens. Derivatur a πολὺς, multus, & πῆς, pes, german. ein Naſen-Gewächs.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Diſtinguunt multi auctores inter *ſarcoma* naſi & *polypum*. Per *ſarcoma* ſubiudiunt excreſcentiam duram, fere cartilagineam, & nullo petiolo pendulam, quæ ob amplum ſui fundum longe difficiliorem curam involvat, neque eadem prorſus methodo, uti polypus, tractari poſſit. *Polypus* ex *ſignis* ſubſequentibus dignoſcitur.

2. *Polypus* quomodo conſiſtentia & reliquis circumſtantiis differat, *ſigna* docent.

III. *SIGNA.*

1. Polypus offert excreſcentiam præternaturalem, modo in una nare, modo in duabus.

2. Hoc concrementum exhibet *conſiſtentiam* jam magis ſpongioſam & mollem, ſeu, uti nonnulli loquuntur, pituitoſam; jam magis carnoſam & ſolidam; circa radicem autem ſui membranaceum quid refert.

3. *Colorem* habet modo nigricantem & rubicundum, modo lividum & pallidum, pro texturæ & reliquarum circumſtantiarum diverſitate.

4. Nonnulli polypi unica tantum *radice* præditi, & petiolo quaſi ſeu pedunculo penduli ſunt; nonnulli plures habent radices & multis in locis narium tunicæ adnexi ſunt.

5. Hæ radices modo magis *extrorſum* ad latera narium, modo magis *introrſum* circa *os cribroſum* reperiuntur; imo nonnulli polypi radicem ſuam in *ſinubus* plane *cranii* capiunt.

6. Sic etiam polypi modo unam habent *prominentiam*, modo pluribus extremitatibus conſpicui ſunt. Alii *extrorſum* e naribus procreſcunt; alii *antrorſum & retrorſum* per *infundibulum* propagines ſuas diffundunt; alii *extrorſum* & *introrſum* ſimul procreſcere ſolent.

7. Polypus utplurimum expers eſt *dolorum*, nonnunquam autem ſatis ſenſibilis reperitur.

8. Prout luna creſcit vel decreſcit, polypi itidem creſcunt & decreſcunt.

IV. *CAVSÆ.*

1. Cauſæ quæ polypum narium inducere ſolent, ſunt.

1) Vel *internæ*, ubi inprimis accuſandæ veniunt.

a) *Hæmorrhagiarum* adſuetarum & nimiarum ſuppreſſiones.

b) *Phlegmotorrhagiæ* narium, nempe coryza, gravedo, catarrhi acriores. Hæc enim materia acris facile ulcerationem, quam *ozænam* vocamus, inducit, & quando tale ulcus ob denegatum acceſſum non ſatis & æqualiter poteſt mundificari, vel incongruis methodis, præcipue præmaturis exſiccantibus, tractatur, excreſcentia talis luxurians inde emergit.

2) Vel *externæ*; quales ſunt læſiones naſi violentæ, nempe vulnera, contuſiones, fracturæ oſſium naſi; quæ, quando improvida arte tractantur, ſufficienter non purgantur, vel, ob acria præcipue adhibita, nimio humorum affluxu offenduntur, polypum narium inducere poſſunt.

2. *Sarcoma* ſeu dura illa & cartilaginea narium excreſcentia *ſpinam ventoſam* pro fundamento ſæpius habere auctores obſervarunt.

V. *PROGNOSIS.*

1. Polypus narium in genere eſt pertinax malum.

2. Qui colorem habet lividum vel multos dolores infert, ad cancroſam corruptionem inclinat.

3. Qui carnoſi magis & duriores ſunt, præcipue qui ab auctoribus multis *ſarcomata* vocantur, pertinaciſſimi ſunt. Diffuſi enim ſunt circa ſui radicem, & hinc commode non poſſunt exſtirpari.

4. In

4. In quo majorem molem polypus excreſcit, in tanto majora incommoda patientes conjiciuntur. Nares enim clauduntur, reſpiratio fit difficilis, & loquela, præcipue ſi retro *uvulam* promineat polypus, notabiliter impeditur.
5. Optimæ notæ ſunt, qui molles, albicantes & unico, eoque ſubtili, pedunculo penduli apparent.
6. Scorbutus, lues venerea, vel alia humorum dyſcraſia, quando cum polypo complicata ſunt, curam tanto difficiliorem reddunt.
7. Quo magis introrſum polypus radices ſuas cepit, eo difficilius exſtirpatur.
8. Polypus quando *cancroideam* indolem exhibet, neque tamen ſtatus ulceratus jam adeſt, præſtat illum non tangere, vel ad ſummum dolores tantum lenientibus placide ſopire.
9. Radices quando funditus non exſtirpantur, polypus facile recrudeſcit.
10. Polypum plenarie ablatum eſſe, teſtatur libera inſpiratio & aëris attractio per illud narium latus, quod hoc malo obſeſſum fuit.

VI. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

Polypus exſtirpatur.

1. Vel *medicamentis* leniter *ſepticis*, quando ſatis prominet & adhuc exiguus eſt.
   1) Præmittitur lenis vulneratio, ut ſeptica eo melius effectum exſerere poſſint.
   2) Habent Chirurgi *canalem argenteum*, quo ſeptica applicari debent, ne reliquis partibus noceant. Ordinarie autem mediante linteo carpto illa applicant, & unguento vel oleo quodam partes ſanas defendunt.
   3) Ipſa autem ſeptica ſint lenia, inter quæ pulvis *talpæ* & erinacei per uſtionem paratus efficax eſt. Item linimentum ex oleo philoſophor. ovor. ceruſſa & momento camphoræ paratum.
   4) *Adſtringentia* miſceantur, ut affluxui nimio reſiſtatur.
2. Vel *deligatione*, quæ ſatis quidem commoda eſt, ſed non habet locum, niſi polypus circa ſui radicem tenuis & petiolo quaſi pendulus ſit, ita ut filum mediante commodo inſtru-

ſtrumento radici poſſit applicari. Quibus autem encheireſibus deligatio peragenda ſit, diximus tabula præcedente.

3. Vel *inſtrumentis*, nempe forcipibus *roſtra corvina* dictis; de quibus ſequentia notanda ſunt.

1) *Fabricius ab Aquapendente*, *Scultetus* & alii deſcribunt forcipem *ſecantem*, mediante qua polypum vel *ſucceſſive*, (quod tamen plures cautelas involvit) vel *ſimultanee*, exſecandum commendant.

2) *Palfyn* commendat forcipem *non ſecantem*, qua polypus altius apprehendi & modeſta circumagitatione extrahi debeat. Hac enim ratione & illos polypos, qui altiores habent radices, e. g. circa *ſinus cranii*, funditus interdum exſtirpari poſſe aſſeverat.

3) *Severinus* in malo recenti laudat frequentem modeſtam inciſionem, mediante *lanceola* præſtandam, ut polypus ſenſim marceſcat.

4. Facta polypi remotione ſequentia obſerventur.

1) Reliquiæ radicum per lenia ſeptica auferantur, nempe per illa, quæ ſuperius jam commendata ſunt; quibus adiicimus miſcelam ex oleo myrrhæ per deliquium, ceræ & philoſophorum, intra nares affectæ parti applicandam.

2) Hiſce ſepticis miſceantur *adſtringentia*, non mineralia, ſed vegetabilia, e rad. tormentil. biſtort. flor. balauſt. cort. granat. hyperic. Hac enim ratione *hæmorrhagiæ* occurritur, quæ polypum recenter ſectum ordinarie largiter excipit, & ſub applicatione ſepticorum communiter propemodum recrudeſcit.

3) Ad affluxum ulteriorem arcendum applicentur *extrinſecus* diſcutientia camphorata.

4) Denique ad mundificationem & conſolidationem promovendam adhibeantur *balſamica*, e. g. oleum myrrhæ per deliquium, ovorum, hyperic. eſſent. balſamic. *Stahlii*.

VII. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Efficaciora ſeptica*, quæ a nonnullis commendantur, paulo peri-

periculoſioris uſus & adminiſtrationis ſunt. Vnde & pulveri *heliotropii*, a *Poterio* tantopere laudato, non fidimus. Præcipue autem *metallica* & *mercurialia* corroſiva hic nocent; licet tunicam naris ſanam unguento albo camphorato vel quocunque alio remedio defendant.

2. Per *cauteria actualia* polypum aggredi nimis periculoſum eſt. Tolerabilius, ſi, extracto polypo, reliquiæ inurantur ferro calido, per cannulam nari immiſſo.

3. *Celſi* methodus, naſum incidere & hac ratione radicem polypi detegere, a recentioribus rejecta eſt.

4. Polypus quando per *infundibulum* prominet, & forcipe incurvata per os educendus eſt, cavendum, ne uvula lædatur.

5. Quam primum polypus recrudeſcere obſervatur, leni ſepſi quantocyus illi reſiſtendum eſt.

6. *Spiritus vini*, cum *melle roſaceo* miſtus, poſt polypi extractionem a multis laudatur, & ad recurſum mali præſcindendum commendatur; conjuncta in plethoricis *venæ ſectione* in pede & laxantibus congruis, ſubinde repetitis, ut humores ad inferiora deriventur.

7. Nonnulli extractionem polypi diſſuadent, & ſola *aqua calcis vivæ* ſæpius illum tangendum commendant.

8. *Succeſſive* & *fruſtulatim* polypum exſecare, vel ſecundum *antiquos* multum dilacerare, frequentem & copioſum humorum affluxum atque novam ordinarie hæmorrhagiam cauſatur. Vnde, ſi circumſtantiæ permittant, præſtat illum uno actu ſive *ſecando* ſive *detorquendo* auferre.

9. Denique notetur, quod præſtet polypum aggredi *luna decreſcente*.

TABVLA XXXIV.
DE
CARNE LVXVRIANTE.

DIFFERENTIA.

Caro luxurians eſt excreſcentia præternaturalis, in vulneribus

bus & ulceribus interdum proveniens, & ab insufficiente vel inæquali harum læsionum mundificatione communiter originem ducens. Germ. vocatur wild Fleisch.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Caro luxurians quomodo differat a *fungosis* excrescentiis, tabula de *fungis* indicavimus. Nempe excrescentia luxurians in partibus exsanguibus *fungosa*, in carnosis autem partibus *spongiosa* apparet. Et sic sub uno genere *carnis luxuriantis* duæ species, videlicet caro fungosa & spongiosa comprehenduntur.

2. Caro *luxurians* proximam connexionem habet cum carne semi-*corrupta*, germ. faul-Fleisch. Caro enim luxurians actuali corruptioni ansam præbet, & hac ratione differunt tantum ut antecedens & consequens. *Conf. Prognosis.*

III. *CAUSÆ.*

1. Caro luxurians pro generali fundamento habet *præmaturam* consolidationem.

2. Causæ *occasionales* sunt.

1) *Insufficiens & inæqualis* mundificatio vulneris aut ulceris. Quando enim in partibus adhuc *impuris* consolidatio non potest obtineri, natura omnem activitatem nutritoriam in parte *mundificata* exserit.

2) Hæc *festinatio* naturæ efficit nonnunquam, ut in subjectis junioribus & vegetis caro luxurians proveniat, licet absterſio læsionis sufficienter facta sit. Bene enim notandum est, quod hæc excrescentia luxurians non in parte *impura*, sed *pura* proveniat.

3) Multum etiam contribuunt remedia consolidantia, ante plenariam læsionis absterſionem adhibita.

IV. *PROGNOSIS.*

1. Caro luxurians impedit *veram* consolidationem.

2. Novas corruptiones & depravationes læsionibus adfert. Vnde simplex interdum læsio in ulcus immorigerum deducitur.

3. Quando majore jam mole luxurians caro excrevit, obtin-

gunt

gunt facile insignes hæmorrhagiæ, magis autem si *sectione* quam *rosione* exstirpatio tentetur.

V. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Ipsa *caro luxurians* tempestive & successive auferatur.
   1) Per lenia illa *septica*, quæ præcedentibus tabulis jam indicata sunt.
   2) Per *sectionem*, si locus læsionis septicorum applicationem non toleret.
2. *Affluxus* humorum nimius avertatur.
   1) Per *discutientia* camphorata, in ambitu applicanda.
   2) Per *adstringentia* cum septicis combinanda.
3. Interea *sufficientis mundificationis* ratio habeatur, uti suo loco diximus.

VI. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Principiis obstare* optimum est consilium. Hinc legitima vulnerum & ulcerum tractatio tanto magis commendatur, ut talis excrescentia quovis modo impediatur; vel, si omnino emicet, lenioribus septicis mox auferatur.
2. Ab *acrioribus* autem *cathæreticis* abstinendum est, totum enim affectum exacerbant.
3. Cavendum est, ne, dum exstirpationi carnis luxuriantis studemus, æqualem totius superficiei mundificationem negligamus. Hac enim neglecta nihil certius, quam absumtæ portionis repullulationem experimur.
4. Exstirpationem multum differre non consultum est, graves enim hæmorrhagiæ, uti sub *prognosi* diximus, metuendæ sunt.
5. Docent chirurgi, ut *compressionibus* carni luxurianti resistatur. Sed cavendum, ne quid nimis fiat, & tota pars suffocetur.

TABULA XXXV.

DE VERRUCIS.

I. DEFINITIO.

Verrucæ sunt excrescentiæ inordinatæ cutaneorum fibrilla-

rum nerveo-membranoſarum, faciem & manus potiſſimum occupantes.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Verrucarum aliæ ſunt *molles* & *laxæ*; aliæ *duræ* & *nodoſæ.*
2. Aliæ circa ſui radicem ſunt *tenues* & *pendulæ*, aliæ baſin habent *amplam* & *diffuſam.*
3. Aliæ, & plurimæ quidem *exiguæ* ſunt, aliæ in magnam molem excreſcunt.
4. Quædam verrucæ *lævigatæ*, quædam *aſperæ* ſunt, & hæ *myrmeciæ* vulgo audiunt, Ameiß-Hauffen.

III. *CAUSÆ.*

1. Formatur hæc excreſcentia e *nerveo-cutaneis* fibrillis, inordinate contextis.
2. Hæc eſt ratio, quod radices verrucarum non profundius quam ad *ſolam cutem* pertingant.
3. Ex hac cauſa derivanda etiam venit eximia illa verrucarum, immodeſte tactarum, ſenſibilitas, quæ poſt intenſam irritationem tanta interdum obſervatur, ut fuſio humorum acrium lymphatico-ſeroſorum accedat.

IV. *PROGNOSIS.*

1. Verrucæ ſibi relictæ nihil periculi alunt, ſed partem affectam tantum deformant.
2. Quando autem per immodeſtas *ſectiones*, *arroſiones* & *frictiones* offenduntur, tunc ratione nervoſæ conſtitutionis eximium ſenſum inferunt, atque hinc humorum affluxum, quodam modo inflammatorium, cauſantur.
3. *Contagioſa* verrucarum indoles, ab auctoribus nonnullis allegata, vix in aliis, quam meticuloſis, poſt prægreſſum contactum, locum habet.

V. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

Verrucæ exſtirpantur.

1. Vel *remediis*, nempe
   1) Lenibus *ſepticis*; in quem finem lac eſulæ præ aliis vehementioribus laudare ſolent, item ſuccum Chelidonii majoris.
   2) *ſympatheticis*, *magneticis*, *amuleticis*; quorum innumera fere apud vulgus reperiuntur. *Vid. cautelæ.*

2. Vel *instrumentis*.

1) Alii laudant *exsectionem* cum *forfice* vel *peculiari forcipe*; sed quæ circumspectio hic requiratur, *sub cautelis* dicemus.

2) Alii *acum tenerrimam* in meditullium verrucarum, ad radicem usque, immittunt, & deinde acum mediante candela cerea candefaciunt. Man glüet die Nadel ſo lange, als man es nur ertragen kan.

3) Alii *simplex ferum* candens, verrucis accommodatum, adhibent.

4) Alii mediante *filo sericeo* vel *pilo equino* verrucas deliganat.

De singulis hisce sub *cautelis* plura dicemus.

VI. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. In genere observandum est, quod verrucarum per *instrumenta* exstirpatio sine doloribus, si deligationem excipiamus, non obtineatur. Unde hæc methodus prætermittenda est in iis casibus, ubi *numerosiores* verrucæ in uno subjecto occurrunt.

2. De *exsectione* seu *abscissione* cum *forfice* vel *forcipe* illa, quæ ad *polypi* exstirpationem commendari solet, in specie notandum est, quod omni periculo non careat, si majores sint verrucæ. Facile enim hæmorrhagia, inflammatio & corruptio exoritur. In *exiguis* autem, iisque *paucioribus* verrucis hæc abscissio magis locum habet.

3. Præterea communiter non sufficit hæc abscissio, nisi reliquiæ radicum *cauterio potentiali*, vel minutissimo *actuali* attingantur.

4. Exstirpatio per *cauterium actuale* est quidem satis certa, sed in numerosis verrucis fere intolerabilis, præcipue illa operatio, quæ cum *acu candente* successivis gradibus instituitur.

5. *Deligatio* satis commode & sine dolore succedit in illis verrucis, quæ circa basin angustæ & pendulæ sunt. Notandum autem est, quod post talem deligationem æque ac post *abscissionem* verrucæ communiter iterum repullulent; nisi radix per *septica* vel *ferrum candens* exstirpetur.

6. Et sic curatio *medico-chirurgica*, sive per congrua *septica*, sive

per *sympathetica*, *magnètica* & *amuletica*, multis respectibus *instrumentali* hic præferenda est.

7. *Lenia septica* e. g. succus *chelidonii*, *esulæ*, ipsam verrucam *directe* non arrodunt, sed partes molles circa eandem primum exedunt, & denique *radicem*, nempe prima filamenta nervoso-fibrosa absumunt. Ablato hac ratione aditu, verruca flaccida redditur, & facile decidit.

8. Ante, quam *septica* applicant, verrucas leniter solent *vulnerare*, & deinde vel *lac esulæ*, vel *unguent. Apostol.* vel etiam *butyrum antimonii* applicare; observando subjectorum differentiam, ne sensibilibus acriora septica adhibeantur. Præterea *ambitus* a *sepcticis* defendatur.

9. Commendant nonnulli frictionem verrucarum cum *sale* & *aceto*; quæ remedia multoties fuerunt efficacia.

10. Sic etiam *aqua*, *sale armoniaco* saturata, efficax deprehenditur.

11. Non minus *emplastrum*, e *cera* & *mercurio dulci* paratum, bonum effectum præstat.

12. *Sympathetica* & *amuletica* remedia fere omnia in eo conveniunt, ut *contactum* aliquem cum verrucis requirant, & deinde materia illa, qua contactus factus est, ad *putredinem* reponatur.

13. Certe, uti verrucæ sunt excrescentiæ partium maxime *nervosarum*, tanquam organorum animæ immediatorum, ita etiam patheticæ illæ alterationes, quæ per sympathias introducuntur, præsentiorem efficaciam in illis, quam in *disparibus* partibus exhibent. Interea tamen non ubique constantem effectum exserunt; id quod diversæ subjectorum sensibilitati potissimum tribuendum esse videtur.

14. Communissimum, quod habent, remedium est *nodorum illigatio*, extrahunt nempe *filum* ex *indusio patientis* vel *mortui*, sudore imbuto (*Amuletistæ* vocant *mumiam*) Huic filo totidem nodos, quot sunt verrucæ innectunt, uno nodo unam verrucam fricant, postea filum in loco humido, communiter sub stillicidium domus, unter die Tach-Traufe, defodiunt, ut cum fili hujus putrescentia verrucæ simul evanescant.

15. Pro-

15. Proprio & aliorum exemplo obſervavi, quod verrucæ, quæ in manibus erant, numeroſæ hoc remedio conſtanter evanuerint. Puer eram decem circiter annorum, cum hoc conſilium mihi daretur, & quemadmodum circumſtantiæ illæ de *induſio*, *ſudore* imbuto, & *frictione* cum nodis, mihi traditæ non erant, ita verrucas tantum numerabam, tot nodos filo ſimplici nectebam, & filum ſub ſtillicidium domus ſepeliebam. Hac ratione in me & aliis, quibus ſimplex hoc remedium poſtea commendavi, conſtantem exſeruit effectum.

16. Alii *uno pomo* e. g. *Borsdorfiano*, vel etiam alio diſciſſo *multas* verrucas usque ad aliqualem dolorem fricant, pomum, filo iterum ligatum, reponunt vel ſub fimum ſepeliunt, atque cum hujus putredine contabeſcentiam verrucarum ſæpius experiuntur.

17. Nota eſt illuſtriſſima quædam familia, quæ per aliquot menſes ſplendorem lunæ, cum decreſceret, verrucis ſuis admiſit, & ad incaleſcentiam illas ſub quavis repetitione fricavit, atque ita omnes in hac familia a verrucis liberati ſunt.

18 De hiſce *hæreditariis* verrucis, quæ integras familias infeſtant, notandum eſt, quod præ aliis moderatiſſimam tractationem expoſcant, & hinc ab improvidis *exſectionibus*, ſenſibilibus *corroſionibus*, majoribus *cauteriſationibus*, & immodeſtis deligationibus prorſus abſtinendum ſit.

19. Denique adjiciendum eſt, quod in palpebris oculorum internis verrucæ interdum excreſcant, quæ, uti *cauteria actualia*, ob loci conditionem, prorſus excludunt, ita *potentialium* uſum requirunt circumſpectiſſimum. *Septica* enim talia, oculo illapſa, cœcitatem minantur.

TABULA XXXVI.

DE

CLAVIS PEDUM.

I. DEFINITIO.

Clavi ſunt excreſcentiæ *calloſæ*, in pedum digitis præcipue provenientes, & cum eximiis communiter dolorbus ſtipatæ. German. vocantur Hüner-Augen, Krähen-Augen.

II. DIFFERENTIA.

1. *Clavi pedum* licet cum *verrucis* arctam habeant affinitatem, & a nonnullis plane confundantur, differunt tamen ſequente ratione.
   1) *Verrucæ* in ſuperficie magis radicatæ ſunt, *clavi* autem profundas habent radices. Nam non ſolum tendines muſculorum, qui digitos movent, ſed & plane *perioſtium* una vel pluribus radicibus penetrant.
   2) *Verrucæ* tolerabiliores ſunt, quam *clavi pedum*, qui ſenſibiliſſimos interdum dolores & gravia ſymptomata cauſantur.
   3) *Verrucæ* texturam *fibroſam*, *clavi* autem *calloſam* exhibent.
2. Profunda *clavorum* radicatio diſtinguit illos a ſimplice *callo*. Hujus enim ſubjectum *ſola cutis* eſt; præterea *callus* expers dolorum reperitur.
3. Occurrunt nonnunquam *clavi* in digitis *manuum*, ſed rariſſime.
4. *Clavi* nomen a ſimilitudine, quam cum capitulo clavi habet, deſumptum videtur; quemadmodum germ. Hüner-Augen a tali ſimilitudine originem traxiſſe veroſimile eſt.

III. CAUSÆ.

1. *Clavi pedum*, uti per vulgus notum eſt, communiſſime dependent a diuturna *compreſſione* per anguſtos calceos.
2. Quæ vero ſubſit ratio, quod ordinarie in *pedibus* compreſſis exoriantur, in *manibus* autem, licet hæ æque fortiter & diuturne ab opificibus ſæpe premantur, ſimplex tantum *callus*, rarius autem *clavus* proveniat, me quidem fugit.

3. Sic

3. Sic etiam dubia ſemper manet cauſa, cur *verrucæ*, quæ cum *clavis* multum cognationis habent, ordinarie *manus* & *faciem*, non æque autem *pedes* infeſtent.

IV. *PROGNOSIS.*

1. *Clavi pedum*, ſibi relicti, plus moleſtiæ quam periculi alunt.
2. Quando autem vel per immodeſtam *exſciſſionem*, vel per *cauteria actualia* & *potentialia* ruditer tanguntur, affectus ſpaſtici, qui arthritidem tandem inducunt, exoriuntur.
3. Nonnunquam inflammatio & vera corruptio per talia irritantia producitur.

V. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Cura in eo conſiſtit, ut clavi ſucceſſive *emolliantur*, & deinde cum radicibus *extrahantur*.
2. *Emollitio* obtinetur.
   1) Per *pediluvia*, multis diebus repetita.
   2) Per *pinguia* & *oleoſa*, e. g. axungias, lardum, ceram flavam vel viridem, ſebum, terebinth. ol. lil. alb. altheæ, calide impoſita.
3. *Extractio.*
   1) Hæc, ſi clavi non ſolum circa ambitum ſed & radicem ſufficienter emolliti fuerint, *ſponte* ſæpius contingit.
   2) Vel *digitis*.
   3) Vel commodo quodam *inſtrumento* ſine dolore obtinetur.

VI. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Improvida clavorum *exſciſſio* quæ gravia mala inducat, ſub *prognoſi* jam dictum eſt. Idem valet de *cauterio* tam *actuali* quam *potentiali*. Unde cavendum, ne qualibuscunque blandis præfigurationibus in hunc errorem deducamur.
2. Clavus quando *intra* digitos ſubſidet, præ aliis remediis applicatio vel *lardi*, vel *omenti porci*, recenter mactati, laudatur. Conducit etiam ſubſtantia illa ſebacea axungiata, quam germanice Schmeer appellamus. Hæc quotidie ſemel vel bis calide imponantur.
3. Laudant alii ad clavos *ceratum* de *galbano* & *ammoniaco*.
4. Clavi, qui *articulationibus* digitorum inhærent, præ aliis blandam expoſcunt tractationem. Applicatur autem commode per octiduum circiter flava vel viridis *cera* ſive ſola, ſi-

ve

ve cum pauxillo *sebi* & *terebinthinæ* remixta. Sic clavi sufficienter emolliuntur, & deinde facile auferuntur.

5. Quando autem clavi nimis profunde hærent, tunc modo dictæ miscelæ momentum de *viridi æris* miscendum est. Sed post tres dies septicum hoc iterum removeatur, & simplex cera applicetur.

6. Denique quovis respectu necessarium est, ut illi, qui clavis pedum vexantur, calceos satis amplos gestent.

7. De *unguium vitiis* hoc loco pauca adjiciemus.

1) Sensibilissimæ subinde molestiæ, imo nonnunquam pericula proveniunt, quando temerariis sectionibus tractantur.

2) Valet hic eadem *emollitio* præcipue cum cera, arctissime apposita.

3) Pars affecta aquæ paululum immergitur, & deinde iterum abstergitur.

4) Interea *cera* colliquatur, & quando mox in concretionem iterum abire videtur, pars affecta illi immittitur.

5) Contingit interdum, ut in digitis pedum majoribus ungues carnem adjacentem offendant, in quo casu, præmissis pediluviis, dextra unguium incisio locum habet.

TABVLA XXXVII.
DE
NÆVIS MATERNIS.

I. DEFINITIO.

Nævi materni sunt structuræ erroneæ & irregulares, infantibus in utero materno adhuc detentis contingentes, & a falsa quadam matris imaginatione atque æstimatione originem ducentes. Germ. Mutter-Mähler.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Nævi materni exhibent

1) Vel *maculas* tantum superficiales, easque.

a) Modo

a) Modo *floridas*, rubicundas, & quaſi igneas, quas Feuer-Mähler vocant.
b) Modo *lividas*.
c) Modo *nigricantes*.

2) Vel veras *excreſcentias* & *protuberantias*, easque.
a) Modo in partibus *carnoſis*.
b) Modo in partibus *glanduloſis*.
c) Modo in partibus *membranaceo-tendinoſo-nervoſis*.

2. Et ſic nævi materni indolem habent jam *ſarcomatum*, jam *ſtrumarum*, jam *fungorum*, jam *verrucarum*, & ex hiſce conſiderationibus ultimum ipſis locum inter excreſcentias adſignamus.

III. *CAUSÆ.*

1. Si quidquam aliud, certe negotium nævorum maternorum probat animæ in corpus dominium. Nam hic nihil *phyſici*, ſed unice *mentis fictio* infanti, ut loquuntur, *imprimitur*.

2. Hæc impreſſio tantæ eſt efficaciæ, ut.
1) Structuram juſtam & penitus jam formatam operoſe iterum diſſolvat.
2) Novam peculiarem texturam de puncto ad punctum complicet.

3. Non minus hanc rem illuſtrat *repetita* erroneæ ſtructuræ *diſſolutio* & in meliorem naturalem reductio, quæ ſæpe contingit, quando animæ, in textura irregulari occupatæ, quocunque modo & quibuscunque remediis terror iniicitur, e. g. per contactum *manus mortuæ*.

4. Ex hiſce conſiderationibus nævi materni ſequente ratione contingunt.
1) Anima embryonis ſub directione animæ maternæ corpus ſuum ſtruit.
2) Animæ maternæ fictiones & falſæ æſtimationes cum anima embryonis communicantur, & ab hac tanquam res, ad corpus, pertinentes, conſiderantur & in actum deducuntur, e. g.
3) Quando anima materna ingente cupiditate in *ceraſa* fertur, hæc autem ob temporis rationem non poſſunt

obtineri, idea illa, quando cum vehemente desiderio diu fovetur, cum anima embryonis communicatur.

4) Hæc arripit novam ideam, & tanquam genuinam æstimat; quoniam autem nescit, ad quem corporis locum illa pertineat, summa attentione motus maternos observat, & in illa regione *cerasum* apponit, quam mater in corpore proprio tactu aliquo quasi designat.

IV. *PROGNOSIS.*

1. Nævi materni curantur quidem non ita raro, exposcunt autem blandam tractationem.
2. Hæ enim excrescentiæ, quia cum speciali naturæ intentione & æstimatione textæ, & præter ea nervis ac vasis sanguiferis præditæ sunt, admodum sensibiles observantur.
3. Hinc quando immodeste tractantur, facile accedunt inflammationes, gangræna & sphacelus, vel, pro loci & partium conditione, spastici atque convulsivi affectus.
4. Quo recentiores hi nævi sunt, & quo sensibilior patiens est, eo facilius remedia, quæ applicantur, auxilium præstant.

V. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Fundamentum commodæ exstirpationis consistit in eo, ut natura repentino veluti terrore in hoc loco attonita reddatur, & structuram suam erroneam iterum destruat.
2. Vnde ex *instrumentalibus operationibus*, quando locum habent, illæ optimæ censentur, quæ *repentinæ* & *præcipites* sunt.
3. *Remedia* autem, huic scopo satis facientia, *magnetica* quasi, seu *idealia* & *archæalia*, ut loquuntur, esse debent, qualia sunt.
   1) Frictio cum *lapide tonitruali.*
   2) Frictio cum *ligno fulmine* tacto.
   3) Contactus *manus mortuæ.*
   4) Frictio cum *secundina* adhuc recente & calente.
   5) Denique variæ frictiones cum talibus rebus, quæ deinde ad *putredinem* subeundam reponuntur.

VI. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Licet nævi materni in progressione annorum interdum auferan-

ferantur, certius tamen & ſecurius illis occurritur primis a nativitate diebus & menſibus, ubi exigui & in incremento adhuc conſtituti ſunt. Hoc enim tempore natura vigilantior & ſenſibilior eſt, & hinc facilius a talibus quaſi terroribus percellitur.

2. Texturæ hæ extraordinariæ & intenſo plane ſtudio contextæ, ſi maiuſculæ & multis nervis præditæ ſint, atque durius tractentur, admodum ſenſibiles obſervantur, ita ut a paulo profundiore læſione repentinæ *inflammationes* oriantur; quæ longe promtius, quam aliæ multo diffuſiores, in *gangrænam* & *ſphacelum* prolabuntur.

3. Unde hos ipſos paulo capaces næuos vel non tangere præſtat, vel repentinis & generoſis inſtrumentalibus operationibus aggredi; quo caſu dextræ *ſectiones* præ aliis quibuscunque longinquis operationibus operæ pretium faciunt.

4. *Corroſiones*, uti & *maturatoriæ* medicationes grauibus inflammationibus, vel ſpaſmodicis & convulſivis ſymptomatibus, imo virium deiectionibus, mentis vacillationibus & febrilibus anomaliis anſam præbent.

5. Frictiones cum *ſecundinis*, ſanguine *lochiali*, *manu mortua* repeti debent. Requirunt communiter obſtetrices ſecundinas & lochia *primiparæ*, & quidem *marem* parientis; ſed, num hoc ſit neceſſarium, experientia nondum detectum eſt.

6. Præterea *ſexus* conuenientiam deſiderant, ſanguinem prius non remouent, quam exſiccatus ſit, & per nouem dies illius applicationem continuant.

7. Commendatio *lapidis tonitrualis* & ligni *fuimine* tacti vera experientia nondum confirmata eſt.

8. Laudant nonnulli ſpeciali commendatione *ſanguinem* piſcis *barbi*, item rorem maialem; quæ omnia ulteriori experientiæ relinquuntur.

9. Quando nævus intimam cum reliquo corpore non habet connexionem, commodiſſime per *ligaturam* mediante filo ſericeo vel pilo equino exſtirpatur. Encheireſes huius operationis ſuperius iam deteximus. *Affluxus* humorum per diſcutientia camphorata, peripheriæ applicata, arcetur.

TABULA XXXVIII.
DE
CONTRACTURA ET ARIDURA.

I. DIFFRENTIA.

1. Abſolvimus hucusque tales affectus, in quibus fere omnibus nimia *relaxatio* & *extenſio* partium contingit. Reſtat, ut de nimia *conſtrictione* partium fibroſarum, qualitercunque mollium, pauca adjiciamus.
2. Occurrit alterum hoc extremum in *contractura* & *aridura*; qui duo affectus non differunt, niſi ut *antecedens* & *conſequens*.
3. Nam *contractura* eſt inſignis & fixa in partibus muſculoſotendinoſis & ligamentoſis conſtrictio, qua pori coarctantur, vaſa comprimuntur, ſufficiens humorum ad illam partem aditus intercipitur, & hinc debitum illius nutrimentum imminuitur. Unde *aridura*, quam *tabem partialem* germ. das Schwinden der Glieder vocant, ſuccedit.
4. *Contractura* eſt
   1) Vel *totalis*, quæ omnem corporis motum voluntarium tollit, ita ut portari ab aliis neceſſe habeant patientes.
   2) Vel *partialis*, quæ modo integros artus e.g. brachium, pedem, modo certas & ſingulares partes in hiſce artubus v.g. manus, digitos, infeſtat, in reliquis autem partibus motui voluntario detrimentum non affert.

II. CAUSÆ.

1. Cauſam *continentem* contracturarum ſub *differentia* num. 3. indicavimus. Vulgaris pathologia accuſat modo ſimplicem obſtructionem, modo turbationem influxus ſpirituum vitalium.
2. Cauſæ *antecedentes* & *occaſionales*, quæ hoc motus tonici vitium introducunt, ſunt multæ e.g.

1) Per-

1) Perverſa tractatio *læſionum externarum*, vulnerum, contuſionum, fluxus ſynoviæ, fracturarum, luxationum.
2) Perverſa tractatio *exanthematum*, e. g. ſcabiei, variolarum, Cruſtæ lacteæ.
3) Perverſa tractatio plethoræ, hæmorrhagiarum & affectuum *rheumatico-arthritico ſpaſticorum.*
4) Motus *convulſivi* obſirmati.
5) Motus *voluntarius* diu omiſſus, e. g. quando in diuturna captivitate homines ob loci conditionem non poſſunt ſtare, multo minus ambulare, ſed continuo ſuccumbere tenentur.
6) *Venenum* aſſumtum.
7) *Faſcinatio*, teſtantibus ſubinde triſtibus hiſtoriis, a vitio nimiæ credulitatis liberis.
8) *Rhachitis.*

III. *PROGNOSIS.*

1. Motus exacerbati, quemadmodum in aliis morbis rebelles ſæpius obſervantur, ita etiam in hiſce affectibus ſatis pertinaciter ſe gerunt, & inſuper œconomiam vitalem notabiliter turbant.
2. Quo maturius congruis remediis occurritur, eo certior ſpes eſt reſtitutionis.
3. Contractura autem, quæ *diutius* duravit, vel per *hæreditatem* inducta eſt, plures in cura difficultates involvit.
4 Interea tamen docet experientia, quod interdum tales obſirmatæ contracturæ per efficacia remedia, & in ſpecie per fontes ſalubres, feliciter ſolvantur ; teſtantibus machinis illis, german. die Krücken, quas poſt reſtitutionem in illis locis domibus affixerunt.

IV. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

Contracturæ & *ariduræ* eadem quidem methodo tractantur, in contracturis autem interna medicamina magis quam in *ariduris* neceſſaria ſunt. E contra in *ariduris* externa totum fere negotium abſolvunt. Conveniunt autem.

1. *Interne.*
1) *Laxantia* per epicraſin.
2) *Venæſectio*, quæ in cauſis hæmorrhagiarum ſuppreſſarum &

affectuum ſpaſtico-arthriticorum tam utilis eſt, ut etiam pro re nata in progreſſione curæ audacter repeti poſſit, quidquid alii contradicant.

3) Uſus *thermarum* & *acidularum*, cum debita circumſpectione admiſſus.

4) *Lactis* cura, quam nonnulli ſcopo emolliente & relaxante deprædicant.

5) *Excretionum* ordinariarum blanda promotio, &, præſentibus ſpaſmis, *nitroſorum* & *cinnabarinorum* uſus.

2. *Externe* proſunt *emollientia* cum *nervinis temperatis* combinata, e. g.

1) *Thermæ* temperatæ, vel balnea arte parata.

2) *Fomenta.*

3) Liquamen *lumbricorum* terreſtrium.

4) *Olea deſtillata*, cum lenientibus diſtemperata.

5) *Inunctiones* tepidæ pinguedinis cujuscunque, e. g. hominis, cervi, cati ſylveſtris cum blanda & diuturna frictione.

6) Unguentum de *cane*, ut volunt, *rubro*, cujus variæ deſcriptiones apud *Alexium Pedemontanum* occurrunt in ſeinem Kunſt-Buche nützlicher Secreten. *Conf. Cautelæ.*

7) Subſtituunt nonnulli, præcipue in aridura incipiente, *canes vivos diſſectos*, quibus adhuc calidis partes laborantes diu fovent.

8) *Attrahentia*, quæ præmitti debent, quando ſenſatio fatiſcit. Huc ſpectant.

a) *Rubefacientia* e. g. euphorbium, radix pyrethri.

b) *Urticatio* in ſpecie, per urticas recentes urentes.

c) *Veſicatoria* per cantharides & alios ſcarabæos, uti & per olea empyrevmatica.

d) *Cucurbitulæ cæcæ.* De his omnibus videantur *cautelæ.*

9) Actuales *extenſiones* membri affecti cum artificioſis machinis *Conf. Hildanus obſervat. chirurg. cent.* 1. *obſ.* 83; quo ſpectat congruus *ſitus* partis laborantis per rigorem veſtimentorum, ocrearum &c. *Vid. Scultetus & Fabricius ab Aquapendente.*

V. CAU-

V. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. In contracturis cavendum eſt a remediis internis *calidis* & *volatilibus*, inducunt enim *ariduram*.
2. Item ab externis *acrioribus* & *corroſivis*. *Adſtringentia* utrimque nocent. Hinc abſurdum eſt, emplaſtris vel epithematibus illa hoc loco miſcere.
3. Improbantur *balnea e ſulphure, marte, venere*, parata.
4. De *unguento canis rubri* ſpecialis quædam deſcriptio in A. N. C. allegatur, quæ uſum fecerit tam in *ariduris*, quam rhevmatico-arthritico-ſpaſticis doloribus.
5. Omnia autem in hoc fundamento conveniunt.
   1) Catuli canini & ruffi, lautiſſime lactæ materno nutriti, exemtis inteſtinis & ablata cute, debent infarciri *ſpeciebus nervinis* temperatis.
   2) Deinde *lumbricis* terreſtribus interpunguntur, ſie werden geſpicket.
   3) Poſtea leniſſimo clibani piſtorii æſtu in vaſe bene clauſo aſſantur, & pinguedo inde manans pro uſu ſervatur.
6. De omnibus ſic dictis *attrahentibus* bene notandum eſt, quod *moderatio* in ipſorum uſu adhibenda ſit. Nimius enim uſus cuti inflammationem eryſipelaceam inducit, ſubſtratas autem carnoſas partes parum vel nihil alterat.
7. Denique notandum venit, quod & ipſa *emollientia*, ſi nimium adhibeantur, non proficua ſint. Unde *nervina* temperata debent eſſe conjuncta.
8. Paucis: Uti in nimiis *relaxationibus* & *extenſionibus* conveniunt *nervino-exſiccantia* & *adſtringentia* cum ipſis *inſtrumentalibus* ſubſidiis (Conf. Scultet. armamentar. chirurg. tabul. XXVIII. figur. I. item tabula V.) ita in nimiis partium *conſtrictionibus* proſunt *humectantia*, moderatis *confortantibus* combinata.
9. Speculationes de *ligatura*, in ſuperna parte laxa, & in parte affecta ſtrictiore, pagina 47. rejecimus.

TABU-

TABULA XXXIX.
DE
ULCERIBUS IN GENERE.

I. DEFINITIO.

Ulcus eſt ſolutio continui in partibus, a ſinceri ſanguinis commercio alienis, glanduloſis nempe, membranoſis, tendinoſis & oſſeis, a corruptione humorum ſeroſo-lymphalium & enata hinc partium adjacentium ſolidarum colliqueſcente diſſolutione originem ducens, atque materiam ichoroſam, ſanioſam, limpido-acrem excernens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Ulcus* quomodo ab *apoſtemate* ſeu *abſceſſu* differat, & hoc in illud perverſa tractatione deduci poſſit, tabula medica de *phthiſi* ſatis indicatum eſt.
2. *Ulcera variis modis differunt:*
   1) Alia enim ſunt recentia & benigna: alia chronica & cacöethea, cancroſa:
   2) Alia ſunt externa ſuperficialia, alia interna profunda, ſiſtuloſa:
   3) Alia ſunt ſimplicia, alia compoſita, ſeu quæ ſpeciali inquinatione plus minus contagioſa, depravata, vel etiam ſolideſcente quadam ataxia texturæ (circa ipſum ulcus vel foveam eroſam) affecta ſunt. Huc pertinent ulcera ſcorbutica, venerea, calloſa.
3. De ſimplicioribus hac tabula, de reliquis ſequentibus agemus.

III. *SIGNA.*

1. Obtingit ulcus ſtricte dictum in partibus exſanguibus ſeroſo-lymphalis humoris transfluxui maxime dicatis.
2. Ante omnia ulcerationi ſubjectæ ſunt partes cutaneæ & membranaceæ, tendinoſæ & ligamentoſæ, tandem glanduloſæ.
3. Per accidens transeunt etiam in conſtitutionem ulceroſam partes carneo muſculoſæ. *Vid. Cauſæ.*
4. Fundunt materiam non purulentam, ſed ichoroſam, ſanioſam, ſalſo acrem, putridam.

5. In

5. In ulceribus inveteratis non tantum viſcoſa humorum depravatio adeſt. Sed ipſæ fribrillæ, ſubtus corroſæ & colliquefactæ, circa ſuas extremitates, ubi vivæ portioni adhuc adhærent, flaccidæ, enervatæ & ſemi colliquatæ ſunt.

6. Quo magis ſimplicia & benigna adhuc ſunt ulcera, licet diuturna, eo minus fœtorem ſpargunt, *qualificata* autem, præcipue *venerea*, putrido plane fœtore ſeſe manifeſtant.

IV. *CAUSÆ.*

1. Cauſa *remota* eſt cacochymica humorum lymphatico-ſeroſorum conſtitutio, quam plethoricus ſtatus non raro parturit vel ſuſtentat.

2. Cauſa *proxima* eſt ſtaſis humorum lymphatico-ſeroſorum. Unde ſucceſſiva fermenteſcens ſalino-acris, orificia multorum meatuum atque tubulorum aperiens, diſſolutio & corruptio exoritur, & quidem cum ſequente differentia.

1) Quo plures partes *ſeroſas* continet ſtaſis, eo *ſimpliciter ſalſæ* indolis fit talis ulceroſa corruptio. Talia ulcera ſuperficietenus tantum arrodunt, in cute maxime membranoſas & tendinoſas partes occupant, temperamentis præcipue phlegmatico-melancholicis, parum de *ſulphurea* portione in ſanguine habentibus, familiaria ſunt.

2) Quo plus *lymphalis* materiæ complectitur, eo *acrior* redditur corruptela. Facile etiam a lymphatico mucida tali ſubſtantia ulcera calloſa, & durum limbum habentia, oriuntur.

3) Quo plus *ſalivalis* materiæ ſtaſis admittit, eo acrior *fermenteſcens* fit corruptio.

3. Hæc de *ſimplice* ulceratione, citra ſpecifici alicujus fermenti concurſum eveniente, valent. Quo plus autem de *ſanguinis* miſcela ſtaſis participat, eo magis magisque acerrima fit ulceratio. Nam ſanguis ſalſam corruptelam potentiſſime exacuit. Et hoc diverſo iterum modo:

1) Quando *tenerrimæ* flaveſcentes ſanguinis portiones & quidem *modica* admixtione ſtaſi implicantur, *acres* & *urentes* ulceroſæ corruptiones eveniunt.

2) Quando *ſubrufa* ſanguinis pars eaque *auctior* miſcetur,

æſtuoſa ardens, imo *colliquativa* & *erodens* corruptela emergit.

3) *Adhuc auctior* vero & *ſpiſſior* ſanguinis concurſus *putridas* & *acrius dolentes*, aut *ſtupidas* plane, *cito* & *graviter* de paſcentes & in totum diffluentes infert corruptiones; quarum exemplar inſigne eſt in *cancro*.

4. *Abſceſſus ſuppuratorius* in ulceris conſtitutionem convertitur per inconvenientem & imperitam tractationem. e. g.

1) Quando *conſolidatio* vel per neglectam *mundificationem*, vel per *unguinoſa* remedia aut ſuperficiariam tantum conſtipationem impeditur, tunc ſalſuginoſam intemperiem concipiunt humores, a qua fibræ partis arroduntur.

2) Quamdiu hæ laciniæ fibrarum exeſæ ita perſtant, ut ad *vivam* carnem non abſumantur, nova legitima ſtructura non ſolum non habet locum, ſed læſio etiam in dies magis depravatur, & ſpaſmi moleſti conſtrictorii invitantur.

3) Supprimitur ita ſenſim vividus ſanguineo-rubellus affluxus, ad conſolidationem neceſſarius;

4) Unde pars in exitu pallet, & exitus non niſi ſeroſo-ſanioſus, pruriginoſo ardore moleſtus, locum habet. Chirurgi appellant verwahrloßte angelauffene Schäden.

5) Quæ conſtitutio tandem in obfirmata ulcera tranſit. Chirurgi dicunt: alte Schäden.

5. Cauſæ *externæ* quæ ad ulcera primam occaſionem ſuppeditare poſſunt, ſunt e. g. contuſiones, ambuſtiones, Cauteria potentialia &c.

V. *PROGNOSIS.*

1. Quo magis *ſimplex* eſt *ulcus*, nondum adeo inveteratum, materiam non plane aquoſam, neque nimium acrem excernit, eo facilius, præcipue in junioribus & ſanis, conveniente uſu leniorum *ſepticorum*, & ſubjunctione debitorum *ſarcoticorum* conſolidatur.

2. Ulcus autem quando ſubjectum cacohymicum, hydropicum (vid. Hipp. aphor. 8. Sect. VI.) ſcorbuticum & venereum occupat, ſaniem multam decolorem tenuem, putridam exhibet, ardorem moleſtiſſimum infert, in ſuperficie autem

tem colorem pallidum lividum oſtendit, facile inſoleſcit in longam durationem, & contumaciſſimum redditur.

3. Nullum ulcus feliciter curatur, niſi impuritatum ſufficiens & *æqualis abſterſio* facta ſit; Sin ſecus pars affecta tumore facile œdematoſo in peripheria infeſtatur, & ſenſim ſuffocatur, id eſt, vivido ſanguinis affluxu, ad conſolidationem neceſſario, privatur. Germani vocant einen erſtickten Schaden. Quo caſu & Chirurgi & patientis patientia longo tempore exerceri poteſt.

4. Quo diutius ulceratio hæſit, & quo magis ſanguinis acceſſus in ambitu ulceris cohibitus eſt, eo difficilius ſequitur juſta & naturalis conſolidatio.

5. Hanc difficultatem præcipue auget perpetuus affluxus & tranſitus materiæ *aqueo-ſalinæ*. Nam hæc abſumit corpuſcula ſubmucida, quæ membrum reſtaurare debent, & hac ratione reſtitutionem impedit. *Fonticuli* tanquam ulcuſcula artificialia exemplum hujus rei reddunt præſentiſſimum. Hi enim, quamdiu in parte *exſangui* debita ligatura conſervantur, per longum tempus levi ſua fluxione durant. Quamprimum autem improvida deligatione muſculo proxime poſito admoventur, loco conſueti *ichoris* ſtatim pus fundere incipiunt, cum dolore inflammatorio, ſatis ſubinde ſenſibili. Unde præter voluntatem noſtram facile conſolidantur.

6. In genere partes *ſeriferæ* ad novam accretionem & reparationem parum idoneæ ſunt. Hinc, ſi notabilis portio per ulceris corroſionem ablata eſt, ſpuria quaſi conſolidatio, tenui cuticula tecta, & partium ambientium tumore conſpicua facile obtinetur.

7. Si *cito* exeſa ſit portio aliqua, & *cito* quoque reſtauretur, raro accedit textura naturalis, ſed cicatricem texturæ denſæ quidem, confuſaneæ autem exhibet.

8. Ex illis *ſeriferis* partibus, quæ aliqualem reſtaurationem admittunt, eſt præcipue *cutis*, ita ut foramina ſatis grandia reſarciantur, cum primis in junioribus.

9. *Glandularum* autem per ulcera eroſiones non reparantur, ſed

unice obteguntur tenui quadam, sed tamen solida membrana. Ceterum præ aliis talia ulcera sunt rebellia.

10. Nervorum ulcerationes ob sensum exquisitissimum gravia symptomata facile inducunt.

11. Ulcus post consolidationem recrudescens *cariem* ossis vicini facit suspectam.

12. *Ulcus* recens *benignum*, nihil specialis malignatis habens, nullius est considerationis. Quando autem diu durat, communibus remediis ad consolidationem non facile perducitur. Et si recte etiam consolidetur, nihilo minus rebelle est, repullulat enim cum ardore, tumore, pruritu, & tamdiu patientem angit, donec vel sponte erumpat, vel arte aperiatur.

13. Quæ *ulcera ex apostemate* male tractato proveniunt, semper sunt contumacia.

14. Ceterum est res consideratu dignissima, quod ulcera sponte sæpius exsiccentur, imo & consolidentur, quando graues morbi in illis subjectis oboriuntur, præsagio interdum funesto.

VI. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

1. *Ulcerum simplicium* cura in genere non differt a *vulnerum* tractatione, quam infra exhibuimus. *Mundificatione* enim & *Consolidatione* præcipuum negotium absolvitur.

2. *Mundificatio* non solum *externe* verum etiam *interne* peragenda est, præcipue quando cacochymicus humorum status concurrit, & ulcera jam diu fluxerunt.

3. *Mundificatio externa* complectitur:

1) Absterſionem *crassorum* impuritatum ulcerosarum. Hanc præstant convenientia acria. e. g. Solutio *salis communis*, in quo casu partes sensibiles non attingendæ sunt. Item *vegetabilia acria*, e. g. Pulvis Rad. *Ari*, *aristoloch. rotund. gentian.* ulceri insperſus; & præcipue decoctum *tabaci*.

2) *Fibrillarum* in superficie ulceris semi. corruptarum, flaccidarum, liveſcentium, in lacinias exesarum ablationem.

Hæc obtinetur per convenientia *septica*, pro sensibilitatis subjectorum differentia seligenda. Videatur tabula de vulneribus *in genere* caut. 14, ubi remedia denominata sunt, quibus addimus *erinacei* & *talpæ* cineres.

3) *Excrescentiarum luxuriantium* & *fungosarum* exstirpationem. Hanc eadem *septica* præstant

4) Absterſionem *intimioris* inquinamenti, ut ulcus plenarie mundificetur

a) *Fermentescens* in ulcere inquinamentum serosо-lymphaticum infringunt & simul tonum partis restaurant *balsamica* temperatissima, e. g. *essent. balsamic. Stahlii.* Modo observetur justa proportio, pro diversitate partium affectarum adornandi. *Conf. Caut. 28. tab. de vulneribus in genere.* Præstant etiam hanc mundificationem decocta vel succi acriorum vegetabilium, superius nominatorum; inter quæ *tabacus* principatum tenet.

b) *Heteroclitum nimium* affluxum atque stasin roborando & hinc discutiendo avertunt, *necessarium* autem *vividum* sanguineo-lymphaticum revocant eadem balsamica & digestiua e vitello ovorum, pauca terebinthina, myrrha & momento mellis parata; conjunctis in peripheria ulceris discutientibus camphoratis.

c) Materiam in poris stagnantem eadem resolvunt & successive in ulcus quasi exprimunt.

4. *Mundificatio interna* peragitur

1) Evacuatione *crassi rum* sordium in *primis viis*, per lenia & repetita laxantia, ex *agarico*, *jalappa*, *mercurio dulci* &c. parata. Hac ratione simul affluxus nimius a parte affecta deriuatur.

2) Correctione sanguinis & lymphæ per *essent.* vel *decocta* e rad. pimp. alb. vincetox. helen. bardan. ari, petasitid. cichor. sarsaparill. scorzoner. tarax. chin. *herb.* scord. scabios. plantag. chærefol. morsus diaboli, geran. maj., sophiæ chirurgorum (semen ejus ad consolidationem facit) fumar. beccabung. thlasp. &c. *lign.* saſſafr. quaiac, juniperi, fraxini, santali citrini. Acrimoniam serosam

Unable to display this page

sufficienter peracta, *nutrimentum* ulcerosæ acris corruptionis, nempe latior circum ambiens stagnatio *sanguineo serosa* subtrahatur, adhibito per paucos dies *unguento digestivo* e vitellis ovorum, pauca terebinthina, myrrha & momento mellis parato, ut vividus sanguinis & lymphæ affluxus, ad novam partis structuram necessarius, advocetur.

4) Postea ad ulteriorem & *intimiorem* ulcerosæ partis mundificationem subjungantur & ulceri immittantur balsamica temperata, sæpius nominata.

5) Toto hoc tempore absterfionis & mundificationis super imponatur ulceri *emplastrum*, sive *de betonica*, sive *stypticum Crolli*, sive *stypticum Paracelsi*.

6) In ambitu autem applicentur discutientia & tonum roborantia. Quo nomine laudantur *emplastr. diachyl. cum gummatibus*, de *spermate ranar. camphorat. Norimbergens. camphorat.*

7) Tandem post sufficientem mundificationem *consolidatio* respiciatur, & pro *cicatrice* inducenda adhibeantur, quæ tabula de vulneribus in genere sunt commendata.

VII. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Perversa ulcerum tractatio uti refractaria & contumacia mala inducit, ita necessarium putamus, præter ea, quæ sub methodo dicta sunt, fusius hanc materiam illustrare & inculcare, ut communes circa hanc rem errores tanto magis præscindantur. Licet enim Chirurgi doceantur, quod in ulceribus convenientia *abstergentia* & *mundificantia*, in apostematibus duriorem *ambitum emollientia*, & in gravibus vulneribus *defensiva* remedia præmittere debeant, præpostere tamen plurimi circa has res versantur.

2. Satis quidem notum est Chirurgis peritis, quod irriti sint omnes labores, consolidandis ulceribus ante destinati, quam superficies male constituta sufficienter absterfa, & pro re nata tolerabili *sepsi* absumta sit, ita ut crudam sub-

eru-

cruentam faciem ulcus exhibeat, daß der Schade einen frischen Grund bekomme.

3. Non minus autem constat, quam periculosa subinde artificia in hoc negotio exerceantur, maxime omnium, si pro more, hodie usitatissimo, in ulcerationibus talibus refractariis *specificas* causas fingant, & *specificorum* remediorum necessitatem inde derivent, ad *mercurialia* confugiant, ulceri nondum mundificato, aut *æqualiter* non absterso, balsamica calidiora applicent, vel contra partis indolem *acriora septica* adhibeant, iisque profundiorem arrosionem inducant.

4. Hinc maximopere observanda & legitime tractanda est depravata illa superficies ulceris; sive consistat in lacera illa arrosione; sive (quod in *sanguinearum* partium ulceratione fieri solet) in superficiali immatura textura, telæ aranearum instar, quæ, repulsa vividiore sanguinis affusione, perpetuam serosæ humidatis transsudationem adhuc admittit. Certe nisi tota hæc male texta superficies ablata & mundificationi satisfactum sit, vera consolidatio locum non habet.

5. Exemplar hujus rei præbent ulcera illa superficialia, quæ in anteriore parte *tibiarum*, vel juxta articulationes, a præviis contusionibus & inflammationibus subnascuntur. Hæc quando usitatissimis chirurgicis formulis, nempe incommodis unguentis aut emplastris tractantur, facile ita insolescunt, ut per plures annos, tanquam incoërcibiles ulcerosæ repullulationes durent; superficies semper decolor, pallida, livida, aliquando etiam nigrescens, a consolidatione firma aliena.

6. Quando autem ulcera talia *impetu* quodam cöercentur, tunc vel *caries* ossium inducitur, vel, præcipue *phlegmonodea* illa, latius se extendunt, & ulcerationes *simplices* in *sinuosas* & *cavernosas* deducunt.

7. Porro: si post varia inania tentamina jam manationem resiccandi, jam sanationem balsamicis introducendi, jam tumorem & affluxum quoquo modo discutiendi, jam nigram superficiem acrius abstergendi &c. observent

vent tales artifices, quod manatio ichoroſa non imminuta, ſed aucta & magis refractaria facta ſit, tunc indolem ſcorbuticam vel ſalſam fabulantur, es ſey ein ſo geſaltzener Fluß darzugeſchlagen.

8. Unde ulterius progrediuntur, & jam *acribus*, jam *ſubadſtringentibus*, (quæ *ſiccantia* ab illis cenſentur) emplaſticis, jam *mercurialibus* ulcus exagitant, unde inflammatur magis, exulcerationes, affluxus & tumor augentur, erumpunt pluribus foraminulis jam *cohærentes*, jam *ſigillares* plures ulcerationes, es fallen Löcher hinein, & *caries* oſſium familiariter ſequitur, quæ novæ gloriationi materiam ſuppeditat, daß ſie ſchon ſo viele Beinlein aus dem ſchlimmen Schaden heraus genommen hätten.

9. Ita in deterius deducitur ulcus, quod, dum recens fuit, exiguo tempore, labore & pretio paucorum groſſorum, quantum ad *chirurgicam* pharmaciam attinet, feliciter reſtaurari potuiſſet. Si enim *leniſſima ſepſi* auferatur depravata illa ſuperficies, & nutrimentum illud acris ulceroſæ corruptionis, nempe circum ambiens ſtagnatio latior ſanguineo-ſeroſa, ſubtrahatur, tunc conſolidatio vel ſponte ſuccedit, vel obſequitur tamen leniſſimis balſamicis.

10. Spontanea talis & avtocratica conſolidatio eluceſcit in *fonticulis*, quando e debita ſua ſede per minus dextram deligationem transferuntur, nempe e partibus exſanguibus ad muſculoſas. Nam quam diu in *exſangui* parte hærent, nullus eſt metus promptæ conſolidationis, quando autem in *carnoſas* partes transferuntur, ubi ſanguis acceſſum habet, pervicaciter coaleſcunt. *Conf. prognoſis.*

11. Plurimum refert, ut mundificatio ſuperficiei fiat *æqualiter*. Quando enim ex una parte mundificatum, ex altera autem adhuc impurum eſt ulcus, ſequitur ſub uſu balſamicorum in parte *mundificata* mollis, laxa, immatura textura, non immerito *caro luxurians*, wild Fleiſch dicta, quæ in carnoſis partibus *ſpongioſa*, in exſanguibus autem *fungoſa* apparet.

12. In *carnoſis* luxuriantibus excreſcentiis diligenter monendi ſunt Chirurgi, ne vel *acribus cathæreticis* totum affectum exacerbent, vel, dum his ſtudent, *æqualem* mundificationem totius ſuperficiei ulceris negligendo, nihil certius, quam abſumtæ portionis repullulationem experiantur, aut firmioribus compreſſionibus totam partem ſuffocent, aut diutius neglecta exſtirpatione graves hæmorrhagias exſpectare debeant. *Conf. tab. de carne luxuriante.*

13. Quantum fieri poteſt in ulcere colluvies *humida* prius abſtergatur, & deinde *ſolidarum* partium ſemi corruptæ fibrillæ per congrua ſeptica abſumantur. Utramque vero mundificationem ſimul agere non ſemper conſentaneum eſt.

14. Ut itaque univerſum negotium paucis complectamur, dicimus.

1) *Affluxui* tam *nimio*, quam præcipue *heteroclito*, in ſimplice ulceratione mox reſiſtatur; caveatur autem quam maxime, ne *legitimus* aditus *floridi* ſanguinis, ad conſolidationem ſimpliciter neceſſarius, penitus excludatur. Nam nullum ulcus conſolidatur, niſi vividum hunc influxum impetraverit.

2) *Superficies* ulceris interna ita munda ſubcruenta & vivida exiſtat, ut non ſolum ab impuritate *ſaniei*, ſed & a reliquiis ſubſtantiæ ſolidæ, nempe *fibrillis* in lacinias ſubtiles inæquales eroſis, liberetur, & quidem per *fortiorem* abſterſionem, ſeu ſepſin proportionatam, non autem violentam.

3) His duobus ſcopis quando ſatisfactum eſt, remedia vere balſamica locum habent, ut *conſolidatio* obtineatur, & pars robur ſuum debitum recuperet, atque affluxui decenter reſiſtere poſſit; id quod præcipue in diuturnis & affluxum aſſueſactum retinentibus ulceribus, minus autem in recentioribus, niſi patiens ſit cacochymicus vel plethoricus, neceſſarium eſt. Varia autem *travmatica* adhibere, operæ pretium non reſarcit.

15. Con-

15. Conſideratu digniſſimum eſt, quod loca illa, quæ ulceribus manantibus diutius expoſita fuerunt, novæ confluxioni facile iterum expoſita ſint, ita ut, quidquid poſtea in univerſo corpore commotionem ſubit, ad locum ita affectum facile compellatur. Et licet conſolidatio decenter obtineatur, manet tamen inclinatio ad hunc locum iterum compellendi qualescunque peccantes & exonerationi deſtinatos humores; Unde non ſolum variæ moleſtæ congeſtiones, ſtagnationes, inflationes (rheumatiſmi vulgo dicti) circa talem partem formantur, præcipue ſub mutatione tempeſtatis, daß ſolche Leute einen lebendigen Calender an ſich tragen, ſed & actualis nova ulceratio aut heteroclita abſceſſio in illo loco facile exoritur.

16. In talibus circumſtantiis convenit curam præſervatoriam inſtituere, & affluxum humorum a loco affecto per repetitas congruas venæſectiones, ſcarificationes, laxationes, ſudores derivare. Peritis enim notum eſt, quam rebellia ſint ulcera talia, quæ diuturna mora & frequente recidiva in habitum firmata ſunt, præcipue in corpore cacochymico.

17. *Alvus* in ulceribus latius patentibus ſemper ſuccedat, abſtinendum tamen eſt a purgantibus fortioribus.

18. *Septica* remedia *mitiora* ſunt *ſaccharum*, item omnia *vegetabilia*, quæ vomitum excitant, præcipue *tabacus*.

19. *Majorem* efficaciam habent *olea* e vegetabilibus deſtillata, inprimis amara, acria, empyreumatica, e quibus *oleum laterinum* vulgo *philoſophicum* dictum reliquis facem præfert, & ſatis temperatum eſt.

20. *Potentius* agunt e *venere* parata, e. g.

1) *Vitriolum veneris*, quod non ſolum inſigni pollet efficacia *cauſtica*, ſed & *adſtringendi* vim habet atque ſenſum nimium efficit; quo nomine non ſatis tutum eſt.

2) *Viride æris* ingreditur *unguentum Ægyptiacum*, quod non facile uſurpatur, niſi ad ſubitaneas inſtituendas abraſiones, unde in *ſphacelo* in uſum trahitur. Ad leniores autem ulcerationes abunde ſufficit *unguentum Apo-*

ſtolorum, in quo quidem etiam *viride æris* continetur, lenius tamen eſt, quam Ægyptiacum.

3) *Pulvis purpuraſcens* e viridi æris, leviter uſtulato, paratus; item *æs uſtum*, quod etiam e viridi æris paratur, frequentis uſus ſunt.

4) Tandem *cinis veneris*. *Conferantur Cautelæ* 14-18. *tabul. de vulneribus in genere.*

21. *Mercurialia* non tuto adhibentur, ulcus enim in tabum quaſi diffluere faciunt. In graviore autem malo, ubi mitiora non ſufficiunt, inprimis in pertinaci ulceratione *venerea* efficaciam habent inſignem.

1) *Mercurius præcipitatus ruber* præ aliis mercurialibus corroſivis mitiſſimus eſt.

2) Paulo vehementius deprehenditur *arcanum corallinum*, ſpiritus minerales concentratos continens.

3) *Turpethum minerale* omnium vehementiſſimum eſt.

4) *Mercurius ſublimatus* viſibiliter corrodit, & ſæpe auctor eſt motuum ſpaſticorum convulſivorum, vel aliud extremum, flaccidiatem nempe & tumorem œdematoſum, inducit. Præſtat itaque viam ſecuram eligere, quam cum temerariis nonnunquam tolerabiliter ſub ejus uſu emergere.

5) Segnior eſt *mercuris dulcis*, & reliquis præferri meretur.

22. *Crocus Metallorum Rulandi*, ex antimonio paratus, eſt quidem lenius ſepticum, cum cautela tamen adhibendus.

23. *Arſenicum*, quomodocunque correctum, fugiatur.

24. Verbo: *Cathæreticorum* abuſus eſt methodus ad affectum doloſe exaſperandum, & ſanitatem penitus labefactandam. Patientes dicunt: Der Schade iſt lange ruhig geweſen, nun aber iſt er durch die neue Beitzung wieder recht aufrühriſch worden.

25. *Conſolidantia* variant pro diverſitate partium affectarum. Carnoſarum partium diſſolutiones reſtaurantur commodiſſime Myrrha, exſanguium autem partium læſiones conſolidantur *balſamis peregrinis*, nempe balſ. Peruvian. Copaiv. Item *oleis temperatis* e. g. ol. ceræ, ol. vitell. ovor. quæ ulcerationes egregie demulcent. Item *eſſentia*

ſucci-

ſuccini, quæ etiam in *oſſearum* partium corruptione, poſt mundificationem, efficax eſt. vid. Caut. 47.

26 *Magna* anomalia exoritur, quando ulceribus, copioſo affluxu adfectis, accedit *tumor œdematoſus*; *Major*, ſi portio circumſtagnans per incongruam deligationem vel medicationem ita comprimitur, ut ſufficiens humorum aditus, ad abſterſionem neceſſarius, excludatur, daß der Schade erſticket. *Maxima*, quando per actuales immodicas refrigerationes vel per *ſaturnina adſtringentia* ſpiſſa coagulatio humori ita ſtagnanti inducitur, ut ſcirrhoſa tumorum ulceroſorum induratio enaſcatur.

27. Exoritur autem facile tumor ille œdematoſus, ſi inflammatio phlegmonodes, ulceri juncta, *puris camphoratis* tractetur. Hæc enim ſolam *ſanguineam* portionem diſcutiunt, *ſeroſam* autem relinquunt.

28. *Conſolidatio* procraſtinatur per talia *emplaſtra*, quæ muciditate ſua fibras emolliunt. Hinc vulgus in ulceribus ſuperficialibus non facile ad emplaſtra confugit, ſed leniter adſtringentia vel nudum linteum imponit.

29. Spectat huc obſervatio *Paracelſi*, qui in ulceribus ſuperficialibus commendat *calcinata* ſua *martialia*, & ſimilium imperfectorum metallorum pulveres ſiccatos, e. g. *lap. calam. Cobalt. Cadm. pompbol. nihil. croc. mart. adſtring.* Unde ſicceſcit ulcus & format eſcharam, ſub qua conſolidatio ſuccedit, & deinde cruſta decidit. Confer. Caut. 44.

30. *Roboratio partis* non minimum eſt fundamentum conſtantis conſolidationis. Hæc enim nimium humorum affluxum, novam accretionem impedientem, optime diſcutit. Quando autem tonus circum circa non reſtituitur, ſed deligatione per *faſcias* longas affluxus tantum & tam diu *intercipitur*, donec per balſamica ulcus conſolidatum eſt, tunc omnia in deterius ruunt, quamprimum repagula illa removentur.

31. Non abſurdum eſt quando *aqua ſalſa* ulcus eluunt.

32. Ejusdem energiæ eſt *mel*, quod efficaciam reſolventem

exſerit per conſiſtentiam ſuam ſemiſaponariam ſalino-pinguem.

33. Talis indolis eſt *ſapo* ipſe, qui tamen ob acredinem ſuam paulo majorem non ubilibet uſurpandus.

34. *Vitellus ovorum* commodiſſime ſeſe inſinuat mucaginibus, reſolvit, abſtergit & aufert.

35. *Radix ari* nullum quidem adeo nomen habet inter Chirurgos, ab *empiricis* autem optimo cum ſucceſſu uſurpatur. Subtilis penetrantia hujus radicis docet, quod effectum habeat partim materiam colliquantem, partim tonum roborantem. Dicitur, quod *vetula* quædam, veneficii ſuſpecta & ad inquiſitionem perducta, confeſſa ſit, ſe cum *radice ari* ulcera antiqua, in quibus curandis mira præſtitit, tractaſſe.

36. *Tabacus* tam in ſucco, quam exſiccatus in decocto efficaciam ſuam abſtergentem optime manifeſtat.

37. *Unguentum fuſcum Felicis Wurtzii*, ſatis famoſum, poſſidet efficiam ſuam ſepticam ab ærugine in melle cocta; reliqua additamenta nullius ſunt valoris. Mediæ efficaciæ eſt inter unguentum *Ægyptiacum* & *Apoſtolorum*, quod leniſſimum eſt.

38. *Erinaceus uſtus* & *talpa uſta* ſatis efficaciter reſolvunt erroneas texturas & fungos, ad inſignem luxuriam vergentes.

39. Quando de *eſſentia hyperici* aliquid balſamicæ eſſentiæ adjicere placet, magis non addatur, quam ad tincturam rubicundam ſufficit, fortius enim adſtringit.

40. Caveatur in ulceribus *humiditas*, quæ partes roborandas magis relaxat. Si autem remedia humidis formulis applicare animo ſit, imbuantur *ſpirituoſis*; quo nomine *vinum* aromaticum ſuam efficaciam bene exſerit.

41. *Salia volatilia* activitate ſua nimia transſcendunt facile limites ſucceſſivæ repreſſionis. Hinc pro ſcopo roborante & diſcutiente minus commode adhibentur.

42. *Deligatio* utrum in calore an frigore inſtituenda ſit, eſt quæſtio exigui momenti, balſamica omnia reſtituunt.

43. *Emplaſtrum Diachylon cum gummatibus* prodeſt in pleris-

que

que ulceribus, ubi materia corrupta evacuata eſt, ipſi autem parti non ſatisfacit, ſed balſamica temperata in uſum vocanda ſunt, e. g. *balſam. Peruvian.* in pauca quantitate cum *vitello ovorum* conquaſſatum, item *terebinthina* cum vitello ovorum, cui modicum *mellis* ſine ſcrupulo miſceri poteſt. Nam terebinthina fermenteſcentiam mellis temperat, ſic etiam vitelli indoles renititur acetoſæ fermentativæ illius corruptioni.

44. *Emplaſtrum Stypticum Crollii* ad ultimam conſolidationem promovendam inſtar omnium eſſe poteſt. Nam per virtutem ſuam, leniſſime adſtringentem, deſideratam ſiccitatem & effluxus repreſſionem præſtat.

45. Intempeſtive autem exſiccare, vel adſtrictione quadam aliquid reprimere, in alio loco aperturam inducere ſolet. Hinc exſiccantia illa uſitata lap. calam. tut. &c. non ubique tuta, & raro neceſſaria ſunt.

46. Denique mentionem adhuc facimus, quod ulcera vetuſta, immorigera & mitiori medicationi non obedientia, diverſis quidem nominibus diſtingui ſoleant e. g. *cacoëthea*, *dyſepulotica*, *chibonia*, *malum mortuum*, eadem tamen methodo tractanda ſint, nempe

1) Ad efficacem abſterſionem aliquamdiu adhibere convenit oleum *laterinum* vel ung. *Aegyptiacum*, ſuperimpoſito emplaſtro *Norimbergenſi* camphorato.

2) Ad affluxum perenniter avertendum in ambitu epithemata diſcutientia vel Spiritus vini camphoratus applicari debent.

3) Subiungantur denique mundificantia balſamica.

4) Interne adhibeantur, quæ ſub *methodo* commendata ſunt.

47. *Eſſentia ſuccini* in affectibus ulceroſis & ad exulcerationem tendentibus eſt lene remedium balſamicum, quod ad mundificandum ſanguinem, & diatheſes ſeri, ad ulceroſas corruptiones vergentes, corrigendas, egregie convenit.

TA-

TABVLA XL.
DE
ULCERIBUS CALLOSIS.

I. DIFFERENTIA.

1. *Ulcera calloſa* ſunt vel *ſimplicia*, quæ rarius occurrunt, vel *compoſita*, quæ communiter in *venereis* & *cancroſis* ulcerationibus ſeſe manifeſtant.
2. Ulcera *calloſa* non confundenda ſunt cum *tumoribus œdematoſis duris*, quæ interdum ulceri ſuperveniunt.

II. SIGNA.

1. Circa ulceris labia accreſcit callus ſatis firmus & tenax, verrucoſam vel cartilagineam plane ſubſtantiam referens.
2. Hic callus progreſſione temporis ita augeſcit, ut acceſſum ad fundum ulceris non raro impediat.
3. Ulcus tale non ſolum in *fundo* ſui, verum etiam præcipue ſub *calloſa* illa ſubſtantia impuritatem fermenteſcentem fovet.

III. CAUSÆ.

1. Ulcera calloſa *ſimplicia* communiter a perverſa chirurgica tractatione dependent, quando nempe ulceris mundificationem negligunt, & ad conſolidationem præmature feſtinant.
2. Nonnunquam ipſe patiens in culpa eſt, dum vel errorem in diæta committit, vel frigori partem affectam exponit.
3. Ulcera autem *calloſa compoſita* e ſpecifica ulceroſa corruptione oriuntur, quæ labia ulceris, nondum ſufficienter mundificata, magis inquinat, & hinc ſenſum ardoris infert.
4. Hic ſenſus ardoris provocat copioſius humores, qui ibidem obhæreſcentes a natura per errorem in talem concretionem firmantur.

IV. PROGNOSIS.

1. Qam diu *callus* talis in ulcere quodam manet, nulla genuina conſolidatio exſpectanda eſt. Neceſſaria enim mundificatio,

catio, quæ conſolidationem præcedere debet, fieri non poteſt.

Quando in talibus locis reperiuntur ulcera *calloſa*, quæ ad ſinuoſitates ſuſcipiendas apta ſunt, *fiſtuloſa* facile ulcera inducuntur.

V. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Callus ante omnia eſt removendus:
   1) Vel per *emollitionem*, quæ in *minore* occalleſcentia ſufficit. Commendantur in hunc finem emplaſtrum *diachylon cum gummatibus*, emplaſtr. *Norimbergenſe*; item lenientia olea cum vitellis ovi & melle remixta.
   2) Vel per *abſtergentia fortiora*, quæ in *maiore* calloſitate requiruntur. Speciali vero efficacia ad callum auferendum laudantur rad. *ariſtoloch. rotund. gentian. rubr.* herb. *nicotian.* & præcipue rad. & herb. *bellebori nigri.*
   3) Vel per *ſepſin moderatam*, quam præſtant oleum *laterinum* cum oleo *ovorum*, carbones, *talpæ* uſtæ, *æs uſtum*, *ærugo*, *unguent. Aegyptiacum.* Ex his pro partis majore vel minore ſenſibilitate fiat ſelectus.
   4) Vel per *ſectionem*, quæ in ea loſitate dura & rebelle neceſſaria videtur, præcipue ſi loci commoditas, & partis minor ſenſibilitas eandem concedant.
2. Eodem tempore, quo callus per remedia ſive emollientia, ſive fortiora abſtergentia, ſive ſeptica abſumitur, in *fundum* ulceris, quantum fieri poteſt, mundificantia immittantur.
3. In *ambitu* autem ulceris conveniunt diſcutientia & reſolventia.
4. Facta calli remotione & ulceris mundificatione ad conſolidationem balſamicis progrediendum eſt.

VI. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. In ulceribus *ſimplicibus calloſis* optime ſe commendat famoſum *emplaſtrum Norimbergenſe*, ſolo enim illo occalleſcentia talis interdum aufertur, ſed opus eſt continuatione.
2. Prodeſt etiam *oleum laterinum* cum *oleo ovorum* remixtum. Poſtea res perficitur *emplaſtro ſtyptico Crollii* vel *Paracelſi*.
3. *Unguentum digeſtivum*, quando majore *mellis* quantitate imbuitur,

buitur, satis utile est ad viscosam occalescentiam resolvendam.

4. A fortioribus *septicis corrosivis* abstinendum, nisi quidem malum admodum sit rebelle, quo casu reliquum ulceris *turunda* quadam expletur, vel unguento quodam leniente defendi ur, ne corrosivum in totum ulcus diffundere se possit.

5. Corruptio *specifica* e. g. venerea, quando adest, exposcit legitimam sui tractationem.

6. Ceterum eædem cautelæ hic observandæ sunt, quas tabula præcedente exhibuimus.

TABVLA XLI.
DE
ULCERIBUS EX ERYSIPELATE ORTIS.

I. *DIFFERENTIA.*

1. Ulcus ex *erysipelate* ortum, ad *composita* quidem ulcera, quæ specifica maligna qualitate complicata sunt, non potest referri, quam maxime tamen recedit a *simplicium* benignitate.

2. *Phagedænum* communiter solet appellari, quia tam vicinas partes quam subjectas erodit.

II. *SIGNA.*

1 Manifestant sese ulcera talia excretione materiæ *fœtidæ.*

2. In ipsa affecta parte *foramina*, ulcuscula constituentia, hinc inde oriuntur, quæ ægre consolidantur, & facile redeunt.

3. Temporis progressione in latum & profundum serpunt, & partes solidas depascunt, concurrente pruritu, dolore, ardore.

4. In peripheria tumor suspectus non raro occurrit, cum saturato rubeo colore, livescentibus striis interdum distincto.

III. *CAU-*

III. *CAUSÆ.*

1. Ulcera ex *erysipelate* communiter incongruæ chirurgicæ tractationi imputanda sunt, præcipue, quando *subtiliores sanguineæ* partes repente per *nuda camphorata* discutiuntur.
2. Hac enim ratione partes *lymphatico serosæ* cum qualibuscunque residuis *sanguineis* corruptionem non simplicem ulcerosam, sed semi-putridam subeunt.
3. Et quoniam ulcera talia vicinas partes depascunt, eoque ipso ardorem inferunt, majorem humorum affluxum causantur, & suspectum tumorem in ambitu augent.

IV. *PROGNOSIS.*

1. Omnia ulcera ex erysipelate nata, sunt pravæ & contumacis indolis.
2. Nam uti inflammatio erysipelacea per se minime proclivis est ad corruptionem talem ulcerosam subeundam, ita tanto malignius inde exoritur ulcus, quando per incongrua artificia ordinarius naturæ cursus sufflaminatur.

V. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Ad inquinamentum ulcerosum abstergendum applicetur aliquoties *oleum philosophorum.*
2. Deinde adhibeatur *oleum ovorum* vel *ceræ*, quæ secessionem ejusdem corruptelæ leniter promoveant.
3. Postea ad mundificationem ulterius & intimius promovendam Essentia balsamica usu veniat, e. g. Recip. essent. succin. drachm. iij, mastich. drach. ij, myrrh. drachm. j. hyperic. drachm. semis M. Utilissime etiam adhibetur *liquamen myrrhæ*, quod virtute balsamica & sarcotica præditum est.
4. In *ambitu* ulceris ad nimium affluxum humorum arcendum adhibeantur discutientia camphorata, & lenia tonica.
5. Sub his omnibus *interna* illa remedia non negligantur, quæ tabula *de ulceribus in genere* commendata sunt.
6. Denique facta sufficiente mundificatione sola essentia *myrrhæ* & *emplastro stypticо Crollii* consolidatio promoveatur.

VI. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Res ipsa loquitur, quam necessarium sit, inflammationes erysipe-

sipelaceas convenienter tractare, ut pessimus hic ulcerosus effectus excludatur.

2. In hunc finem *tabulam medicam* de *inflammationibus*, uti & *chirurgicam* de eadem materia conferendam commendamus.

3. In ipsa autem ulceris tractatione exulent *mineralia corrosiva, adstringentia, incrassantia.*

TABVLA XLII.
DE
ULCERIBUS SERPIGINOSIS.

I. *DEFINITIO.*

Serpigo est colluvies plurium minutissimarum limpido humore refertarum pustularum, quæ pruritu & ardore patientem affligunt, denique erumpunt, & ulcuscula superficialia manantia formant. German. Flechte.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Auctores plurimi *serpiginem* & *herpetem miliarem* pro una eademque exulceratione habent. Nonnulli autem distinctionem faciunt, & herpetem miliarem serpigini in eo quidem affinem esse dicunt, quod itidem superficialem ulcerationem involvat, non semper autem serpiginosam indolem habeat, neque tam familiariter occurrat, uti serpigo.

2. Hæc autem distinctio exiguam in praxi involvit utilitatem, eadem enim methodo commode tractantur.

III. *SIGNA.*

1. Hæc ex *definitione* plurimum innotescunt: nempe.

2. Exoriuntur plures pustulæ, limpida aqua repletæ.

3. Quæ pruritu molestissimo frictionem urgent, & hac adhibita majorem ardorem & humorum affluxum inferunt.

4. Ruptæ pustulæ molestum pruritum & ardorem non minuunt, ulcuscula autem constituunt, quæ ex uno loco in alium late serpunt.

5. In

5. In quo loco ulcuſcula exſiccantur, ſquamulas relinquunt, quæ deinde decidunt.

IV. *CAUSÆ.*

1. Solet quidem in hoc, uti in reliquis ulceribus, vitium *qualitatis*, nempe acrimonia ſalina humorum lymphatico-ſeroſorum accuſari.

2. Non minor autem reſpectus habendus eſt ad vitium *quantitatis*. Docet enim frequens experientia, quod venæ ſectionum & ſcarificationum adſuetarum neglectus ulcerationes tales ſerpiginoſas inducat.

3. Ad minimum abundantia humorum talia ulcuſcula pertinaciter ſuſtentare obſervatur. Natura enim per tales vias ab incommodis ſuis liberare ſe ſe allabarat.

4. Ad cauſas *occaſionales* pertinet improvida ſcalptio, unde non ſolum exulceratio, ſed etiam affluxus concitatio exoritur.

V. *PROGNOSIS.*

1. *Serpigo* interdum ſponte ſua tranſit; præcipue ſi multum ſcalpendo aut fricando non irritetur.

2. Sæpe autem pertinaciſſime perſiſtit, totos menſes imo annos durat.

3. Et quando in loco quodam cohibita eſt, alibi facile erumpit, e. g. ſi in manibus aut digitis primum tolerata, per qualiacunque autem remedia ibidem repulſa ſit, in brachiis erumpere obſervatur, & ſic ſerpendo, evagando atque repullulando ſcenam ſuam ludit.

4. Fermenteſcens hujus ulcerationis indoles non raro ſe ſe manifeſtat per contagium mediantibus veſtimentis.

VI. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Primæ viæ* per blande aliquod purgans evacuentur.

2. Quo magis a neglecta ſanguinis ventilatione ſerpigo originem ſumſit, eo magis juſto tempore illa reaſſumatur.

3. Poſtea ad vitium *ſeri* & *lymphæ* corrigendum exhibeatur eſſent. alexiph. *Stahlii*, cum eſſent. ſuccini remixta, ſubjuncto pulvere ex abſorbente & antimoniato fixo parato.

4. Motus hæmorrhoidales quando conſpirant, juſta methodo illi tractentur, *Conf. tabul. medic. de hæmorrhoidibus.*

5. *Externe* ad ulcuſcula abſtergenda adhibeantur *olea empyreumatica*, benigniſſime *ſeptica*, e. g. *ol. papyri, tartar. fœtid. fuligin. ceræ, Philoſophorum, ovorum*, ſeorſim vel remixte applicanda. Laudatur etiam ſuccus vel decoctum tabaci.

6. Facta abſterſione conſolidatio vel ſponte ſuccedit, vel per emplaſtrum *ſtypticum Crollii*, leniter camphoratum, promoveatur.

7. *Peripheria* quomodo defendenda ſit, ſub *cautelis* videatur.

VII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Quo ſubtiliora ſunt olea, (modo non volatilia) eo certiorem edunt effectum, ob majorem inſinuationem & diſcontinuitatem.

2. *Oleum laterinum* certum edit effectum, præcipue ſi beneficio olei *ovorum* diſcontinuetur.

3. In perſonis, quibus ulcerationes ſerpiginoſæ ſæpius repullulant, non levis ſubſumtio adeſt latentis alicujus intimioris etiam in ipſis humoribus ſeroſæ corruptelæ, quæ ad ſuperficiem excuſſa ſpeciali actu & utili ſcopo a natura eliminatur.

4. Sperpiginem intra paucas horas profligare, non eſt artis genuinæ. Redit enim cum majore pruritu & affluxu.

5. *Serpigo hæmorrhoidalis* quando occurrit, intentio naturæ exonerandi tanto magis conſideranda eſt. *Confer. tabul. medic. de hæmorrh. cæcis prognos. num. 5. 6.*

6. Quoniam hæc ulcuſcula ſunt contagioſa & e parte affecta in adjacentes ſanas ſerpunt, neceſſe eſt, ut *peripheria* defendatur. Fieri hoc poteſt, ſi *oleo roſaceo* cutis ſana ungatur & deinde ceruſſa conſpergatur.

7. Pro *ſpecifico* remedio commendant nonnulli *ſperma ranarum*, quod menſe aprilis circa ſtagna ante ſolis ortum colligunt, & ſingulis diebus ter vel quater loco affecto illud aſpergunt.

8. Vel ſi hoc non ſit ad manus ſequens *unguentum*, tanquam efficaciſſimum prædicant.

Recip. Mucilag. pſyllii.
Cydonior.
fœnugræc. ana unc. Semis.

Maſt.

Maſtich.
camphor. ana q. ſ. ad unguenti formam.

9. Ulceribus ſerpiginoſis *chronicis* & *expanſis* objiciunt ſequens *emplaſtrum.*
Rec. ol. lini libr. ſemis.
Virid. æris pulveriſat.
Ceræ novæ ana drach. iij.
Lento igne foveantur & bdellii ſoluti ac colati addatur unc. j.

10. Quodſi vero herpes ἐσθιόμενος hiſce omnibus remediis reluctetur & nimis exedens ac antiquatus ſit, *decocta antivenerea* cum regimine diaphoretico, placide continuando, commendant. Conferantur ea, quæ *tabula de herpete* dicta ſunt.

TABULA XLIII.
DE
ACHORIBUS.

I. DEFINITIO.

Achores ſunt ulcerationes ſuperficiales, in capite infantum & puerorum provenientes, & a corruptione humorum ſeroſo-lymphaticorum originem ducentes

II. *DIFFERENTIA.*

1. Tabulæ de ulceribus *ſerpiginoſis* merito ſubjungimus ulcerationes illas, quæ infantili & puerili ætati in capite, retro aures & in facie ſatis frequenter proveniunt. In his enim communiter ſerpiginoſum quid deprehenditur.

2. Sunt autem tales ulcerationes.

1) Vel *benignæ*, quæ proprie *achores*, item *cruſta lactea*, *tinea*, *favus*, appellantur, licet nonnulli hic iterum diſtinctionem faciant.

2) Vel *malignæ*, quæ præcipue *impetiginis* nomine veniunt; item

item *ſcabies hæreditaria*, germ. der Erb-Grind. *Conf. tab. medic. de ſcabie maligna.*

III. *CAUSÆ.*

1. Cauſa *interna* & præcipua eſt ſtaſis & corruptio humorum ſeroſo lymphaticorum.
2. Pro cauſa *externa* accuſant communiter vitium lactis materni, nempe vel viſciditatem illius, vel acrimoniam. Item refrigerationes capitis, præcipue ſi notabilis tranſpiratio tum temporis in hac corporis parte adfuerit.

IV. *PROGNOSIS.*

1. Achores infantum *benigni* nihil periculi involvunt. Sibi enim relicti ſponte tandem evaneſcunt, id quod per vulgus notum eſt.
2. Quando autem unguinoſis vel aliis incongruis topicis retropelluntur, tunc infauſta damna ſuccedunt. Quod adeo pervulgatum eſt, ut ipſi parentes hinc externa auxilia communiter rejiciant.
3. Achores autem *maligni* ſeu *impetigines* altioris ſunt conſiderationis. Licet enim *recens* malum congruæ medicationi facilius cedat, *inveteratum* tamen tam pertinaciter ſe gerit, ut plerumque eludat remedia communia, quibus *benigni* achores alias ſuperantur.

V. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Achorum benignorum.*
   1) In achoribus *ſimplicibus* conveniunt.
      a) *Interne.*
         α) lenes laxationes pro patientis ætate & conſtitutione ordinandæ. e. g. per Syrup. de cichor. cum rhabarb. vel per Syrup. de Spin. cervin. vel nutrici purgans exhibeatur e fol. ſenn. agaric.
         β) ſubjuncta eſſentia alexipharm. cum eſſentia ſuccini & tinctur. antimon. remixta, & quidem hæc in pueris.
         γ) Infantibus autem ſoli pulveres abſorbentes cum antimonio diaphoretico & momento florum ſulphuris poſſunt propinari.
      b) *Externe*, præmiſſis internis, locum habent, quæ acrimoniam in illis partibus natam, contemperent, ulcuſcula abſtergant, mundificent & conſolident. e. g.

α) Me-

α) Moderata aſperſio pulveris ex oculis cancrorum & pauciore ceruſſa, cavendo tamen ne nimium hic fiat.

β) Unguentum e flor. calendulæ, verbaſci, macis cum recente butyro paratum. Item unguentum ex oleo hyperici & momento ceræ citrinæ paratum.

γ) Omnibus autem palmam præripit oleum ovorum, quod temperante & demulcente effectu præcipue clarum eſt.

δ) Superimponatur emplaſtr. ſtypticum Crollii, vel, ſi inflammatio accedat, emplaſtr. de ſpermat. ranarum ad tolerantiam camphoratum.

2) Si achores cum *phtiriaſi* concurrant, ubi pediculi ſcalptionem inevitabilem fere reddunt, conducunt eadem interna, externe autem.

a) ſemen *ſtaph. agr.* & *cocculi* ſeu *baccæ Levanticæ* cum butyro in unguentum redactæ, licet ad fortiora purgantia pertineant hæc duo remedia.

a) *Tabacus* etiam pediculis infenſus eſt, qui ſimul depurat. Frixandus autem eſt cum butyro, nam cum lixivio adhibitus majorem inducit ſenſibilitatem.

3) Quando achores *inſolentius* ſe gerunt, ſub initium *oleum ovorum* rem ſceatur aliquoties cum *oleo laterino*, quod ulcera renovat, & ad novam reſtaurationem viam ſternit. Deinde ſolum oleum ovorum applicetur.

2. *Achorum malignorum.*

1) *Interne* conducunt.

a) *Laxationes*, humoribus potiſſimum ſeroſis appropriatæ.

b) *Eſſentiæ* abſtergentes & reſolventes. e. g. Angelic. bardan. vincetox. pimpinell. ſuccin. Tinct. antimon. ter per diem repetendæ.

c) *Pulveres* temperantes ex abſorbentibus, acido ſemi ſaturatis, & antimoniatis fixis parati, atque verſus ſomnum propinati.

2) *Externe.*

a) Radices capillorum exſtirpentur.

α) Sive per commodum aliquod inſtrumentum.

β) Sive per emplaſtrum glutinans, quod e pice, colophon, reſin. parare ſolent.

b) Deinde ſuccuratur unguento quodam mundificante & maturante. Optimos quoque effectus mundificandi edit in ſcabie hac hæreditaria oleum laterinum.

c) Simul tamen in uſum trahatur emplaſtr. de ſperm. ranarum bene camphoratum, incipiendo a parva camphoræ quantitate propter ſenſum, quem exſerit, exquiſitum.

d) Si hæc ulcuſcula ad ſuppurationem aliquam reducantur, uſum habent emplaſtra attrahentia, maturantia e cera & reſina parata. In ambitu autem emplaſtr. de ſpermat. ranar. camphorat.

VI. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Multa illa remedia, quæ tanquam indubia ab auctoribus ad cruſtam lacteam exſtirpandam extolluntur, circumſpecte aſſumenda & applicanda ſunt. Plurima enim ad *repulſionem* magis, quam genuinam ulcerationis tractationem conducunt. Unde multa damna & pericula in puſillos redundant

2. Caveatur in ſpecie, ne *adſtringentes* pulveres & *pinguia* ſimpliciter applicentur, quia retropulſionem ad interiora cauſantur.

3. *Sulphurata* in hiſce affectibus efficacia deprehenduntur; *mercurialia* autem, licet alios ſimplices ſcabioſos affectus eximie tollant, hic non ſatisfaciunt.

4. *Solutio* ſeu *lixivium hepatis ſulphuris* tunc demum uſurpetur, quando ulcera fere clauſa ſunt. Poteſt etiam hoc ſulphuris hepar cum oleo quodam redigi in conſiſtentiam saponis.

TABU-

TABULA XLIV.
DE
ULCERIBUS FISTULOSIS IN GENERE.

I. DEFINITIO.

Fistula est ulcus, cum una vel pluribus spelunicis, callo plus minus obductis, præditum, sine insigni dolore materiam pravam ichoroso-sanioſam fundens, fœtidi odoris & insoliti coloris.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Fistulæ variis modis differunt, e. g.

1) Ratione *loci*. Dantur enim fistulæ per universum corpus v. g. in capite habemus fistulam *parotidis*, *lacrymalem*, *maxillæ*. In media corporis regione itidem fistulæ exoriuntur; præcipue autem in infima regione, ubi circa spinam dorsi, collum vesicæ, uteri, perinæi, scroti & intestini recti illæ eveniunt.

2) Ratione *conditionis*. Aliæ enim cavernas habent breves, musculos tantum attingentes; aliæ profundius ad cartilagines & ossa, imo in ipsam aliquando thoracis vel abdominis cavitatem penetrant. Porro aliæ unum simplicem habent ductum, aliæ multis angustis cuniculis & tractibus quaquaversum excurrunt. Aliæ unicum tantum habent orificium; aliæ plura. Aliæ admodum sunt callosæ, aliæ, recentes nempe, minus tales.

3) Ratione *excretionis*. Hæc quidem in genere materia prava sanioso ichorosa conspicua est, prout autem fistula quædam vel vasa sanguifera, vel lymphatica, vel glandulas arrodit, pro illa circumstantia etiam materia alterata apparet.

4) Ratione *symptomatum*. Aliæ enim sunt indolentes, aliæ in fundo sunt dolorosæ. Aliæ commotionibus febrilibus hecticodeis stipatæ, aliæ ab iisdem liberæ sunt

2. Ceterum distinguunt auctores *fistulam perfectam* ab *ulcere sinuoso* sequente ratione.

1) In ulcere *sinuoso* nonnullæ quidem obliquæ cavitates reperiuntur, sed crudæ, carnosæ, nullo callo obductæ; *perfecta* autem *fistula* in sinu suo fovet callum, qui cutis coalitionem impedit, & materiæ affluxum promovet.

2) In *fistula* exterius arctior est apertura, per quam materia effluit, interius maius spatium habet. In ulcere sinuoso non idem.

3) Fistula *introrsum* quasi magis ad ossa usque integras partes tractuosas & cavernosas perreptat & depascit; ulcus autem *sinuosum* excurrit magis ad partes *laterales*, & sic verum *sinum*, id est, obliquam cavitatem format.

III. *SIGNA.*

1 Hæc partim e *definitione*, partim e *differentia* patescunt.

2. Calli autem præsentia dignoscitur, si stylus cavitati immissus sensum dolorificum non inferat, neque cruore conspurcatus sit.

IV. *CAUSÆ.*

1. *Fistulæ* possunt & solent fieri a causis,

1) Partim *internis*, e. g. quando in ductu quodam diuturna stasis humorum hæsit & ulcerosa hinc corruptio sequitur, uti observare licet in ductibus lacrymalibus, salivalibus & hæmorrhoidalibus.

2) Partim *externis*. Huc pertinent

a) Simplex scalptio & erosio, maxime subcutanea.

b) Incongrua vulnerum & ulcerum tractatio, præcipue mundificationis & affluxus humorum in talibus læsionibus neglectus.

2. Ulcera *sinuosa* nascuntur communiter

1) Vel e partium *diversarum* socia arrosione, nempe si contiguitas partis *cito* deliquescentis seu corrosibilis cum alia minus tali concurrat, & præcipue posterior hæc priori alicubi superincumbat.

2) Vel *situs* partis in culpa, e. g. quando in uno loco declivior est. Hac enim ratione materiam pravam copiosius suscipit & diutius eandem retinet.

3) Vel

3) Vel proveniunt æque ac fiſtulæ ex inæquali, incongrua & inſufficiente læſionis alicujus abſterſione.

V. *PROGNOSIS.*

1. Fiſtulas recte ſanare artis eſt.
2. Quo recentior eſt ſtatus, eo felicius negotium ſuccedit.
3. Quo diutius autem duravit, quo profundius latet & quo plures cuniculos & tractus fiſtula habet diſperſos, eo difficilior illius eſt cura; præcipue quando ad oſſa jam penetrat.
4. Triplex autem eſt ratio, quæ reſtitutionem fiſtularum tam difficilem reddit.
   1) Superficiei internæ calloſitas aut ſimilis fungoſa deturpatio.
   2) Defectus fibrarum, quæ a cute (de reliquo integra) abſumtæ ſunt. Unde nulla cum cute conſolidatio fieri poteſt, ſed potius cutis in illa parte ſimiliter arroſa & fungoſa exiſtit, ut fiſtulæ ſub illa procedant, & cutis illæſa illas tegat.
   3) *Vaſorum*, *ductuum* & *tuborum* in tali tractu arroſio, quæ præſertim locum habet in ductibus *ſalivalibus* & *lymphaticis*.
5. Itaque, niſi læſio poſſit dilatari, ut materia exire & medicamina ad fundum penetrare queant, ſanatio maximæ eſt difficultatis.
6. Fiſtulæ, quæ ab oſſis carioſi eliquatione foventur, acri ſalſedine ſcatent, & niſi caries iſta auferatur, fruſtraneus omnis eſt labor.
7. Contingit vero ſubinde, ut caries talis in diffito prorſus loco hæreat, & per longinquam acceſſionem liquamen ſuum diffundat & effundat, e. g. in ſummo humero poteſt eſſe caries, quæ circa cubitum demum erumpit, item in oſſe coxendicis, quæ circa talum & genu eluctatur.

VI. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Interna.*
   1) Præmittatur & ſubinde repetatur evacuatio blanda cathartica, e maſſa pilular. de ſuccin. Craton. extract. panchymag. *Crollii* & mercur. dulc. parata. Hac ratione non ſolum

ſolum primæ viæ purgantur, ſed & humorum a loco fiſtuloſo contingit derivatio.

2) Subiungantur catarrhalia, vitium ſeri & lymphæ corrigentia, quæ effectu ſuo diaphoretico-diuretico humores itidem a parte affecta derivant. e. g.

a) Eſſentia *ſuccini*, lignorum, alexipharm. *Stahlii*, tinctur. *antimonii*.

b) Decoct. lign. quaiac. ſaſſafr. juniper. cort. lign. fraxini.

c) Specifica illa, quæ ſecundum *Paracelſum* ulcus ab intra purgare dicuntur. *Conf. method. tab. de ulceribus in genere.*

d) Convenit interdum circumſpectus uſus *flor. ſulphuris* cum abſorbente e. g. ocul. cancr. & antimon. diaphoret. mixt., præcipue quando retroceſſio humorum metuenda eſt.

2. *Externa.*

1) Ut fons mali detegatur & applicatio remediorum commódius fieri poſſit, ante omnia fiſtularum apertio fiat per congruam ſectionem, inſtrumentis adæquatis inſtituendam; niſi quidem partes ſenſibiles nerveæ, tendinoſæ vel vaſa arterioſa eandem prohibeant; id quod anatomia docet.

2) Facta ad fundum uſque inciſione, abſtergatur prius mucoſitas illa viſcoſa, quæ ſuperficiei inhæret, & impedit, quo minus ſeptica *ſpecialem* fiſtulæ impuritatem abſumere poſſint. Laudantur in hunc finem *vegetabilia acriora*, e. g. decoct. rad. ari, ariſtoloch. rotund gentian. & præcipue herb. tabaci; item e *melle* parata.

3) Deinde per *lenia ſeptica* auferatur *ſpecialis* fiſtuloſa impuritas, quæ ſub muco illo craſſo latitabat, nempe ulcerosa illa depravatio tam humorum quam fibrillarum corruptarum. Septica talia cum abſtergentibus decoctis commode miſcentur, & ſi opus ſit mediante ſyringa injiciuntur. Sic juſta proportione v. g. miſceri poteſt decoct. tabaci cum unguent. Ægyptiaco & melle roſato. Interpoſitis ſubinde balſamicis temperatis.

4) Omni hoc tempore ad humorum affluxum intercipiendum

dum & collectam ibidem ſtatim reſolvendam in ambitu applicentur diſcutientia camphorata & ſimul nervina, ſive in forma epithematis ſicci, ſive emplaſtri; quo nomine emplaſtr. nervinum *Mynſichti* laudatur; item emplaſtrum fuſcum *Norimbergenſe* camphorat. cum momento *cerati de galbano* vel empl. *Opodeldoch Paracelſi* mixtum.

5) Quando fiſtula ſufficienter eſt purgata, ita ut corruptæ fibrillæ, quæ adhærebant, ſint exeſæ & fundum ſub-cruentum appareat, tum remediis balſamicis, e. g. e myrrha, ſuccino & momento maſtichis paratis, conſolidatio promoveatur.

6) Si *ſectio* non habeat locum vel propter vaſorum majorum propinquitatem, vel patientis timorem, vel ſitum fiſtulæ profundiorem, tunc ſolis *mundificantibus*, & *ſepticis* inſiſtendum eſt.

VII. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Ante omnia juſta & ſufficiens *mundificatio* reſpiciatur, ita ut tota cavitas interni ulceris undique purgetur per *digeſtiva* talia, quæ cito & æqualiter ſeſe diffundunt, colliquant & abſtergunt.

2. Inconſideratio autem & neglectus inquinationis illius, quæ in ſuperficie internæ fiſtulæ hæret, uti & depravationis fibrarum, ſtatum reddit contumaciſſimum.

3. Huc etiam ſpectat ignorantia ratione continuationis & ſubordinationis, e. g. quando unguent. *Ægyptiacum* ſtatim adhibent, & iniectiones acres juſto citius peragunt. Hinc enim profundior eroſio, maiores dolores, ulceris majores manationes proveniunt, præcipue ſi *turundæ* per octo & plures dies relinquantur.

4. *Septicum* ſi per aliquot horas in fiſtula fuerit, balſamica moderata ſubjungere neceſſarium eſt, ut pars arroſa conſervetur.

5. Abſtinendum ab adſtringentibus, exſiccantibus, refrigerantibus, nimium ſepticis & linimentis pinguibus.

6. Pinguia autem dum prohibentur, non rejiciuntur terebinth. myr-

myrrha, ſuccinum, ſed unguenta illa, quæ e pinguedine animalium & oleis craſſis parantur.

7. Sepſis genuina licet præcipuum momentum in curandis fiſtulis conſtituat, & hinc intrepide perpetranda ſit, cavendum tamen eſt, ne per illa remedia tendines vel oſſa afficiantur, & convulſiones hac ratione inducantur.

8. *Traditiones* iſtæ de variis ſimplicibus internis empiricorum utplurimum froſtraneæ ſunt; niſi ulcus *ab intra* purgent. Quæ vero hoc faciunt, non ſolum ad fiſtulas, ſed etiam ad omnes ulceroſos affectus apta ſunt.

9. Magna circumſpectione cura inſtituenda eſt per *æs uſtum* vel per alia remedia, e *venere* parata. Os enim, ſi corripiant, ſtatim arrodunt, ut nigreſcat. Quæ autem fiſtulæ ad oſſa & tendines non penetrant, in iis *ærugo*, licet fortiſſima ſit, non rejicitur. Sed non opus eſt, foramen eadem replere, ſufficit, ſi immediate circumferentiam ulceris tangat.

10. Internis remediis, humores depurantibus, conuenientia traumatica ſubinde addi poſſunt, ſed parca portione, e.g. *flor. hyperici*, item *millefol.* præcipue, quando patientes circa hypochondria nulla inſignia pathemata perſentiſcunt; *hedera terreſtris*, *bellis aruenſis minor*, *ſanicula*.

11. Quando ad conſolidationem properamus, reſiſtendum eſt, ſed omni modeſtia, reparationi inæquali, nimis laxæ, fungoſæ.

12. In omni fiſtularum cura quovis modo reſpiciendum eſt ad conſtantem averſionem affluxus, qui præcipue in ſuperficialibus fiſtulis, quæ ſub cute repunt, valde copioſus contingit.

13. Dilatatio *ulceris ſinuoſi* vel *fiſtuloſi* per *turundas* illas, quas Quell-Meiſſel vocamus, circumſpectionem requirit. Facile enim per *turundæ* intumeſcentiam irritatio & humorum novus affluxus, valde noxius, cauſatur.

14. *Balſama exotica* proſunt quidem ad ultimam conſolidationem, quoniam autem calida ſunt, cum melle & vitellis ovorum debent contemperari.

TABU-

TABULA XLV.
DE
FISTULA LACRYMALI.

I. DEFINITIO.

Fistula lacrymalis est species ulcerationis in *ductu lacrymali*, ab affluxu humorum acrium versus hæc loca, & ulteriore eorum in viis lacrymalibus corruptione, originem ducens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Non occurrit facile affectus chirurgicus, in quo tot dissensus auctorum deprehenduntur, uti in *fistula lacrymali.*
2. Quemadmodum enim in sede atque causa hujus fistulæ designanda ob defectum anatomicum magnam in hunc diem commiserunt errorem, ita etiam methodus illorum has fistulas tractandi plus damni quam utilitatis attulit.
3. Præter ea affectus quosdam cognatos, nempe *epiphoram*, *anchilopem* & *ægilopem* cum ipsa *fistula lacrymali* confuderunt, atque hac ratione totum negotium tractationis intricatum reddiderunt.
4. Licet autem *fistula lacrymalis* cum hisce affectibus magnam cognationem habeat, & etiam originem sæpe suam inde sumat, differt tamen quam maxime ab illis, nempe
   1) Ab *epiphora* seu *oculo lacrymante.* Nam in *epiphora* nulla corrupta materia, uti in fistula lacrymali, sed purus tantum humor lacrymalis in angulo oculi maiore excernitur.
   2) Ab *anchilope*, ubi exulceratio nondum adest, sed tumor tantum inter angulum majorem & nasum, & hic tumor non semper intra *saccum lacrymalem*, sed etiam interdum *juxta* eundem reperitur.
   3) Ab *ægilope.* Nam licet hic ulceratio adsit, est tamen illa *extra* vias lacrymales. Quando autem temporis tractu

has vias etiam corrodit, tunc vera fiſtula lacrymalis inde provenit.

5. Ceterum ipſam fiſtulam lacrymalem auctores dividunt:

1) In *ſimplicem* & *compoſitam*, nempe cum callo vel carie conjunctam.

2) In *recentem* & *inveteratam*.

3) In *perfectam*, quando ulceratio non in ſolo ductu lacrymali permanet, ſed externe etiam juxta majorem angulum aperturam per cutim corroſit; & *imperfectam*, ubi materia ſanioſa per puncta tantum lacrymalia excernitur. Et quoniam hæc per ſaccum lacrymalem nullam habet aperturam, communiter tumor circa hanc regionem conſpicitur. Hinc eſt, quod auctores *anchilopem* cum fiſtula lacrymali interdum coniunctum eſſe dicant.

III. *SIGNA.*

1. Præcedunt ſæpius affectus catarrhales circa nares, nempe coryza, modo ſimplicior modo acrior.

2. Sub hisce congeſtionibus in oculo affecti lateris ſentitur conſenſualis & falſus quaſi ardor.

3. Succedit mador oculi frequentior, qui, ſi vel maxime non continuus ſit, per vices tamen largius erumpit.

4. Hic mador nocturno inprimis tempore oculum illum ita irrigat, ut finito ſomno ulceroſa ſanie conglutinatus appareat.

5. Progreditur hoc incommodum citius apud alios, apud alios tardius ad talem gradum, ut loco gelatinoſæ illius ſubſtantiæ, quæ cruſtaceam talem conſiſtentiam format, verum purulentum recrementum proveniat.

6. Quamquam purulenta illa materia per diem rarius ſe exſerat, quam altera illa gelatinoſa ſubſtantia.

7. Interea quando poſt horarum aliquot intervallum, præcipue poſt ſomnum *ſaccus lacrymalis*, nempe ſpatium illud, quod ab interno oculi cantho ad naſum excurrit, ſurſum ſtringendo comprimitur, mox circa angulum talem interiorem gutta una vel altera craſſius purulentæ ſaniei prodit.

8. Aliquando alter oculus incommoda quædam, præcipue ardorem falſum inde perſentiſcit, inprimis ſi talis effuſio ſponte & ſæpius contingat.

9 Tur-

9. Turgidius etiam apparet interſtitium illud, quod eſt intra angulum internum & naſum, ſi attentius cum altero latere comparetur.
10. Non minus glandula lacrymalis in illo oculo tumidior atque rubicundior conſpicitur, quam in altero.
11. Quo magis humorem ſuum pars affecta plorat, eo majora incommoda circa ſuperficiales oculi tunicas, adeoque ipſam *corneam* patientes perſentiſcunt.
12. Tandem gravioribus obſcurationibus exponuntur.
13. Quo magis caries ſive *os unguis*, ſive os vicinum maxillæ ſuperioris infeſtat, eo magis adverſi coloris & fœtidi odoris materia profluit.
14. *Ductus naſalis* ſæpius obſtructus, imo aliquando concretus eſt.

IV. *CAUSÆ.*

1. Sedem *fiſtulæ lacrymalis* prioribus temporibus collocarunt auctores in ulcuſculo quodam, quod ab angulo oculi interno *juxta* aut *per* caruncularn lacrymalem ad naſi cavum tendat.
2. *Stahlius* autem *in programmate de fiſtula lacrymali* hunc errorem detexit, & primus fuit, qui non tantum materiæ ſanioſæ prouentum e puncto lacrymali ſuperiori obſervavit, ſed & chordam chelyos per illud punctum in ſaccum lacrymalem immiſit.
3. Itaque *cauſa continens* fiſtulæ lacrymalis eſt exulceratio in *viis lacrymalibus*, præcipue autem in *ſacco* lacrymali.
4. Cauſæ autem *antecedentes* & *occaſionales* variæ eſſe poſſunt, e. g.
   1) Humor lacrymalis juſto acrior in cacochymicis oculum & vias tales afficiens. Unde copioſior humorum affluxus ad illa loca provocatur, & corruptio augetur.
   2) *Anchilops* vel *ægilops* quando negliguntur, vel incongrue tractantur. Hac enim ratione humores in anchilope ſtagnantes corrumpuntur, & ulcus, quod in ægilope adhuc *extra* vias lacrymales ſubſiſtit, ulterius ſerpit, & dictas vias aggreditur.

3) Obſtructio *ductus naſalis* pro cauſa antecedente vulgo quidem habetur, ita ut lacrymæ in illo ſtagnantes, & acriores factæ, arroſionem inferant; ſed, ſi res penitius conſideretur, pro cauſa magis concomitante & conſequente haberi debet.

V. *PROGNOSIS.*

1. Fiſtula lacrymalis, quando recens adhuc eſt, facilius percuratur.

2. *Callo* autem obducta, vel *carie* infecta magnam involvit difficultatem. Et licet congrua methodo antiquæ tales fiſtulæ perſanatæ fuerint, levi tamen cauſa occaſionali ſolent recrudeſcere, & tandem immedicabiles evadere.

3. Id autem, quod auctores quidam de ſpontanea cura fiſtularum talium, quæ carie & callo obfirmatæ fuerint, recenſent, ad rariores caſus referendum eſt.

4. Quamdiu *ductus naſalis* obſtructus vel plane concretus eſt, nulla conſtans cura locum habet.

VI. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. Generalis.

1. Quicunque auctores ſedem hujus fiſtulæ in *caruncula* illa *lacrymali* vel juxta eandem poſuerunt, totam ſemper intentionem eo direxerunt, ut *per* aut *juxta* illam carunculam medicamenta *turundis* applicarent & imprimerent; ſed quo infelici ſucceſſu id factum ſit, ſub *cautelis* dicemus.

2. Detecto autem errore, uti ſuperius indicavimus, duæ hodie novæ methodi proſtant, *Stahliana* videlicet & *Anelliana*; quæ utræque & oculo & carunculæ lacrymali parcent.

3. *Stahliana* ſequentibus membris abſolvitur.

1) Præparat corpus per remedia interna, & horum uſum ſub ipſa cura externa, ubi neceſſarium eſt, repetit. *Conf. method. tabul.* præcedentis.

2) Mediante *chorda chelyos*, cera in apice imbuta, explorat per punctum lacrymale flexum illum, quo ad ſinum usque, ſeu communem capacitatem ductus ipſius primarii ſe recipit.

3) Directa cultelli cuſpide oblique ab oculo verſus naſum fieri curat inciſionem, ad os usque naſi penetrantem; quam,

quam, quia nimis latam adornare non convenit, *turundis* modeſte amplificat.

4) Impetrato hac ratione acceſſu ſufficiente remedia convenientia, abſtergentia nempe & eximie mundificantia balſamica applicat, donec fundus & ſimul totus inciſionis ambitus legitime mundificatus compareat, neque ullo modo ad & per punctum lacrymale quidquam ſaniei ad oculum amplius propelli poſſit.

5) Tunc demum e fundo extrorſum & ſucceſſive breviore in dies *turunda* ulcus conſolidat; adhibita denique *cochlea* compreſſoria, proportionate, &, prout ipſa cicatrix coaleſcit, ad majorem in dies compreſſionem, adducenda.

4. *Anelliana* methodus hæc eſt.

1) *Specillum* tenerrimum ad hanc operationem adaptatum ſuperiori puncto lacrymali immittit, & per *ſaccum* lacrymalem verſus *canalem* naſalem modeſte dirigit, atque obſtructionem hujus ductus naſalis, ſi adſit, per qualemcunque preſſionem (promovendo ſpecillum in cavitatem usque naris) referat.

2) Deinde mediante *ſyringa* ſubtiliſſima per punctum lacrymale *inferius* liquorem quendam convenientem injicit, ad ulcus mundificandum. Eligitur autem punctum *inferius*, quia per hoc, ob minorem palpebræ inferioris motum, commodius, quam per ſuperius injectio fieri poteſt.

3) His duas operationes, videlicet intruſionem *ſpecilli*, & injectionem balſamici liquoris, aliquoties per diem & tam diu repetit, donec ductus ſatis permeabilis & corrupta materia per *ſuperius* punctum & per *canalem naſalem* ſufficienter expulſa ſit. Prius dignoſcitur, quando injectus liquor ſine prævia *ſpecilli* applicatione per narem profluit; poſterius autem exinde patet, dum nulla amplius materia ex angulo majore poſt preſſionem ſacci lacrymalis provenit.

5. Quoniam autem methodus *Anelliana* in fiſtulis refractariis, calloſis & carioſis non ſufficit, & nonullæ recentes fiſtu-

læ ſine ulla tali operatione poſſunt curari, triplicem modum pro triplice fiſtularum gradu in curandis hiſce fiſtulis ſequentibus trademus.

B. *Specialis.*

1. Fiſtula lacrymalis *primi gradus*, id eſt, quæ adhuc recens, paucam boni coloris & conſiſtentiæ materiam per puncta lacrymalia fundit, ſequente modo tractetur.

1) *Interne* propinentur laxantia, diaphoretico-diuretica, moderate balſamica.

2) *Externe.*

a) *Venæſectiones* æquinoctiales, vel pro re nata *ſcarificationes* inſtituantur.

b) Materia nondum adeo corrupta blande exprimatur, ne ſtaſi acrimoniam contrahat, & partes arrodat. Fit hoc vel frequente per digitum *ſacci lacrymalis* preſſione, vel mediantibus ſpleniis, faſciis, & *trochlea* compreſſoria, nempe inſtrumento illo, quod *crinone* appellatur.

c) Diſcutientia conjungantur.

2. Fiſtula lacrymalis *ſecundi gradus*, id eſt, quæ altioris jam egit radices & cum obſtructione *ductus naſalis* communiter conjuncta eſt, optime tractatur per methodum *Anellianam*. Hinc.

1) Ad ductum naſalem, ſi obſtructus ſit, aperiendum applicetur *ſpecillum* ſive per punctum lacrymale ſuperius, ſive per aperturam illam, quæ in ſic dictis *completis* fiſtulis per cutem facta eſt. Abſente autem obſtructione, id quod e purulenta materia poſt ſacci lacrymalis preſſionem in narem profluente colligitur, non opus eſt *ſpecilli* immiſſione.

2) Hæc intruſio aliquoties per diem repetatur, ne canalis apertus rurſus coaleſcat, &, quantum fieri poteſt, per ſpecillum illud ſimul exploretur, an caries, ex aſperitate oſſis dignoſcenda, præſto ſit.

3) Decoctum abſtergens, mundificans, temperate balſamicum per Syringam ab *Anello* excogitatam injiciatur, & per aliquot

aliquot ſeptimanas continuetur, donec ſufficiens abſterſio & mundificatio peracta ſit.

4) Quando materia per puncta tantum lacrymalia (ſeu uti Stahlius obſervat, per punctum tantum ſuperius) profluit, & nulla per ſaccum lacrymalem apertura adeſt, ſed ſola illius relaxatio tumorem aliquem, *herniam* ſacci lacrymalis vocatum, format, compreſſoria illa trochlea, ſuperius jam allegata, ſimul auxilio veniat.

3. Fiſtula lacrymalis *tertii gradus*, id eſt, in qua vel durus *callus* vel *caries* concurrit, efficaciſſime per methodum *Stahlianam* tractatur. Hinc

1) Apertio *ſacci* lacrymalis, niſi jam per ulcerationem facta ſit, mediante congrua ſectione perpetretur, ut fons mali detegatur, & ſufficiens aditus impetretur. Apertio autem canalis *naſalis*, ſi illius obſtructio adſit, methodo *Anelliana* perpetretur.

2) *Callus*, ſi adſit, abſumatur per illa remedia, quæ *tabula de ulceribus calloſis* indicata ſunt.

3) *Caries* autem, ubi adeſt, removeatur per remedia, quæ *tabula de carie* commendata ſunt.

4) Deinde mundificantia balſamica mediante *turunda* applicentur, e. g. liquamen *myrrhæ* cum vitello *ovi* ſubactum, item eſſent. *Succini* cum pauca eſſentia *myrrhæ*.

5) Concurrente ardore & inflammatione, in ambitu applicetur *ſpiritus vini camphoratus* leniter *crocatus*, vel emplaſt. de *ſpermate ranarum camphoratum*.

6) Denique ad conſolidationem promovendam conducunt vel *emplaſtra* e. g. *Styptic. Crollii*, de *betonica*, *diapalm.* vel *epithemata* ex herbis *alchimillæ*, *ſaniculæ*, *pyrolæ*, *millefolii* &c. parata.

VII. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Uti conſideratio hujus fiſtulæ cauſalis, ita etiam illius tractatio a vera ejus indole ad noſtra usque tempora aliena fuit.

2. In angulo oculi *per* aut *juxta* carunculam lacrymalem cum *turundis* medicamenta inprimere, prioribus quidem temporibus, antequam error detectus eſſet, ſolemne erat, ſed talis

talis methodus insignia incommoda, dolores, irritationes, rubores, inflammationes, carunculæ intumescentiam, imo totius faciei exterioris & capitis interioris cruciatus contrahebat.

3. Tandem ad erosionem & exstirpationem hujus carunculæ error talis Chirurgos invitabat; unde non potuit non oculus perpetuo lacrymans ad minimum remanere; vel quando omnino directum consilium exstirpationis non capiebant, sæpe tamen per profundam talem & violentam *turundarum* impressionem, & medicamentorum acrium applicationem sincerus sanguis ex angulo prorumpere solebat.

4. *Ægilops* eandem cum ulceribus communibus exposcit medicationem, quamdiu ulceratio ipsius extra vias lacrymales constituta manet. Denominationem accepit ab αἴξ capra & ὤψ oculus. Dicunt enim hujus animalis oculos tali affectui præcipue obnoxios esse.

5. Quo maturius fistulæ lacrymali occurritur, eo certior spes est restitutionis. Quando autem *caries* jam inducta & ossa notabiliter erosa sunt, tum cura difficillima, ad minimum longum tempus illa exposcit. Nam *os unguis* cavernulas habet, & hinc per applicationem cauterii vel causticorum sine effectu sæpius tractatur.

6. *Caries* autem in *osse maxillari*, tanquam robustiore, minoris est difficultatis.

7. *Ossa spongiosa* quando carie infestantur, pertinax ille effectus, *ozæna*, dictus, inducitur, de quo suo loco dicemus.

8. Quoniam fons mali in caruncula lacrymali non reperitur, usitata priorum temporum *corrosiva* remedia tanto minus locum habent. *Cauterisatio* usualis, uti fundum fistulæ hujus non attingit, ita etiam minime locum habet. Tacemus frivola adstringentia & nuda repellentia usualia, item balsamica acriora.

TABU-

TABVLA XLVI.
DE
FISTULA ANI.

I. DIFFERENTIA.

Fistula ani differt

1. Ratione *sedis* suæ, cujus intuitu distinguitur in *externam* & *internam*.
   1) *Externa* dicitur, quando *sphincterem ani* & adjacentes musculos *glutæos* occupat.
   2) *Interna* vocatur, quæ ipsum intestinum *rectum* perforat, & illius membranas, imo partes interdum vicinas perreptat. e. g. Dantur fistulæ, quæ tractibus suis ad vesicam abeunt, & in sexu fœminino nonnunquam ad uterum serpere observantur.
2. Ratione *aperturæ* suæ, quæ triplici modo considerandæ venit
   1) Vel enim apertura *extrorsum* manifesta est, & hæc fistula dicitur *patens*. Hujus census sunt communiter fistulæ illæ, quarum sedes est in partibus *externis*.
   2) Vel *introrsum* habet aperturam, eamque modo sursum modo deorsum respicientem. Hujus conditionis ordinarie sunt fistulæ, quæ *internas* partes occupant, & *latentes* vel *cæcæ* vocantur.
   3) Vel *extrorsum* & *introrsum* simul exitum habet. Talis fistula dicitur *completa*, & sedem habet tam in externis quam internis partibus. Priores dicuntur *incompletæ*.
3. Ratione *durationis*; quo respectu alia est *recens*, alia *inveterata*, & duro *callo* obsessa.
4. Ratione *tractuum*. Alia enim unicum tantum simplicem habet canalem, alia pluribus ductibus & mæandris prædita est.

II. SIGNA.

1. Fistula ani, quæ partes *externas* occupat, & *extrorsum* habet aperturam, in ipsos sensus incurrit, atque ita facile detegi-

tur, nisi orificium per callum angustum factum, & explorationi impedimento sit.

2. Quæ fistula *extrorsum* & *introrsum* simul habet aperturam, facile etiam patescit. Quando enim digitus intestino immissus a stilo, per orificium fistulæ intruso, attingitur, vel liquor, in intestinum injectus, per fistulæ aperturam externam refluit, de *duplici* orificio non est dubitandum.

3. Majore difficultate cognoscitur fistula, quæ orificium suum habet introrsum, interea tamen sequente ratione manifestatur:

1) In genere materia ichoroso-saniosa per anum excernitur

2) Quando orificium *deorsum* respicit & fundum *sursum* positum est, tunc materia fæcum eliminationem paululum præcedit.

3) Quando autem orificium *sursum* tendit, & fundum *deorsum*, tunc excrementa alvina hanc materiam præcedunt.

4) Exploratur etiam orificium per digiti in intestinum intrusionem; item per filum ferreum incurvatum & nodulo præditum.

5) Quando fundum fistulæ deorsum hæret, tunc externe *tuberculum* insoliti coloris interdum adesse solet, & ita fistulam prodit.

4. Quæ fistula uno vel altero sinu vesicam perreptat, urina per anum effluente, & subinde materia ichoroso-saniosa per urinam proveniente proditur.

5. Idem se res habet, si fistula ani uterum perforet. Tunc enim fæces alvinæ & materia ichoroso-saniosa per uterum excernuntur.

6. Quæ fistula plures habet mæandros, detegitur vel specillo flexili, vel candela cerea, vel unius atque alterius sinus incisione.

III. *CAUSÆ.*

1. Fistula ani communiter exoritur a negotio hæmorrhoidali impedito, nempe

1) a congestoriis & inflammatoriis circa hæc loca sanguinis commotionibus.

2) In

2) In ſpecie ab hæmorrhoidibus cæcis, in corruptionem ſuppuratoriam deductis, & poſtea incaute tractatis.

3) Ad quod negotium etiam pertinet *ſerpigo* hæmorrhoidalis, & reliquæ fungoſæ protuberantiæ atque ulceraſcentes venereæ excreſcentiæ, imperite tractatæ.

4) Hæmorrhoides legitime fluentes, quando repente ſupprimuntur, huic malo fiſtuloſo etiam anſam præbere ſolent.

5) His addimus *dyſenteriam*, incongrue ſuppreſſam, & partum difficilem.

2. Cauſæ *externæ*, *violentæ* ſunt e. g. vulnus in hac regione inflictum, contuſio, lapſus, ictus, equitatio diuturna. Propter continuum enim impurorum humorum circa hæc loca appulſum mundificatio læſionum talium difficulter obtinetur, unde ulceratio nonnunquam inde exoritur. Rariores autem ſunt cauſæ tales violentæ.

IV. *PROGNOSIS.*

1. Fiſtula *ani* ob affluxum multarum impuritatum eſt quidem in genere deterioris conditionis, illa tamen, quæ externas muſculoſas partes occupat, longe facilius medicationi auſcultat, quam quæ introrſum ſerpit.

2. Quo profundius fiſtulæ hujus apertura introrſum tendit, eo difficilior eſt cura.

3. Quo plures ſinus ac mæandros fiſtula hæc format, & quo magis duro callo obſeſſa eſt, eo pertinacius ſe gerit.

4. Quæ fiſtula ani veſicam, uterum, vel alias vicinas partes, ad quas aditus non datur, perreptat, illa eſt contumaciſſima.

5. Fiſtula ani benigna redditur contumax per ægrotantis pudorem & occultationem.

6. Motus hæmorrhoidales, licet in genere bonum finem reſpiciant, fiſtulæ tamen huic augmentum & exacerbationem adferunt.

7. In cauſa *venerea* fiſtula prius non curatur, quam primarius morbus fuerit ſublatus.

V. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

A Methodus generalis

Triplice via auctores incedere solent ad fistulam ani exstirpandam.

1. *Prima* est *cauterisatio*; cui præmittunt unguentum aliquod corrosivum, mediante *turunda*, quam in dies maiorem formant, donec ad fundum fistulæ perveniant. Sed hic operandi modus non solum nullum habet locum in fistulis latentibus, intestinum perreptantibus, & pluribus sinubus divaricatis, verum etiam sequentia incommoda & pericula inducit.

1) Inustio talis escharam inducit.

2) Hæc aditum ad fundum fistulæ præcludit.

3) Unde remedia efficacia mundificantia non possunt adhiberi.

4) Interea materia acris, intus concluſa, profundius rodendo serpit, præcipue si superficiaria tantum consolidatio facta sit.

2. *Altera* est *ligatura.*

1) Videlicet digitum, oleo humidum, intestino recto immittunt.

2) Huic altera manu specillum, vel acum flexilem ex argento confectam, filo præditam, per aperturam fistulæ obviam mittunt.

3) Deinde specillum digito manus finistræ incurvatur, & per intestinum extrahitur.

4) Tandem extremitates fili leviter ligant, & hanc ligaturam quotidie strictiorem faciunt, donec dilaceratoria quasi fistulæ apertura & disciſſio facta sit.

5) Sed & hæc methodus rudior & dolorifica a plurimis hodie auctoribus rejicitur, ab antiquis autem in latentibus fistulis adhibebatur.

3. *Tertia* & hodie usitatissima methodus est *incisio*, quæ sequente modo peragitur.

1) Duo digiti anteriores, oleo humidi, intestino recto intruduntur.

2) Hisec altera manu syringotomus per fistulæ aperturam obviam mittitur.

3) Commodissimus autem syringotomus ille judicatur, qui novis

noviſſime inventus, & ſtilo argenteo, ſumme flexili, præditus eſt.

4) Hic ſtilus præmittitur, & quidem ad fundum uſque fiſtulæ, poſtea digitis intruſis, facta fundi, ſi opus ſit, pertuſione, recurvatur, extra inteſtinum ducitur, & appropinquante cultelli acie ad fiſtulam, illa, adjuvante utraque manu, diſcinditur.

5) Denique mediantibus digitis ſinus & cauitates, ſi adſint, explorantur, & deinde, ut artis eſt, diſcinduntur.

6) Quid faciendum ſit in latente fiſtula, ſub cautelis dicetur.

B. *Methodus ſpecialis.*

1. *Interne* remedia illa adhibeantur, quæ *tabula de fiſtulis in genere* commendata ſunt.
2. Concurrente plethora Venæ ſectio inſtituatur.
3. Fiſtuloſus tractus per *inciſionem* circumſpectam aperiatur, præmiſſo laxante, & ſubjuncto clyſtere, ut ſanguis forſan retentus penitus eluatur.
4. Craſſior fiſtulæ impuritas, in ſpecie callus, ſi adſit, auferatur per lenia *ſeptica*.
5. Poſtea ad ulteriorem mundificationem injiciantur decocta abſtergentia, prioribus tabulis commendata.
6. Ad affluxum humorum diſcutiendum adhibeantur, quantum loci conditio concedit, cataplaſmata modice camphorata, vel emplaſtra ejusdem cenſus.
7. Denique ad plenariam mundificationem & conſolidationem uſu veniant Eſſentiæ balſamicæ. e. g. ſuccini, Myrrhæ, cum oleo ovorum contemperandæ.
8. Faſcia ad deligationem fiſtulæ ani Tab. III. deſcripta eſt.

VI. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Ante, quam Chirurgus operationem inſtituat, fiſtulæ ſtatum bene prius explorare debet, ne error committatur.
2. Præcipue circumſpecta talis exploratio neceſſaria eſt, ſi apertura fiſtulæ ſit introrſum. In tali enim caſu, quando fundum fiſtulæ *deorſum* hæret, & orificium *ſurſum* tendit, nulla operatio prius locum habet, quam fundum fiſtulæ ſit detectum & inciſum. *Conf. Signa num.* 4 & 5.

3. *Laxans* operationi præmittitur, ne ſub illa fœces alvinæ incommodum pariant.
4. *Clyſter* facta operatione eum in finem applicatur, ut omnis ſanguis, per inciſionem vaſculorum in inteſtini cavum emiſſus, ſufficienter eluatur, & ita illius corruptio ibidem caveatur.
5. Tutius eſt per congrua *ſeptica* calloſitatem removere, quam per *forficem*, ne arteria lædatur, & ita enormis hæmorrhagia cauſetur. Illa autem calloſitatis remotio, quæ in fiſtulæ ſuperficie protuberat, per *ſcarificationem* præmiſſam facilitatur.
6. Quando fiſtulæ fundum profundius eſt, quam digitus immiſſus attingere valet, operationem reſpuit.
7. *Sphincterem* ani num in *totum* diſcindere permiſſum ſit, inter auctores lis eſt. Sed quidquid dicant adfirmantes, præſtat hic, quantum fieri poteſt, cavere, quam per improvidam & gravem hujus muſculi diſſectionem paralyſin inducere.
8. Commotiones hæmorrhoidales curæ impedimento veniunt. Hæc enim non appulſum humorum verſus illa loca, ſed conſtantem potius revulſionem poſtulat. Unde tanto magis tales motus prudenter ſopiendi & revellendi ſunt.
9. Præcipue inquirendum eſt, num fiſtula plures habeat cavitates, quas omnes diſcindere neceſſe eſt. Quando enim unica tantum relinquitur, fundamentalis cura nullum habet locum.

TABVLA XLVII.

DE

ULCERIBUS SCORBUTICIS.

I. DIFFERENTIA.

1. Ulcera magis *ſimplicia* prioribus tabulis pertractavimus, reſtant jam quæ *compoſita* dicuntur, nempe *ſcorbutica*, *venerea*

rea & *cancroſa.* De ſcorbuticis hac tabula, de reliquis autem ſequentibus.

2. Ipſa rei neceſſitas poſtulat, ut ulcera talia *compoſita* a *ſimplicibus* bene diſtinguantur. Uti enim illa *ſpecifica* plane qualitate corruptelam ſuam exſerunt, ita, niſi hæc in cura reſpiciatur, irritus utplurimum omnis eſt medendi conatus.

3. Ulcera vera & diffuſa, quæ ſcorbutus aliquando format, ſunt rariora, quam ſcabies illa ſicceſcens ſcorbutica.

4. Ad ulcera ſcorbutica pertinet etiam particularis illa *gingivarum* ulceroſa afflictio, *ſtomacace* dicta. Licet enim nonnunquam ſcorbutum *antecedat*, & hinc benignius ſe gerat, eſt tamen interdum ipſius ſcorbuti *concomitans* ſymptoma, & tunc eandem cum reliquis ulceribus pertinaciam ſatis oſtendit.

II. *SIGNA*

1. Ulcera ſcorbutica *odorem* ſpargunt valde fœtidum.

2. *Colorem* exhibent liveſcentem, nigricantem.

3. Ipſa *materia*, quæ excernitur, tenuis eſt & eximia interdum manatione ſeſe ſiſtit.

4. *Tumores* modo inflammatorii, modo duritie ſcirrhoſa præditi, utplurimum ulcera talia *proxime* ambiunt, paululum autem *remotius* pruritus & ardores perſentiſcuntur.

III. *CAUSÆ.*

1. Cauſa ulcerum ſcorbuticorum *generalis* & *antecedens* videatur tabula medica de *ſcorbuto.*

2. Cauſa *ſpecialis* & *proxima* eſt ſtaſis ſanguinis cum acri ſero mixti. Quæ maligna corruptela inde emergat, tabula chirurgica prima ſub *cauſis* indicavimus.

IV. *PROGNOSIS.*

1. Ulcera ſcorbutica hoc habent commune, ut inexſpectato ſæpe repullulent, & præcipue certis anni temporibus renaſcantur.

2. Quando præmature retrocedunt, vel per incongrua artificia retropelluntur, dolores ſpaſtico-arthritico-podagrici, tumores, inflammationes, indurationes crurum oriuntur, & denique *intus* ulcerationes naſcuntur.

3. Talia

3. Talia ulcera, quæ cum partis induratione ſtipata ſunt, refractaria obſervantur, & ſæpius in annoſis conſtantem curam plane reſpuunt. Præterea graves circa hypochondria paſſiones cauſantur.

V. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Ulcera ſcorbutica quoad externam Chirurgicam tractationem a reliquis ulceribus parum differunt, *interne* autem neceſſaria ſunt *antiſcorbutica.*

2. Hinc ad univerſalem humorum correctionem adhibeantur remedia, quæ tabula *medica* de ſcorbuto commendata ſunt.

3. Et quoniam in ſcorbuticis ulceribus peccat ſanguis ſtagnans, convenit externe ordinariis abſtergentibus illa miſcere, quæ ſpecifica efficacia ſanguinem talem coagulatum reſolvunt, e. g. herb. *cochleariæ*, *beccabungæ*, *fumariæ*, *acetos. ſedi vermicul.* quarum herbarum ſuccus, uſitatis reliquis abſtergentibus mellitis & myrrhatis mixtus, egregie mundificat e. g. fiat *linimentum* e ſucco cochleariæ & acetoſæ cum melle & pauxillo myrrhæ. *Conf. ubique tabul. medic. de ſcorbuto.*

4. In *ambitu* non negligantur defenſiva diſcutientia camphorata, ad affluxum inflammatorium impediendum, e. g. emplaſtr. de ſperm. ranar. camph. ſubjuncto interdum unguento ſaturnino.

5. De *ſtomacace* tractanda videatur tabul. med. de *ſcorbuto.*

VI. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Cautelæ & obſervationes quæ tabula medica de *ſcorbuto* exhibitæ ſunt, hic repeti merentur: in ſpecie obſervationes de *ſedo vermiculari*, *trifolio fibrino*, *ſpiritu cochleariæ.*

2. *Muntingius*, in tractatu ſuo erudito *de vera herba britannica*, admodum commendat herbam *lapathi nigri paluſtris* in decocto. In pulvere autem *tota* planta utilis eſt.

3. Ad contemperandum ardorem laudant aquam e *pomis*, quæ ſitu ſucceſſivo quaſi putrefacta ſunt, quo ſolo ſimplice remedio ulcera ſcorbutica reſtituta eſſe a quibusdam aſſeveratur.

4. In ſubjectis non admodum ſenſibilibus abſterſio fieri poteſt per *lixivium calcis vivæ compoſitum*, quod paratur e calce viva

&

& momento salis armoniaci, quæ materiæ vasi ex aurichalco parato immittuntur, donec colorem cœruleo-virideſcentem inducant.

TABULA XLVIII.
DE
OZÆNA.

I. DEFINITIO.

Ozæna est ulceratio interioris naris, cum vel sine corruptione ossium adjacentium stipata, & excretione saniei, plus minus purulentæ, manifesta. Derivatur ab ὄζω, olfacio.

II. *DIFFERENTIA.*

Ozæna dividitur

1. In *simplicem*, quæ leuem tantum ulcerationem offert, exiguo dolore stipata est, & post impetum emunctionis crustulam nigram exhibet. Hæc quidem, vi denominationis, ozæna non esset vocanda, verba autem usu recepta valent ut nummi.
2. In *putridam*, in qua insignes dolores persentiscuntur, & materia graveolens excernitur. Concurrit hic facile *caries*, vel si omnino illa nondum adsit, profunde tamen fieri solet ulceratio, ut ad ossa maxillaria aut sinus cranii sese extendat.

III. *CAUSÆ.*

1. *Simplex* ozæna a simplice dependet caussa, nempe a congestione catarrhali versus hanc regionem, unde facile stasis & corruptio humorum serosorum contingit, præcipue in talibus subjectis, quorum media nasi pars suppressa est. Huc pertinet coryza acris habitualis, abusus pulveris sternutatorii acrioris.
2. *Putrida ozæna* communiter dependet a *lue venerea*. Non nun-

nunquam a *ſcorbuto*; item ab elephantiaſi, a corruptione *polypi* narium.

IV. *PROGNOSIS.*

1. Quo maturius *ſimplici ozænæ* occurritur, antequam tenera naſi officula arrodantur, eo felicius negotium ſuccedit.
2. *Putrida ozæna* eſt contumax malum, &, ſi a lue venerea, ſcorbuto vel elephantiaſi dependeat, prius non poteſt curari, quam morbi hi primarii ſublati fuerint.
3. Caries difficillime hic eradicatur ob denegatum cauteriis & aliis remediis ſufficientem acceſſum, & quando *ſeptum* naſi jam perforatum eſt, ulceratio hæc ita communiter ſerpit, ut maxima naſi pars conſumatur cum loquelæ detrimento.
4. Difficilis ad ulceratam hanc regionem acceſſus, difficilem reddit mundificationem & exſiccationem.

V. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Simplicis ozænæ.*
   1) *Interne* præmittantur congrua evacuantia e. g. Extract. panchymag. *Crollii* cum mercurio dulci. Hæc in progreſſu curæ aliquoties repetantur.
   2) Subjungantur eſſentiæ catarrhales, e. g. alexipharm. *Stahlii* cum eſſentia *ſuccini* maritata.
   3) Præmiſſis univerſalibus ad *externa* remedia accedendum eſt ſequente ordine.
      a) *Cruſta* per emollientia, e. g. fotum aquæ tepidæ, oleum amygdal. dulc. & ſimilia auferatur, non autem violenta impetuoſa excuſſione.
      b) Ablata cruſta decoctum aliquod mundificans nari affectæ mediante Syringa blande injiciatur.
      c) Denique *oleo ovorum*, in mortario plumbeo bene agitato, vel *eſſentia Stahlii balſamica* exſiccatio & conſolidatio perficiatur.
2. *Putridæ ozænæ.*
   1) Hic primarius affectus reſpiciatur, & ſi cauſa venerea vel ſcorbutica ſubſit, hi morbi, uti ſuo loco dictum eſt, tractentur.
   2) *Externa* ulceris tractatio itidem primario affectui quadrare debet. Hinc in luis venereæ cauſis tabula ſequens

de

de *ulceribus venereis*, in ſcorbutica autem cauſa tabula præcedens de *ulceribus ſcorbuticis* conferatur. Ubique autem remedia topica mediantibus *turundis* applicentur, ut eo diutius in loco affecto maneant.

3) Præſente *carie* negotium admodum redditur intricatum, niſi tandem ſpontanea oſſiculi arroſi ſeparatio contingat. Interea mundificantibus continuetur.

4) Reliqua videantur ſub *cautelis*.

VI. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Salivatio mercurialis* in ulcere narium, licet cauſa venerea ſubſit, non facile eſt admittenda. Partes enim in hac regione per eandem magis relaxantur, & ulcus per majorem affluxum, ſtaſin & corruptionem exacerbatur.

2. *Rondelitius* ad exſiccationem hujus ulceris admodum laudat ſuffimigium, ob profundam penetrationem. Parare autem illud docet ex auripigmento, antimonio, additis odoratis e. g. benzoë, myrrha, e quibus fuligo excitatur & ulcera ſiccantur. Hac ratione, inquit, ulcus curavimus, quod neque ab Italis neque a Gallis Medicis curari potuit.

3. De *cannula* nari immittenda, ad ulcus mediante ferro candente, cannulæ immiſſo, exſiccandum videantur *Petri Dionis* operationes chirurgicæ.

4. *Drakius* in anatomia ſua obſervavit, quod ozænæ ſpecies detur, quæ unice ſedem ſuam in *ſinu* quodam *maxillari* habeat, quæque dignoſcatur copioſiore proventu materiæ, ſi patiens in latus ſanum recumbat. Ad hanc ozænam curandam ſecundum dentem maxillarem evellere, & deinde alveolum, niſi jam arroſione perforatus ſit, ad ſinum usque maxillarem pertundere commendat, ut poſtea ulcus per hanc aperturam ſanari poſſit.

TABULA XLIX.

DE

ULCERIBUS VENEREIS.

I. *DIFFERENTIA.*

1. *Lues venerea* tres habet gradus.

1) *Primus gradus* est, quando corruptio talis in ipsam humorum massam nondum diffusa est, sed privatim adhuc circa genitalia hæret, & ibidem vel *exterius* tantum varias excrescentias format, vel etiam *profundiore* infectione *gonorrhœam* seu fluxum ulcerosum inducit.

2) *Secundus gradus* est, quando miasma illud in humores quidem diffusum est, peculiarem tamen sui ipsius activitatem nondum concepit, neque etiam efficaciam suam alicubi exseruit, sed tenerius adhuc & volatilius quasi in humoribus oberrat, atque variis spasticis tractionibus, peculiarem exitum respicientibus, ansam præbet. In hoc enim gradu manifestant se se dolores tensivi, pressorii, languide spastici, ardores, pruritus acres & quasi compunctorii. Hos sequuntur affectus pustulares, siccescentes, acres, ardentes & magis vellicantes, quam colliquativi, quæ symptomata dolorifica nocturno tempore notabiliter exacerbantur.

3) *Tertius gradus* est, quando venerea corruptela partes solidas actu occupavit, & præcipue in partibus glandulosis, membranaceis, tendinosis, ligamentosis, imo osseis, peculiares ulcerosas pertinaces & fœdas corruptiones, de quibus hac tabula agimus, producit.

2. Secundum hanc differentiam primus gradus Luis venereæ, nempe gonorrhœa, & secundus gradus non pertinent ad Chirurgiam; imo, si res justius consideretur, ipse etiam tertius gradus sine chirurgicis subsidiis sæpius potest superari. Nam ulceratio venerea, de qua hic agimus, quando modo incipiens est, vel in partibus laxioribus hæret, solis internis medicamentis auscultat. Interea tamen non negandum, quod in tertio hoc gradu applicatio remediorum *topicorum* tanto certiorem & feliciorem reliquam curam reddat. Quando autem partes osseæ jam arrosæ sunt, vel in mollioribus partibus fœdæ, callosæ, crustosæ, fistulosæ, sinuosæ corruptiones, vel excrescentiæ fungosæ se se manifestant, tunc chirurgica præsidia absolute sunt necessaria. *Conf. Prognosis.*

H. SIG.

II. *SIGNA.*

1. Ulcera venerea ordinarie non vehementer & ſimpliciter ſun fœtida, uti ſcorbutica, ſed valde nauſeoſa, & ſitulentum nitorem ſpirantia. De reliquo valde ardentia & rodentia, cruſtoſa, glutinoſam ſiccam eſcharam formantia.
2. Quando autem in loca incidunt, in quibus ſanguis ſtricte dictus ſimul corrumpi poteſt, tum vehementem ſpargunt fœtorem.
3. Ambitus horum ulcerum duritie quadam, ad fiſſuras ſæpius excreſcente, deturpatur, cum inſigni pruritu & ardore inflammatorio, non adeo corroſivo.
4. Occurrunt autem ulcera talia, uti numeroſa in uno individuo hinc inde per totum corpus, ita præcipue in genitalibus locis, inguine, faucibus, naribus & glandulis ſubaxillaribus, maxillaribus.

III. *CAUSÆ.*

1. Ex omnibus circumſtantiis apparet, quod corruptiones venereæ quoad genericam ſui conditionem conſiſtant in vehemente obviſcatione humorum *ſeroſo-ſalivalium.*
2. Hi tenaciſſimi humores, ubi in partibus ſolidis fixi quaſi adhæreſcunt, lentam & ſalſam erodentem corruptionem cauſantur.
3. Ab hac enim viſcida & tenace humorum conſiſtentia omnia talia ulcera habent ſegnitiem ſucceſſivæ corruptionis, niſi incidant in loca, ubi per accidens ſanguinis concurſus præſto eſt, e. g. in glande membri virilis, quia propter poroſitatem multo tranſitui patet, naſcitur hinc corruptela celerior & magis fœtida. Unde non male a Chirurgis vocatur ulcus *cancrodes*, gall. chancre.
4. Ab hac lenta inviſcatione dependet etiam durities illa, quam ambitus horum ulcerum ordinarie exhibet.
5. De *penitiore* autem indole hujus mali, & ſpecialiore materiali cauſa formalem rationem in medium proferre velle, irritus eſt labor, qui innumeras difficultates & defectus explicandi offendit. Hinc in lue venerea tum ratione indolis, tum ratione remediorum convenientium plus experientiæ, quam theoriæ, tribuendum eſt.

IV. *PROGNOSIS.*

1. Ulcera venerea, ob materiæ tenacitatem & viſcoſitatem, non feſtinato curandi impetu, ſed ſucceſſivo & placido progreſſu debent reſtitui.
2. Canonis inſtar valeat, quod in ulceribus venereis ſola manualis applicatio & operatio vix unquam ſufficiat, ſed internus medicamentorum uſus neceſſario & perpetuo conjunctus eſſe debeat: præſtat enim inquinamentum ſubigere, a quo ulcus ſuſtentatur, & affectum venereum internis remediis tractare, quam ſolum exitum reſpicere. Deinde externa ſubſtitui vel conjungi poſſunt. Excepto caſu, quando membri genitalis ulcerationes a cauſa externa atque affrictu dependent, & ita in membro *externe* adhuc hærent. Item ſimpliciores ulcerationes, rarius tamen contingentes, quæ ſola chirurgica manuali applicatione curari ſolent.
3. Quando autem ulcera jam erodendo, ſinus eliquando, aut calloſas oras & cruſtoſas ſiccitates exhibendo manifeſta ſunt, tunc fruſtra ſperatur reſtitutio, niſi interna remedia cum externis conjungantur.

V. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Licet *tabula medica de lue venerea* paucis jam tacta ſit cura ulcerum venereorum, placet tamen hoc loco prolixius hac de re agere, & tabulam illam medicam ulterioribus obſervationibus illuſtrare.
2. Curam quidem *internam* e tabula illa medica huc tranſcribere, ſupervacaneum cenſemus, commendamus autem dextram dijudicationem, num decocta antivenerea ſpecifico effectu ſatis nota ſufficiant, nec ne?
3. Quando enim malum profundius radicatum eſt, & ulcerationes oſſa jam infeſtarunt, omni modo opus eſt *ſalivatione* per mercurialia.
4. *Externa* autem ulcerum venereorum tractatio ſequentia involvit.

A. *Methodus generalis.*

1) Inquinamentum *genericum* per uſitata abſtergentia, ſuccina-

cinata & myrrhata, vel pro re nata communia ſeptica eſt removendum.

2) Miaſma *ſpecificum* venereum per ſpecifica antivenerea eſt abſtergendum. Laudantur in hunc finem decocta e lign. quaiac. ſaſſafr. rad. chin. & inprimis ſarſaparillæ; Item ol. empyrevmat. ligni ſancti &c. balſam. Peruvian. cum melle & vitello ovi ſubact. Efficaciora autem ſunt mercurialia *dextre* præparata & *parce* applicata. Nam efficaciter reſolvunt & colliquant inquinamentum venereum.

B. *Methodus ſpecialis.*

1) Præmiſſis & conjunctis remediis internis ulceri non adeo præfracto decoctum lignorum cum exigua portione tincturæ antimonii remixtum applicetur; in ſtatu autem magis effero *mercurius præcipitatus ruber* mediante penicillo leviter tantum adſpergatur, der Mercurius ſoll gleichſam nur eingeſtäubt werden. Deinde *emplaſtrum* aliquod *digeſtivum* ſeu abſterſivum imponatur.

2) Nonnulli dictis mercurialibus commiſcent digeſtiva e. g. unguentum parant e melle, terebinthina, ſuccino, maſtiche, & momento mercurii præcipitati rubri. Conf. Cautel. 3.

3) Præcipue quando calloſa & fungoſa impuritas adeſt, communia *ſeptica* adhibere, & mercurium præcipitatum rubrum parciſſime inſpergere convenit, ne hic totam ſuam vim ſepticam abſolvat. Hanc cautelam Chirurgi communiter prætermittunt, & non æſtimant, ſi ſub largo mercurialium uſu ulcus profundius reddatur, & dolores augeantur.

4) In ambitu ad duritiem emolliendam, & affluxum avertendum adhibeatur *emplaſtrum diachyl. cum gummatibus*, cujus ſuperficiei, leniter udæ, aliquid *mercurii præcipitati rubri* adſpergi poteſt; vel *emplaſtr. de ranis Vigonis cum mercurio*: Vel ſequens *unguentum Mercuriale* eminus applicetur:

Recip.

Recip. unguent. roſarum, vel axung. ſuill. unc. ſemis
Amalgam. e Jove vel Saturn. & Mercur. ana parati drachm. ij.
Boli drachm. j.
Bolus miſceatur cum amalgamate, ut commode poſſit conteri in pulverem, qui deinde mediante ſpatula lignea cum unguento roſarum ſubagitetur.

5) Facta ſufficiente abſterſione conſolidandi ſcopo adhibeatur *Eſſentia balſamic. Stahlii.*

VI. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Decocta antivenerea* e lignis & radicibus parata, longe quidem ſegniorem edunt operationem, quam *mercurialia*, ſed quoniam hæc in locis ſenſibilibus admodum circumſpecte adhiberi debent, præſtat ſæpius talia ſegniora decocta efficacioribus mercurialibus præferre, præcipue in ulceratione faucium, ubi decocta talia tanquam *gargariſma* adhibentur. Ad minimum mercurialia in ſenſibilibus talibus locis cum unguentis mixta eſſe debent.

2. Optima mercurialia hic ſunt mercurius *dulcis*, *præcipitatus albus*, qui in fundamento cum *dulci* convenit, & inprimis *præcipitatus ruber*, qui ſordes fungoſas in hiſce ulceribus egregie abſtergit, & ſimul ſymptomata ſpaſtica, ab eroſione pendentia, mitigat; largior autem illius applicatio dolores auget.

3. Non placet autem formula illa, ubi mercurius in corroſivo quodam liquore ſolutus, modo emplaſtris, modo unguentis pinguibus commiſcetur, per emplaſtra enim non facile communicatur cum ulcere; cum unguentis pinguibus autem mixtus, & ita in calidum ulcus immiſſus, facile ſubſidet, atque nimium rodit. Hic enim mercurius ſeptica efficacia ſuperat æs viride. Die Chirurgi ſtreuen immer ein, und achtens nicht, ob das Loch gröſſer wird, und die Schmertzen ſich vermehren. Unde præſtat penicillo tantum leviter mercurium ulceri adſpergere, & deinde emplaſtrum digeſtivum imponere.

4. Æqua-

4. Æqualis ſepſis & mundificatio, uti in omnibus ulcerationibus, ita & in venereis omnino reſpicienda eſt, ne luxuriantes excreſcentiæ prognaſcantur. Convenit autem ſepticis aliquid adſtringentis miſcere.

5. *Emplaſtrum diachylon cum gummatibus* non in capſulis ligneis, ſed vaſis vitreis aut figulinis vitreatis & veſica probe obturatis conſervandum eſt, ne acceſſu aëris exſiccetur, & hac ratione minus efficax reddatur.

6. *Paracelſus* prolixius quidem laudat *oleum ligni quaiaci*, igne nudo deſtillatum, neque efficacia ſua eſt defraudandum, uti nec *oleum ligni ſaſſafras*; ſed tales virtutes non poſſidet, quas ille jactat. Maxima illius energia in ſubtili ſepſi conſiſtit, quæ omnibus oleis empyrevmaticis, inprimis e vegetabilibus paratis, communis eſt. Eſſentiæ autem e lignis paratæ longe minorem præſtant efficaciam, præcipue eſſent. ligni quaiaci. In ſtaſibus duris hiſce eſſentiis nihil efficitur, adeoque *ſteatomata*, *atheromata* & *melicerides* illis non parent.

7. *Unguentum mercuriale*, piſi majoris quantitate mane & veſperi tarſo pedis in anteriore loco, wo man die Schnalle zumachet, applicatum, effectum præſtat laudabilem abſque ſalivatione.

8. *Mercurius dulcis* interno uſu quotidie ſemel ad duo grana, vel bis ad granum unum & ſemis in forma pulveris utiliter hic poteſt adhiberi.

9. *Gummata gallica* in tendinoſis partibus, v. g. tibiarum, quo diutius ſubſtiterunt, eo magis periculum eſt corruptionis corroſivæ, non molliorum tantum, ſed & ipſarum partium oſſearum; ubi, niſi mature occurratur, maximi ſunt momenti. Quidquid autem agendum, illud repentinis colliquationibus & uſtionibus perfici debet.

10. Cavendum a temerario tentamine, ſalivationem per *cuprea* medicamenta inſtituere, cujus auctor eſt celebris ille empiricus Batavienſis *Helvetius*. Nam mediantibus hiſce medicamentis humores verſus interiora vergunt, ubi quidem ſuperficiales ulcerationes exſiccantur, ſed interne maxima damna inducuntur. Auſi quidam ſunt

hac ratione hydropem curare, ſed eundem revera prius producunt, quam curant.

11. In oſſibus affectis ipſa ſalivatio non ſufficit, multo minus ordinaria antivenerea. Multum autem præſervandis & purificandis oſſibus valet *eſſentia balſamica Stahlii*, inprimis e ſuccino parata.

12. Laudant communiter radicem *ariſtolochiæ* utriusque adverſus putredinem oſſium; id quod magis quadraret, ſi a vermibus affectus dependeret, eſt enim amariſſimi ſaporis. Præmiſſa tamen oſſis infecti raſura, hæc radix adſpergi poteſt.

13. Quando oſſea talis infectio manu pertingi poteſt, *raſio* locum habet. *Uſtio* fieri poteſt, quando pars non eſt fibroſa, vaſculoſa & medullaris. Hac ratione contagioſa corruptio citius invertitur, & ſimul abſceſſio fit partis corruptæ.

14. *Capilli* quando jam decidunt, & in capite, cute nondum perforata, nodi ſunt præſentes, vix bona ſpes ſupereſt. Diducenda interim eſt cutis in crucem diſſecta, & medicamenta *anticarioſa* externe, interne autem antivenerea adhibenda ſunt, & ſi ulcera jam ſint profunda, ipſa ſalivatio requiritur.

15. *Mercurius præcipitatus albus* uti parum differt a *mercurio dulci*, ita ad efficaciam ſepticam efficacior eſt *ruber*, ad alterandum *albus*.

16. *Oſſibus* mercurialia & omnia corroſiva nocent.

17. *Oſſibus* arroſis optimum eſt, ulcus in dilatatione conſervare, quo radendo & ſcindendo mundificetur, & cartilaginem accipiat.

18. Fit non raro, ut corruptio primum *oſſa* aggrediatur, & ſuperſtantes partes nullum incommodum ſentiant, e.g. occurrunt caſus, ubi per aliquot annos de doloribus capitis atrociſſimis patientes conqueruntur, & quando tandem intrepidus quidam hanc partem diſcindit, cranium arroſum & fœtidum, imo colliquatum offenditur.

19. Quando ulcera venerea pertinaciſſima in talibus locis ſunt, ad quorum intima penetrare non licet, propter par-

partes tend noſas, vaſculoſas, magnam ulcerum duritiem & patientis meticuloſitatem, tunc ſalivatio univerſalem habet uſum.

20. *Mercurius ſublimatus corroſivus*, licet a multis pro ſummo hic refugio habeatur, atrociſſima tamen ſymptomata inducit.

21. Ante, quam tabulam hanc obſignemus, pauca dicenda adhuc ſunt de ipſa *ſalivatione* per totam fere Europam notiſſima, quam Chirurgi & balneatores præcipue ſibi ſumunt. Relinqui quidem illis facile poſſet labor talis nauſeoſus, ſi modo damnum, quod meſſores tales in alienis agris inferunt, mediocriter tantum tolerandum eſſet; ſed quia præpoſtere & præcipiti impulſu totum hoc negotium communiter ſuſcipiunt, & non ſolum periculo, ſed & ſæpe funeſto eventu hanc ſcenam claudunt, abuſus talis non poteſt non hic accuſari.

22. Accuſandi autem ſunt tales artifices præcipue ſequentibus:

1) Inſtituunt ſalivationem promiſcue, præcipue inquibuslibet fere paululum ſuſpectis ulcerationibus, ſine discrimine circumſtantiarum tam realium quam perſonalium.

2) Ignorant, cui luis venereæ gradui ſalivatio conveniat.

3) Pharmacevticas corporis præparationes, quæ ad liberum ſalivationis ſucceſſum requiruntur, vel plane prætermittunt, vel præpoſtere illas inſtituunt.

4) Ignorant, quo rationali ordine, quo placido & ſucceſſivo progreſſu, commotio ſalivatoria inſtituenda ſit, & quo regimine therapevtico foveri atque placide promoveri debeat.

5) Non perſpiciunt, quantum & quouſque, ſecundum ſubjectorum diverſitatem, ſalivatio vel impelli vel continuari debeat.

6) In fœminis rationem non habent menſium.

7) Præter hæc omnia, ſi *mercurialia* recte non ſint præparata, & tamen ad ſalivationem *interne* ab illis adhibeantur, cooriuntur loco ſalivationis anxietates præcordio-

diorum, tormina atrocia, inflammatoria, convulsiva, vomitus efferi, diarrhææ; gingivæ & fauces repentino impetu infarciuntur, inflantur, inflammantur, finduntur & ulcerantur, periculum suffocationis imminet, collum & totum caput intumescit, visus & auditus damna eveniunt, aut paralytodes impotentiæ in membrum aliquod incidunt, aut tremores perpetui remanent.

8) Licet inunctio circa carpum & tarsum sufficiat, hac tamen non sunt contenti, sed juratam quasi suam inunctionem per spinæ dorsi longitudinem superaddunt.

23. Excusare quidem nituntur peiores & lethales eventus per individui *cacochymiam*, præcipue *scorbuticam* illam stolidam. Aliorum circumspectionem vocant timiditatem; provocant ad experientiam, quam timidis, ut putant, aliis denegant, & rara esse funesta exempla perhibent. Sed quid opus est verbis, ubi tristissima rerum testimonia adsunt? Et licet in robustis rarior sit sinister effectus, est tamen eo frequentior in teneris delicatis.

TABVLA L.
DE
CANCRO
ET
ULCERIBUS CANCROIDEIS.

1. **DEFINITIO.**

Cancer est corruptio composita sphaceloso-ulcerosa, seu putredinoso-salina, putrido fœtore magis magisque squalens, & effectum exedentem, colliquantem & corrodentem inducens. Græce dicitur *καρκῖνος* & *καρκινωμα*.

II. *DIF-*

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Justissima est auctorum distinctio* inter cancrum *occultum* & *apertum.*

1) Cancer *occultus* nihil aliud est, quam *scirrhus sanguineus*, ab actuali ulceratione alienus. Exoritur hic in mulierum mammis, item in aliorum hominum scapulis, naso, labiis, in inguinibus. Est tumor durus, profundus, cum rubedine ad lividum inclinante, puncturis profundis. In suppurationem destinato tempore non abit, ut apostematodes calidi tumores.

2) *Apertus* seu *exulceratus* dicitur, qui corruptionem non solum intus subiit, & continui solutionem produxit, sed & extrorsum cutim erosit & perrupit, adeoque fœdam saniem & ichores acres exsudare incepit. De hoc valet *definitio*. Est enim cancer ulceratus nihil aliud, quam corruptio sphaceloso-ulcerosa, seu putredinosa-salso.

2. Ab *aperto* desumta etiam est denominatio, ob externam ulceris similitudinem. Nimirum vasa in ambitu ulceris cancrosi, magno sanguinis infarctu inflata, æquiparant brachiis & pedibus cancri. Per omnia autem cum *cancrinis* non conveniunt, sed tortuoso processu conspicua sunt, unde rectius *polypodis* nomine affectus talis venire posset.

3. Notatur autem *cancri* nomine proprie & eminenter *mammarum* affectus, qui primum quidem in concluso, citra actualem summam corruptionem patientes gravissime affligit, tandem autem in manifestam continuitatis ulcerationem erumpit, & pessimo ulceris genere grassatur.

4. Hæc in *mammis* ulceratio, quando prævaluit, propter vasa sanguine turgida, uti dictum, adspectum & figuram cancri aliquomodo exhibet. In aliis autem partibus, e. g. facie, utero, talem figuram non quidem exhibet, eandem tamen pessimam corruptionis speciem refert, & eodem plane nomine, vel distincto quodam modo venit, nempe auctores inter *cancrum* & *ulcus cancrosum* distinguunt, quod etiam *carcinoma* appellant, german. ein Krebshaffter Schade.

5. Habent autem hæ corruptiones suos iterum gradus. Proxima enim post mammas cancrosa talis dispositio est illa, quæ *strumis* ulceratis evenit, deinde, quæ ulcerato *labio*, *naso*, atque *genis* obtingit, postea quæ *uterum* fœminarum occupat; Item membrum virile, licet rarius exquisitissime talis sit. Denique quæ alias glandulosas partes infestat; Tandem quæ *fungosis excrescentiis* supervenit.

6. *Cancer verus* bene etiam distinguendus venit ab illis ulceribus, quæ primum *simplicia* fuerunt circa glanduloso-spongiosas partes, incongrua autem arte in talem deteriorem corruptionem devoluta sunt, ut a cancroso genio non multum abludant. Cancer enim ex intima partis dispositione ortum suum habet, &, quod essentiale tanquam proprium est, vix ulla arte coërcetur, si semel altiores radices egerit, ulcera autem *depravata* facilius in ordinem rediguntur. In specie bene distinguendum est inter cancrum *verum*, antiquum, profunde serpentem, & inter ulcerationes mammarum *inveteratas*, mali moris & cancrosi quid minantes.

7. Hinc uti cancri homonymiam ad quævis ulcera, putredini appropinquantia, nempe ad ulcera mali moris, antiqua cavernosa, fistulosa, varicosa, venerea, sordida, colliquativa non extendimus, licet generaliter ad cancrosam indolem accedere appareant, ita cum *Celso gangrænam* & *sphacelum* cancro accensere non possumus; Sic & suo loco relinquimus appellationem illam, qua ossium *cariei* nomen cancri tribuitur. Conf. A. N. C. ann. I. dec. I. pag. 18.

III. *SIGNA*

1. Exoritur primum *collectio varicoso-scirrhosa* nodi duri & inæqualis instar (vel sponte vel violentia externa) circa partem aliquam exsanguem, nempe glandulosam, tendinosam, cutaneam coloris lividi, vel è rubro nigricantis.

2. Hæc per tempus interdum haud exiguum 1-2 annos ita persistit, nisi incongruis remediis tractetur, vel animi pathemata obveniant.

3. Rarius sine omni est *dolore*, multo minus sine omni *sensu*. Cooritur enim interdum acutissimus urens ardor, punctio penetrans, & quasi sectilis.

4. Præ-

4. Præcipue quando paululum immodestius *tangitur*, dolorem exhibet communissime satis exquisitum, licet, extra talem attactum, nullum dolorem inferat.

5. Minor scirrhus frequentius occurrit, quam major; minor autem majores sæpe cruciatus, quam major, adfert.

6. Interea tamen tales dolentes nodi seu scirrhi sanguinei per multos adhuc menses, imo unum vel alterum annum citra plenariam corruptionem & eruptionem persistunt.

6. Dolores autem cancri occulti per longum sæpius tempus eximie iterum quiescunt, id quod nemo ab actuali sanie conclusa exspectabit.

8. Quando autem *scirrhus* hic *sanguineus*, seu *cancer occultus*, a quacunque causa incitatus, in actualem ulcerationem prorumpit, & ita *cancrum apertum* format, tum dolores frequentes, modo *ardentes*, modo gravissime *pungentes*, *lancinantes* & per paroxysmos affligentes inducit.

9. In ambitu ingens *duricies* & nodosa quasi scirrhositas partium glandulosarum mature subsequitur, *labia* autem ulceris turgida, inflata & occallescentia quasi evadunt, *coloris* communissime lividi, interdum autem *rosei rubicantis*.

10. Hoc ultimum communiter concurrit cum ejusmodi *laxitate* viciniæ contiguæ, ut sub levi scalptione, vel fortiore attactu, mox *cuticula* abradi possit, & *cutis* substrata *miliaris* quasi appareat, *humiditatem* fere perpetuam fundat, mox multa *foraminula*, ab erosione poroso-tabulosæ glandulæ dependentia, exhibeat, e quibus ichor talis, velut e profundo, scaturit.

11. *Materia*, quæ ex ulcere manat, *tetri coloris* atque *odoris* exsistit, præcipue quando paululum *crassioris* consistentiæ apparet. Quando autem *tenuis* & *limpida* excernitur, est communiter ita corrosiva, ut aquæ fortis instar lintea imposita discerpat, & ipsam cutim sanam, per quam decurrit, adurat.

12. *Fœtor*, quem hæc corruptela exhalat, æmulatur talem *acorem*, quem caro in muria salina aut in aceto computrescens refert, præcipue in mammis. Hic acor, quando valde affluit,

affluit, adeo acris eſt, ut inſperſis abſorbentibus interdum efferveſcat.

13. *Fermentalem* hæc corruptio indolem fere exhibet, ita ut, exſtirpata licet parte plurimum laborante, neglectio ſolius alicujus venulæ, pro radice quaſi ſerviat, e qua priſtina corruptio largo proventu repullulet, & partes vicinas corripiat.

14. Pergit hoc malum, donec affectam partem univerſam corruperit. Unde quidem in *mammarum* cancro ſæpe fit, ut ad coſtas uſque, imo in ipſam thoracis cavitatem per intercoſtales muſculos eroſio pergat.

15. Serpit autem communiſſime ſatis *languide*, ita ut e. g. mamma ad aliquot ſæpe annos abſque præcipiti eroſionis diffuſione reperiatur. Interdum vero exiguo tempore tanta invaleſcit colliquatio, ut in *tabum* diffluxio plurimum abſcedat.

16. In nonnullis non ſolum integra mamma, ſed & *collum* atque *brachium* imo reliqua vicinia illius lateris *inflatione œdematoſa* corripitur, aut *nodoſis ſcirrhis* obſidetur: Præcipue etiam *glandularum* ſub ejus lateris *axilla* ſenſibilis pariter inflatio, induratio & dolor contingit.

17. De hoc *dolore* notandum, quod non continuo vehementer, ſed per *inſultus*, affligat. In aliis enim breuiores, in aliis longiores format paroxyſmos, ita ut, excepta leviſſima ſubinde mitigatione, per plures dies, imo hebdomadas patientem excruciet.

18. Sic & notatu digniſſimum, quod patientes tales graviſſimo *animi angore*, inquietudine, anxietate ad ipſam usque lipothymiam magis, quam ſenſibili dolore, torqueantur, imo ipſa mente vacillare obſerventur.

19. *Vigiliæ* ex inquietudine tali innominata & veluti irrationali, atque e doloris, ardoris, & lancinationis ſenſu, graviter affligunt. Quando autem ſubinde dormiunt, *inſomnia* experiuntur, metus ac terroris plena.

20. Quo magis dolor invaleſcit, eo manifeſtiore *febricula* patientes corripiuntur, quæ hecticam communiter gradu caloris ſuperat, & corporis extenuationem inducit.

21. Sub

21. Sub hoc corporis & animi cruciatu languent etiam reliquæ *vitales actiones*, præcipue *appetitus* valde exiguus est, & a paulo copiosa assumtione pejus habent.

22. Abscedunt interdum integra *fistula*, sed non frequenter.

23. Rarius adhuc fit, ut aliquid *excrescat* in vero cancro *exulcerato*, nisi per efficacia abstergentia & balsamica portio quædam mundificata talem super accretionem admittat.

24 Hoc malum diversos habet successus, per accidens differentes. Alio enim tempore mitius grassantur dolores, alio gravius, & tum corruptio latius depascit, eoque majorem spargit fœtorem tam acetosum quam putredinosum.

IV. *CAUSÆ.*

1. Corruptio cancrosa, quæ non in quibuslibet corporis partibus, sed in glandulosis eminenter in mammis contingit, non est simpliciter *corrosiva*, neque etiam simpliciter *putredinosa*, sed de utraque participans; ita tamen, ut unaquæque materia suam propriam corruptionis indolē sequatur. Sanguis nempe, qui pauca portione concurrit, putredine afficitur simplice, substantia autem seroso-lactea salinam acrimoniam incurrit, & hoc quam maxime in receptaculis suis adhuc separatis.

2. Quidquid autem tenuius de his & inter hæc effluit, & ante propriam pleniorem corruptionem confluendo communem quasi corruptelam incurrit, illud ab hac miscela longe acrius fit, quam neutrum seorsim.

3. Et sic rectissimē tota Schola medica duplicem corruptionem in cancro agnoscit, quod antiqui ob malignitatem *duplex* venenum appellarunt, unum *putrefaciens*, alterum *rodens*, & probe observarunt, quod, dum uni consulatur, alterum incrementum sumat. *Conf. Prognos. num. 12, & 13.*

4. Hæc autem *duplex* seu *composita* corruptio sequente ratione introducitur.

5. Quando e. g. in mamma muliebri, a quacunque intercedente causa, *scirrhosa collectio*, durities & compressio sanguiferorum vasculorum, inter glandulas mammæ excurrentium, contingit, copiosior autem affluxus, ob partis conditionem & tonicam constrictionem excluſus est, tunc largio

gior ſtaſis locum non habet, ſed potius coagulatio, quæ ad corruptionem *velocem* minus diſpoſita eſt. Unde hæc ſtaſis, ſibi relicta & non irritata, diu incorrupta durat.

6. Quando autem in actualem corruptionem ruere incipit, & hæc *glanduloſas* quoque *tunicas* infeſtat, e ſanguinea ſtaſi *putrilago* fœtida, peſſime olens, immo fermenteſcens, e *chyloſo-ſeroſa* autem materia, quæ per haſce glandulas commeat, *ſalſa*, imo *acetoſa* corruptela emergit.

7. Hæc *ſalſa* corruptela *ſanguinem* exigua portione jam corruptum, aliquomodo figit, & proxime contiguum ſanguinem coagulat, partes autem ſui ipſius, nempe *chyloſo-ſeroſas*, propinquiores in grumos condenſat. E contra putrilaginoſa ſulphurea e ſanguine portio exacerbat & acriorem reddit corruptelam ſalſam, ut tanto magis corruptiua & ſenſus irritativa evadat.

8. Emergit inde corruptela putrefactionis quaſi muriaticæ, ſeu talis ſpecies corruptionis, quæ putredinis quidem formam præ ſe ſe fert, interim tamen & *ſalſedinem* admodum eminentem exhibet, & hujus interventu a veloci fermenteſcente progreſſu, uti dictum, inhibetur.

9. Et ſic putrefactio in partibus hiſce glanduloſis, quæ Sulphurea ſanguinis portione exigua gaudent, fit lentiſſimi greſſus, cui inſuper natura, a putredine abhorrens, *actibus ſuis motoriis* reluctatur. Concurrunt enim, circa & intra partem, motus tonici conſtrictorii, qui copioſum affluxum ſanguinis & lacteo-ſeroſæ materiæ mirifice cohibent, aut ad minimum imminuunt. Unde patientes in facie, collo, brachiis, & ſcapulis vicinis aſpectum ſtrictum præ ſeſe ferunt, qui etiam in ipſa mamma obſervandus eſt.

10. Quam primum autem malum exacerbatur, & ita major ſanguinis affluxus contingit, loco talis ſtricturæ, relaxatio harum partium & tumor actualis obſervatur, & tunc etiam erumpit copioſior purulenta, ſanioſa, ichoroſa materia, tetri coloris & odoris.

11. Ceterum ipſa etiam *intumeſcentia* & *infarctus* glandularum reprimit copioſiorem affluxum. Nam ramificationes, inter glandulas diſſeminatæ, hac ratione comprimuntur, ut

liber

liber sanguinis ex illis effluxus non possit fieri. Unde stasis non ita invalescere potest. Impedimentum enim quorundam tantum ramulorum nullam insignem noxam introducit.

12. Imo per hunc actum motorium non solum copiosior affluxus, qui corruptionem augere posset, reprimitur, sed etiam materia corrupta circa solam superficiem tenetur, ne ad interiora regurgitare, & ita latiorem corruptionem in ducere possit.

13. Hæc omnia non sine labore contingunt. Unde syndrome symptomatum e. g. angor, inquietudines, vigiliæ, pavores, debilitationes, lipothymiæ, spasmi impetuosi, tremores, motus convulsivi, mentis alienationes, tristitia, taciturnitas proveniunt, tanquam consectaria, quæ in statu summe ancipiti sunt familiaria.

14. Exacerbatio autem motuum spasticorum, a quacunque causa inductorum, majorem sensum inducit. Unde tunc temporis dolor lancinans, vibrans, tendens, premens cum rodente & urente magis sæviunt. Ex eodem fundamento affluxus auctior, tumor, inflatio partis proveniunt.

15. Ex hisce considerationibus patet, quid sentiendum sit de antiquis vocabulis *humoris melancholici*, *venenositatis innominatæ* &c. cancro attribui solitis.

16. *Causæ antecedentes* sunt.

1) vel *internæ*, de quibus videantur tabulæ medicæ de scirrhis.

2) Vel *externæ* e. g. contusiones, compressiones, compunctiones, affluxum sanguinis post se trahentes, qui deinde in scirrhosam duritiem succescit. His enim modis *ecchymoma* contingit, & si hoc tempestive non discutiatur, absumta sensim pauca humiditate, reliqua grumosa sanguinis portio lividum scirrhum gignit, & quidem si stasis magis circa superficiem hæreat. Si vero profundior sit, non tam in cancrosam corruptionem, quam purulentam abit, nempe in abscessum.

3) His addimus in mammis (quibus ulceratis cancer primario competit) peculiarem structuram, nempe varicosam il-

lam crispaturam vasorum sanguine turgentium, quæ ordinarie flexuoso pampiniformi situ per glandulosa corpora distribuuntur. Si hæc infarctu distendentur, impeditissimus per illa progressus suboritur, unde plenaria stasis facile contingit.

4) Hæc vasorum distensio & ampliatio satis refutat conceptus illos ἀμηχάνους, ac si talia loca simpliciter obstructa essent. Nam ampliatio docet contrarium.

V. *PROGNOSIS.*

1. Cancer *occultus* est malum difficillimæ tractationis & ancipitis eventus. Unde non mirum est, quod antecessores a temere suscipienda illius tractatione dehortati fuerint, e. g. *Hippocrates* dicit Sect. VI. aphor. 38. *Quibus occulti cancri fiunt, illos non curare melius est: Curati enim cito pereunt; non curati vero longius tempus perdurant.*

2. Cancer *enim* per annos non paucos tranquille, & sine ulteriore noxa, subsistere potest. Stasis enim quando in *scirrhum* densata est, ulterior affluxus novi sanguinis non habet locum. Hinc impetuosa fermentativa corruptio contingere non potest.

3. Et licet plurimum incommodi, nempe multos dolores, agrypnias, mœrores & perturbationes subinde inferat, periculum tamen ante actualem ulceratam corruptionem non adfert.

4. Sic etiam cancer apertus seu *exulceratus* non raro moram satis longam sibi sumit, priusquam in talem serpentem erosionem vicinarum partium progrediatur.

5. Licet enim corruptio hæc aliquid putrefactionis actu concipiat, præcipitem tamen, uti *Sphacelus*, progressum non assequitur; id quod a materiali constitutione dependet. Nam *Sulphurea* sanguinis temperies, quæ alias valde activa & fermentativa est, per salsedinis, præcipue *acescentis*, interceptionem a præcipiti tali corruptione impeditur, & ipsa materia fit inertior; uti sub *causis* dictum est.

6. Habemus in renibus manifestum testimonium, quod corruptio putredinosa a corruptione salsa inhibeatur. Nam e numerosis cancrorum historiis in variis corporis partibus

vix

vix ulla ſuppetit cancri in renibus inventi, cum tamen inflammationes & ulcerationes eorum familiares ſint.

7. Cauſa primaria tam incoërcibilis eventus in cancro eſt *duplex læſio* ipſius conformationis viarum, nempe
   1) a *priori* varicoſa inflatio vaſorum ſanguiferorum.
   2) a *poſteriori* deprauatio tubuloſo-ſpongioſarum glandularum per eroſionem. Ulceratio enim glandularum ſumma difficultate conſolidatur propter ſummam ſui poroſitatem, & ex hac perpetuo erumpentem humiditatem, item propter abſumtionem ſubſtantiæ tunicaceæ. Et ſi maxime conſolidentur, communiſſime tamen id contingit tenera cuticula, quæ ob leves cauſas, e. g. pruritum, humectationem internam, facile iterum dilaceratur. Hinc ipſa adeo *benigna* glandularum ulcera ſemper ſunt rebellia, tanto magis *cancer*, qui, præter ſimplicem ulcerationem, corruptela putrilaginoſa infectus eſt.

8. His accedit *materialis intemperies* cancroſæ diſcraſiæ, quæ hoc malum reddit refractarium. Nam hæc corruptela, quæ e parte *ſanguinea* fit *putredinoſo-fermentativa*, e ſubſtantia autem *ſeroſo-chyloſa* redditur *ſalſa*, tantam aſſequitur intemperiem, quæ fermentans eſt ſpecifico & plane ſingulari modo.

9. In *mammis* uti cancer frequentiſſime occurrit, ita in illis omnium peſſime ſe gerit, præcipue ob affluxum chyli crudi, ad acorem concipiendum apti. Nam hic in aliis partibus glanduloſis ita crude & copioſe concurrere non poteſt. Sic & textura mammarum tubuloſo-ſpongioſa, numeroſiſſimis foraminulis pervia, effluendi modum ſeruare non poteſt, unde perpetuo manatio illa continuat.

10. Notatu dignum eſt, quod, quo major irritatio facta, & hac ratione tam affluxus, quam corruptio ipſa aucta fuit, ſi tunc *corroſio* quidem inhibeatur, *putrefactio*, *fœtor* & *colliquatio* tanto magis inſoleſcant. Si vero *putrefactioni* occurratur, *corroſio*, *ardor* atque *vellicatio* tanto magis increbeſcant.

11. Hinc conqueritur *Heurnius*, quod uni ventno ine alterius præjudicio potentius detrahi non poſſit, quin, ſi *corroſio* ſupprimatur, *putredo* prævaleſcat; ſin autem *putredini* (uſitatis illo tempore remediis) potentius occurratur, *corroſio* inſoleſcat.

12. Vera hæc ſunt, ſed nulla alia culpa, quam ſiniſtra efficacia medicamentorum adhibitorum. Nam quæ remedia putrefactionem inhibent, de indole ſunt fermenteſcentium. Hinc & ipſius *myrrhæ* ſolitarius & promiſcuus uſus hic nocet; quia dolorum vehementiam auget, & hinc majorem provocat affluxum.

13. Nihilominus *Stahlius* in ſententia eſt conſtanti, quod cancer non inveteratus, ſed recentior & non admodum profunde ſitus, curationem admittat, ſi modo juſtis remediis eidem ſuccuratur. De inveterato autem & profunde radicato ſpem amittit.

14. Multo faciliorem ſpondet curam ulcerum *cancroideorum*, licet ingentis ſint circa oras duritiei, tetri coloris & odoris, atque profunde mammas occupaverint, ſi modo lividis vaſorum ambientium inflationibus nondum circumdata ſint. Provocat ad experientiam, quod in multis fœminis tam profundas mammarum ulcerationes curaverit, quibus nux juglans imponi potuiſſet. Hinc licet tales ulcerationes etiam malignitatem referant, mirum tamen quantum facilius curentur, quam verus cancer.

15. *Chirurgicam exſtirpationem* cancroſæ mammæ duplex periculum reddit difficillimam.

1) Materiæ ipſius genius vere fermentativus; cujus ſi quidquam adhuc reſiduum reſtet, eandem corruptelam iterum propagat, nominatim per partes pectoris carnoſas muſculoſas, jam ſimpliciter ſphaceloſam. Unde brevi temporis ſpatio intereunt.

2) Erronea, (adſueſcens interim) pertinacia illa ad certam partem congerendi & cum ſumma contentione conſtringendi humores. Unde exſtirpata una mamma non raro in altera pares ſtaſes oriuntur. Rariſſima ſa-

ne

ne audiuntur exempla, quæ post exstirpationem *uuus mammæ* multos adhuc annos vixerint.

16. Secundum hasce considerationes ne ipsa quidem *exsectio scirrhosi noduli*, quantumcunque adhuc superficialis, universum negotium hic exhaurit, ut omne periculum sublatum sit insolidum. Nam vera radix hujus inquinamenti maxime subsistit in sanguiferorum tubulorum *infarctu*, stagnatione & sensim etiam in *stasi* alicujus portionis. Ramuli ampliores hac ratione affecti fomitem retinent; apertio autem semel facta corruptionem ulcerosam tanto certius invitat, & periculum, huc usque occultum, facit manifestum.

17. Ancipitis ergo revera eventus est *excisio* ejusmodi scirrhi, quia plerumque paulo profundius radicatus est. Hinc opus est judiciosa dexteritate, alias præstat non attingere hujusmodi scirrhos.

18. Ceterum, *contagiosum* esse cancrum, plures observationes persuadent; id quod potissimum a fermentescente ejus indole dependet, quam a *sereso lymphatica & chyloso-salivali* materia nanciscitur. Non tamen adeo vehemens, nedum præpotens est, nisi incidat in loca, ad hoc malum recipiendum idonea, & insuper in jam factam continui solutionem.

VI. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Cancri occulti.*

1. Bene monent auctores, quod præstet cancrum occultum *intactum* relinquere, quam medicamentis irritativis oppugnare.

2. Certe quam diu quiescit, nemo peritus in animum sumet, medicationibus eundem irritare, atque novo affluxui & secuturæ corruptioni viam sternere.

3. Commendamus tempestivum usum *universaliorum*, nempe

1) Frequentes *laxationes*, ad minimum cum pejus habet, e rhabarb. helleb. nigr. polypod. herb. epithym. fumar.

2) *Absorbentia* cum leni diaphoresi interdum conjuncta.

3) Essentiam *succini*, quæ non pœnitendi effectus est, præcipue

cipue ad ſtaſin diſcutiendam & præoccupandam, addita pauca eſſentia myrrhæ.

4) *Venæ ſectionem*, præcipue adſuetam, circa æquinoctia.

5) *Externe* pauciſſima admittenda ſunt. Omnibus præfertur frequens uſus *ſpiritus vini camphorati*, primum *eminus*, deinde *propius*, magis circa locum affectum quam in eodem applicandi. Sic mitigatio dolorum, quæ alias difficilis eſt, non plane impoſſibilis erit.

6) Quando altius circa ſuperficiem partis hæret, neque valde diffuſus, aut magni ambitus exiſtit; præcipue vero non admodum profunde deorſum ad meditullium mammæ ſeſe extendit, nedum ut ibi baſi veluti quadam expandatur, admittit *exſectionem* per peritum *Operatorem*. *Confer. Caut.*

B. *Cancri aperti* ſeu *ulcerati*. Quando ad actualem ulcerationem devolutum eſt malum, & inſignem partis abſumtionem induxit, non convenit otioſum eſſe ſpectatorem, quam diu ſpes eſt, quod ad minimum *mitigari* poſſint patientis cruciatus. Indicationes autem pro hujus cura eſſe debent.

1. *Mundificatio.*

1) Ad hunc ſcopum laudamus *oleum laterinum* vel ſimile oleum empyrevmaticum, cum oleo ovorum diſtemperatum; quod certe in levioris ambitus corruptione efficaciam præſtat.

2) Succum *tabaci*, recenter expreſſum, qui uti in aliis malignis ulceribus abſtergendis & mundificandis, ita & hic majoris eſt efficaciæ, quam ſibi forte quisquam perſuadebit. Diſponit etiam ad conſolidationem.

2. *Inhibitio corruptionis.*

1) Hic optima eſt *myrrha*, ſive in eſſentia, ſive in ovo duro per deliquium ſoluta, & externe applicata.

2) Neque exiguum uſum habet eſſentia *ſuccini* externe adhibita.

3) His balſamicis eſſentiis addi poteſt exiguum momentum *olei terebinthinæ*, nempe quantum imbibunt, vel aliquot guttæ *olei cinnamomi*; rarius portiuncula eſſentiæ *aloes*. Sane in profundis ulceroſis affectibus, duro &

cru-

cruſtoſo ambitu obſeſſis, cum doloribus perpetuis combinatis, ſola hæc eſſentia mundificationem & conſolidationem præſtitit. In ipſis etiam vere *cancroſis* ulceribus egregium uſum exhibuit; ſi modo difficultas penetrantis doloris abeſſet, qui tamen mitigatur, ſi bono ſpiritu paratur, qui oleum terebinthinæ aſſumit. Sic & *ſuccini eſſentia* leniendi habet efficaciam.

3. *Cohibitio affluxus.*

Hoc opus, hic labor! Solum ſpiritum vini camphoratum, leniter crocatum, hic nominamus, & reliquas conſiderationes ſub *cautelis* recenſemus.

4. *Conſolidatio.*

Hæc, ſi antecedentia ſint paria, nullam involuit difficultatem, & promovetur eadem eſſentia balſamica, quæ e myrrha & ſuccino parata & modo commendata eſt. Hæc de remediis externe adhibendis.

5. *Interne* eadem conveniunt remedia, quæ ſub *occulto* cancro commendavimus.

6. In ſpecie ad *doloris mitigationem* ſatis efficacia ſunt

1) *Abſorbentia* præcipue, quæ paululum *diuretica* ſunt. Unde *oculos cancri* cum vino ſumtos, extollit *Crato* epiſt. med. libr. 2.

2) Proſunt etiam *emulſiones* dilutiores.

3) *Nitri* internus uſus hic laudabilis eſt, præcipue ſi cum lenientibus, e. g. *arcan. duplicat. tartar. vitriolat.* & *abſorbente* quodam *citrato* miſceatur.

7. Ultimum præſidium, ſi tota mamma corrupta, eſt ejusdem *exſtirpatio* per ſectionem; ad quam quæ pertineant, ſub *cautelis* dicemus.

VII. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Certiſſimum eſt, quod iis affectibus, quorum indoles non eſt cognita, vera rationalis methodus & medicatio non poſſit opponi, nec etiam per medicamenta *appropriata* ipſis reſiſti. Unde non mirum eſt; quod ad cancrum quoque, cujus indoles non eſt perſpecta, nulla ſpecifica curatio, ſed generaliſſima tantum illa, quæ & aliis ulce-

rosis affectibus destinatur, aut empiricæ traditiones, adhibeantur.

2. *In cancro occulto* multa quidem commendantur, jam a Medicis, jam a Chirurgis, e. g. præparata *saturnina*, lamellæ plumbeæ, quibus in superficie *mercurium vivum* addere docent; Item *emplastica unguinosa* e fuligine, e rebus fœtidis, & *absorbentibus*, pro hypothesi edulcorantibus, clauso adhuc cancro imponenda. Sed revera uti his rebus omnibus nihil agitur, ita *vnguinosis* malum exasperatur. Hinc ab illis rebus cauendum, & nulla remedia externa, sola camphora excepta, usu veniant.

3. Præcipue cavendum ab *emollientibus* & *maturantibus*. Quando enim, sub intentione paregorica & anodyna, pinguia, acriuscula gummatosa & resinosa adhibentur, afluxui humorum locus præbetur. Maturatione vero suscepta, putredo invitatur.

4. Mira sane res est, quod in multis exemplis usus variorum medicamentorum internorum cancrum *occultum*, pisi molem referentem, ita exacerbaverit, ut non solum mammam magis turgefaciendo, sed & in collum, brachium, latus sese diffundendo, immensam magnitudinem conceperit, antequam in manifestum ulcus erumperet.

5. Aduersus *cancrum ulceratum* nominamus quædam remedia & ulteriori experientiæ relinquimus, quæ passim ab auctoribus commendantur; Talia sunt

1) Oleum stercoris humani *Hafenrefferi*.
2) Aqua stercoris humani *Weichardi*.
3) Oleum florum tritici *Prævotii*.
4) Oleum ovorum, in mortario plumbeo agitatum, *Pecceti*.
5) Lunaria racemosa seu botrytis *Carrichteri*. Non addit, an externo vel interno usu adhibenda sit. Videtur autem & externe & interne adhibendam esse. Habet alias efficaciam resolvendi, spasmos & sanguinis turgescentiam leniendi. Digna est ulteriore inquisitione.

6) *Ono-*

6) *Onopordon* seu *acanthium* Wege-Dieſtel, ad faciei, narium, & labiorum carcinomata, ſecundum *Borellum*.

7) Sal fuliginis & oleum ejus ab *Hartmanno* laudatum. Plura videantur in *Waltheri ſylva medica*.

6. *Mundificatio* commode non perficitur *cauſticis* & *ſepticis acribus*, minime vero omnium, quando dolet, rubet & tumet malum. Unde vel ab his omnibus abſtinendum, vel non uſurpanda ſunt, niſi ulcus ſit quietum. Neque diu continuanda, ſed quantocyus balſamicis inſiſtendum; temperanda quoque ſtatim, additis aut ſubjunctis ejusmodi lenientibus.

7. *Inhibitio corruptionis* excludit *balſamica acria*. Unde non probantur *olea deſtillata*, & ex his parata *balſama ſulphuris* & ſimilia. Incitant enim ſenſum & motum ſanguinis inteſtinum, ut inflammationes præſentius exardeſcant. Quando autem inflammationis & putridæ corruptionis vis prius enervata eſt, tunc uſus moderatus locum habet.

8. *Cohibitio affluxus* per *adſtringentia* nunquam commode præſtabitur. Per *diſcutientia* intenditur quidem, ſed non perficitur. Sic & *ſolis* internis *purgantibus*, *diaphoreticis*, *diureticis* fruſtra tentabitur.

9. Hinc diſpiciendum de tali remedio, quod affluxum quidem cohibet, eoque ipſo copioſum effluxum ſucceſſive retinet, ſed neque ſtrictura nimia retropulſionem materiæ ad interiora promovet, neque poſitiva aliqua qualitate corroſioni fomitem prebet (id quod *acida coagulantia* faciunt) ſed potius acrimoniam corroſivam obtundit & mitigat.

10. Tale remedium eſt *ſpiritus vini rectificatiſſimus*. Hic enim in totum enervat corruptiones putridas, placidiſſime coagulat muciditatem fluxilem, diſcutit affluxum, leniter provocat tonum partis, & edulcorat acrimoniam ſalſam. Notum enim eſt quod acidiſſimos liquores inſipidos reddat, & ita invertat, ut aciditatem in illis rurſus demonſtrare artis ſit. Nihil in illo taxatur quam

solus sensus, quem inducit, qui vero, si per unum alterumve diem continuetur, tolerabilis fit.

11. Si mediante tali spiritu vini rectificatissimo *puro*, non *alcalisato*, essentia *myrrhæ* & *succini* paretur, justa proportione misceatur, cum debita prosecutione usurpetur, præmissis & conjunctis quæ decet, habemus sane tale remedium, quod frustra in multis aliis quæritur, & plus semel id præstitit, quod vix quisquam speraſſet. Refrænat enim corruptionem, effluxum moderatur, affluxum discutit & acrimoniam distemperat.

12. Sed cavendum, ne quid improvide & imperite suscipiatur. Ab intempestivo enim aut improportionato usu, modo *myrrhæ*, modo *succini* essentiæ, ne mireris, si inflammatio, tumor & suppuratio quasi effrænentur. Longe autem diversos effectus expectabis, si provide, proportionate, & aliis debitis subsidiis, conjungendis & subjungendis, hanc essentiam adhibueris.

13. *Spiritum vini camphoratum* intra *ulcus* temere immittere, cauendum est. Minime omnium intra *cancrum*, præcipue *exacerbatum*. Igneum enim dolorem & plus incommodi, quam materialis commodi, infert.

14. Ad hoc evitandum *Stahlius* ita procedit. Initium facit cum spiritu vini camphorato, leniter crocato, qui inflammationem gravissimam imminuit. Imponit autem lintea sicca, deinde alia lintea, cum spiritu vini camph. imprægnata & in aëre prius siccata, prioribus siccis superimponit, postea penicillo pictorio eadem illinit ter quaterve, ne in ulcus ingrediatur, & tam diu pergit, donec camphora, in linteo albida appareat. Ultimo linteamen tertium paucis guttis spiritus vini camphorati madefacit & calide imponit.

15. Circa *ambitum* ulceris laudabilem etiam exhibet efficaciam, modo diu & perenniter quasi atque sub præparatione penetrantissima, nihil unguinosa, adhibeatur. Sane camphora mature adhibita, mitigat dolores, discutit tumores, & præoccupat periodicas repullulationes.

16. Quando corruptio interdum plexum quendam glandulosum

ſum inſignem attingit, & vaſa minora corroſa ſunt, atque ad majorem ramulum pertingit, pertinaces oriuntur *hæmorrhagiæ*. Has per *adſtringentia* ſiſtere velle, periculoſum eſt, nam facile aliquid corruptelæ ad interiora repellitur. Proderit in tali caſu ſpiritus vini rectificatiſſimus, jam nominatus.

17. Si caſus medullitus mundificatæ corruptionis, discuſſi tumoris, relaxatæ duritiei, & ad naturalem teneritudinem reducti membri præſto eſſet, in quo perennis tantum manatio e poroſis & tubuloſis meatibus glandularum permaneret, tunc uſum *croci martis adſtringentis*, præmiſſis & coniunctis, quæ decet, ſuademus. Nam, ut recte cenſet *Paracelſus*, efficaciſſimum habet uſum deſiccatorium, & ſub ſiccitate conſolidationem promovet, atque hoc ipſum ſuperficiali, non nimis profunda, adſtrictione.

18. Cavendum ne ad *dolores*, in cancro mitigandos, *opiata* interne frequenter & copioſe adhibeantur. Nihil ſane boni præſtant *narcotica* in talibus doloribus & corruptionibus, ad quales motus intenti, vigiles, anxii, trepidi concurrunt. Sic & *externus* uſus *ſtupefacientium* non debet eſſe temerarius, prudens autem non rejicitur, modo ſub ſumma circumſpectione inſtituatur. Ita enim haud frivolum eſt, quod tradit *Paracelſus oper. chirurg.* p. m. 618 nempe libro von offenen Schäden cap. LX. lit. B. Alle Löcher die trefflich um ſich freſſen, iſt ein beſonderes Stück, daß mans zuvor wohl löſche Unde commendat ibi *hyoſcyamum*, cui *Stahlius* ſubſtituere ſuadet *hyoſciamum Peruvianum*, nempe *tabacum*, cujus efficacia in talibus ulceribus eſt admiranda.

19. Violentia remedia *arſenicalia*, nempe *arſenicum*, *auripigmentum*, *realgar*, graviores noxas minantur; quidquid promittant ſcriptores. Si vero *Fallopii* experimentum, quod habet de tum. p. 1. c 3., eventui ſecure reſponderet, neque pura corroſione ageret, eſſet tolerabilius: Sed prius non fidendum, quam effectus fuerit probatus.

20. Tota intentio, *arſenicum* adhibendi; videtur ſuperſtructa eſſe opinioni illi, *quod cancer vivat*, & hinc occidendus ſit, vel quod ex innumeris *vermibus* viventibus conſtetur. Sed uti prior opinio vana, & tanto minus aliquid temere ſuſcipiendum eſt; ita poſteriori conceptui *venena vermium*, nempe *anthelmintica* amara ſatisfacerent, uti alia ulcera *verminoſa* docent, neque opus eſſet tam periculoſum *venenum arſenicale* aſſumere.

21. Hac enim ratione natura, quæ jam ob putredinoſam corruptionem anxie trepidat, per venenum penetrantiſſimum & fermentativum in tanto graviores perturbationes conjicitur. Et uti conſumtio *ſolidæ* portionis ab hoc corroſivo præceps incitatur, ita corruptio *fluidi* præſentius & altius penetrat, quam in ſuperficie natura reformidat. Augeſcunt ita internæ anguſtiæ, turbulenti ſpaſmadici motus & facile ad funeſtas, febriles, gangræ-nodeas convulſivas cataſtrophes tranſitus fit.

22. Sic & alia corroſiva damnantur. *Mercurius* quoque ipſe non ſolum ſalivationem, ſed & alia graviſſima ſymptomata cauſari ſolet. Incipiunt enim exinde quaſi ebullire ulcerationes, & hac ſpumida ebullitione magis tumidæ fieri.

23. Ex eadem abſona phantaſia, quod nempe cancer vivat, prognata eſt *ridicula intentio*, oblatis & alligatis nutrimentis e. g. *carnibus* eundem *ſaturare*, ne in corpus patientis depaſcentem ſuam efficaciam exſerat.

24. Inepta quoque eſt *cura ſympathetica*, per impoſitionem *cancri fluviatilis*, cujus chelas ligare & ulcerationi cancroſæ impoſitas tam diu ſervare jubent, donec moriatur, ſicque mortuum (alii adhuc vivum volunt) in fluvium iterum projicere.

25. De *ſolani furioſi* uſu interno, herba & baccis, traditur quidem, quod cancrum ad ſpontaneam ſeceſſionem a parte ſana perducat, ſed effectu, cui fidere liceat, nondum innotuit.

26. *Winterus* in *Hippiatro* ſuo mentionem facit, quod, ſi equo laboranti morbo illo, quem den Wurm appellant, notabi-

bilis dosis e.g. drachm pulveris *radicis napelli* vulgaris cœrulei ingeratur, tumor ille dissolvatur & equus restituatur. Sin autem *sano* equo præbeatur, illum inde perire. Sed in re valde dubia nihil subsidii pro alio dubio eximendo sperandum est.

27. Non tacenda est methodus *Paracelsi*, qui ulcera cancrosa *ab intra extrorsum* curare docet per *potiones traumaticas* & *mundificatorias*, deridens Medicos, quod per alvum purgent, cum per ipsum ulcus purgare debeant. Talium simplicium distinctam facit denominationem im hospital Büchlein; quod alias non æque prompte facere solet. *Stahlius* asseverat, quod antiqua ulcera, ad 18. annos gestata, per sola talia interne exhibita vegetabilia sanata fuerint, ubi primum copiosus effluxus & paulo post spontanea siccatio & consolidatio successerint; Operæ pretium sane esset, plura experimenta de hac re instituere. In viro quodam, qui per longum tempus plurima cacoëthea ulcera cum insigni tumore in pede gestaverat, hasce herbas, præmissis generalioribus, in forma decocti propinavimus. Sub initium sinistrum effectum observavimus, tumor enim & dolores augebantur. Quum vero dictis herbis radices ari & pimpinellæ albæ adderemus, ulcera primum largissime fluebant, mox autem siccabantur & brevi tempore universus tumor evanescebat. Habemus etiam aliam observationem hac de re dignissimam in patiente quodam, cui post *fistulæ ani operationem* decoctum hoc propinavimus. Hic enim, uti alias, ita etiam facta operatione alvum quotidie bis deponebat. Quarto circiter die bibere hoc decoctum incipiebat, quo tempore diarrhæa insigni, sed sine torminibus, corripiebatur; quæ per tres dies ita continuabat, ut Chirurgus hanc molestiam ægre ferret. Quum vero sub decocti continuatione diarrhæa non solum cessaret, verum etiam mundificatio & exsiccatio ulceris ad votum succederet, effectum hujus remedii peculiarem omnes mirabantur.

28 Nul-

28. Nulla in hunc usque diem sufficiens est consideratio *acrimoniæ salinæ*, & ad talem producendam præsentissimæ efficaciæ admixtionis *subtilis sanguinis*. Agnoscendum tamen, quod *bilis veterum*, qualem ad ulcerosas energias allegant, nihil aliud sit, quam simplex miscela paucissimi sanguinis, cum salsuginoso sero & gelationosa lympha conspirantis, in partibus magis exsanguibus ad stasin correpti, & denique in corruptionem devoluti.

29. Corruptio cancri *salso-acetosa* licet lintea rodat, instrumenta ferrea denigret, & diuturniore mora rubigine inficiat, non tamen adeo potenter & præsentanee substantiam mammarum corrodit, nisi per insperſionem pulverum *absorbentium* dolores sistere velint, quo casu ulcus in liquamen fœtidum abit, & mamma putredine colliquescit. Sic & *corrosiva septica* mammarum substantiam vehementer absumunt.

30. De cancrosis *faciei* ulceribus monendum, quod peculiaris sint malignitatis. Primum noduli turgescentes oriuntur, qui dum ulcerare incipiunt, talem corruptionem subire solent, quæ non tantum faciem exterius depascit, sed profundius etiam ad cavitatem oris rodere conspicitur. Veteres hunc affectum appellabant: *Noli me tangere*, indicabant nempe abstinendum hic esse a vulgaribus remediis. Valet & hic illud, quod *Hippocrates* de cancro *occulto* dixit: *curati citius intereunt.*

31. Causa præcipua hujus difficultatis est textura valde *glandulosa*, *tubulosa*, non tam cutis faciei, quam involucri & ambitus oris interni, qui, multo ac perpetuo accessui humoris lymphatico-salivalis destinatus, desiccari absque regurgitatione non potest.

32. *Tangi* tamen & potest & debet congruis medicamentis, præcipue *camphoratis* in *ambitu, & oleo myrrhæ* per *deliquium* in cavitate ulceris.

33. *Borellus* observationem quandam habet de rustico empirico, qui has ulcerationes simplice quodam *carduo*, superius jam nominato, curaverit, nempe illo, qui vulgo *Onopordon* dicitur. *Stahlius* huic observationi suffragatur, asse-

asseverans, quod incipientem faciei ulcerationem succo talis herbæ intra 14. dies cursverit, quæ & aliorum & sui ipsius remedia ante respuisset.

34. Profundæ cancrosæ *labiorum* ulcerationes; intus cavernosæ & sinuosæ, als wenn lauter Pfeffer-Körner inwendig darinnen wären, nempe turgentibus, quæ alias non conspicuæ sunt, glandulis, revera summæ sunt difficultatis, nec ibi facile quidquam satisfacit, inprimis propter affluxum perpetuum, & glandularum illarum mollium texturam. Præcipue quando in *ora* & *ambitu* ulceris callus induratus & verrucosus adest. *Mercurialia* summe hic noxia observata sunt.

35. Sic & longe difficillimæ sunt curationis *strumæ cancrosæ*, propter summe spongiosam structuram & laxitatem, siquidem nihil sunt, quam glandulæ dilatatæ, extensæ & inflatæ. Unde, nisi plane ad *vivum* perveniant remedia, frustra erit tractatio. Sic & *exscissio* peritam exposcit dexteritatem propter vasculorum con- & intercurrentium formidabiles læsiones.

36. *Uteri cancer* rarius occurrit, & semper suspectam reddit causam veneream. Non mirum est, si male cedat eventus. Nam discussio & resolutio necessaria hic non habet locum, sic & balsamicæ essentiæ propter exquisitissimum in hisce partibus sensum non possunt adhiberi. Ergo solæ injectiones locum habent. Probari in tali casu posset *Lunaria* illa, quam *Carrichterus* omni cancro curando destinavit.

37. Denique de Chirurgica *exscissione* præter ea, quæ sub *prognosi* dicta sunt, nonnihil adjicimus.

1) Si *scirrhus cancrosus* exscindendus est, cautela adhibeatur, ne tale quid tentetur, nisi tactu dijudicari possit, quod scirrhus versus *superficiem* hæreat, & apice tantum in profundum spectet. Si vero apex in superficie, lata autem stasis in profundo hæreat, exscissio dissuadetur.

Locum imprimis habet hæc exſciſſio in recentioribus adhuc ſciri his. Aſſeverant autem periti, quod & in hoc genere anceps ſit operatio, & proſtant exempla, in quibus, licet abciſſa fuerit tota mamma, malum tamen non ceſſaverit, quia portio ſanguinea infecta in reliquo vaſculo remanſit.

2) *Ulceratæ cancroſæ mammæ exſtirpatio*, niſi illa enormiter diſtenſa & per totum ſuum latifundium graviſſime indurata ſit, commodius peragitur, ſi transfixis acubus firmis, aut inſtrumento fuſcinæ capacis per ipſam adacto, cum filo cannabino craſſiore, aut funiculo ſericeo, cutis ſucceſſiva ſtrictura ita contrahatur, ut inde diſcrimen mammæ a muſculis pectoralibus tanto luculentius manifeſtetur; quo impetrato ipſa abſciſſio tanto felicius ſuccedit.

3) Facta abſciſſione ad *hæmorrhagiæ* cohibitionem commendantur alibi *ſtyptica*, alibi *cauterium actuale*. Ultimum præferimus, modo graviſſimus ſenſus a præſente virium ſtatu tolerari poſſit. Corrigit enim ignis velut in momento corruptelam illam, quam *adſtringentia* non niſi nude *cohibere* poſſunt, *corrigere* vero nullo modo valent. In re difficiliore præferimus uſum ſpiritus vini rectificatiſſimi, pro hoc eodem *ſtegnotico* effectu, utpote omnibus indicantibus melius, quam adſtringentia quadrantem.

4) Monent vulgo tolerandum aliquam diu eſſe hæmorrhagiam, ut miaſma, quod ſanguinem in vaſis conſpurcaverit, prius eliminetur; ſed hoc fruſtraneum arbitramur. Ceterum ipſa hæc hæmorrhagia ordinarie tam immenſa eſſe non ſolet, utpote magis a ſolis mammariis vaſis dependens.

TABU-

TABULA LI.
DE
CARIE OSSIUM.

I. *DEFINITIO.*

Caries eſt partium oſſearum arroſio, modo a cauſis internis, modo ab externis originem ducens.

II. *DIFFRENTIA.*

1. *Caries* eſt
   1) Vel *ſimplex*, ſeu *idiopathica*, quæ ſine alio morbo, a cauſis communiter externis derivanda eſt; rarius a cauſis internis e. g. decubitu humorum.
   2) Vel *ſymptomatica*, quæ frequentius occurrit in iis, qui ſcorbuto & præcipue morbo gallico altius infecti ſunt.
2. Caries differt *gradibus.*
   1) Primus gradus exhibet flavam pinguedinem in ſuperficie oſſis, & tum dicunt Germani: das Bein iſt angelaufen.
   2) Secundus gradus colorem nigricantem oſtendit.
   3) Tertius gradus offert inæqualitatem oſſis aſperam, multis foraminulis manifeſtam.
   4) Quartus gradus corruptione ſua altius penetrat per ipſa oſſa, & illa quaſi liquefacit. *Conf. Cautelæ.*
3. *Spina ventoſa* germ. der Wind-Dorn eſt etiam ſpecies corruptionis oſſium, & in eo tantum a carie differt, quod *intus* originem ſuam ſumat, & *extrorſum* rodendo pergat. Caries autem in ſuperficie oſſis exoritur & introrſum rodit. Tres habet *ſpina ventoſa* gradus.
   1) Quando corruptio intus adhuc occluſa eſt, quo gradu dolores *ſpinoſi* quaſi in meditullio ſentiuntur, externus autem contactus oſſis illos non exacerbat.
   2) Quando corruptela fit manifeſta, præcipue tumore ſpongioſo & quaſi *ventoſo.*

3) Quando tumor ille perrumpit in *ulcus*, fœtidum ſerum plorans.

III. *SIGNA.*

1. Cognoſcitur communiter caries ex *aſperitate* & *inæqualitate* oſſis affecti. Refert enim ſpongioſam quandam exturgeſcentiam & texturæ ſuæ inflationem.
2. *Mollius* etiam inde os evadit, & promtius quaſi *friabile* eſt.
3. Inſtrumento quando raditur, exhibet *ſtigmata* quædam aut parvas *lineas gryſei* vel *nigricantis coloris*. Nam ductus ſubtiliſſimi per oſſium etiam duriorem compagem excurrunt, in quibus humores teneri moventur. Quando autem hi humores inſpiſſantur, coagulantur, & ſenſim corrumpuntur, talem adſpectum in oſſe exhibent.
4. *Simplex* caries eſt aliquo modo ſiccioris adſpectus, *venerea* autem magis in tabum diffluit. Unde etiam ſimplex languidius a parte reliqua ſecedit.
5. Et hoc de manifeſta potiſſimum carie valet. Quæ autem *abſcondita* eſt, prodit ſeſe excretione materiæ tetri coloris & adverſi odoris; exploratur etiam inſtrumento. Conf. num. I.
6. *Dentium* cariei ſigna omnium ſunt notiſſima.
7. *Spina ventoſa* quando externe manifeſta fit, tumorem quaſi ventoſum exhibet cum doloribus exquiſitis, qui ſenſum referunt, ac ſi ſpina infixa eſſet. Initium communiter in extremitatibus oſſium, utpote mollibus, ſumit. Frequens eſt infantibus, præcipue in artubus. Dolores in meditullio perſentiſcuntur, quam diu corruptio adhuc in occluſo eſt, per contactum non exacerbantur.

V. *CAUSÆ.*

1. Caries uti a pluribus *occaſionalibus* cauſis ſuſcitari poteſt, ita *continentes* ſunt tantum duplices, una *generalior* ab ulcerosa partium mollium vicinarum corruptione dependens, altera *ſpecialior*, quæ vel ab oſſis ipſius conquaſſatione, contuſione, fiſſura, vel venerea aut ſcorbutica infectione provenit.
2. Et ſic cauſæ internæ ſunt

1) Cor-

1) Corruptio humorum *ſcorbutica.*
2) Infectio illorum *venerea.*

3. *Spina ventoſa* easdem agnoſcit cauſas; & magis internis, quam externas, licet fiſſuræ & fracturæ oſſis etiam ſubinde anſam præbeant.

4. Cauſæ autem *externæ* cariei ſunt,
1) Denudatio diuturna e.g. poſt vulnera ad ipſa oſſa penetrantia, eaque a ſuperſtratis muſculis & integumentis denudantia. Accedente enim *frigore*, atque hinc deſiccatione, ipſa textura oſſium magis ſtringitur, humiditates intercedentes coagulantur, & ad ſui corruptionem diſponuntur.
2) *Contuſiones* graviores & fracturæ pari paſſu cum vulneribus ambulant ad cariem inducendam.
3) *Ulcerationes* diuturnæ, oſſa immediate attingentes, frequenter etiam cariem inducunt.
4) Præcipue quando ulcerationibus talibus incongrua remedia metallica, oſſibus inimica, adhibentur, e.g. *æs viride*, *unguent. Ægyptiac. Fel. Wurzii.*
5) *Dentium* caries vulgata opinione *ſacchari* nimio uſui adſcribitur, neque negandum, quod ad dentes inficiendos aliquid contribuere ſoleat.
6) Longe tamen majoris efficaciæ eſt frequens uſus *emulſivorum nucleorum*, inprimis *amygdalarum*; quarum *rancida* corruptela cariem inducere, aut ad minimum illius præcipitem ſucceſſum promovere ſolet.

V. *PROGNOSIS.*

1. Eſt caries oſſium revera ſonticum malum, & tanto magis in chirurgia medica conſiderandum, quanto ſæpius per incongrua remedia chirurgica inducitur. Et licet corruptio non ſit præceps, ſponte tamen ſua non remittit.
2. Caries ſimplex non adeo cito ſe diffundit, non ita fortiter erodit & colliquat, quam *venerea*; niſi per inconvenientia remedia incitamentum potius, quam remora, illi objiciatur.
3. Neceſſe autem ubique eſt, ut mature tali corruptioni occurratur, alias latius ſerpendo peſſimos effectus inducit.

4. Nempe ossa inæqualiter rodit, aliquando liquat, alibi abscessiones frustulorum instar causatur, vel situ quasi eadem obducit.

5. Partes etiam *connexas* tendinosas, membranosas, ligamentosas simul ulterius corripit, & in peculiarem acrem vehementer salsam crasin mutat. Unde major ardor & dolor exoritur.

6. Præterea partium *mollium*, simul corruptarum, inæqualis fit corrosio. Unde ulcera sinuosa pejoris moris & tractationis evadunt.

7. *Dentium* caries est malum, si quod aliud, incurabile. Medicamenta enim vel applicari vel diu ibidem tolerari non possunt.

8. Reliqua ossa, si mature caries vel per medicamenta inhibeatur, vel per instrumenta removeatur, callum iterum generant, & ita foveam rursus explent; cujus rei exemplum est in *Calvaria*. Sed in dentibus diversa plane & dispar est ratio, quidquid enim in illis corruptum est, corruptum manet.

9. Respectu etiam usus dentium caries est res incommodissima.

10. *Spina ventosa* calamitosum est malum, aditum enim prius non concedit, quam ad ἀκμὴν pervenerit, & tum sphacelus non raro supervenit.

V. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Cariei ossium ocurritur in leuiore casu per medicamenta medico-chirurgica; quæ corruptionem inhibent.

1) Hic sufficit *essentia succini*, externe applicata & legitime præparata, addita minore portione *essentiæ myrrhæ*, paucis guttis *olei terebinthinæ*, &, si placuerit, pauca quantitate *essentiæ aristolochiæ longæ* aut *rotundæ*.

2) Ad inhibendum progressum corruptionis putredinosæ usum etiam præstant *olea atriora*, e. g. caryophyll. inprimis *cinnamomi*, tanto magis, ubi immediate applicari & ita secundum pretium suum operæ etiam pretium hæ guttulæ facere possunt. Guttatim enim in talibus circumstantiis adhibentur; quamvis etiam genuinum

num cinnamomi oleum, in ſpiritu vini ſolutum, applicari poteſt. *Conf. Cautel.*

3) Præter hæc medicamenta, corruptionem *inhibentia*, commendant alii alia, quæ corruptam partem *auferant*, nempe *corroſiva*, ſed maxima indigent circumſpectione e. g. *unguent. Ægyptiac. æs viride, ung. Wurtzii.*

2. In *profundiore* autem corruptione medicamenta, utpote progreſſum tantum corruptionis inhibentia, non ſufficiunt, ſed manuali operatione opus eſt. Per hanc enim una hora plus quam medicamentis toto menſe obtinetur. Eſt autem duplex:

1) Abraſio, quæ fit per *ſcalprum raſorium*, conjunctis omnino eſſentiis balſamicis.

2) *Uſtio*, quæ in vehementiore corruptione requiritur. Verum enim hic manet *Celſi* aſſertum: *Quod medicamentum non ſanat, ferrum ſanat; quod ferrum non curat, ignis curat; quod ignis non curat, incurabile eſt.*

3. *Ulcus* quando complicatum eſt, conveniente methodo tractetur, & ubi cauſæ *venereæ* vel *ſcorbuticæ* ſubſunt, harum ratio habeatur per media interna, ſuo loco indicata. Præcipue autem in *ſpina ventoſa* interna talia requiruntur, de quibus ſub *cautelis* dicemus.

4. *Dentium* caries multas involuit difficultates,

1) Eſt aliquis locus *uſtioni* per ferrum candens, ſed circumſpectione opus eſt, ne loco ſubſtantiæ oſſeæ carioſæ *gingivæ* & *radices* oſſium immani cum dolore urantur. Poſt uſtionem cavitas, ſi in maxilla inferiore ſit, plumbo adaptato commode expletur.

2) Neque contemnendi uſus eſt, ſi per initia apparentis cariei dentes frequentius per diem *ſale communi* la[illegible]r fricentur, & ſal non ſtatim aqua abluatur, ſed ſucceſſive tantum exſpuatur, ut altius ſubſtantiæ dentium ſeſe inſinuare poſſit.

3) Reliqua videantur *tabulæ medicæ de odontalgia.*

VII. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Dioſcorides* commemorat, quod *euphorbium*, ſi cæ parti impoſitum, intra 24. horarum ſpatium partem corruptam a

ſana

ſana abſcedere faciat. Sed dolendum, quod *veterum* euphorbio deſtituti ſimus. Habemus quidem adhuc hodie *crama* quoddam *gummatoſum* potius, quam *reſinoſum*, lacrymam nempe ex arbuſculo profluentem, quæ cum rereliquis a *Dioſcoride* allegatis ſignis ſatis quidem convenit, alieniſſima autem eſt ab effectu, quem eidem tribuit. Nam abſceſſio corruptæ portionis a ſana vix 24. imo 40. *dierum* ſpatio exſpectanda eſt. Interim vero cauſtica ſua acrimonia ingentia incommoda, & vix non damna, mollibus partibus inferr.

2. Meliorem efficaciam conſervando & præſervando vividam oſſis portionem exſerunt *eſſentiæ* illæ *balſamicæ*, ſub *methodo* allegatæ. Nam *ſpiritus vini* conſervativa efficacia jam ante centum annos innotuit, cujus rei in obſervationibus *Valeriolæ* veſtigia conſpicua præſto ſunt. Ipſæ etiam partim *reſinoſæ*, partim penetranter *amaræ* ſubſtantiæ, e. g. eſſent. *ariſtolochiæ* oſſibus peculiariter amicæ obſervantur, ita ut ulteriorem corrruptionis diffuſionem inhibeant.

3. *Oleum caryphyllorum* & *cinnamomi* præcipuum uſum habent in oſſium *palati* arroſionibus, quaſi *venereis*, aut, ſubtracto tantiſper contagio *venereo*, in remanente adhuc corruptione, quaſi *ſimpliciore*. Ubi oleoſa talia aromatica eſſentiis, ſub methodo dictis, ſociata, in nares ſubtili *ſyringa* injici, & naribus attrahi poſſunt, ut ita per *infundibulum* allabendo ulterioris corruptionis progreſſum ſiſtant. His enim nulla alia efficaciora ſunt remedia.

4. Quando autem *liquoribus ſepticis mercurialibus* narium arroſiones venereæ tanguntur, graves exacerbationes eveniunt, totaque narium ſuperficies excoriatur, cum graviſſimis ſymptomatibus.

5. *Operationem inſtrumentalem* difficilem reddunt exitus illi *devii*, qui in ulceratione, ab oſſe carioſo proficiſcente, vel illud concomitante, interdum deprehenduntur, & ad ſpitharnæ longitudinem ab origine ulceris atque oſſis corrupti nonnunquam diſtant.

6. Ita enim occurrunt hinc inde apud Hiſtoricos, medico-Chirurgos, caſus longinquorum decubituum, ubi materia ichoro-

rosa, quæ ex osse carioso & simul ulcerata portione membranacea provenit, (pro situ corporis & cohærentium partium musculosorum decursu) longe a parte affecta deorsum fertur, & tandem, excitato tumore, erumpit.

7. Sic e. g. occurrunt exempla, ubi ex *ossis ischii* fractura vel potius *fissura* corrupta sanies ad *talum* pedis defluxit, & ibi, formato ulcere, effluxit.

8. Ita etiam a *fissura ossis femoris* ulcerationes infimarum pedis partium eveniunt.

9. In *costarum* quoque cariosa arrosione familiariter eruptio ulceris circa confines costas aut abdominis mollioris confinia exoritur.

10. Ex hisce omnibus satis apparet, quod, quia cariei locus ab ulcere longe remotus est, non solum ulcus curam non admittat ante cariei exstirpationem, verum etiam hæc ipsa sit res intricatissima.

11. Certe in eiusmodi casibus nulla, vel ad minimum irrita, est omnis curatio, nisi ad os & fundum mali pertingere liceat. Sed hic opus est generosiore consilio & dexterrimo Operatore, qui sectionem ad originem usque ulceris instituat, exemplo Professoris quondam Ienensis, *Rolfincii*, qui mediante peculiari cultro a genu ad coxendicem usque incisionem fecit, & detectam hac ratione cariem feliciter curavit.

12. Difficiles etiam sunt ulcerationes, quæ in locis *inferiorum tibiarum* evenire solent. Sic nota sunt exempla, quod *maniaci*, catena in hac regione diu ligati, post inflammationem profundam ibidem corruptionem & colliquationem acceperint. Hac ratione delirium quidem solutum, ulcus autem incurabile fuit, e quo per vices festucæ & carioſæ ossis partes colliquatæ profluebant.

13. Ita etiam e gravibus ossium *contusionibus* evenire solent tales corruptiones incurabiles, nisi tota pars abscindatur. Sed tales operationes illis sunt tradendæ, qui & prudentia & animositate pollent. Præstat enim patientem, licet claudicantem, conservare, quam morti illum tradere.

14. In quacunque autem ossium denudatorum, nedum carie affec-

ctorum tractatione aëris, præcipue *frigidi*, diuturnior accessus excludendus est.

15. Cavendum etiam ab *anguinosis*, *pinguibus*, inprimis autem a *septicis veneriis*, utpote quæ peculiariter ossibus corrumpendis idonea sunt.

16. In *dentibus*, si usquam alibi, elucescit efficacia *metallicorum*. Subjecta enim sensibilia per solam dentium cum acubus frequentem agitationem cariem incurrere possunt.

17. Denique de *mercurialibus* adhuc notandum, quod, licet adeo penetrantis efficaciæ ad corrodenda ossa non sint, nisi admodum corrosiva, & ita modicum *mercurii præcipitati rubri*, ipsi ossi impositum, adeo formidabile non existat, nulla tamen necessitas illorum usum efflagitet.

18. *Spina ventosa occulta* ubi suspicione venit, ibi respiciatur, num ab infectionibus venereis vel inquinamentis scorbuticis derivanda sit, atque pro harum rerum prudente diagnosi cura interna instituatur.

19. In *venerea* causa conducunt *decocta lignorum* per aliquot hebdomadas usurpanda cum regimine, præcipue autem mercurialia, quia in tali casu decocta raro sufficiunt; Conjunctis succinatis & floribus sulphuris, ad scrupulum propinandis.

20. In corruptione humorum *scorbutica* commendantur ea, quæ *tabula medica* de *scorbuto* diximus.

21. Quando his internis malum non cedit, commendant auctores *terebrationem* seu *perforationem* in cavitatem usque ossis, ut materia exitum nanciscatur. Deinde balsamicis, uti cariem manifestam, illud tractare docent. Nam balsamica, ob denegatum exitum colliquatæ acris salsæ corruptelæ, in tot foraminulis, quæ in cartilagine sunt, nihil efficiunt.

22. Hinc partis *exstirpatio* ultimum est refugium.

TABVLA LII.
DE
VULNERIBUS IN GENERE.

I. *DEFINITIO.*

Vulnus est continuitatis læsio, in partibus præcipue molliori-bus, per vim externam, mediante instrumento secante, pungente vel rumpente, illata. Sub quo læsionis actu repentina fibrarum divulsio contingit, & sanguinis ordinarie effusio subsequitur.

II. *DIFFERENTIA.*

Vulnerum differentiæ sunt fere innumeræ.

1. Modo enim consideramus *partis læsæ* conditionem, an sit sanguifera, carnosa, vasculosa, exsanguis, densitate ac robore prædita, sive magis laxa & mollis, sensibilis vel minus sensibilis, nempe nervosa, tendinosa, ligamentosa, glandulosa.

2. Modo perpendimus, num vulneratio sit in partibus tantum *externis*, an vero *viscus* aliquod *vitale* simul vulneratum sit.

3. Modo ab *ipsis partibus* vulneratis vulnera nominantur, e. g. vulnera capitis, cordis, pulmonis, hepatis, ventriculi, musculi, tendinis, arteriæ, venæ, artuum &c.

4. Modo denominationem accipiunt a *forma*, quo respectu sunt magna, profunda, parva, superficialia, recta, obliqua, rotunda, simplicia, composita, seu cum *fractura* aut *luxatione* coniuncta.

5. Porro denominantur vulnera a diversis *causis*, *instrumentis* & *modis*, quibus infliguntur, e. g. vulnera cædendo, pungendo, contundendo, dilacerando, mordendo, verberando, inflicta; item sclopetaria, venenata.

6. Denique etiam a *proportione* ad *restaurationem* vulnera alia dicuntur levia, alia gravia, alia lethalia, alia non lethalia; de qua re fusius agemus *Tabula de lethalitate vulnerum.*

III. *SIGNA*

1. Signa vulnerum in partibus *externis* aſpectu quidem ſatis conſtant, paucis tamen circumſtantias illas deſignemus, quas vulnera *ſibi relicta* exhibent, ut avtocratica naturæ reſtitutio, & negotium vitalitatis primo limine innoteſcat.

1) Vulnus *ſimpliciter carnoſum*, *leve* vel *mediocre*,

a) Poſt inflictionem mox dilatatur, & pro differentia vaſculorum, ſimul læſorum, plus vel minus ſanguinis ſtillat.

b) *Hæmorrhagia* poſt aliquam moram ſponte ſua communiter ſubſiſtit.

c) Portio ſanguinis in vulnere reſtitans in *coagulum* & ſenſim in cruſtaceam conſiſtentiam abit.

d) In peripheria *tumor inflammatorius* cum dolore & ardore ſeſe manifeſtat, intercurrentibus non raro motibus febrilibus.

e) Circa quartum circiter diem *materia purulenta* in vulnere apparet; quo tempore tumor inflammatorius & reliqua ſymptomata notabiliter remittunt.

f) Sub hac materia purulenta *nova caro* e vaſculis læſis per totam vulneris cavitatem ſuccreſcit.

g) Cavitas quando expleta eſt, humida illa & tenera novæ carnis portio *ſiccatur*, *cicatrix* inducitur, & vulnus conſolidatur.

2) Vulnus autem *vaſis ſanguiferi capacis*, inprimis *arterioſi*, *inciſi* vel plane *disciſſi*; item *nervi* alicujus vel *tendinis*, avtocraticam hanc reſtaurationem communiter reſpuit.

2. Signa vulnerum *internorum*.

1) Hæc ſunt obſcuriora. Hinc judicatu ſæpe difficile eſt, quænam partes internæ læſæ ſint, & quouſque vulnus penetraverit.

2) Conferendæ ſunt in caſu tali dubio omnes circumſtantiæ, e. g. conditio inſtrumenti, modus læſionis, ſitus vulnerati.

3) Anatomica fundamenta multum lucis hic affundunt & *prognoſin* facilitant. Ex conſideratione enim actionum læſarum; item *[illegible]orum* conditione ſæpius dignoſcitur, quæ-

quænam pars sit vulnerata. De hac re Tabulis sequentibus specialiter agemus.

IV. *CAUSÆ.*

1. Causæ vulnerum omnes sunt *externæ*. Licet enim pars quædam *interior* aliquando rumpatur, dependet tamen hoc a motu violento, exterius facto. Huc pertinent instrumenta.
   1) *Secantia*: e. g. gladii, secures bipennes, cultri, vitra, forfices.
   2) *Pungentia*: e. g. hastæ, pugiones, furcæ, clavi, sicæ, sagittæ, acus, spinæ, dentes.
   3) *Perforantia obtusa*, quæ summa vi intruduntur, e. g. globuli e bombardis vel sclopetis explosi.
   4) *Contundentia*: lapides, mallei, baculi, pugni, flagra, lapsus, oneris vehemens elevatio, vociferatio.
   5) *Corrodentia*: Huc pertinent omnia caustica, in specie etiam ignis.
2. Causas *symptomatum* is, qui negotium inflammationis & maturationis habet perspectum, facile reddet, neque indigebit *Helmontii exotica qualitate*, quæ sub solutione continui simul inducatur, unde labia vulneris indignata æstuent &c. Conf. *Tabula medica de inflammatione.*

V. *PROGNOSIS.*

Hanc *Tabula de lethalitate vulnerum* exhibebimus.

VI. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Generalis.*

Universa vulnerum cura tribus momentis absolvitur: videlicet mundificatione, consolidatione & symptomatum conveniente tractatione.

1. *Mundificatio.* Ad hanc pertinent sequentia.
   1) *Heterogenea* modeste & convenientibus instrumentis e vulnere sunt educenda, e. g. festucæ, tela, globuli &c. de qua operatione inferius agetur.
   2) *Sanguis* in *proximis* poris stagnans & coagulatus est eliquandus, in *pus* convertendus, & successive evacuandus; quod præstant sic dicta *digestiva* & *maturantia.* In hunc finem laudantur:
      a) *Unguentum digestivum* e vitello ovorum, melle, terebin-

binthina, gummi elem., olibani, maſtichis, paratum. Hoc non ſolum ſanguinem, in proximis poris coagulatum, maturat, eliquat, & in *pus* convertit, ſed etiam fibras balſamica ſua virtute roborat, ut per totum naturalem nimius ſanguinis affluxus reprimi, & ſymptomata inde pullulantia averti poſſint.

b) In vulneribus partium *carnoſarum* commode huic unguento admiſcetur modicum *myrrhæ rubræ*, ad lentores mucidos occupandos vel abſtergendos.

c) In vulneribus *anguſtis* & *profundis*, ubi minor affluxus materiæ, minor ſtaſis & inflammatio obſervatur, maxime inſervit *eſſentia balſamica Stahlii*, e myrrha, ſuccino & momento olei terebinthinæ parata. Hæc præſentem corruptionem mitigat, & imminentem impedit. Ardor, quem ſub initium infert, eſt paucorum tantum momentorum.

d) In anguſtis talibus & profundis vulneribus, præcipue quando in certam cavitatem penetrant, *decocta* ex herbis vulnerariis parata, & cum *melle deſpumato* mixta, mundificandi ſcopo infunduntur.

e) In hunc finem præcipue commendatur *tabacus*, qui & in mundificandis & conſolidandis vulneribus efficaciſſimus eſt. Conducit etiam ſuccus *chelidonii*, *milleſolii*; item *liquamen myrrhæ* cum momento *olei hyperici*.

3) *Sanguis* vero *latius* detentus ob *nimium affluxum* eſt diſcutiendus. Chirurgi vocant den Zufluß abwenden. Remedia, quæ in hunc finem adhibentur, *defenſiva* audiunt, e. g.

a) *Emplaſtra defenſiva*, quæ communiter e reſolventibus, lenientibus, diſcutientibus & refrigerantibus parantur. e. g. Emplaſtr. de *ſpermate ceti* cum empl. de *melilloto* remixtum, & eminus circa vulnus applicatum. Item emplaſtrum *diapalmarum*, modice camphoratum.

b) In ſpecie *emplaſtrum de ſpermate ranarum*, vel *liquamen ranarum* cum pulveribus herbarum reſolventium, diſcutientium & leniter ſubadſtringentium, ad formam em-

emplastri redactum, in usum trahitur. e. g. Rad. Vincetox. irid. Florent. Herb. chærefol. sanic. alchymill. ceruss. lithargyr.

c) *Cataplasmata* discutientia cum vino parata.

d) Præ aliis autem discutiunt & defendunt *camphorata*, e. g. Spiritus vini camphoratus, epithemata sicca camphorata &c.

e) Hæc omnia circa vulnus & confinia illius applicantur.

2. *Consolidatio.* Huic quidem energia vitalis sufficit, promovetur autem illa sequente ratione.

1) Facta sufficiente mundificatione remedia balsamica efficaciora, sed temperata, adhibentur, ubi instar omnium esse potest *essentia balsamica Stahlii*, modo descripta, quæ & mundificandi & consolidandi officio fungitur.

2) Vulnere sic satis mitigato, & balsamicis efficacioribus præmunito, usum habet *emplastrum stypticum Crollii*, vulneri immediate imponendum.

3) Si vero & quam diu lenitora illa & segniora digestiva, maturantia, unguinosa adhibentur, emplastrum paulo potentius maturans & leniter trahens applicandum est, v. g. *Empl. de minio nigricans*, vulgo *Norimbergense camphoratum*, e minio & oleo olivarum.

4) Consolidationem claudit *cicatricis* æqualis inductio, quæ obtinetur

a) *Exsiccatione*, imponendo linteum carptum, nullo balsamo humidum, sed siccum, &, si opus sit, pulveres exsiccantes, linteo carpto substratos, e. g. tutiam, mastich. lapid. calaminar.

b) *Constrictione*, quam præstat paulo fortior compressio apparatus deligatorii.

c) Modesto usu *unguent. de minio, emplastr. diapalm. emplastr. grys.*

3. *Symptomatum tractatio.*

1) *Hæmorrhagiæ gravioris* convenientem tractationem exhibet tabula specialis de *hæmorrhagia vulnerum.*

2) *Febres vulnerariæ* tractantur, uti aliæ febres inflammatoriæ. Hic tantum adjicimus, quod moderatus usus *spiritus C.C.*

vel

vel ſalis volat. oleoſi non rejiciendus ſit, præcipue cum *tinct. alcalina* mixti.

3) Suppreſſæ excretiones *alvi* & *urinæ* placide provocandæ ſunt. Nam harum debitus ſucceſſus in vulneribus utiliſſimus eſt. *Abſorbentia*, inprimis *oculi cancri citrati*, vel vino imbuti, cum effectu in hunc finem adhibentur.

4) *Synovia* quomodo tractanda ſit, peculiari tabula docebitur.

5) Ad *ardoris* & *doloris* contemperationem conducunt *abſorbentia citrata*, maxime vero *nitroſa* moderate exhibita

6) *Aëris* injuriæ arcentur per univerſum deligationis apparatum.

B. *Specialis.*

1. In *leviorihus carnoſis* vulneribus, ubi nulla capacia vaſa ſanguifera ſunt læſa, non æque opus eſt medicamentis. Sanguis enim ſi fluxerit ad ſpontaneam ſui ceſſationem, deinde expreſſus & abſterſus ſit, vulnera talia intra exiguum tempus, ſi modo ab aëris injuriis defendantur, ſponte ſua coaleſcunt. *Conf. Cautel.* Ad minimum unguento digeſtivo ſuperſedere poſſumus. Nam ballamica, leni uſu adhibita, omnia hic præſtant, & conſolidationi viam ſternunt.

2. In *profundioribus* vulneribus, ubi vaſa ſanguifera diſciſſa ſunt, ante omnia prudenter æſtimetur tempus, quo fluxus ſanguinis ſiſtendus ſit. Præmatura enim illius cohibitio plus damni, quam enormis profuſio adfert; maxime omnium, quando ſubjectum eſt plethoricum, & læſio ſub vehemente ſanguinis commotione, e. g. ebrietate, iracundia &c. contingit. *Conf. Cautel. & Tab. de hæmorrhagia vulnerum.*

3. Cohibita decenter hæmorrhagia, & abſterſo vulnere per ſpongiam vino calido imbutam, adhibeantur.

1) *Externe digeſtiva* & *defenſiva*, quæ ſub methodo generali num. 2 & 3 ad mundificationem commendata ſunt. Hac ratione materia purulenta cum duro tumore ſenſim decreſcit, & labia vulneris ad naturalem ambitus æqualitatem appropinquant.

(2) *Interne*

2) *Interne* conveniunt discutientia, æqualem sanguinis distributionem promoventia, alexipharmaca temperata.

3) Speciatim in gravioribus talibus vulneribus sub usu mundificantium externorum commendant *decocta* e chærefolio, hedera terrestri, veronica, scordio, alchymilla, pyrola, salvia, hyperico, millefolio. Sed vix necessaria sunt, si modo vulnus externe legitime tractetur.

4. *Labia* quando valde dehiscunt, quod in profundis vulneribus propter tonum musculorum perditum contingit, compressio illorum respiciatur.

1) Per fasciam *incarnantem*. *Conf. tab. III. de fasciis.*

2) Ubi autem hæc locum non habet, per emplastrum *glutinans* Hefft-Pflaster.

3) Vel per ipsam *futuram*. *Vid. tab. de futura vulnerum.*

4) Observetur ubique corporis quies & commodus partis situs, ut musculus ad compressionem magis inclinetur.

5. Quibus omnibus observatis applicetur *essentia balsamica Stahlii*, quæ ulteriori corruptioni resistit, & consolidationem promovet. Satis etiam in ipsos poros penetrat; id quod *pinguia*, quia vulnus humore aqueo & gelatinoso perpetuo sudat, efficere non valent. Non enim nisi odoretenus aliquid agunt. *Conf. Cautelæ.*

6. *Diæta* conveniens, temperata, ubique observetur, abstinendo ab acribus, acidis, spirituosis, iracundia.

VII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Vulnera neque medicinam *directe*, neque chirurgiam vere postulant, sed tantum inspectionem & custodiam Medici atque Chirurgi admittunt. Nam dissoluta resarcire, principii vitalis energiæ incumbit. Ars removet tantum impedimenta.

2. Ita enim v. g. in vulneribus partium *sanguifluarum*, quoniam meatuum continuitas interrupta est, necessario sequitur *stasis*, quæ, ne in corruptionem *putredinosam* immediate ruat, arti incumbit, ut in *suppurationis* genium illam deducat.

3. Pariter ars succurrit *nimiæ profusioni sanguinis*, vulnus defendit ab aëris frigidi nimio concursu, & ab aliis iniuriis. Item

ſubvenire poteſt *labiorum appropinquatione*, quando valde diſſiliunt, &c.

4. Hæc poteſt Medico Chirurgus; *Conſolidatio* autem eſt opus ſolius naturæ. Unde abſurdum eſt, in levioribus vulneribus multum medicari, ſed præſtat hæmorrhegiam, niſi vas ſanguiferum læſum ſit, ſufficienter tolerare, daß es ſich fein recht aus blute, & deinde linteo vulnus deligare, vel plane ſibi relinquere. Emplaſtrum enim quando adhibetur in levioribus hiſce læſionibus, ſuppuratio communiter inducitur, & conſolidationis tempus protrahitur.

5. *Unguentum digeſtivum* uſum habet in vulneribus *profundis*, ubi ſtaſis ſanguinis in poris & meatibus præſto eſt. Uſitatius & optimum conſtat e *vitello ovorum*, pauxillo *mellis* & portione aliqua *terebinthinæ*. *Mel* enim ſuppurationem fortius juvat, unde *trahere* dicitur a vulgaribus Chirurgis. *Terebinthina* in ſubſtantia roborat partes, & reſinoſa ſui parte ſuppurationis velocitatem adjuvat. Non autem magna ejus quantitas in vitello ovi ſolvi debet, alias enim ardorem vehementiorem & maiorem inflammationem provocat.

6. Sed multum ſane intereſt judicare, in quibus vulneribus major vel minor quantitas *mellis* vel *terebinthinæ* ingredi debeat *unguentum digeſtivum*. E. g. in ſimplicibus *carneis* læſionibus major portio requiritur *mellis*, minor autem *terebinthinæ*, & vice verſa. Sed vulgares Chirurgi formulæ ſuæ, quaſi iuratæ, pertinaciter inhærent, & hanc cautelam ſpeculabundis opinionibus, nodum in ſcirpis quærentibus, adſcribunt.

7. Hinc, quando *unguentum* ſuum *digeſtivum* in paulo profundis, & diſſimilares aliquas partes afficientibus vulneribus *diu* continuant, majorem ardorem in vulnere, majorem inflammationem per ambitum, majorem affluxum, majorem acrimoniam, & loco *puris* laudabilis, *ichorem ſeroſum*, denique ulcus *refractarium* certiſſime producunt.

8. Hæc res tanto evidentior eſt in læſionibus partium *exſanguium*, *tendinum*, *ligamentorum*, & hoc nomine *articulationum*. Mel enim his partibus non convenit, ſed concepta fermen-

mentativa acrimonia ſenſum acerbius exagitat, unde fluxus *ſynoviæ* invitatur, & tandem arroſio *ulceroſa*, quæ reſtaurationem reddit difficillimam.

9. Vulnus quando tali inconveniente tractatione in deteriorem ſtatum deductum eſt, & Chirurgus tum demum Medici conſilium efflagitat, ſumma circumſpectione opus eſt, ne calumniam familiarem reportet a Chirurgo: ſe ſua feciſſe, ſymptomata autem graviora, ab acrimonia ſcorbutica producta, internis remediis per Medicum removenda fuiſſe.

10. *Unguentum Felicis Wurtzii* decantatum, jam *fuſcum*, jam *purpureum*, ſola ſacra ancora, irritis aliis, a Chirurgis vulgaribus reputatur, ſed neſciunt, quod talia remedia *abſterſioni* ſeu *moderatæ* tantum *ſepſi* deſtinata ſint, daß der Schade einen friſchen Grund bekomme; Quando autem immoderate illud continuant, acriorem irritationem, tendinoſarum præcipue partium profundiorem arroſionem, ſpaſmorum exacerbationem, fungoſæ carnis excreſcentiam, ubi *oſſa denudata* ſunt, illorum denigrationem, & tandem *cariem* cauſantur.

11. *Heterogenea* e vulneribus educere præſtat ſub initium, niſi prægnantes circumſtantiæ id prohibeant. Quando autem per congeſtionem veluti incarcerata deliteſcunt, lenia *emollientia parco ac prudente* uſu conveniunt, e. g. Emplaſtr. dyachyl. vel *pinguedo leporina*, cum *gummi Arabico* mixta, quæ ſpeciali encomio ſolent commendari.

12. Caveat ſibi & Medicus & Chirurgus, ne in vulnere, *tumore* & *maturatione*, ut vocant, jam affecto, viſitationem manualem, inſtrumentis armatam ruditer inſtituant, ad *heterogenea* inquirenda, vel vaſorum aut nervorum forte læſionem ſcrutandam.

13. Medico-Chirurgus in *profundis* vulneribus negotio *ſuppurationis* quovis modo ſatis faciat; proſpiciendo in primis per remedia vere balſamica, ne illa ſuppuratoria corruptio plus juſto inſoleſcat.

14. Ad *carnem fungoſam* exſtirpandam fugiat quivis cordatus & religioſus Chirurgus *ſeptica* illa, quæ ex *arſenico*, *auripigmento* & aliis venenoſis parantur. In mitiore caſu conducit *ſacha-*

rum, tanquam leniſſimum ſepticum. In caſu majore *alumen uſtum*, *præcipitatus ruber*, in certis caſibus cum *unguento Ægyptiaco* mixtus, & leviter illitus. Quando autem materia auferenda his non cedit, melius eſt, ut per ſectionem auferatur.

15. Ab *ære viridi* & aliis e vitriolo paratis cavendum in partibus *nerveis* & *membranaceis*. Has enim talia ſeptica arrodunt, unde ingentes dolores & gravia alia ſymptomata exoriuntur.

16. *Septica* autem quando cuti illæſæ admovenda ſunt, e. g. in *fonticulis* ponendis, tum communiter *lapis infernalis*, ſeu *cauſticus* ſumitur.

17. De peculiari efficacia & ſecuro uſu *corroſivi Sutoriani* proſtant teſtimonia quædam fide ſatis digna.

18. Ceterum non levem cenſuram meretur *abuſus cauſticorum* atque *ſepticorum*. Vulgares enim Chirurgi non ſatis conſiderant, ubi cauſticis & ſepticis *in genere* verus ſit locus atque uſus, nedum ut in ſpecie de *ſepticis mercurialibus* cogitent, in quibus caſibus utilia ſint. Hæc enim, ſub prudente uſu, in *venereis* affectibus innocentiora, in reliquis vix unquam tolerabilia, quin periculoſa obſervantur.

19. *Potiones vulnerariæ* uti vix unquam abſolutæ ſunt neceſſitatis, ita Chirurgorum familiaris audacia in coquendis illis nudæ empiriæ ſuperſtructa eſt, & bonum effectum ſæpius fruſtatur.

20. *L'eau d' arquebuſade* (aqua vulneraria, a Gallis præcipue per aliquot annos decantata) videtur quidem hanc difficultatem tollere, ſed quoniam Chirurgi aquam hanc domi communiter præparant, effectus, qui dextra præparatione non contemnendus eſt, paſſim fit irritus. Niſi enim herbæ, recentes ac ſucculentæ, ante deſtillationem debite fermenteſcant, omnem bonam ſpem deſtituunt. His accedit imprudens illa opinio, non ſolum Chirurgorum ſed etiam nonnullorum Medicorum, ac ſi aqua hæc præcipuam ſuam efficaciam habeat in portione *ſpirituoſa*, *ardente*, quæ tamen ſcopo vulnerario adverſatur. Magnus certe error verſatur in ſpirituoſis deſtillandis. Quæ enim aquæ

ſpi-

ſpirituoſæ per ſimplicem abſtractionem ſpirituum ardentium præparantur, harum efficacia ita innexa eſt conſiſtentiæ ardenti, ſpirituoſæ, ut ab illa non facile poſſit ſeparari, nam cum aquoſa ſuccedente portione minimum illius amplius ſubſequitur. Quæ autem aquæ præmiſſa fermentatione paratæ ſunt, in his craſis ſulphureo-volatilis, non ſola, ſed cum tenerrima ſubſtantia ſalina ſubagitata, adeoque etiam aquoſitati adhuc ſociabilis, reperitur.

21. *Tempus conſolidationis* uti in reliquis caſibus chirurgicis, ita præcipue etiam in vulneribus exſpectandum eſt. Hinc vanum eſt, variis medicamentis inſolitam illorum reſtaurationem accelerare velle. In genere ſuccedit hoc negotium optime in junioribus & ſanis, ſegnius in annoſis & valetudinariis; difficilius in fœminis, præcipue gravidis.

22. Chirurgus *conſolidationem* promovet, dum vulnus remediis mundificantibus & manuali exterſione *æqualiter* purum conſervat. Quando autem *maxima* pars vulneris ulceroſa & ſinuoſa impuritate inquinata eſt, tum fit *ſuperaccretio*, quam vulgo *carnem luxuriantem* & *fungoſam* vocant. Hæc mirifico interdum impetu increbeſcit, &, ſi durior facta, exſtirpatio illius multum negotii faceſſit. E contra ſi *parva* tantum portio impura relinquitur, tum foramen præmature conſolideſcit, & ex retenta pauca corruptela pullulat nova collectio, e qua cum multo dolore ac moleſtia idem affectus non ſolum recrudeſcit, ſed importunioribus fere ſymptomatibus ſtipatur.

23. Caveat ſibi Chirurgus, ne naturam, conſolidationi debitæ incumbentem, in hoc opere turbet. Hac enim ratione non ſolum præter neceſſitatem patiens affligitur, ſed etiam conſolidationis deformitas & cicatricum multo major nævus ſuccedere obſervatur. Non mirandum eſt in talibus caſibus, ſi patiens *ignorantiam* Chirurgi pro *fraudulenta* & turpem quæſtum reſpiciente *malitia* declaret.

24. In vulneribus *latioribus*, *extenſis*, conſiderandum venit, num *oſſa* forte denudata ſint. Si enim ita denudata relinquuntur, ex aëris commercio deturpationem concipiunt. Occupatur hoc damnum per labiorum diſtentorum compreſſionem. *Conf. methodus.*

25. *Remediis balſamicis* non omnis quidem efficacia, novam carnem generandi, denegatur, ſtupenda autem conſolidandi virtus, quam de nonnullis prædicant, non eſt credenda, e. g. de *Symphyto majore* dicunt, quod folia ejus, aqua fervida ad mollitiem cocta, & vulneribus impoſita, conſolidationem eorum repente promoveant, daß ſie das Rind-Fleiſch im Topf zuſammen heilen ſollen. Idem ſentiendum eſt de *hyperici* efficacia.

26. *Herbæ nicotianæ* efficaciam conſolidantem ſub *methodo* jam laudavimus, licet acredine quadam conjuncta ſit, & ſenſibilitatem inducat; ſic & *beta*, ſi aqua fervida ei affunditur, abgebrühet, vel ad mollitiem coquitur, efficacia ſatis præſente vulnerum promovet conſolidationem.

27. *Eſſentia balſamica Stahlii* aliis qualibuscunque ſpecioſis præferenda eſt. Nam putredini potenter reſiſtit, & nimium affluxum reprimit. Communiter paratur ex eſſentia *myrrhæ* & *ſuccini* mediante ſpiritu vini rectificatiſſimo. Additur his momentum olei *terebinthinæ*. *Camphoram* addere non ſuadetur, ob vehementiſſimum, quem excitat, ardorem. *Eſſentiam* autem *ariſtolochiæ veræ*, ex extracto paratam, addere, commendat Practicus quidam fide dignus.

28. Pro diverſa autem vulneris conditione diverſe etiam miſcenda eſt hæc *eſſentia*. Læſiones enim partium *carnoſarum* magis admittunt uſum *eſſentiæ myrrhæ*. Vulnera autem partium *exſanguium*, *membranoſarum*, *tendinoſarum* & *glanduloſarum* requirunt magis calidiora, ſubtiliora balſamica, nervina moderata, inter quæ *eſſentia ſuccini* & *ſpiritus terebinthinæ* principatum tenent. *Gummi elemi* eſt etiam egregiæ utilitatis in partibus talibus nervino-membranoſis.

29. Diluceſcit inde, quam facile error committi poſſit cum optima licet medicina, ſi differentia partium prætermittatur. Nam ſi in *carnoſis* læſionibus de eſſentia *ſuccini* & ſpiritus *terebinthinæ* mixtura multum ingreditur, major incaleſcentia & inflammatio producitur. Unde in talibus vulneribus vel prorſus omitti, vel moderatiſſime miſceri debent.

30. E contra in læſionibus *exſanguibus* majore quantitate eſſen-

tia

tia *ſuccini*, minore *myrrhæ* adhibenda eſt. Et cum alias *decem* guttæ olei terebinthinæ, unciæ dimidiæ balſami miſcendæ, ſufficiant, hic *viginti* vel *triginta* admiſceri poſſunt. Et licet talis portio non penitus ſolvatur, ad uſum tamen, concuſſione prægreſſa, ſubigi ſemper poteſt.

31. *Mixtura hæc balſmica* non ſolum *æqualem* læſæ partis puritatem procreat, ſed ſatis etiam occupat ſymptomata, quæ læſionibus *exſanguibus* ſupervenire poſſunt, nempe dolores ſpaſticos, vibrativos, palpitantes, imo ipſos motus convulſivos, qui alias ſæpe lethales fiunt. Unde periti Chirurgi monent, ut tendo, *ex parte* tantum vulneratus, ſi convulſiones metuendæ ſint, *penitus* diſcindatur, & ita unius partis motus potius lædatur, quam patiens jugu-letur.

32. A *pinguibus* & *unguinoſis craſſis* in omnibus vulneribus & quibuscunque partium *exſanguium* ſolutionibus abſtinendum eſt. Nam rancida ſua corruptela ad ulcerationem vulnera diſponunt.

33. *Balſamum Peruvianum* & *Copaivæ* a recentioribus loco *noſtratium* adhibentur. Sed licet illorum efficacia non rejicienda ſit, docet tamen frequens obſervatio, quod præ ſuccino, myrrha & terebinthina nullam habeant prærogativam. Cavendum inſuper eſt ab uſu illorum prodigo, inprimis *Peruviani*. Imo in omnibus partium ſolidarum, carnoſarum, ſanguifluarum affectibus, cum aliquo ſanguinis infarctu, tumoribus, apoſtematibus ſtipatis, ab illis abſtinere præſtat. Calorem enim & exæſtuationem ad craſſum adeo ſenſum augent.

34. Quando læſiones *exſangues* in ulcus tranſeunt, tum fiunt admodum ſenſibiles. Unde uſus acriuſculorum balſamicorum non eſt ſuadendus, ſed præſtat *balſamum Peruvianum* diſtemperare cum ovorum vitello, qui recipit reſinoſa, ut in liquorem fundi poſſint. Poteſt etiam in tali caſu *eſſentia balſamica Stahlii* mediantibus carbonibus inſpiſſari, ut ſpiritus vini, qui ardorem producit, exhalet, & *extractum* reſinoſum *myrrhæ* & *ſuccini* remaneat; quod addita una vel altera guttula *olei terebin-*

binthinæ cum *vitello ovorum* in oleaginoſam conſiſtentiam ſubigi, & deinde ſine ſenſu applicari poteſt.

35. *Vulnus arteriæ* tantum inciſæ, non autem plenarie diſſectæ, quando neque *immediatam* arteriæ compreſſionem, neque etiam *mediatam* (ſupra vulnus verſus cor) admittit; inſuper etiam uſum ſpiritus vini rectificatiſſimi reſpuit, præſtat tum arteriam plane diſſecare, quam ut patientis vires per hæmorrhagiam incompeſcibilem exhauriantur, & vulnus per *acida coagulantia* aut *nuda adſtringentia* totum depravetur. *Uſtio arteriarum*, inciſarum tantum, nunquam concedatur. Omni enim rationi repugnat, & experientia docet, quod hoc modo arteria nunquam conſolidetur. *Conf. tab. de hæmorrhag. vulnerum.*

36. Vulnus quod nullam *hæmorrhagiam* habet ſuccedentem, & cujus labia repente concidunt, uti admodum periculoſum eſt, ita tanto magis expoſcit artificialem ſanguinis ventilationem. Et quoniam in loco vulnerato, vel circa confinia illius, futuro tempore motus congeſtorii rhevmatici, imo inflammatorii, levi occaſione evenire ſolent, venæ ſectiones circa æquinoctia inſtituantur neceſſe eſt.

37. Efficacia balſamicorum dependet a particulis reſinoſis per ſpiritum vini attenuatis. Hinc quando talis eſſentia balſamica immittitur vulneri, e quo intra 3-4 horas nil ſanguinis effluxit, hæmorrhagia denuo prodit, manifeſto indicio, quod quaſi in momento reſolvat & colliquet.

38. In vulneribus, præcipue gravioribus, *diæta* temperata neceſſaria eſt. Pathemata animi periculoſas pariunt turbas. Potus frigidus, cibi dyſpepti, alvi ſiccitas, refrigerationes manifeſta pariunt incommoda. Præcipue abſtinendum eſt a vinoſis & acidis in vulnerum inflammationibus.

39. Vulnera, ad minimum transverſum pollicem, profunda hoc habent peculiare, ut ob tonum fibrarum læſum offerant

ferant aſpectum, ac ſi portio quædam exciſſa ſit. Talia ab *aëre* quam maxime ſunt muniенda. Quod enim aëris injuriæ vulneri noceant, omnes auctores uno quaſi ore teſtantur; quamquam, ſi læſio de reliquo recte tractetur, damnum inde reſultans maximi non ſit momenti.

40. De vulneribus *ligandis* adhuc monendum eſt, ne nimia ſtrictura influxus ſanguinis ſupprimatur, ſtaſis augeatur, motus inflammatorius legitimus impediatur, & ſphacelus inducatur. Chirurgi dicunt: der Schade iſt erſtickt.

41. *Paracelſus*, tanquam primarius Patronus *aſtronomicæ* medicinæ & chirurgiæ, multa ſcribit de vulneribus, mala conſtellatione inflictis, & peculiari ratione tractandis. Sed hæc ſuo loco relinquimus.

TABULA LIII.

DE

VULNERIBUS CAPITIS.

I. *DIFFERENTIA.*

1. Sufficere quidem poſſent ea, quæ de vulneribus in genere præcedente tabula dicta ſunt, ad quaslibet læſiones violentas, in corpore contingentes, tractandas; quoniam autem non pauca vulnera in certis corporis partibus eveniunt, quæ ſpecialem plane evolutionem & certas encheireſes expoſcunt, neceſſarium erit de his in ſpecie dicere, & generalem vulnerum tractationem ſpecialibus notis illuſtrare.

2. Itaque tractabimus hac tabula *capitis* vulnera, ubi conſideranda veniunt

A. Vulnera capitis, *ſtricte* dicti, quæ ſunt.

a) Vel externa, in quibus cutis tantum, muſculi & pericranium læduntur, cranio integro manente.

b) Vel *interna*, ubi cranii multiplices fracturæ, cum meningum & cerebri vulneribus occurrunt; de quibus ſequentia notanda ſunt.

c) *Hippocrates* quintuplices cranii læſiones obſervavit, quæ ſunt

α) *Rima*, ſeu *Fiſſura.*

β) *Contuſio*, ſeu *Colliſio.*

γ) *Depreſſio*, ſeu *introceſſio.*

δ) *Sedes* ſeu *Veſtigium.*

ε) *Contrafiſſura*, ſeu *Reſonitus.*

d) Recentiores fecerunt ſubdiviſiones, & modo octo, modo duodecim, modo plures ſpecies hujus læſionis tradunt.

e) Omnes hæ læſiones commodiſſime ad tres generales claſſes reducuntur, nempe ad cæſiones, fiſſuras, & contuſiones.

α) *Cæſiones* ſunt minimæ cranii læſiones. Nam ſine trepanatione poſſunt curari: Quatuor ſpecies complectuntur, quæ ſunt

1) *Sedes* ſeu *veſtigium* græc. *hedra*, quando cranium mediante inſtrumento acuto perpendiculariter ita læditur, ut veſtigium illius inſtrumenti manifeſte appareat.

2) *Exciſio*, *Inciſio*, græc. *eccope*, gradu tantum a ſede differt, & exiguam modo læſionem deſignat.

3) *Præciſio*, *Diſſectio*, græc. *diacope*, deſignat talem læſionem, in qua portio cranii oblique & a latere inciditur, ita tamen, ut altera ſui parte cranio adhuc adhæreſcat.

4) *Dedolatio*, græc. *apoſkeparniſmos* (ab ἀπὸ, & σκεπαρνὸς dolabra) quando portio cranii ita abſumitur, ac ſi dolabella complanatoria remota eſſet.

β) *Fiſſuræ* tres ſpecies ſub ſeſe comprehendunt, quæ ſunt

1) *Trichiſmos* (a θρὶξ capillus) eſt exiliſſima & capillaris quaſi fiſſura, quæ viſum ſæpe fugit.

2) *Ri-*

2) *Rima*, græc. *rogma*, denotat visibilem latis fissuram, in qua cranium instar vasis testacei finditur, licet naturalem suum situm servet. Ulterius se extendit fissura, quam in illam regionem, quæ ab instrumento tacta est; qua circumstantia etiam se distinguit ab *incisione*: Differt gradibus: aliquando enim externam tantum tabulam, aliquando utramque penetrat. Imo evenit nonnunquam, ut externa tabula maneat illibata, cum interna findatur. Porro alia rima est longa, brevis alia, alia obliqua.

3) *Resonitus* seu *Contrafissura*, quando cranium in latere opposito finditur. Duplicis generis est: Modo enim latus, quod plagam accepit salvum manet, modo simul fissuram patitur. Non sine ratione *infortunium* ab *Hippocrate* appellatur. *Verduckius* & alii *contrafissuram* negant, innixi hac ratione, quod cranium e pluribus ossibus conflatum sit & futuras habeat, ultra quas fissura progredi non possit. Sed in adultis ossa illa ita compacta sunt, ut unum quasi os continuum constituant. *Ammannus Dissertat. de resonitu* octo modos recenset, quibus fieri possit contrafissura.

γ) *Contusiones.* Harum quinque sunt species

1) *Collisio*, depressio, contusio, græc. *thlasis*, designat simplicem contusionem & introcessionem cranii, sine visibili fissura. Contingit vix in alia, quam infantili ætate, & communiter sine trepanatione curatur

2) *Illisio* græc. *enthlasis*, quando cranium in plura fragmenta secedit: Hæc læsionis species κατ' ἐξοχὴν fractura appellari potest.

3) *Decessio* græc. *Ecpiesma*, quando fracti ossis festucæ, introrsum propulsæ, cerebri meninges premunt aut pungunt.

4) *Fornicatio*, *Testudinatio*, græc. *Camarosis* (a καμάρα,

fornix) quando partes fractæ instar fornicis vel testudinis attolluntur.

5) *Appropinquatio*, græce *engissoma*, quando una festucæ extremitas duram matrem penetrat, altera autem extrorsum prominet, unde germanice vocari solet: Eine Zug-Brücke.

B. *Vulnera faciei*, e.g,

a) frontis
b) musculorum temporalium
c) palpebrarum
d) oculorum
e) aurium
f) nasi
g) genarum seu buccarum
h) linguæ
i) menti.

II. *SIGNA.*

Vulnerum *externorum* signa per se satis constant; illa autem, quæ ipsas cavitates penetrant, sagacissimum sæpe anatomicum judicium fugiunt.

Interea tamen nonnulla, quæ ab auctoribus ad diagnosin vulgo traduntur, huc transscribemus. Sunt hæc

A. *Generalia*, & hæc

1. Vel *rationalia*, quæ desumuntur

1) Modo a *viribus* & robore illius, qui percussit
2) Modo a *situ* illius, qui percussus est.
3) Modo ab *instrumentis*, quibus percussio facta est, e. g. a figura, substantia, acie, crassitie.
4) Modo a *symptomatibus*, læsioni supervenientibus, quæ sunt

a) Oculorum rubor.
b) Vertigo tenebricosa.
c) Singultus.
d) Motus impotentia.
e) Somnolentia.
f) Capitis gravitas.
g) Aphonia.

h) Men-

h) Mentis abalienatio, memoriæ & imaginationis læsiones.

5) Modo a certis *excretionibus* e. g.

a) quando portio meningis vel cerebri ex ipso vulnere excernitur.

b) quando vomitus bilioſus obtingit.

c) quando fæces alvinæ præter voluntatem dejiciuntur.

2. Vel *ſenſualia*, quæ agnoſcuntur.

1) Quando æger vel adſtantes ſtridorem oſſis fracti in ipſo percuſſionis momento audiverunt.

2) Quando *inæqualitas* oſſis percipitur, & quidem mox poſt læſionem, antequam integumenta tumefiant.

3) Quando capilli ab inſtrumento, non acuto, ſed rotundo, etiam disciſſi & divulſi ſunt, quippe quod ſignum certiſſimum.

4) Impedita *maſticatio* & apprehenſio duriorum corporum.

5) In cranio denudato *ſpecillum*, extra ſuturarum locum, aſperitatem monſtrat. Caveatur autem ne *ſutura* pro *fiſſura* habeatur.

6) Quando Oſſi cranii *atramentum*, vel alius liquor coloratus ſuperinducitur, & poſt aliquot horas illud raditur, tunc, quod fiſſum eſt, tinctum manet.

7) Notandum autem, quod plurima horum ſignorum, licet ſimul ſumantur, non ſint infallibilia.

B. Specialia.

1. *Meningum* & *Cerebri læſiones.*

1) Hæ vel ſatis pateſcunt per foramen vulneris

2) vel colliguntur e gravibus ſymptomatibus, nempe febre acuta inflammatoria, deliriis, inquietudine, vultu obſcuro vel torvo, oculis hinc inde motis, ſurditate, doloribus inſignibus, (qui adductis maxillis exacuuntur) nauſea, vomitu, ſingultu. Confirmantur hæc omnia, ſi portio cerebri e fractura erumpat.

3) Hæmorrhagia narium, poſt gravem capitis læſionem, habetur quidem vulgo pro ſigno apertionis vaſorum ſanguiferorum *intra cerebrum*, ſed obſtare videtur *dura*

mater, quæ os cribriforme investit, & hinc sanguinem, intra calvariam contentum, ad nares non permittit. Dependet potius talis hæmorrhagia a diffractis sinuositatibus ossium cranii & vasis ibidem ruptis.

4) His signis addimus *Hippocratis Aphorism.* 58. Sect. VII. Quibus cerebrum concussum fuerit, necesse est, eos statim mutos fieri. Item *Aphor.* 50. sect. VI. Quibus perscisum fuerit cerebrum, his necesse est febrem & bilis vomitum supervenire.

2. *Cranii fractura* species omnes licet optime explorari possint oculis & digitis, placet tamen de his etiam nonnulla specialia signa suppeditare.

1) *Insignis* Cranii *fractura* concluditur.
a) Prolapsu in terram, siue sensu, statim post ictum.
b) Rejectione excrementorum præter voluntatem.
c) Vertiginosa capitis afflictione.
d) Vomitu bilioso.
e) Excretione sanguinis per os, nares, aures, imo interdum plane oculos.
f) Elevatione illius vel depressione præter naturam, tactu digitorum percipienda.

2) De *fissura* quæ vulgo signa suppeditantur, non ubique sufficiunt. e. g.
a) Sensatio molesta a motu tremulo funiculi vel clavis, dentibus comprehensi.
b) Impotentia nucem avellanam dentibus diffringere.
c) Emplastri impositi exsiccatio.
d) Exploratio per *specillum*, quæ peritissimum chirurgum fallere potest.
e) Atramenti illinitio & absterso, quæ a *Celso*, specillum rejiciente, commendatur.
f) *Puncta alba Fallopii*, nempe maculæ, quæ eo loco, ubi cranium contusum est, apparere debent, etiam fallunt, præcipue quando in ipsis *futuris* vulnus est, ubi difficillimum, fissuram dignoscere. *Hippocrates* pro candore suo non erubescit confiteri, se cum vulnerati pernicie errorem hic commisisse. Vid. lib. V. epidem.

g) Quan-

g) Quando cranii *fissura* tam profunda est, ut *meninges* cum *cerebro* vulnerentur, tunc peculiare signum est, quod dolor quam maxime urgeat (præcipue si a fragmento quodam ossis pungantur) propter exquisitam meningum sensationem.

3. *Fragmentorum & festucarum* præsentiam indicare solent, Scotodinia, dolores acuti, vomitiones, febris, sopor, torpor, paralysis, delirium. Nonunquam fractura cum sonitu percipiendo, testæ figulinæ instar, contingit.

4. *Locum sanguinis effusi detegunt.*

1) Conspicuæ læsiones cutis & cranii.

2) Ipsi subinde patientes. Licet enim sine sensu jacere videantur, sæpius tamen locum, admovendo manum, designant.

3) Si autem horum nihil appareat, emplastrum emolliens universo capiti imponendum, sacculisque calidis tegendum jubent. Hæc si post aliquot horas removeantur, & tumor, rubor atque mollities in loco quodam appareat, est ille læsionis.

5. Obsignamus signa fracti Cranii, cum iis, quæ *Celsus* habet Lib. VIII. cap. 4. Ubi calvaria percussa, protinus requirendum est, num bilem is homo vomuerit, num oculi ejus obcœcati sint, num Obmutescentia, num per nares auresve sanguis effluxerit. Hæc enim non, nisi osse fracto, eveniunt.

6. *Contrafissuræ* signa specialia recensetPaulus Ammannus Dissert. de *resonitu* cap. 3. §. 45, quæ tamen fracturæ species cognitu admodum difficilis est.

III. *CAUSÆ.*

Causæ horum vulnerum sunt.

1. Varia instrumenta, diversa ratione applicata, quorum respectu tot modis causæ differunt, quotuplicia sunt instrumenta. Dividuntur autem communiter in

a) secantia.

b) Pungentia.

c) Contundentia.

2. Quælibet alia corpora dura & gravia, quæ utplurimum contun-

tundunt, sive capiti illa immineant, sive caput ad illa allidatur.

IV. *PROGNOSIS.*

1. Nulla *fractura Cranii* periculo vacat, quod *Hippocrates* in proëmio Lib. de Vulneribus bene monuit.
2. Periculosior est, si utraque illius aut interna saltem lamina fuerit fissa, quia vasorum in *diploë* & sub cranio rupturam portendit.
3. Minus periculum est, si *sedes* sit aut *fissura lata* & *ampla*.
4. Majus, si sit *angusta* fissura.
5. Adhuc majus si sit *Contusio* ac *Depressio*, utpote membranas & cerebrum premendo & pungendo afficiens.
6. *Contrafissura* pariter, ob difficilem sui dignotionem, & hinc medelæ neglectionem, periculosa est.
7. Periculosa est, quæ in *ossibus temporum* fit, propter musculi incisionem & cerebri vicinitatem arctiorem.
8. Porro, quæ in *bregmate* aliquo fit, propter eandem vicinitatem, & quia cerebrum perpendiculariter subjectum est.
9. Item, quæ in *futuris* vel prope futuras est, propter duræ matris lacerationem, atque hinc cerebri majorem commotionem.
10. Paululum minus periculosa in *occipite*. Licet enim hic quoque cerebrum sit copiosum, os tamen crassum est, & adsunt viæ per nares, aures, pro expurganda materia, quod non contingit in syncipite.
11. Ita periculosa quoque est, quæ tempore admodum calido vel humido contingit. Hæ enim circumstantiæ ad putredinem magis disponunt.
12. Quo spectat certarum regionum & climatum conditio. Quæ enim e. g. facile curantur in Britannia, Batavia, Polonia & Scotia, illæ læsiones curatu difficiles sunt in Gallia, Hispania & aliis calidis regionibus.
13. Periculosior est fractura, quando plura perseverantia, aut post aliquot demum dies supervenientia symptomata illam comitantur, præprimis aphonia & apoplexia. Alienatio autem mentis & motus privatio, nisi alia accedant symptomata, haud semper lethalia existunt;

Fe-

14. Febris, quæ tertio die emergit, non adeo periculosa est, quam quæ post septimum diem contingit, quia illa suppurationem, hæc putredinem portendit, nisi forsan ab erysipelate, vel præsente, vel imminente illa exoriatur.

15. Periculosissimum, si labia vulneris pallida, livida & arida fiant.

16. Item si os lividum aut nigrum simulque asperum evadat, quia mortificationem harum partium & subjacentis cerebri designat.

17. Quando nulla excrementa sive crassa, sive tenuia, excernuntur, aut sponte effluunt, mors instat.

18. Si pustulæ per linguam oboriantur, & lingua præ siccitate findatur atque denigretur ex acris saniei per palati foramina in linguam delapsu, raro evadunt ægri.

19. Si difficultas respirandi superveniat, periculosum, non solum forsan quod juxta *Parœum* musculorum thoracis actio videat ir turbata, sed quod, annotante *Marchette*, materia purulenta ad thoracis, imo abdominis viscera a capite defluat.

20. Ita etiam si sanies e *diploë* sudet.

21. In infantibus plus periculi alit, quam in adultis, utpote quorum cerebrum mollius corruptioni non facile resistit.

22. In Senibus periculosiores sunt ejusmodi affectus, quam in junioribus & robustis.

23. Licet autem cranii fracturæ periculosæ sint, multo tamen periculosiora sunt *meningum* & *cerebri* vulnera, propter innumera vasa & utriusque membranæ exquisitum sensum.

24. Plura de hac re videantur *tabula de lethalitate vulnerum.*

V. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Generalis.*

1. *Levia* capitis vulnera, nempe læsio tantum *cutis* & *pericranii*, minime leviter tractentur. *Hippocratis* enim elogio minimum hujus partis vulnus, quando neglitur, fit periculosum.

2. *Capilli*, ubi præsto sunt, in qualicunque læsione protinus

abradantur, ut abſterſio vulneris perpetrari & remedia topica eo commodius applicari poſſint.

3. *Hæmorrhagiæ* ratio habeatur ſecundum regulas, *tabula de hæmorrhagiis vulnerum* traditas; notando ubique, quod, quo magis plethora imminuatur, eo certius gravia ſymptomata occupentur.

4. Ipſi vulneri *balſamica Stahlii Eſſentia*, pro conditione partis affectæ mixta, applicetur. *Emplaſtrum Stypticum Crollii*, vel *emplaſtr. de betonica*, præcipue cum *tacamahaca* & *balſ. Indic.* mixtum, imponatur, & in peripheria diſcutientia camphorata adhibeantur.

5. *Aer frigidus* a vulnere arceatur; id quod *ſacculis*, e diſcutientibus & roborantibus v. g. H. ſerpilli, betonicæ, ſalviæ, Origan, roriſmar. majoran. flor. lavendul. ſpic. nard. roſar. paratis, vino calido coctis & expreſſis, commode obtinetur, ſubjuncta juſta deligatione.

6. *Alvus* per clyſteres emollientes, vel leniſſima laxantia, ſemper aperta ſervetur, alias motus ſanguinis congeſtorius ad caput major contingit, & ſtagnationem atque ſtaſin inflammatoriam facile cauſatur.

7. Vulnus quando convenienter eſt depuratum, *labia* illius emplaſtro glutinante & conſolidante conſtringantur, ita quidem, ut caro carni, cutis cuti reſpondeat, & hac ratione eo melius claudantur.

B. *Cura ſpecialis.*

1. *Tegumenta Capitis communia*, ſi læſa ſint, communi methodo tractentur, nempe.

1) Primis diebus digeſtivis lenibus mundificatio reſpiciatur.

2) Deinde per eſſentiam Vulnerariam conſolidatio promoveatur.

3) Denique *plumaceoli* tantum *ſicci* imponatur.

2. *Pericranii* ſimplex læſio eodem modo tractetur. Quando autem *cranium* per eandem denudatum eſt, lamina illius *exterior*, quia a vaſis pericranii nutritur, facile abit in corruptionem, & tandem a reliqua cranii ſubſtantia ſeparatur. Ad hoc cavendum commendant auctores cranium ad *diploën* usque multis foraminulis perforandum, ut ex illis

nova

nova vasa sanguinea, novum pericranium formantia, procrescant, & cum tegumentis cranii, concrescant.

3. *Contusio capitis*, coagulato sanguine conspicua, exposcit *discutientia*; vel, si hæc nihil efficiant, *maturantia*. Collecto pure apertura satis ampla sit, ne effluxus impediatur. Hac enim ratione partes subjacentes facile in corruptionem abeunt, & febris inflammatoria provocari potest.

4. *Depressio cranii simplex* & cum *fractura*.

1) *Simplex in infantibus* communiter observatur, & elevatur.

a) Applicatione *cucurbitulæ majoris*; sub qua operatione os ac nares obturare solent, ut cerebrum, in altum pressum, elevationem promoveat.

b) *Emplastro glutinante*, funiculis prædito, quod repide aliquamdiu applicatur, &, si prima tractatio frustra fuerit, repetitur.

c) *Terebra*, prioribus remediis non sufficientibus, separata prius cute, modeste Cranii, non utraque, sed una tantum tabula perforanda est.

d) In *exigua* depressione, absentibus gravibus symptomatibus, non opus est elevatione, sed sufficiunt sacculi resolventes, ad contusionem discutiendam.

e) *Pulvis Sternutatorius* in depressione cranii communiter laudatur, a nonnullis autem, tanquam cerebro infensus, rejicitur.

2) Cum *fractura* in *adultis* plerumque contingit, ubi frusta depressa elevantur.

a) *Elevatorio*, præsente nempe apertura.

b) *Terebra*, absente apertura, frusto depresso caute applicatur, cutis autem prius separatur.

c) *Hildani elevatorio tripodi*, si ossa proxima etiam fracta sint, in quo casu terebra non habet locum.

d) *Trepanatione* in loco proximo instituenda, quando frustum aliquod plane solutum est, ubi neque *terebra* neque *elevatorium* locum habet. Raro opus est laboriosa tali operatione. Frustum, quod intercedit foramen perforatum & locum affectum, post operationem mediante *scalpro* & *malleolo* removetur, ut per

talem aperturam *elevatorium* applicari, & fruſtum depreſſum extrahi poſſit.

3) Facta elevatione, commendant applicare *laminam* quandam *metallicam*, ad novam depreſſionem cavendam.

4) Ceterum affectus tractatur ut moris & ſuperius jam indicatum eſt, nempe impuritatum abſterſione, heterogeneitatum eliminatione, & conſolidantium applicatione.

5. *Sedes* ſeu *Veſtigium.*

1) *Hæmorrhagia* decente modo ſiſtatur, in quem finem prima deligatione *plumaceolo* vulnus expleatur.

2) Abſterſa materia, *halſamica Eſſentia Stahlii* plumaceolus imprægnetur & imponatur.

6. *Fiſſura* ſeu *Rima.*

1) Si viſum fugiat, vulnerato os & nares claudantur.

2) Deinde omni conatu halitum patiens exſpirer.

3) Sic aër occluſus prorumpit, & humorem per cranii fiſſuram eliminat, ſimulque indicat, utrasque laminas eſſe perforatas.

4) Fiſſura *magna*, quia exitum concedit ſanguini vel aliis humoribus ibi detentis, non indiget *trepanatione.*

5) *Anguſtior* autem, & ubi ſymptomata per 3 - 4 dies urgent, trepanationem expoſcit, niſi ſanguis extravaſatus *ſaccu-lis diſcutientibus* mox auſcultet.

6) In leviore caſu, ſymptomatibus non adeo diris ſtipato, *perforatio* illa, de qua ſub *pericranii* læſione ſuperius diximus, ſecurior erit quam *ſcalptura*, veteribus & quibusdam recentioribus in levioribus cranii fiſſuris & contuſionibus familiaris.

7) Reliqua, quæ *trepanationis* negotium circumſtant, ſuo loco videantur.

7. *Contrafiſſura.*

Hæc ejusdem cum *fiſſura* eſt indolis & tractationis, ſic etiam ipſa cerebri vulnera dictis methodis tractantur.

8. *Extravaſatio ſanguinis.*

1) Hæc uti cum multis ſuperius allegatis affectibus conjuncta eſſe poteſt, ita peculiarem meretur conſiderationem.

2) De-

2) Detecto læsionis loco, uti sub *signis* diximus, *discussio* sanguinis sequente modo tentetur.

a) *Venæsectio* revulsoria largiter instituatur, & pro re nata repetatur.

b) *Purgans* efficax derivandi scopo postea propinetur.

c) *Diluentia* congrua exhibeantur.

d) *Clysteres* stimulantes subjungantur.

e) Loco affecto emplastrum de *betonica* correctum applicetur.

f) Huic *sacculi* discutientes, superius descripti, vino cocti & expressi, calide sæpius imponantur.

g) Naribus *sal* quoddam *Volatile* subinde admoveatur, excitandi & discutiendi scopo.

3) Discussio autem si hac ratione non obtinenda sit, sed symptomata potius vehementius urgeant, *trepanatio* mature instituatur.

9. *Vulnera frontis.*

1) Labia contrahantur emplastro *glutinante*, adhibito simul, si gravius sit vulnus, pulvere *sarcocollæ*, vel gumm. *Arabico* vel Tragacant. vel rad. consol. majoris.

2) Huic imponatur Empl. *styptic. Croll*

3) *Fascia uniens* seu *incarnans*, nisi vulnus transversim inflictum sit, applicetur. *Vid. tab. de fasciis.*

4) Reliqua tractentur ut moris est.

10. *Vulnera musculorm temporalium.*

1) Quia hi musculi, quoad externam sui partem, velantur *pericranio*, quod inflammatum *meninges* & *cerebrum* mox in consensum trahit, & spasmos, convulsiones, lipothymias, causatur, satis periculosa est illorum vulneratio.

2) Insignes etiam & ægre compescendæ hæmorrhagiæ inde oriuntur, si vasa arteriosa discissa sint.

3) Si totus musculus perforatus sit, paralysin producit *maxillæ inferioris.*

4) In cura bene consideretur læsæ partis conditio, & si *nervus temporalis* vulneratus sit, plus de essentia succini atque oleo terebinthinæ, minus autem, vel plane nihil de essentia myrrhæ adhibeatur,

5) Si vero mulculus leviter tantum læsus sit, myrrhæ essent. præponderet.

6) Interne non negligantur antispastica, nervina, cinnab. cran. human. lumbric. terrestr.

7) Multi quidem auctores contendunt, musculos temporales, in casu abscessus, ibidem aperiundi, secure incidi posse, sed alii valde id perstringunt, profundam incisionem negant & superficialem tantum, atque insuper secundum fibrarum ductum institutam, probant

11. *Vulnera palpebrarum.*

1) Quando transversim palpebræ discissæ sunt, oculus neque claudi neque aperiri potest.

2) Ad oculum usque quando penetrat læsio, ægre consolidatur; ob substantiam membranaceam & continuum humorum affluxum.

3) *Hildano* testante hemicrania & coecitas ab hac læsione provenire potest.

4) *Suturæ* hic minus conveniunt, ob exquisitum sensum, quo membranosæ hæ partes præditæ sunt.

5) *Balsamicis temperatis* cura absolvitur, abstinendo a pinguibus & acribus.

12. *Vulnera oculorum.*

1) Gradu differunt. Alia enim intra tunicas adhuc subsistunt, alia ipsam oculi cavitatem penetrant, & humorum effusionem causantur.

2) Quæ tunicas tantum penetrant, facilius restituuntur.

3) *Humorem aqueum* naturam restituere posse per *ductus Nuckianos*, auctores testantur. Ante autem illius restitutionem atrophica oculi constitutio & visus perditio inducitur.

4) Quando autem solidiores humores, nempe *crystallinus* & *vitreus* effusi sunt, nulla spes restitutionis eorum affulget.

5) In *tunicarum* tantum læsione, uti & humoris *aquei* effusione, restitutioni inserviunt.

a) *Linimenta balsamica* ab acredine libera, virtutis abstergentis & consolidantis, quo nomine laudem meretur

tur *albumen ovi* cum *aqua roſarum* conquaſſatum, cum terra quadam, e. g. bolo armena, remixtum, & mediante pluma illitum.

b) Præſente inflammatione momentum camphoræ adjicitur, ſpiritus illius, linteo quadruplicato tepide inſtillatus, exterius applicatur, ad inflammationem vel cavendam vel diſcutiendam.

c) *Collyria* ex aquis euphraſiæ, chelid. maj. cyani, calcatripp. roſarum, parata, & cum terreis ſubtiliſſime præparatis, (ne tunicis adhæreant) e. g. lapid. Calaminar. tutia, bolo armena remixta & tepide applicata, adjecto ſacharo ſaturni, quod inflammationi reſiſtit, acrimoniam temperant & conſolidant.

d) *Interne* temperantia nitroſa locum habent.

e) Conveniunt revulſionis ſcopo *pediluvia*, &, pro re nata, *venæſectiones* in pede.

f) Aëris frigidi & lucis acceſſus excludatur. Hinc in obſcuro habitet patiens.

6) In humoris *vitrei* & *cryſtallini* effuſione vulneris conſolidatio reſpicitur, & *oculus vitreus*, *aureus* vel *argenteus* ordinarie commendatur.

7) *Burrhus* & *Kerkringius* reſtitutionem viſus promittunt, licet omnes humores effuſi ſint. Et præclari quidam Viri hodie obſervarunt, quod vulnus non adeo magnum in tunica tantum *albuginea* & *ſclerotica* aliquando iterum conſolidetur, oculus repleatur, & viſus recuperetur.

8) In *ſugillatione*, i. e., quando macula lata ſanguinea in oculi *albo* a gravi contuſione vel ictu exoritur, propter vaſculorum in tunica *adnata* ruptionem, & ſanguinis hinc ſtagnationem, conducunt *ſacculi* diſcutientes camphorati, vel *ſpiritus* vini *camphoratus*, leviter *crocatus*, mediantibus linteis applicatus.

9) Vulnus ad muſculos oculorum & *ſcleroticam* membranam penetrans, non vacat periculo, ob conſenſum oculi cum *dura matre*. Hinc ad cavendam in tali caſu inflammationem & alia gravia ſymptomata, venæſectio revulſo-

soria, eaque in plethorico subjecto largior, commendatur.

10) Ceterum in *sclopetariis* oculorum vulneribus, si gravia symptomata accedant, inquiratur, an non forte globulus plumbeus in cavitate oculi adhuc hæreat.

13. *Vulnera aurium.*

1) Auris plane *dissecta* non potest consolidari.

2) Quæ autem *incisa* tantum est, admittit restitutionem.

3) Emplastra *glutinantia*, nisi admodum profundum sit vulnus, communiter satisfaciunt. His autem non sufficientibus, *sutura* qualicunque, vel commoda auris *deligatione* opus est.

4) Auri vulneratæ *fungus* immittitur vel *plumaceolus*, ne quid heterogeneæ materiæ e vulnere eandem illabatur.

5) De reliquo abstergentibus & balsamicis vulnus tractatur.

14. *Vulnera nasi.*

1) Nasus si prorsus abscissus sit, non coalescit. Hinc suo loco relinquitur id, quod *Blegny* de frusto nasi, plane discisso, per futuram restituto, refert.

2) Quando autem exigua adhuc pars cohæret, læsio per callum coalescit.

3) *Levia* nasi vulnera emplastris *glutinantibus* tractari possunt. Quo major autem est læsio, eo magis opus est sutura, quam cartilagineæ hæ partes admittunt.

4) Vulnus quando cavitatem nasi penetrat, *cannulæ*, cannabi obductæ, naribus immittantur, ut excrescentia in iisdem carnosa impediatur.

5) De reliquo uti commune vulnus tractetur.

15. *Vulnera genarum seu buccarum.*

1) Gravior hæmorrhagia, ob majora & copiosa vasa hic metuenda, solicite respiciatur & dextre tractetur.

2) Quando labia vulneris multum dehiscunt, vel in cavitatem plane buccæ læsio penetrat, emplastra *glutinantia* requiruntur, abstrahendo, quantum fieri potest, a *sutura*.

3) Musculus, *buccinator* dictus, quando læsus est, inquiratur num

Unable to display this page

Unable to display this page

quod extra casum *fracturæ* vel *fissuræ* fieri non potest. Quando autem vulnera *cranii* & *meningum* ex incuria nimis cito consolidantur, materia serosa vel purulenta, exitu interrupto, tantam acrimoniam tractu temporis contrahit, ut *cerebrum*, imo ipsum *cranium* corrodat.

7. Dantur subjecta robusta, in quibus *cranii fractura* adeo gravia symptomata non affert, præcipue si in osse *frontis* vel *occipitis* illa contingat.

8. Os *occipitis*, quia robustum & colli musculis tectum est, graves injurias sine notabli periculo perferre potest.

9. Os *frontis* quia cavum est in parte inferiore, raro utraque illius lamina læditur. Hoc autem quando contingit, ob consolidationem difficilem, ulcus sordidum facile remanet, quod cum naribus ac oculis communicat; de qua re *Stalp. van der Wiele* mirifica quædam exempla refert.

10. Vasa sanguifera *duræ matris*, turgida a gravi contusione, rumpi possunt, licet cranium illæsum maneat. Nam hæc membrana in quibusdam locis *bregmati* firmiter annexa est. Imo per violentam talem percussionem ipsum *cerebrum* concuti & mortem induci posse, præter alios, *Tulpius* testatur; quamquam cranium illæsum sit, & nulla sanguinis extravasatio reperiatur.

11. *Lunæ* mutationi symptomatum exasperationem in læsionibus capitis adscribere, experientiæ non satis respondet.

12. In omnibus *faciei* vulneribus, quantum fieri potest, vitentur illa remedia, quæ illam majore cicatrice deturpare possunt, e. g. suturæ, fortiora adstringentia, quæ poros angustando fibras reddunt rigidiores.

13. *Oculorum* læsionum tractatio tam manualis, quam præcipue pharmaceutica Chirurgis non promiscue tradenda est. Judicium enim hic requiritur & summa circumspectio, ne acria temere adhibeantur.

TABVLA LIV.
DE
VULNERIBUS COLLI ET THORACIS.

I. *Vulnera arteriæ asperæ.*

1. *Signa* hujus læsionis sunt
   1) Loquelæ privatio.
   2) Perceptio insignis doloris versus dorsum.
   3) Faucium sanguine repletio.
   4) Sanguinis cum assidua tussi e larynge excretio.
   5) Flatuum per vulnus eruptio.
2. *Prognosin* exhibet *tabula de lethalitate vulnerum.*
3. *Methodus* superstructa est *prognosi*, nam
   1) Si œsophagus vel majora vasa ad latera gutturis simul læsa sint, frustra est omnis medicatio, quia enormis hæmorrhagia brevi tempore vitam delet. Idem sentiendum, quando arteria plane discissa est.
   2) Quando autem *annuli* tantum arteriæ asperæ discissæ sunt, quod spiritus e vulnere emissus in exspiratione docet, ejusdem cum *laryngotomia* vulnus est considerationis, & tractatur sequente ratione.
      a) Sanguis extravasatus, quando adest, eximitur.
      b) *Levis* vulneratio emplastro *glutinante*, *gravior* autem *sutura* contrahitur.
      c) Ceterum more reliquorum vulnerum *balsamicis* læsio tractatur.
      d) In *sclopetariis* vulneribus, ubi *sutura* non habet locum, *digestiva* balsamicis præmittenda sunt.
      e) Durante cura convenit caput paululum antrorsum inclinare.

II. *Vulnera arteriæ carotidis & venæ jugularis.*

1. *Prognosin* harum læsionum docet *tabula de lethalitate vulnerum.*

2. In

2. In *cura* ſedatio hæmorrhagiæ univerſum abſolvit negotium, quam dextra deligatio vel *compreſſio*, ſive manualis, ſive inſtrumentalis; per aliquot ſæpe dies continuanda, non mediocriter promovet.
3. Læſio *venæ jugularis externæ* libentius admittit ſanguinis maturam ſedationem. Sic etiam venæ jugularis *internæ levis* vulneratio dictis conaminibus nonnunquam auſcultat.
4. *Profundior* autem hujus venæ læſio vix unquam reſtituitur. Interea præſtat aliquid, quam nihil feciſſe, & quia canes vivere poſſunt, licet hæc vena ligetur, *ligatura*, *compreſſio* & reliquus ad ſanguinem ſedandum apparatus tam diu tenetur & applicetur, quam vulneratus reſpirat.
5. Læſio arteriæ *carotidis* licet momentaneam mortem non ſemper adferat, reſpuit tamen utplurimum hæmorrhagiæ ſedationem.

III. Vulnera œſophagi.

1. Hæc valde ſunt periculoſa, & quando gravia exiſtunt, plerumque funeſta, præcipue ſi transverſim inflicta reperiantur.
2. Hoc periculum augetur, dum vulnus non poteſt deligari, alimenta non poſſunt tranſire, potulenta in thoracem deſcendunt, & ſuffocationem cauſantur.
3. Quando autem inciſus tantum eſt œſophagus, emplaſtrum *glutinans* adhibeatur, & vulnus balſamicis tractetur.
4. Hoc caſu vulnus poſt cibos, parciſſime aſſumendos, ſemper repurgetur, ne corruptio illorum ſuccedat, & clyſteres *nutrientes* applicentur.

IV. *Vulnera nervorum.*

1. Hæc quando repentinam mortem non adferunt, tractentur balſamicis, nervorum ſyſtemati convenientibus. *Confer. Cautel. 28. tab. de vulneribus in genere.*
2. Idem ſentiendum eſt de læſionibus *medullæ ſpinalis.*

V. *Vulnera muſculorum colli.*

1. Quando muſculus *maſtoideus* diſciſſus eſt, lædit flexionem. Quando autem *ſplenius* & *complexus*, item *rectus* & *obliquus* læſus eſt, impedit extenſionem.

2. A tractatione vulnerum *carnoſorum* non abludunt. Quoniam læſio transverſim facta magnum facit hiatum, dum fibræ ſe contrahunt, emplaſtro *glutinante* opus eſt. Nam *ſutura* hic non habet locum.

VI. *Vulnera thoracis levia.*

Quando ſuperficiem tantum thoracis vulnera tangunt, cavitatem autem ipſam non penetrant, eandem cum vulneribus vulgaribus expoſcunt tractationem.

VII. *Vulnera ſterni.*

1. Non facile ipſum *os* ſterni, niſi in infantibus, ſed communiter *cartilagines* illius læduntur.

2. Vulnera hæc quando *cor* vel *pulmones* ſimul penetrant, ejusdem cum læſionibus talibus ſunt peſſimæ prognoſeos.

3. Quæ *mediaſtinum* tantum attingunt, ſubinde quidem reſtituuntur, facile autem ſanguis, quando intra *duplicaturam* hujus membranæ hæret, & tempeſtive non evacuatur, abit in corruptionem, cui vaſa ſanguifera, hanc regionem transeuntia, novum ſanguinem affundunt, & empyema completum cauſantur.

4. Unde in tali ſtatu *os ſterni* audacter terebrandum eſt, ut materia educatur. Ipſa enim natura hanc viam ſubinde monſtrat, dum exitum ſibi interdum parare ſolet circa cartilaginem *enſiformem.*

5. Dignoſcitur autem talis purulenta materia e ſenſu ponderis alicujus in illo loco & difficili reſpiratione.

6. Ceterum vulnus tractatur, ut moris eſt.

VIII. *Vulnera thoracis cavitatem penetrantia.*

1. *Signa.*

1) *Aër* cum ſtrepitu per vulnus erumpens; exceptis illis, quibus pulmo *pleuræ* concretus eſt; quæ circumſtantia Medicorum renunciationem ſubinde fallit.

2) *Dyſpnœa* cum dolore diaphragmatis tenſivo, & aliis ſymptomatibus.

3) Rejectio *ſanguinis* e vulnere per tuſſim.

4) Exſtinctio vel motus tamen *candelæ*, vulneri admotæ, præcipue quando vulneratus profunde reſpirat.

5) *Aqua* tepida injecta non refluens.

6) Re-

6) Reliqua docet *inſpectio* vel *exploratio* ſive manualis, ſive inſtrumentalis.

7) *Sanguis*, non ſemper quidem, utplurimum tamen in cavitatem effunditur, quod cognoſcimus.

a) Nullo vel parciſſimo tantum ſanguinis extrorſum proventu.

b) Reſpiratione difficillima.

c) Senſu ponderis alicujus in diaphragmate, ſub motu fluctuantis.

d) Unde ægerrime in oppoſito latere ſano patientes recumbunt, commodius autem in latere affecto.

2. *Cura.*

1) Præcipuum horum vulnerum momentum eſt, ut ſanguis, ſi in thoracem effuſus ſit, ſucceſſive evacuetur; quod ſequente modo fieri poteſt.

a) *Suctione*, ſive ab ipſo Chirurgo, ſive ab alio perpetranda.

b) *Decubitu proclivi* in latus affectum, excitando tuſſim & graviorem profundam reſpirationem.

c) In ſuprema autem thoracis parte quando vulnus inflictum eſt, talis decubitus difficultate premitur. Hinc opus eſt in tali caſu *paracenteſi*; conſolidando mox vulnus ſuperius.

d) *Injectione* congrui *liquoris*, ex herbis reſolventibus, abſtergentibus, balſamico-traumaticis, cum *vino* optimo & *melle roſato* parati. Hac enim ratione ſanguis coagulatus reſolvitur, vulnus mundificatur, & conſolidatio promovetur. Tam diu continuandum, donec nil ſanguinis magis appareat, & vulnus interea apertum ſervandum eſt mediante *turunda*, filo prædita, vel *cannula*.

2) *Sclopetaria* thoracis vulnera quando medelam adhuc admittunt (plerumque enim ſunt lethalia) *heterogenea*, ſi fieri poteſt, extrahantur, e. g. portio veſtimenti, vulneri intruſa, globulus in cavitate latitans.

3) Quando autem globulus nulla arte extrahi poteſt, vulnus ſine formidine conſolidetur. Tantum enim non eſſe peri-

periculum relicti in corpore globuli, quantum vulgo putant, multorum exempla teſtantur.

4) De reliquo autem omnino cautela opus eſt, ne vulnera, thoracis cavitatem penetrantia, præmature conſolidentur.

IX. *Vulnera pulmonum.*

1. *Signa.*

1) Sanguis floridus, ſpumeſcens, tuſſi rejectus, per os æque ac ipſum vulnus.

2) Inſignis difficultas reſpirandi.

2. *Methodus.*

1) Mors niſi ſtatim accedat, ſanguis, in thoracem effuſus, evacuetur; uti ſuperius jam indicatum eſt.

2) Poſtea vulnus decente modo ſemel per diem deligetur, & tanta quidem, qua fieri poteſt, celeritate, ut aëris injuriæ arceantur.

3) Imo utile erit, aërem ante emplaſtri applicationem, mediante ſyringa vel ſuctione, e vulnere ſemper extrahere; ſub hoc actu profundam inſpirationem patienti injungere, atque plumaceolum eo momento imponere.

4) Quando autem portio læſi extra vulnus propendet, poſt ligaturam illa abſcindenda eſt Conf. *Celſus lib.* V. c. 26. *Præſcinde, quidquid ex jecinore, liene aut pulmone extremo dependet.*

5) Pulmonem, hoc modo præſciſſum, in vulnere coaleſcente relinquendum eſſe, auctores commendant; Dicunt enim, ſanguinem e venis laceratis in cavitatem fluere, & corruptionem funeſtam ſubire poſſe.

6) Præterea aſſeverant, quod hac accretione liber pulmonum motus non impediatur.

7) *Hildanus Cent* II. *obſ.* 32. refert, quod in vulnerato quodam portio pulmonis nigra & corrupta, e vulnere prominens, mediante cauterio ſcindente abſciſſa, ſana pars repoſita, & vulnus feliciter ſanatum ſit.

8) Quæ ſuperius monuimus, quod vulnera, cavitatem penetrantia, præmature non debeant conſolidari, hoc loco præcipue obſervanda ſunt. Quando enim ante ſanationem vulneris interni pulmonalis vulnus externum con-

ſo-

ſolidatur, facile ulcus phtiſicum cum febre hectica inducitur; vel materia, e vulnere ſtillans, in cavitate corruptionem ſubit, & niſi paracenteſis mature inſtituatur, mortem accelerat.

9) Conferri etiam hic merentur, quæ *tabula medica de empyemate* indicavimus, quod ſcilicet multi auctores probati aſſerant, humores, in thorace ſtagnantes, per urinam poſſe evacuari, licet neque modus, neque viæ pateant. *Vid. Stalp. van der Wiele obſ.* 35.

10) Mentionem etiam faciunt auctores monſtroſi & totum fere corpus occupantis tumoris, qui pulmonum ac thoracis læſionibus aliquando ſuperveniat. *Riverius* ſurfure torrefacto & calide applicato eundem diſcutere allaboravit.

11) Remedia fortiora, ſpirituoſa, volatilia, item expectorantia & opiata in pectoris læſionibus præcipue nocent.

12. Diæta euchyla, humectans & demulcens commendatur.

X. *Vulnera cordis.*

1. Quando *conum* tantum cordis vel carnem muſculoſam penetrant, admittunt nonnunquam ſanationem, excepta fere ſemper læſione ſclopetaria.

2. Quidquid in tali periculo artis eſt, ſuperius de ſanguine educendo & vulnere tractando jam indicavimus.

TABULA LV.
DE
VULNERIBUS ABDOMINIS.

I. *Vulnera abdominis ſuperficialia.*

1. Quæ læſiones tegumenta tantum communia afficiunt, tractantur ut vulnera communia.

2. Quæ *muſculos* ſimul abdominis magna diſciſſione lædunt, maturam expoſcunt ſuturam, *gaſtroraphiam* dictam. Alias enim inteſtina facile prominent, præcipue quando *perito-*

næum etiam læsum est. Et licet illæsum sit, pressioni tamen intestinorum resistere non potest. In minore læsione fascia *uniens* sufficit.

3. Alvus clysteribus aperta servatur.

4. Vulnus, quod transversim factum est, & multos musculorum tendines affecit, præcipue circa *lineam albam* & regionem pubis, ubi tendines concurrunt, maxima circumspectione tractandum est, alias spasmi, convulsiones, febres, exoriuntur. Tractatur autem balsamicis temperatis, pro re nata per *Siphonem* injiciendis.

II. *Vulnera abdominis cavitatem penetrantia.*

1. Quod vulnus solam abdominis cavitatem, non autem simul viscera in illa contenta penetravit, dignoscitur illud.

1) Minore hæmorrhagia.

2) Injectione liquoris tepidi, sine mixtione bilis, chyli, urinæ vel fœcum refluentis.

2. Exploratio non tam secure instituitur specillo ferreo, quam *candela cerea*, quæ ad mæandros occurrentes melius potest flecti.

3 Quando *intestina* ex abdomine discisso prominent, foveantur quantocyus lacte calido vel vino optimo, cum nervinis herbis cocto, & deinde in situm naturalem modeste reponantur.

4. *Omentum* e vulnere propendens eandem exposcit tractationem. Cavendum a temerario illo ausu, portionem abscindere velle; cujus rei *Forestus* historiam recenset *in observat. chirurg. 7. Lib.* VI. Quando autem pars vulnerata in corruptionem jam abiit, quod ob teneram structuram facile fieri potest, tum corrupta pars, facta deligatione, omnino removenda est. Sic *Palfynus* de *Marschallo* testatur, quod portionem *corrupti* omenti absumserit.

5. Idem sentiendum est de portione *hepatis* abscindenda. Licet enim *Hildanus obs. 34. Cent.* II. notabili plane exemplo confirmet, quod sine vitæ periculo fieri hoc possit, est tamen temerarius ausus, quando extra statum corruptionis jam factæ suscipitur, & multo pejus, quam si omenti portio abscindatur.

6. Facta

6. Facta repositione sive *intestinorum*, sive *omenti* sive *hepatis gastroraphia* perficitur, & vulnus, ut moris est, tractatur. *Gastroraphia* autem quibus cautelis instituenda sit, suo loco videatur.

III. *Vulnera umbilici.*

1. Hæc valde sunt periculosa. Nam non solum vasa *arteriosa* & *venosa*, quando læsa sunt, gravem hæmorrhagiam inducunt, sed & vulnerata pars hæc tendinoso ligamentosa, quia cum toto genere nervoso connexionem habet, (præcipue cum *vesica* & *intestinis*, unde *diuretica* & *laxantia* eidem imponere solemus) gravissima causatur symptomata, vomitum, deliria, convulsiones. *Vid. Bartholin. hist. anat. Cent.* V.

2. Hinc quando restauratio adhuc speranda est, primo *hæmorrhagiæ* ratio habeatur, & deinde vulnus ita tractetur, uti partes *exsangues* id exposcunt. *Vid. tab. de vulneribus in genere caut.* 28, 29, 30.

IV. *Vulnera omenti.*

1. Hæc restaurationem admittunt.
2. Vasa autem sanguinea quando discissa sunt, & patiens majorem abdominis artificialem aperturam respuit, hæmorrhagia ob causam hanc *moralem* mortem accelerat.
3. Omentum extra abdominis vulnus propendens, quomodo tractandum sit, superius jam indicatum est.

V. *Vulnera hepatis.*

1. Copiosum sanguinem sub hypochondrio dextro fundunt, pallet ægrotus, tussit, febre facile corripitur.
2. Quæ superficiem tantum lædunt, admittunt medelam, quæ ab aliis vulneribus, cavitatem penetrantibus, non recedit.
3. Vasa autem venæ *portæ* vel *cavæ* lacerata, ob copiosam sanguinis ad interiora effusionem, mortem adferunt.

VI. *Vulnera Vesicæ felleæ.*

In his curandis operam & oleum perdimus. Licet enim mortem repentinam non semper adferant, perpetua tamen bilis effusio lentam inducit corruptionem, quæ restaurationem præscindit.

VII. *Vulnera lienis.*

1. Sanguis niger e sinistro latere prorumpit, præcordia & ventri-

triculus in eodem latere dolent & indurescunt, sitis vulneratum vexat.

2. Profundæ hujus viscеris læsiones non curantur, ob vasa copiosissima, quibus instructum est.

3. Hinc assertum illud vulgare, *quod lien salva vita possit exscindi*, de *canibus* quidem & aliis brutis facilius conceditur, in quibus hoc viscus magis anterius versus abdomen situm est, in hominibus autem, ob majorem sensibilitatem & difficiliorem ad illud aditum (sub costis enim spuriis, diaphragmate & ventriculo positum est) nemo facile imitabitur unicum illud exemplum, quod de hac operatione *Bartholinus* histor. ς 1. Cent. IV. de *Italo* quodam refert. Tacemus magnam esse differentiam inter artificiosam providam talem exsectionem, & inter violentam vulnerationem.

VIII. *Vulnera Pancreatis.*

Hæc utplurimum restaurantur. Nam de hoc viscere certius, quam de *liene* constat, quod salva vita possit exscindi.

IX. *Vulnera mesenterii.*

Hæc, nisi centrum attingant, in quo insignes nervorum rami concurrunt, spem etiam faciunt restitutionis.

X. *Vulnera renum.*

1. Renes vulnerati dolorem ad inguina diffundunt, urinam vel plane non, vel difficulter, vel cum sanguine excernunt.

2. *Superficialia* possunt consolidari, & quidem eadem methodo, qua vulnera, cavitatem penetrantia, tractanda sunt.

XI. *Vulnera vesicæ urinariæ & ureterum.*

1. Dolor ex inguine ad ilia adscendit, pubis regio inflatur, urina cruenta excernitur non solum via ordinaria, sed sæpius per vulnus. Supervenit quandoque singultus & vomitus.

2. In quibus casibus aliqua spes restitutionis superstit, *tabula de lethalitate vulnerum* docetur.

XII. *Vulnera ventriculi.*

1. *Signa.*

a) Cibus & potus per vulnus excernuntur.

b) Sanguis ἄνω & κάτω rejicitur.

c) Singultus accedit.

d) Do-

d) Dolor ſtrictorius circa præcordia, bilisque vomitus.

e) Convulſiones, ſudores ſyncoptici, cum extremarum partium refrigeratione.

2. *Fundus* ventriculi & regio *duorum orificiorum* uti communiſſime lethaliter vulnerantur, præcipue ob exquiſitiſſimum ſenſum, a concurſu nervorum dependentem, ita ſanari poſſe vulnera, ad *latus* ſive *medium* ventriculi inflicta, auctores fide digni paſſim teſtantur exemplis *cultrivororum*, in quibus cultri deglutiti partim exſciſſi ſunt, partim per abſceſſum, a natura excitatum, feliciter prodierunt.

XIII. *Vulnera inteſtinorum.*

1. Hæc majoris ſunt periculi, quam ſubſtantiæ ventriculi vulnera.

2. *Tenuium* inteſtinorum læſiones majoris ſunt periculi, quam *craſſorum.*

3. Proſtant tamen exempla, quod labia vulnerum, tam *tenuium* quam *craſſorum* inteſtinorum, cum labiis vulnerum abdominis coaluerint, per quam aperturam vel excrementa, vel chyloſa materia perpetuo poſtea effluxerunt.

4. Inteſtinum plane disciſſum ſtatum exhibet calamitoſum.

5. *Duodenum* quando læditur, *bilis* cum ſucco *chyloſo* in cavitatem abdominis effluit, & corruptionem partibus, ibi contentis, affricat.

6. *Jejunum* vulneratum eamdem calamitatem inducit. Nam copioſis vaſis ſanguineis non ſolum inſtructum eſt, verum etiam motu *periſtaltico* gaudet fortiore, unde contenta ſua tanto magis extra cavitatem ſuam protrudit.

7. *Ileum* læſum graviſſima ſymptomata inducit, ſpasmos nempe, inflammationes, convulſiones. Præ reliquis enim inteſtinis tunicas habet nerveas, minus fibroſas, quæ difficillime conſolidantur.

8. Vulnera *craſſorum* inteſtinorum excretione fæcum alvinarum dignoſcuntur. Hæc uti crebrius quam *tenuium* inteſtinorum læſiones reſtaurantur, ita præcipue *colon*, quod reliqua craſſitie ſuperat, facilius conſolidatur, imo cum cute ſponte coaluiſſe, & fæces per talem canalem ejeciſſe, conſtat.

9. *Methodus ventriculi & inteſtinorum vulnerum.*

1) In læſionibus *exiguis* ſufficit partem læſam prominentem reponere, & abſtinentiam a cibo & potu, ſive plenariam, ſive moderatam, per aliquot dies commendare.

2) De reliquo vulnus tractatur, uti læſiones cavitatem penetrantes.

3) In *gravioribus* læſionibus *enteroraphia* opus eſt, ne chyloſa materia vel fæces in cavitatem labantur, atque corruptionem ibi ſubeant. Eſt quidem operatio periculoſiſſima, feliciter tamen illam ſubinde ſuccеſſiſſe, experientia confirmat. De ipſo operandi modo inferius dicetur.

4) Inteſtinum *plane diſciſſum*, quia ſponte natura cum vulnere externo ſubinde concreſcere obſervatum eſt, expoſcit, ut extremitas illius *ſuperior* (ab *inferiore* probe diſcernenda) cum externa læſione paululum conſuatur. Fæces, quæ poſt concretionem per hunc locum excernuntur, tanti non ſunt fœtoris, quam quæ per ordinariam viam eliminantur; id quod moleſtiam, inde reſultantem, quodammodo ſublevat.

5) Extremitates inteſtini diſſect, ſi jam in corruptionem abiiſſent, prævia vaſorum meſenterii deligatione auferantur.

XIV. *Vulnera uteri.*

1. Craſſa & fibroſa uteri ſubſtantia læſa admittit conſolidationem, quam promovet ſanguinis, e vulnere fluentis, commoda evacuatio per uteri cavitatem.

2. Vaſa majora hypogaſtrica exterius, vel circa *ovaria* ſerpentia, quando læduntur, res eſt conclamata.

3. Uterum, præcipue ad latera, ante fœtus inſtantem excluſionem rumpi aliquando obſervatum eſt, ita ut infans extra uterum plurimam partem reperiatur; qui ſtatus calamitoſus nullam admittit medelam.

4 Hiſtorias de utero, ſalva vita exſecto, ſuo quidem loco relinquimus, excreſcentiam autem, in vagina enatam, pro ipſo utero habitam aliquando fuiſſe, vero ſimile eſt.

5. In-

5. Interea obſervatio *Ruyſchiana* de utero prægrandi ſchirrhoſo, extra pudenda propendente, fidem talibus hiſtoriis præbere videtur. Nulla enim adeo difficultas apparet, quo minus ſub dextra hæmorrhagiæ tractatione moles talis excindi poſſit.

XV. De vulneribus *articulorum* adjicimus curioſum illam pollicis vulnerati curam, quam cito, tuto & jucunde abſolvit *Stahlius* Vid. *diſſert. illius de chirurgia medica pag.* 34, 35.

1. Abſterſo nempe cruore, dimidiam guttam *olei terebinthinæ* vulneri affricavit.
2. Deinde totum vulnus ceræ flavæ liquatæ immiſit.
3. Hanc operturam, deligatione qualicunque firmatam, per ſex dies ita ſervavit: admiſſa prioribus diebus, dum cera nonnihil a digito dehiſcit, ſemel vel bis quotidie, guttula olei ejusdem.

XVI. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Contingit aliquando, ut inteſtina craſſa, excrementis referta, a gravi abdominis contuſione dehiſcant, unde fæces in cavitatem abdominis ſecedunt, atque corruptionem periculoſam cauſantur.
2. Idem etiam obſervare contingit de *veſicula fellea*, unde bilis in cavitatem profluit.
3. Non minus a gravi ejusmodi contuſione ſanguis circa *omentum* & *inteſtina* facile in ſtaſin inflammatoriam & corruptionem deducitur. Quid autem in talibus circumſtantiis agendum ſit, *tabula de contuſionibus* dicetur.
4. *Enteroraphia*, uti vulgo perfecte & complete perficitur, a recentioribus rejicitur, ob ſymptomata, quæ adferre ſolet, dolorifica, inflammatoria, convulſiva & præcipue ob eventum nihilominus ſæpeſſime funeſtum.
5. Hinc medium tantum vulneris locum acu perforandum, & mediante filo vulneri externo attrahendum, filumque ipſum per emplaſtrum externe firmandum commendant. Obſervarunt enim, inteſtina *conſuta* non per ſe, ſed cum peritonæo, omento, vel alia parte concreſcere.
6. *Turundarum* uſus in vulneribus abdominis tam diu neceſſarius eſt, donec nihil amplius heterogeneæ materiæ profluat

fluat. Dilatatio autem vulneris anguſti per *turundas* minimum in abdomine habet locum.

7. *Filo* autem prædita ſit *turunda*, ne in cavitatem abdominis prolabatur, vel ſi hoc factum eſſet, mediante illo extrahi poſſit. Et quoniam nonnunquam duo, imo tria fila in uno vulnere occurrunt, e. g. in gravi læſione inteſtini alicujus & omenti, quodlibet peculiari ſigno diagnoſtico prædi-tum ſit, ne confuſio & damnum exoriatur.

8. Poſt quartum diem modeſte tentetur, num fila, quæ læſionibus viſcerum e. g. hepati, item omento, inteſtinis, alligata ſunt, poſſint ſine violentia removeri, ſin ſecus, ulterius exſpectandum eſt.

9. In viſcerum læſionibus, ad quas aditus non datur, *externum* tantum vulnus legitime tractandum eſt, e. g. læſio inteſtini alicujus quando optima etiam inquiſitione & modeſta explicatione detegi non poteſt, vulneri externo turunda applicatur, & de reliquo, ut moris eſt, læſio tractatur.

TABVLA LVI.
DE
CONTUSIONIBUS.

I. DIFFERENTIA.

1. Hæ: læſionum ſpecies peculiari indiget conſideratione & tractatione, licet de illa ſub vulneribus nonnulla jam dicta ſint.

2. *Gradibus* differunt contuſiones

1) Modo enim *cutis integra* manet, vaſcula autem ipſius minima & fibrillæ a violenta tali cauſa conteruntur & conquaſſantur. Vnde ſanguis ibidem ſtagnat, & cutem colore rubicundo, flavo, livido, vel etiam e viridi-cœruleo tingit; quæ levior contuſio ad *ſugillationes* ſeu *ecchymoſes* tendit. De his ſub tumoribus in ſpecie jam actum

actum est; non aliter autem a levioribus contusionibus differunt, quam consequens ab antecedente.

2) Modo *cutis* cum partibus *externis* subjacentibus dilaceratur, & ita verum vulnus emergit.

3) Modo *ossa* simul franguntur vel conteruntur; quæ contusio composita vocatur.

2) Modo a gravi tali contusione læduntur etiam partes internæ, sive *cum*, sive absque vulnere externo, e. g. *intestina*, excrementis repleta, rumpuntur, *vesica fellea* dilaceratur.

II. *PROGNOSIS.*

1. *Leviores* contusiones periculo quidem ordinarie carent; quando autem in *musculis temporalibus* contingunt, majoris sunt momenti. Nam sub *pericranii duplicatura* hi latitant, & propter *nervos* ac *tendines*, quibus præditi sunt, gravia symptomata facile inducuntur, e.g. spasmi, convulsiones, febres.

2. *Graviores* autem contusiones, cum *vulneratione* & *dilaceratione* conjunctæ, majoris sunt periculi, quam alia vulnera externa. Nam in partibus musculosis repentina illa toni relaxatio humorum ingressui, stasi & putridæ corruptioni pandit portam; a partibus autem *ligamentosis* & *nervosis* contusis spastico-convulsivi effectus, vel tumores refractarii, ariduræ, contracturæ, paralyses proveniunt.

3. Quæ pessima symptomata a *cranii* contusionibus oriantur, suo loco dictum est.

4. Vehementes abdominis contusiones sanguinem circa omentum vel intestina non raro in stasin, inflammationem & corruptionem deducunt, vel ipsis visceribus abdominalibus læsionem, utplurimum lethalem, inferunt. Nam humores, in illis contenti, cavitatem ingrediuntur, ibique calamitosam subeunt corruptionem.

5. A contusione *composita*, id est cum fractura ossis combinata, composita etiam symptomata exspectanda sunt; de quibus sub *fracturis* dicemus. Præcipue, quando *vascula medullæ* ossium læsa sanguinem suum in cavitatem illorum effundunt, *caries* inde producitur, quæ, quia aliam, ob denegatum accessum, non admittit medelam, membri amputati-

onem efflagitat.

6. Ceterum quo *durior* & *denſior* eſt pars contuſa, eo melius ſuccedit *diſcuſſio*, v. g. contuſio in *fronte* aut *vertice*, licet inſignis emineat tumor, facile tamen curatur, ob robur partis, quæ affluxui humorum propria virtute reſtitit. Econtra, ſi circa partes molliores, e. g. in facie, contuſiones contingant, fiunt facile ſuppurationes; vel, ſi leviores fuerint, *ſugillationes*, in aliis corporis partibus communiter fiunt ſtaſes & ſuffuſiones *eryſipelatodes*.

III. *METHODUS MEDENDI CUM CAUTELIS.*

1. In *l. viore* contuſione *interna* medicamina non æque neceſſaria ſunt, *externe* autem conveniunt.

1) *Rad.* irid. Florentin. bryon. ſigill. Salom. caryophyllat.

2) *Herb.* hyſſop. ſcord. chærefol. veronic. marrub. alb. capill. ven.

3) *Sem* carvi, anis. fœnicul.

4) Hiſce ſpeciebus *repellens* aliquod, e. g. rad. biſtort. vel ſymphyt. addatur, & ex iisdem *ſacculi*, *epithemata* vel *cataplaſmata* parentur.

5) Quando levibus hiſce contuſionibus *inflammationes* accedunt, uti interdum contingit, *camphorata* prædictis ſpeciebus addantur.

6) Sic etiam in *ambitu* affectæ partis convenit *defenſiva* applicare, ne major affluxus, tumor & ſtaſis cumuletur, e. g. emplaſtr. diaphoret. *Mynſichti*, ſaturninum, de minio, ſpermat. ranar. Hæc emplaſtra cum ſufficiente camphoræ quantitate ſunt remiſcenda.

2. In *graviore* contuſione ante omnia reſpiciatur.

1) *Diſcuſſio* ſanguinis; quæ, quo maturius & citius tentatur, eo facilius ſperanda eſt. Laudantur in hunc finem.

a) *Interne.*

α) *Decoctum arnicæ*; quod remedium admiranda ſane efficacia in talibus caſibus ſe commendat. Hinc optandum eſſet, ut plures de virtute & uſu hujus herbæ obſervationes publici uſus fierent, uti jam ſpecimina quædam prodierunt. Teſtor, quod ſæpius cum effectu conſpicuo a me propinata ſit.

β) Re-

β) Reliqua remedia, quæ ad ſanguinis coagulati diſcuſſionem commendari ſolent, ſunt e. g. ocul. cancr. citrat., ſang. hirci, ſap. Venet. item radices reſolventes, ſæpius jam nominatæ; quæ omnia, præmiſſis & ſubjunctis laxantibus, uſum ſuum præſtant.

b) *Externe.*

α) In plethoricis conducunt *Venæſectiones.*

β) De reliquo locum habent *ſacculi* vel *cataplaſmata*, de quibus jam diximus.

γ) Conjunctis in *peripheria* remediis *defenſivis.*

2) Quando autem diſcuſſio non poteſt obtineri, tum *evacuatio* inſtituenda eſt, quæ duplici modo contingit.

a) Vel enim ſanguis *ſincerus* ante inflammationem & ſuppurationem mediante matura *inciſione* evacuatur; quod in tumore admodum molli, ubi ſanguis in notabili quantitate ſub parte contuſa hæret, & nulla diſcuſſio ſperanda, intrepide ſuſcipiendum eſt. Conf. *tabul.* de *tumoribus inflammatoriis.* Sequente autem methodo incedatur.

α) Facta, ut moris eſt, inciſione, ſanguis coagulatus exprimatur.

β) Deinde pars affecta decocto quodam balſamico & vulnerario eluatur & abſtergatur. Laudantur in hunc finem vinum tepefactum, urina recens emiſſa, decoct. ſcordii, chærefol. ſalv. hyſſop. ſanicul. alchimil. hed. terreſtr. auricul. muris cum pauca myrrhæ portione. In ſpecie *decoctum tabaci* hoc loco, tanquam egregium abſtergens & conſolidans, commendatur.

b) Vel ſi hoc in *profundis* contuſionibus fieri non poſſit, poſt *ſuppurationem* illius eliminatur. Quomodo autem maturatio promovenda, abſceſſus aperiendus, mundificandus & conſolidandus ſit, videatur *tabula de abſceſſu*, item tabula *medica* XXXVIII.

3. Contuſio gravior *ſclopetaria* e. g. wenn ein Bein oder Gelenck gantz zerſchmettert wäre, maturam illius artus expoſcit amputationem. Quando autem poſt longos demum fruſtra-

Unable to display this page

Abſterſione enim, mundificatione & debita conſolidatione univerſum negotium abſolvitur.

III. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Vulnera ſclopetaria hoc habent peculiare, ut, licet recentia ſint, ubique tamen *digeſtiva* expoſcant, ad partium contuſarum ſeparationem. In corruptione majore cum *unguento digeſtivo* paululum eſſentiæ balſamicæ *Stahlii* miſceatur.
2. Debite in hiſce læſionibus attendendum eſt, ne *feſtuca*, ab oſſibus abraſa, vulneri inhæreat, atque hac ratione graviſſimis doloribus & apoſtematibus anſa præbeatur.
3. In tali caſu maturius iterum pertundendum eſt vulnus, ut pus, e tumore & tactu cognoſcendum, exire poſſit.
4. Inciſio inſtituatur cultello *myrtiformi* latiore, ut vulnus probe poſſit mundificari, alias *carnificina* in hoc loco exoritur.
5. Vulgus in vulneribus ſclopetariis ad attrahendum empyrevma applicat acriuſcula, e. g. cepas leniter coctas, fimum columbinum, &c. ſed inutiliter. *Eſchara* enim illa, quam talia vulnera in ſuperficie communiter exhibent, non ab actuali globuli ardore, uti quidem antiqui putabant, ſed a vehemente partium læſarum concuſſione dependet.
6. Vulnera, quæ integram partem penetrant (die durch und durch gehen) inſtar *ſetaceorum* a Chirurgis tractari ſolent, nempe mediante acu magna & obtuſa linteum, unguento digeſtivo illitum, applicant. Alias laudabilem ſuppurationem non exhibent.
7. Ad corruptionem carnis *putredinoſam* e vulnere auferendam notentur, quæ tabula de vulneribus in genere caut. 14. dicta ſunt; præcipue evitentur *acria* in partibus *ligamentoſis*. In profunda corruptione *ſcarificatio* ad vivam usque carnem inſtituitur. Hac enim ratione humores acres corrupti exitum, medicamina autem meliorem ingreſſum nanciſcuntur.
8. *Arteria brachialis* vel *cruralis* quando ſclopeto læſa eſt, artus illius maturam expoſcit amputationem. Alias enim vulneratus vel hæmorrhagia deletur, vel pars læſa, ob nutri-

menti ſufficientis defectum, abit in corruptionem, atque hinc ſeram ſui amputationem efflagitat.

9. De *globulis* extrahendis inferius dicemus.

TABULA LVIII.
DE
VULNERIBUS VENENATIS.

I. *SIGNA.*

1. Affluxus humorum inſolitus.
2. Tumores & ſtaſes admodum ſuſpectæ.
3. Color lividus.
4. Dolores ſpaſtici exquiſitiſſimi, imo motus convulſivi.
5. Cardialgiæ anxiæ.
6. Commotiones febriles.
7. Lipothymicæ affectiones.
8. Summæ animi anguſtiæ & inquietudines.
9. Læſio facultatis ratiocinii, die ſeptimo vel nono accedens, cum *hydrophobia* & *mania*.
10. Præceps ſæpe funeſtus eventus.
11. Hæc autem ſigna *conjunctim* ſumenda ſunt, nam in aliis vulneribus gravioribus vel corruptis multa etiam ex illis ſeſe manifeſtant. *Conferatur etiam tabula medica de hydrophobia.*

II. *CAUSÆ.*

Venenum cum corpore communicatur

1. Per *inſtrumenta* venenata; uti moris eſt Indis, non æque Europæis, qui ad minimum hoc ſcelus abſcondunt. Num globuli, ex *antimonio* fuſi, ad inſtrumenta venenata pertineant, auctores diſſentiunt.
2. Per *morſus* animalium *rabidorum*.
3. Per *morſus* & *ictus* aliorum animalium *venenoſorum*, e. g. ſerpentum, viperarum, ſcorpionum.

III. *PROGNOSIS.*

1. Vulnera venenata uti graviſſima ſymptomata, ita & maxima, præ omnibus *externis* vulneribus, involvunt pericula. Niſi enim tempeſtiva & conveniens medicatio accedat, eventus communiter eſt lethalis.
2. Hoc autem periculum non ſemper a ſola gravitate læſionis æſtimandum eſt, dantur enim *exigua* vulnera venenoſa, quæ ſunt *maximæ* malignitatis, e. g. *ictus* animalium venenatorum exiguorum.
3. Læſio partium *ſenſibilium* quando ſimul adeſt, præcipue cum dilaceratione conjuncta, facilius *gangrænam* & *ſphacelum* inducit.
4. *Plethorica* ſubjecti conſtitutio, animi ſenſibilitas & corporis teneritudo, uti in aliis morbis multas difficultates objiciunt, ita etiam vulnerum venenatorum pericula augent.
5. In morſu animalium *rabidorum*, ſi vulnus negligatur, per totam vitam recrudeſcentes noxas periodicas involvit, imo nota ſunt exempla, ubi vulneris ſimplicem curationem poſtea epilepſia ſecuta eſt. Hinc vulnera animalium venenatorum non poſſunt ſimpliciter ut vulnera tractari.

IV. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Hæmorrhagia nimis cito non ſiſtatur
2. Vulnus aqua *ſalſa* abluatur, & decocto quodam vinoſo e g. rad. vincetox. valerian. gentian. rubr. Scorzoner. ariſtoloch. rot. Herb. ſcord. Centaur. min. rut. betonic. calide abſtergatur.
3. Ad virus cito *extrahendum* commendantur
   1) *Scarificationes* profundæ.
   2) Exſuctio per *cucurbitulam.*
4. Ad virus autem *exſcindendum* laudatur *cauterium actuale* latum & tolerabiliter profundum, quod efficacius eſt, quam exſuctio & ſcarificatio; licet & hæc cauterio poſſint & ſoleant præmitti.
5. In peripheria conveniunt *camphorata*, leniter *crocata*, vel alia, quæ diſcutiendo & roborando affluxum arcent, atque ita miaſmatis in humores diſſipationem impediunt, e. g. *cataplaſmata* diſcutientia & nervina.

6. Præ-

6. Præterea licet ſola vulneris *abſterſio* ſufficiat, *balſamica* tamen *Stahlii eſſentia* intra vulnus utiliter applicatur. *Conf. Cautelæ.*

7. Uſus medicamentorum *internorum* cum externis mature conjungatur & aliquamdiu continuetur.

8. *Specifica*, quæ in hunc finem laudantur, videantur *tabula medica de hydrophobia.* His addimus, quod in morſibus ſerpentum & viperarum ſpecifice conducat *caro*, item *cor* vel *hepar viperarum*, dos. drachm. ſemis ad drachm. j. Plura videantur ſub *cautelis.*

9. Cum hiſce conjungantur *alexipharmaca temperata*, e. g. Eſſent. alexiph. *Stahlii*; item *præcipitantia* acido ſaturata cum *diaphoreticis fixis.* His accedat lene regimen diaphoreticum.

10. Natura trepidans analepticis, *emulſivis* & *gelatinoſis* excitetur.

V. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Omnis cunctatio in vulneribus *venenatis* evitetur, periculum enim eſt in mora. Hinc *uſtio*, quæ in vulneribus venenatis, non adeo profundis, nec in locis admodum nervoſis aut tendinoſis, perquam utilis eſt, mature ſuſcipiatur.

2. Abſtinendum a remediis alexipharmacis *calidis*, ſanguinem commoventibus, *volatilibus*, *balſamis exoticis* acribus. Hæc enim quando ſub prætextu miaſmatis maligni, e maſſa humorum proſcribendi, propinantur, notabile damnum inferunt *vid. caut. 12.*

3. Præſtat autem hic & ubique conſiderare, quod *venena non ſint theoriæ & methodi medicæ*, ſed quod in *ſpecificis* optimum auxilium quærendum ſit.

4. Abſint interne & externe adſtringentia, refrigerantia, incraſſantia, exſiccantia, emollientia, pinguia.

5. *Septica* & alia acria, ſtimulando & copioſum affluxum provocando, vulnus magis corrumpunt. Hinc cepæ, allium, ſinapi, & reliqua acriuſcula ad læſionem non æque conducunt.

6. Contemnenda tamen non eſt in recentiſſimo ictu inſertio partis læſæ in *aquam frigidam*, ſive *marinam*, ſive *ſalſam.* Cor-

tex

tex viridis ſambuci & *folia* illius, recenter concerpta & applicata, etiam laudantur.

7. *Theriaca* licet interne &, ad abluendum vulnus, externe laudetur, fide dignam tamen efficaciam non præſtat.

8. Idem de *oleo nucis moſchatæ* cenſendum eſt.

9. Sic etiam *bufonum* virtus laudata, in hoc quidem paſſu, adhuc dubia eſt.

10. Ad ictum *ſcorpionum* vel *veſparum* oleum *ſcorpionum* & *aranearum* præſentiſſimum eſt remedium. Alii ſcorpionem vivum contuſum applicare commendant. In levibus talibus puncturis a frictione & ſcalptione partis affectæ abſtinendum. Nam in teneris corporibus *gangrænam* & ſphacelum ſupervenisſe, multiplici obſervatione deprehenſum eſt.

11. In morſu *ſerpentum* & ſimilium animalium proficuum eſt *oleum fervidum*, vulneri inſtillatum, quod, quia tarde fit, vulneratis aliquam refrigerationem adfert.

12. Majore cura tractandi ſunt morſus animalium *rabidorum*. In his enim alexipharmaca magis requiruntur, e. g. eſſent. pimp. alb. Valerian. Scord. vincetox. Scorzon. hyperic.; imo in talibus caſibus eſſentia *leviter camphorata* (quæ in aliis vulneribus nocet) non improbatur. Interim Medici diſcretioni relinquitur, quam diu *camphoram* continuare conveniat.

13. Vulnera talia *e profundo* mundificanda ſunt, ut omnis labes ſubnaſcens matura abſceſſione, abſumtione, exciſione exſtirpetur. Facile enim nigricantem lividum inducunt colorem.

14. *Scarificatio* cum *cucurbitula* præcipuum habet locum, quando vulnus commode non poteſt *uri*. Conducit autem, ut tantum ſanguis circa partem affectam educatur.

15. Si vulnera poſt conſolidationem ſonticum malum incurrant, præſtat *reſecare* illa, ut, ſi quid ibidem collectum reperiatur, abſtergatur. Vel *profunda ſcarificatione* talia loca incidantur, & *cucurbitulis* aut *hirudinibus* exſuctio ſanguinis promoveatur. Vulnera talia ob *majorem* ſecuritatem per plures hebdomadas aperta ſervare convenit.

16. Cavendum ne ferrea instrumenta, vel lintea, quæ virulentis vulneribus adhibita sunt, pro aliis usibus in corpore sano priu; usurpentur, quam si sufficienter mundificata sint.

17. Restat incommodum aliquod in vulneribus, per *laceratio-nem* dentium animalium rabidorum, vel iratorum obtuso-rum inflictis, quod *vestigia* illorum relinquuntur. In tali casu essentiæ balsamicæ præsentissimam opem præbent, mundificant, partis tonum, laceratione relaxatum, restitu-unt, & sarcosin promovent. Inprimis morsum *similarum* periculosissimum esse, auctores tradunt.

18. *Paracelsi unguentum*, quod in vulneribus venenatis bene se commendat, paratur e succino, vase tecto super igne car-bonum modico sensim liquefacto; cui terebinthinæ suc-cessive tantum miscetur, quantum ad justam consistentiam requiritur. Quoties autem momentum terebinthinæ affun-ditur, toties ab igne paululum vas removendum, & ma-teriis subagitatis, igni iterum admovendum est.

19. Ceterum mentio adhuc facienda est *lapidis* illius, quem in quibusdam *Indiæ serpentibus* inveniri & venenum extrahe-re perhibent; id quod ulteriori experientiæ relinquen-dum est.

TABULA LIX.
DE
HÆMORRHAGIA VULNERUM.

I. DEFINITIO.

Hæmorrhagia est communissimum symptoma, vulneratis par-tibus superveniens, & pro læsionis diversitate impetu profusionis modo majore modo minore sese manife-stans.

II. DIFFERENTIA.

1. Hæmorrhagiæ chirurgico-medicæ duplicis sunt conditionis.

1) Altera, quæ immediate *e vasis* profluit, in quibus casibus mul-

multum intereſt perveſtigare, an vaſa ſint diſciſſa, vel tantum inciſa.

2) Altera, quæ *e poris* carnoſarum partium, atque ita mediate e vaſis ſubtilibus procedit.

2. Utraque differentiam adhuc habet communem.

1) Quatenus in *mere paſſivo* effluxu conſiſtit, quod in vulnere *recente* contingit.

2) Quatenus ab *activo pulſu* & congeſtione preſſoria ſanguinis ad vulnus ſuſtentatur, quod in *progreſſu* demum hæmorrhagiæ obſervare licet. Præcipue in vulneribus, per contuſionem inflictis, ubi pars fibris ſuis circa aperturam valde relaxata fuit, unde in vicinia flacciditas & marcor remanet.

3. Hæmorrhagiæ vulnerum differunt gradu & conditione læſionis, atque ſubjectorum diverſitate.

1) Vaſa ſanguifera capacia quando læſa ſunt, plus ſanguinis funditur, quam in carnoſarum partium læſionibus.

2) Vulnerati plethorici, ſenſibiles, hæmorrhagiis naturalibus adſueti, majores hæmorrhagias experiuntur, quam minus tales.

4. Ad hæmorrhagias medico-Chirurgicas merito etiam referuntur illæ, quæ fungorum, carnis luxuriantis, & aliorum epigeneſium ſectiones vel corroſiones excipiunt.

III. *PROGNOSIS.*

1. Hæmorrhagia *gravior*, ſibi relicta, brevi tempore vires exhaurit. *Nimis mature* autem cohibita, longe graviora ſymptomata & pericula cauſatur, quam quæ aliquali exceſſu contingit. Majores enim non ſolum dolores ſpaſtici, & hinc inquietudines, agrypniæ, inducuntur, verum etiam altius in ipſo corporis ſyſtemate ſuccedunt febres inflammatoriæ periculoſæ *Confer. num. 4.*

2. Quæ hæmorrhagia *e vaſis*, & quidem capacioribus, immediate procedit, longe periculoſior eſt illa, quæ per *poros* partium contingit. Repentinam enim mortem inducere valet.

3. Interea tamen hoc habet commodi, ut tumor inflammatori-

us non ita facile accedat. Utplurimum enim ſanguinis portio, niſi plane excedens, ſufficiens tamen evacuatur.

4 Illa vero hæmorrhagia, quæ per partium vulneratarum *poros* provenit, hoc præcipue habet incommodi, ut, facta intempeſtiva per adſtringentia cohibitione, ſanguis in partem illam ſucceſſive irrumpens, refluxum autem ita expedite non nanciſcens, inflammationes graviores ad ſui maturationem requirat; quæ, cum in parte ſciſſa, adeoque ad motum fibrillarum inepta, difficillime ſuccedat, facile vel ſphacelum, vel peſſimi moris ulcerationem inducit.

5. Maxime omnium præmatura ſanguinis cohibitio periculoſa eſt, quando ſpecialis activa congeſtio ad partem læſam accedere obſervatur; id quod cum primis in plethoricis contingit. Natura enim aperta veluti porta utitur, & ab exonerante ſanguinis quantitate hac via ſeſe liberat. Hinc etiam obſervare licet, quod, quo ſæpius in uno ſubjecto vulnera contingunt, eo vehementiores ſoleant eſſe hæmorrhagiæ; quæ proinde tanto majore periculo præmature cohibentur.

6. Hæmorrhagia in vulneribus, quæ juxta longitudinem fibrarum currunt, facilius ſiſtitur, quam quæ transverſim inflicta ſunt.

7. Hæmorrhagiæ *arteriarum*, ob perpetuum ſanguinis appulſum, longe difficilius ſiſtuntur, quam *venarum*.

8. Quando *arteria* tantum *inciſa* eſt, hæmorrhagia non facile ſiſtitur. Unde, ut reſultans per muſculum comprimatur, diſſecare eandem præſtat, quam aliis methodis ægrum in majorem vitæ periculum conjicere. Nulla enim vulnera *arteriarum* conſolidationem admittunt, quam quæ cum inciſione ſuperioris cutis fiunt, uti in *arteriotomia*, in qua *arteria* cum particula ſuperiacentis cutis per *ſcalpellum* vulnerata, mediante compreſſione intra 2 3 dies iterum coaleſcit. *Confer. cautel. 10.*

9. *Venarum capacium*, graviter vulneratarum, hæmorrhagiæ magnum quoque periculum inferunt. Sine præjudicio enim partium reliquarum commode non poſſunt tractari. Interea

Unable to display this page

hinc in illa hæmorrhagia, quæ immediate e *vasis* procedit, præcipuum locum habet.

a) In hoc genere & efficaciſſimus & ſecuriſſimus eſt *Spiritus vini rectificatiſſimus*, qui *ſeroſam* ſanguinis portionem, intra pauca momenta, ita coagulat, ut etiam arteriis cuticulam veluti inducat. Vulneri mediante *plumaceolo* vix per dimidiam horam imponitur, quo exiguo tempore pars affecta ſtrictura denſa & *ſpleniis* impoſitis comprimitur. In *amputatione* membrorum veſicæ alligandæ adjicitur.

b) Ceterum e recentiorum obſervatione in uſu ſunt *acida*, e quorum cenſu acidum *vitrioli* aut *ſulphuris* præcipue commendatur. Mitius enim, quam acidum *ſalis* vel *nitri*, operatur.

c) Sic v. g. Spiritus *vitrioli*, vel *ſulphuris per campanam*, vel *oleum vitrioli*, *alumini* pulveriſato vel aliis pulveribus *ſtypticis* inſperſum, ſanguinem notabiliter inſpiſſant.

d) Potenter etiam ſanguinem ſiſtit remedium, quod ſequente modo paratur. *Retorta alumine* ſemi-repleta quando ſucceſſive incaluit, undiquaque carbonibus accenſis tegitur. Provenit inde aliquid ſpirituoſi acidi, & ſi major ignis gradus accedat, aſcendit una, propter ebullitionem alumini conſuetam, *magma* quoddam *aluminoſum*, valde ſtypticum.

e) Notandum autem eſt, quod *acida* talia non ſolum ſanguinem coagulent, verum etiam partes vulneratas graviter afficiant. Hinc præſente inflammatione præſtat ab iisdem abſtinere, quia inflammationis augmentum inde metuendum eſt. Minime autem a *ſpiritu vini* rectificatiſſimo.

f) Denique Sanguinem etiam in oſtiis partium præſentiſſime coagulat *uſtio* ſeu *cauteriſatio*, quæ mediante ferro candente perficitur. *Vid. cautelas.*

3) *Adſtrictio.* Hæc methodus *vias*, uti antecedens *humores*, reſpicit. Unde in conſtringendis fibris præcipuum, exiguum autem in vaſorum, præcipue majorum, læſionibus

bus uſum præſtat. Sed quibus circumſpectionibus adhibenda ſit, ſub *cautelis* dicemus.

a) Sunt vero notiſſima *adſtringentia* pulvis gallarum, diverſi cortices, e. g. malorum granatorum, rad. tormentill. biſtort. flor. balauſt. Semina variorum generum lapathorum, e. g. lapathi cruenti, oxylapathi, hippolapathi &c. quæ ſi cum ſpiritu vini rectificatiſſimo imbuantur, efficaciam exhibent meliorem.

b) Præcipue *radix pſeudo-acori* ſeu *iridis paluſtris*, flore flavo, recens, ſi ad manus ſit, potenter adſtringit. *Conf. Tab. med.* III. *cautel.*

c) *Deligatio interceptoria*, dextre inſtituta, & cum adſtringentibus conjuncta, multum quoque juvat. Stringitur nempe patiens a vulnere verſus ſanam partem faſciis longis. Sed prudentia opus eſt, ne, dum nimium hac ratione ſanguinis affluxum impedire volumus, neceſſarium ſimul humorum tranſitum intercipiamus. Unde vulneris depravatio ſpecialis, vulgo erſtickter Schade, exoritur. *Conf. cautel.*

d) Huc etiam pertinent varia inſtrumenta *compreſſoria*, quæ tabula II. videantur. In ſpecie decantatum illud, quod Galli *tournequet* appellant. In his omnibus cognitio anatomica neceſſariam circumſpectionem circa vaſorum compreſſionem docere poteſt.

3. Præter autem primarium hæmorrhagiæ nimiæ ſiſtendæ reſpectum conſiderandæ etiam ſunt *damna*, quæ per nimiam profuſionem ſanguinis jam inducta ſunt. *Vid. cautelæ.*

4. Hinc conducit patientem recreare.

1) *Interne* analepticis, alimentoſis, emulſivis, gelatinoſis, moderate aromatiſatis, & potu non plane tenui, vino generoſo per ſacharum edulcorato, vel Malvatico, Hiſpanico, medice dato.

2) *Externe* autem ipſum partem læſam paulo calidioribus medicamentis roborantibus, diſcutientibus, nervino balſamicis tractare convenit, ut enervationi occurratur. Alias chronicæ illæ debilitates partis remanent, daß ſie die Veränderung des Wetters fühlen.

§. *Mo-*

5. *Motus febriles* quando cohibitas hæmorrhagias excipiunt, tractantur ut artis est, conjunctis externe discutientibus & roborantibus.

V. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Cautela de sanguine, præcipue in plethoricis, iratis, inebriatis, vel alia illius commotione, *præmature* non sistendo, licet diu jam ab auctoribus inculcata sit, non raro tamen artifices contra eandem peccant, eoque ipso totum curationis negotium difficilius & periculosius reddunt. Nam major partis inflammatio & febris vulneraria certissimo eventu exspectanda sunt.

2. Hinc *Paracelsi* de hac re admonitio: man solle das Blut laufen laßen, bis auf seine Statt, non rejicienda, recte autem explicanda est. Paradoxum quidem videbatur hoc assertum Medicis scholastico-criticis, qui ita explicabant, ac si hæmorrhagia tam diu toleranda esset, usque dum sponte subsisteret. Secundum judicioſum autem discrimen nihil aliud hæc cautela respicitur, quam sanguinis sufficiens & notabilis depletio.

3. Hæc explicatio, quod legitima sit, experientia toto die testatur. Si enim neque sufficiens emissio sanguinis, mox in principio adfluentis, contingit, neque ingruentibus jam inde noxis medicatio matura chirurgica per *Venæsectionem*, & pharmacevtica per *discussiones internas* adhibeatur, fluxus cohibitus vel impetuosius recurrit, maxime quando e *vasis* læsis immediate hæmorrhagia ortum habuit; vel si non perrumpat, inflammatoria intumescentia partis affectæ cum fibrillaribus spasmodicis doloribus exoritur; id quod præcipue evenit, quando e *porosis* partibus fuit effluxus.

4. *Quanta* autem sanguinis portio, ante quam ad illius cohibitionem accedamus, toleranda sit, est res altioris considerationis, & a Medico, pro constitutione vulnerati plus minus plethorica, diversitate temperamenti & sanitatis, judicioſe decernenda est. Non solum autem *quantitas* effluentis sanguinis, verum etiam *motus* illius considerandran-

randus eſt. Inclinat enim natura ad plethoræ depletionem, & hinc, præmaturam cohibitionem moleſte ferens, motibus contrariis hujus ventilationis defectum compenſare proclivis eſt.

5. Exinde reſultat etiam, quam utile, imo ſubinde neceſſarium ſit, *Venæſectionem* inſtituere in majoribus vulneribus, ubi ſanguinis fluxus cum impetu cohibitus fuit.

6. Præcipue *Venæſectionem* nonnulli auctores tam religioſe *febribus vulnerariis* dicarunt, ut, illa prætermiſſa, neque Medicum neque Chirurgum officium ſuum feciſſe, autument.

7. *Hæmorrhagia ſecunda*, quæ repentinam in prima deligatione ſanguinis cohibitionem nonnunquam excipit, ſatis etiam confirmat, quod *Venæſectio* in partibus oppoſitis inſtitui debuiſſet, imo pro re nata adhuc fieri debeat.

8. Modo conſideretur an effluxus ab inſigni arteria, ſimul læſa, pendeat; quo caſu *Venæſectio* nullo modo locum habet, ſed reſpiciendum tantum ad arteriæ *compreſſionem* & contenti ſanguinis talem coagulationem, quæ nihil adeo heterogenei in ſanguinem infert. Præſtat hoc *Vini ſpiritus rectificatiſſimus. Conf. Methodus coagulatoria.*

9. In *moderatis* hæmorrhagiis *moderata* etiam *methodus* ſanguinem cohibendi commendatur. Unde non temere, & niſi in caſu neceſſitatis adhibenda ſunt tum *directe adſtringentia*, tum *acida auſtera.*

10. In *ſimplice & leviore arteriæ* læſione, quæ per ſcalpellum infligitur, hæmorrhagia ſiſtitur forti & diuturna *compreſſione*; quæ autem in notabili vulnere conjuncto locum non invenit. *Medicamenta*, ob vim erumpentis ſanguinis inania ſunt, ne quidem ſimpliciter excepto illo remedio, quod hodie innoteſcere incipit, quamquam ab omni bona ſpe non excludendum ſit.

11. Itaque ſi *arteria grandiuscula* vulnerata ſit, quæ ob dictam vulneris rationem compreſſionem ſui firmiorem, per plures dies neceſſariam, non permittit, confugiatur ad unicum illud remedium, & ſi hoc non ſatisfaciat, abſoluta neceſſitate penitus diſcindenda eſt, ſubjuncta decente ligatura.

12. Et licet vel maxime pars læsa sensu & motu sufficiente hac ratione privetur, præstat tamen hoc unicum fere arteriæ remedium adhibere, quam patientem in majus vitæ periculum conjicere.

13. *Ustio* seu *cauterisatio actualis*, multo magis *potentialis*, grandiorum vasorum, absolutissime vero *arteriarum*, pessimo consilio instituitur. Corrumpit enim portionem tunicæ vasis, quæ uti vix unquam resarcitur, ita minime omnium in membranaceis canalibus, humores, motu impulsos, continentibus. Hinc quando in hæmorrhagiis vulnerum instituitur, a corrupta tunicæ portione majus redditur foramen, vulnus magis dilatatur, novaque hæmorrhagia, decidente eschara, accedit, & nulla spes est, ut pars talis adusta restauretur. Unde patiens in gravius vitæ periculum coniicitur. Meretur legi *Marc. Aurelius Severinus de efficaci medicina lib. 1. sub titulo arteriologias*, ubi notatu digna habet de *arteriotomia*.

14. In aliis autem partibus *ustio actualis* antiquissimum & bonum est remedium ad sanguinis fluxum cohibendum.

15. *Ligaturæ* vasorum satis quidem sunt efficaces, omnia tamen præstare non possunt. Ligari autem possunt tam *arteriæ*, quam *venæ*, si majusculæ sint. Simplex ligatio non sufficit, unde firmitatis causa arteria vel vena in medio prius pertunditur. *Aquapendens*, *Hildanus* & *Scultetus* suadent, ut vasa insignia forcipe apprehendantur, extrahantur, & ligentur. Sed difficilis est operatio.

16. *Adstringentium* usus omni modo in hæmorrhagia compescenda sit circumspectus. Nimium enim quando adhibentur adstringentia, majorem tumorem & vehementiorem inflammationem inducunt, si non in ipso loco vulnerato, tamen in vicinia, ubi ob debitum transitum per talia adstringentia interceptum, major exoritur restagnatio humorum, inflammatio, imo suppuratio. Quem corruptum statum vulgo palliunt hac formula: der Schade apostemiret sich.

17. *Vasa*, leviter capacia, non contrahunt sese ab *adstringentibus* applicatis, lenis enim adstrictio, quam talia remedia par-

partibus inferunt, *vasis* comprimendis non sufficit, & quando vulneratus leviter se movet, hæmorrhagia recrudescit.

18. *Adstringentia* non conducunt in hæmorrhagiis, quæ e concretionibus *fungosis*, *verrucosis* &c. proveniunt. Nam spongiosæ tales partes motum tonicum non admittunt. Et si omnino hoc facerent, strictura tamen tales hæmorrhagiam auctura essent.

19. *Camphorata* hic iterum commendari merentur, ut, peripheriæ læsionis, sub quacunque forma, applicata, nimiam inflammationem impediant.

20. *Emplastra acria*, *tenacia*, quæ vulgo ad cavendam affectæ partis debilitatem applicantur, quovis modo fugienda sunt. Affluxum humorum augent.

21. *Sympathetica* & *amuletica* remedia minus locum habent in gravioribus hæmorrhagiis passivis, præcipue e vasis sanguiferis immediate provenientibus. Notabilem etiam de reliquo non faciunt effectum, nisi in sensibilibus & credulis.

22. *Pulvis sympatheticus Dygbæi* interdum alicujus est efficaciæ.

23. *Persicaria* obscurioris experientiæ est in amuleticorum sympatheticorum censu.

24. *Lignum fraxini* efficaciam præstat in vulneribus recentibus, non adeo amplis, modo firmius & repetite in usum trahatur. Hæmorrhagias autem, e *magnis vasis* provenientes, illo cohibere velle, frustaneum est.

25. Lapis *hæmatites* utilis est in levioribus porosarum partium vulneribus, & quidem impetu fluxionis jam senescente. Idem judicium est de *jaspide rubescente*.

26. *Bufo exsiccatus* vel amuletice gestatur, vel combustus pulveribus stypticis miscetur.

27. *Sanguis*, ex illæsa vulnerati parte eductus, siccatus & propinatus, non semper experientiæ respondet.

28. *Crocus metallorum* reliqua adstringentia ita antecellit, ut etiam in majoribus vulneribus fluxum compescat. Sed ob efficaciam virulentam in recentioribus & quidem ma-

gnis vulneribus graviſſimas turbas procreat, unde inflammationes, convulſiones, ſphaceliſmi ſequuntur.

29. *Crocus martis adſtringens* utilis quidem eſt, ſed miſceri debet cum vegetabilibus. Omnia enim *metallica* ſunt *ſeptica*, & oſſa reddunt carioſa.

TABULA LX.
DE
SYNOVIA.

I. DEFINITIO.

Synovia, ſenſu pathologico ſumta, eſt liquoris lymphatico-ſeroſi per vulneratam partem notabilis excretio, irritantibus cauſis in vulnere abluendis & arcendis deſtinata. Germanice vocatur das Glied-Waſſer.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Synovia* a *Paracelſo* nomen accepit, & interdum *phyſiologice*, interdum *pathologice* ab illo ſumitur.
2. *Phyſiologico* ſenſu deſignat hoc nomine liquorem lymphatico-ſeroſum, qui cum motu ſanguinis progreſſivo in omnes corporis partes continuo diſtribuitur, in ſpecie autem per partes *exſangues*, e.g. nervos, tendines, ligamenta, influxum & perfluxum ſuum habet, ut hiſce partibus tam nutrimentum, quam irrigationem adferat.
3. *Pathologico-chirurgico* ſenſu, quem hic pro ſcopo habemus, deſignat *fluxum*, ſeu potius *effluxum* hujus liquoris lymphatico-ſeroſi per partem aliquam vulneratam, *articulationi* proximam. Unde nomen Glied-Waſſer accepit.

III. *SIGNA*

1. *Synoviæ* fluxus contingit tantum in tendinoſarum & ligamentoſarum partium vulneribus, ruptionibus & lacerationibus. Maxime, ubi *tendines* & *ligamenta* concurrunt, rarius in

cubi-

cubitu, frequentius in *carpo* & *metacarpo*, in *dorso*, *genubus*, item in vulneribus, ligamentum intimius cum *acetabulo* lædentibus.

2. Non ſtatim autem primo die, quo *nervea* vel *tendinoſa* quædam læſio facta eſt, hic fluxus contingit, ſed quarto vel quinto demum.

3. Neque vero unquam fit ſine prægreſſo & conjuncto inſigni dolore, tenſione, duritie vel tumore partis affectæ. Labia vulneris conſtringuntur, caro luxurians, ſpongioſa & livideſcens apparet.

4. Ex omnibus hujus carnis ſpongioſæ poris provenit liquor primum magis tenuis, limpidus, progrediente autem tempore magis ſpiſſus, gelatinoſus, aut quaſi ſubmucidus, albumini ovi fere ſimilis. In ſubjectis ſenſibilibus motus febriles, licet ſine exquiſito typo, accedunt.

5. Quando ſymptomata in vulnere exaſperantur, e. g. inflammatio, febris vulneraria, cephalalgia pertinax, tum *Synoviæ* fluxus magna quantitate procedit, ita ut plures unciæ intra breve tempus excernantur.

6. Denique ſuccedit tabeſcentia & aridura artuum, ad minimum illius partis, cui talia ſymptomata acceſſerunt.

7. Quo copioſius fluxus procedit, eo major virium proſtratio inducitur.

IV. *CAUSÆ.*

1. Hic fluxus a cauſa *paſſiva* communiter derivatur, nempe a diſſectis vaſis lymphaticis. Ad hoc illuſtrandum comparant illum auctores cum aqua illa, quam ſecta betula ſtillat.

2. Falſiſſimum autem hoc eſſe, ex eo illuceſcit, quod Synovia non omnibus promiſcue vulneribus accedat, ſed tendinoſarum & nervoſarum tantum læſionibus.

3. Deinde etiam pateſcit ex illo, quod non primo ſtatim die vulnerationis fluxus ſuperveniat; quod tamen fieri deberet, ſi paſſivus effluxus eſſet; ſed 4to, 5to vel ſexto die.

4. Unde pro *activa* congeſtione, irritantibus in vulnere cauſis deſtinata, hunc *Synoviæ* fluxum declaramus.

5. Nempe natura per appulſum humorum lymphatico-ſeroſorum parti affectæ dolenti ſuccurrere, & cauſas ſtimulantes eluere pro viribus ſuis allaborat; & quidem mediante motu tonico intenſo, qui tandem fit cauſa ariduræ.

6. Cauſæ autem *irritantes* a perverſa tractatione chirurgica dependent. Unde *Paracelſus*, licet hunc fluxum e fundamentis ſuis ſatis dijudicare non potuerit, juſtiſſime tamen illius provocationem & exaſperationem imperitiæ Chirurgorum, & perverſæ illorum methodo, non autem neceſſitati vulnerum, imputat. Nempe quando cum inconvenientibus remediis pinguibus, ſepticis, acribus, pure humidis, incraſſantibus, & ſimilibus, partem magis lædentibus, quam juvantibus error committitur. Unde naturæ incumbit, per humorum appulſum parti dolenti ſuccurrere.

7. Turpe itaque eſt, ſi ignorantes Chirurgi ſine conditione in recente vulnere *ſynoviam*, tanquam certo exſpectandam, ſupponant, & ex hoc falſo ſuppoſito vulneris reſtaurationem tanto difficiliorem accuſent.

8. Juvat quidem & promovet talia accidentia, ſi *tendo* non plane diſſectus, ſed ex parte tantum, transverſim & oblique vulneratus ſit.

9. Sic etiam frigoris ad partem affectam admiſſio, præcipue reliquo corpore calente, majorem ſenſibilitatem, & hinc fluxus provocationem quadantenus promovet.

10. Ultimo loco poteſt recenſeri cacochymia patientis ſalino-acris, licet revera inter hactenus dictas cauſas leviſſimam conſtituat.

V. *PROGNOSIS.*

1. Quando *ſynovia* copioſe & diu manat, licet vulnus reſtituatur, remanet tamen in illa parte debilitas inſignis, imo non raro ſuccedit partis aridura, vel notabilis ſenſibilitas. Nimium tamen exaggeratum videtur, quando de fluxu hoc promiſcue prælagiunt, quod per totam vitam virium proſtrationem relinquat.

2. So-

2. Solet etiam e *ſynoviæ* fluxu interdum exoriri in parte læſa gravis ardor & ſalſa corruptio. Nam uti *ſynovia* in vulneribus coctionem puris impedit, ita etiam per ſe inepta eſt ad ſuppurationem, ob defectum affluxus ſufficientis ſanguinis, partibus exſanguibus familiarem. Unde mundificatio & reſtauratio vulneris impeditur.

3. Hinc quando *Synoviæ* extravaſatio in vulneribus occluſis contingit, tumor, inflammatio, febris & dolores prævaleſcunt, corruptio ſphaceloſa metuenda eſt. Nulla enim ſpes eſt neque discuſſionis, neque ſuppurationis.

4. Quo magis cacochymicum eſt ſubjectum, eo magis pertinax hic fluxus ſe gerit. Nam natura apertam hanc portam arripit, & omnem, quam poteſt, impuritatem hac via eliminare intendit. Hoc eſt, quod Paracelſus & alii ex ore illius vocant Leibes-Flüſſe.

VI. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Methodus in eo conſiſtit, ut tumor ſeu congeſtio humorum circa partem affectam, quam cito fieri poteſt, reſolvatur & discutiatur, adeoque tenuioris materiæ via intercipiatur, & ſenſus ſpaſticus fibrillarum, affluxum proritans, demulceatur. Sic, ſublatis hac ratione cauſis, effectus ceſſabit.

2. Præſtant hoc certiſſime balſamica, non quidem vulgata illa gummatoſa, vel pinguia oleoſa deſtillata, ſed eſſentiæ e Succino, myrrha, mumia, gummi elemi, balſamo Peruviano, foliis majoranæ, lavendulæ, floribus hyperici, præparatæ. Hæc enim ſtagnantem materiam leniter discutiunt, vulnus mundificant, & tonum ſucceſſive reſtaurant.

3. Talis eſſentia balſamica, mundificans, diſcutiens & roborans, parti affectæ immediate applicetur, & ſub initium aliquid *ſpiritus* terebinthinæ miſceatur.

4. Progrediente autem tempore, præcipue ſi ſuppuratio inſignis accedat, *ſpiritus terebinthinæ* ſucceſſive omittatur, & major quantitas *eſſentiæ ſuccini* adhibeatur. Unde potentior deſiccatio partis & neceſſaria illius roboratio obtinetur.

5. Su-

5. Supra vulnus immediate ponatur *emplaſtrum Oppodeldoch.*

6. Circa peripheriam autem vulneris applicentur *emplaſtra nervina* e. g. *de betonica.* Et quia hoc facile ſicceſcit, malaxetur cum gummi elemi, in vino vel aceto ſoluto. Conducunt etiam *Sacculi nervini*, vino calido imbuti.

7. Huic emplaſtro defenſivo aliquid *camphoræ* addatur, tanto magis, ſi *muſculoſæ* partes ſimul affectæ tumores inflammatorios ſuſceperint.

8. Quo caſu etiam emplaſtrum de *ſpermate ranarum camphoratum* alternando cum emplaſtro *de betonica* adhiberi poteſt.

9. Abſente autem tumore inflammatorio abſint etiam quæcunque e *ſpermate ranarum* confectæ.

10. In cacochymico individuali vitio humores corrigantur per ſanguinem depurantia appropriata; e. g. impuritates ſeroſæ per *phlegmagoga* & *anticatarrhalia.* Modo ratio habeatur febris, hac enim præſente, *Eſſentia alexipharmaca Stahlii* conducit, abſente autem illa, *eſſentia ſuccini* locum habet.

11. In plethoricis *Venæſectio* inſtituatur.

12. *Spaſmi*, qui in *convulſiones* interdum excedunt, antiſpaſmodicis congruis & aliis, privative agentibus, tractentur.

VII. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Synovia* eſt quidem grave vulnerum ſymptoma, ſed uti revera pendet a circumſtantiis tumoris ac dolorum, & hinc humorum affluxuum, ita ſi dolor & affluxus per camphorata, in ambitu ſeu ad latera applicata, in parte vero affecta per balſamica, aliquantum acriora, ſive temperate nervina & roborantia, mitigentur, talis fluxus vel non contingit, vel ſi jam adſit, feliciter iterum compeſcitur.

2. Quoniam autem horum vulnerum conſolidatio lente progreditur, etiam in *carnoſis* partibus ſubvenire, & eandem promovere neceſſe eſt per balſamica ſuperius indicata,

ne

ne ob tardiorem consolidationem nova salsa corruptio oriatur.

3. *Adstringentia*, ad fluxum *synoviæ* cohibendum, incongrue adhibentur. Nam tenuissimos humores reprimunt, unde grumosa sanguinis pars in poris residet, & stasis inflammatoria in gravissimam ruit corruptionem. Hoc damnum haud dubie jam *Hippocrates* observavit, *unde* nulla artificia ad sistendam *synoviam* Chirurgis dare voluit, sed generale illud axioma commendat, non sunt vulneraria remedia, quæ synoviæ fluxum tantum sistunt.

4. Huc etiam pertinet alterum illud *Paracelsi* assertum, man müsse das Glied-Wasser nicht stillen, sondern lis auf sein pondus verlaufen laßen; cujus elogii genuinus sensus est, quod synovia per positiva adstringentia non debeat sisti, ne gangræna & sphacelus accedat.

5. Nec locum habent stricte sic dicta *refrigerantia*. Remanet enim tumor œdematosus laxus, per quem nihilominus serosæ substantiæ via plane patet, & pertinax ulceratio loco abscessus inde nascitur.

6. Porro nocent in hoc affectu emollientia, unguinosa, & quæcunque humores fortiter commovent.

7. Antiquis Synoviam rarum fuisse affectum, ex eo satis elucescit, quod solus *Celsus* in transitu quasi illius mentionem faciat. Medicamentis temperatis & diætæ illorum simplici plurimum id tribuendum videtur.

8. *Ceratum de mumia* (quod ex hac & terebinthina quantum satis ad incorporationem paratur) egregie demulcet spasmos fibrillarum, ne ulterior affluxus sequatur. Exinde potissimum paratur emplastrum illud, a Paracelso in hoc fluxu laudatum, nempe Recip. Cerat. de mumia unc. IV. ol. spic. drachm. j. testar. ostr. oss. sep. ana drach. iij. f. l. a. empl.

9. In ulceribus *profundis*, ubi *ligamenta* junctura rum vel *tendines* musculorum simul erosa sunt, optima etiam balsamica & vulneraria non sufficiunt.

10. Laudant autem in talibus casibus *aquam gryseam*, sequente modo præparatam:

Recip. mercur. viv. aquæ fort. ana unc. j. f. ſolutio, quæ frigori expoſita inſtar glaciei coagulaſcit.

Separatim paratur ſequens decoctum.

Recip. Rad. & herb. chelidon. maj. herb. ariſtoloch. long. Rut. ſolan. roſar. alb. ana man. j. Concis. contus. coq. in ſ. q. aq. ſimpl. Coletur.

Rec. Colaturæ unc. IV. affunde ſolutionem mercurialem, & gryſeum acquirit colorem.

11. Communes hujus aquæ præparationes magis nocent quam proſunt, e. g. *Purmannus* præſcribit duplam portionem aquæ fortis, unde nimium acris redditur hæc aqua. Item *Mynſichtus* commendat *lapidem medicamentoſum*, qui ſiniſtrum in vulneribus edit effectum. Sic etiam errant, qui tutiam, lapidem calaminarem vel alia miſcent. Nam hæc omnia bonum præſcindunt effectum.

12. *Specifica* nonnulla in hoc affectu ab auctoribus quidem laudantur, ſed ulteriori experientiæ ſubjicienda ſunt, e. g. *usnea cranii humani, ſanguis menſtruus*, primum erumpens, *album græcum* a ſcrup. II. ad drachm. j. quotidie uſurpandum, *cerumen aurium*

TABVLA LXI.
DE
LETHALITATE VULNERUM.

I. DEFINITIO.

Vulnerum lethalitas, uſitato ſenſu, eſt dextra æſtimatio, dijudicatio & ſententia læſionum violentarum, inquiſitioni & inſpectioni læſæ partis, vel pro re nata ſectioni cadaveris ſuperſtructa, & uſui medico forenſi deſtinata.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Licet de periculo vulnerum præcedentibus tabulis nonnulla jam dicta ſint, opus tamen eſt, ut hoc loco fuſius de hac re dicatur.

2. Ingens difficultas quia ſententiam de vulneribus premit, can-

eandem ſublevare Medici variis differentiis & diſtinctionibus allaborant.

3. Hinc illa diſpeſcunt in *tuta*, *periculoſa*, ſeu quæ medio loloco ſe habent, & *lethalia*.

4. *Lethalita* iterum dividunt.

1) In *abſolute*, *ſimpliciter*, *per ſe* & *ex neceſſitate lethalia*, quæ nulla arte, licet dexterrima, poſſunt ſuperari. Dicuntur etiam *generice lethalia*, qui omnibus indiſcretim mortem inferunt.

2) In *ſumme periculoſa*, quæ utplurimum ſunt lethalia, ſeu quorum curatio communiter male, raro autem feliciter ſuccedit.

3) In *lethalia per accidens*, ſeu *ſpecifice lethalia*, quæ propter certas individuales circumſtantias mortem adferunt.

a) Huc referre ſolent diſtinctionem, quam habent, de lethalibus *ſibi relictis*, id eſt, tempeſtivo auxilio deſtitutis, ubi profuſio ſanguinis, vulnerato vaſe ſanguifero capaci, ante mortem infert, quam Chirurgus, qui ſanguinem ſiſtere potuiſſet, accedat.

b) Item quando *Medicus* officio ſuo dextre non fungitur, e. g. ſymptomata inflammationum, febrium, deliriorum, convulſionum, non occupat.

c) Vel quando *Chirurgus* hæmorrhagiam ſive citius, ſive tardius ſiſtit, heterogenea non removet, ſanguinem extravaſatum, vel ob inſtrumentorum defectum, vel ob ignorantiam encheireſeos, non educit, vel alia inconveniente ratione vulnus tractat.

d) Denique quando ipſi *vulnerati* negligenter ſe gerunt, contra diætam notabiliter peccant, iræ, veneri, baccho, ſe exponunt.

e) Quo etiam ſpectat lethalitas ſic dicta *moralis*, quando vulnerati ulteriorem vulneris aperturam recuſant.

4) Vulgari ſenſu vulnera illa audiunt lethalia, quæ repentinam mortem inferunt.

5) *Hippocrates* & alii antiqui *periculoſa* vulnera promiſcue *lethalia* appellant.

5. A vulneribus *lethalibus* diſtinguenda ſunt vulnera *inſana-*

bilia, quæ per multum tempus in vita relinquunt vulneratum, e. g. quando vulnus pulmonum in ulcus degenerat, quod diu per congruas injectiones a funesto exitu defendi potest. Item quando vulnus intestinorum in fistulam degenerat, per quam fœces alvinæ per multos annos excernuntur.

III. *PROGNOSIS.*

A *Generalis.*

1. Quo nobilius viscus, quo majoribus vel pluribus vasis atque nervis præditum est, eo plus periculi involvit; nisi in peripheriam magis quam ipsum visceris centrum penetraverit.
2. Vulnera *absolute lethalia* judicanda sunt, quæ *hæmorrhagias* incompescibiles inducunt. Talia sunt vulnera *arteriarum* & *venarum majorum*, præcipue in partibus internis, ubi artis auxilium excluditur, e. g. vulnera *arteriæ magnæ*, *carotidum*, *iliacæ*, *cœliacæ*, *mesentericæ*, *renalis*; vulnera *trunci venæ cavæ* & *portæ*. Item *venarum jugularium internarum*. *Externarum* autem læsiones prudente & festinante cura possunt sanari.
3. *Absolute* etiam *lethalia* sunt *profunda* vulnera *cerebri*, *cordis*, *ventriculi*, *pulmonum*, *hepatis*, *lienis*, *pancreatis*, *mesenterii*, *uteri*, *medullæ oblongatæ*, *principii medullæ spinalis*. In quibus vero casibus exceptio locum habeat, infra dicetur.
4. *Insanabilia*, seu quæ non repentinam sed successivam lethalitatem inferunt, sunt: vulnera *fundi ventriculi*, *intestinorum tenuium majora*, *vesiculæ felleæ*, *ductus cholidochi*, *diaphragmatis*, præcipue membranosæ & nerveæ illius partis, *œsophagi gravior* læsio. De quibus omnibus speciatim mox dicemus.
5. Reliqua vulnera, quæ in partibus *externis* fiunt. nisi admodum sint insignia, absolutam lethalitatem non inferunt, sed *per accidens* tantum fieri possunt lethalia. (*Conf. differentia num.* 3)
6. Vulnera partibus tantum *carnosis* inflicta, non admodum ampla vel profunda, facillime omnium sanantur, præcipue in corporibus sanis.

7. Vul-

7. Vulnera autem in partibus *exſanguibus*, membranaceis, tendinoſis, nerveis & glanduloſis majorem in conſolidatione difficultatem involvunt, & quando incongrue tractantur, facillime omnium gravia ſymptomata accedunt.

8. Quo *denſiores* ſunt partes *exſangues*, eo magis læſiones illarum a reſtitutione ſunt alienæ, e. g. *tendinum* diſciſſiones.

9 Vulnera *nervorum*.

1) Hæc graviſſima & periculoſa ſymptomata inducere ſolent, e. g. ſpaſmos, convulſiones, inflammationes, febres, deliria.

2) Quando tales *nervi* læduntur, qui ad officia vitalia abſolute ſunt neceſſaria, adferunt communiter mortem repentinam.

3) Nonnunquam nervorum læſiones bonam quidem ſpem oſtendunt, præter omnem tamen exſpectationem accedunt convulſiones, & univerſum negotium reddunt periculoſum.

10 Vulnera *tendinum*.

1) Hæc non *per ſe*, ſed *per accidens* ſunt lethalia, *ſphacelo* nempe accedente.

2) Diſciſſiones tendinum non coaleſcunt, quidquid promittant auctores. Sic etiam coalitus eorum per *futuram* vix unquam obtinetur, propter ſenſum exquiſitum, gravia ſymptomata provocantem.

11. *Vaſa ſanguifera* tantum *inciſa* plus periculi adferunt quam prorſus *diſciſſa*. Fibræ enim portionis læſæ contrahuntur, & ita vulneris apertura major redditur, ut ſanguis ægerrime ſiſtatur.

12. Eadem ratio eſt *tendinum* & *nervorum*. Quando enim partes tales tantum *inciſæ* ſunt, ſæpiſſime accedunt convulſiones. Unde e duobus malis minus interdum eligendum, & reliqua portio etiam diſcindenda eſt.

13. Vulnera *glandularum*, præcipue *exteriorum*, abſolute non ſunt lethalia.

14. Vulnera *vaſorum lymphaticorum* non repentinam, ſed ſucceſſivam lethalitatem involvunt.

15. Vulnera *venenata*, id eſt, quæ inſtrumentis venenatis & morſibus animalium venenatorum infliguntur, graviſſima ſymptomata inducunt, & quoniam ob venenorum diverſas qualitates *antidota* non ſemper conſtant, lethalibus communiter accenſentur, præcipue quando nervi lacerati ſunt & *hydrophobia* jam inducta eſt.

16. Non minoris periculi ſunt vulnera *contuſa*, quæ a ſclopetis & aliis igniariis machinis infliguntur. Globuli enim rotundi continuum vix ſolvunt, niſi cum contuſione & plurium fibrarum atque tubulorum vehemente dilaceratione.

17. Vulnera *punctim* facta propter irritationem & ſenſum graviora ſunt, *cæſim* inflictis.

18. *Febris inflammatoria intenſa* cum animi perturbationibus & convulſionibus quando vulneribus gravioribus accedit, magnum periculum minatur, præcipue ſi vulneratus ſub initium bene ſe habuerit, & citra cauſam manifeſtam iam ruat in deterius.

19. *Pus laudabile* quando in vulnere legitimo tempore appareat & continuat, eſt ſignum ſalutare. Contrarium eſt in *ſynoviæ* excretione.

20. Abſentiam *tumoris* in magnis vulneribus veteres pro malo ſigno habebant, ſed hodie in contrarium ſentiunt auctores.

21. Vulnera, quorum *labia valde diſtant* (uti in rotundis vulneribus videmus) difficilius ſanantur, quam quorum labia promptius jungi poſſunt,

22. In quibus vulneribus *oſſis* ſimul contritio vel fractura adeſt, illa difficilius, quam vulnera ſimplicia, ſanantur.

B. *Specialis.*

1. *Capitis* vulnera præ reliquis peculiare quid habere, uti Chirurgis ſatis notum eſt, ita jam *Hippocrates* monuit, quod nullum capitis vulnus leviter conſiderari debeat. Docet ſane experientia, vulnera cutem vix penetraſſe viſa, præter omnem exſpectationem mortem repentinam adtu-

tuliſſe. Hinc minima hic maximi ſunt habenda, præcipue quæ fiunt in *futuris*.

2. Sic *ſuperficialia* capitis vulnera, *per ſe* quidem non ſunt lethalia, *per accidens* tamen fieri poſſunt, quando nempe frivole habentur & tractantur. Gravem hæmorrhagiam cutis capitis vulnerata cauſari ſolet, præcipue circa tempora & aures.

3. *Cranii* & *pericranii* vulnera abſolute non ſunt lethalia, niſi monſtri quid alant, aut ingens cerebri commotio ſubſit, per accidens autem non ita raro fieri ſolent. Et quando *interior lamina*, poſt gravem contuſionem, majoribus feſtucis cerebrum vulnerat, quæ ne trepanatione quidem, nedum aliis ſubſidiis auferri poſſunt, vulnus abſolute lethale judicatur.

4. *Fiſſura cranii* in cavitates *oſſis ethmoidei*, ad radicem naſi penetrans, exitum ſortitur communiter periculoſum.

5. *Contrafiſſura* ſeu *reſonitus* non ſine ratione ab *Hippocrate* appellatur *infortunium*. Satis enim *infortunati* ſunt tales ægri, quibus neque oculus neque manus Chirurgi auxilio eſſe poteſt; quidquid alii, in ſpecie *Celſus*, pro detegenda illa proferant. Vulnus quod exteriorem tantum lamellam *oſſis frontis* penetrat, non eſt lethale, imo ne abſolute quidem, quando interior ſimul lamella læſa eſt; licet *ulcus ſordidum* facile remaneat. Quando autem fractura tanta eſt, ut os *cribriforme* pertingat, abſolute lethalis eſt. Nam *medulla oblongata* & *nervi optici* in conſenſum trahuntur.

6. *Meningum* vulnera per ſe non ſunt lethalia. Caſu enim extravaſati ſanguinis, vel purulentæ materiæ, a Chirurgis ſtudio inciduntur. Quando autem partibus ſubjacentibus injuria ſimul illata eſt, e. g. cerebrum vehementer concuſſum, vaſa ſanguifera diſrupta, tum ob incompeſcibilem hæmorrhagiam mors infertur.

7. Omnia capitis *profunda* vulnera, præcipue *baſin* cerebri penetrantia, radices nervorum & vaſa ſanguifera lædentia, abſolute ſunt lethalia, e. g.

1) Vulnera *cerebri*, *cerebelli*, *medullæ oblongatæ* & *ſpinalis* in principio.

2) Inprimis quando plura vaſa ſanguinea diſſecta ſunt, & vulnera *corticalem* & *medullarem* ſubſtantiam penetrant; in quibus caſibus ſopor, oblivio, paralyſis, deliria, convulſiones accedunt.

3) Præ omnibus vulnera *cerebri ſclopetaria* lethalitatem ſuam repentino exitu confirmant.

4) Auctores hinc inde quidem referunt, quod graviſſima capitis vulnera, in quibus portio de cerebri ſubſtantia perdita, ipſæque membranæ diſciſſæ fuerint, lethalitatem non adtulerint (e. g. *And. a cruce* reſtitutum memorat adoleſcentis vulnus, quod ventriculos cerebri penetraverat) ſed ab his mirificis reſtitutionibus ad læſiones reliquas non eſt concludendum.

5) In quibus capitis profundis læſionibus *trepanatio* non poteſt adhiberi, vel quæ adhibita ſanguinem extravaſatum, altius ad cerebrum receſſum, rectius non educit, abſolute ſunt lethalia.

8. *Temporum* vulnera lata ac profunda nunquam periculo carent, ob multa *vaſa*, inſignes *nervos* & *pericranium*, quod muſculum *crotaphitem* tegit. Unde ſpaſmi & convulſiones maxillæ inferioris facile ſuperveniunt. De mitioribus muſculi *temporalis* vulneribus mitius eſto judicium. Aſſeverant enim nonnulli auctores, quod læſiones in hoc muſculo ſatis profundæ ſubinde reſtitutæ ſint.

9. Vulnera *organorum ſenſoriorum externorum* abſolute non ſunt lethalia, niſi grandior nervus, vel vas ſanguiferum, præcipue arterioſum, ſimul læſum fuerit, e. g. vulnus, quod per orbitam oculi in ipſam cerebri ſubſtantiam profundius penetrat, eſt abſolute lethale. Nam retro oſſa hæc tenerrima medullæ oblongatæ pars anterior jacet, quæ nervos opticos & anteriores proceſſus continet.

10. *Colli* vulnera, præcipue in parte anteriore, periculo ſunt pleniſſima. Muſculi enim & *nervi recurrentes* non tantum,

Unable to display this page

16. Si tantum *annuli arteriæ aſperæ* læſi ſint (quod ſpiritus, ſub exſpiratione e vulnere emiſſus, docet) vulnus abſolute non eſt lethale, teſtante *laryngotomia*.

17. *Cordis* vulnera, ad *ventriculos* vel *auriculos* penetrantia, abſolute ſunt lethalia, ob incompreſcibilem hæmorrhagiam. Paulo mitius iudicandum eſt de vulneribus, quæ *conum* tantum cordis, vel carnem muſculoſam penetrant. Tales enim vulneratos quandoque convaluiſſe, teſtantur auctores; licet periculo pleniſſima ſint; cumprimis, quando pars *ſclopeto* dilacerata eſt.

18. Vulnus *ſalius pericardii* ad abſolute lethalia non referendum eſt.

19. *Diaphragmatis* vulnera *majora* in ſubſtantia tam carnea, quam tendinoſa, periculo ſunt pleniſſima. Non æque vulnera *minora*, quæ muſculoſam tantum partem penetrant.

20. Vulnera, *abdominis* cavitatem non penetrantia, minus quidem ſunt lethalia; quando autem transverſim facta multos *tendines* (præcipue circa *lineam albam* & regionem *pubis*, ubi *tendinum* concurſus eſt) læſerunt, magnam involvunt difficultatem.

21. Quando *inteſtina* ex abdomine vulnerato diu propendent, *ſphacelus* metuendus eſt. Idem timendum eſt, ſi *hepatis* portio promineat, vel *omenti*.

22. Vehemens *abdominis* contuſio, licet externis partibus inſignem læſionem non inferat, internis tamen, præcipue *inteſtinis*, grave damnum inducere poteſt. Sanguis enim, qui per talem concuſſionem in ſtaſin deductus eſt, inflammationem & corruptionem facile incurrere ſolet. Contingit etiam nonnunquam, ut *veſicula fellea* vel *inteſtina craſſa*, fæcibus referta, a tali contuſione rumpantur, abſolutamque lethalitatem inferant.

23. *Peritonæum*, cum muſculis abdominis vulneratum, poteſt curari, ſi ſufficiens adſit apertura.

24. *Omenti* vulnera non ſunt abſolute lethalia. Quando autem vaſa ſanguinea læſa ſunt, & vulneratus ſufficientem abdominis aperturam, quæ ad hæmorrhagiam ſiſtendam neces-

neceſſaria eſt, reformidat, impoſſibilitate *morali* mors inducitur. Ceterum, quod *omenti* portio, per vulnus abdominis diu prominens, ſphacelum inferre poſſit, ſuperius jam dictum eſt.

25. Vulnera *umbilici* ſunt periculoſa, & ſecundum quosdam abſolute lethalia, ob eximium ſenſum & connexionem, quam hæc pars *nervoſo-tendinoſa* cum univerſo ſyſtemate *nervorum* habet, præcipue cum *veſica* & *inteſtinis*, teſtantibus laxantibus & diureticis, huic regioni applicatis. Lethalitas etiam innititur vaſis umbilicalibus tam *arterioſis* quam *venoſis* diſciſſis.

26. *Hepatis* vulnera lata & magna, vaſa majora penetrantia, abſolute ſunt lethalia. Exigua autem in ſuperficie, ubi conſpicui rami non reperiuntur, abſolute quidem non ſunt lethalia, ob vaſorum tamen in hoc viſcere copiam periculoſa ſymptomata metuenda ſunt. Non obſtante obſervatione 34. *Hildani* Cent. II. quod portio hepatis poſſit abſcindi.

27. *Veſiculæ felleæ* vulnera magna ſunt lethalia, minora non repentinam, ſed lentam mortem inducunt, conſolidatio enim, ob continuum humoris affluxum, non habet locum.

28. *Ductus cholidochus* vulneratus ejusdem cum veſica fellea eſt prognoſeos. Obſervarunt auctores, quod hepatis vulnus, in quo ductus ſimul bilioſi læſi fuerint, cum muſculis abdominis coaluerit, & per fiſtulam inde exortam, bilis per multos annos effluxerit.

29. *Lienis* vulnera profunda ſunt lethalia, propter copioſiſſima vaſa. Licet enim de innoxia hujus viſceris in hominibus æque ac in canibus exciſione auctores quidam fidem facere velint, res tamen in dubium apud homines merito vocatur. Nam in his aliter quam in brutis conſtructum eſt viſcus, & alium etiam ſitum habet. *Conf. tabula de vulneribus abdominis, in ſpecie lienis.*

30. Vulnera *renum* ſuperficialia non ſunt abſolute lethalia, bene vero quæ vaſa ſanguifera penetrant, & ubi ſanguis, in cavitatem abdominis effuſus, non poteſt educi.

31. *Ureteres* utrinque diſſecti abſolutam lethalitatem inferunt. Hac enim ratione urina in abdominis cavitatem continuo effunditur. Minus lethale eſt, ſi unicus tantum *ureter* vulneratus ſit.

32. *Veſicæ urinariæ* vulnera, in quibus urina in cavitatem abdominis effunditur, ſunt lethalia. Quodſi vero læſio magis externa fuerit, ut urina extra corpus fluere poſſit, aliquando & fundus & collum admittit conſolidationem.

33 *Meſenterii* vulnera, quæ *vaſa lactea*, *ſanguinea majora* in *meſeræo* & *meſocolo* atque *nervos* diſcindunt, lethalibus adnumerantur. Quæ vero ſolam membranoſam ſubſtantiam aut glandulas quasdam lædunt, illa minoris ſunt periculi.

34 *Ciſternæ* læſio, quia artis auxilium reſpuit, lethalibus accenſetur.

35. *Ductus* autem *thoracici* vulnera non repentinam, ſed ſucceſſivam lethalitatem involvere, multæ auctorum obſervationes de continuo ſtillicidio chyli per vulnera thoracis ſatis confirmant. Vid. M. N. C. dec. II. ann. VI. obſerv. 209. p. 417.

36. Vulnera *vaſorum lymphaticorum* ejusdem cum ductu thoracico ſunt prognoſeos.

37. *Parenchymatis* vulnera aliter non ſunt lethalia, quam ſi tota illius ſubſtantia aut vaſa ſanguifera diſciſſa fuerint. Sola enim hujus viſceris læſio actus vitales non tollit, quin potius ſalva vita exſcindi illud poſſe anatomia teſtetur.

38 *Gulæ* ac *œſophagi* vulnera majora, præcipue transverſim facta & deglutitionem impedientia, plerumque ſunt lethalia. Ars enim non habet acceſſum, aſſumta deſcendunt in thoracem, connexio majorum nervorum gravia ſymptomata infert, & tandem ſuffocatione pereunt vulnerati. Talem hic canalis obtinet ſitum, ut citra adjacentium partium, e g. *medullæ ſpinalis*, arteriæ *carotidis*, venæ *jugularis* læſionem vix ſanciari poſſit. *Superficiaria* autem vulneratio minus periculoſa eſt, nam fibrarum carnearum textura paucis diebus conſolidatur, &

licet

licet per aliquot dies nihil deglutire poſſit vuineratus, inde tamen non moritur.

39. *Ventriculus* quando perforatus eſt, ita ut alimenta in cavitatem abdominis effundantur; vel regio quædam *orificiorum* læſa eſt, in qua nervorum concurrentium vulneratio exquiſitiſſimum ſenſum infert; vel *vaſa ſanguifera* capacia diſciſſa ſunt, vulnus lethale pronunciandum eſt. Si vero latus tantum ventriculi læſum ſit, multæ hiſtoriæ illius vulneris reſtitutionem affirmant exemplis *cultrivorum*, in quibus cultri partim exſciſſi, partim per abſceſſum, a natura excitatum, feliciter educti ſunt.

40. *Inteſtinorum* vulnera ejusdem ſunt prognoſeos Gravia enim & transverſim cum vaſorum majorum diſciſſione inflicta, ſunt lethalia. Quæ vero ſuperficiem tantum attingunt, minoris ſunt periculi. Præcipua difficultatis cauſa eſt, quod hæc vulnera non facile poſſint conſui, & licet ad illa conſuenda per aperturam magnam janua aperiatur, eſt tamen res periculo pleniſſima. De autocratica reſtitutione vid. *Harderus obſ.* 67.

41. *Duodenum* quando perforatum, præcipue circa *ductus cholidochi* inſertionem, & materia *bilioſo-chyloſa* in cavitatem abdominis effunditur, res eſt conclamata.

42. *Iejunum* quando læditur, ejusdem eſt periculi. Nam vaſis ſanguineis abundat, & per motum periſtalticum, quem præ reliquis habet fortiorem, contenta ſua cito exturbat.

43. *Ileum* læſum periculo etiam pleniſſimum eſt. Præ reliquis enim tunicas habet nerveas, quarum ſenſibilitas non ſolum ſpaſmos & convulſiones cauſatur, ſed & conſolidatio illarum eſt negotium difficillimum.

44. *Craſſorum inteſtinorum* vulnera minoris periculi, quam *tenuium*, a multis Medicis eam ob cauſam habentur, quod fœcum tantum ſint receptacula. Sed quando hæ in cavitatem abdominis effunduntur, æque periculoſus ſtatus inducitur. Interea tamen non negandum eſt, quod *Colon*, magna apertura vulneratum, ſpem aliquam reſtitutionis exhibeat, quia ora vulneris craſſiora facilius

consui possunt, & experientia testatur de autocratico hujus intestini cum cute coalitu, ita ut per totam deinde vitam ex hoc fistuloso canali excrementa dejecta sint. Sic etiam *recti* vulnera circa musculum *sphincterem* sunt mitiora.

45. *Uteri* vulnera, sive in ipso fundo, sive in vagina facta, eadem conditione sunt lethalia, quam superius de plurimis aliis partibus, e. g. de *hepate*, *liene*, *pancreate*, *mesenterio*, *omento*, *ventriculo* &c. nominavimus, nempe quando vasa sanguinea capacia læsa sunt. Nam exinde incompescibilis hæmorrhagia redundat. His accedit *ruptura uteri*, quæ in partu aliquando contingit, & quidem plerumque circa latera. In hisce circumstantiis infans extra uterum maximam partem prominet, & status semper est funestus. Ceterum substantia uteri quia valde fibrosa & crassa est, facilius consolidationem admittit, quam si nervea plane & membranacea esset; quamquam ipsæ leviores læsiones ab omni periculo non liberæ sint.

46. *Fœtus* quando cum utero simul vulneratus est, duplicem hoc vulnus lethalitatem utplurimum involvit; & quo maturior est embryo, eo periculosior judicatur status.

47. *Artuum* vulnera, nempe *manuum* & *pedum*, simpliciter quidem non sunt lethalia, non omni tamen carent periculo, præcipue quando *scilopetariis* globulis inflicta, *tendines* musculorum valde dilacerati, & ossium extremitates valde contritæ sunt. In talibus enim circumstantiis *gangræna* & *sphacelus* accedunt, & nisi matura membri amputatio corruptionem infringat, vulneratus pereat necesse est. In specie *manuum* & *digitorum* vulnera & contusiones, ob multos *tendines*, *nervos* ac *ligamenta*, sensum exquisitissimum & gravia hinc symptomata facile inducunt.

IV. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Res consideratu dignissima est, quod natura in partibus minus necessariis *gravissimas* læsiones longe facilius ferat, quam *minimas* in partibus necessariis & perpetui usus. In his enim casibus extremæ communiter con-

ster-

ſternationes, trepidationes & confuſiones exoriuntur.

2. Hæc ſimplex obſervatio veriorem pathologiam exhibet, quam ſi *gravia* talia *leviorum* læſionum ſymptomata ex puris materialibus & mechanicis cauſis deriventur, quod ſcilicet halitus putredinoſi, ob ſpecialem figuræ & motus ſui contrarietatem, contrarientur figuræ & motui ſpirituum. Unde e parte putrefcente halitus, in maſſam ſanguineam illati, ſpiritibus obvii facti, hos ita turbent.

3 Dixit jam *Hippocrates: Moriuntur homines ab omnis generis vulneribus, quamvis gravia eſſe non videantur.* Et conſtat quotidiana experientia, quod levia ſubinde vulnera fiant occaſio mortis; quæ res & Medicos & Iudices non leviter angit.

4. Sic etiam multa proſtant ſtupenda plane exempla, in quibus graviſſima vulnera non fuerunt lethalia, e. g. *Petrus Yvens* cultros cum vagina, chalybem excoriatorium, pedem lebetis terrei, diverſis vicibus deglutivit, quæ, perforato ſucceſſive ventriculo, per hypochondria & lumbarem regionem, formato abſceſſu eruperunt, & æger paucis diebus convaluit. *Vid. Blegny Zodiac. Gallic. ann. 1. mens. Maj. obſ.* 2. Referunt etiam A. N. C. Dec. II. ann. V. obſ. 1. exemplum, notatu digniſſimum, *ventriculi* per decem annos aperti. Item in M. N. C. Dec. I. ann. III. obſ. 283. exemplum legitur, quod gladius, per oculum adactus, mucrone retro per cervicem, ſalva vita, egreſſus ſit.

5. Hinc ſi unquam, ſecundum *Hippocratem*, certe in dijudicatione & renunciatione vulnerum, judicium difficile eſt. Et quoniam ſanguinem humanum concernit, ſumma ubique requiritur circumſpectio, ut nihil dicatur, quod ſufficiente judicii maturitate non ſit elaboratum.

6. Unde ab illis, qui de hac re judicium ferre tenentur, non ſolum exactiſſima corporis humani cognitio requiritur, verum etiam animus Deo & proximo fidelis, atque ab omnibus reſpectibus boni, honeſti, commodi, ignominiæ &c. liberatus. Verbo: Sapientia, non terreſtris, ſed divina plures nodos, qui ſententiam de vulneribus red-

reddendam implicant, ſolvet, quam innumeræ illæ diſtinctiones, quibus litem dirimere intendunt, e. g. num vulneratus ex vulnere, an ex ſymptomatibus mortuus ſit, quod difficultates & lites inter Medicos æque ac Iure Conſultos generavit? Cum tamen in *foro divino* hæc diſtinctio exigui ſit momenti. Nam ſi a vulnere ſymptoma, & a ſymptomate mors, quis excuſabit homicidum.

7. Et quemadmodum auctores in caſibus *vere dubiis* mitiorem ſententiam, coram judicio ferendam, omni jure commendant, ita ex altera parte ſollicite cavendum eſt, ne, largitionibus obcœcati, viam veritatis deſeramus, atque ita juſtum Dei judicium ipſi incurramus.

TABULA LXII.
DE
FRACTURIS IN GENERE.

I. *DEFINITIO.*

Fractura eſt ſolutio continui in oſſibus, a cauſis violentis externis communiſſime originem ducens.

II. *DIFFERENTIA.*

Fracturæ differunt.

1. Ratione *modi*; quo reſpectu.

1) Aliæ ſunt *longitudinales*, quæ ſecundum longitudinem tantum fieri creduntur. De his ſub *fiſſura cranii* jam dictum eſt. Germanice vocantur Spalt-Kleck-Schlitz- oder Schieß-Brüche, ob rimam, quam ſecundum longitudinem contrahunt.

2) Aliæ ſunt *transverſales*, quæ per transverſum fiunt, & tam nomine, quam eventu, uſitatiores ſunt.

3) Aliæ ſunt *obliquæ*, quæ ſecundum longitudinem & latitudinem contingunt; germanice Schief-Brüche.

4) Aliæ ſunt *comminutæ*, quando os in plura fragmenta comminuitur e. g, quando currus pedem tranſit. Hæc commi-

comminutio, quam græco vocabulo σύνθεισμα appellant, reliquas ſpecies gravitate ſuperat. Si contuſiones tantum fiant in perioſtio, id quod communiſſime evenit, vocant germ. geſchöllert.

2. Ratione *partium* fractarum; quo intuitu fracturæ contingunt in cranio, naſo, maxilla inferiore, clavicula, ſterno, ſcapula, coſtis, oſſe ſacro, femore, rotula, tibia, pedibus, cubitu, manibus. De hiſce fracturarum ſpeciebus infra agemus.

3. Ratione *ſymptomatum*; quo reſpectu

1) Aliæ ſunt *ſimplices*, in quibus os intra partes ſubſtratas, ſine mollium partium vulneratione, diffractum eſt, & exigua tantum, eaque ordinaria, ſymptomata occurrunt.

2) Aliæ *compoſitæ*, quando in una eademque parte duo vel tria oſſa fracta ſunt, & graviora ſymptomata accedunt.

3) Aliæ *complicatæ*, quando talia ſymptomata complicata ſunt, quæ novi morbi ſpeciem exhibent, e. g. vulnera; apoſtemata.

III. *SIGNA.*

1. *Fiſſuræ* difficilioris ſunt diagnoſeos, nec etiam facile aliis oſſibus eveniunt, quam craſſis, præcipue oſſi cranii, ſcapulæ femoris. Dictum eſt de fiſſuræ detectione *tabul. de vulneribus capitis*; quibus ſequentem methodum adiicimus.

1) Pili, quando adſunt, abraduntur.

2) Imponitur fruſtulum limi ſeu luti) cuius craſſities dimidium circiter digitum refert) linteo involutum.

3) Quando ſiccatum eſt, aufertur, & tunc conſpicitur reliqua tota ſuperficies ſicca, *fiſſura* autem *lineam*, per exhalationem *madidam*, oſtendit.

2. Reliquarum fracturarum aliæ ſatis commode dignoſcuntur, e. g.

1) Quando vulnus complicatum eſt, fractura mox in ſenſus incurrit.

2) Quando deformitas, eminentia & tumor videntur.

3) Quando ſuperior membri pars firmiter tenetur, & inferior movetur.

4) Quando unum os ſuper alterum a muſculis trahitur, tunc

membrum tractum brevius observatur, & ita læsio facile dignoscitur.

5) Quando ossa duo extrema super se invicem moventur, & ita strepitus percipitur.

6) Quando multæ inæqualitates & agitationes, post gravem contusionem, tactu digitorum observantur, *comminutio* detegitur.

3. Aliæ non nisi judicio colliguntur, e.g.

1) Quando superior pars ossis femoris fracta est, ob crassos musculos sensibilia signa per tactum excluduntur.

2) Et licet multi dolores & præcipue impotentia motus adsint, signa tamen sunt *æquivoca*. Nam in *luxationibus* eadem occurrunt. Præterea ægri, fracto osse, membrum ob metum doloris sæpe movere recusant, quamvis interdum possint.

IV. *CAUSÆ.*

1. Hæ omnes sunt *externæ*. Quamvis enim causæ *internæ* ossa possint reddere fragilia e.g. quæ lue venerea arrosa sunt, actu tamen non franguntur, donec causæ externæ accedant.

2. Sunt vero causæ tales externæ.

1) Lapsus ab alto.

2) Delapsus corporis duri in membrum aliquod.

3) Ictus gravis.

4) Globulus e sclopeto emissus.

5) Instrumentum contundens applicatum.

6) Omne id, quod frangendi & contundendi efficaciam habet.

V. *PROGNOSIS.*

1. Nulla fractura *per se* est lethalis, fieri autem potest & solet per accidens.

2. Os fractum quando legitime repositum est, & in situ illo decente conservatur, ipsius naturæ energia restauratur, vel illius activitas ab internis & externis medicamentis tantum promovetur.

3. Consolidatio vix ante quadragesimum diem rite contingit. In *tenera* autem ætate, vel fractis *teneris* ossibus, e. g. *clavicu-*

viculæ, restitutio viginti interdum diebus obtinetur; quemadmodum in *senibus*, vel fractis *crassis* ossibus, e. g. *femoris*, sexaginta vel plures dies ad consolidationem requiruntur.

4. Citius curatur fractura *recens*, quam in qua repositio diutius neglecta est.

5. *Simplex* fractura longe facilioris est tractationis & consolidationis, quam *composita*, ubi bis vel ter in uno membro os fractum, & *complicata* seu cum *vulnere* conjuncta. Sic etiam quando fractura contingit in tali membro, quod *duobus* ossibus præditum est, *unum* autem ex illis tantum frangitur, læsio illa facilius curatur.

6. Os fractum quando *ordinarium* suum *situm* adhuc obtinet, cujusque extremitates sibi invicem adhuc sunt continuæ atque æquales, facilius curatur, quam quod e loco suo dimotum est.

7. Fractura *transversalis* quovis respectu benignior est, quam *obliqua* & *comminuta*, in qua os fractum in multas partes conteritur, & æqualis naturalis membri forma raro obtinetur.

8. Fracturæ, quæ circa ossis *capita* & *junctiuras* contingunt, deterioris sunt conditionis, quam quæ medio illius loco producuntur. Et *capitulum* quando læsum est, repositio difficulter succedit.

9. Quando *tendinosæ* & *ligamentosæ* partes læduntur (quod in fracturis circa junctiuras evenientibus non raro contingit) gravia facile symptomata producuntur.

10. Fracturæ, quibus causæ *internæ* occasionem dederunt, longe pejoris sunt indolis, quam minus tales. Hinc in lue venerea tertii gradus fracturæ sunt periculosæ, & non, nisi sublato morbo gallico, consolidantur.

11. Quando fracturæ in tali parte contingunt, ubi repositio & deligatio ad vota fieri non potest, graviores illæ censendæ sunt.

12. Fractura, quæ *nobiles* partes habet vicinas, vel vasa capacia sanguifera, periculosior est, quam minus talis. Hinc læsio *cranii* & *sterni* præ aliis gravior esse observatur.

13. *Festucæ*, tanto magis autem *extremitates* ossium fractorum

quando partes vicinas, præcipue autem vasa sanguifera & nervos, pungunt & penetrant, periculosa symptomata producunt.

14. Fracturæ *gravidarum* difficillime consolidantur, post partum autem æque feliciter ac in aliis negotium succedit. *Vid. Hildani observat. 87. Cent. V.*

15. *Fissurarum* periculosam conditionem testantur omnes auctores, qui tales *longitudinales* fracturas admittunt. Præcipue autem metuunt sanguinis stasin, & hinc vel sphacelum, vel, pro partium adjacentium conditione, ulcerosam atque carriosam corruptelam.

16. Os, quod semel fractum & iterum consolidatum fuit, quando de novo patitur fracturam, hæc non in pristino loco, nisi quidem nuperrime consolidatio præcesserit, sed in alio contingit.

17. Fracturæ, licet optime curatæ sint, relinquunt tamen non raro hoc incommodum, ut patientes, præcipue senio confecti, sub tempestatis mutatione, *congestiones rheumaticas* circa illam regionem experiantur, sie haben gleichsam einen Calender in demselbigen Gliede; imo post diuturnos tales spasmos membri *aridura* nonnunquam succedere observatur.

VI. *METHODUS MEDENDI ET REMEDIA.*

Cura fracturarum absolvitur *tribus* momentis.

1. *Repositione*, qua extremitates ossis fracti in situm suum naturalem reducuntur. Ad hanc pertinent
   1) *Extensio* & *contraextensio*.
   2) *Coaptatio* seu *conformatio*; de quibus sub *cautelis* plura dicemus.
2. *Conservatione*, qua partes repositæ in situ naturali retinentur. Obtinetur hæc
   1) Per apparatum *deligationis*.
   2) Per debitum situm totius corporis, in specie partis fractæ. Specialia sub *cautelis* dicentur.
3. *Congrua symptomatum tractatione.* Præcipua autem symptomata, quæ fracturæ interdum superveniunt, sunt sequentia.

1) *Do-*

1) *Dolores* & *pruritus* moleſti. Unde *affluxus* humorum ad locum, male affectum, producitur, cui proinde etiam occurrendum eſt.
2) *Inflammatio*, vel plane *gangræna* & *ſphacelus*.
3) *Luxatio* complicata.
4) *Vulnus* complicatum.
5) *Hæmorrhagia*.
6) *Anchyloſis*, *contractura*, & *aridura*.
7) *Deformitas* membri fractura curati.

De ſingulis ſub *Cautelis* ſeorſim agemus.

VII. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Extenſio* in illis fracturis non eſt neceſſaria, in quibus oſſa fracta ſitum naturalem adhuc ſervant, vel paululum tantum mutarunt. Sic etiam non neceſſaria eſt, neque locum habet, quando membrum aliquod duobus conſtat oſſibus, & unum tantum fractum eſt. Sufficiunt in hiſce circumſtantiis *conformatio* & *conſervatio*.
2. Quando *magna inflammatio* adeſt, *extenſio* prius non ſuſcipiatur, quam hoc ſymptoma congrue remotum fuerit. *Levis* autem inflammatio *extenſionem* non differt.
3. Sic etiam *extenſio* differtur, quando immanes *dolores* affligunt. Ille autem dolor, qui a fragmentis oſſium pungentibus originem habet, non inhibet hanc operationem.
4. Difficilior eſt *repoſitio* & *conformatio* in robuſtis & carnoſis ſubjectis, quam in macilentis. In illis enim tactu percipi non poteſt, num os fractum recuperaverit ſitum naturalem. Hæc difficultas major eſt, quando fractura in tali membro contingit, quod vaſtis muſculis tegitur.
5. *Extenſio* inſtituenda eſt cum reſpectu ad patientis ætatem & oſſium magnitudinem.
6. Notitia anatomica, præcipue quoad *oſteologiam* & *myologiam* ad hanc operationem requiritur.
7. *Extenſio* maxime neceſſaria eſt in fracturis *obliquis*, & ubi extremitates multum a ſe invicem ſeceſſerunt.
8. Sufficientem eſſe *extenſionem* cognoſcitur, ſi *cavitas* quædam circa locum affectum conſpiciatur.
9. Neceſſitas *extenſionis* hoc innititur fundamento: Muſculi

perpetuo tono seu motu tensivo affecti sunt, cui ossis durioris substantia veluti contranititur. Quando autem os frangitur, sponte quasi resilit musculus, & mediante hoc tono membrum contrahitur. Itaque opus est, ut extendatur.

10. Ad *extensionem* præstandam variæ machinæ ab Antiquis sunt excogitatæ, e. g. Lorum *Hildani*, machina tractoria *Vitruvii*, *scamnum Hippocratis*; sed pauci occurrunt casus, in quibus instrumenta talia sunt necessaria. Communiter enim solis manibus vel laqueis extensiones sufficientes possunt obtineri.

11. *Coaptatio* seu *conformatio* suscipi non debet, nisi præcesserit sufficiens *extensio* & *contraextensio*.

12. Vis reponens & configurans debet esse proportionata duritiei ossis.

13. *Conformatio* ordinarie etiam fit manibus, quibus proportionate & pro circumstantiarum ratione modo, introrsum, modo extrorsum, modo ἄνω, modo κάτω impulsum facit Chirurgus, ut ossium extremitates se invicem excipiant.

14. In *Comminutione* etiam post proportionatam, si opus sit, membri læsi extensionem, fragmenta adaptantur per decentem & ad mediocrem membri æqualitatem factam complanationem. Sed hæc coaptatio multas habet difficultates. Hinc situs tantum naturalis respiciendus, & reliquum asserculis commendandum est, ut deformitas membri, quo fieri potest modo, caveatur.

15. *Coaptationem* membri justam esse, testantur.
1) Comparatio cum membro sano, v. g. si pollex pedis cum genu in linea recta reperiatur.
2) Æqualitas superficiei restituta.
3) Majoris doloris cessatio.

16. Facta debita membri extensione & coaptatione, *conservatio* in situ naturali obtinetur per *deligationis* apparatum, qui sequentia complectitur.
1) Emplastrum *catagmaticum* subadstringens, quod parti affectæ imponitur.
2) Emplastrum *denfensivum* nervino-discutiens camphoratum

tum, quod eminus applicatur, ut affluxus humorum, ſtaſis & corruptio præcludatur, & multa ſymptomata avertantur. Rejiciunt hodie multi Chirurgi talia emplaſtra in fracturis, & quidem recte, ſi *conſolidantem* tantummodo ſcopum, quem communiter ſolum reſpiciunt, conſideremus. Quoniam autem tam *catagmaticum* quam *diſcutiens* emplaſtrum *affluxui* repellendo præcipue deſtinatur, quovis modo commendare convenit.

3) *Splenia*, quæ compreſſioni partis & inæqualitatis explanationi inſerviunt. *Conferatur tabula* IV.

4) *Faſcias* cum *ferulis*, quæ membro fracto debent eſſe accommodatæ. *Conferatur itidem tabula IV.* Poſt unam vel alteram faſciam minorem applicatam, ferulæ apponuntur, & faſcia multo longiore deſcendendo & aſcendendo firmantur.

5) Regio autem fracta ſub deligatione ſemper tenenda eſt.

6) *Deligationem*, quæ neque *minus* neque *nimis* arcta eſſe debet. Caſu enim priore intentio non obtinetur, poſteriore autem varia ſymptomata inducuntur, nempe tumor inſignis, inflammatio, ſtaſis &c.

7) Signa *juſtæ deligationis* ſunt bona tolerantia, tumor mollis, & calor moderatus. *Conferatur tabula IV. de apparatu deligationis.* Præſentibus feſtucis deligatio tanto majorem requirit circumſpectionem.

8) *Situm* corporis juſtum, qui etiam contribuit ad membrum repoſitum in loco naturali conſervandum. Reſpicit ille.

a) *Totum corpus*, quod excepto capite paululum elevato, linea recta decumbere debet, ne ſenſim delabatur.

b) *Partem affectam*, de cujus ſitu ſequente ſpeciali tabula agetur.

9) *Solutionem* faſciarum, quæ pro conditione fracturarum & ſymptomatum modo citius, modo tardius fieri debet. Fractura *ſimplex* per tres vel quatuor ordinarie dies primam tolerat deligationem. Quando autem vul-

nus

nus complicatum est, necessitas postulat, ut apparatus deligationis sæpius reiteretur. In tali casu *fasciam* 18 *capitum* commendant, quam *tabula tertia* descripsimus. Hujus enim beneficio aditus patet ad vulnus, ita ut non opus sit, in qualibet deligatione totum membrum, quod læsum est, denudare.

17. Aberratio & insciti a repositionis, wenn das Bein nicht recht wieder eingerichtet wird, non solum malam figuram, sed & impedimentum motus in illo membro post se trahit. Unde interdum necessarium est in tali casu, ut os consolidatum *de novo frangatur* atque bene reponatur, quo naturali situi & motui respondeat. Alias enim nodi in osse oriuntur calloſi, atque ita deformitas parti inducitur. Sed ad novam talem fracturam multum roboris, tam quoad animum, quam quoad corpus, in patiente requiritur.

18. *Consolidationis* negotium uti naturæ primario incumbit, ita subvenitur eidem per talia remedia interna, quæ sunt subtilis terrestris consistentiæ, & ita materiam copiosiorem ad reparationem ossis naturæ suppeditant. Commendantur hoc nomine.

1) *Osteocolla*, quæ tanquam concretum salino-mucidum calli productionem præ reliquis promovet, & tempore consolidationis non sine evidente levamine omnium symptomatum adhibetur. *Conf. Hildanus Cent. III. obs. 90, 91.*

2) *Medulla saxorum*, Stein-Marck, alibi vocant *lac lunæ*. Est concretum montanum limosæ & cretaceæ substantiæ.

3) *Oculi cancri*, *testæ ovorum*, *conchæ*, imo ipsa *ossa* & *cornua* philosophice, ut dicunt, præparata.

De his callum promoventibus remediis notandum, quod ante septimum diem propinari non debeant.

19. Quidquid autem agatur, ordo tamen & successus naturæ non mutatur, sed justum tempus requiritur, ut justa ac firma ossis consistentia restituatur. Prima enim cartilaginis textura mollis est ac tenera, cui proinde sub initium non fidendum.

20. Ad

20. Ad *ſymptomatum* conſiderationem accedimus & primo loco *dolorum* mitigationem reſpicimus.

1) Oriuntur ſæpius dolores a fragmentis, quæ præcipue perioſtium pungunt; in quo caſu juſta fracturæ repoſitio optimam fert mitigationem.

2) Quando autem nimis arcta deligatione excitatur, hæc relaxanda eſt. Ceterum *camphora* cum leniter *paregoricis* hic excellit.

3) Ad ſenſibilitatem & debilitatem, a diuturnis doloribus prægreſſis reſiduam, ſolent Chirurgi applicare *animalia viva diſſecta*, adhuc calida, e. g. catulos, gallinas, columbas.

4) Sed licet his non omnis efficacia deneganda ſit, meliorem tamen virtutem habent ſpiritus *camphoratus*, ſpiritus *formicarum* & ſpiritus *ſerpilli abſtractitius*.

5) In ſpecie ſpiritus *ſerpilli*, quando ter vel quater novæ herbæ affuſus & abſtractus eſt, tantam habet efficaciam nervinam, ut aquam Hungaricam longo intervallo poſt ſe relinquat.

6) Præſente dolore *pungitivo* ſpiritus vini *camphoratus* reliquis duobus ſpiritibus addatur. In ſola autem partis *debilitate* ſpiritus *formicarum* & *ſerpelli* applicentur.

21. *Inflammatio* ſi a nimis ſtricta deligatione originem ducat, relaxatio fiat neceſſe eſt. Expedit autem, præcipue in ſtatu plethorico, ut Vena ſecetur, ne ſtaſis inflammatoria augeatur, ſed hac ratione præoccupetur. Ceterum tractatur inflammatio, uti ſuo loco indicatum eſt.

22. Ubi magna eſt ſanguinis ſtagnantis ſuffuſio, große Beulen, daß es gantz ſchwartz ausſiehet, *gangræna* & *ſphaceli* periculum imminet. In tali caſu, niſi potentiſſimis ſuffuſionem diſcutientibus remediis citiſſime ſuccuratur, neceſſe eſt, ut pars ſecetur, & ſanguis ſtagnans eximatur. Conferantur tabulæ de *gangræna* & *ſphacelo*.

23. *Luxatio* quando cum fractura complicata eſt, illa, ſi reliquæ circumſtantiæ concedant, prius reponenda. *Conf. tabul. de luxat. in genere.*

24. Fracturæ cum *comminutione* ſeu *contuſione*, ubi partes ſu

perſtratæ ſimul vulneratæ ſunt, difficultatem in cura habent majorem. Niſi enim fortioribus diſcutientibus, nervinis & camphoratis ſub initium ſuccurratur, gravia ſymptomata accedunt, nempe inflammatio, gangræna, ſphacelus, aut ulceratio. Sequente autem ordine res peragitur.

1) Facta, ſi opus ſit, extenſione fragmenta, quantum fieri poteſt, ad membri æqualitatem reponuntur.

2) Tota fracturæ peripheria ſpiritu vini *camphorato* inungitur.

3) Deinde emplaſtrum *catagmaticum* fracturæ applicatur.

4) Huic *ſacculi* fragrantes in vino cocti, expreſſi & paululum tantum madidi, imponuntur.

5) Poſtea *ſpleniis* inæqualitates explentur, & pro commodiore ſitu ſervando ferulæ apponuntur.

6) Denique hæc omnia mediante faſcia, quæ duo de viginti habet capita, firmantur. Conf. tabula *tertia*.

7) Ceterum ipſi vulneri & offi fracto egregie convenit *eſſentia balſamica*, e majore quantitate ſuccini, pauciore myrrhæ & momento purioris olei terebinthinæ parata.

8) Abſtinendum in contuſionibus & fracturis ab *unguinoſis*, non minus a ſpirituoſis calidis, præſertim in principio, alias membri atrophia, monente jam dudum *Paracelſo*, ſubſequitur.

9) Quando contuſio exigua eſt, ſola *cataplaſmata* ſufficiunt. Parantur illa e ſpiſſioribus reſinis, adſtringentibus & mucilagine ſymphyti majoris. Tale cataplaſma provocat tonum fibrarum, & repellit humores nimium affluentes. Alias huic ſcopo ſatis etiam facit emplaſtrum *catagmaticum*, item *ceratum ſantali*, nec non *unguentum ſantalinum*.

10) *Simplex* autem *fractura* nullam aliam habet indicationem, quam nimii affluxus repreſſionem in ipſa parte læſa, & in peripheria diſcuſſionem; id quod, deficientibus aliis, vinum calidum vel recens urina præſtat.

11) *Borellus* in contuſionibus, oſſa ſimul ſtringentibus, laudat uſum Sympatheticum & amuleticum *ligni corylini*, men-

menſe martio ſub ingreſſu ſolis in arietem cæſ. Commemorat, quod hujus ligni contactu, affictu & preſſione graviſſimæ etiam læſiones partium oſſearum & muſculoſarum ſuperſtratarum mitigatæ & reſtitutæ fuerint.

12) Huc quoque trahi poteſt *lignum fraxinum*, circa ſolſtitium æſtivum cæſum.

13) *Symphyto majori* & *ſophiæ Chirurgorum* multum in his caſibus tribuunt, ſed nihil poſitivi de infallibili efficacia horum ſimplicium poteſt dici. Satis tamen commode adhibentur, quando vehemens dolor & febris abeſt. Emplaſtra catagmatica ordinarie ingrediuntur.

14) *Fragmenta* oſſis quando cum ligamento aut perioſtio adhuc cohærent, & carnem non pungunt, ſolent aliquando cum oſſe ſuo iterum coaleſcere.

15) Quando autem ab oſſe ſuo feſtuca quædam oſſea multum diſtat, divulſa hæret, aut penitus ſeceſſa eſt, & pungendo partibus mollibus moleſtiam creat, inſtrumentali Chirurgia opus eſt. Videlicet portio illa oſſis a carnoſa parte mediante cultro ſeparanda, & a reliquo oſſe per forcipem abſumenda. Alias, ſi ſpontaneam abſceſſionem, intra 12 24. dies vix ſperandam, exſpectare vellemus, multum interea periculi induceretur. Quo citius portio talis, cujus conſolidatio non ſperanda, abſumitur, eo melius conſulitur patientibus.

16) Abſceſſuri oſſis ſigna ſunt effluxus ſaniei copioſior, quam vulnus requirit, & laxa atque ſpongioſa labiorum conſtitutio, juſtum vulneris coalitum reſpuens.

17) De hiſce complicatis vulneribus adhuc monendum, quod, ſi patiens vehementem ardorem perſentiſcat, licet conſolidatio fere facta, vulnus mediante cultro ad os uſque incidendum & materia nigricans, quæ oſſi incumbit, abradenda ſit, continuando donec os ſanum appareat. Tunc vulneri imponitur *radix ariſtolochiæ*, & in peripheria *emplaſtrum defenſivum*.

25. *Hæmorrhagiæ* ſymptoma quomodo tractandum ſit, ſuo loco videatur.

26. *Contractura* & *aridura*, quando accedunt, tractantur uti tabula peculiari indicavimus.

27. Cum contractura cognationem habet *anchyloſis*, quando articulatio ſeu junctura immobilis facta eſt. Contingit hoc ſymptoma in fracturis illis, quæ articulis ſunt propiores, ubi ſuccus nutritius in cavitatem inſtillat. Hic affectus, ſi plane formatus ſit, eſt incurabilis, recens autem motu, frictionibus & medicamentis diſcutientibus interdum profligatur.

28. Periculum, quod *fiſſuræ* ſeu *fracturæ longitudinales* creant, eſt exſudatio, ſtaſis & corruptio humiditatis. In cranio vaſorum ſubtiliſſimorum facile contingit ruptura; in aliis partibus major ſtaſis ulcerationem excitat, quæ per alia loca exitum quærit. Unde, niſi fiſſura denudetur, & caries abradendo vel urendo ad vividam uſque oſſis portionem repurgetur, reſtitutio non habet locum. *Conf. tabul. de vulneribus capitis.*

29. Ultimo loco placet mentionem facere, quod interdum plane inſolitum quid ratione fracturarum contingat. Sic v. g. in A. N. C. talis caſus occurrit, ubi dormienti cuidam tanquam per ſomnum ejusmodi ſenſus obtigit, ac ſi magno ictu & plaga vehemente in crure, non longe a genubus, afficeretur. Evigilans ſenſit etiam revera dolorem ibidem vehementiſimum. Cum autem externe nihil, quod præter naturam eſſet, appareret, adhibita ſunt remedia diſcutientia & mitigantia, ſed ſine effectu. Tandem ſub immani dolore exſpirabat, & ſectio poſt mortem crura, cultro quaſi diſſecta, oſtendebat. Ejusmodi caſum *Petermannus* expertus eſt. *Vid. deliciæ medicæ & chirurgicæ.*

TABU-

TABULA LXIII.

DE

FRACTURIS IN SPECIE.

I. *Fractura Nasi.*

1. *Differentia.*

1) Cranii fracturas exhibuimus tabula de vulneribus capitis. Hinc mox ad Fracturam nasi accedimus, quæ communiter est *complicata* seu cum *vulnere* conjuncta; rarius *simplex* reperitur.

2) Modo os unum, modo duo ossa fracta sunt.

3) Ossa fracta ordinarie *introrsum*, raro admodum *extrorsum* adiguntur.

2. *Signa.*

Tactu & visu hæc fractura facile potest cognosci.

3. *Prognosis.*

1) Fractura nasi facile admittit repositionem, si mature illa suscipiatur. Quando autem sero tentatur, majorem involvit difficultatem, situs enim pervertitur.

2) Callus cito crescit, intra enim 10-14. dies fit coalitus.

3) Quoniam autem vulnus cum hac fractura sæpius complicatum est, deformitas nasi vix potest evitari.

4) Quo major est læsio, eo facilius caries, ozæna, polypus, accedunt.

5) Præterea ossa fracta plerumque pungunt membranas subjectas & facile lædunt vasa.

4. *Cura.*

1) *Repositio.*

a) Hæc magnam non habet difficultatem, sive introrsum, sive extrorsum ossa pulsa sint.

b) Videlicet nari, cujus os fractum est, immittitur *specillum* bombace munitum, in regione autem externa digitus apponitur, & leni ubique pressione os, sive extrorsum sive introrsum, reponitur.

c) Duo ossa quando fracta sunt, post unius repositionem, alterius eodem modo suscipitur.

2) *Conservatio*

a) Immittitur *cannula* quædam, sive plumbea, sive alia, quæ mediantibus ligamentis pileolo nocturno (Schlaf-Mütze) annectitur. Duo ossa fracta duas requirunt cannulas.

b) Hac ratione ossa in situ naturali conservantur, præcipue quando ad interiora fuerunt pulsa, & nares non possunt concrescere.

c) In hoc casu, nempe quando *introrsum* ossa fracta pulsa fuerunt, vix opus est ulteriore deligatione, si modo cannulæ firmatæ sint.

d) Quando autem *extrorsum* ossa adacta fuerunt, deligatio magis necessaria est.

e) Solent adhibere *ferulas* e charta paratas (von Pappe) & *fasciam* illam, quæ *accipiter* vocatur. *Conf. tabul.* III *pag* 34. Foramine prædita est, ut materiæ purulentæ exitus præbeatur, & patiens tanto facilius possit respirare.

II. *FRACTURA MAXILLÆ INFERIORIS.*

1. *Differentia.*

1) Maxilla inferior frangitur.

a) Vel in *longum.*

b) Vel in *transversum*, quæ ultima tamen fractura rarior est, & quando contingit, partes multum secedere non possunt.

2) Fractura hæc plerumque cum *vulnere* complicata, rarius autem *simplex* est.

3) Modo in *uno* latere, modo in *utroque* evenit.

2. *Signa.*

1) Facile exploratur hæc fractura per digiti intra os immissionem. Dentes enim quando inæquales & extra ordinem naturalem protrusi tanguntur, certa est maxillæ fractura.

2) Certissimum etiam fracturæ signum est, quando partes maxillæ fractæ aliæ super alias ascendunt, & magnam deformitatem seu inæqualitatem, sub sensus cadentem, in facie producunt.

3) Non

3) Non minus, si reperiatur inæqualitas, quando digitus secundum basin maxiliæ *exterius* ducitur.

3. *Causæ.*

Magna violentia externa requiritur ad maxillam frangendam. Mobilitas enim duorum ipsius articulorum ictus vehementiam multum obtundit & enervat.

4. *Prognosis.*

1) Mature succurrendum est, alias, præter linguæ & laryngis incōmmoda, convulsiones & periculum suffocationis imminent.

2) Callus intra tres circiter hebdomadas solet formari.

5. *Cura.*

1) Ad repositionem obtinendam digiti unius manus ori immittantur.

2) His *exterius* digiti alterius manus opponantur, & utrinqe moderata pressio instituatur, donec dentes in naturali ordine dispositi conspiciantur. Quando autem dentes nimium vacillantes sunt, argenteo filamento vicinis dentibus possunt alligari, donec iterum firmitatem suam recuperaverint.

3) Facta repositione charta crassior (von Pappe) apponitur, & deligatio mediante fascia, *capistrum simplex* dicta, absolvitur. Quando autem maxilla utrinque fracta est, *capistrum duplex* adhibetur.

4) A loquela patiens abstineat, juscula tantum bibat, (quia masticatio nocet) dorso vel lateri sano incumbat.

III. *FRACTURA CLAVICULÆ.*

1. *Differentia.*

1) Contingit fractura claviculæ utplurimum in sui medio, interdum autem juxta extremitates.

2) Secessus partium fit.

a) Vel secundum *latitudinem*, quia musculi alii partem fractam ad hunc, alii ad alterum locum trahunt. Quæ pars *sterno* proprior est, ad superiora paululum trahitur; quæ vero *scapulæ*, ad inferiora magis. Trahunt enim *mastoideus* & *sterno-hyoideus*.

b) Vel secundum *longitudinem*. Hic secessus dependet

det unice ab oſſe brachii, fracta enim clavicula, brachium ad pectus inclinat; cum ordinarie magis retrorſum pendeat.

2. *Signa.*

1) Clavicula quia muſculis non tegitur, fractura illius viſu & tactu facile cognoſcitur. Magna enim deformitas in illo loco apparet.

2) Brachium attolli non poteſt; præter ea, uti modo dictum, ad pectus notabiliter inclinat.

3. *Cauſæ.*

Fractura claviculæ ob ſequentes rationes ſæpius contingit.

1) Os admodum tenue eſt.

2) Situs illius transverſalis ictum perpendicularem facile recipit.

3) Quoad utrasque extremitates annectitur & immittitur aliis partibus, in medio autem liberum eſt.

4) Ceterum, quia muſculis non eſt tectum, violentiis externis tanto minus reſiſtere poteſt.

5) Contingere etiam poteſt fractura claviculæ, quando vis externa applicatur parti ſuperiori *humeri.*

4. *Prognoſis.*

1) Facilis eſt hujus fracturæ repoſitio, quia extenſio & conformatio levi encheireſi obtinentur.

2) Difficilis autem eſt conſervatio in ſitu naturali; præcipue quia deligatio commoda non habet locum, & pondus brachii extremitatem, quam ſibi connexam habet, ad inferiora facile trahit.

3) Ob haſce difficultates clavicula non ita raro inæqualitatem poſt ſui coalitum oſtendit.

4) Quando vaſa vel nervi per feſtucas læduntur, gravia ſymptomata accedunt.

5 *Cura.*

1) Patiens in humilem ſellam collocatur.

2) Unus e miniſtris genu ſuum inter duas *omoplatas* ponit.

3) Idem miniſter duo extrema omoplatarum & humerorum manibus fortiter prehendit, eaque æqualiter retro trahit,

trun-

truncum autem corporis genu ſuo ad anteriores partes pellit. Et ſic extenſioni & contraextenſioni ſatis fit.

4) Chirurgus, qui ægroti faciem aſpicit, juſto extenſionis tempore coaptat digitis ſuis extrema fractæ claviculæ.

5) Alter miniſter extrema coaptata firmiter tenet.

6) Chirurgus deligationem mediantibus ſpleniis, ſupra & infra os ponendis, ferulis chartaceis tegendis, atque faſcia firmandis abſolvit.

7) Clavicula quando in medio ſui, vel prope *os ſterni*, fracta eſt, inſervit faſcia illa, quæ *capitalis* vocatur. Quando autem fractura prope *ſcapulam* contigit, *ſpica ſimplex* adhibenda eſt.

8) Pilam vel linteamina convoluta ſub alam ponunt, ne brachium adeo ad inferiora tendat.

9) Præterea inſtrumentum illud ferreum, quod litteram Tau forma ſua refert, tergo applicare ſolent, ut brachium eo magis retrahi & partes coaptatæ in ſuo ſitu conſervari poſſint.

10) Feſtucæ quando repoſitioni impedimento ſunt, & inciſionem expoſcunt, caute illa inſtituenda eſt, ob vaſa capacia, nempe arteriam & venam ſubclaviam, quæ ſub *claviculam* excurrunt.

IV. *FRACTURA SCAPULÆ.*

1. *Differentia.*

Frangitur ſcapula

1) Vel prope *commiſſuram* ſuam cum brachio.

2) Vel in *acromio.*

3) Vel in reliqua ſui parte.

2. *Signa.*

1) Inæqualitas, quæ viſu & tactu comprehenditur.

2) Quando *ſpina* fracta eſt, cavitas quædam, dolor punctorius & ſtupor in brachio obſervatur.

3) *Introrſum* fit fractura, excepto *acromio* fracto.

3. *Prognoſis.*

1) Fractura prope *commiſſuram* difficulter curatur.

2) Fractum *acromium* repoſitionem quidem facile admittit,

difficile autem coalescit, & ob leves causas e situ suo naturali dimovetur.

3) *Collum scapulæ* fractum dira symptomata invitat, quando partes nerveæ, ligamentosæ & vasa sanguifera, quæ in illa regione reperiuntur, simul læduntur.

4) Fractura in reliquis scapulæ partibus omnium facillime coalescit.

4. *Cura.*

1) *Acromii* fractura solis Chirurgi digitis reponitur.

2) Ceterum brachium antrorsum & deorsum extenditur, ut repositio obtineatur.

3) *Fragmenta*, quæ non sunt separata, relinquuntur. Quæ vero separata sunt & pungunt, eximuntur, præcipue per forcipem.

4) Repositis ossibus *emplastrum glutinans* imponitur.

5) *Splenia* cum *ferulis chartaceis* adhibentur, & *fascia stellari* firmantur.

V. *FRACTURA STERNI.*

1. *Differentia.*

1) *Sternum* quando lapsu, vel alia violenta percussione, læditur, patitur sive *fracturam*, sive tantum *depressionem.*

2) Hæc læsio unice fit *introrsum.*

3) Est vel *simplex*, vel cum *vulnere* complicata.

2. *Signa.*

1) Inæqualitas præter naturam in hac regione conspicitur.

2) Sternum, quando digito paululum premitur, cedit, & quidem interdum cum strepitu quodam, quem extremitates fracturæ collidendo edunt.

3) Tussis, dyspnœa dolorifica, & interdū hæmoptysis concurrūt.

3. *Prognosis.*

Periculosa est hæc fractura, facile enim vasa sanguifera læduntur, & sanguis, sive intra *duplicaturam mediastini*, sive intra ipsam thoracis cavitatem, effusus, abit in corruptionem, nisi tempestive succurratur.

4. *Cura.*

1) E regione fracturæ pulvinar quoddam duriusculum ægro de-

decumbenti ſupponitur. Si nihil aliud ad manus ſit, panis, tanquam corpus durum, uſu eſſe poteſt.

2) Miniſter humeros deprimit.

3) Chirurgus autem coſtas utrimque comprimit.

4) Patiens interea aërem retinet, & ſic oſſa fracta ſæpius in ſitum naturalem reponuntur.

5) Deligatio fit medicantibus ſpleniis & faſcia *ſcapulari*; ob difficultatem autem reſpirandi non adeo arcta eſſe debet.

6) Quando repoſitio dictis encheireſibus non poteſt obtineri, inciſio & oſſis modeſta *terebratio* requiruntur.

7) Sin autem ſanguis intra mediaſtinum vel ipſam thoracis cavitatem effuſus eſſet, priore caſu *trepanatio* in inferiore ſterni parte, poſteriore autem *paracenteſis* requireretur.

8) Reliqua, quæ ad vulneris hujus tractationem neceſſaria ſunt, indicavimus tabula LIV. de vulneribus thoracis.

VI. *FRACTURA COSTARUM.*

1. *Differentia.*

1) Fracturæ coſtarum fiunt,

a) Aliæ *introrſum*, nempe quando per ictum violentum media pars arcus coſtarum percutitur, ut illarum fracta extrema ad interiores partes deprimantur.

b) Aliæ *extrorſum*, quæ contraria ratione contingunt, nempe quando coſtæ extremum aliud in aliud propellitur, ictibus omnino inter ſe oppoſitis, ita ut extrema fracta ad exteriores partes cedere cogantur.

c) Aliæ ſitum retinent naturalem, & hæ ſunt benigniſſimæ.

2) Fracturæ coſtarum aliæ ſunt *ſimplices*, aliæ cum *vulnere* complicatæ.

3) Porro aliæ cum exiguis, aliæ autem cum gravibus & periculoſis ſymptomatibus ſunt conjunctæ.

2. *Signa.*

1) Inæqualitas, ſive in profundum, ſive in altum, conſpicitur, excepto caſu, ubi extrema fracta ſitum naturalem retinent.

2) Strepitus ſeu crepitatio oſſium fractorum tactum nonnunquam excipiunt.

3) Communia ſymptomata ſunt dolores, ſputum ſanguinis, reſpirandi difficultas, minor quidem in fracturis extrorſum factis, major autem in iis, quæ introrſum factæ ſunt.

4) Graviora ſymptomata, quæ interdum accedunt, ſub *prognoſi* recenſebimus.

3. *Prognoſis.*

1) Hæc innititur diverſis fracturarum conditionibus & ſymptomatibus, quæ illis ſupervenium.

2) Quando extrema fracta locum retinent naturalem, læſio illa ſæpe non obſervatur, & ſponte ſua coaleſcit.

3) Quando extrema fracturæ *introrſum* propulſa ſunt, majus periculum imminet, quam ſi *extrorſum* reſpiciant.

4) Quæ fracturæ cum enormi *contuſione* & receſſu extremorum profundiore junctæ ſunt, ſatis periculoſæ, imo non ita raro lethales fiunt.

5) Fragmenta enim quando muſculos, pleuram, nervos intercoſtales pungunt, & vaſa ſanguifera, nervos illos concomitantia, reſerant, non poteſt non ſtatus induci calamitoſus. Accedunt nempe febres inflammatoriæ, abſceſſus, ulcera fiſtuloſa & carioſa.

6) Nonnunquam aër per vulneris anguſtiam penetrat, & ſub cute per omnes fere corporis regiones rumorem conſtituit, quem *emphyſema*, german. eine Wind-Geſchwulſt, appellant. Sed hic tumor non ita difficulter poteſt profligari.

4. *Cura.*

1) Illa fractura, cujus fragmenta a ſe invicem *non diſcedunt*, & quæ abſque contuſione eſt, curatur ſola applicatione emplaſtri catagmatici, ferularum atque faſciarum, & quidem intra 20. circiter dies.

2) Quæ *extrorſum* prominet, ſola compreſſione per manum in ſedem naturalem reponitur, & mediantibus ſpleniis, quæ extremis fractis imponuntur, atque faſcia *ſcapulari* firmantur, in ſede illa conſervatur.

3) Quando autem extrema fracta *introrſum* adacta ſunt, ſpiritus cohibitione ad extra iterum coguntur; quod negotium manus Chirurgi ſimul promovent.

4) Ipſa

4) Ipſa autem regio fracturæ nullo modo eſt comprimenda, ſed latera tantum ſunt urgenda, ne oſſium ſquammæ pungant carnem, & inducant acerbos dolores.

5) Sin autem repoſitio hac ratione non ſuccedat, emplaſtrum tenaciter adhæreſcens applicatur, & cum violentia aliquoties avellitur, donec depreſſio reducta fuerit. Irritis autem his omnibus, *inciſio* neceſſaria eſt.

6) In hac fractura, quæ fit ad partes *interiores*, *ſplenia* coſtarum extremis, ſterno & ſpinæ dorſi adnexis, applicandà ſunt, ut fracta extrema tanto magis *extrorſum* & in ſede naturali contineantur. Valida autem & ſtricta debet eſſe hæc deligatio; modo ipſam fracturæ regionem ita non premat.

7) *Fragmenta* quando *pleuram* pungunt vel penetrant, & gravia illa ſymptomata, quæ ſub *prognoſi* indicavimus, cauſantur, coſtæ per *inciſionem* denudandæ, & feſtucæ illæ manu ſive ſimplice, ſive commodo quodam inſtrumento armata, eximendæ ſunt.

8) *Vaſa ſanguifera*, ſub coſtis excurrentia, quando læduntur, & ſanguinem in thoracis cavitatem effundunt, affectus tractandus eſt, uti vulnera, quæ thoracis cavitatem penetrant. *Vid. tab. de vulneribus thoracis.* Abſente autem apertura, *inciſio* ſub coſta fracta inſtituitur, vas læſum mediante digito diu comprimitur, vel ſi aditus digito non concederetur, *elevatorii* compreſſione ſanguis ſiſtitur.

9) Quando per hanc eandem aperturam ſanguis, qui in cavitatem effuſus eſt, ſimul poteſt evacuari, non opus eſt *trepanatione*; ſin ſecus, hæc inſtituenda eſt.

10) *Emphyſema* expoſcit vulneris anguſti dilatationem, & blandam tumoris verſus aperturam detrectationem.

11) Ceterum vulnus vel contuſio tractatur, uti ſuo locum dictum eſt.

III. *FRACTURA VERTEBRARUM.*

1. *Differentia.*

Fractura vertebrarum contingit.

1) Vel quoad *apophyſes* tantum, ſeu proceſſus ſpinatos.

2) Vel *profundius*, ita ut ipſa *medulla ſpinalis* lædatur.

2. *Signa.*
1) Cavitas in loco fracturæ.
2) Dolor punctorius in illo loco post causam violentam externam.
3) Motus & sensus partium vel totalis, vel partialis defectus.
4) Processus *spinatus* quando fractus est, tactu facile cognocitur, insuper æger inclinatus ad terram, majorem dolorem persentiscit.

3. *Prognosis.*
1) Fractura *processus* cujusdam *spinati* magnum non adfert periculum.
2) Quando autem læsio ad *medullam* usque *spinalem* penetrat, affectus paralytici in partibus tam externis quam ipsis visceribus oriuntur; imo ipsa mors plerumque succedere solet.
3) Quo magis vertebræ *superiores* franguntur, eo majus est periculum.
4) Involuntaria fœcum alvinarum excretio malum est signum.
5) Licet autem *sæpius*, non *semper* tamen est lethalis ejusmodi profunda fractura, uti videre est *Ephem.* N. C. *Cent.* I, II, *obs.* I.

4. *Cura.*
1) *Apophyses* fractæ reponuntur in situm naturalem vel solis digitis, vel instrumento quodam huic operationi adaptato. Deinde *splenia* in utroque processuum latere & *ferulæ chartaceæ* imponuntur, quæ per fasciam *scapularem* firmantur.
2) *Profundior* fractura ad læsionem usque *medullæ spinalis* auxilium artis utplurimum respuit. Commendant auctores *incisionem*, ut partes *dimotæ* possint reponi, vel *separatæ* prorsus eximi. *Deligatio* cum priore convenit, & vulnus tractatur, uti moris est.

VIII. *FRACTURA OSSIS SACRI.*

1. *Differentia.*
1) Sæpius frangitur *processus*, quam corpus ipsum.
2) Fractura hæc utplurimum fit *introrsum.*

2. *Cura*

2. *Cura.*

1) *Proceſſus* fractus digitis reponitur.

2) *Corpus* ipſum repoſitionem difficulter admittit; niſi digitus, oleo inunctus, inteſtino recto intrudatur, & ita oſſis depreſſio elevetur.

3) *Deligatio* fit per emplaſtrum *catagmaticum*, ſplenia & faſciam, quæ *Tau* vocatur.

4) Ceterum auctores commendant, ut patiens per aliquot hebdomadas decumbat, &, quando nonnunquam ſurgere cogitur, ſellæ inſideat perforatæ ſeu foramine præditæ.

IX. *FRACTURA OSSIS COCCYGIS.*

1. *Prognoſis.*

Fractura & receſſus hujus oſſis non ſunt magni momenti; inteſtini tamen recti prolapſum inducere ſolent.

2. *Cura.*

1) Manibus facile reſtituitur & coaptatur.

2) Æger per totum curationis tempus in lecto debet manere, in ſella perforata ſedere, ut cura eo facilius abſolvatur.

X. *FRACTURA OSSIS HUMERI.*

1. *Differentia.*

1) Frangitur os humeri modo in ſuperiore, modo in media, modo in inferiore ſui parte.

2) Fracta extrema interdum retinent ſitum ſuum naturalem, interdum & ſæpius e loco ſuo ſecedunt.

2. *Signa.*

Hæc cum ſignis fracturarum generalioribus conveniunt.

3. *Cura.*

1) Pro humero fracto reſtituendo brachium ante omnia ad pectus ducatur.

2) *Extenſio* & *contra-extenſio* decente modo peragitur, ſive manibus, ſive in ſubjectis robuſtioribus machinis fiat.

3) Notandum autem tam quoad repoſitionem, quam deligationem, quod in illa figura, qua pars extendebatur, manere quoque debeat, hoc eſt, cubitus cum humero *angulum rectum* faciat, ita etiam ligetur atque detineatur, ne ſitus leviſſima mutatione oſſa a ſe invicem denuo recedant

dant, ita tamen, ut in ſequentibus deligationibus brachium moderate ſemper extendatur.

4) Hinc non ſine ratione deligatio mediante faſcia illa, quæ duo de viginti habet capita, peragitur.

5) Ceterum coaleſcit hæc fractura utplurimum intra 40. dies.

XI. *FRACTURA CUBITI.*

1. *Differentia.*

1) Interdum frangitur os *utrumque* nempe *radius* & *ulna*, & ſic ſecundum longitudinem ſeceſſus facilius contingit.

2) Interdum *alterutrum* os rumpitur, quo caſu nullus fere eſt ſeceſſus, quia ab altero ſano ſuſtinetur; vel mediante muſculo *quadrato* & ligamento illo, quod hæc oſſa intercedit, verſus illæſum os trahitur, *Conf. ſigna.*

2. *Signa.*

1) Quando *utrumque* os fractum eſt.

a) *Cubitus* ubique vacillat, inprimis ſi in ſuperiore parte firmiter illum teneas & in inferiore agites.

b) Deformitas major obſervatur.

2) Quando *ulna* tantum fracta eſt.

a) Facile tactu patet, quia muſculis multum non eſt cooperta.

b) Pars ſuperior in ſitu ſuo ſolet manere, inferior autem ad *radium* ſecedere; cujus rei cauſam ſub *differentia* indicavimus; nempe forte ligamentum hæc oſſa intercedit, & multi muſculi parti inferiori inſeruntur, qui hunc ſeceſſum promovent, præcipue muſculus *quadratus.*

2) *Radii* fractura cognoſcitur.

a) Quando Chirurgus utrumque os in parte ſuperiore firmiter tenet, & altera manu partem inferiorem *pronam* flectere & *ſupinare* conatur.

b) *Prona* flexio ſi contingat, eſt *radius.*

3. *Prognoſis.*

1) Facilior eſt repoſitio, ubi *radius* fractus eſt.

2) Difficilior exiſtit fractura *ulnæ.*

3) Difficillime reſtitutio fit, quando *utraque* oſſa fracta ſunt.

4) Coalitus fit ordinarie intra 30. dies.

4. *Cura*

4. *Cura.*

1) *Extenſio & contraextenſio.*

a) Quando *utrumque* os fractum eſt, major extenſio, quæ *recta* eſſe debet, requiritur.

b) Si *alterutrum* fractum ſit, e. g. *ulna*, tum fit extenſio, dum cubitus verſus *radium* aliequatenus movetur; ubi *radius* contrario modo verſus *ulnam* inclinandus eſt, quod dum fit, peragitur aliqualis extenſio, magna enim opus non eſt, ob exiguam ſeceſſionem.

2) *Conſervatio.*

a) Hæc obtinetur per convenientem deligationem, in qua re multum variant artifices.

b) Ordinarie *linteum* aliquod, liquore conveniente madidum, circa locum fracturæ volvunt.

c) Deinde *duo ſplenia*, quæ cubiti fere longitudinem habere debent, utrique lateri applicantur, quibus *duæ ferulæ* chartaceæ ejusdem magnitudinis, imponuntur.

d) Poſtea *faſcia* quadam *circulari* locus fracturæ ter circumvolvitur, & aſcendendo ſupra cubitum firmatur.

e) Altera faſcia circulari a loco fracturæ fit deſcenſus ad pollicem usque, & hæc in *carpo* terminat.

f) Denique *canalem* quendam, ſive ligneum ſive chartaceum, ligamentis vel faſcia alligant, & mediante *mitella*, gallice *une echarpe*, brachium, quod incurvatum corpori admovetur, ſuſpendunt.

g) Ceterum, ad *anchyloſin* cavendam, poſt tertiam circiter deligationem ſenſim initium fiat, ut cubitus modeſte moveatur & extendatur.

XII. *FRACTURA CARPI.*

II. *Prognoſis.*

1) *Carpus*, licet non niſi contundendo frangatur, difficillime tamen reſtituitur.

2) Manus ordinarie motu privatur, vel ulcus fiſtuloſum & carioſum inducitur; quo poſteriore caſu nonnunquam membri amputatio neceſſaria eſt.

2. *Cura.*

1) Licet negotium ſit intricatum, tentatur tamen, facta extenſione, complanatio.

2) Deinde decente deligatione pars repoſita conſervatur.

XIII. *FRACTURA METACARPI.*

1. *Prognoſis.*

Hæc fractura minore paululum laborat difficultate, quam læſio *carpi*, tactu enim officula poſſunt explorari.

2. *Cura.*

1) Manus patientis menſæ vel ſcamno imponitur.

2) Facta extenſione manus Chirurgi facit impulſum, cui menſa vel ſcamnum renititur.

3) Partes repoſitæ per deligationem conſervantur.

XIV. *FRACTURA DIGITI.*

1. *Differentia.*

1) Nonnunquam unicum tantum digiti officulum fractum eſt.

2) Nonnunquam plura in uno digito læſa ſunt officula.

3) Nonnunquam plures digiti fracti ſunt.

2. *Cura.*

1) *Repoſitio* peragitur levi extenſione & coaptatione.

2) Si plura oſſa fracta vel plures digiti læſi ſint, repoſitio eſt eadem, modo ſucceſſiva.

3) Conſervatio obtinetur per decentem deligationem; obſervando, quod, ſi plures digiti vulnerati & fracti, illi per faſciam diſterminandi & ſegregandi ſint, ne coalitus illorum contingat. *Faſciam vide tabula tertia.*

XV. *FRACTURA FEMORIS.*

1. *Differentia.*

1) Os femoris frangitur.

a) Vel in duabus extremitatibus.

b) Vel in media ſui parte.

c) Vel in *collo* ſuo.

2) Omnes hæ fracturæ contingunt.

a) Sive in *transverſum.*

b) Sive in *obliquum.*

c) Sive in *longum.* Conf. num. 9. ſub *cura.*

3) Raro contingit, ut fractura hujus oſſis plura fragmenta exhi-

hibeat, quia multis & validis musculis, ictum obtundentibus, tegitur.

4) *Colli fractura* non debet confundi cum *luxatione* hujus ossis, qui error communis, hodie detectus, multa hactenus damna induxit. *Conf. Ruyschii thesaur. anatom.* VIII. *tab.* 3.

2. *Signa.*

1) Fracturæ hæ, excepta fractura *colli*, communia habent fracturarum signa.

2) Fractura autem *colli* dignoscitur.

a) Doloribus, qui post violentam causam in illa regione sentiuntur.

b) Flacciditate, vacillatione, strepitu ossium in superiore femoris parte.

3. *Prognosis.*

1) Fractura ossis *femoris* in genere non minimam involvit difficultatem. Est enim os robustissimum & multis musculis tectum. Unde tam repositio quam conservatio multum sæpe laborem faceſſant.

2) Fractura illius *composita* seu *duplex*, quæ tamen raro contingit, duplex adfert periculum, præcipue claudicationis.

3) Gravissima omnium est fractura *colli*, quæ raro sine claudicatione restituitur. *Conf. Hildan.* Cent. V. observat. 86. Licet enim repositio decenter facta sit, conservatio tamen est res difficillima. Instrumenta, huic conservationi inservientia, adhuc desiderantur, quia *Hildani* machina, dicto loco commendata, sufficere non videtur.

4) Præcipua hujus difficultatis causa est *situs obliquus*, quem collum femoris habet. Unde os repositum per robur musculorum tanto facilius a capite hujus ossis retrahendo semovetur.

3. *Cura.*

1) Fracturæ femoris tractatio prorsus convenit cum iis, quæ de fracturis in genere præcedente tabula diximus; observando tantum, quod ob ossis magnitudinem & ro-

bur musculorum majores vires ad extendendum, quam in aliis fracturis, requirantur.

2) Hinc, si manus extensioni necessariæ non sufficiant, ad *machinas tractorias* confugiendum est, e quibus machina *Vitruvii* maximam facit extensionem.

3) Sub extensione Chirurgus ita amplectatur femur, ut capitibus prominentibus pollices viriliter admoveat, & his mediantibus fracturam in locum naturalem cogat.

4) Ab omni extensione prius non desistendum est, quam deligatio facta fuerit, quæ mediante fascia *asciali*, germar. Buch-Band, absolvitur.

5) Facta deligatione membro fracto applicatur instrumentum illud, quod Galli *des fanons*, Germani autem eine Stroh-Lade appellant.

6) Tertio die examinandum, an extrema adhuc coaptata sint; id quod patet e brevitate pedis, in quo fractura est. Sin secus, omnia debent repeti.

7) Fractura *obliqua* strictiorem requirit deligationem, quam *transversa*.

8) Conqueruntur ægri in fractura femoris de *dolore calcanei*, qui a pressione *tendinis Achillei* provenit. Quomodo huic symptomati succurrendum sit, eleganter ostendit *Mons Petit* l' art de guerir les maladies des os pag. 92.

9) *Fissuræ* ossis femoris difficillime judicantur, & plus suspicando, quam vere decernendo, pronunciantur. Idem sentiendum de fissuris *humeri*.

10) Emplastra *catagmatica* commode in tali suspicione applicantur; quemadmodum in omni ossium fractura eximii usus sunt adstringentia talia externa, si modo tempestive & quasi in instanti adhibeantur.

XVI. *FRACTURA ROTULÆ* seu *PATELLÆ*.

1. *Differentia*.

Fractura *rotulæ* contingit.

1) Vel in *longitudinem*, quæ rarissima est, & a *Mons. Petit* prorsus negatur. Sed *Stalpart van der Wiel cent. 1. observ. 97.* affirmat illam, & quidem cum vulnere conjunctam.

2) Vel in *transversum*.

3) Vel

3) Vel in *obliquum*; quæ duæ ſpecies frequentius eveniunt.
4) Vel in *plura* fragmenta.

2. *Signa.*
1) Viſu & tactu hæc fractura facile percipitur.
2) Adeſt impotentia ambulandi.
3) Quæ in transverſum fit, magno partium ſeceſſu conſpicua eſt.

3. *Prognoſis.*
1) Difficilis eſt *patellæ* cura, quocunque enim modo tractatur, remanet tamen motus quodam modo impeditus.
2) *Paræus* teſtatur, ſe nullam talem patientem vidiſſe, qui poſtea non claudicaverit. Conferatur etiam *Hildanus* cent. V. obſerv. 88.
3) Hæc difficultas dependet primario a *ſitu* hujus oſſis, quia in articulatione ſubſiſtit. Hinc quando callus formatur, motus per illum impeditur. Conſilium quod ibidem de frequente motu patellæ ſuppeditatur, claudicationem impedire non poteſt, bene vero curam retardare.
4) Quæ fractura in *longitudinem* fit, facilius reſtituitur, extrema enim vel nullis vel paucis muſculis trahuntur. Unde ſolis faſciis læſio reſtituitur.

4. *Cura.*
1) Nulla fere *extenſione* opus eſt, ſed tantum *adductione* partis rotulæ ſuperioris.
2) *Conſervatio* obtinetur per deligationem mediantibus *ſpleniis*, *ferulis* & *faſcia uniente*. His accedit inſtrumentum *des fanons* dictum. *Solingen* laudat inſtrumentum quoddam, conſervationi accommodatum. Legatur etiam *Purmannus*, qui de hac fractura utiles ſuppeditat obſervationes.
3) Non niſi intra 40. ad 50. dies agglutinatur, quo tempore patiens genu flectere non debet.

XVII. *FRACTURA TIBIÆ.*

1. *Differentia.*
1) *Tibia* ſtricte dicta quando frangitur frangitur, ordinarie etiam *fibula* utpote quæ exterius poſita eſt.
2) Fractura hæc eſt vel *ſimplex*, vel cum *vulnere* complicata.
3) Quæ in ſuperiore parte ſub *genu*, & inferiore ſupra *talum*

contingit, difficilius cognoſcitur, quam quæ in medio. Hæc enim movendo membrum vehementem dolorem infert, & ipſum membrum in obliquum torquetur.

2. *Signa.*

1) Sunt hæc eadem, quæ in aliis.

2) Quando *utrumque* os fractum eſt, pars illa ultro citroque poteſt moveri.

3) Si unum tantum, quod raro fit, contrarium obſervatur.

3. *Prognoſis.*

1) Nulla *tibiæ* fractura parvi pendenda eſt.

2) Unius oſſis fractura tantæ non eſt difficultatis, quam utriusque.

3) Periculoſius frangitur *tibia* ſtricte dicta, quam *fibula.*

4. *Cura.*

1) Quando *unicum* tantum os fractum eſt, nulla requiritur extenſio, niſi quod paululum ad latus incurvetur.

2) Si *utrumque* os fractum, extenſio eodem modo fit, uti ſub fractura *femoris* ſuperius indicavimus.

3) Quando vulnus complicatum eſt, pro deligatione ſumitur faſcia *aſcialis*, quæ duo de viginti habet capita & aditum ad vulnus concedit.

4) Pes tandem reponitur vel in illud inſtrumentum, quod *des fanous* vocatur, vel in aliud, quod ex orichalco paratum eſt.

5) *Calcanei* quomodo reponendi ſint, ne dolorem, affluxum humorum & inflammationem per longum decubitum cauſentur, *Mons. Petit* legi meretur. Res eo recedit, ut calcanei elevati teneantur, & pondus malleolos tantum premat, quibus proinde faſciam, in duo capita volutam, ſubſternunt.

XVIII. *FRACTURA TARSI, METATARSI ET DIGITORUM INPEDE.*

1. *Signa.*

1) Facile cognoſcuntur hæ fracturæ viſu & tactu, ſive fiant *introrſum*, ſive *extrorſum*, quia nullis vel paucis obtectæ ſunt muſculis.

2) Se-

2) Seceſſus eſt am oſſium non eſt magnus, quia pauci muſculi illinc ſe untur.

3. Ceterum rariores ſunt hæ fracturæ, præcipue *calcanei.*

2. *Prognoſis.*

1) Hæ fracturæ per ſe non ſunt periculoſæ, quoniam autem, obſervante jam *Hippocrate*, a cauſa contundente ſemper fiunt, per quam partes ſimul molles, nempe nervoſæ, tendinoſæ & carnoſæ valide vulnerantur & conquaſſantur, accedunt facile gravia ſymptomata.

2) Præcipue fractura oſſium *tarſi* non eſt vili pendenda, ob interſtitia, in quibus facile ſuccus nutritius colligitur, ubi aceſcit & cariem producit.

3) Facile tamen coaleſcunt hæ fracturæ, & intra 20. dies ſanantur. Apparatus enim commode poteſt applicari, & ita oſſa in ſuo ſitu conſervari.

3. *Cura.*

1) Hæc prorſus eadem eſt cum fracturis carpi, metacarpi & digitorum manuum.

2) Faſciæ, quæ ad pedum & manuum fracturas eligiuntur, videantur tabula III. num. 48, 49, 50. & 57.

TABVLA LXIV.

DE

LUXATIONIBUS IN GENERE.

I. DEFINITIO.

Luxatio eſt dimotio oſſis alicujus e ſitu ſuo circa juncturas ordinario, motum partis naturalem impediens, cum dolore, inflammatione aliisque ſymptomatibus ſæpius conjuncta, & a cauſa violenta externa *utplurimum* originem ducens.

II. DIFFERENTIA.

Differt luxatio.

1. Ratione *formæ* & *modi* prolabendi, quo reſpectu eſt

1) Vel *completa* ſeu *totalis*, ubi os luxatum omnino & prorſus

ſus e ſede ſua prolabitur, ita ut neque cavitati, neque margini magis innitatur. Dicitur græce ἐξάρθρημα, latine luxatio proprie dicta ſeu *diſlocatio*, germanice das Ausfallen eines Beines.

2) Vel *incompleta* ſeu *partialis*, quando os ex parte tantum e ſinu ſuo naturali prolabitur. Vocatur græce παράρθρημα, latine *ſubluxatio* ſeu *diſtorſio*, germanice eine Verſtauchung, Verrenckung (in manu) Vertrettung (in pede.)

2. Ratione *ſymptomatum* conjunctorum, ubi
1) Alia eſt *ſimplex*, quæ extraordinaria non habet ſymptomata.
2) Alia eſt *complicata*, nempe cum fractura, contuſione, vulnere, inflammatione &c.

3. Ratione *temporis* ſeu durationis, quo intuitu eſt
1) Vel *recens*
2) Vel *inveterata*, diu neglecta & relicta.

4. Ratione *cauſarum*, quam differentiam infra ſub *cauſis* tangemus.

5. Ratione *loci*, in quem os prolapſum eſt. Prolabitur enim
1) Modo *ſurſum*.
2) Modo *deorſum*.
3) Modo *antrorſum*.
4) Modo *retrorſum*.
5) Modo ad *latera*, id eſt *introrſum* & *extrorſum*.

6. Ratione ipſius *articulationis*, quo reſpectu contingit
1) Alia in *arthrodia*, quæ omnium fit facillime.
2) Alia in *enarthroſi*, ubi rarior obſervatur.
3) Alia in *ginglymo*, ubi omnium rariſſime contingit. Cauſas infra indicabimus.

Et ſic luxatio in juncturis contingit. Nonnulli autem ad luxationem etiam referunt læſionem *epiphyſeos*, id eſt, dimotionem oſſiculi alicujus ab oſſe principali, cui interventu cartilaginis in ſtatu naturali adnatum eſt. Item dimotionem *ſuturarum* in capite; & diſtorſiones *tendinum* ſecundum longitudinem & latitudinem, vulgo eine Ader Verſtauchung. Unde dolor immanis & momentaneus exoritur.

7. Ra-

7. Ratione *specierum* per corporis partes. Contingit enim luxatio e. g.
1) in naso, quanquam rarius,
2) in maxilla inferiore.
3) in clavicula.
4) in vertebris.
5) in costis.
6) in osse coccygis seu coxendicis.
7) in osse humeri.
8) in osse cubiti.
9) in carpo, metacarpo & digitis manuum.
10) in femore.
11) in rotula, tibia & fibula.
12) in pede, nempe tarso, metatarso & digitis pedum.

III. *SIGNA.*

1. *Generalia.*
1) *Cavitas* in illa parte, e qua os luxatum excussum est; *eminentia* (major in macilentis, minor in musculosis,) in ea parte, ad quam os secessit.
2) *Impotentia* ad motum; quæ est
a) Vel *partialis*, e. g. quando caput femoris decidit in foramen illud magnum, quod vicinum est, tunc motus aliqualis remanet.
b) Vel *totalis*, quæ magis in completa, quam incompleta luxatione contingit, in *arthrodia*, *enarthrosi*, ut & si capitulum est in *supercilio*, nempe circulo illo cartilagigineo, qui *acetabulum* circumcingit.
3) *Deformatio*, seu *figura mutata*. Quando enim locus, in quem sit secessus, est humilior, *longius* fit membrum; quando autem altior est locus, *brevius* redditur, ut & si *introrsum* facta est luxatio, etiam ad illud latus flectitur membrum & vicissim.

2. *Specialia.*
1) Ratione *luxationis.*
a) *Completæ*, ubi
α) Figura membri multum pervertitur.

β) Membrum in partem illam, in quam os ſeceſſit, ægre flectitur.

γ) Dolor exquiſitus eſt & magnus, ob maximam muſculorum & ligamentorum tenſionem.

δ) Cavitas major eſt in una, & tumor inſignis in altera parte.

ε) Brevior utplurimum pars luxata, niſi a relaxatione muſculorum & ligamentorum contingat.

b) *Incompletæ.*

α) Locus articulationis magis, quam alias, eminet & elevata eſt, quoniam capitulum ſubſiſtit in margine cavitatis.

β) Membrum figuram & ſitum parum mutat.

γ) Pars luxata poteſt adhuc quodam modo moveri.

δ) Dolor admodum urget.

ε) Pars affecta longior eſt.

2) Ratione *cauſarum* luxationis.

a) *Internarum.*

α) Ligamenta ſunt laxa, membrum facile huc & illuc movetur, ac ſi eſſet paralyticum.

β) *Senſim* fit luxatio.

γ) Spatium quoddam in circumferentia articulationis inter oſſis capitulum & cavitatem percipitur.

δ) Facile quidem os luxatum reponitur, mox autem de novo e ſede ſua prolabitur.

ε) Pars luxata ultra morem ſemper eſt longior.

ζ) Adeſt difficultas aliqualis ad partem movendam, ob muſculorum atoniam.

b) *Externarum.*

α) Luxationes a cauſis violentis fiunt *repentino* actu.

β) Symptomata longe graviora accedunt, quam in illis, quæ a cauſa interna dependent.

3) Ratione *loci*, in quem pars luxata ſeceſſit, ſi nempe ad anteriora, poſteriora, interiora, exteriora, ſuperiora & inferiora inclinet. Pro harum enim circumſtantiarum diverſitate diverſa *ſigna* occurrunt.

4) Ra-

4) Ratione *conformationis malæ*, cujus ſignum vix in aliis caſibus, quam vitio *hæreditario*, habetur. *Conf. cauſæ.*

5) Ratione *calli*, in junctura ante vel poſt reſtitutionem generati. Hic eſt

a) Vel *durior*, cujus ſigna ſunt.

α) Quando articulus gracillimus ac ſicciſſimus deprehenditur.

β) Neque ab ægro, neque ab adſtantibus violenta manu moveri poteſt.

γ) Si præceſſerit medicamentorum nimis *incraſſantium* & *exſiccantium* uſus.

δ) Si extenuatio & gracilitas membri dicta ſit diuturna.

b) Vel *mollior*, quem denotat

α) Si recens is fuerit.

β) Si aliquantum adhuc moveri queat.

γ) Si recenſita medicamenta haud fuerint applicata.

δ) Si ad tactum quoque tumor mollis obſervetur.

6) Ratione reliquorum *ſymptomatum*, e. g. inflammationis, febrium, vigiliarum, deliriorum, lipothymiæ, convulſionum, abſceſſus, ulceris, fracturæ, vulneris, gangrænæ, ſphaceli; quæ ſingula exhibent ſpecialia ſigna.

IV. *CAUSÆ.*

Hæ ſunt

1. Vel *internæ*, ubi accuſantur

1) *Defluxiones catarrhales* ad articulos, præſertim in temperamentis phlegmaticis: *Synovia* abundans, unde tonus ligamentorum & muſculorum relaxatur.

2) Serum craſſum, viſcidum, tophaceum, in articulis cumulatum. Talia exempla, licet rara ſint, leguntur tamen apud *Foreſtum*, *Schenckium*, quod ſcilicet concretio tartareæ materiæ acetabula oſſium replere, corrumpere, & ſic oſſa e loco ſuo dimovere nonnunquam ſoleat.

3) Sic & *calli* in cavitatibus oſſium creſcentes, & capitulum oſſis expellentes, ab auctoribus obſervantur.

4) *Convulſiones* aut *contractiones* muſculorum, unde membrum e ſede ſua dimovetur.

5) *Paralyſis* muſculorum.

6) *Inflammationes* & *abſceſſus* circa articulos.

7) His internis cauſis adnumerant cauſas *hæreditarias*, quando nempe per malam in utero conformationem cavitates nimium applanatæ, aut capitula minus rotunda ſunt; qualia, licet rariora, exempla *Purmannus* & alii recenſent.

2 Vel *externæ* ſunt

1) Quæcunque vim aliquam corpori inferre poſſunt; præſertim

2) Caſus ab alto, ictus, percuſſio, diſtorſio vehemens, extenſio nimia, impetuoſus corporis motus, & quæ alia per violentum modum corpori accidere ſolent.

3) Tales violentiæ externæ tanto facilius luxationes producunt, quando diſpoſitio interna conſpirat, aut membra teneriora, molliora & imperfectiora exiſtunt.

3. Cauſæ *ſymptomatum.*

1) *Dolor* exoritur ab extenſione ligamentorum, tendinum, muſculorum, nervorum, harum partium compreſſione & ſanguinis ſtagnatione.

2) *Tumor* provenit a capitulo oſſis, ab impedita ſanguinis circulatione, & a tono debilitato.

3) *Inflammatio* ortum debet compreſſioni vaſorum, unde ſtagnatio & congeſtio ſanguinis novi ad ſtagnantem illum ſanguinem expediendum. Reliqua e praxi medica conſtant.

4. Quod in *ginglymo* rariſſime luxationes contingant, ſequentibus innititur cauſis.

1) Ligamenta fortius in ginglymo alligantur toti peripheriæ articulationis.

2) Sinus & capitula majori ſuperficie ſe mutuo tangunt in ginglymo, quam in reliquis.

3) Plures in ginglymi articulatione ſunt eminentiæ & cavitates.

4) In ginglymo duo tantum motus, flexionis nimirum & extenſionis, in reliquis vero ad omnia latera, peraguntur.

5. Sic & reliqua phænomena, quæ in luxationibus occurrunt, ex *anatomicis* pateſcunt & explicantur; quæ proinde notitia Chirurgo admodum eſt neceſſaria. Præter enim *oſteologiam* ſcire debet conditionem *ligamentorum* diverſam, ut facili-

cilitatem luxationis & difficultatem curationis, vel contrarium inde dijudicare poſſit. Porro perſpectas debet habere *muſculorum* conditiones, ut cognoſcat, quanta ſit illorum tenſio, & quanta hinc extenſio ad repoſitionem luxationis ſit neceſſaria. Non minus *cartilaginum* ſtructuram & ſitum noſſe debet, quales nimirum adſint, utrum muniant aut inveſtiant ſuperficiem capituli & cavitatis. Ex hac enim notitia anatomica cauſæ derivantur tot diverſitatum, quæ in luxationibus occurrunt.

V. *PROGNOSIS.*

1. *Generalis.*

Nulla ferme luxatio per ſe lethalis eſt, excepta illa *capitis* & ſpinæ *vertebrarum*, inprimis ſuperiorum, ob compreſſionem medullæ ſpinalis.

2. *Specialis*, quæ variat pro diverſis circumſtantiis & reſpectibus.

1) Ratione *formæ* & *conditionis* membri luxati ſequentia notanda ſunt

a) Quo profundior eſt cavitas & magis eminens capitulum, eo quidem rarior eſt luxatio, ſed & eo difficilior cura. Hinc in ginglymo quæ facta eſt luxatio, omnium difficillime reponitur.

b) Luxatio *completa* uti cauſam agnoſcit violentiorem, quam *incompleta*, ita etiam difficilioris curationis eſt.

c) Quo longius oſſa e ſede ſua dimota ſunt, eo difficilius in illam reponuntur.

d) Ubi margines ſinuum aut capitula oſſium fracta ſunt, ibi peſſimus eſt ſtatus.

e) Quo plures muſculos ac tendines, & quo plura ligamenta robuſta habent oſſa, eo difficilius reſtituuntur.

2) Ratione *cauſarum* ſequente modo variat prognoſis.

a) Luxatio a cauſa *interna* a gravibus quidem ſymptomatibus multum eſt libera & facile etiam reponitur, ſed difficillime curatur. Mox enim poſt repoſitionem pars iterum prolabitur.

b) Omnis *ſimplex* luxatio, a cauſa *externa* facta, non adeo difficulter reponitur, neque magna indiget curatione.

3) Ratione *ſubjectorum* etiam differt prognoſis.

a) Infantes ob teneritudinem articulationum facile quidem obnoxii sunt luxationibus, sed etiam facile curantur.

b) In subjectis siccioribus facilior est cura, quam in obesis & musculosis, in quibus luxationes difficillime curantur; rarius autem illis obnoxia sunt.

c) In subjectis serosis difficilior est cura, ob tonum partis relaxatum.

4) Porro ratione temporis variat luxationis prognosis.

a) Omnes luxationes *inveteratæ* deterioris sunt prognoseos quam *recentes*.

b) Quæ *callum* jam contraxerunt, vel plane non, vel difficillime emendantur.

5) Denique ratione *symptomatum* intercedit differentia prognoseos.

a) Quo graviora illa sunt, eo difficilior est luxationis cura.

b) Quæ cum *vulnere* & fractura conjuncta est luxatio, multas involvit difficultates. Necessaria enim partis extensio, ob partis continui solutionem & perpetuum dolorem, commode institui non potest.

VI. *CURA.*

Cura luxationum in genere convenit cum methodo, quam sub fracturis indicavimus. Reductione enim, retentione & symptomatum conveniente tractatione universum negotium absolvitur.

1. *Reductio*, quæ requirit

1) *Extensionem*, in parte luxata instituendam.

2) *Contraextensionem*, quæ est motus contrarius & partem superiorem abstrahit.

3) *Repositionem* ossis luxati in ordinariam suam sedem.

2. *Retentio* partis reductæ comprehendit

1) *Deligationem.*

2) Convenientem *situm*, germ. dicitur das Lager.

3. *Symptomatum tractatio.*

Hanc & reliqua specialia, quæ ad reductionem & retentionem pertinent, sub *cautelis* fusius perlustrabimus.

VII. *CAU-*

VII. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Sub *cauſis* jam diximus, quod ad luxationes legitime evolvendas & tractandas ſufficiens cognitio anatomica requiratur.
2. Præcipue conſiderandus eſt *tonus* partium muſculoſarum, ſeu rigida illarum tenſio, quæ in corpore vivo viget. Hic tonus non ita ſentitur, quam diu partes in juncturis mutuo ſubſiſtunt, ſed tunc demum ſeſe exſerit, quando oſſeæ partes e ſedibus ſuis & mutua compage per dislocationem detruduntur, v. g. quando *os humeri* violentia inſigni e loco movetur, ad pollicis latitudinem reſiliunt muſculi hujus oſſis, & brachium fit brevius; in quo caſu, niſi extenſio maxime neceſſaria recte inſtituatur, juſta quoque repoſitio fieri non poteſt.
3. Quanta autem fieri poteſt ratione *reductio mature* ſuſcipienda eſt, antequam ſymptomata invaleſcant.
4. Quando autem ingens *tumor inflammatorius* jam adeſt, hic prius diſcutiendus & leniendus, quam actus reductionis ſuſcipiatur. Alias enim immanis dolor, ipſam operationem ſufflaminans, patientem exagitat. De methodo diſcuſſionis infra dicemus.
5. *Extenſio* & *contraextenſio* fieri debent æqualibus viribus, non cum impetu, ſed gradatim adhibitis. Differt locus, in quem æger collocatur. Aliæ enim luxationes in ſella, aliæ in menſa, aliæ in terra, aliæ in lecto commodius reducuntur.
6. Vires & virtutes motrices in utraque actione *immediate* debent applicari partibus illis, quas movere debent.
7. Pars affecta in talem ſitum ponenda eſt, ut muſculi *æqualiter* trahantur.
8. Extenſio non ſit nimis fortis, neque nimis lenis.
9. Vires, quæ extenſioni adhibentur, debent eſſe proportionatæ robori muſculorum & ligamentorum.
10. Pleræque luxationes *ſolis manibus* poſſunt reduci; interdum *laqueis*, raro *machinis* opus eſt.
11. *Solæ manus* ſufficiunt luxationibus *incompletis* reducendis. Vocatur hic *modus palæſtricus*, qui præferri debet, &, quantum fieri poteſt, a machinis abſtinendum eſt.

12. Ubi

12. Ubi autem manus non ſufficiunt, alter modus, qui *methodicus* vocatur, adhibendus eſt. Machinæ, quæ in tali caſu adhiberi ſolent, ſunt.
   1) *Ambe Hippocratis* & *gloſſocomum*, quæ machinæ in luxatione ad inferiora tantum adhiberi poſſunt.
   2) *Machina tractatoria Vitruvii*, de qua agit *Paræus* & *Sculte-tus.*
   3) *Zonula Hildani* & *remora* illius. *Vid. Scult. armamentar. chirurg.*
   4) Machina tractatoria *nova Miſcho in act. Lipſ. an.* 1683. p. 36.
13. *Repoſitio* fit vel ſolis *manibus*, vel beneficio *mappæ* alicujus, vel etiam *machinis*, *jugi* formam exhibentibus. Vid. act. Lipſ. 1683, p. 36.
14. Impediunt nonnunquam hanc repoſitionem margo cartilagineus, ruptus & in cavitatem prolapſus ſeu inclinatus. Item humor glutinoſus in ſinuoſitate hærens.
15. Reductionem legitime factam concludimus.
   1) E ceſſatione doloris.
   2) Ex æqualitate partis, cum ſana parte comparatæ.
   3) Interdum ex actione partis, aliquo modo reſtitutæ.
   4) Item e ſono & crepitu, qui ſub repoſitione ſubinde auditur.
16. *Retentio* in recentibus & levibus luxationibus, mature reductis, nullam habet difficultatem. Retinent enim firmiter muſculi validi & robuſta ligamenta. Hinc magnus deligationis apparatus in illis non neceſſarius eſt. Convenit autem membrum ſubinde movere, ne contracturam incurrat.
17. Ad deligationem reliquarum gravium luxationum *duplex faſcia* requiritur.
   1) *Continens*, quæ brevior eſt, & emplaſtrum tantum atque ſplenia continet.
   2) *Spica*, quæ admodum longa eſt, & uſu venit in luxationibus, a cauſa interna dependentibus, ubi ligamenta valde relaxata ſunt; item in luxationibus inveteratis a cauſa externa, ubi capitulum non manet in cavitate, & ubi diſpoſitio eſt ad *anchyloſin*. De ſpecialibus faſciis agetur tabula ſequente.

18. *Faſ-*

18. *Fasciarum solutio* ante septimum vel nonum diem non est suscipienda, nisi symptomata urgentia adsint, e g. ingens pruritus, insignis dolor, inflammatio, vulnus. Deligatio paululum fortior debet esse, si ligamenta laxa vel plane rupta sint.

19. Quando pars luxata parva est, parvumque motum ac laborem perfert, intra 14. circiter dies deligatio potest omitti; in mediocri luxatione, intra 20. dies, in luxatione vero partium robustarum cum magno motu intra 40. dies, e. g. in femore, tibia.

20. Ratione remediorum *topicorum* notandum, quod in principio conveniant, quæ adstringendi & roborandi virtutem habent, quæque sub fracturis jam commendata sunt. Videlicet emplastra *defensiva* & *catagmatica* usitata e. g.

Recip. pulv. gumm. tragacanth, mastich. oliban. sang dracon. bol. armen. ana drachm. j.
benzoës, opopanac. flor. balaust. nuc. cupres. ana drachm. semis,
flor. acac. drahm. iii. aloës drachm. j. & semis.
Ol. myrtillor. nigell. ovor. ana drachm. ij.
Resin. drach. vj. terebinth. unc. IV.
Succ. chelidon. drachm. ij. succ. nepetæ unc. ij. & semis.
f. l. a *linimentum*, si vero mavis *emplastrum*, cera q. s. addenda est.

21. Pro humectandis *splenii* & fasciis fotus sequens potest parari.

Recip. rad. bistort. tormentill. ana unc. i. & semis Irid. Florent. unc. j.
Cort. granat. nuc. cupress. ana unc. j.
Flor. rosar. rubr. baulaustior. hyperic. ana man. semis.
Bacc. myrtill. unc. semis.
Coquuantur in vino austero.

22. *Conveniens situs* respicit vel totum corpus, quod bene est locandum, vel solam partem luxatam; ubi in extremitatibus superioribus *suspensio* & *sessio*, in inferioribus autem *repositio*

& *cubitus* locum habent. In genere de hac re notanda ſunt ſequentia.

1) Pars luxata debet eſſe in debita quiete, neque nimis flexa, neque nimis extenſa, ſed in ſtatu neutro.

2) Recurſus ſanguinis per vaſa non debet impediri.

3) Lectus ſit æqualis ac mollis.

4) Collocatio ante faſciationem fiat, alias vinculum vel nimis ſtringitur vel nimis relaxatur.

23. De *ſymptomatibus* dicturi a *tumore inflammatorio* incipimus, qui ante repoſitionem diſcutiendus eſt. Quando levius eſt malum, ſuccurritur per applicationem vini calidi, vel, ſi hoc non ad manus ſit, urinæ recentis calidæ.

24 Quando autem tumor hic jam dudum duravit, *ſacculi* vel *cataplaſmata* adhibenda ſunt e radicibus, herbis & ſeminibus, moderate calidis, nervinis, non autem ſimpliciter emollientibus. Laudantur.

1) *Radices*: ſigill. Salomon. irid. Florent. caryophyllat. bryon. ſymphyt. major.

2) *Herbæ coronariæ*: Serpill. majoran. ſalv. betonic. rorismarin. lavend. ſpic. hyſſop.

3) *Flores*: chamomill. melilot. ſtæchad. Arabic. & citrin.

Ex his in vino coctis parari poteſt vel *cataplaſma* vel *ſacculus*, &, admixta *camphoræ* pauca quantitate, applicari.

25. Convenit etiam partem prius illinire *ſpiritu vini camphorato*, vel *oleo lumbricorum* terreſtrium leviter camphorato; quæ remedia etiam poſt tumorem diſcuſſum & facta repoſitione poſſunt continuari, ad roborandum & ulteriorem affluxum diſcutiendum.

26. Quando patiens inſigniter plethoricus exiſtit, venæſectio in parte oppoſita inſtituenda eſt, & quidem ante repoſitionem.

27 Si *gangræna* & *ſphacelus* ab arcta nimis deligatione immineat, hæc relaxanda, & imminenti malo per talia remedia occurrendum eſt, quæ ſuo loco commendata ſunt.

28. *Vulnus* conjunctum quando repoſitionem impedit, illius cura prius, quam luxationis, habenda eſt.

29. Nonnunquam loco vulneris adeſt *abſceſſus*, qui mature ape-

aperiendus est, ne, si sponte sua rumpat, pus in articulos se insinuet.

30. Quando *fractura* adest, eaque in parte a luxatione *remota*, repositio est instituenda; si vero luxato capitulo *propior* sit, curanda prius fractura & deinde pars reponenda.

31. *Synovia*, in cavitate accumulata, quando capitulum ossis vel non intromittit, vel iterum expellit, omnia tentanda sunt, ut reponatur & detineatur; in quem finem fortior deligatio conducit.

32. *Callus*, in junctura ante vel post restitutionem generatus, & quidem *tophaceus*, non admittit curam. *Mollior* autem, seu cartilagineus, feliciter interdum profligatur, quando articulus sæpius fovetur mediante decocto, quod paratur e.g. e rad. alth. cucum. asin. herb. malv. verbasci maris. Locus simul inungitur oleo amygdalar. dulc. unguent. dialth. pingued. anserina vel unguento illo, quod *Hildanus* cent. III. obs. 35 pro duritie mammillarum describit.

33. *Emplastrum diachylon* cum gumm., de *cicuta*, de *ranis* cum mercurio, aut *oxycroceum* etiam locum habent; quibus per aliquot dies continuatis, pro ulteriore resolutione fiat *suffitus* ex *aceto destillato*, super pyritem effuso, in quo aliquid gummi ammoniaci prius maceratum fuit; imo nervina cuncta, emollientibus mixta, hoc in casu conveniunt.

34. *Pruritus* molestissimus non raro supervenit membris luxatis a deligatione, pro quo mitigando membrum ligatum perfundatur aut fomentetur aqua tepida, sive communi, sive marina.

35. Ultimo loco placet recensere casum quendam notabilem, quem Excell. *Stahlius* in viro septuaginta annorum observavit. Patiens ille in juventute aliquando ex gravi super axillam casu vehementem dislocationem partis illius accepit, & post curationem tardiorem per totam vitam sensit notabilem in illa parte debilitatem. Et quamquam de reliquo sanus & robustus fuit, sensit tamen circa tempestatis notabiles alterationes & præcipue circa æquinoctia magnas ibidem molestias. Quum vero ad dictam ætatem, nempe 70, annos, perveniset, tantam debilitatem incur-

Unable to display this page

b) Æger maxillam non poteſt movere. Unde maſticatio impeditur.

c) Sic etiam linguam libere movere nequit. Unde loquela ceſſat.

d) Genæ extenuatæ & planæ ſunt.

e) Locus, ubi *maſſeter* & *crotaphites* ſunt, tumore affectus eſt.

f) Saliva, ob compreſſionem glandularum ſalivalium, copioſe effunditur. Unde faucium & palati ſiccitas.

g) Os quando involuntarie aperitur, magnus dolor excitatur.

h) Maxilla aut diſtorta eſt, aut prominet. Unde dentes non amplius ſibi reſpondent.

2) In *uno* latere.

a) Os non adeo apertum eſt.

b) Mentum & tota maxilla ad latus oppoſitum vergit.

c) Dentes congeneres ſibi non reſpondent.

d) Muſculorum inflatio & genæ extenuatio in uno tantum latere obſervatur.

3. *Cauſæ*, quæ ſunt.

1) Vel *internæ*, nempe muſculorum & ligamentorum relaxatio, ab humorum majore affluxu. Sed raro hæ internæ cauſæ hoc loco poſſunt accuſari.

2) Vel *externæ*, quæ utplurimum contingunt, vim autem non facile inferre poſſunt, niſi violentiæ illæ externæ ita applicentur, ut *deorſum* agant, & quidem ore aperto, in ridentibus, clamantibus, oſcitantibus, niſu inſigni corpus durum mordendo diffringentibus. *Fabricius ab Aquapendente* accuſat quoque aſſiduum & frequentem maxillæ motum, vel in mandendo vel loquendo, ut muſculi ita defatigati capaces non ſint, maxillam ſurſum movere.

4. *Prognoſis.*

1) Maxillæ luxatio non adeo facile contingit. Licet enim ligamenta non admodum firma ſint, muſculorum tamen ſex paria hunc defectum compenſant.

2) Quando in *alterutro* tantum latere contingit, non adeo

periculosa est hæc luxatio, & facile curam admittit, si mature illi occurratur.

3) Quæ in *utroque* latere evenit, multo periculosior est.

4) *Hippocrates* dicit, luxationi *completæ* supervenire febres, vomitus, & decimo die mortem.

5) Musculus *temporalis*, qui hanc maxillam movet, est omnium musculorum sensibilissimus. Hinc quando diu extensus manet, non potest non dicta symptomata provocare. Conspirat præcipue insignis extensio nervi illius, qui surculus est secundus tertii rami quinti paris. Unde facile convulsiones excitantur.

5. *Cura.*

1) Quando luxatio in *utroque* latere facta est.

a) Æger sedili insideat ea altitudine, qua Chirurgi manus constituta est.

b) Deinde caput illius a ministro, post tergum stante, firmiter teneatur, vel a Chirurgo ad parietem urgeatur.

c) Dorsum patientis ad dorsum sedilis applicetur.

d) Postea Chirurgus utrumque pollicem, linteo obvolutum, dentibus utrimque molaribus imponat.

e) Reliquis autem digitis maxillam ad mentum comprehendat, & primo deorsum, hinc retrorsum & tandem sursum eandem pellat.

2) Luxatio *incompleta* & quidem in *uno* tantum latere.

a) Immittunt multi unicum duntaxat pollicem, illumque luxato lateri applicant.

b) Præstat autem utrumque pollicem ori immittere, in latere vero affecto magis deprimere, & hac ratione reductionem promovere.

c) Nonnulli *incompletam* talem luxationem *alapa*, oppositæ genæ inflicta, reducere conantur: Videlicet quando processus extra sinum non totaliter prodiit.

d) *Completa* autem talem curam non admittit. Maxilla enim hoc modo citius frangitur, quam in sedem suam reducitur. Tacemus, quod per vehementem talem capitis commotionem periculosa symptomata induci pos-

possint, nempe spasmi, ob extensionem convulsiones partium, præcipue nervosarum.

3) Pollices ipso reductionis actu celeriter sunt extrahendi, ne maxilla rediens illos comprehendat.

4) Interdum os non adeo apertum est; quo casu *cuneis* immissis ampliatur.

5) Quando Chirurgus statim post luxationem non vocatur, ante reductionem emollientia sunt apponenda.

6) Facta reductione applicantur per aliquot dies.

a) Defensiva, agglutinantia, ligamenta roborantia. Locum habent Spiritus vini camphoratus, spiritus serpilli & lumbricorum terrestrium cum momento essentiæ croci. Interne conducunt antispastica.

b) *Fascia* illa, quæ pag. 35. num. 20. & 21. descripta est.

7) Patienti liquida tantum exhibeantur. Ceterum quies & silentium ei commendentur.

III. *CLAVICULÆ.*

1. *Differentia.*

1) Contingit hæc luxatio modo in illa extremitate, qua cum *acromio*, modo in altera, qua cum *sterno* clavicula connexionem habet.

2) Facilius tamen luxatur in articulatione cum acromio, quam cum sterno, quia substrata est costa prima.

3) Luxatio in articulatione cum sterno fit.

a) Vel *extrorsum*, & quidem communiter, quo casu in sterni partem superiorem clavicula adigitur.

b) Vel *introrsum*, ubi ad arteriam asperam & œsophagum accedit.

2. *Signa.*

1) Luxatio in articulatione cum *acromio*.

a) Hæc difficulter cognoscitur, &, testante *Paræo*, a quibusdam Chirurgis cum luxatione humeri confunditur.

b) Dignoscitur autem.

α) E tumore, qui ab osse prominente formatur.

β) E cavitate in parte oppositа. Testatur *Galenus* de se ipso, quod talem luxationem perpessus sit, qua os cla-

claviculæ trium digitorum latitudinem ab acromio discesserit.

γ) Ex impotentia brachium movendi, præcipue elevandi.

δ) Ex inflammatione & dolore, inprimis vero e brachii nisu versus pectus.

2) Luxatio in articulatione cum *sterno*.

a) Hæc e signis communibus potest cognosci.

b) Præterea quæ *introrsum* fit, e gravibus etiam judicatur symptomatibus, quæ ob compressionem œsophagi, arteriæ asperæ, vasa jugularia, subclavia, & nervos adjacentes, accedunt. Circulus enim sanguinis hac ratione impeditur, & maximæ angustiæ superveniunt.

3. *Causæ.*

1) Communes sunt: ictus, casus, qui claviculam horizontaliter sterno adducunt.

2) Externe autem vis alterutro *extremo* debet applicari. Quando enim in media ossis pars percutitur, tunc ordinarie fractura contingit.

4. *Prognosis.*

1) Restitutio hujus luxationis, præcipue quando in articulatione cum acromio facta est, difficulter admodum succedit, ita quidem, ut repositum quoque os aliquantum adhuc emineat, & hinc levationem humeri turbet.

2) Imo quando convenienter non restituitur aut negligitur, mancus manet patiens, & manum neque ad caput neque ad os promovere potest.

3) In adultis hæc luxatio majorem adhuc difficultatem involvit, ob ligamentorum rigiditatem; sed & ob eandem causam rarius in illis clavicula luxatur.

5. *Cura.*

1) *Repositio* fit sequente modo:

a) Patiens collocatur in humilem sellam.

b) Minister, post terguin stans, applicat genu suum illi patientis regioni, quæ scapulas intercedit: manibus utrumque humerum prehendit, & extrorsum propellit.

c) Chirurgus, ante faciem patientis collocatus, facta ex-

ten-

tentione, clavi.uiæ extrema vel antrorsum vel retrorsum pellit.

d) Quando luxatio extrorsum facta fuit, necesse est, ut minister reposita extrema tam diu in situ contineat, donec fascia applicata sit.

2) *Conservatio.*

a) Quando clavicula in articulatione cum acromio luxata fuit, *spica simplex* applicatur.

b) Quando autem in junctura cum sterno luxatio contingit, *capitalis* adhibetur.

c) Luxatio hæc ob musculorum absentiam firmam communiter deligationem exposcit, præcipue quando ligamenta rupta sunt, vel luxatio a causa interna dependet.

d) *Galenus* scribit, quod tam valida sibi deligatio adhibita fuerit, ut pulsum arteriarum jugularium senserit.

e) Ceterum brachium suspensorio quodam gestatur.

IV. *VERTEBRARUM.*

1. *Differentia.*

1) Luxatio vertebrarum duplice modo consideranda venit.

a) Vel enim superiores colli vertebræ cum capite luxantur.

b) Vel luxatio contingit in reliquis vertebris.

2) *Completa* luxatio harum vertebrarum fere non habet locum, nisi ligamenta penitus rumpantur.

3) *Incompleta* fit frequentius. Ordinarie enim apophyses tantum superiores vel inferiores luxantur.

4) Hi processus modo in utroque, modo in uno tantum latere luxationem patiuntur.

5) Præterea modo vertebra una, modo plures luxantur, quod tamen posterius, ad fugiendum communem errorem, recte intelligendum est, e. g. quando prima vertebra lumborum cum ultima dorsi, & simul ultima lumborum cum osse sacro luxata est, quinque vertebrarum luxationem vulgo solent accusare. Sed hoc falsum est, nam prima tantum & ultima lumborum luxationem patiuntur, tres autem intermediæ e situ sunt turbatæ.

6) Ceterum notandum, quod a vertebrarum dorsi luxatione *gibbositas* originem sumat.

2. *Signa.*

1) In subluxatione *colli.*

a) Collum distorquetur.

b) facies livet.

c) difficultas adest loquendi, respirandi & deglutiendi.

d) Excretiones urinæ & alvi difficulter succedunt, ob compressionem nervi intercostalis.

e) Paralysis in extremitatibus superioribus succedit, quia nervi dehinc ad illas partes descendunt.

2) In luxatione *reliquarum vertebrarum.*

a) Figura spinæ mutata visui & tactui patet. Hinc

b) Impotentia adest progrediendi.

c) Stupor partes vicinas occupat, inprimis inferiores.

d) Succedit paralysis.

e) Alvi constipatio & urinæ suppressio adest. Quando autem sensus & motus sensim pereunt, excretiones tales involuntarie procedunt.

f) Quando plures luxatæ sunt vertebræ, curvatura quidem major, angulus autem minor observatur.

g) Si corpore antrorsum flexo facta est luxatio, dolor major ad flexionem corporis, minor autem, quando patiens retrorsum corpus inclinat, sentitur. Idem sentiendum est de luxatione ad latera. Quando enim vertebra ad latus dextrum antrorsum luxata est, patiens majores persentiscit dolores, dum corpus ad sinistrum latus inclinatur, & vice versa.

h) Quo gravior est læsio, eo graviora sunt dicta illa symptomata.

3 *Causæ.*

1) Si structuram vertebrarum dorsi considéremus, magnam violentiam ad illarum luxationem requiri, observamus; siquidem firmissime ligatæ & connexæ sunt.

2) Hinc revera illarum luxationes rarissimæ sunt, & non eveniunt, nisi post gravissimas læsiones e. g. casum, lapsum, ponderis maximi impressionem, wenn einem ein Wagen

über

über den Rücken gehet; quo casu ligamenta tenacissima, quorum beneficio alias vertebræ connectuntur, dilacerantur.

3) Ætati infantili post graves corporis torsiones, wenn man die Kinder läßet überschnappen, facilior est hæc luxatio. Unde *gibbositas* inducitur. In annosioribus autem longe major violentia ad hanc luxationem requiritur.

4) Spina dorsi uti vario motu gaudet, inprimis autem flexione & extensione, ita etiam luxatio pro hac motus varietate variat. Vix autem locum habet luxatio, quando spina est in extensione, quia tunc processus sibi invicem magis incumbunt. Quodsi vero luxatio talis omnino fieri posset, funestus tamen eventus mox exspectandus esset, ob maximam medullæ compressionem.

5) Luxationes *colli* ordinarie per præcipitem lapsum ex alto inducuntur; Germani dicunt: er hat den Halß gestürtzet.

4 *Prognosis*.

1) Luxationes vertebrarum omnes sunt periculosæ, & non facile in solidum restituuntur.

2) *Completa* & profunda dislocatio lethalis est.

3) *Incompleta utriusque* lateris periculosior, quam alterutrius.

4) Luxationes *colli* omnium sunt periculosissimæ, &, nisi statim corrigantur, funestum eventum sortiuntur; imo dubium est, num auxilium, mature etiam adhibitum, lethalem successum præscindere possit, numque extensio illa, vulgo commendata, non magis speculabunda, quam rationi conformis sit.

5) Sane deleterium est hoc malum communissime in procinctu. Nam paralysis a compressione ipsius *medullæ oblongatæ* præsto est, unde operationes, per nervos fieri solitæ, quasi strangulantur. Præterea adsunt præsentissime convulsiones; quibus symptomatibus, inter se veluti in momento conspirantibus, vita exstinguitur. Hinc frustranea, imo ridicula profecto est illa speculatio, das ausgefallene Genicke wieder einzurichten; id quod in mortuis facilius, quam vivis locum habere posset.

6) Si luxatio vertebrarum ad *interiora* contigerit, a plerisque,

que, præter *Hippocratem de artic.* §. 43. & 44. pro incurabili, imo lethali, habetur.

7) *Gibbositas* inveterata, hæreditaria, in utero contracta, aut a causa interna producta, respuit communiter chirurgicam medelam.

8) Quando plures vertebræ luxatæ sunt, ob minorem *medullæ spinalis* compressionem, minus sæpe periculum est, & facilior repositio.

§. *Cura* & *cautelæ* practicæ.

1) Certum est, quod difficilis sit hujus luxationis reductio, uti sub *prognosi* prolixius indicavimus. Nihilo minus in tali casu artifici incumbit, ut nihil intentatum relinquat.

2) Itaque in *colli* luxatione sequente via incedatur.

a) Patiens in sellam humilem collocetur.

b) Minister, humeris illius incumbendo, corpus deprimat.

c) Hoc dum peragitur, Chirurgus caput sub auribus comprehensum atollat, hinc inde, sine notabili tamen violentia illud convertat, donec vertebra luxata suo loco restituta sit; id quod e doloris remissione, legitima colli structura, potentia caput movendi, vel stridore quodam cognoscitur.

d) Alii alias encheireses adhibent, nempe patientem in terram collocant, deinde Chirurgus genua sua flectit, eaque humeris patientis apponit, postea caput utrinque comprehendit, & motum quaqua versum placide administrat.

e) Post repositionem inunctionem, emplastrum vel fotum nervinum adhibere, & fasciam, *continens colli* dictam, applicare docent.

f) Quoniam autem collum nullam talem deligationem, quæ firmando officium faciat, admittit, necesse est, ut æger per aliquot dies cervicem & caput in quiete conservet, usque dum ligamenta satis fuerint roborata.

3) In luxatione *reliquarum vertebrarum*, seu potius *processuum* illarum.

a) Si *extrorsum* facta sit luxatio.

α) An-

α) Antiqua methodo duplex linteamentum, alterum ſub alis, alterum in regione iliaca, ad extenſionem obtinendam, applicatur.

β) Quoniam autem hic apparatus non ſufficit, nova encheireſi extenſionem obtinere putant, dum patientem ſuper *dolium* in arcum quaſi flectunt, ut ſpina in loco præcipue luxato attollatur, & diductis hac ratione a ſe invicem vertebris, repoſitio obtineatur.

γ) Poſtea emplaſtrum conveniens, ſplenia & ferulam imponunt, hancque ita formatam, ut non tam *ſpinoſos* proceſſus, quam *corpus* vertebræ, premat; quem in finem nonnulli duas potius dictorum proceſſuum lateribus apponunt, horumque apices liberos relinquunt.

b) Quando *ad latera* facta eſt luxatio, eadem methodo repoſitio tentatur. Per extenſiones enim cum linteis & aliis machinis contactus proceſſuum nullus obtinetur, unde nec repoſitio locum habet. Itaque ſpina incurvanda eſt; quæ methodus illi oppoſita eſt, quam in omnibus aliis luxationibus adhibent, excepta *coſtarum* luxatione. *Vid. infra.*

c) Quando luxatio *introrſum* fieret, cura dicto quidem modo inſtitui poſſet, ne nihil feciſſe videamur; artis autem inopia per ſinceram prognoſin non occultanda eſt in tali læſione, quæ vix unquam repoſitionem admittit. Multa quidem ad tales luxationes reſtituendas commendantur, e. g. quod inciſio facienda & vertebra luxata cum forcipe reponenda ſit, juſtum autem omnino manet dubium, num tales ſpeculatores ejusmodi operationem unquam viderint; imo dubitandum eſt, num a prudente viro commendari poſſit, quia capacia vaſa ſanguifera, nervi & tendines in hac regione non poſſunt non deterrere.

d) Facta repoſitione, emplaſtrum defenſivum, ſplenia & faſciæ applicantur, & patiens in lectum ſupinus collocatur.

e) De *gibboſitate* tractanda ſequentia notentur.

α) In causis hæreditariis & statu confirmato præstat a cura abstinere, quam vanis pollicitationibus alios onerare.

β) In statu recente & tenellis corporibus spina gibbosa manibus quotidie introrsum comprimatur.

γ) Quando laxitas ligamentorum non adeo insignis est, pars affecta singulis diebus per dimidiam circiter horam emollientibus fomentetur, & hac ratione ad commodiorem repositionem præparetur.

δ) Præterea restaurationem non parum juvabit & conservabit *lamina ferrea*, thoracis posticæ parti inserta, non neglectis emplastris adstringentibus, nervinis ac roborantibus.

V. *COCCYGIS.*

1. *Differentia.*

Os *coccygis*, quia motu destituitur manifesto, non tam luxatur, quam potius relaxatur cum osse *sacro*, & cedit.

1) Vel ad *interiora*; quæ luxationis species frequentius contingit.

2) Vel ad *exteriora*, quæ rarius occurrit.

2. *Signa.*

1) Quando luxatio *extrorsum* facta est, dolor gravativus circa anum sentitur.

2) Si vero *introrsum* contigerit, adest gravitas, quæ in ano persentitur, & dolor insignis, qui eo potissimum tempore affligit, quando patiens femur movere vel alvum exonerare conatur.

3. *Causæ.*

1) Luxatio ad *interiora* per varias causas *externas* e. g. ictum, lapsum, induci potest. *Interne* accusatur cacochymia.

2) Luxatio autem ad *exteriora* non contingit, nisi in partu laborioso, quando fœtus in transitu vaginæ nimis diu remanet; quo in casu cartilagines & ligamenta, quæ coccygem connectunt, nimis relaxantur.

3) Symptoma gravitatis ab intestino recto dependet, quod per coccygis luxationem fulcrum suum amisit. *Dolor* autem, quem patiens sub motu femoris & depositione al-

vi

vi perlentiſcit, derivandus eſt a connexione muſculi *glutæi magni* cum oſſe *coccygis* & inteſtino *recto*.

4. *Prognoſis.*

1) Multum quidem levis hæc luxatio non alit periculi, ægrum tamen diu ſubinde affligit.

2) Majoris eſt conſiderationis, quando ſubjecta cacochymica occupat.

3) Quo magis ligamenta relaxata ſunt, eo difficilius reſtauratio obtinetur.

5. *Cura.*

1) In luxatione, *introrſum* facta, repſiotio ſequente modo peragatur.

a) Patiens natibus elevatis collocetur.

b) Chirurgus digitum ſuum, oleo vel butyro inunctum, inteſtino recto intrudat, & os luxatum extrorſum pellat.

c) Alteram autem manum ab extra applicet, & per eandem impediat, ne nimis extrorſum os prematur.

2) Quando *extrorſum* facta eſt luxatio, reponitur illa ſequente ratione.

a) Manus Chirurgi, exterius applicata, os luxatum introrſum flectit.

b) Digitus inteſtino recto immiſſus præcavet, ne nimis introrſum os moveatur.

3) Si malum per inſigne tempus jam duraverit, partes per olea vel unguenta ante repoſitionem ſunt emolliendæ.

4) Quodſi luxatio a ſpeciali *relaxatione* ligamentorum in ſubjectis cacochymicis dependeat, vel per illam ſuſtentetur, conjungenda ſunt.

a) *Interne* remedia corfortantia, tonica.

b) *Externe emplaſtrum* contra rupturas & *ſplenia*, gradatim ſibi mutuo impoſita.

5) Conveniens *faſcia* hic requiritur, ut æger alvum ſine illius ſolutione deponere poſſit; cui negotio commode illa inſervit, quæ *Tau* vocatur.

6) Nonnunquam formant corpus ad formam *ſuppoſitorii*, & hoc pro meliori firmatione ano intrudunt.

7) Per-

7) Peracta operatione æger *lateri*, non autem dorso, incumbat, & per tres hebdomadas lecto affixus maneat; vel, quando omnino surgit, multum non ambulet, sed sellæ, eique perforatæ, insideat.

VI. *COSTARUM.*

1. *Differentiæ.*

1) Costarum luxatio non ita frequenter occurrit.

2) *Extrorsum* & *retrorsum* luxatio non æque locum habet, ob processus vertebrarum obstantes & musculos robustos.

3) Hinc dislocatio ordinarie fit.

a) Vel *sursum.*

b) Vel *deorsum.*

c) Vel *introrsum*, & quidem introrsum plerumque, quia vis, quæ ab extra applicatur, introrsum tendit.

4) Interdum *una* tantum costa, interdum *plures* luxantur.

2. *Signa.*

1) Quando *sursum* vel *deorsum* luxatio facta est, dignoscimus illam. quod hic cavitas, ibi protuberantia appareat.

2) *Introrsum* facta luxatio exhibet.

a) Cavitatem in exteriori.

b) Dolorem pleuriticum, ob pleuram pressam & tensam.

c) Respirationem difficilem, dolorificam, tussiculosam.

d) Impeditum spinæ motum, præcipue *extensionis.*

3. *Prognosis.*

1) Costarum luxatio difficulter restituitur.

2) Præcipuam autem difficultatem adfert illa species, quæ *introrsum* facta est.

3) Quo graviora symptomata conspirant, eo periculosior est status, & eo citius auxilium adhibendum.

4. *Cura.*

1) Quando luxatio *sursum* facta est, æger humero affecti lateris e janua vel scala suspendatur, & deinde eminens costæ capitulum manu *deorsum* pellatur. Alii patientem mensæ, & quidem cum ventre, imponunt.

2) Si *deorsum* tendat luxatio, æger pronus incurvetur, manibus supra genua innixis; deinde Chirurgus costam prominen-

minentem tam diu ſurſum cogat, donec ad locum naturalem reducta ſit.

3) Quodſi vero luxatio *introrſum* facta ſit, tractetur ſequente modo.

a) In *exigua* tantum luxatione, quæ gravibus ſymptomatibus non eſt conjuncta, repoſitio per *emplaſtrum picatum* tentetur.

b) In caſu *graviore* plurimi auctores ſpem reſtitutionis abjiciunt; alii autem corpus patientis ſuper dolium flectere commendant, ut coſtæ retrorſum pellantur, & Chirurgus, antrorſum in parte affecta retro agitando, repoſitionem præſtare poſſit.

c) His autem irritis, *inciſionem* penes luxatam coſtam inſtituere docent.

d) Faſciam, huc quadrantem, exhibuimus tabula tertia.

VII. *HUMERI.*

1. *Differentia.*

1) Contingit hæc luxatio.

a) *Deorſum* & *introrſum.* Atque hoc communiter, ita ut *Hildanus* & alii exiſtiment, ſolam hanc fieri poſſe, præcipue, quia ſub ala cavitas ſit, in quam capitulum ſecedere poſſit; e contra ſi coſtis vel ſcapulæ omnino capitulum inſiſtat, diu tamen ibidem non ſubſiſtat, ſed reſiliendo in hunc locum veniat.

b) Interdum etiam *deorſum* & *extrorſum.*

c) Rara eſt luxatio directe *deorſum*, præcipue quia capitulum oſſis in margine ſcapulæ inferiore, ob anguſtiam illius, commode ſubſiſtere non poteſt.

2) *Surſum* fieri non poteſt luxatio, quia muſculus *deltoides*, caput extremum muſculi *bicipitis*, apophyſis *coracoides* & *acromium* adverſantur. Quod ſi vero hi proceſſus ſimul frangerentur, luxatio *ſurſum* fieri poſſet.

3) Sic ſentiendum etiam eſt de luxatione *ſurſum* & *extrorſum*, item de luxatione *ſurſum* & *introrſum.*

2. *Signa.*

1) Quando *directe deorſum* in marginem inferiorem *omoplatæ* luxatio fit.

a) Cavitas ſub acromio, quod hinc eminentiam quamdam exhibet, conſpicitur.
b) Capitulum oſſis ſub ala ſentitur.
c) Brachium altero longius eſt.
d) Quando deprimitur luxatum brachium, dolor, ob majorem muſculorum extenſionem, augetur; dum autem paululum elevatur, dolor remittit. Præterea quando ori admoveri debet, inſignes dolores excitantur.

2) Quando *deorſum* & *introrſum* facta eſt, reperitur.
a) Cavitas ſub acromio extraordinaria, niſi tumor inflammatorius eam expleat, & hæc omoplatæ pars eminentior appareat.
b) Tumor e contra inſolitus ſub ala verſus pectus.
c) Brachium pauliſper elevatum eſt & extrorſum ſe projicit, atque a corpore magis diſtat.
d) Adeſt impotentia motus cujuscunque. Manus ori, naribus & capiti non poteſt adduci. Concurrunt etiam ſub qualicunque motus conamine inſignes dolores.
e) Cubitus paululum flexus eſt, quoniam capitulum ſecum rapit, ſi non utrumque, alterutrum tamen bicipitis tendinem.
f) Brachium nunc in eadem longitudine manet, nunc longius, nunc brevius evadit, prout in locum vel eminentiorem vel profundiorem os ſecedit.

3) Quando *deorſum* & *extrorſum* facta eſt luxatio.
a) Accedit brachii inferior pars ad pectus; Capitulum autem luxatum extrorſum ſentitur.
b) Dolor multum augetur, quando brachium a pectore dimovemus.
c) Brachium longius quidem eſt, ſed longitudo hæc non accedit ad illam, quæ in luxatione, *directe deorſum* facta, occurrit.

4) Quando luxatio *antrorſum* facta eſt, percipitur.
a) In anteriore humeri parte eminentia nimia, in poſteriore vero inſolita cavitas.
b) Humeri extremitates inferiores & cubitus ad poſterio-

ra

ra magis abeunt, & difficulter antrorsum moventur.

3. *Causæ.*

Præter causas luxationum communes, quas præcedente tabula recensuimus, in specie hic notandum est, quod ossis humeri luxatio facillime contingat, & quidem ob duplicem rationem.

1) Articulatio ossis humeri cum scapula admodum laxa est: capitulum enim magnum, cavitas parva, ligamenta debilia sunt.

2) Humerus in omni lapsu movetur & extenditur.

4. *Prognosis.*

1) Luxatio humeri, quæ fit *introrsum*, præ reliquis majora, imo periculosa adfert symptomata, quia caput humeri non solum longius facit iter, sed & brachii nervos atque vasa sanguifera comprimit.

2) Reliqua signa prognostica videantur tabula præcedente.

5. *Cura.*

Encheireses quæ ad restitutionem ossis humeri adhibentur, mirum in modum variant, ad *tres* autem modos omnes tales operationes possumus referre.

Primus vocatur *palæstricus.*

Secundus appellatur *methodicus.*

Tertius dicitur *organicus*, hodie usitatissimus.

1) *Palæstricus* modus est *quadruplex:*

a) *Primus* est, quando in mollibus subjectis & recente luxatione unus e ministris, manibus alæ suppositis, summum humerum firmiter comprehendit, alter vero eundem *prope flexuram* cubiti apprehensum ita deorsum trahit, ut ejus caput sinui ossis scapulæ fere diametraliter opponatur, hincque a Chirurgi manu, in pugnum contracta, commode surrigi & acetabulo impelli queat.

b) *Secundus* est, quando Chirurgus, ægro assidens, sub alam immissis digitis extremitatem humeri luxati a costis repellit, deinde caput proprium circa ejusdem lateris commissuram ossi scapulæ & juguli apponit, &

miniſter brachium pectori adducit, donec articulus luxatus reponatur.

c) *Tertius* eſt, quando æger, ſi forſan præ dolore, vel ob aliam cauſam, neque erectus ſtare neque ſedere poſſit, ſupinus collocatur, ſub alam ipſius *pila* vel aliud corpus ſolidum & rotundum mediante faſcia firmatur; Chirurgus vero ex adverſo illi aſſidet. Si dexter humerus luxatus, calcem dextri pedis, ſi ſiniſter, ſiniſtri, pilæ applicat, & dum utraque manu comprehendit humerum, hujus caput ſimul exterius & ad ſcapulæ ſinum pellit. Commodius adhuc peragitur, ſi miniſter pone caput ægri ſedens, mantili per collum ſuum & ſub pilam trajecto humerum attrahat ac ſurrigat, calce interea ſuo ſummum omoplatæ deprimit, dum alius miniſter, alteri patientis lateri aſſidens, alterum humerum ſummum complectitur, adeoque prohibet, ne totum ipſius ad extenſiones illas temere agitetur. Alii loco pilæ digitos in pugnum concontractos alæ ſubjiciunt, & facta ſufficiente extenſione, vi quadam ſurſum pellunt.

d) *Quartus* eſt quando proceri cujusdam miniſtri ſummus humerus patientis alæ ſubjicitur, & idem miniſter brachium pectori ſuo validiſſime adducit, ut æger toto ſuo corpore ab illius humero ſuſpendatur, pedibusque humum non attingat. Sic enim humerus extenditur & caput illius ad exteriora ſimul movetur. Interea alius miniſter, qui a latere luxati oppoſito ſtat, ſummam ſcapulam utrisque manibus deprimit, & ſibi quaſi attrahit, ne hæc cum toto corpore extenſionem illam ſequatur. Tandem vero a Chirurgo, violentos tales motus dirigente, reſtauratio perficitur, ſecundum figuram *Parei* libr, I. cap. 24. Dicitur hic modus *ſubhumeratio.*

2) *Methodicus* modus *triplex* eſt.

a) *Primus* barbare *ſubvectatio* vocatur, & fit *perdica* alæ ſubſtrata.

b) *Secundus* fit ope *ſcalæ* aut *januæ*,

c) Ter-

c) Tertius fit per ἀμβλὴν *Hippocratis*, cujus conformationem & utendi modum docent *Paræus*, *Scultetus*, *Fabricius ab Aquapendente*. Sed omnes hi modi exoleverunt.

3) *Organicus* modus omnibus præcedentibus, utpote torturam referentibus, præfertur.

a) Eſt ſimplex modus, qui extenſionem per *machinam tractoriam Vitruvii* & coaptationem ſolis manibus aut linteamine peragere docet.

b) Correxit hanc machinam Dn. *Michault* & inventionem ulterius perfecit Dn. *Petit*, de quibus videantur *Acta Lipſienſia* 1706. menſ. April. p. 156. Galli vocant hanc machinam *la mouſle*.

c) Sæpius *lorum Hildani* ſufficientem extenſionem præſtat.

d) Imo dantur multæ humeri luxationes, in quibus nulla talis machina neceſſaria, ſed operatione ſimplice ſequente totum negotium abſolvitur.

α) Patiens in ſellam humilem collocatur.

β) Truncus a robuſto quodam miniſtro firmiter tenetur, ne ſub extenſione cedat.

γ) Alius miniſter brachium luxatum ſupra cubitum apprehendit, & omnibus viribus extenſionem præſtat.

δ) Chirurgus linteum, in triangulum volutum, de collo ſuo appendet, & illius latam partem brachio luxato, non ita remote ab axilla, ſubſternit, una manu ſuperiorem, & altera inferiorem brachii partem apprehendit.

ε) Deinde extenſionem miniſtro injungit; qua ſufficienter peracta, tam manibus ſuis quam linteo de collo ſuſpenſo repoſitionem promovet.

ζ) Prout autem os vel *extrorſum* vel *introrſum* luxatum eſt, elevationem & impulſum vel extrorſum vel introrſum dirigere debet; id quod judicium facile dictitat.

η) Repoſitum os conſervatur per convenientem *faſciam*, quam tabula tertia delineavimus, & congruum ſitum.

VIII. *Cubiti.*

1. *Differentia.*

Cubitus luxatur

1) Vel *antrorſum*, quando proceſſus, κορωνὴ dictus, magis e cavitate aſcendit, & *olecranon* antrorſum ſecedit.

2) Vel *retrorſum*, quando, quæ modo dicta ſunt, contraria ſe habent ratione.

3) Vel *ad latera*, quando e loco ordinario vel *introrſum*, vel *extrorſum*, magis ſecedit: idque vel cum vel ſine diaſtaſi, id eſt, oſſium diductione, tum radii, tum ulnæ, a ſe mutuo, ut & ab extremitate humeri.

2. *Signa.*

1) Si *antrorſum* luxatio facta ſit.

a) Os cubiti antrorſum eminentiam & retrorſum cavitatem exhibet.

b) Econtra os humeri antrorſum cavitatem & retrorſum eminentiam oſtendit.

c) Cubitus eſt extenſus & longior.

d) Quando flectitur, dolor augetur.

2) Luxatio *retrorſum* facta oſtendit ſigna in contrarium, nempe

a) Proceſſus cubiti, *olecranon* dictus, retrorſum eminentiam exhibet.

b) Os humeri antrorſum eminentiam oſtendit.

c) Cavitas hæc duo oſſa intercedit notabilis.

d) Cubitus eſt flexus, brevior & immobilis.

3) Luxatio *ad latera* facillime detegitur e tumore & cavitate. Uterque proceſſus e loco ordinario elabitur, ſive introrſum ſive extrorſum facta ſit luxatio. Præterea *radius* in hac luxatione ad latera ſæpius dehiſcit in cubito, & non amplius tangit extremitatem oſſis humeri.

3. *Cauſæ.*

1) Rara admodum eſt hæc luxationis ſpecies, ob triplicem quaſi articulationem, qua cubitus cum humero junctus eſt.

2) *Ulna* namque per *ginglymum* humero inarticulatur; quæ articulatio confirmatur per valida ligamenta, tam a proceſſibus *roſtriformibus*, quam ab humeri tuberculis enata.

3) *Ra-*

3) *Radius* autem, ulnæ adhærens, jungitur cum humero per *enarthroſin.*

4) Præterea proceſſus poſterior, *olecranon* dictus, ſinuoſitati humeri inhæret.

5) Unde, niſi relaxatio ligamentorum a cauſa interna inducatur, magna ſane violentia externa requiritur, ad hanc luxationem producendam.

6) Facilius quidem *retrorſum* fieri poteſt luxatio, quam *antrorſum*, ob *olecrani* magnam eminentiam.

7) Luxationes *antrorſum* & *ad latera*, niſi ligamenta & muſculi penitus dilacerentur, vix unquam *completæ* reperiuntur; imo ne *incompletæ* quidem frequenter occurrunt.

4. *Prognoſis.*

1) Luxatio hæc uti raro contingit, ita difficulter reſtituitur, ob robuſta ligamenta & oſſium inæqualitates.

2) Repoſitio niſi mature fiat, ob extenſionem ligamentorum & tendinum gravia ſymptomata accedunt, dolores nempe, tumores inflammatorii, gangræna, ſphacelus, convulſiones, febres.

3) Quæ *ad poſteriora* facta eſt luxatio, periculoſior eſt aliis; præſertim quando *diaſtaſis radii* conjuncta eſt.

4) Peſſimæ prognoſeos, ſi luxatio *lateralis completa* exiſteret.

5. *Cura.*

1) Modi reſtituendi ſunt varii, quos recenſet & figuris illuſtrat *Paræus.* Sunt potiſſimum *triplicis* generis, dum fiunt

a) Vel extrorſum circa *columnam.*

b) Vel circa *ſpondam.*

c) Vel ope *baculi.*

2) Optime autem, ſi omnino ſimplices manus non ſufficiant, extenſio fit ope *trochlearum*, cavendo, ne alter proceſſuum allidat extremitati humeri, præprimis ſi antrorſum ulna fuerit luxata.

3) In coaptatione cubitus paululum flectatur, ubi vero *ad poſteriora* facta fuit luxatio, non opus eſt flexura.

4) Si tenſio ligamentorum & tendinum extenſionem impediret, junctura oleo quodam emolliente inungenda eſſet.

5) Fa-

5) Facta reſtitutione cubitus, monente jam *Hippocrate*, ſub quavis deligatione, poſt tertium diem repetenda, modeſte moveatur, tum flectendo, tum reflectendo, ut *anchyloſis* præcaveatur.

6) Luxationi applicetur vel *emplaſtrum defenſivum*, vel *ſplenia* ſpiritu vini intincta, & pars affecta conveniente *faſcia* deligetur. Præterea *mittella*, gall. *une echarpe*, adhibeatur.

IX. *MANUS, CARPI ET METACARPI.*

1. *Differentia.*

1) Manus in omnes ſenſus poteſt luxari.

2) Luxatio autem *ad latera* admodum rara eſt, obſtat enim proceſſus internus & externus radii & ulnæ.

2. *Signa.*

1) *Generalia.*

a) Dolor ſentitur per totam cubiti longitudinem, ut & digitos extremos, quia muſculi omnes, qui in illa parte ſunt, originem habent a parte cubiti ſuperiore.

b) *Pronatio* & *ſupinatio*, uti in genere, ita & hic non bene peragitur.

2) *Specialia.*

a) Quando *introrſum* facta eſt luxatio a parte pollicis, tunc obſervatur

α) Eminentia in parte radii, & cavitas in parte oppoſita.

β) Manus neque flecti neque extendi poteſt ſine inſigni dolore.

γ) Digiti extrorſum tendunt, quia muſculi *cubitei* ſunt extenſi.

δ) Quando motus introrſum tentatur, creſcit dolor, ob majorem extenſionem; minuitur autem, ſi extrorſum moveatur.

ε) Dolor extenditur ad condylum uſque internum, quia plerique muſculi, qui hic patiuntur, ibidem tenduntur.

b) Quando *extrorſum* facta eſt

α) Digiti introrſum moventur.

β) Ab externa parte obſervatur tumor, ab interna cavitas.

γ) Quan-

γ) Quando digiti extrorsum feruntur, dolor exacerbatur.
δ) Dolor extenditur ad condylum usque externum.

c) Quando *antrorsum* seu a parte *extensionis* facta est luxatio.
α) Manus prolapsa in latus flexionis labitur. Hinc
β) Tumor in parte flexionis.
γ) Cavitas in parte extensionis.
δ) Digiti sursum trahuntur.
ε) Quando carpus flectitur & extenditur ad utrumque musculum, dolor augetur.

d) Quando *retrorsum* seu a latere *flexionis* facta est.
α) Protuberantia a latere extensionis.
β) Cavitas a latere flexionis.
γ) Manus seccessit in partem extensionis.
δ) Digiti non flectuntur sine magno dolore.
ε) Dolor etiam ad utrumque condylum extenditur.

3. *Causæ.*
1) Hæ eædem sunt cum aliis communibus.
2) Notandum autem, quod, uti brachium & cubitum, ita etiam manum, dum labimur, extendamus, ut in illam prolabamur.
3) Præterea omnes injurias & violentias, corpori imminentes, per hasce partes solemus declinare. Unde præ aliis læsioni expositæ sunt.
4) Imo quia manus insigni gaudet motu, & articulationis ligamenta laxa sunt, facile luxatur carpus.

4. *Prognosis.*
1) Gravia symptomata huic luxationi facile superveniunt. Ligamenta enim valde extensa acerbissimos inducunt dolores. Hi tumorem inflammatorium invitant, imo ipsas subinde convulsiones.
2) Anchylosis etiam nonnunquam succedit.
3) Quando officula carpi squammosa carie corripiuntur, negotium satis intricatum redditur, ita quidem, ut manus subinde amputatio requiratur.
4) Ceterum cura est longa, & licet restituta sit manus, motus tamen illius non ita libere & prompte succedit.

5. *Cura.*

1) Extenſio hujus luxationis ſatis commode ſuccedit, ita ut ipſe ſubinde patiens illam præſtare poſſit, pauci enim muſculi hic reperiuntur. Inſtituitur autem ſequente ratione.

a) Unus miniſter cubitum firmiter tenet.

b) Alter manum apprehendit.

c) Quando luxatio *anterius* ſeu a parte *extenſionis* facta eſt, manus patientis tabulæ imponitur *ſupina*; *prona* autem, ſi *retrorſum* ſeu a parte *flexionis* contigerit.

d) Facta ſufficiente extenſione Chirurgus pro varietate luxationis, in partem oppoſitam manum movendo, præſtat coaptationem.

2) Oſſa *carpi*, quando a ſe invicem receſſerunt, facta extenſione, protuberantia in oppoſitam partem ducitur, & ſic reſtitutio facillime obtinetur. Fieri autem hæc luxatio non poteſt, niſi *ſurſum* & *deorſum*.

3) Sic & officula *metacarpi media* ſurſum tantum & deorſum cedere poſſunt. *Extrema* autem ad *exteriora* etiam luxationem patiuntur, & dicta encheireſi reſtituuntur.

4) *Faſciam* convenientem deſcripſimus tabula tertia.

X. *DIGITORUM.*

1. *Differentia.*

Luxantur digiti.

1) Vel in parte *flexionis*, id eſt antrorſum.

2) Vel in parte *extenſionis*, id eſt retrorſum.

3) Vel *ad latera.*

2. *Signa.*

Hæc, quia nulli adſunt muſculi, ſatis ſunt manifeſta, & præcipuæ tactu luxatio facile cognoſcitur.

3. *Cauſæ.*

1) Facilius luxantur digiti *manuum* quam *pedum*. In illis enim laxior eſt articulatio, cavitates etiam ſunt ſuperficiales & capitula multum non prominent; in his autem ſtrictior eſt articulatio, & motus illorum non adeo multum contingit.

2) In *prima phalange* facilius fit luxatio, quam in reliquis. Pri-

ma

ma enim digitorum phalanx metacarpo inarticulatur per *arthrodiam* diarthroden; reliquæ autem phalanges cum se invicem junguntur per *ginglymum* diarthroden.

4. *Prognosis.*

1) Facilis est repositio, quia cavitates hic non sunt profundæ, capitula multum non prominent, & ligamenta facile cedunt.

2) Præterea magnus secessus non habet locum ob exiguum robur musculorum.

3) Intra 12. dies firmatur luxatio in digitis manuum, in pede autem intra 20. dies.

5. *Cura.*

1) Manus super tabulam ponitur, ita quidem ut prominentia semper supremum locum occupet, uti sub *cura* manus litt. c.) diximus.

2) Facta extensione in regionem oppositam luxata pars propellitur.

3) Digito luxato alligandus est proximus sanus. *Fasciam* exhibet tabula tertia.

4) Quando tumor luxationi accessit, caveatur, ne extensio prius suscipiatur, quam pars affecta fomentis emollientibus & discutientibus tractata fuerit. Sin secus, patientes in convulsiones & semi-apoplecticum statum conjici possunt.

XI. *FEMORIS.*

1. *Differentia.*

1) Quod luxatio femoris, quando accusatur, utplurimum nulla, sed potius *fractura colli* ipsius facta sit, recentiores auctores, præeunte *Ruyschio*, multis jam exemplis confirmarunt. *Conf. fractura femoris.* Hujus rei rationes inferius sub *causis* dicemus.

2) Quando autem omnino luxatio vere adest, contigit illa.

a) Vel *introrsum.*

b) Vel *extrorsum.*

c) Vel *sursum.*

d) Vel *deorsum.*

3) Raro autem hæc luxatio *directe* introrsum, extrorsum, sursum

ſum vel deorſum contingit, ſed introrſum & deorſum ſimul; item extrorſum & una ſurſum.

4) Luxatio *completa* facilius hic quam *incompleta* locum habet; cujus rei contrarium in reliquis omnibus luxationibus occurrit. *Conf. cauſæ.*

2. *Signa.*

1) In obeſis hæc luxatio difficulter exploratur, ob craſſitiem muſculorum.

2) Quando *introrſum* facta eſt luxatio.

a) Femur inſiſtit foramini ovali.

b) Longius eſt altero.

c) Non poteſt introrſum moveri.

d) Pes & genu extrorſum tendunt.

e) In poſteriore parte cavitas, quia trochanter major ſimul introrſum ſeceſſit.

3) Quando *extrorſum* & *ſurſum* contigit.

a) Femur luxatum brevius eſt altero.

b) Pes & genu introrſum tendunt.

c) Extremitati pedis inſiſtendum.

d) Tumor ſcroti, ob compreſſa vaſa ſpermatica, concurrit.

4) Quando *retrorſum* facta eſt, crus multo brevius exiſtit.

5) Si vero ab humoribus originem habeat, crus ſemper longius, cavitas circularis.

3. *Cauſæ.*

1) Quod caput oſſis femoris non, niſi excuſſione violentiſſima, ex orbita ſua protrudi poſſit, ſequentes rationes ſatis docent.

a) Os femoris, in acetabulum oſſis *innominati* inſertum, non ſolum in medio hujus hemiſphærii forti ligamento connectitur, ſed etiam in toto ſui ambitu ligamentoſa ſubſtantia firmatur. Præterea motus non adeo liber eſt.

b) Unde, quando e ſede ſua evellitur hoc os, neceſſario tam denſum illud ligamentum, quo caput illius cum meditullio oſſis innominati junctum eſt, quam tenax illa membranacea ſubſtantia, quæ exterius caput oſſis femoris ambit, debet dilacerari. c) Ace-

c) Acetabulum est profundum, & margo hujus cavitatis cartilagine sua caput magnum ossis femoris profunde circumcingit.

d) Musculi adsunt validissimi, qui hanc junctúram a violentia externa defendunt.

2) Uti autem rara est hæc luxatio a causis externis, ita facilius contingit a *decubitu humorum*; cujus rei varia apud auctores prostant exempla.

3) Interdum a *mala conformatione* originem sumit.

4) Frequentius contingit hæc luxatio in teneris infantibus quam in adultis, ob rationes cuivis perspectas.

5) *Incompleta* luxatio non æque locum habet, quia tensio validorum musculorum capiculum, quod rotundum est, a margine acetabuli acuto facile detrahit.

6) Facilius *introrsum* & simul aliquo modo *deorsum* versus foramen magnum hæc luxatio contingit, quam in alias regiones, in quibus acetabuli eminentiæ sunt majores.

7) Quando *extrorsum* luxatur, facile etiam simul *sursum* per musculos trahitur.

4 *Prognosin.*

1) Omnes quidem ossis femoris luxationes sunt periculosæ, periculosissima autem est illa, quæ fit super os pubis, quia caput hujus luxati ossis vasa comprimit, unde gravia symptomata inducuntur.

2) Quæ a causis *internis* dependet luxatio, uti facile reponitur, ita etiam facile de novo producitur.

3) In causis externis quam difficilis sit repositio, ob robustos præcipue musculos, sub fracturis jam indicavimus.

4) His accedit ligamentorum disruptio, quæ non potest non curam reddere difficilem.

5) Quo magis inveterata est luxatio, eo difficilius negotium succedit. *Synovia* enim in cavitate ossis innominati copiose colligitur, & vel coagulatione sui repositionem impedit, vel lubricitate sua os femoris repositum de novo protrudit.

6) Repositio falso putata & imperfecta, quæ non ita raro occurrit, perpetuam claudicationem, imo communiter graviora adhuc pericula, ægris inducit.

7) Luxatio *introrsum* & *deorsum* facta, quando male curatur, aridura pedis succedit, & patiens per semicirculum extrorsum sub ambulatione eundem movere cogitur.

8) Luxatio *extrorsum* & *sursum* facta, quando male curatur, ariduram quidem pedis, quamquam minorem, etiam inducit, melius tamen patiens, calceo exaltato suffultus, potest ambulare.

5. *Cura.*

1) Extensio peragitur vel mediantibus linteis, vel *loro Hildani*, vel *machina tractoria Vitruvii.*

2) Luxatio *introrsum* facta, tanta quidem non indiget extensione, quam illa quæ extrorsum contigit, quia os luxatum sano jam longius est, modesta tamen necessaria est, ut os femoris ab illo loco, in quem secessit, possit removeri. Sub hac extensione patiens *dorso* incumbit.

3) In luxatione *extrorsum* facta patiens ventri incumbit, & facta fortiore extensione, Chirurgus utraque manu, vel etiam genu, caput ossis femoris in locum suum retrudit. Sub hac operatione minister quidam inferiorem femoris partem extrorsum cogit.

4) Veræ repositionis signa sunt.

a) Quando patiens femur extrorsum, introrsum, antrorsum & retrorsum potest movere.

b) Quando pes luxatus sano neque longior neque brevior est.

5) Facta repositione *fascia* firma, ante quartum diem non removenda, applicatur, quam tabula tertia descripsimus.

6) Patiens per integrum mensem maneat in lecto.

XII. *TIBIÆ & ROTULÆ.*

1. *Differentia.*

1) *Rotula* luxari potest, ut *tibia* in loco maneat, *tibia* autem nunquam luxatur, quin *rotulæ* luxatio simul contingat.

2) Quando *rotulæ* luxatio, & quidem *sine tibiæ* contingit, fit illa,

a) Vel

a) Vel *extrorsum*, dum cavitas interna *rotulæ* excipit condylum externum femoris.

b) Vel *introrsum*, dum *patellæ* cavitas externa reperitur super condylo femoris interno.

c) Vel *sursum.*

d) Vel *deorsum.*

3) *Tibia* quando luxatur, fit

a) Vel *introrsum.*

b) Vel *extrorsum.*

c) Vel *retrorsum.*

d) Vel rarius *antrorsum*, ob causam infra dicendam.

4) *Completa* tibiæ luxatio introrsum & extrorsum non habet locum.

2. *Signa.*

1) *Patellæ* luxationes visu & tactu facile dignoscuntur.

2) Huic accedit, quod *tibia* decenter non possit moveri.

3) *Tibiæ* luxatio in genere e cruris flectendi impotentia dignoscitur.

4) Speciem vero determinat protuberantia & cavitas in opposita regione.

3. *Causæ.*

1) Præter causas communes notandum, quod *tibia* difficulter luxetur, quia per ginglymum diarthroden cum osse femoris jungitur, & ligamenta admodum stricta sunt.

2) *Tibia* extrorsum & introrsum *complete* vix potest luxari, quia superficies utrinque lata id non concedit; nisi quidem ruptura ligamentorum per violentiam vehementissimam contingat.

3) Tibia *antrorsum* difficillime luxatur. Quatuor enim musculi, qui tibiam extendunt, in unum tendinem desinunt, qui rotulam amplectitur & deinde ossis tibiæ tuberculo inseritur; quæ firma rotulæ cum tibia connexio juncturam contra luxationem defendit.

4. *Prognosis.*

Hæc luxatio nisi cito restituatur, facile generatur *anchylosis.* Facile enim ligamenta hujus articulationis lacerantur, un-

unde collectio & coagulatio humoris lymphatici circa hanc juncturam contingit, & illam reddit immobilem.

5. *Cura.*

1) In repositione *rotulæ* nulla opus est extensione.

2) Reponitur enim in pristinam sedem, quando tibia ita modo extenditur, ut musculi extensores sint ultra suum tonum. Man lasse nur den Fuß gerade ausstrecken und halten. Deinde Chirurgus rotulam comprimit, ut sedem ordinariam repetat.

3) *Tibia* reducitur per extensionem in linea recta, & pro voto succedit operatio; modo Chirurgus, durante extensione, sit attentus, ut os in pristinam sedem reponat.

4) *Fascia* videatur tabula tertia.

XIII. *FIBULÆ.*

1. *Differentia.*

1) Avelli potest fibula superne a *genu.*

2) Inferne ab *astragalo* tribus modis.

a) Ad anteriora.

b) Ad utrumque latus.

2. *Signa.*

Dignoscitur e tumore, & motus simul læsione.

3. *Cura.*

1) Repositio facillime obtinetur, & quidem per simplicem manuum propulsionem in plagam oppositam.

2) Sic & deligatio simplex & circularis repetita sufficit, quando in illam partem, in quam fibula prolapsa fuit, splenia cum ferula apponuntur.

3) Quies ad sex hebdomadas, donec ligamenta satis firmata sint, observetur.

XIV. *PEDIS.*

1. *Differentia.*

1) Vel *ad latera* fit, & vocatur *diastasis*, ubi duplex luxatio: Secessus *astragali* & *fibulæ.*

2) Vel *antrorsum.*

3) Vel *retrorsum.*

2. *Causæ.*

Fit sæpius a saltu.

3. Si-

3. *Signa.*
   1) Quando *introrſum* facta eſt luxatio, planta *extrorſum* verſa eſt.
   2) Si *extrorſum* planta pedis vergit *introrſum.*
   3) Cum in partem *anteriorem*, talus eſt brevis & pedis pars anterior longa apparet.
4. *Prognoſis.*
   1) Gravia ſymptomata hanc luxationem excipere poſſunt, ob plura ligamenta & tendines.
   2) Hinc periculoſe ſubinde cedit, præſertim, quod vulnus ſæpe conjunctum eſt.
5. *Cura.*
   1) Extenditur pes ſupremus ab uno miniſtro.
   2) Ab altero miniſtro tibia in ſitu ſuo conſervatur.
   3) Chirurgus pedem ab uno latere in alterum convertit, donec pes ſit reſtitutus.
   4) Denique *ſpica* applicatur.

TABVLA LXVI.

DE

ARTERIOTOMIA.

I. DEFINITIO.

Arteriotomia eſt ſectio alicujus arteriæ, mediante inſtrumento artificioſe & in certum finem inſtituta.

II. *METHODUS OPERANDI.*

1. Arteria vel *inciditur* tantum; id quod in arteriis *temporalibus* præcipue fieri ſolet; vel *diſſecatur* in transverſum, & quidem in ramulis ad dentes tendentibus, retro ad maxillam. Hæ enim arteriæ ſunt tenuiſſimæ, hinc plane diſcindendæ.
2. Facta operatione, præter reliquum deligationis apparatum, diuturnam compreſſionem mediante fruſtulo plumbeo adhibent.

III. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Arteriotomia minus quidem hodie eſt in uſu, non omni tamen

efficacia eſt privanda. Latiſſime de hac re videri poteſt *Severinus de efficacia medicinæ*, item *Hildanus*, *Scultetus*, *Botallus*.

2. Commendant autem arteriæ temporalis ſectionem præcipue in frequentibus & pertinacibus *cephalalgiis*.

3. Quid arteriotomia, mature adminiſtrata, præſtare poſſit in *apoplexia*, præcipue juniorum, experientiæ examen & conſiderationem meretur.

4. *Severinus* affirmat, ſe per arteriotomiam ad rariora intervalla reduxiſſe *epilepſiam*.

5. Nonnulli ſectionem *arteriæ* (uti alii *venæ*) in fronte commendant illis, qui *chronice delirant*. Vulgo dicunt: die Naſe-Ader öfnen.

6. *Diſſectionem* arteriæ magis fere, quam *inciſionem* ſuadent Operatores. Tunica enim, præcipue exterior, difficulter conſolidatur; imo ipſa hæmorrhagia ægre compeſcitur, præſertim ſi *inciſio* paulo longior facta ſit.

7. Ob difficilem hanc conſolidationem tunicæ exterioris *aneuriſma* facile inducitur; de quo affectu peculiari tabula diximus.

8. Neutrum horum incommodorum contingit, quando arteria prorſus *diſcinditur*, portio enim abſciſſa in cutim ſubſtratam retrahitur, facilius comprimitur, & denique conſolidatur. Eligatur autem pro hoc negotio exilis, & quantum fieri poteſt, extremus ramus.

9. Dextrum ſane artificem expoſcit arteriotomia. Longe enim difficilior eſt hæc operatio, quam venæſectio, quia arteria non videtur, ſed pulſu tantum tangitur.

10. Hinc arteria in nullo fere alio loco hodie aperitur, quam in *temporibus*, ubi pulſus facillime ſentitur, compreſſio ob cranium certius & ſectio commodius inſtitui poteſt. Antiqui autem in pluribus aliis locis arteriotomiam adminiſtrabant.

11. Sanguis majore quantitate, quam in ſectione venæ, emittitur. Ad integram enim libram ſolent aſcendere; imo antiqui nullum effectum ab arteriotomia credebant, niſi ſanguis ad lipothymiam usque emiſſus fuiſſet.

12. En-

12. Encheirefis incidendæ vel diſſecandæ arteriæ melius oſtenditur, quam deſcribitur; & quoniam hæc operatio rariſſime in uſum trahitur, non erimus prolixi in illa delineanda: paucis tantum indicamus, quod artifex caput patientis declinare, arteriam, quam e pulſu dignoſcit, duobus ſiniſtræ manus digitis, non contiguis, in medio quaſi continere, & ſic puncto illi intermedio ſectionem infligere ſoleat.

13. Ad deligationem illa faſcia ſumitur, quæ *ſolaris* audit. *Conf. tab. III. pag.* 33. Poſt octo circiter dies, imo nonnumquam quatuordecim, removetur.

14. Ceterum quia fidem tot præclaris auctoribus, uſum arteriotomiæ attollentibus, in totum denegare non poſſumus, ipſa autem operatio non minimæ difficultatis eſt, monendum reſtat, ut omnia prius tententur, quam ad hoc remedium properemus.

TABULA LXVII.

DE

VENÆ SECTIONE.

I. DEFINITIO.

Venæ ſectio eſt artificialis apertio vaſis cujusdam venoſi, mediante peculiari inſtrumento inſtituta, & variis uſibus, inprimis plethoræ imminuendæ, deſtinata.

II. *DIFFERENTIA.*

Venæ ſectio differt

1. Ratione *loci.*
   1) Modo enim inſtituitur in *capite*, ubi venam *frontis* vel *raninas* ſub lingua ſecare ſolent.
   2) Modo celebratur in *brachio*, in quo communiter *mediana*m, rarius *cephalicam*, rariſſime *baſilicam* eligunt.
   3) Modo in *manu* inter minorem & annularem digitum *ſalvatellam* ſecant.

4) Modo in *pede* instituitur, ubi præcipue *saphænam* id est ramum internum venæ *cruralis*, eligere solent.

2. Ratione *finis* seu *usus*, qui in genere triplex est

1) *Simpliciter evacuatorius*, quando ad plethoram tantum imminuendam venæ sectio instituitur.

2) *Derivatorius*, ubi in vicinia partis affectæ vena secatur, e.g. in angina *ranimas* secant, peripneumoniæ per venæsectionem in brachio occurrunt. Sed hæc derivatoria venæsectio requirit fere ordinarie præcedentem *generalem* sanguinis imminutionem, præcipue in statu valde plethorico.

3) *Revulsorius*, quando vena in partibus remotis secatur, e.g. si partes superiores congestionibus afficiantur, in pede vena inciditur; quando autem inferiores partes affectæ sunt, in brachio sæpe venæsectio instituitur.

III. *CAUSÆ.*

1. Non quidem facile opus esset venæsectione, si, ordinante ita Creatore, homines in sudore faciei panem suum comederent. Quoniam autem quam plurimi ab hoc ordine se excludunt, necesse est, ut hoc venæsectionis remedium, minus quidem efficax, substituatur.

2. Hinc licet sint, qui venæsectionem pro remedio summe noxio declarent, alii utilitatem duntaxat negent, alii rarissimum tantum modo usum concedant, justissima tamen ratio a priori, & quotidiana experientia a posteriori, necessitatem hujus remedii satis confirmant.

3. Primariæ autem causæ, quæ venesectionem exposcunt, sunt

1) *Plethora*, seu abundantia sanguinis manifesta. Hæc enim spissitudini & hinc corruptioni ansam præbet. Ad hoc periculum avertendum natura non solum evacuationes sanguinis naturales suscipit, sed etiam per artem est suffulcienda.

2) Inprimis *adsuefacta* illius *evacuatio*, quæ tantæ est efficaciæ, ut natura non semper acquiescat moliminibus suis, actualem excretionem spectantibus, licet plethora per alium modum, e.g. vigilias, jejunum, labórem, morbum remota sit.

3) Tan-

3) Tanto magis, quando *utrumque* conjunctum est, nempe consuetudo cum plethora; maxime si *turgescentia* superveniat.

4) Non solum autem *assuefactio artificialis*, sed & *spontanea* per varias hæmorrhagias, præcipue quæ frequentius cum molestis moliminibus recurrunt.

5) Reliqua ad *cautelas* reservamus.

IV. *USUS.*

1. *Generalis.*

1) Venæsectio *directe* respicit *quantitatis* sanguinis *imminutionem.*

2) *Proxime* ab hoc scopo *commotionum* sanguinis *sublevationem* & *derivationem* versus alia loca.

3) *Indirecte*, & multo remotius *qualitatis*, præcipue autem *spissitudinis correctionem.*

2. *Specialis.* Ex hisce generalibus usibus sequentes speciales derivantur.

1) Venæsectio tollit *plethoram* & occupat *consectaria* ejus molesta, nempe *congestiones*, *spasmos*, *febres* &c.

2) *Hæmorrhagiarum vices* sustinet, & molimina illarum operosa antevertit. Præcipue etiam illos dolores sedat, qui excretoria loca & viciniam vehementer sæpe afficiunt.

3) Præcavet, ne sanguis, quando hæmorrhagiæ naturales suppressæ sunt, in *pulmones*, *renes* vel alia loca periculosa irrumpat.

4) Ante omnia *placat naturam*, quæ ob *consuetudinem* illam necessariam judicat.

3. *Specialissimus.* Prodest itaque venæsectio sequentibus in morbis

1) Quando *hæmorrhagiæ* naturales *impedite* fluunt vel prorsus *suppressæ* sunt, e. g. in suppressione hæmorrhagiæ narium, mensium & hæmorrhoidum, in quibus casibus non solum plethoram imminuit, spasmodica confectaria placat, sed & fluxum ordinatum aliquando præsentissime revocat.

2) In *hæmorrhagiis nimiis* vel per *loca periculosa* erumpentibus, venæsectio *tempestiva* ad præservationem efficax est, e. g. in *vomitu cruento*, *mictu cruento* & *hæmoptysi.*

3) Fœminæ quando abortum cum multa ſanguinis profuſione perpeſſæ ſunt, ſequente autem graviditatis tempore venam ſecare ſinunt, a novo abortus periculo ſæpe præſervantur. De venæſectionis uſu in gravidis ſub *cautelis* plura dicemus.

4) Quando *media* & *adultiore* ætate *congeſtiones* hæmorrhagicæ verſus caput contingunt, venæſectio quam maxime commendatur, nempe in ophthalmia, otalgia, odontalgia, cephalalgia, clavo hyſterico, hemicrania, vertigine, tinnitu aurium, tumoribus tonſillarum, angina, uvulæ procidentia &c. Imo in ipſa *puerili* ætate, accedentibus talibus circa caput incommodis, venæſectio utiliter poſſet adhiberi, niſi quidem Germani abhorrerent.

5) Quando *ſpaſmi* & *molimina hæmorrhagica thoracem* afficiunt, venæſectio non ſolum utilis, ſed & utplurimum neceſſaria eſt. Hoc enim remedio gravia, quæ ſuccedere ſolent, ſymptomata non raro caventur, nempe tuſſis ſicca, aſthma ſiccum, convulſivum, anguſtiæ præcordiorum, palpitatio cordis, catarrhus ſuffocativus; id quod adeo manifeſtum eſt, ut nec illi, qui venæſectionis Patroni non ſunt, præſentem illius efficaciam hic negare poſſint. De *phthiſi* ſub *cautelis*.

6) Quando in *abdomine* excretionem ſanguinis natura molitur, & varii ſpaſmi ac dolores circa hypochondria, uterum & os ſacrum per talia molimina excitantur, nempe univerſus apparatus mali hypochondriaco hiſterici, in ſpecie ſuffocatio hypochondriaco-hyſterica, colica hæmorrhoidalis, arthritico-iſchiadico-podagrici affectus, nephritis, calculus, iliaca paſſio, hæmorhoides cæcæ &c. tunc omnibus hiſce pathematibus congruæ veneſectiones ſalutariter opponuntur.

7) *Syncope*, *paralyſis*, *hemiplexia*, *apoplexia ſanguinea*, *gutta ſerena*, *epilepſia* manifeſte aliquando accuſant venæſectionem intermiſſam, eoque ipſo efflagitant illius repetitionem.

8) *Iſchuriam* per venæſectionem præſentiſſime ſolutam fuiſſe, *Riverius* & *Tulpius* teſtantur.

9) De

9) De *abusu* venæsectionis, præcipue in *febribus*, sub *cautelis* dicemus.

V. *METHODUS.*

1. Supervacaneum censemus, *modum operandi* prolixius hic describere, quia ipsis Chirurgorum tironibus satis notus est. Restant vota; ut talis operatio tam feliciter semper instituteretur, quam per vulgus modus operandi innotuit. Docet enim experientia, quod & exercitati satis artifices in hac operatione nonnunquam infelices sint.

2. Prætermissis itaque supervacaneis ad utiliora properamus, & sequentia momenta ad *methodum* necessaria judicamus.

3. De *tempore* venæsectionis instituendæ notamus.

1) Quod vel in *principio*, vel in *declinatione* morbi adhibenda, sit.

2) Quando autem in ipso morbi *incremento* instituitur, nihil magnopore efficit.

3) In statu morbi nihil fere juvat. Et licet aliquando efficaciter adhibeatur, hoc tamen habet incommodi, ut de novo affectus fortius & promptius recurrat, atque idem remedium pertinaciter extorqueat.

4) *Extra morbos* aut *paroxysmos* ad *præservandum* optime instituitur; cui scopo tempus *vernale* & *autumnale* commodissimum est, quia commotio humorum tunc temporis æqualior & generalior imminet.

5) *Matutinas horas* eligere; non improbatur; pro absoluta autem necessitate non habetur. Modo ventriculus cibis non sit repletus.

6) Ad tempus venæsectionis pertinet etiam, ut *lunæ mutationes* observentur; id quod ad superstitionem non potest referri. Nam *decrescente* luna, natura ad dimittendos humores præcipue proclivis est. Hinc venæsectio utilius illo tempore instituitur, quam *crescente* luna, quo tempore augendis humoribus natura inhæret.

4. De *loco* notamus, quod electio illius triplici illa circumstantia definiatur, quam sub *differentia* ratione *usus generalis* indicavimus, nempe.

1) Quando plethoram simpliciter imminuere intendimus, liberum quidem est, sive in *brachio*, sive in *pede* venam secare

care, ob multos autem respectus inferiores partes hodie plerumque præferuntur. *Conf. cautelæ.*

2) Quando congestiones pectoris & capitis affligunt, in *pede* instituitur venæsectio; quando autem ex inferioribus partibus sanguinem versus superiores invitare volumus, e. g. in nimio mensium fluxu, in graviditate &c. tunc vena in *brachio* secatur. Quæ enim veteres de *revulsione* & *derivatione* tradiderunt, non prorsus rejicienda sunt; & licet circulationem sanguinis non agnoverint, experientia tamen plures veritates ipsis suppeditavit.

3) Quando animus est, ad certas partes sanguinis fluxum dirigere & allicere, tunc venæsectio in parte *vicina* utiliter instituitur. Sic v. g. in pede venam secamus, quando menses vel hæmorrhoides revocare cupimus. Idem observandum est, quando infarctus sanguinis ob periculum a certa parte derivandus est, e. g. in angina secantur venæ *raninæ*.

5. De *electione venarum* sequentia notamus.

1) Selectus scrupulosus quem ad exilia usque vasa extenderunt, & *Chinenses* præcipue sancte observant, ordinarie plane frivolus est, & per leges circulationis sanguinis deletur.

2) Hunc autem respectum excipimus, quando in circumspecta praxi intendimus vel placidam alterationem in sensibilibus subjectis, vel ex adverso repentinam & ingentem mutationem. In talibus enim circumstantiis convenit, ut priore respectu e vase *exiguo* successiva & placida sanguinis eductio, posteriore autem e vase *capaci* repentinus fluxus respiciatur.

3) Hinc quo majorem naturæ alterationem intendimus, eo capaciora vasa sunt eligenda, & eo major incisio est instituenda. Sanguis enim, cito & copiose erumpens, magis alterare deprehenditur.

4) In specie copiosa talis eductio necessaria est, quando infarctum periculosum a certa parte derivare volumus. Hinc in *angina* venam prius in *brachio* secamus, quia copiosa evacuatio e raninis, quæ hic necessaria, raro obtinetur.

6. De

6. De *quantitate* ſanguinis emittendi notamus.

1) Quod certum pondus determinari non poſſit. Variat enim pro regionum, perſonarum, vel morborum diverſitate.

2) Senſibiles naturas evacuatio levis levare poteſt, præcipue ſi tempeſtive & repentino effluxu inſtituta fuerit.

3) Nimis parca ventilatio ſæpius nocet. Naturam enim ad intentionem excernendi tantum concitat, & turgeſcentiam ſanguinis inducit.

4) Nimis copioſa & ſæpius repetita evacuatio Gallorum, Anglorum &c. apud nos improbatur. Licet enim magnam ſanguinis jacturam natura perferre poſſit, varia tamen incommoda per talem abuſum introducuntur, & natura, præcipue quando extra æquinoctialia tempora inſtituitur, debilitatur.

5) Convenit ordinarie ab unciis quatuor ad ſeptem usque uncias in climate Germanorum evacuare. Notandum autem, quod ſanguis pondere longe gravior ſit, quam alii liquores. Hinc ſi v. g. illam portionem, quam in gravidis toto fere die innoxie emittimus, & ordinarie ad 4 5 uncias tantum æſtimamus, ponderemus, ſex vel ſeptem uncias habebimus.

6) In *pedibus* majorem ſemper quantitatem, quam in brachiis emittere poſſumus, ob minorem ibidem ſenſibilitatem.

7) Emiſſio largior analepticis facile & paucis diebus reſarcitur.

8) *Curative* largam natura expoſcit evacuationem, *præſervative* autem parca quantitate ſæpe placatur.

7. Ratione *ſubjectorum* diverſorum ſequentia notentur.

1) Quæ ſubjecta animo & corpore ſenſibilia ſunt, illis ſanguinis evacuationes circumſpecte commendentur. Facile enim natura in præcipitem aſſuefactionem & motuum vitalium turbationem per illas conjicitur; cujus rei notabilia in praxi occurrunt exempla. Præſtat potius ſanguinem imminuere per motus placide conſumtorios.

2) Quæ ſubjecta copioſum ſanguinem in *vaſis* habent, in illis præ aliis venæ ſectio locum habet, uti ſcarificatio in ſpongioſis.

3) Quibusvis ſubjectis, præcipue junioribus, leves ob cauſas, venæ ſectionem ſuadere, incongruum eſt. Repetitus enim illius uſus infert conſuetudinis neceſſitatem. Removeatur potius plethora per temperantiam & laborem.

4) Quibus hæmorrhagiæ commodo loco & legitima quantitate ſuccedunt, illis venæ ſectionem commendare, non neceſſarium, imo ne utile quidem ſemper eſt.

5) Imo ne quidem eſt intentio, ut venæ ſectio in illis morbis, quos ſub uſu recenſuimus, ſemper & promiſcue commendari debeat, ſed in illis tantum ſubjectis, in quibus alia remedia conſtanter non ſufficiunt, aut ubi ſymptomata, ſæpius revertentia, talem præſervationem requirunt.

6) *Senibus* vegetis, ſucculentis, venæ ſectioni adſuetis, ad annum uſque octuageſimum talem ventilationem commendare, minime noxium eſt. Contrarium vero communiter. Sic notus eſt vir 84 annorum, qui, cum adſuetam venæ ſectionem ſuaſu aliorum bis prætermiſiſſet, ſyncoptico affectu quavis vice corripiebatur, poſt venæ ſectionem autem reſtituebatur.

7) *Phthiſicis* balſamum vitæ per venæ ſectionem prorſus ſubtrahere velle, plurimi quidem auctores hactenus improbarunt, experientia autem illorum rationes ſatis refutat. *Conf. tab. med. de phthiſ.*

8 Ratione *inſtrumenti* notamus:

1) Quod, quando in *brachio* vena ſecanda eſt, *lanceola* commodior ſit, cavendo tantum, ne acumen infixum ſurſum vibretur; id quod dolorem parit, ſed potius in *linea recta* promoveatur.

2) Quando autem in pede vena ſecatur, certiorem fere uſum habet inſtrumentum illud, quod german. vocatur der Schneller. Proſtat hodie tale ſcalpellum, quod *pinna claſtica* præditum eſt.

9. Ratione *ſymptomatum* ſequentia notamus.

1) Quando vena ex *altera* etiam parte perforata eſt; id quod vulgus exprimit: die Ader iſt durchſtochen, & in profundio.

diore tali læsione musculus simul læditur, præcipue in tendinosa parte vel circa tendinem, facile *ecchymoma* oritur. Sanguis enim e subtilissimis vasculis circum circa effunditur, ibidem restagnat, livido colore corripitur, & plexus talium vasorum, copioso sanguine infarctorum, possunt numerari. Adversus hunc affectum, inprimis recentem, efficaciter adhibentur.

a) Spiritus vini *camphoratus*, qui discutit & resolvit.

b) *Sacculi* e resolventibus & discutientibus in vino leniter, coctis parati. Tepide applicantur, & post aliqualem, refrigerationem de novo calefieri debent. Parantur autem

α) E *radicibus* ireos Florent. bryon. Sigill. Salom. caryophyll.

β) Ex *herbis* chærefol. bellid. minor. hyssop. saponar.

γ) E *floribus* chamomill. melilot.

δ) E *seminibus* fœniculi, anisi.

c) *Urina* recens calida, deficientibus aliis.

d) Chirurgi quidem, ad occupandum hoc symptoma, ante venæ sectionem brachium inungunt *unguento* vel *oleo populeonis*, sed sine omni efficacia.

e) Quando subjacens tendo non est vulneratus, periculum non imminet; vulnerato autem tendine, supra dicta quantocyus sunt applicanda.

2) Quando *nervi punctura* e dolore continuante & mox succedente tumore inflammatorio suspicienda est, convenit ipsi vulneri adhibere *oleum terebinthinæ*, secundum *Paræum*, qui Regem Galliæ ita curavit, vel, deficiente hoc, *cerumen* aurium usu veniat.

3) Quando *arteria*, vel loco venæ, vel cum vena, læsa est, dextra tantum *deligatio*, cum notabili præcipue *compressione*, requiritur. Adhiberi potest *globulus sclopetarius* in latum diductus, vel *moneta argentea*, splenii supposita. Vulnus ante tertium vel quartum diem non religetur. Conferantur ea, quæ tabula de *hæmorrhagiis vulnerum* de hac arteriæ læsione diximus.

4) Quando autem *aneuryſma* arteriæ læſionem excipit, tractatur illud ſecundum methodum, quam tabula de *aneuryſmate* exhibuimus.

5) Quid faciendum ſit, quando *lipothymia* poſt venæ ſectionem accedit, tabula medica de lipothymia indicavimus.

VI. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Quamquam multa, quæ hac tabula exhibentur, ad *therapiam* magis *generalem*, quam *chirurgiam inſtrumentalem* pertinent, ob inſignem tamen uſum illa hic prætermittere noluimus; præcipue, quia venæ ſectio tam multis abuſibus ſubjecta eſt; quo intuitu omnes illas obſervationes hac tabula conſignamus, quæ ad tollendum talem abuſum anſam præbere nobis videntur.

2. Primo autem loco accuſamus abuſum venæ ſectionis in *febribus acutis*, qui tantus eſt, ut re vera aſſeverare liceat, multos patientes hac ratione trucidari. Hinc tanto magis convenit, hanc materiam fuſius explicare.

1) Febres acutæ verſantur in ſecretione & excretione materiarum, quæ ſanguinis & vitalium partium mixtioni corruptionem minantur, vel lene initium jam ſumſerunt.

2) Hæc ſecretio & excretio pro diverſitate cauſarum differt.

a) Alia enim ad *colliquationem ſanguinis in ſerum*, & hinc exonerationem per urinam & ſudorem tendit.

b) Alia ad ſubtilium *halituoſorum miaſmatum* e ſanguine ſecretionem & jugem lenem excretionem per *tranſpirationem halituoſam* vergit.

c) Alia per *ſucceſſivam expreſſionem* materiæ talis eryſipelaceo apoſtematoſæ ad ſuperficiem corporis per *exanthemata* progredi neceſſe habet.

d) Alia ad ſinceram *ſanguinis exonerationem*, & quidem *criticam*, pertinaciter inclinat.

e) Alia *vomitoriis*, alia *catarcticis* excuſſionibus intenta eſt, &c.

3) Si jam febris aliqua *exhalatione*, *ſudore*, *exanthematibus* ſolvi debeat, venæ ſectio autem inſtituatur, debita illa

&

& unice neceſſaria ſecretio & excretio ſufflaminatur, & febris funeſtum communiter eventum ſortitur.

4) Nota enim ſunt *ſigna*, quæ hæmorrhagiam e. g. narium criticam præcedunt, quod ſcilicet alvus ſit adſtricta, urina imminuta, pallida, vel prorſus retenta, cutis ubique ſtricta; quæ omnes circumſtantiæ ſufflaminant tranſpirationem, ſudorem, & exanthematum eruptionem. Imo materiam ſecretam, & in actu excretionis conſtitutam, ad interiora reſtringunt, præcipue ad caput, meninges, cerebrum, fauces.

5) Unde harum partium inflammatio eryſipelatodes, deliria, comata, lethargi, convulſiones, prunellæ, aphthæ, hæmorrhagiæ nihil ſublevantes, & mors die vel ſeptimo vel undecimo, vel inter hoſce, ſuccedunt.

6) Licet non certiſſime apud omnes, apud plures tamen. *Confer. diſſert. Stahlii de Venæ ſectione in acutis.*

7) Imminuitur aliquo modo hoc periculum, quando poſt venæſectionem ſudores intenduntur.

8) Experientia docet, quod febres acutæ *continuæ*, ex ſua indole ad evacuationes ſanguinis ordinarie non tendant. Quando autem, ob ſtimulum aliquem vel individualem diſpoſitionem, in nonnullis accedunt, febrem minime tollunt, imo ne mitigant quidem. In *malignis* autem, ſine copioſa materia exanthematicis, petechialibus & peſtilentibus, hæmorrhagiæ nullum commodum adferunt, ſed longe facilius grave detrimentum, imo ipſam mortem.

9) *Sydenhamus* de febribus *epidemice* graſſantibus adnotavit, quod in illis, quibus per initia vena ſecta fuerit, circa dies criticos vires ad hunc actum, ut ille interpretatur, deficiant.

10) Quod autem *variolæ* & *morbilli* venæ ſectionem facilius tolerent, imo ſponte aliquando innoxie affectent, hoc tribuendum eſt copioſæ & craſſæ horum affectuum materiæ, a cujus excretione intenta natura non ita facile dimovetur, ad nudam aliquam ſanguinis ventilationem.

11) In febribus *inflammatoriis* num venæsectio necessaria, imo utilis & tolerabilis sit, dissentiunt auctores. Est autem res, quæ Medici, non Chirurgi, judicio relinquitur.

12) In *vulnerariis* necessitatem communiter adstruunt Chirurgi, quos ita suffulcit *Schelhammerus*, ut sine conscientiæ læsione venæ sectionem prætermitti non posse arbitretur. Enim vero multas febres vulnerarias, sine venæ sectione, feliciter superari, experientia docet. Hinc usus magis, quam necessitas, statui potest.

13) Unica *continens* seu *synocha* videtur directe postulare venæsectionem. Sed raræ admodum sunt *continentes simplices*; in *synocha* autem antiquorum *putrida*, id est, *continente* cum *continua* complicata, longe dispar est respectus.

14) Licet autem rationi admodum consentaneum videatur, quando plethora, propter quam natura erroneos & febri sæpe noxios motus suscipit, per venæsectionem, imminuitur, premit tamen illam hæc præcipua difficultas, quod per tale remedium natura provocetur ad sanguinis sive resolutionem sive exonerationem sinceram, diebus criticis perpetrandam; quo ipso autem reliquis, specialissime convenientibus, excretionibus justo successu non incumbit.

15) Exigua sanguinis quantitas, quæ per venæsectionem apud nos emittitur, tanto magis stimulat naturam, ut ejusmodi evacuationem ulterius tentet. Hæc est ratio, quod apud *Gallos* venæ sectio tam sæpius mortem non adferat, quam apud *Germanos:* illi enim largas & frequentes evacuationes uni febri opponunt.

16) Quid vero in *malignis* hæc methodus possit, bona conscientia non licet experiri. Nota quidem est spes *Sydenhami* de venæsectione *Galenica*, quæ ad lipothymiam usque extenditur, in febribus pestilentibus, sed opinioni suæ magis, quam experientiæ, in hoc passu indulget.

17) Nemo sane sustinet hodie affirmare, quod venæ sectio in *peste* remedium infallibile præbeat, minus autem salutariter illam tolerant debiles, teneri & evacuationi huic non adsueti, præcipue quando principium morbi jam præ-

prætergressi sunt. Hinc tale remedium, in quod fiduciam collocare non possumus, temere tentare nonlicet.

18) Ipsi Patroni venæsectionis consentiunt, quod sub initium morbi illa sit instituenda. Unde e classicis auctoribus, si *Botallum* excipiamus, nemo post *signa coctionis*, id est, tertium vel quartum diem, hanc ventilationem commendat. Coctio enim, ceu bonus successus secretionis heterogeneitatum e sanguine, quando apparet, maluerunt secessiones illarum materiarum potius præstolari, quam sinceri sanguinis quantitatem leviter delibare. Nam experientia illos docuit, quod natura a methodo sanguinis depuratoria ad alteram erroneam viam facile inclinet, nempe ad quantitatem imminuendam.

19) Itaque universum negotium sequentibus complectimur

a) Venæ sectio in febribus acutis (excepta, non tamen absolute, *continente*) nunquam est necessaria, nisi adsit gravissima plethora, præcipue commota, vel circumstantiæ climatis, & consuetudinalis temporis accedant.

b) Venæ sectio in acutis communissime male cedit, nisi quantitate proportionata instituatur, & methodus diaphoretica subjungatur.

c) Modus autem, quo noxium effectum inducit, sunt exundationes illæ, quæ circa dies criticos versus caput contingunt. Unde repetitionem illius in tali casu & tempore necessitas sæpe urget, ita ut sub lingua raninæ secandæ, & discutientia, imo repellentia subjungenda sint.

3. *Botallus*, præter id, quod Venæ sectionem ad febres curandas commendet, suadet, ut in æstu paroxysmi maximo & quidem largiter illa instituatur. Sed quia natura sub æstu paroxysmi in dissolvenda aliqua sanguinis quantitate maxime occupata est, quam deinde partim per urinam, partim per sudorem ejicere intendit, a speciali tali intentione laboriosa facile abducitur.

4. Post Venæ sectionem *refrigerantibus*, ut moris est, febrem inhibere velle, periculum auget, diaphoretica potius evacuatio cum regimine congruo quovis modo respicienda est.

5. In

5. In febribus *intermittentibus* venæ ſectio tantum quidem, quantum in acutis, non involvit periculum, directum tamen non habet locum. Præterea, ſi verſus paroxyſmum inſtituatur, febrem faciie turbat.

6. In *motibus ſpaſticis* non æque ſollicite expendendum eſt, num *quantitas* ſanguinis urgeat; ſufficit, quod natura ad exitum præfracte tendat, & ita motibus talibus indulgendum. Non ſolum enim *plethora*, ſed *motus* venæ ſectionem indicant.

7. *Temporaria* ſanguinis *turgeſcentia* non ita preſſe efflagitat venæ ſectionem. Quando autem *phyſica abundantia* ſimul conjuncta eſt, tanto magis neceſſaria erit.

8. *Tempus* venæ ſectionis prudentiſſime dijudicandum eſt. Sin ſecus, in præſens tantum juvat, in futurum facile lædit.

9. Quando animi pathemata morbum quendam fovent, venæſectio minus efficax eſt, licet plethora per eandam ſit imminuta.

10. Venæ ſectio *adſueta* repeti debet, non ſolum priſtinæ indicationis, ſed & conſuetudinis lege. In ſenſibilibus enim hoc indicationis genus ita prævaleſcit, ut, ſi vel maxime plethora alio modo conſumi poſſit, hæc adſuefacta evacuatio non eadem felicitate a natura oblivioni tradatur.

11. Hinc non mirandum, quando poſt neglectum talem adſuetudinem natura poſt aliquot adhuc annos memoriam hujus evacuationis per varia molimina ſpaſtica, præcipue circa locum factæ inciſionis, teſtatur; quibus ſane incommodis per repetitam venæ ſectionem optime conſulitur.

12. Si itaque venæ ſectio adſuefacta nullum evidentem & poſitivum uſum habere videatur, præoccupat tamen gravia illa incommoda, quæ neglectam talem evacuationem certo conſequuntur.

13. Unica ſanguinis congrua evacuatio plus ſubſidii ſæpius adfert, quam innumera remedia reſolventia, præcipitantia, acrimoniam corrigentia, nervina, roborantia, anodyna &c. Et licet ſola venæ ſectio miracula non faciat, ut patiens ab univerſo ſuo malo ſimul & ſemel eripiatur, præſen-

ſentaneam tamen adfert ſublevationem, quando congruo tempore, ordine & loco adminiſtratur.

14. Certior eſt effectus venæ ſectionis in *pede* ad ſublevanda varia pathemata in reliquo corpore, inprimis in partibus ſuperioribus, ad redundantias quaslibet, circa & verſus illa loca, promte mitigandas.

15. Quoad *encheireſes* venæ ſectionis adhuc notamus, quod venæ turgefactæ digitus imponendus ſit, ne volutare poſſit. Facta inciſione cuſpis ſcalpelli non debet attolli, ſed directe extrahi. Inciſio non ſecundum *longitudinem*, neque plane per *transverſum*, ſed paululum *oblique* fieri debet.

16. Cavendum autem, ne vena in *divaricatione* ſecetur. *Valvula* enim, quæ adeſt, ſanguinis fluxum intercipit, & nihil emittit, unde nodi & tumores oriuntur; ramulus potius in *medio* ſecandus eſt.

17. Quælibet vena in *pede* conſpicua *ſine ſelectu* aſſumi poteſt, modo ſatis capax ſit, alias accedente aëre evaneſcit, quam primum pes ex aqua calida extrahitur.

18. Sic etiam in *brachio* non neceſſarius eſt ſcrupuloſus ſelectus; modo caveatur, ne *tendo*, qui ſub vena *mediana* poſitus eſt, lædatur. Sic etiam in ſectione venæ *baſilicæ* circumſpectio adhibenda, ne ſubjacens arteria capax & nervus ſubſtratus lædantur. Hæc eſt ratio, quod tironibus *cephalicam* venam ſecandam pro primo exercitio ſoleant tradere, in hac enim nihil adeo timendum eſt, ſi modo eandem cum *mediana* & *baſilica* haberet capacitatem.

19. *Exiguum vulnuſculum* duo inprimis habet incommoda.

1) Longior effluxus, qui ad debitam quantitatem evacuandam neceſſarius eſt, in ſenſibilibus facile lypothymiam cauſatur.

2) Effluxus debilis debilem habet efficaciam, naturam enim ita non alterat, uti alacrior.

20. Quando oſculum in venæ ſectione non ſatis fuit apertum, vel prope valvulam inciſio facta eſt, in nucis magnitudinem vena ſecta ſæpius intumeſcit. In tali caſu abſit trepi-

datio. Fortior enim *ligatura* cum *ſpleniis*, ſpiritu vini camphorato imbutis, tumorem hunc diſſipabit.

21. Num *lanceola* in cuſpide incurvata, quam nonnulli *Gallorum* hodie in uſum trahunt, & hac ratione læſionem partium ſubſtratarum evitare ſperant, reliquis inſtrumentis, uſu receptis, præferenda ſit, ipſis operatoribus dijudicandum relinquimus.

22. Quando prima vice vena cuidam ſecatur, in ſuprema regione (modo non adſit divaricatio) ſecanda eſt, Quando autem futuro tempore hæc evacuatio repetenda venit, *infra cicatricem* ſectio inſtituatur. Cicatrix enim vaſculum circa ſui punctum reddit anguſtum, & hinc ſufficientem ſanguinis effluxum facile impedit.

23. *Galli* nonnulli poſt venæ ſectionem hauſtum aquæ frigidæ ſumunt, cujus loco *Germani* potu calido thée vel coffée potius utantur.

24. Placidus poſt venæſectionem *motus* quieti præferendus eſt, niſi quidem ſpecialia adſint impedimenta. Sub ſomno vena facilius læditur, quam vigilante patiente.

25. Cautela venæ ſectionis in pede apud nondum maritatas omnibus fere nota eſt. Licet autem nihil temere hic ſuſcipiendum ſit, ſciendum tamen, quod, ſi vel omnino gravidis talibus ex inſcitia ſecta fuerit, voti tamen non ſemper compotes fiant.

26. Caveat Chirurgus, ne inſtrumento illo apud ſanum utatur, quod paulo ante apud contagioſum adhibuit; niſi quidem ſollicite prius abſterſum fuerit.

27. De *divinatione* ex emiſſo ſanguine notandum, quod vanæ hominum opinioni plurimam partem ſuperſtructa ſit. Multæ enim externæ circumſtantiæ ſanguinem talem mirum in modum poſſunt alterare.

28. Tandem de utilitate venæſectionis in *gravidis* ſpecialius dicere reſtat.

1) Plethoricæ, otioſæ, præcipue quæ noviter nuptæ ſunt, & quibus antea menſes recte atque largiter fluxerunt, a levioribus cauſis abortum non raro incurrunt, niſi ſtatus plethoricus infringatur.

2) Tem-

2) Tempore enim geſtationis graves paſſiones hypochondriaco-hyſtericas plethoricæ tales incurrunt, videlicet anguſtias præcordiorum, anxietates, commotiones febriles, cephalalgias, ſomnum inquietum, dolores arthriticos, crurum varices, adſtrictionem alvi, flatulentiam colicam, ſtranguriam, vomitiones; tandem partum difficilem & vitia lochiorum.

3) Ad hæc incommoda præcavenda multum valet venæ ſectio in brachio, ſi vel ante vel paulo poſt conceptionem illa inſtituatur.

4) In quibus autem plethora non adeo inſignis eſt, quæ in progreſſione demum geſtationis oppletivas anguſtias, ſub levi corporis motu reſpirationem difficilem reddentes, incurrunt, illæ medio graviditatis tempore venæ ſectionem admittere poſſunt.

5) Imo circa ultimos calculi dies locum adhuc habet venæ ſectio, quando prioribus menſibus neglecta fuit, præcipue in illis, quæ tali evacuationi adſuetæ ſunt.

6) Tacemus, quod apud Germanos uſu hodie etiam veniat, bis vel ter venam in gravidis plethoricis ſecare; id quod cujusvis Medici directioni & circumſpectioni relinquitur.

TABULA LXVIII.

DE

SCARIFICATIONE.

I. DEFINITIO.

Scarificatio eſt evacuatio ſanguinis e poroſa partium ſubſtantia, ſub qua operatione Chirurgus mediante inſtrumento appropriato plura vulnuſcula cuti infligit, & deinde per cucurbitulas, flammæ prius admotas, ſanguinem educit.

II. *DIFFERENTIA.*

Scarificatio differt

1. Ratione *loci.*

1) Modo enim magis ſuperiores, modo inferiores partes eliguntur.

2) Fit proinde modo in ſcapulis & brachiis, modo in natibus, femoribus & ſuris.

3) *Ægyptii* multis in morbis, præcipue acutis, *nares* & *gingivas* ſcarificant.

2. Ratione *cucurbitularum.*

1) Alia enim fit *cum* cucurbitulis, iisque

a) Modo *cruentis.*

b) Modo *incruentis* ſeu *ventoſis*, ſine ſcarificatione appoſitis, germ. trockene Köpffe.

2) Alia fit *ſine* cucurbitulis, & quidem in membris gangræna vel ſphacelo obſeſſis. Hanc ſcarificationem vocant *Chirurgicam*, quia a *Chirurgis* mediante lanceola peragitur; priorem autem *Balneatores* hodie ſibi ſumſerunt.

3. Mentio etiam hoc loco facienda eſt de *acupunctura Chinenſium* & *Japonenſium.* Hæc enim a ſcarificatione multum non differt. Pungunt nempe varias corporis partes mediante acu aurea vel argentea, & hanc ſanguinis evacuationem quam plurimis morbis, loco ſcarificationis & venæ ſectionis, opponunt.

III. *USUS.*

1. Scarificatio præcipue conducit in *ſtagnatoriis* humorum *exundationibus* levioribus, & particulatim ſeſe exſerentibus, atque a vitio ſeri & lymphæ plurimum dependentibus, e. g.

1) In efflorescentiis corporis, in ſpecie faciei varoideis, *gutta roſacea*, germ. Finnen appellatis.

2) In ophthalmiis acribus ſalſis, ſæpe recrudeſcentibus.

3) In doloribus capitis tendentibus magis & gravantibus, quam lancinantibus.

4) In tinnitu aurium cum hebetudine auditus.

5) In parotidum inflammatoriarum recurſu.

6) In ſcapularum doloribus compreſſoriis.

7) In furunculis & ſimilibus ſporadicorum apoſtematum moleſtiis.

8) In ſcabie.

9) In

9) In palpitatione cordis. *vid. Stahlii* diſſ. de V. S. in pede.
10) In morſu animalium rabidorum & venenatorum.

2. Confert præterea in affectibus pertinacibus *ſpaſmodico-arthriticis*, circa partes carnoſiores infeſtantibus; de qua re ſequentia notanda ſunt
1) Præmittitur primarum viarum repurgatio & ſanguinis contemperatio.
2) Ipſa pars affecta ſcarificatur, præcipue ſi aliqua intumeſcentia conjuncta ſit; de qua re *Celſus* libr. IV. cap. 22. legi poteſt.
3) Specialis etiam commendatio a multiplici experientia in A. N. C. dec. 2. ann. 5. obſerv. 64 & 65. hac de re legitur.
4) Similis obſervatio & præſcriptio hujus remedii, ſcarificationis nempe, absque tamen cucurbitulis, & non tam in paroxyſmis, quam in *puncto novilunii* inſtituendæ, legi poteſt in *Gottfr. Kirchii* calendario, in quo anno 93. & 94. repetito commendatur.

IV. *METHODUS.*

1. De *modo operandi* multa dicere nón eſt neceſſarium. Sciunt enim omnes balneatores, quod mediante ſcalpello ſedecim circiter vulnuſcula in exiguum quaſi circulum infligantur, deinde cucurbitula, expulſo per flammam aëre, applicetur, repleta aliquo modo evacuetur, de novo adhibeatur, inciſiones aliquoties repetantur, atque hac ratione ſufficiens ſanguis educatur.
2. Mittemus itaque has ubique notas encheireſes, & alia magis neceſſaria loco illarum ſubſtituemus.
3. *Quantitas* ſanguinis evacuandi convenit in genere cum illo pondere, quod in venæ ſectione reſpicimus; in ſpecie autem *cauſæ* debet eſſe proportionata. Circumſcribitur communiter ipſo ſucceſſu a poſteriori, dum ſucculentis plus, ſiccioribus autem minus fluit, cui defectui conſulitur repetitione inciſionum, ſi circumſtantiæ requirant. In ſiccioribus autem magis Venæ ſectio, quam ſcarificatio, ſolet adhiberi.
4. *Profundæ inciſiones* multum incommodi poſt ſe trahunt, præſertim ſi cutis non ſit denſior. Fundatur hæc res in minus

dextra manuum applicatione, hinc vulgo conquerun-tur: der Bader habe eine ſchwere Hand.

5. Sanguis *ſpiſſus* per levia vulnuſcula ad votum non excernitur. Unde in tali caſu convenit ſufficientem corporis motum per aliquot horas præmittere, locum ipſum aliquamdiu blande fricare & adſperſa aqua calida fovere, ut ſanguis fluidior reddatur, & acceſſus illius ad partem alliciatur.

6. Quibus autem in ſcarificatione ſanguis plane non procedit, ſed *ichor* tantum, loturæ carnium inſtar, excernitur, illis opus eſt, ut ſanguis mucidus, grumeſcens, cum ſero male ſubactus attenuetur, per balſamica & acriuſcula ſcorbutica, conjuncto corporis motu, e. g. per gummi-reſinas, interpoſitis ſalibus volatilibus plus minus oleoſis, ſive aromaticis, ſive empyrevmaticis rectificatis.

7. Verſus ipſam autem ſcarificationis horam, præter corporis motum, prodeſt hauſtus vini calidus & frictio placida, diuturna.

8. Poſt ſcarificationem, inprimis profundiorem, conducunt *linimenta* & *inunctiones*, in quem finem *oleum ovorum*, præcipue cum modico *camphoræ* mixtum, omnibus aliis præferendum eſt.

9. Quando *inflammatio* impendet, convenit in *peripheria* applicare ſpiritum vini camphoratum.

V. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Circumfertur hodie *inſtrumentum* quoddam ſingulari modo fabrefactum, mediante quo ſedecim vulnuſcula unica preſſione poſſunt infligi. Quoniam autem omnia acumina æqualem planitiem & ſitum habent, ſie ſiegen alle gleich, vana eſt hujus inſtrumenti inventio. Cutis enim in medio ſcarificationis loco ordinarie attollitur, & circa ambitum deprimitur. Hinc quando cuti inæquali admovetur inſtrumentum æquale, cutis in medio loco plus, quam par eſt, pertunditur, ita ut ſubſtrati muſculi ſæpe vulnerentur. Præſtat itaque antiquum uſum retinere.

2. *Scal-*

2. *Scalpellum* poſt ſcarificationem ſollicite ſemper *detergatur.* Satis enim experientia teſtatur, quod per talia impura & non abſterſa inſtrumenta, quibus contagioſo morbo laborantes ſcarificati fuerunt, inquinamenta cum aliis communicentur. Hæc obſervatio in balneis publicis quam maxime locum habet. Speciales hujus rei caſus occurrunt in M. N. C. & *Gregorii Horſtii* epiſt. med. libr. 2. ſect. 6. de Balneatore, qui veneno homines ſub ſcarificatione malitioſe interfecit.

3. *Tempus generale* ſcarificationis quod attinet, *luna decreſcens* ordinarie & in genere reſpicitur. Tempus autem *ſpeciale* variat pro cauſæ exigentia & conſuetudinis ratione. Quando autem *curative*, aut contra affectum in proxima potentia conſtitutum, ſuſcipitur, tempus variat pro variatione talium circumſtantiarum.

4. *Locus ſpecialis* eſt circa partes paulo *carnoſiores*, ubi illam muſculorum regionem communiter eligunt, quæ verſus tendines deſinit; licet nullum adeo momentum involvat.

5. *Conſuetudo*, uti in venæ ſectione, ita etiam in ſcarificatione multum valet. Quando enim adſuefacta hæc evacuatio negligitur, vel priſtini affectus recrudeſcunt, vel, ſi nulli adfuerint, novi, in ſpecie ſpaſtici, excitantur.

6. De *numero cucurbitularum* adhuc notamus, quod ordinarie ſex vel octo ſoleant adhibere.

TABULA LXIX.
DE
TRANSFUSIONE SANGUINIS.

I. *DEFINITIO.*

Transfuſio ſanguinis eſt artificioſa hujus liquoris, e corpore ſano in ægrum derivatio, ſanandis quibusdam morbis deſtinata.

II. *DIF-*

II. *DIFFERENTIA.*

1. Distinguunt auctores inter chirurgiam *infusoriam* & *transfusoriam*.
2. Per *infusoriam* intelligunt, quando *medicamina liquida* in venas, per incisionem apertas, injiciuntur; de qua operatione tabula de *injectione humorum* plura dicemus.
3. Per *transfusoriam* autem intelligunt ipsum *sanguinem*, ex animali quodam sano corpore in morbosum transfusum; de qua operatione hac tabula agemus.
4. Desumebant autem hunc sanguinem modo ex *hominibus*, modo ex ipsis *brutis*, pro diversitate respectuum & morborum, quibus oppugnandis talia remedia destinabantur.

III. *CAUSÆ.*

1. Sanguinis vitiata *qualitas* quoniam prioribus temporibus magis, quam ipsius excedens *quantitas*, respiciebatur, & pro plurimorum morborum causa accusabatur, *transfusio sanguinis*, cujus inventionis laudem *Lowerus* aliis dubiam reddere conatur, tanto majore applausu arripiebatur.
2. Hac enim ratione fieri posse credebant, ut sanguis corruptus brevi tempore corrigatur, imo universa corporis œconomia in melius mutetur.
3. Hinc non solum in morbis, a vitio *lymphæ* & *seri* dependentibus, verum etiam in febrilibus, arthriticis affectibus & præcipue in hæmorrhagiis nimiis *transfusionem sanguinis* adhibebant; quo exiguo autem in quamplurimis casibus successu, historiæ docent. *Conferatur Mercklinus de ortu & occasu transfusionis sanguinis.*

IV. *PROGNOSIS.*

1. Transfusio sanguinis sub initium quidem inventionis magnum applausum inveniebat, quoniam autem exoptatus successus non sequebatur, altum jam apud plerosque auctores hac de re est silentium.
2. Difficultates, quæ obstant, partim in ipsa operatione, partim in ratiocinatione sunt fundatæ.
3. Operatio carnificinam secum ducit. Insertio enim tubulorum intra vasa incisa non potest non eximiam inferre sensibilitatem. Et licet tubulo huic incommodo nonnulli sub-

ſubſtituerint *arteriam aſperam* gallinaceam, utpote flexilem, difficultas tamen non tollebatur.

4. Præterea ipſi ratiocinio adverſatur hoc remedium. Nam ſanguis immiſſus per ipſos tubulos tarde procedit, hinc in coagulum facile deducitur.

5. Solas hæmorrhagias, easque notabiliter excedentes, excipimus. Si enim patiens quidam per easdem exhauſtus eſſet, transfuſio ſanguinis rationalem haberet locum, e. g. in vulneribus gravi hæmorrhagia conjunctis, item in criticis immoderatis evacuationibus & lochiis re vera nimiis.

6. Ubique autem non tam e brutis, quam ex *hominibus* ſanguinem ſumendum, & ita in malo *ancipiti anceps* potius, quam nullum plane remedium adhibendum eſſe, cenſemus.

V. *METHODUS.*

1. Patienti venam in brachio ſecabant, & factæ huic aperturæ tubulum, verſus cor reſpicientem, applicabant.

2. Eodem momento in homine quoque ſano venæ ſectionem in brachio inſtituebant, & aperturæ tubulum, ſed verſus extremum manus directum, inſerebant. Nonnulli loco hominis ſani ovem vel aliam beſtiam eligebant, & *arteriam* in collo præcipue ſecabant.

3. Tubuli ita erant adaptati, ut unus alterum excipere, & hac ratione ſanguis e corpore ſano in ægrotum derivari potuerit. Nonnulli arteriam *aſperam* vel *carotidem*, e gallina deſumtam, adhibebant.

4. In patiente præmittebant vel conjungebant venæ ſectionem in altero brachio, ut, educto ſanguine corrupto, ſanus liquor ſpatium inveniret.

5. Hanc operationem poſt aliquot hebdomadas repetendam commendabant, donec patiens eſſet reſtitutus.

VI. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Ortus* transfuſionis ſanguinis uti ſplendidus erat, & tanquam exoptatiſſimum corrigens qualitatis corruptæ arripiebatur, ita celerrimus hujus inventi *occaſus* litem illam,

lam; quam de gloria inventionis nonnulli auctores habuerunt, facile placare poteſt.

2. Magna enim de hoc remedio elogia, quæ ad totius temperamenti immutationem & vitæ prolongationem ſeſe extendebant, mox obmuteſcebant, cum triſti & delirioſo ſucceſſu in nonnullis applicatum eſſet.

3. Unde publico in Gallia edicto transfuſio ſanguinis prohibebatur.

TABULA LXX.
DE
HIRUDINUM APPLICATIONE.

I. DEFINITIO.

Applicatio hirudinum eſt ſpecies evacuationis ſanguinis fieri per animalcula illa reptilia oblonga, in aquis degentia, quæ ore ſuo calloſo, dentibus inſtructo, variis corporis partibus, præcipue autem inteſtino recto, apponuntur, ut per ſuctionem illorum certa ſanguinis portio evacuetur.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Ad climacum tribum hirudines referri poſſe videntur; de quarum *dentibus* diſceptatio apud *Bonanum* in curioſa hiſtoria conchiliorum reperitur.

2. Dividere ſolent hirudines.

1) In *benignas*, quæ ſunt coloris ſub-viridis & dilute flaveſcentis in dorſo, in ventre autem paululum ruffeſcentis. Atque hæ in aquis puris & fluentibus præcipue quærendæ ſunt.

2) In *malignas* ſeu *virulentas*, quæ habent colorem ſatis ruffum, nigricantem, aut valde fulvum, & in dorſo maculas obſcure liveſcentes. Hæ in aquis impuris, paludoſis & putridis potiſſimum reperiuntur.

3. Nutrimentum ſuum capiunt, partim ex uligine aquarum, partim e ſanguine piſcium, quibus adhæreſcentes ſubinde reperiuntur.

4. Ex-

4. Extra etiam aquas insigni promptitudine appetunt sanguinem. Unde corpori glabro admotæ avide adhæresçunt, sanguinem notabili copia imbibunt, & quando ad turgescentiam usque repletæ sunt, sponte decidunt.
5. Squalidas & inquinatas corporis partes non amant, licet in paludosis plerumque & nidoroso limo scatentibus locis ex parte vivant. Unde hæmorrhoides *cæcas suppurascentes* non facile arripiunt, bene vero *turgescentes* seu *vesiculares*.
6. *Famelicæ*, diutius nihil pastæ, longe præsentius sugunt, quam saturatæ.
7. Sic etiam *recentes*, nunquam adhibitæ, tam libener non invadunt, quam quæ in usum sæpius jam vocatæ sunt.
8. Præstat autem capere *majores* quam nimis *parvas* hirudines. Quævis enim illarum ad unciam unam circiter sugit, & sic quantitas sanguinis sufficiens tanto facilius evacuari potest.
9. Asservantur per multos menses, si in locum, a nimio frigore immunem, reponantur, & aqua recens singulis diebus illis affundatur
10. Præterea injicere subinde convenit tali aquæ sanguinem congrumatum, vel, quod melius, frustulum hepatis e. g. vitulini.
11. Quando autem aqua cum sanguine vel hepate, hirudinibus affusa, usque ad sui putredinem relinquitur, animalcula moriuntur.
12. In pyxide lignea perforata asservantur per aliquot tantum dies, ut hac ratione famelicæ reddantur, & tanto avidius sugant.

III. *USUS.*

1. *Generalis.*

Hic *plethoræ* imminutionem æque ac venæ sectio & scarificatio respicit. Scarificationi præferenda est hæc evacuatio, nam hirudines non modo fortius sugunt & sanguinem melius attrahunt, quam cucurbitulæ, sed durat etiam aliquamdiu sanguinis stillicidium, postquam delapsa sunt animalcula.

2. *Specialis.*

Hic respicit evacuatiónem sanguinis in talibus locis, in quibus ad minimum commodiorem usum habet applicatio hirudinum, quam venæ sectio & scarificatio; de qua re nonnulla ex auctoribus consignabimus.

1) *Tineam* rubicundam per hirudinum suctionem sanatam recenset *Rhases* libr. 36. tract. 3. cap. 2.

2) *Pustulæ faciei* inveteratæ evanuerunt post quartam multarum hirudinum applicationem. *Vid. Zacutus Lusitanus.*

3) *Phrenitis* ex retentis lochiis, admissis *utero* hirudinibus, cum neque venæ sectio, neque scarificatio, neque ipsarum hirudinum in *orificio ani* applicatio aliquid feciſſet, secundum eundem *Zacutum* sublata est.

4) Item *epilepsia* post partum.

5) Item immanis *dolor* circa *tempora.*

6) Item linguæ *anginodea* intumescentia.

7) Ad *jonthos* & reliquam *guttam rosaceam* laudant hirudines *Zacutus* & *Baverius.*

8) Ad *cynanchen* laudatur a *Capavaccio, Bruele* & *Zacuto.*

9) In *epilepsia* cum *melancholico* seu crasso sanguine profuerunt. *Gariopontus.*

10) In *dolore capitis*, præcipue rhevmatico, hirudines venis retro aures vel intra nares applicatæ, secundum *Forestum* profuerunt.

11) Ad *vertiginem* retro aures adhibitæ. *Alexand. Bened.*

12) *Melancholiam* in viro 33 annorum suctione duarum hirudinum, orificio ani applicatarum, levavit *Amatus Lusitanus.*

13) *Vertiginosum* & mox *paralytodem* affectum, ab hæmorrhoidum menstruarum emansione in septuagenario inductum, curavit *Fabr. Hildanus* per hirudines ano applicatas.

14) In *apoplexia* hirudines venis jugularibus adhibendas suadet *Bruele*, temporibus autem & retro aures affigit illas *Fontanus.*

15) In

15) In *ophthalmia* hirudines, fronti applicatas, extollunt *Kiranides*, *Hollerius*, *Foreſtus*.

16) In *dentium* rhevmatico dolore *Alexand. Bened. Paræus Strobelbergerus*.

17) In *ſtruma* uſum & ſpecialem utendi modum tradit *auctor addit. ad brev. Arn. Vill.*

18) In *hæmoptyſi*, præcipue *ſuppreſſis hæmorrhoidibus*, laudant *ephemerid. German.*

19) Ad *lienis duritiem* laudant *Fontanus* & *Hildanus de valetudine tuenda*, ubi etiam efficaciam illarum in *quartana*, quæ proprium ſuum corpus occupaverat, extollit.

20) Ceterum ſpecialem uſum optime etiam conſignat *Heunius* & *Kamperus*, elegante diſſert. inaug. 1692. Ienæ habita.

3. *Specialiſſimus.*

1) Hic reſpicit *hæmorrhoidum* provocationem, & in eo præcipue verſatur, ut hirudines illis locis adhibeantur, quibus aliæ operationes, ad hunc affectum uſitatæ, minus commode ſubveniunt.

2) Vaſa enim hæmorrhoidalia, propter ſummam ſui exilitatem, inſtrumenta plane ſubterfugiunt, neque cucurbitulam admittunt. Hinc venæ ſectio & ſcarificatio in illis non habet locum.

3) Optandum ſane, ut hic ſpecialiſſimus hirudinum uſus a Medicis & Chirurgis pro dignitate æſtimaretur. Mirifice enim hac ratione non raro occurritur pathematibus iſtis, quæ cum hæmorrhoidibus conſpirant, e. g. doloribus hypochondriacis, hyſtericis, anguſtiis internis, rhevmaticis, iſchiadicis, podagricis, nephriticis, varicoſis, ſceletyrbicis, ſtupefactivis & paralytodeis paſſionibus. Hiſce vix non unice ſubveniunt hirudines, & ſi hæmorrhoidibus placide promovendis *ſpecificum* detur remedium, ſunt certe hirudines.

IV. *METHODUS.*

1. Eligantur, quantum fieri poteſt, hirudines *benignæ*, quæ in aquis non pure paludoſis degunt, neque penitus nigricantes, vel virides, ſed dilutioris coloris ſunt,

2. Poſt capturam leniter exprimantur, ut limoſæ impuritates, quibus nutriuntur, eliminentur.
3. Limpidæ aquæ injiciantur, ut reliquæ impuritates abluantur.
4. Hæc aqua quotidie renovetur, & fruſtulum ſanguinis vituli-ni, bubuli, pullorum, agnorum, vel aliquid hepatis ſubin-de injiciatur. Sic diu aſſervari poſſunt.
5. Quando applicandæ ſunt hirudines, tot illarum, quot ne-ceſſariæ ad uſum, aqua eximantur, & per aliquot dies in pyxide lignea, perforata & munda, ſine pabulo conſerventur, ut tanto avidius fugant.
6. Pars, cui applicandæ ſunt, aqua pura & tepida abluatur, vel ſapone fricetur, ut olidus ſudor & aliæ ſordes pereant.
7. Et quoniam hæc animalcula libentius aggrediuntur partem quodam modo *frigeſcentem*, quam nimis calentem, punctum illud, cui admovenda eſt hirudo, digito frigido tantiſper tangatur, reliquus autem ambitus a frigore defendatur, ne ſanguis, contractis poris poſt frigoris ſenſum, re-primatur.
8. Præter ea locus ille ſpecialis, cui adhæreſcere debent hirudines, lanceola leviter vulneretur, ut gutta ſanguinis efflu-at; vel guttula aliqua alius ſanguinis recentis, vel lactis dulcis, vel momentum ſachari eidem applicetur.
9. Deinde hirudo digitis, linteo involutis (ne morſum his in-fligat aut manui adhæreat) apprehenditur, & oſculum illius puncto electo admovetur.
10. Quando ſpatium in loco applicationis amplum eſt, medi-ante cucurbitula vitrea hirudinem applicare ſolent; ſin minus, cannulæ vitreæ vel metallicæ, non corroſivæ, aut arundini illam includunt; id quod præcipue in orificio ani locum habet. Finditur autem ex uno latere ſecun-dum longitudinem arundo, ut aperiri & denuo complica-ri poſſit.
11. Imbibit itaque hæc hirudo intra exiguum tempus notabilem portionem ſanguinis, & quando ſatiata eſt, ſponte ſua de-labitur.
12 Relinquit vulnuſculum, quaſi triangulare, e quo, ſi vas aliquod ſanguiferum ſimul apertum ſit, ſanguis diu, imo ſæpe per-

tina-

tinaciter manat, ita ut ſpeciali tandem cohibitione opus ſit Falſum autem eſt vulgi aſſertum, quod ad occaſum ſolis ſanguinis manatio præciſe duret.

13. Quando autem *ſola cutis* ſauciata fuit, ſanguis ſtatim fere fluere ceſſat. Unde in tali caſu plures adhiberi poſſunt hirudines, ut ſufficiens ſanguinis evacuatio obtineatur.

14. Alii caudam hirudinis forfice reſecant, & ſanguinis portionem exſtillantem ſuppoſito vaſculo excipiunt & menſurant; qua quidem encheireſi larga quantitas educitur, timent autem alii ab hac irritatione vulneris inflicti exacerbationem, & hinc plures potius hirudines applicandas commendant.

15. Hirudines ſaturatæ & ſponte decidentes, ad quantitatem ſanguinis dijudicandam, in vaſculum reponuntur, & vel ſale vel cinere acri conſperguntur. Sic pauco tempore, impatientes ſalinæ compunctionis, ſeſe contrahunt & ſanguinem evomunt.

16. Hæc etiam aſperſio ſalis cum ſaliva madefacti, vel aquæ ſalſæ circa caput adhiberi poteſt, quando quacunque ex cauſa maturius illas removere deſideramus.

17. Diſponit etiam ad ſpontaneum delapſum *urina* vel momentum *tabaci* maſticati, vel cineres illius, vel fumus illis afflatus; id quod remedium in caſu neceſſitatis tanto commodius eſt, quia nuſpiam facile deficit.

18. *Locus* applicationis pro affectuum diverſitate differt, modo enim vaſis retro aures, modo ipſis auriculis, modo ſcapulis, modo arteriis temporalibus admoventur.

19. In *linguæ* inflammatione contumaci huic immediate applicantur, & quidem inſigni efficacia. Ex hac ipſa etiam ratione utiliter admoventur locis illis, quæ arthritide occupata & inflatione aliqua affecta ſunt.

20. Partibus etiam illis ſalutariter adhibentur, quæ *impetigine* rubeo-ſcabioſa pruriunt. *Zacutus Luſitanus.*

21. Specialiſſime orificio *inteſtini recti*, ad *hæmorrhoides cæcas veſiculares* curandas, vel hæmorrhoides *internas* provocandas, applicantur.

22. Tan-

22. Tandem notamus, quod illæ hirudines, quæ mediante ſale vel cineribus ad evomitionem ſanguinis compulſæ fuerunt, mox in aquam dulcem reponi & ex hac in alteram & tertiam transferri debeant. Sic enim vires recuperant, & ulteriori uſui inſervire poſſunt.

V. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Optandum eſſet, ut hirudines, ob inſignem illarum uſum practicum, apud Medicos & Chirurgos perpetuo aſſervarentur. Vernali quidem & æſtivo tempore defectus illarum nova captura facile poteſt ſuppleri, autumno vero in hyemem penui inſeri & ita cuſtodiri debent.

2. Querela illa de hirudinum *virulentia* licet magis ſuperſtructa ſit traditioni veterum ſcriptorum in calidis regionibus, atque hinc in noſtris climatibus tam eximiam attentionem mereri non videatur, præſtat tamen cautiorem ſemper, quam temerarium fuiſſe. Unde excuſſionem limoſi & paluſtris illarum nutrimenti per lenem expreſſionem, ac reliquam purgationem, ſub *methodo* commendatam, temere prætermittendam eſſe non cenſemus.

3. Quando notabilis *ſalſedo* in ſanguine & reliquis humoribus præſto eſt, difficillime hæc animalcula partes aggrediuntur. Unde etiam in hæmorrhoidibus *cæcis tumentibus*, niſi admodum mature & velut ſub initium applicentur, non ſugunt, ob ſalſedinem in ſanguine tali, jam ſuppuraſcente, emergentem.

4. Contingit aliquando, ut hirudines *inteſtinum rectum* vel aliam corporis cavitatem, more reptilium, ingrediantur; in quo caſu injectio aquæ ſalſæ adigit illas ad corpuſculi ſui contractionem & partis arreptæ dimiſſionem.

5. Quando *inteſtino recto* hirudines applicantur, & ſtillicidium ſanguinis poſt illarum remotionem perennat, cavendum eſt, ne ſtatim ſiſtatur; promoveatur potius ſequente ratione

1) Patiens *ſellæ perforatæ* inſideat.

2) Huic vas aqua calida repletum ſupponatur, ut vapor orificium inteſtini recti afficiat.

3) Deficiente hac ſella, convenit applicare *ſpongiam*, aqua ca-

lida

lida imbutam & bene iterum expreſſam, ut, dum patiens ſpongiæ inſidet, ſanguis ab illa excipiatur.

4) Ne vero patiens ſpongiam ſedendo comprimat, mantile in *cingulum* complicetur, & hujus centro ſpongia imponatur. Sic linteum convolutum pondus inſeſſionis perfert, ſpongia autem minus comprimitur, & hinc plus ſanguinis imbibere poteſt.

6. Sic nec in *reliquis locis*, quibus hirudines applicari ſolent, ſtillicidium ſanguinis per adſtringentia cohibendum eſt. Abſit itaque *crepitus lupi* & *telæ aranearum*, quæ a Chirurgis quibusdam perverſe hic ſolent applicari.

7. Caveatur modo, ne hirudines, dum ſugunt, irritentur per violentam remotionem, alias ulcuſcula difficilius conſolidabilia inducuntur. Tractantur vero talia ulcuſcula, ut recens vulnuſculum, per balſamica leniora, ſanguis vero ſiſtitur per lenem vaſis compreſſionem & ſpiritus vini rectificatiſſimi applicationem. Præcipue autem hoc neceſſarium eſt, quando hirudines arteriis applicantur, & eroſa in illis portio hæmorrhagiis anſam præbet.

8. *Borellus* ad fluxum ſanguinis, in vulnere præcipue mediocri, ſiſtendum pro certo experimento laudat *lignum fraxini*, inprimis ſub ingreſſum ſolis in arietem cæſum. Neque plane contemnendæ eſt efficaciæ, ſive illo ipſo, ſive alio die cæſum ſit. *Cortex* ipſius ligni fraxini pulveriſatus in ſiſtendis hæmorrhagiis, ſine vulneris detrimento, efficaciter adhibetur.

9. In minoribus vulneribus mitigantur & occupantur ſymptomata, quando per ipſa ſui initia cum hoc fraxini ligno frequente preſſione tractantur. Ceterum tantam non exſerit efficaciam, quantam *Borellus* deprædicavit.

10. Denique uti dolendum eſt, magnum apud plerosque auctores de uſu hirudinum eſſe ſilentium, ita notandum, quod promiſcuus illarum uſus in quibuscunque leviſſimis indicationibus non minus improbandus ſit. Convenit potius ad juſtas indicationes hoc remedium reſervare, præmiſſis univerſalibus & interpoſitis aliis convenientibus medicamentis.

TABULA LXXI.
DE
FONTICULIS.

I. DEFINITIO.

Fonticuli ſunt ulcera artificialia, in diverſis corporis partibus producta, & evacuandis ſeroſo lymphalibus noxiis humoribus deſtinata.

II. *USUS.*

1. Hic in genere reſpicit noxii ſeri evacuationem.
2. In ſpecie fonticuli uſum habent non contemnendum in prævaleſcentibus & adſuefactis *ophthalmiis*, *lippitudinibus* recurſantibus; item in debilitate *viſus* & *auditus*.
3. Applicantur modo *revulſionis*, modo *derivationis* ſcopo, id eſt, congeſti humores a partibus nobilibus ad ignobiles, & ab incommodis ad commodas hoc remedio ducuntur.
4. Reliqua ſub *methodo* & *cautelis* videantur.

III. *METHODUS ET REMEDIA.*

Hic conſideramus.

1. *Locum*, qui variat pro diverſa intentione.
   1) Alii enim fonticulos excitant in illa circiter regione, in qua *ſutura coronalis* & *ſagittalis* concurrunt; qua ratione præcipue *epilepticis* ſuccurrere ſperant. *Vid. caut.*
   2) Alii in *nucha*, *inguine*, *femore*, *tibia* &c. illos faciunt.
   3) Alii, & plurimi quidem, in *brachio* fonticulos excitant, & quidem *intra* muſculum *bicipitem* & *deltoidem*. Bene enim notandum eſt, quod fonticuli nunquam in ipſa carnoſa muſculorum ſubſtantia, ſed in duorum muſculorum interſtitiis faciendi ſint.
   4) Alii in *brachio* & *pede* ſimul fonticulos excitant.
2. *Modum operandi*, qui triplex eſt.
   1) Alii cutim mediante *lanceola* vel *forfice* incidunt, poſtea corpus globoſum e. g. piſum inciſioni imponunt, & reliquum deligationis apparatum applicant. Sic intra paucos dies fonticulus poteſt excitari. Hic modus præ aliis compendioſus eſt.
   2) Alii *cauterio actuali* cutim adurunt, & locum inuſtum inſtar

ſtar ambuſtionis tractant, donec *eſchara* ſeparata ſit & piſum applicari queat. Hic modus præ aliis quidem eſt dolorificus, ad *revulſionem* autem obtinendam efficacior.

3) Alii *cauterium potentiale* adhibent, quo nomine *butyrum antimonii* & *lapis infernalis* præcipue laudantur. Ne vero corroſiva illa viciniam diffluendo arrodant, emplaſtro, quod in medio perforatum eſt, illam defendunt, ipſum autem foraminulum corroſivo explent, linteum carptum & aliud adhuc emplaſtrum imponunt, poſt octo circiter horas deligationem ſolvunt, excitatam eſcharam poſt aliquot dies removent, & deinde piſum imponunt.

3. *Conſervationem ulcuſculi.*

1) Ad conſervandum fonticulum opus eſt, ut quotidie linteo abſtergatur, novum piſum vel alius globulus e.g. ex argento, ligno hederæ, radice gentianæ &c. imponatur & reliquo deligationis apparatu firmetur.

2) Parare nonnulli ſolent *piſa artificialia* ex ochra flava, rad. irid. Florentin. cera, terebinth. Sed non opus eſt tali apparatu, quia naturalia piſa ſufficiunt.

3) Ut patiens ipſe fonticulum deligare poſſit, invēnta eſt *faſcia* commoda, e lamina ferrea vel orichalcea & loro parata, atque hamulis prædita.

4. *Symptomatum tractationem.*

1) *Inflammationes* quando accedunt, tractantur illæ, uti ſuo loco dictum eſt.

2) *Caro luxurians* ſi accedat, removetur lenibus ſepticis, quæ tabula de vulneribus & ulceribus in genere indicata ſunt.

3) Quando ſufficiens humiditas non effluit, provocari poteſt illa per acriuſcula, e. g. rad. gentian. rubr. gum. heder. rad. helen. pyreth. item per momentum euphorbii, imo per portiunculam cantharidis; modo fonticulus nudum tendinem non attingat.

IV. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES.*

1, Fonticuli uti ad pertinaces affectus uſurpari debent, ita hoc

præcipue incommodum illos premit, ut perpetua quasi servitute patienti incumbant.

2. Hinc cavendum est, ne in frivolis quibuslibet affectibus fonticuli adhibeantur, alias *remedium gravius* est ipso *morbo*.

3. Quando fonticuli *incaute occluduntur*, pristinus affectus, qui ipsorum ope profligatus erat, facile recrudescit. Licet enim causa sufficienter sublata videatur, consuetudo tamen communiter lex evadit. Unde multa circumspectio, & inprimis evacuationis alius substitutio, in hoc casu necessaria est.

4. Fonticuli ita semper deligandi sunt, ne super *carnosas* partes successive devolvantur, & hac ratione ad consolidationem quasi incoercibilem tendant, atque effluxum, cujus causa inducti sunt, amittant.

5. Hæc coalescendi pertinacia dependet simpliciter a conditione loci. Quam diu enim in *exsangui* parte fonticuli hærent, nullus est metus promptæ consolidationis. Quando autem in *carnosam* musculi portionem transferuntur, acquirunt superficiem rubicundam cum dolore & frequente cruentatione, ita ut coalitus illorum neque possit, neque etiam debeat prohiberi.

6. Fonticuli quando in senibus non magis fluunt, & in margine livido-nigricantem colorem exhibent, præsagium mortis habentur.

7. De fonticulis in *futura coronali* adhuc notamus, quod apud *Germanos* ita non sint in usu, uti apud *Italos* & alios, qui multum illis abutuntur. Hinc necessarium non ducimus, plura de illis addere. Hoc tantum dicimus, quod accurata illa per duplex filum mensuratio, ad concursum futuræ *coronalis* & *sagittalis* explorandum, inutilis & irrita fit. *Vid. Scult. armament. tab.* XXVI.

TABVLA LXXII.
DE
SETACEO.

I. DEFINITIO.

Setaceum est operatio chirurgica, qua nuchæ communiter regio acu compungitur, & vulnus inflictum per setas vel funiculum servatur apertum, ut vitiosi humores hac ratione evacuentur. Germanice dicitur eine Haar-Schnur, vel Fontanelle mit der Schnur.

II. *USUS.*

1. *Setaceum* medio loco inter *fonticulos* & *vesicatoria* subsistit.
2. Præsentioris est effectus quam *fonticuli*, neque tamen in servitutem adeo strictam, sicut hi, patientem conjicit.
3. Econtra paulo lentioris est efficaciæ, quam *vesicatoria*.
4. Usum habet in affectibus catarrhalibus circa caput acerbis & quodammodo assuefactis. Hac enim ratione noxium serum ab oculis, auribus &c. ad regionem setacei derivatur.
5. In specie exserit efficaciam non contemnendam in *lippitudine*, visum debilitante, in *coryza* habituali & molesta, in *favo* capitis & nimia *aurium* humiditate.

III. *METHODUS.*

Hæc respicit

1. *Locum* operationis.
   1) Veteres promiscue fere in partibus cutaneis setaceum excitabant, e. g. *Riverius* in *suris* adversus malum ischiadicum; *Gabelchoverus* in *scroto* & *inguine* adversus pestem.
   2) Recentiores autem vix ac ne vix aliam, quam *nuchæ* regionem eligunt.
2. *Instrumenta*, quorum tria sunt
   1) *Forceps* utrinque perforata, ut, elevata cute, acus trajici possit. Loco talis forcipis manus chirurgi & ministri cutim extollere possunt.
   2) *Acus*, qua vulnus cuti infligitur. Crassities ejus respondere debet foraminibus forcipis. Veteres loco acus ad-

hibebant *cauterium actuale. Vid. Sculteti armamentar. tab. VII.* Nonnulli *lanceola* vulnus infligunt.

3) *Seta, Seton, funiculus.* Conficitur hodie e filo ſericeo aut lino. Nonnulli vel radicem *gentianæ*, vel *ellebor. nigr.* vel *mezerei* loco funiculi adhibent. Veteres e *ſetis* & *pilis equinis* funiculum conficiebant. Mediante hoc funiculo vulnus apertum ſervatur, & ſucceſſive in ulcuſculum mutatur.

3. *Modum operandi.*

1) Capilli ante omnia removentur.

2) Caput paululum reclinatur, ut cutis relaxetur.

3) Chirurgus forcipe, vel, quod commodius, manu ſiniſtra elevat cutim, cavendo ne tendines ſubjacentes ſimul arripiat.

4) *Acus* per cutim trajicitur, & ſic

5) *Funiculus*, qui acus foramini immiſſus eſt, & *unguento baſilico* vel butyro non ſalito prius inungitur, in vulnere relinquitur.

6) Imponitur *emplaſtrum*, quod ob funiculum utrinque finditur.

7) Mane & veſperi emplaſtrum removetur, funiculus modo dextrorſum modo ſiniſtrorſum trahitur, & materia abſtergitur, & ſic verum ulcuſculum, ſerum plorans, ſucceſſive emergit.

8) Funiculus ne elabatur, extremitates ejus nodis nectuntur vel ſutura uniuntur.

9) Funiculus quando nimis conſpurcatus eſt, novus mediante ſutura illi nectitur, & in ulcere, remoto poſtea conſpurcato, relinquitur.

4. *Symptomata.*

Hæc pari paſſu fere ambulant cum illis, quæ ſub *fonticulis* indicata ſunt. Præcipue ad arcendam *inflammationem* commendamus discutientia camphorata cum lenibus repellentibus conjuncta.

IV. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES.*

1. *Setaceum* ſine prægnante cauſa non commendetur, ob multa illa incommoda, quæ habet ſibi connexa.

2, Con-

2. Convenit præ aliis juvenili ætati.
3. Continuari debet per ſufficiens tempus; ſin ſecus, antiquus affectus recrudeſcit.
4. Quando juſto tandem tempore conſolidatur, blandæ evacuationes laxantes ſubinde admittuntur.
5. De *ſetaceo* æque ac *fonticulis* & *veſicatoriis* notandum, quod ſine concurſu remediorum *internorum* effectum durabilem non præſtent.

TABULA LXXIII.
DE
VESICATORIIS.

I. DEFINITIO.

Veſicatorium eſt operatio chirurgica, qua per remedia cauſtica, præcipue *cantharides*, veſica in cuticula excitatur, & aliqua ſeri portio per illam evacuatur.

II. *USUS.*

1. Uti *fonticuli* magis locum habent in *languidis* & ſegnibus affectibus ſeroſis, qui ſæpe recurrunt e. g. in decubitibus catarrhalibus, rhevmatiſmis inveteratis, cutaneis deturpationibus &c. ita *veſicatoria* magis conveniunt in affectibus *impetuoſis*, & quidem modo derivandi, modo revellendi intentione.
2. Hujus generis ſunt dolorifici & chronicoteri *capitis* affectus, præcipue hemicranici, ophthalmici & odontalgici.
3. Arthritici inſultus recentes, præcipue quando congeſtio eſt *ſeroſo-acris*. In magis enim *ſanguineis* congeſtionibus evacuationes ſinceri ſanguinis utiliores ſunt.
4. Interdum etiam veſicatoria uſu veniunt in diris ſymptomatibus *morborum acutorum*, e. g. phrenitide, convulſionibus, exanthematibus retrocedentibus; quamvis *fricationes* revera hic præſtent.

III. *ME-*

III. *METHODUS.*

Hæc reſpicit

1. *Locum* applicationis, qui eſt in partibus ſenſibilibus e. g.
   1) In brachio interno, verſus flexuram cubiti, imo in flexura cubiti. *Vid. cautel.*
   2) In cervice.
   3) Retro aures.
   4) In tibiis &c.
2. *Remedia*, per quæ veſicatoria excitantur. Hæc ſunt
   1) Præcipue *cantharides*, quibus nulla melior & efficacior datur materia.
   2) Facit quidem *allium* aliquid, ſed quoad efficaciam cum cantharidibus non eſt comparandum.
   3) Multo minus *ſemen ſinapios*, *radices pyrethri*, *ranunculi*, *ari*. *Vid. cautel.*
   4) Idem ſentiendum de *ſucco chelidonii majoris*, *flammula Iovis*, *perſicaria acri*, *euphorbio*, *ſtercore columbino* & *oleis deſtillatis* acribus.
   5) *Moxam Chinenſium* & *ſtuppam cannabinam*, *Hippocratis* tempore uſualem, tacemus.
3. *Modum* applicandi, qui nullam difficultatem involvit. Videlicet
   1) Abluitur locus aceto & crines, ſi adſint, ſcalpello auferuntur.
   2) Applicatur *emplaſtrum veſicatorium*, vel pulvis cantharidum, cum fermento panis in formam emplaſtri redactus.
   3) Munitur emplaſtro glutinante, ſpleniis & faſcia.
   4) Quando poſt octo circiter horas veſica, ſero turgida, conſpicitur, chirurgus forfice illam diſcindit, ut ſeroſi humores evacuentur.
   5) Quando intentio eſt, veſicam diu apertam ſervare, fovent illam per *folium braſſicæ*, butyro vel alio pingui unguento illitum; vel, quando braſſica minus præſto eſt, per *folium hederæ arboreæ*; vel per emplaſtrum quoddam momento *pulveris cantharidum* conſperſum.
   6) Chirurgi autem ordinarie imponunt emplaſtrum de *ſper-*

mate

mate ranarum, & bis per diem illud renovant, donec ſeri ſtillicidium ceſſet.

4. *Symptomatum* tractationem.

1) Quando inhibere volunt ſtillicidium diuturnum, emplaſtrum *ſaturninum*, e. g. de minio, ceruſſa, imponunt.

2) Affluxus *inflammatorius* quando accedit, camphorata in ambitu applicantur.

IV. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Licet *veſicatoria* hoc etiam incommodi habeant, ut affectus, illorum ope profligati, facile recrudeſcant, & idem remedium deinde poſtulent, negari tamen non poteſt, quod adeo prompte, uti *fonticuli*, hoc non faciant.

2. *Allium*, *rad. pyrethri*, *ranuncul. ſem. ſinap.* in ſanguinem fortius agunt, & eryſipelaceos ardores facile relinquunt.

3. Speciale eſt experimentum, a *Judæo* quodam productum, & in A. N. C. dec. XI. ann. V. obſerv. 160. it. *Plater. obſerv.* frequentis experientiæ teſtimonio notatum, quod veſicatorium flexuræ internæ cubiti, ubi vena ſecari ſolet, applicatum, certiſſimum effectum ad *odontalgiam* impetuoſam exhibeat.

4. Diſſentiunt auctores de cantharidibus. Sunt, qui pedes tantum, alas & caput illarum in uſum trahunt, reliquum vero corpus rejiciunt. Sed docet experientia, quod omnes hujus animalculi partes eundem effectum præſtent.

5. Cantharides quando cum emplaſtro applicantur, ea fieri debet encheireſi, ne nimium cum illo miſceantur, alias viſcidæ emplaſtri particulæ efficaciam cantharidum infringunt. Hinc nonnulli jubent, ut emplaſtrum prius extendatur, & deinde pulvis cantharidum illius ſuperficiei adſpergatur.

6. Alii *ſaliva* pulverem cantharidum tam diu ſubigunt, donec in unguenti formam redactus ſit.

7. Litem de *natura acrimoniæ*, num ſcilicet cantharides particulis *aculeatis*, *acidis* vel *alcalicis* vellicationem & criſpaturam cuti inducant, ſuo loco relinquimus, nullam enim exhibet utilitatem.

8. Cantharides quando *numero* præſcribuntur, e. g. ſex, octo, decem, errori datur occaſio, differunt enim magnitudine.

Hinc, *pondere* illas præſcribere, tutius erit, v. g. drachma ſemis vel tota ad duas uncias emplaſtri vel unguenti.

9. Qui eroſione viarum *urinariarum* laborant, a cantharidum uſu non ſolum interne, ſed & externe, debent abſtinere.

10. Denique adhuc monemus, quod *magnitudo* emplaſtri veſicatorii differat pro ſubjectorum & locorum diverſitate. In tenerioribus enim minor eſſe debet, quam in robuſtis. Sic etiam in nucha & retro aures minor ſit, quam in brachio, femore & ſura.

TABULA LXXIV.
DE
INJECTIONIBUS.

I. *DEFINITIO.*

Injectio eſt operatio chirurgica, qua varii liquores per varia inſtrumenta in varias corporis cavitates ſive naturales, ſive præter naturales infunduntur, ut impuritates, in illis cavitatibus contentæ, abluantur & eliminentur, vel læſiones ibidem inductæ reſtaurentur.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Injectiones fiunt.
   1) Vel per *ſyringam ſimplicem.*
   2) Vel per *clysmaticam.*
2. Per *ſimplicem ſyringam* humores injiciuntur.
   1) Modo in *aures.*
   2) Modo in *nares.*
   3) Modo in *fauces*, & talis liquor *gargariſma* vocatur.
   4) Modo in *urethram* & *veſicam.*
   5) Modo in *vulnera*, *apoſtemata*, *ulcera* & *fiſtulas.*
3. Per *clyſmaticam* liquor in *inteſtinum rectum.*
4. Per *utramque* in *uteri vaginam* injicitur.
5. *Clyſteres ſtricte dicti*, id eſt, injectiones quæ in inteſtinum rectum infunduntur, dividuntur communiter in *purgantes*

&

& *alterantes*. Alii addunt *corroborantes* & *nutrientes* De hac re ſub *uſu ſpeciali* plura dicemus.

III. *USUS.*

Hic pro diverſitate partium & læſionum variat, atque amplum in praxi campum ſuppeditat.

1. Quando in *aures* liquor injicitur, reſpicimus uſum vel emollientem & abſtergentem, vel tonico-nervinum.
2. *Naribus* injicitur liquor ad *ozænam* vel aliam læſionem abſtergendam & conſolidandam.
3. *Gargariſmata* ſeu liquores, qui in *fauces* injiciuntur, uſum habent in anginodeis, aphthodeis & aliis inflammatoriis, vel ulceroſis faucium affectibus.
4. Quando in *urethram* vel *veſicam* liquor injicitur, intendimus partim materiæ ulceroſæ abſterſionem, partim arroſarum partium reſtaurationem, partim *calculi* promotionem.
5. Egregium etiam uſum habent injectiones in profundis vulneribus, apoſtematibus, ulceribus, præcipue fiſtuloſis, ad impuritates abſtergendas & conſolidationem promovendam.
6. *Enemata*, ſeu *clyſteres ſtricte dicti*, in univerſa praxi medica magnam habent utilitatem, & pro diverſitate ingredientium & morborum diverſos exſerunt effectus, e. g. abſtergunt, diſcutiunt, emolliunt, revellunt, laxant, ſtimulant, adſtringunt &c. Sic non ſolum alvi ſolutioni, ſed & materiæ atque motui alterationi inſerviunt. De qua re pauca in ſpecie indicabimus.
   1) Clyſteres e *mucilaginoſis* ſubſtantiis e. g. rad. alth. lil. alb. herb. parietar. mercurial. malv. ſem. fœnugr. lini &c. parati, *emolliunt*, *lubricant* & *acrimoniam obtundunt*. Hinc in ſiccitate, obſtructione, inflammatione & ulceratione egregium exſerunt effectum.
   2) Clyſteres e *carminativis* & *anticolicis* parati e. g. herb. origan. ſerpill. flor. chamomill. melilot. ſem. aneth. carv. &c. diſcutiunt flatus & ſedant dolores colicos.
   3) Clyſteres qui ex *acribus*, *ſtimulantibus* & *laxantibus* parantur, e. g. ex herb. centaur. min. majoran. extracto catholico, electuar. hier. picr. diacolocynth. ſalibus &c.

effectum præstant non solum *aperientem*, sed & *revulsorium*. Hinc conducunt in congestionibus versus caput & pectus e. g. apoplexia, paralysi linguæ, repentina cæcitate, phrenitide, angina, palpitatione cordis, catarrho suffocativo, asthmate convulsivo &c.

4) Clysteres ex *emollientibus*, *oleosis* & *nitrosis* parati, temperant motus spasticos, hypochondriaco-hystericos, nephriticos, calculosos, tormina colica, biliosa.

5) Clysteres ex *amaris*, *lacte* & *myrrha* parati, mitigant tenesmum a vermibus & vomitum verminosum.

6) Clysteres *communes* e qualicunque liquore, oleo olivarum & momento salis communis vel nitri parati, eximium etiam usum habent in febribus acutis, ad alvum, ubi par est, solvendam, & quoniam reliquos motus vitales non ita turbant, uti purgantia, multis respectibus his præferendi sunt.

7) Clysteres e *tonicis* & *subadstringentibus* parati inhibent diarrhæas colliquativas, &, dum hac ratione materiam nutrititiam conservant, indirecte *nutriunt*.

8) De *specifica* efficacia, quam clysteres quidam actibus vitalibus imprimunt, auctores nonnulli & experientia testantur, e. g. qui e *veronica* parantur, singularem effectum exserunt in spasmis hystericis.

9) Ceterum clysteres non solum in *adultis*, verum etiam in tenerrimis *infantibus* locum & usum habent.

7. *Clysteres uterini* varios etiam habent respectus. Modo enim *secundinarum* promotionem, modo *sterilitatis* correctionem, modo *ulceris* mundificationem & consolidationem intendunt.

IV. *METHODUS.*

Hæc respicit.

1. *Ingredientia*, quæ variant pro intentionis & reliquarum circumstantiarum diversitate. Hinc selectus fit e materia medica, jam pro scopo emolliente, jam abstergente, jam consolidante, jam carminativo &c.

2. *Liquoris quantitatem* seu *pondus*, quod itidem variat.

1) Quando per syringam simplicem liquorem in *aures*, *nares* &

& *fauces* injicitur, quavis repetitione tantum injicimus, quantum syringa tribus circiter vicibus capit.

2) Quando profundas læsiones in pectoris & abdominis cavitate abstergere & mundificare intendimus, major liquoris quantitas desideratur.

3) Pro *clysmate*, adulto homini destinato, sumuntur ordinarie.
   a) *Colaturæ* ab unciis duodecim ad integram libram.
   b) *Olei olivarum*, vel cujuscunque infusi, vel *butyri* recentis uncia una.
   c) *Stimulantis* alicujus *salis* drach. j. ad ij.

3. Liquoris *temperiem*.
   1) Omnes injectiones debent esse *tepidæ*, imo, quæ in *vulnera* fiunt, ad tolerantiam *calidæ*.
   2) Hinc nullo modo probatur id, quod de *frigidis clysteribus* in *dysenteria* tradunt. Experientia enim docet, quantum tepor conferat doloribus penetrantissimis in hoc morbo mitigandis.
   3) Liquor clysmaticus, vesicæ immissus, quando palpebris vel labiis impositus tolerari potest, justam temperiem habere existimatur.

4. *Instrumenta*, quibus liquor injicitur. Hæc sunt.
   1) *Syringæ simplices*; omnibus satis notæ.
   2) *Syringæ clysmaticæ*, quarum variæ hodie prostant.
      a) Alii enim mediante *vesica*, *eburneo tubulo* prædita, liquorem injiciunt.
      b) Alii instrumentum e stanno confectum adhibent, & mediante hoc paulo impetuosius liquorem injiciunt.
      c) Alii, ut verecundiæ subveniant, excogitarunt syringas, longo *tubulo coriaceo* præditas, quibus vel patiens sibi ipsi, vel alius sine patientis denudatione, liquorem injicere potest.
      d) Huc etiam spectat novum illud *Anglorum* instrumentum, mediante quo *fumus tabaci* intestino recto applicatur, & pertinacissima alvi obstructio sæpius aperitur. Germanice vocatur das Tabacks-Clystir.
   3) *Syringæ uterinæ* Liquor in uterum injicitur.
      a) Modo per syringam *simplicem* & *communem*.

b) Modo per *clyſmaticam.*

c) Modo per *inſtrumentum Glauberianum. Vid. Glauberus concentratus* pag. 33, 34.

d) Modo per ſyringam illam, quam *Mauriceau* deſcribit, quæque tubulo incurvato & in extremitate nodulo perforato prædita eſt.

5. *Modum applicandi.*

1) De *gargariſmatibus* præparandis & applicandis tabula medica de *angina* fuſius diximus.

2) Eadem moderata injectio etiam valet de gargariſmatibus ad *aphthas* abſtergendas. Quoniam autem irritatio, præcipue *emetodes*, ordinarie fere concurrit, præſtat potius penicillo molli abſterſionem perpetrare, aphtharum regenerationem balſamicis inhibere, & denique leniter adſtringentibus mali profligationem proſequi.

3) Imo præſtat fere gargariſmata in ſpiſſam conſiſtentiam redigere, & locum affectum penicillo aliquoties per diem illinere, de reliquo autem os ſpontanea patientis collutione fovere.

4) In *mucoſa ardente* & *rodente* faucium *obviſcatione* magis neceſſaria eſt paulo vehementior illa injectio ad vomibundam usque commotionem, ut mucus ille glutinoſus quaſi extorqueatur. Nimis autem frequenter fieri id non debet.

5) De reliquo ſequentes indicationes medico-chirurgicas adverſus *aphthas* commendamus.

a) *Affluxus* cohibendus eſt per lenia adſtringentia cum discutientibus camphoratis combinata, & collo impoſita.

b) *Inflammatio* temperanda eſt per nitrum & aquam roſarum. Ad ſpecialiſſima temperantia, ſubadſtringentia & discutientia, imo periculoſos etiam motus quodam modo præſervantia pertinet *album græcum*, quod experimentum in talibus affectibus non contemnendum eſt.

c) *Ulceroſa eroſio* mundificanda eſt per mel roſat. rob. diamor. looch de farfara ſeu tuſſilagine.

d) Magna *faucium ariditas* humectanda eſt per mucilagino-

ſa,

ſa, e. g. ſem. cydon. pſyll. cum aqua roſarum. Conducit etiam ſerum lactis & emulſio ex amygdalis dulcibus.

e) *Conſolidatio* promovenda eſt per myrrham & herbas travmaticas temperatas, in ſpecie pyrol. alchymill. plantag. vinc. per vinc. prunell. ſcabioſ. conſolid. med. flor. verbaſc. hyperic. tuſſilag.

f) Quando autem *abſceſſus* adeſt, maturari & emolliri debet per acriuſcula & ſalina; quo caſu inſtar omnium eſt *ſal ammoniacum*, quod ſimul refrigerat & discutit.

6) *Clyſteres*, tepide & ſucceſſive injecti, paululum ſunt retinendi, ut certiorem exſerant effectum. Obtinetur hæc mora per quietam continentiam poſt illorum injectionem. Quando autem non redit, injectione clyſteris ſalini revocatur: Videlicet uncia ſemis ſalis communis in aqua tepida ſolvitur & applicatur.

V. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES.*

1. Cannula poſt injectionem aqua fervida bene elutrienda eſt, ne, dum aliis adhibetur, miaſma cum illis communicetur. Valet hoc monitum præcipue in clyſteribus, qui *dyſentericis* applicantur.
2. De *ſuppoſitoriis*, quia multam cum clyſteribus convenientiam habent, appendicis loco pauca adjiciemus.
3. Stimulando tantum agunt & ſolas vias reſpiciunt. Hinc in fæcibus induratis & motibus ſpaſticis locum non habent.
4. In viſciditate autem humorum & motus periſtaltici atonia commendari merentur.
5. *Leniora ſuppoſitoria* parantur e *ſaccharo*, & noti ſunt ex hoc capite *globuli moſchati*, in puerperis & febre acuta correptis uſuales.
6. *Acriora* parantur e *melle* inſpiſſato & ſale communi. Locum etiam habent *ſebum*, *candela* & *ſapo*, qui acrius operatur, quam priora.
7. *Summe ſtimulantia* fiunt, quando mel inſpiſſatum cum *purgantibus* miſcetur, e. g. quando aloë & pulv. hellebor. nigr. ſuppoſitorio adſpergitur, hæmorrhoides hoc ſtimulo ſæpe promoventur.

8. De

8. De omnibus autem hiſce per clyſteres, fumum tabaci & ſuppoſitoria evacuationibus notare convenit, quod facile in conſuetudinem abeant, & ita, niſi turbas abdominis ſpaſticas exſpectare velimus, repetitionis onus imponant.
9. Tandem mentionem adhuc facimus *chirurgiæ infuſoriæ*, qua liquor medicamentoſus in venam apertam injicitur. Exolevit autem hæc curandi ratio, & idem valet de hac chirurgia infuſoria, quod ſuperius de *transfuſione ſanguinis* diximus.

TABULA LXXV.

DE SECTIONIBUS, INCISIONIBUS ET COMPUNCTIONIBUS IN GENERE.

I. *DIFFERENTIA.*

1. *Sectiones* in chirurgia inſtrumentali ampliſſimum habent campum, & in quamplurimis operationibus requiruntur.
2. Quæ ſectiones & compunctiones in *pluribus* corporis *partibus* locum habent, illas ſequentibus tabulis exhibebimus.
3. Quæ vero *certis partibus* propriæ ſunt, illas ad ſpecialiores tabulas reſervabimus.

II. *METHODUS.*

Hæc reſpicit

1. *Partes* ſecandas, quæ ſunt vel *carnoſæ* vel *oſſeæ*.
2. *Inſtrumenta*, ſectioni inſervientia, quæ ſunt
   1) Vel *cultri* variæ magnitudinis & conditionis. Hi commodiſſime adhibentur in illis carnoſis partibus, quæ *tenſione* quadam ſive innata, ſive conciliata gaudent.
   2) Vel *Forfices*, quæ in partibus *flaccidis*, membranaceis, tenuioribus, nullo reniſu præditis, commodiorem uſum habent, quam cultri. Exacuatæ autem debent eſſe forfices

fices, ne sectionem fallant, & conquassatione tantum, & *carptim* quasi, partes afficiant.

3) Vel *scalpra*, Meissel, quæ partibus *osseis*, & quidem in *juncturis* seu articulis, decutiendis inserviunt.

4) Vel *serræ*, quæ, incisis prius carnosis partibus, ad *ossa* dissecanda adhibentur.

5) Vel *Forcipes*, quæ modo partibus carnosis incidendis, modo osseis eminentiis decerpendis inserviunt.

3, *Modum operandi.*

1) Sectiones in artificē exposcunt.
   a) *Animi* præsentiam & immobilitatem.
   b) *Visus* aciem.
   c) *Manuum* firmitatem, & a tremoribus libertatem.
   d) Bona instrumenta.
   e) Notitiam partium anatomicam.

2) Et hæc quidem tanto magis requiruntur, quando *subtiles* partes secandæ sunt.

3) Præstat autem *uno* & veluti *presso ductu* sectionem absolvere, adhibita simul *velocitate*, sed cum necessaria circumspectione. Econtra

4) In quibusvis sectionibus, præcipue autem subtilibus, temperandum est a *tensiva* & *reciproca* instrumenti *ductitatione*. Hac enim ratione præter necessitatem dolor intenditur.

5) Imo exercitatorum artificum est, sectionem suam ita habere in potestate, ut, si patiens sub ipso sectionis actu partem dimoveat, manu tamen sua & instrumento motum hunc retractorium scite sequantur, ne impatiens operationem effugiat, neque gravius, quam par est, vulneretur.

6) Minus autem exercitati in tali casu a sectione paululum remittant, & obsequium patienti injungant, ne cæco impetu damnum inferant.

7) Reliqua sub *cautelis* & sequentibus tabulis videantur. Conferatur etiam tabula de *absceſſu*.

III. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES.*

1, Cavendum quam maxime, ne *scalpra* extra juncturas adhibeantur. Quando enim medio corpori ossium, quantumcun-

que parvulorum, admoventur, feſtucæ neceſſario producuntur, & dolores ſpaſtici atque inflammatorii excitantur.

2. In *carpo* quando ſcalprum adhibendum venit, neceſſarium eſt, ut arterias illi proximas per ſufficientem ſtricturam præmuniamus, & hæmorrhagiam hac ratione reprimamus.

3. In *digitis* quidem hæc obſervatio adeo neceſſaria non eſt, præſtat tamen nec in his quid negligere.

4. In *tarſo* ſatis anceps & præ reliquis incerta eſt hæc operatio, ob grandiora ibidem oſſa & vaſa. Rarior autem illius in hac parte indicatio obſervatur.

5. In *panaritio* vel ſimili ulcere, ipſum oſſiculum erodente, non ita raro indicatur.

6. Sic & indicatur in *ſpina ventoſa*, ſeu eroſione oſſium metacarpi, quæ in occluſo enaſcitur, & os prius erodit, quam partes molles ſuperſtratas. Sed affectus eſt rariſſimus; minus rara autem eſt eroſio horum oſſium ab occaſione externa, nempe contuſione graviore, mala tractatione vulneris, oſſicula ſtringentis, vel tumore mucido, perverſa medicatione in ulcus pertinax deducto.

7. In *ſphacelo* harum partium raro ſatis facit hæc operatio. Longe enim citius hæc corruptio communiter progreditur, quam ut patientes de neceſſitate hujus operationis convinci poſſint. Plura de hac re infra de *amputatione artuum* dicemus.

8. De *ſerratione* ſequentia notamus.

1) Partes carnoſæ & perioſtium prius ſemoventur.

2) Lineam atramento parti ordinarie affricant, ut operator tanto certius ſervare poſſit debitum tractum.

3) Quo paucioribus ductibus abſolvi poteſt operatio, eo melius eſt. Licet enim a tali ſectione nullus dolor obtingat, formido tamen angit patientem, cumprimis quia illum dolorem adhuc ſentit, quem a prægreſſa muſculoſo-tendinoſarum partium diſciſſione accepit. Præterea hæmorrhagia, hanc diſſectionem excipiens, ſi paulo largior fuerit, tarditas hujus operationis tanto magis nocet.

9. *For-*

9. *Forcipes*, quæ decerpendis ossium eminentiis adhibentur, non solum debitam aciem, verum etiam proportionatam magnitudinem & firmitatem habeant.
10. Caveatur, ne frustum ossis, forcipe decerpendum, quando latum, durum & qualitercunque curvum est, *totum* forcipe comprehendatur. Facile enim sub inæquali compressione festucæ desiliunt, vel fissuræ in reliquam sanam portionem transsiliunt.

TABULA LXXVI.

DE

ABSCESSUUM APERTIONE.

I. DIFFERENTIA.

1. In omnibus corporis partibus abscessus fieri solent.
2. In ipsis etiam *ossibus*. Caries enim nil aliud est, quam eorum ulcus aut abscessus.

II. *SIGNA.*

Suppurationis factæ purisque maturi signa sunt.

2. Tumoris mollities notabilis, præcipue circa medium & veluti cacumen tumoris, nisi hic specialem rationem declivitatis habeat.
3. Coloris mutatio.
4. Materiæ coërcitæ fluctuatio. *Vid. tab. de abscessu.*

III. *METHODUS.*

Tres potissimum modi sunt, quibus apostemata aperiri solent.

1. *Cauterium actuale.*
2. *Cauterium potentiale*, quo nonnulli aperturam moliuntur, præcipue ubi vasa & tendines in vicinia sunt, & ubi semel apertus abscessus diurna suppuratione indiget, uti in tumoribus *crudioribus*, qui ægre maturantur; cujus administrandi modus sequens est.

1) Parti affectæ implastrum in centro sui, fenestra quasi præditum, applicatur, ut cutis per hoc pateat:

2) Cuti, saliva prius madefactæ, *caustícum* vel pulveris forma inspergitur, vel in forma solida imponitur.
3) Deinde aliud emplastrum paulo majus & non perforatum applicatur.
4) Huic *splenium* super imponitur.
5) Hæc omnia fascia conveniente firmantur.
6) Elapsis aliquot horis, eschara inducta scalpello vel phlebotomo inciditur ad puris usque conceptaculum.

3. *Incisio*, quæ omnibus modo recensitis methodis præferenda est, non vero *forfice* sed *scalpello* aut *phlebotomo* facta. Hac enim ratione pars affecta pro arbitrio quoad longitudinem & latitudinem certius inciditur, & materia exitum prius, quam post cauteria applicata, nanciscitur. Hinc dolores citius remittunt.
1) Incidendus autem est ille locus, qui maxime mollis & ubi cutis multum extenuatur, ut & ille, per quem materia purulenta commodius effluere potest.
2) Instituenda est sectio, ubi commode fieri potest, secundum rugarum cutis & fibrarum muscularium *tractum*, ita tamen, ut in *profundis* incisionibus major musculorum, quam rugarum cutis ratio habeatur.
3) Cavendum, ne *vas* quoddam *sanguiferum* insigne aut *nervus* lædatur, unde hæmorrhagia gravis aut dolor quam maxime molestus succederet.
4) Magnitudo sectionis metienda est è materiæ exhauriendæ copia & qualitate; nec non ex incidendæ *partis* conditione & magnitudine, ita tamen, ut præstet *excessu* quam *defectu* peccare, & si abscessus sit *sinuosus*, & *habenulis* instructus, illæ quoque rescindantur.
5) Deinde leniendus est, quantum fieri poterit, dolorum cruciatus; id quod fit, si *phlebotomo*, non forfice incisio instituatur; Non facile autem *anodyna* ad hunc finem necessaria sunt.
6) Denique vacuus locus medicamentis replendus & purgandus est, nec non consolidandus & cicatrice obducendus, uti *tabula de abscessu* diximus.

IV. *CAU-*

IV. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Illi tantum aperiendi ſunt abſceſſus, qui reſolvi aut diſcuti medicamentis non poſſunt, & in quibus ſuppuratio omnino, vel magna ex parte jam facta eſt; Præſente hac circumſtantia, nihil magnopere artis requiritur, ſed ea tantum profunditate inſtituenda eſt inciſio, ut cavitas apoſtematis attingatur.

2. Interdum ſuppuratio ad *perfectam maturitatem* deduci nequit, vel non debet, dum vel citius inciſionis auxilium poſtulat, vel ſpontanea ruptio illam antevertit, hoc contingere ſolet in exiguis & ſuperficiariis abſceſſibus, in quibus integumenta non multum dilatari poſſunt, ideoque pus exitum citius quærit, illud vero quadruplici in caſu locum habet.
   1) In tumoribus, qui vulgo *crudi* vel *frigidi* cenſentur.
   2) Quando materiæ contentæ *malignitas* ſic dicta graviorem partibus interioribus labem minatur, uti in tumoribus *venereis* & *peſtilentialibus*.
   3) Ubi puris ſitus ob viciniam aliis partibus *nobilioribus* noxam inferre poteſt, ſi v. g. abſceſſus articulos, oſſa, tendines, aut vaſa & nervos obſideant.
   4) Quando metus eſt materiam ad partes externas depoſitam reabſorberi, & decubitum ad viſcus quoddam nobilius fieri.

3. Materia purulenta, quando ægroti vires id ferunt, & tumor parvus eſt, *ſimul* & *ſemel*: in *debilibus* autem patientibus & *magnis* abſceſſibus *ſucceſſive* evacuanda eſt, ne animi deliquium accedat.

4. Non nimium digitis comprimenda eſt pars affecta, dum pus educere volumus, ne abſceſſus poſtea in ulcus ſinuoſum & calloſum degeneret.

5. Quodſi *peculiari folliculo* incluſa materia & tumor inſignis adſit, cutis decuſſata inciſione aperitur, cavendo, ne ciſtis lædatur, unde ulcus ſordidum cum recidivi tumoris metu ſequeretur, ſed potius unguibus aut ſcalpelli manubrio ſeparanda, &, pedunculo ejus detecto, injectaque prius ligatura, vel etiam ſine illa exſtirpanda eſt, applicatis è veſti-

gio adſtringentibus, aut magna lintei carpti quantitate.

6. Deinde reliquiæ vel *cauſticis* abſumendæ ſunt vel in ſuppuratione abſcedunt.

7. Ut ſufficiens puris evacuatio fiat, turunda digeſtivo & mundificante imbuta, aut etiam, ſi colluvies major, *cannula* immiſſa, vulnus apertum ſervant.

8. Tandem idoneis medicamentis repurgatum abſceſſum ad cicatricem reducunt.

9. *Belloſte* autem tractatu ſuo chirurgico turundarum uſum passim damnat. Sic & *Wurzius* chirurgia ſua libr. I. cap. VII. abuſum illarum monſtrat; Sed hæc omnia cum diſcretione ſunt accipienda.

10. Quodſi vero vulnus craſſius ſit, atque in *thromboſin* ſeu grumeſcentiam coiverit, inſtituendæ ſunt injectiones, uti in *ulceribus ſinuoſis* fieri ſolet, quo materia coagulata attenuetur, & fluxilior reddatur. *Plures cautelæ videantur tabula de abſceſſu.*

TABULA LXXVII.
DE
APERTIONE PARTIUM
PRÆTER
NATURAM CLAUSARUM.

I. *DIFFERENTIA.*

1. Contingit interdum vitium hoc
   1) Modo in *oculis*, & vocatur græce ἀγκυλοβλέφαρον.
   2) Modo in *auribus*.
   3) Modo in *ano*. Tales infantes vocantur ἄτρητοι ſeu *imperforati*.
   4) Modo in *pene*.
   5) Modo in *utero*.
2. Quando in *oculis* contigit talis concretio, *palpebræ* vel inter ſe, vel ſimul cum alba aut nigra oculi parte coaluerunt.

3. In

3. In *auribus* evenit modo in principio meatus auditorii, modo profundius prope tympanum.
4. *Anum* quod ſpectat, ille modo *ex parte* tantum clauſus eſt, ubi foramen vix ſtylum admittit, & impar eſt ad fæces alvinas emittendas; modo *ex toto* occluſus eſt.
5. *Penis* imperforatio multis ſpeciebus differre obſervatur, uti ſub *ſignis* dicemus.
6. Sub clauſura *uteri* auctores comprehendunt plures ſpecies.
   1) Modo enim malum in partibus *genitalibus externis*.
   2) Modo in *vagina*,
   3) Modo in *oſculo* ejus *interno* hæret. Conferatur *Roonhuſen Lib. II. obſ. 1, 5. Solingen p. 727. Schenckius libr. IV. obſerv. 13. & ſeqq.*

II. *SIGNA.*

1. *Oculorum* concretio in aliorum oculos facile incurrit. Patiens enim palpebras dimovere & bulbum oculi oſtendere nequit.
2. *Auditorii meatus* occluſio obſervatur vel mox poſt partum, vel poſt aliquot demum annos, quando *loquela* infantes deſtituti ſunt. *Surdus* enim a nativitate *mutus* etiam obſervatur.
3. *Ani* clauſura utplurimum etiam in oculos incurrit. Nonnumquam autem profundius hæret obſtaculum, quo minus conſpici poſſit.
   1) Ordinarium autem & certiſſimum ſignum eſt retentio fæcum alvinarum.
   2) Abdominis intumeſcentia.
   3) Ingeſtorum vomitus.
   4) Quando fiſtula clyſmatica immitti non poteſt.
   5) Febris, dolores, anxietates.
4. *Penis* concretio varias exhibet ſpecies.
   1) In aliis enim nullum prorſus foramen, nullus meatus, nulla urethra apparet.
   2) In aliis veſtigium quidem alicujus foraminis obſervatur, quod tamen non eſt pervium.
   3) In aliis perforata eſt penis glans, ſed tam anguſto foramine,

ne, ut urina vel plane non, vel non nisi guttatim effluere queat.

4) In aliis glans quidem legitime perforata est, imperforatum autem præputium, ita ut urina inter hoc & illam colligatur; qui affectus species est *phimoseos*. Humor, qui in hoc casu colligitur, tumorem ovi anserini instar interdum refert, unde pars præputii anterior sic attenuatur, ut urina per foramen minutissimum summo cum dolore tandem excernatur.

5) Contingit etiam interdum, ut exitus urethræ non in loco ordinario, sed subtus glandem conspiciatur, per quem excretiones profluunt. *Vid. Meckren. cap. XXIV.*

6) Nonnumquam exitus ad radicem penis, prope scrotum observatur.

5. *Sinus muliebris* clausura multis signis diagnosticis & symptomatibus fit manifesta.

1) Coalitus partium *externarum* pudendi conjunctus est cum meatus urinarii coarctatione vel omnimoda occlusione.

2) Unde modo stillicidium urinæ, modo plenaria illius suppressio, cum notabili dolore contingit.

3) Præterea hoc malum visui & tactui sese offert.

4) Imperforatio *vaginæ* dignoscitur.

a) Vel plenaria sanguinis menstrui suppressione.

b) Vel exiguo illius & ad paucas guttulas restricto proventu.

c) Has, ex parte tantum imperforatas, nonnumquam concepisse, auctores testantur. Vid. *Hildanus*, *Ruyschius obs. 22. Mauriceau obs. 489. & 583.*

5) Occlusio *oculi uterini* non nisi conjectura cognosci potest; e. g. quando omnes circumstantiæ sanitatis reliquæ pares sunt, & tamen nulla conceptio subsequitur.

III. *CAUSÆ.*

1. *Generalis.*

1) Hæc vitia communiter accidunt in *utero materno*, & dependent

a) A matris depravata imaginatione.

b) A perversa fœtus in utero formatione.

a) Ra-

2) Rarius ab *aliis morbis* prægreſſis hæc vitia producuntur, e. g. ab exulcerationibus, poſt quas partes illæ, quæ apertæ eſſe debent, cum vicinis coaleſcunt.

2, *Speciales.*

1) *Oculorum* coalitio dependet
   a) Modo a nativitate.
   b) Modo ab ambuſtionibus.
   c) Modo ab ulcerationibus, præcipue poſt *variolas.*
   d) Modo ab excreſcentia fungoſa, in angulis proveniente.
   e) Modo ab acribus & corroſivis collyriis.

2) *Meatum auditorium* obſtruit modo *membrana*, modo *caruncula.*

3) Sic etiam *Anum* occludit.
   a) Modo *membrana*, a reliqua cute diſtincta; quo caſu nullum ani veſtigium, præter *maculam lividam*, obſervatur.
   b) Modo *excreſcentia carnea*, qua inteſtini recti extremitas obducitur.

4) Idem ſentiendum eſt de *penis* imperforatione.

5) Uteri occluſio a ſequentibus cauſis derivatur
   a) A mala conformatione.
   b) A vulneribus, contuſionibus, inflammationibus & exulcerationibus.
   c) Unde partes vel ſponte ſua, vel adſtringentibus adhibitis coaleſcunt.
   d) Ab *urina acri*, labia corrodente, ut purulenti quid ſudent, unde illa a ſanie exſiccata conglutinantur. *Vid. Becklin. libr. I. obſerv. 25.*
   e) In ſpecie *vaginæ* imperforatio dependet.
      α) Vel ab *hymene* nimis arcto, utplurimum craſſo & quaſi carnoſo.
      β) Vel a *membrana* hymeni ſuperaddita, ejusque *orificium* prorſus claudente.
      γ) Vel ab *alia membrana*, *profundius* ſita.
      δ) Vel a *coalitu* ipſorum vaginæ *parietum.*
   f) Occluſio *oſculi uterini* quoque dependet vel a *coalitu*, vel a *membrana* illud cooperiente.

IV. *PROGNOSIS.*

5. Αγκυλοβλέφαρον, ſeu oculorum ſymphyſis, difficilis eſt affectus, & cœcitatem, ad minimum viſus defectum, communiter inducit, præcipue quando *cornea* tunica cum palpebris ſimul coaluit, & ab *ambuſtione* originem duxit.

2. *Meatus auditorius* quando vel membrana vel caruncula in *principio* ſui obſtructus eſt, facilius operationem admittit. Quando autem malum profundius hæret, fruſtranea eſt cura. Tentarunt quidem nonnulli obſtaculum hoc per infuſa acria erodere, ſed non ſine periculo.

3. *Glandis* imperforatio eſt affectus periculo pleniſſimus, præcipue quia patientes tales urinam emittere non poſſunt; cujus ſuppreſſio funeſta ſymptomata inducit. Tacemus, quod ad matrimonium inhabiles ſint. Non minus etiam illi, qui *ſubtus* glandem aperturam habent, in ſterili conjugio vivere creduntur; de qua re tamen dubitat *Polyſius* ephem. nat. curios. & alii, qui ad experientiam provocant.

4. *Ani* imperforatio periculoſus itidem eſt affectus, cui cito occurrendum.

1) Nam fœces in inteſtino recto coacervantur, & contrario motu verſus ſuperiora ducuntur, unde gravia ſymptomata proveniunt.

2) In puellis quidem non tam ſubito, neque tam frequenter funeſtum eſt hoc malum, quam in pueris, nihilo minus tamen vaginam uteri interdum corrodit, & tunc fœcum excretio per talem aperturam fieri ſolet.

3) Quando a *membrana* tantum imperforatio dependet, vel anus ex parte tantum clauſus eſt, facilius malum tollitur.

5. *Uteri* imperforatio ſequentia ſymptomata inducit.

1) Ante tempus menſtruæ eruptionis incommoda non adeo præſto ſunt, niſi quidem urethræ occluſio ſimul adſit, & urinam ſupprimat.

2) Quando autem menſtruum tempus imminet, ſanguis in antica vaginæ parte accumulatur, & ſub hac mora acrimoniam concipit abdomen intumeſcit, adeo ut non raro prægnantes cenſeantur.

3) Dolores inſignes, tenſivi, gravativi, circa regionem pubis ac-

accedunt, & tanti quidem aliquando, ut in furorem abripiantur, & in desperato tali statu violentas sibi manus inferre cogitent. *Vid. Meckren. cap. 55, p. 260.*

4) Nonnullæ urinam non, nisi per *cateterem*, emittere possunt.

5) In quibusdam febricula continua accedit & corpus emaciat

6) In aliis sanguis menstruus vias insolitas quærit & invenit, e. g. per nares. *Conf. Hildanus* cent. III. observ. 61.

7) Ceterum ad matrimonium sunt ineptæ. Hinc affectus talis sufficiens causa *divortii* habetur.

V. *METHODUS MEDENDI.*

1. *Symphysis oculorum* sequente modo tractatur.

1) Quando *palpebræ tantum* concretæ sunt, ut aperire illas patiens non possit, consideramus.

a) Num vestigium alicujus aperturæ appareat; id quod in angulo ordinarie majori solet observari. Quo casu forfice, cujus altera extremitas *nodulo* prædita est, palpebræ dissecantur, vel *conductor* subtilissimus præmittitur, & tunc forfice, nullo nodulo prædita, incisio peragitur.

b) Quod si vero nulla prorsus adsit apertura, incisio prius per *lanceolam* in angulo quodam facienda (sed omni circumspectione, ne oculus lædatur) & reliquum forfice, uti modo dictum, incidendum est.

2) Quando autem interior palpebrarum superficies cum ipso *oculi bulbo* simul coaluit (id quod experimur, si palpebras discissas attollamus, invertamus & mediante stylo exploremus) considerandum est.

a) Num cohæsio illa sit *exigua*, & quibusdam tantum fibris hic illic connexa; quo casu *emplastro glutinante* palpebra tenetur aperta, & subtili forfice vel lanceola obtusa fibræ discinduntur.

b) Vel an concretio sit *insignis*, quo casu observamus.

α) Quod, si *cornea* tunica cum palpebris concreta sit, operatio sine visus læsione non peragatur.

β) Quando autem *albuginea* tunica concreta est, majore fiducia operatio instituitur. Levis enim in hac

tunica læsio & cicatrisatio visum ita non lædit. Hinc auctores quidam non tam a læsione tunicæ *albugineæ*, quam interioris tunicæ palpebrarum, dehortantur, præcipue quia *ductus glandulæ lacrymalis*, per hanc transeuntes, facile lædi possint.

3) Facta palpebrarum incisione, &, si opus fuerit, a *bulbo* separatione, *nova concretio* cavetur.

a) Per *laminam* e *cera* aut *corio* adaptatam, oleo quodam leniente imbutam, & oculum inter atque palpebram modeste positam, singulisque diebus renovandam.

b) Per *collyrium*, e cicatrisantibus & leniter adstringentibus paratum, & pauca portione oculo immissum.

c) Per frequentem mediante stylo explorationem.

2. *Meatus auditorius* clausus sequente ratione tractatur.

1) Frequens est infantibus, recens natis, *membrana* exterior, sub ingressu meatus auditorii posita; quæ tympanum ab injuriis externis defendit, donec meatus sufficiens robur acceperit.

2) Quando autem hæc membrana, vel propter nimiam crassitiem, vel ob aliam causam tempestive non rumpitur, *præternaturalis* evadit.

3) Ad hoc incommodum tollendum auctores modo *causticum potentiale*, modo *actuale*, modo *incisionem* commendant.

4) Merito autem præfertur *incisio*; de qua tamen nil magis monendum; quam quod membrana modeste & cruciatim incidenda sit. Quo propior autem est membrana tympano, eo majore circumspectione incisio peragenda est. Brevis enim est meatus auditorius in infantibus, & facile hinc læditur, quando justo profundius incisio instituitur.

5) Facta incisione, meatus *cannula* vel *turunda* apertus servatur, donec illius cutis plane coaluerit.

6) Quando autem *caruncula* meatum claudit, & hæc multum extrorsum prominet, extrahi forsan poterit methodo, qua usus est *Hildanus* cent. III. obs. I.

3. *Ani* imperforatio.

1) Quan-

1) Quando a tenui *membrana* dependet, hæc digiti interdum apice dilaceratur.

2) Quando anus per totum clauſus non eſt, *Scultetus armamentar. chirurg.* dilatationem ejus commendat per *penicillos*, e *radice gentianæ* formatos.

3) Eodem loco refert ſimul *encheireſin obſtetricis Batavianæ*, quæ anum imperforatum acicula prius perforare, & deinde dicta radice illum ampliare ſolita fuerit. Sed hæc *dilatatio* eſt dolorifica & curam protrahit. Hinc alii præferunt *inciſionem*, duobus vel tribus in locis ſcalpello factam. Et licet multi damnent hanc ſectionem, allegant tamen auctores, e. g. *Hildanus*, *ephem. nat. curios.* multa exempla, in quibus felici cum ſucceſſu inſtituta fuerit.

4) Inſtituitur autem ſectio cruciatim, & quidem *ſcalpello*, vel *communi* vel *peculiari*, quale *van Hoorn* commendavit.

5) *Locum* inciſionis quod attinet, eminentia quædam vel cavitas, vel aliud illius veſtigium ſæpe docet, in qua regione inciſio fieri debeat. Quando autem nullum veſtigium veri foraminis apparet, inteſtinum *rectum* vel plane deficit, vel ad inteſtinum usque *colon* coaluit, & priore caſu operationem plane irritam, poſteriore difficillimam reddit.

6) *Roonhuyſen* parvam aperturam ſcalpello fieri, eamque forfice dilatari jubet; quo facto primum flatus, deinde fœces liquidæ, poſtea craſſiores fœtidiſſimæ prodeunt.

7) Quando *nimis duræ* ſunt fœces, per aliquot *clyſteres* emolliuntur, & hac ratione dolores ſimul ſedantur.

8) Contingit interdum, ut *extremitas* inteſtini *recti* ad locum ordinarium ſe non extendat, & *excreſcentia carnoſa* intermedia viam præcludat. Hinc proſtant exempla, ubi poſt operationem nullæ plane fœces, ſed ſanguinis aliquot guttulæ emanarunt, quia ſcalpellum in cavitatem usque inteſtini adigi non potuit.

9) In hoc caſu, & quando inteſtini coalitus profundior eſt, commendant *cannulam*, acu breviore & acutiore præditam; qua, ubi ad obſtaculum veniunt, illud pertun-

dunt. Deinde acum retrahunt, & cannulam per aliquot dies in loco pertuſo relinquunt.

10) Alii ordinariam, ſed ſatis profundam, & pro re nata ſucceſſivam inciſionem ſuadent; monent autem, ne ſcalpellum verſus *veſicam* vel *uterum*, ſed ad *os ſacrum* dirigatur.

11) Facta inciſione & ſufficiente fœcum eliminatione, *canaliculus* argenteus vel plumbeus, linimento quodam anodyno inunctus, foramini inſeritur, & *faſcia Tau* firmatur.

12) *Hæmorrhagia* gravior ſi hanc operationem exciperet, *turunda* remedio ſiſtenti imbuenda eſſet.
Alii *turundam duram* præferunt.

13) Poſtea adhibentur exſiccantia e. g. *unguent. de tutia*, aut, ſi inflammatio accederet, *unguent. alb. camphoratum.*

14) Denique inducta cicatrice cura abſolvitur.

4. *Penis* imperforatio pro circumſtantiarum diverſitate diverſe tractatur.

1) Quando enim *foraminis anguſtia* adeſt, dilatanda illa ſine mora per *turundam minorem*, e *ſpongia* præparatam, vel *e medulla ſambuci* factam, & *unguento roſaceo* imbutam.

2) Quod ſi vero *nulla* plane *apertura* adſit, cultelli ope foramen inciditur, cavendo, ne partes vicinæ nimium lædantur, & ita periculoſa hæmorrhagia inducatur.

3) Deinde aperturæ *penicillus*, *oleo ovorum* inunctus, tam diu immittitur, donec cicatrix inducta ſit, & urina libere profluat. Tempore autem illo, quo patiens urinam excernit, penicillus removetur.

4) Ubi autem *nullum* foraminis *veſtigium* apparet, irrita eſt omnis inciſio & medicatio.

5) Quando glans, quæ in loco ordinario impervia eſt, a *latere frænuli* foramen habet, & per hunc ductum urina ſine aliis incommodis excernitur, res eodem in ſtatu relinquenda eſt.

6) Quando autem patiens incommoda ſentit, immittunt *ſpecillum inflexum*, ſuper quo foramen ad extremum usque glandis incidunt. Deinde parti infernæ conſolidantia adhibent, vulneri vero reliquo, quod apertum ſerva-

ſervari debet, ſubtilem cannulam immittunt, donec meatus urinarius cuticula ſuccinctus ſit. Alii *methodum paracentiacam* præferunt.

5. *Uteri* coalitus ſequente modo tractatur.
   1) Quando a *ſanie* vel *ſanguine menſtruo* labiorum conglutinatio inducta eſt, ſola dilatatione per digitum, vel medullam ſambuci, ægra finem ſuum aſſequitur.
   2) Quando a *tenui membrana* labia pudendi clauſa ſunt, ſpontanea interdum ruptio contingit. *Conf. Bartholin. cap. V. hiſt.* 43. Sin minus, *ſectio* neceſſaria eſt.
   3) Hæc ſectio facile ſuccedit, quando humores contenti, e.g. urina, in membranam incumbunt, uti auctores, e.g. *Hildanus*, *Bartholinus*, pluribus exemplis id confirmant.
   4) Quando autem *carnea* quædam *ſubſtantia* intercedit (quam applicatio *ſpeculi uterini* & renitentia prodit) inciſio non una vice, ſed *ſucceſſive*, peragenda eſt, ut hæmorrhagia gravior impediatur.
   5) Hac autem nihilo minus adveniente, ſanguis immiſſa *ſpongia*, vino tepido imbuta, eluatur.
   6) *Inſtrumentum* inciſionis quod attinet, peragitur illa
      a) Vel *forfice*, quando hiatus aliqualis adeſt.
      b) Vel *cultro falcato*, nullo hiatu præſente.
   7) Quando *profundior* eſt clauſura, culter *linteo* obvolvitur, ægra, uti in *lithotomia*, collocatur, ſectio in parte *ſuperna* inchoatur & *deorſum* ducitur, ita ut dorſum cultri ſuperiora ſpectet, & læſio *veſicæ* atque *meatus urinarii* hac ratione caveatur.
   8) *Sufficiens* autem eſſe debet inciſio, ne progrediente tempore illius repetitio expoſcetur.
   9) Quam primum inſtrumentum in cavitatem penetravit, inſignis copia ſanguinis nigri, grumoſi & fœtidi erumpit, qui plures interdum libras ponderat.
   10) Poſt hunc effluxum vagina eluitur *aqua hordei*, deinde *hydromel.*
   11) Poſtea remedia ſanguinem ſiſtentia *peſſariis* applicantur; quorum etiam uſus eſt.

a) Ut

a) Ut vaginam *dilatent*, in quem finem e *medulla ſambuci* vel *ſpongia præparata* parantur.

b) Ut vaginam *apertam* ſervent. Hinc prius omitti non debent peſſaria, quam omnis metus conglutinationis ceſſaverit.

12) Denique *faſcia* conveniente omnia firmantur, & abſtergentibus atque cicatricem inducentibus cura abſolvitur.

13) Quod ſi vero *oſculum* uteri imperforatum eſſet, malum habetur incurabile, quia Chirurgus inſtrumenta ſine vitæ periculo applicare non poteſt.

VI. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES.*

1. *Ani* clauſi ſectio inutilis eſt

1) Quando excrementa vel per vaginam uteri, vel per penem viam ſibi jam pararunt.

2) In ſubjectis debilibus, ob metum convulſionum.

3) Ubi obſtaculum profundius hæret, quam ſcalpellum attingere poteſt.

2. *Hildanus* cent. 1. obſerv. 73. notat, quod de *ſiccitate alvi* utplurimum conquerantur illi, quorum anus clauſus per operationem inciſus fuerit.

3. Præterea experientia confirmat, plerosque aliquot poſt operationem diebus fatis cedere.

4. De *glandis* inciſione, loco ordinario inſtituta, notari meretur, quod ſperatus effectus non obtineatur, quando Urina vel per inteſtinum rectum, vel per alium locum exitum nacta eſt.

5. De *apertura Perinæi*, quam in plenaria Urethræ coalitione non multi commendant, notandum eſt, quod Auctoritate non ſit confirmata.

6. *Duplex* interdum *hiatus* excretioni Urinæ patet: alter in loco naturali, alter in præternaturali; quo caſu apertura præternaturalis circumſpecte conſolidanda eſt.

7. Quando in *glande* vel per inciſionem, ab hiatu præternaturali inſtitutam, vel per inſtrumentum, *trocart* dictum, & in naturali loco applicatum, aperturam obtinuit Chirurgus, caveat ſibi partim a *ſutura* labiorum vulneris, quam non-

nul-

nulli commendant, partim a *cauſtico*, quo callum penes aperturam abſumere ſuadent.

TABULA LXXVIII.
DE
PARACENTESI.

I. *DEFINITIO.*

Paracenteſis eſt operatio chirurgica, qua certa corporis regio mediante inſtrumento adaptato perforatur, & humores vitioſi, qui in cavitate pertuſæ partis ſtagnant, evacuantur. Derivatur a παρὰ & κεντέω pungo.

II. *DIFFERENTIA.*

Paracenteſis differt

1. Ratione *loci*, in quo pertuſio inſtituenda eſt.
   1) Modo enim inciſio fit in *thorace*.
   2) Modo in *abdomine*.
   3) Modo in *ſcroto*.
2. Ratione *cauſarum* ſeu *materiarum*, in hac vel illa cavitate contentarum.
   1) In *thorace* enim hoſpitatur.
      a) Interdum *ſanguis*; qui a rupto vel inciſo vaſe quodam ſanguifero nunc pectoris, nunc pulmonum dependet.
      b) Interdum *ſerum* aut *lympha*, a vaſe lymphatico, eadem ratione læſo, originem ſumens. Quando tale ſerum totum pectus plus minus inundat, *hydrops pectoris* appellatur.
      c) Interdum *purulenta* materia; quæ vel ab extravaſato ſanguine, in pus mutato, vel a rupta quadam vomica provenit. Et talis affectus vocatur *empyema*. Hoc *empyema* occupat.
         α) Aliquando latus tantum *alterutrum*.
         β) Aliquando *utrumque*, ita ut pulmones in illa materia quaſi natent.

γ) Aliquando non in cavitatem effunditur, ſed vel in *pleuræ*, vel *mediaſtini* duplicatura concluditur, vel etiam intra *pulmonum* ſubſtantiam nidulatur.

2) Sic etiam in *abdomine* continentur.

a) Nunc *ſanguis*, a læſione quadam violenta intra cavitatem effuſus.

b) Nunc hydropicorum ſtagnatorius *lymphæ* & *ſeri* infarctus, partim a vitio *humorum*, partim a vitio *organorum* inductus. Videatur tabula medica de *hydrope*.

c) Rarius *materia purulenta*.

3) In *ſcroto* communiter peccat *ſerum*; id quod in hydropicis ſæpe obſervare licet.

3. Paracenteſeos nomine quamvis *bronchotomia* & aliæ operationes venire poſſent, quæ *pungendo* & *perforando* inſtituuntur, uſu tamen recepto tres tantum illæ, quas nominavimus, hac denominatione ſubaudiuntur.

III. *SIGNA.*

1. *Sanguinem* in cavitatem *thoracis* effuſum eſſe, produnt violentæ cauſæ prægreſſæ.

2. *Materiam purulentam* in pectore ſuſpectam reddunt.

1) Prægreſſa & male terminata *peripneumonia*.

2) Reſpiratio admodum difficilis.

3) Tuſſis vehemens.

4) Senſus magni ponderis in diaphragmate, quando patiens corpus erectum tenet.

5) Fluctuatio materiæ, quando æger decumbit & ex uno latere in alterum ſe volvit.

3. In quo autem latere materia purulenta hoſpitetur, ſequentia docent.

1) Quando decubitus in latus *dextrum* reſpirandi difficultatem auget, materia hæret in cavitate *ſiniſtra*.

2) Quando autem facilior redditur reſpiratio, hæret in *dextra*, & vice verſa.

3) Quando pus in *utramque* cavitatem effuſum eſt, hæc æqualia ſunt.

4) Huic accedit, quod *tumor œdematoſus* in illo loco plerumque appareat, in quo empyema exiſtit.

5) Quod-

5) Quodſi vero pulmones pleuræ adhæreant, hæc ſigna fallere poſſunt.

4. Num materia peculiari folliculo incluſa ſit, nempe *pleuræ*, *pericardio* vel *mediaſtino*, minore certitudine dignoſci poteſt.

5. Signa ſtagnantis in *abdomine ſeri* tabula medica de *hydrope* videantur.

6. Sic etiam ſeri in *ſcroto* ſtagnatio facile cognoſcitur.

IV. *PROGNOSIS.*

1. Ipſa paracenteſeos *operatio* magnam non involvit difficultatem, *judicium* autem, an & quando fieri debeat, altioris eſt indaginis. Hinc Chirurgi proprio conſilio hanc operationem non debent ſuſcipere.

2. Præcipue in pertuſione *pectoris* nihil adeo timendum, aut timide agendum. Hæc enim vulnera non ſunt periculoſa.

3. *Abdominis* autem perforatio paululum periculoſior exſiſtit, nam propter ſuffarctum aquoſum vulnera talia in ulcus degenerare poſſunt.

4. In *aſcite inveterato* minus felix & conſulta eſt hujus operationis adminiſtratio. Nam abdomen valde diſtentum eſt, hinc partes, omentum præcipue, ſphacelo tacite corripiuntur, inprimis ſi aqua ſimul & ſemel improvide evacuetur.

5. Præterea hæc aquæ evacuatio ad curationem affectus irrita eſt. Morbi enim fundamentum hac ratione non attingitur, ſed *productum* duntaxat ſubtrahitur. Hinc intra unum vel alterum menſem aqua de novo intra abdomen colligitur.

6. Unde ſincera confeſſio cordatorum Practicorum laudanda eſt, quod per paracenteſin paucos, imo nullos, viderint curatos, ſed ad tempus tantum levatos.

7. Quando autem major virium dejectio hanc operationem ſequitur, certa, ſi non propinqua, mors eſt. Hinc Medicus tanto majore circumſpectione dijudicare debet, in quibus caſibus hæc operatio locum & ſpem boni effectus concedat.

8. Paracenteſis quando *repetitur*, citius intereunt patientes, inquit *Harveus* tractatu de curatione morborum per exſpectationem. Reliqua videantur tabula medica de *hydrope*.

9. Ceterum omnis humor, qui in cavitatem corporis insignem effusus est, periculum portendit.
10. *Empyema* a causa interna majus periculosum est illo, quod a causa externa provenit.
11. Melius est, materiam hærere in *pleura*, quam in *pulmonibus*, *pericardio* & *mediastino*.
12. Quando in *utroque* latere pus exsistit, difficilior est cura, quam si tantum in *alterutro* hæreat.

V. *METHODUS.*

1. Paracentesis *thoracis*, ubi notamus
   1) Quod in *latere affecto*, e *signis* dignoscendo, incisio fieri debeat. Sin secus, irrita est operatio. *Hippocrates* applicatione cretæ, in pultis formam redactæ, id experiri tentavit.
   2) *Instrumenta*, quæ hic adhibentur, sunt vel *scalpella latiora*, vel *cannulæ perforatæ*, & in extremis acuminatæ.
   3) *Locum* quod attinet specialem, est ille vel *electionis*, vel *necessitatis*.
      a) *Electio* si concedatur, ille locus eligatur, qui est declivis & facilem exitum materiæ concedit, ita tamen, ut nullum læsionis periculum partibus internis adferat. Illud autem latus necessario eligendum est, in quo materia continetur. Quando vero in utroque latere humores stagnare judicantur, utrumque latus incidendum, sed non eodem tempore, quia vires non sufficient.
      b) Itaque spatium intercostale, & quidem non nimis altum, neque nimis profundum, nempe illud, quod est inter tertiam & quartam, nonnumquam etiam inter quartam & quintam costam (numerando ab inferioribus) eligendum est, ut materia sufficienter possit evacuari, neque tamen diaphragma lædatur.
      c) In illa autem præcise regione perforatio instituatur, in qua costæ incurvantur & exterius gibbosæ sunt; aut in quam pertingit tertia pars fili, a spina dorsi versus sternum ducti.

d) Quan-

d) Quando autem tumor quidam exterius protuberat, tunc neceſſe eſt, ut in illo loco operatio inſtituatur.

e) Alii in ipſis *coſtis* perforationem inſtituendam putant; de qua re ſub *cautelis* plura dicemus.

4) *Modus* autem *operandi* eſt ſequens

a) Locus perforandus atramento notetur.

b) Patiens lecto incumbat, vel ſedili inſideat, ita tamen, ut in latus oppoſitum declinet.

c) Deinde Chirurgus cutim, tum propriis quam miniſtri manibus prehenſam, ſcalpello, linteamine involuto, deorſum incidat.

d) Laxata cute, ægrum ab inſpiratione aliquam diu abſtinenere jubeat, & tum muſculos atque pleuram paululum oblique ſecet; cavendo, ne vaſa intercoſtalia lædantur.

e) Inciſa cute & muſculis, Chirurgus digitum in thoracem immittat, ut vel vulnus dilatetur, vel variæ pulmonis cum pleura cohæſiones tollantur, vel cyſtis, cui forte incluſa eſt materia, laceretur.

f) Quo facto cannula plumbea vel argentea vulneri immittitur, & per hanc materia contenta ſucceſſive evacuatur. Ultra autem tres vel quatuor uncias quavis repetitione evacuare non convenit. Poſtea turundam mollem, obtuſam, filo præditam & balſamo imbutam applicant.

g) Pro materiæ contentæ craſſitie vel tenuitate foramen vel majus, vel minus eſſe debet. Hinc in hydrope thoracis exigua apertio ſufficit.

h) Injicere quoque ſolent decocta abſtergentia, reſolventia, discutientia, leniter balſamica & conſolidantia.

i) Facta denique ſuper locum affectum embrocatione, vulnus clauditur duplici emplaſtro, majore altero, altero minore; ſuper impoſitis ſpleniis & faſcia *ſcapulari*.

2. Paracenteſeos *abdominis*.

1) Ante, quam operatio inſtituatur, patiens paululum ambulet, vel alio modo corpus moveat, ut ſedimentum aquarum e fundo quaſi excitetur.

2) Deinde ſellæ inſideat, vel in lecti ſpondam ita collocetur, ut locus perforandus reliquis ſit declivior.

3) Poſtea miniſter tumorem manibus ſuis premat deorſum, ad augendum reniſum & facilitandum inſtrumenti tranſitum.

4) Denique acus tricuſpidata, cannula argentea munita, Gallis *trocar* dicta, in ventrem quocunque in latere immittatur, & quidem ſine metu læſionis inteſtinorum. Aquæ enim inter hæc & integumenta multum ſpatii relinquunt. De *umbilico* pertundendo videantur *cautelæ*.

5) Facta perforatione acus extrahitur, cannula autem relinquitur, & per hanc una vel altera libra ſeri quotidie evacuatur, non tamen continuato, ſed aliquoties interrupto curſu. Interea locus perforatus emplaſtro & turunda munitur.

6) Poſt ſingulas aquarum egeſtiones infimus venter faſciis conſtringatur, quo ipſius integumenta viſceribus concluſis admoveantur.

7) Quando aquæ proventus poſt abdominis depreſſionem non magis ſuccedit, fiſtula extrahitur, emplaſtrum duplex & linteamen triplex ſuper imponitur. Sic cutis vulnuſculum facile coaleſcit.

3. Paracenteſeos *ſcroti*.

1) De *ſcroti* perforatione tabula de herniis jam actum eſt.

2) Hoc loco adhuc monemus, quod præcipiti auſu non inſtituenda, ſed medicamentorum nervinorum, diſcutientium & roborantium efficacia prius tentanda ſit.

VI. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES.*

1. De perforatione thoracis monendum eſt, ut, ſi opus ſit, mature inſtituatur, antequam viſcera contenta corrumpantur.

2. *Hippocrates* jubet, ut perforatio in *ipſa coſta* inſtituatur, & quidem ob ſequentes præcipue rationes.

1) Ut labia vulneris non collabantur.

2) Ut turunda tanto commodius poſſit applicari.

3) Ut muſculorum & vaſorum intercoſtalium læſio caveatur.

3. Sed vix ullos noſtro tempore habet aſſeclas, graviora enim argumenta contrarium ſuadent.

1) Non-

1) Nonnulli enim coſtas adeo exiguas habent, ut ſine diffractione non poſſint perforari.
2) Foramen coſtæ impreſſum, licet magnum ſit, puri tamen craſſiori evacuando non eſt proportionatum.
3) Vaſa intercoſtalia hac ratione facilius, quam alia, læduntur.
4) Caries oſſis pertimeſcenda eſt.

4. Inciſio fiat potius in *exſpiratione* quam *inſpiratione*, id quod propemodum ſponte fit propter timorem & ſenſum; cavendo, ne inſtrumento, profundius adacto, pulmones, vel vaſa ſanguifera, per inferiorem coſtarum ſciſſuram reptantia, lædantur.

5. Minime autem methodus probatur illorum, qui, ne pulmones lædant, pleuram *ſpecillo obtuſiore* malunt *perforare*, quam *incidere*. Neque illorum, qui *cauterium* ſcalpello præferunt.

6. Nonnulli, ne forte in vanum operentur, locum incidendum perforant prius acu tricuſpide, quæ circa ſui extremum ita excavata eſt, ut ſpecillum cavum referat; id quod adſtantium caterva non animadvertit. Quando nulla materia effluit, emplaſtrum imponunt; ſin vero exeat, foramen ſcalpello dilatant.

7. Quando tumor prægreſſus locum inciſionis monſtravit, digitus caute immittendus eſt, ne materia coërcita in pectoris cavitatem effundatur.

8. In omni caſu, excepta *ſcroti* perforatione, materia non ſimul & ſemel, ſed ſucceſſive evacuanda eſt, ne vires fatiſcant.

9. Quando pulmones vulneri appropinquant, & puris egreſſum impediunt, ſpecillo excavato, & duplici foramine prædito, removeantur.

10. Vulnus, quantum fieri poteſt, ab *aëre frigido* defendatur.

11. Tentarunt nonnulli materiam purulentam exhaurire *ſyringa*, quæ pluribus in locis tubulum habet perforatum. Sed irritum & noxium fuit conamen.

12. Quando *turunda nimis longa* applicatur, ita ut pulmones tangat, ſymptomata tuſſis, doloris & febrilium commotionum non parum augentur. Ceterum *pectoris* paracenteſis paulo amplior eſſe debet, & præſtat hic facere *vulnus*, quam

vul-

vulnuſculum. Conſolidatio enim, ſi res intus bene conſtitutæ ſunt, ſatis cito obtinetur. In ejusmodi negotiis animi præſentia multum ſæpius valet, & licet temeritas minime ſit laudanda, timiditas tamen etiam laudari non meretur.

13. Quando paracenteſis abdominis inſtituenda venit, & *locus electionis* conceditur, alterutrum latus, trium vel quatuor infra umbilicum, totidemque a *linea alba* digitorum intervallo, eligatur.

14. Neceſſitate autem urgente, punctio inſtituenda eſt in illo loco, quem tumor quidam quaſi monſtrat.

15. Sic *umbilicus* nonnunquam ita protuberat, ut aquæ concluſæ leviſſimum duntaxat extenuatæ cutis diſcrimen objiciant; in quo caſu haud difficulter pertunditur, neque alius locus eligendus eſt.

16. Paracenteſis abdominis *tempeſtive* inſtituenda eſt, nempe vel mox in principio, vel augmento; cujus rei vulgo contrarium obſervatur, dum ad hanc operationem prius non accedunt, quam varia remedia per longum tempus fruſtra fuerint propinata.

17. Poſt *ſcroti* paracenteſin convenit adhibere decoctum diſcutiens, reſolvens & carminativum, uti ſub *herniis* diximus. Conducunt in hunc finem rad. vincetox. irid. Florent. herb. chærefol. hyſſop. ſcord. abſinth. flor. roſar. rubr. melilot. chamomill. ſem. fœnicul. carv. ſiler. montan. aniſi; quæ ſpecies in vino coquuntur, ad lenem madorem exprimuntur, & quater per diem calide applicantur.

18. Apertio ipſa in parte *inferiore* eſt inſtituenda, ut promptior tranſitus ſiat humoris.

19. Vulnus tractatur unguento digeſtivo uſitato, nempe e vitello ovorum, conquaſſato cum terebinthina; cui parum aut nihil mellis, & paucæ guttæ balſami Peruviani aut Capaivæ admiſceri poſſunt.

20. De *empyematis* paracenteſi in ſpecie adhuc notamus, quod evacuata aliqua materiæ portione, nequaquam inutile ſit decoctum aliquod vulnerarium, mundificans & corruptionem inhibens tepide injicere, & ita abſterſionem ulceris atque roborationem partis promovere. Laudantur præ aliis myrrh.

myrrh. mel. roſat. cum tantillo ballam. Peruvian. item decoctum ſcabios. hyperic. ſcord. pyrol. veronic. heder. terreſtr.

21. Ultimo loco notamus, quod rariores quidem ſint collectiones puris inter muſculos abdominis & peritonæum, interea tamen in auctorum nonnullorum obſervationibus occurrant. Exonerantur autem ſimplice ſectione, quæ ad ipſam cavitatem non debet penetrare. Præterea vel in loco declivi ſectio inſtituenda, vel ſitu deinceps ita ſuccurrendum eſt, ut evacuatio commode ſuccedat.

TABULA LXXIX.
DE
CAUTERISATIONE ſeu USTIONE.

I. DEFINITIO.

Uſtio ſeu *cauteriſatio* eſt operatio chirurgica, qua vel inſtrumento candente, vel remedio cauſtico, partibus modo carneis, modo oſſeis, eſchara inducitur, eum quidem in finem, ut vel ulterior corruptio caveatur, vel ſanguinis fluxus ſiſtatur, vel fonticulus, veſica &c. excitetur.

II. DIFFERENTIA.

Cauteria dividuntur in

1. *Actualia*, quæ ſunt ferramenta candentia, quibus uſtio peragitur, & in
2. *Potentialia*, quæ ſunt remedia *cauſtica*, ſive *potenter alcalina*, ſive *concentrata acida*, quibus partes ſine peculiari ſenſu poſſunt inuri, non quidem momentanee, ſed intra 4-6 horas. Talia remedia corroſiva ſeu cauſtica ſunt varia e. g.
   1) *Butyrum antimonii.*
   2) *Lapis cauſticus*, e calce viva & cineribus clavellatis paratus.
   3) *Lapis infernalis*

4) *Corrosivum Sutorianum*, cujus securum effectum multi laudant.

3. Ad cauteria, & quidem *actualia*, referre etiam possumus *Indorum moxam*, quam ex *artemisiæ lanugine*, post herbæ exsiccatæ contritionem remanente, parare, & podagræ inprimis opponere solent. *Conf. cautelæ.*

III. *USUS.*

1. Usum ustionis generalem sub *definitione* jam indicavimus, restat, ut per species nonnulla adjiciamus.

2. Ustio *actualis* tantum non in omnibus affectibus melius cedit, quam *potentialis.*

3. Edit enim ustio *actualis* repentinum non solum effectum, sed etiam materiam malignam, si subsit, in momento quasi corrigit & figit.

4. Dolorem quidem incutit vehementem, sed communiter magis repentinum, quam durabilem, præcipue si tempestive illi succurratur.

5. Unde inanis & noxia est formido, quando hanc ab antiquissimis temporibus usitatam operationem, tanquam horribilem, patientes, imo ipsi Medici, e. g. *Helmontius*, *Bontekoe* aversantur, & hinc cauteria *potentialia* ei præferunt.

6. Certe enim *potentialia* cauteria, nisi cum prudentissimo moderamine applicentur, majoribus incommodis ægrum exponunt. Præterea effectus illos, ab igne exspectandos, nequaquam assequuntur.

7. Sic e. g. in *carbunculis pestilentialibus* inustio *actualis* plus boni effectus pollicetur, quam ulla *potentialia* cauteria. Corruptelam enim putridam, sphacelum minitantem, potenter infringit, dum affluxum humorum ad partem affectam promovet, ut materia corruptiva melius & constantius emanare possit.

8. Dignissima sane est observatio, quæ apud *Scultetum* legitur de carbunculo pestilente, juxta orificium intestini recti cum patientis euphoria proveniente, postea autem cum recursu pristinæ anxietatis retrocedente. Huic loco cum ferrum candens *eminus* tantum adhibitum fuerit, ita ut æstus illum affecerit, actu autem non tetigerit, asseverat,

carbunculum cum maxima patientis euphoria iterum proveniſſe. Plura de uſu uſtionis *actualis* vid. apud *Severinum*; de uſu *potentialis* autem paſſim in tabulis hiſce dictum eſt.

IV. *METHODUS.*

1. Uſtio *actualis* fieri debet.
   1) Ferramento *proportionato* & ſufficienter *candente*, hell-roth glühend.
   2) Satis *cito*, &, quantum neceſſe eſt, *profunde*. *Vid. Cautel.*
2. Uſtio *potentialis* relinquatur, donec cruſta ſeu eſchara inducta ſit; cui deinde emplaſtr. diapalm. imponitur.

V. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES.*

1. Uſtio *actualis* uti omnino conducit poſt reſectionem partium, ſphacelo corruptarum, partim ad ſanguinis fluxum compeſcendum, partim ad corruptionem ſphaceloſam inhibendam, ita cavendum eſt, ne ex hac uſtione novum periculum *gangrænæ* & *ſphaceli* ingruat. In hunc finem neceſſe eſt, ut inflammationis negotium prudenter conſideretur, & provide tractetur.
2. Ubi neceſſitas expoſcit, inſtrumentum candens imprimendum, imo, pro re nata, ſecundo adhuc cauterio prioris effectus promovendus eſt, e. g. in *cancro mammarum*, *carie profunda*. Econtra etiam cavendum, ne in iis affectibus, in quibus non neceſſarium eſt, nimium agatur, e. g. quando *fonticulus* in ſubjecto quodam teneriore inurendus eſt, ita fieri debet, ut cutis tantum uratur. Quando autem profundius inſtrumentum intruditur, tendinis læſio pertimeſcenda eſt.
3. *Afri* quidam ſingula exanthemata *ligno candente* adurunt, mit einem angebrandten Höltzgen, ut retroceſſio impediatur, dum major humorum affluxus provocatur. Simplex quidem eſt conſilium, rationale tamen, & hinc ſucceſſu bono non prorſus deſtitutum.
4. *Moxa* tantæ hodie apud nos non eſt æſtimationis, quantæ prioribus annis fuit; quo tempore affectibus arthriticis curandis adhibebatur. Videlicet lanugineam illam materiam, in formam cunei complicatam, loco deſignato mediante gummi arabico agglutinabant, deinde in extremitate ſui, in-

instar bacilli fumalis (Rauch-Kertzlein) incendebant, & pro re nata repetebant.

5. Ustio *potentialis* omni circumspectione instituenda est, præcipue in locis sensibilibus, ne vasa, nervi, tendines &c. lædantur. Abstineatur ab *arsenico* & *mercurio sublimato*.

TABULA LXXX.

DE EXTRACTIONE RERUM PEREGRINARUM.

I. DIFFERENTIA.

Sub *rerum peregrinarum* nomine comprehendimus.

1. Omnia illa extranea, quæ sub actu læsionis cum corpore communicantur, qualia sunt e. g.
   1) *Sagittæ*, de quibus extrahendis multa in antiquis auctoribus legimus.
   2) *Globuli plumbei*, de quibus recentiores præcipue mentionem faciunt.
   3) Frustula *vestimentorum*.
   4) Extremitates *gladiorum*, *cultrorum* &c.
   5) *Festucæ*.
2. Omnia illa *animalcula*, quæ cavitatibus sese insinuant, e. g. auribus, oculis, faucibus.
3. Omnes heterogeneitates, quæ a partibus *ossei*s in corpore corrumpuntur & secedunt, e. g. caries, festucæ seu rami ossium, a fractura violenta dependentes.

II. *PROGNOSIS.*

1. Res peregrinæ facilius extrahuntur e partibus *mollibus*, quam *solidis*.
2. Quo nobilior est pars affecta, eo molestius heterogenea perfert. In partibus *nervosis* ingentes dolores & commotiones febriles ab illis excitantur.
3. Quo profundius impactæ sunt heterogeneitates, eo difficilius illarum extractio succedit.

4. Glo-

4. *Globuli plumbei*, pro diversitate situs, per plures interdum annos quieti sunt. Quando autem alia heterogenea, e. g. frusta vestimentorum, simul impressa sunt, extractio illorum prudenter consideranda est. Talia enim ægrius in corpore tolerantur. Globuli gravitate sua ad alia loca interdum descendunt, ubi facilius exscinduntur.

5. *Sagittarum & spiculorum* infixio hodie apud nos quidem non ita familiaris est, quando autem in bellis *Turcicis* talia imprimuntur, extractio illorum multam sæpe involvit difficultatem; præcipue quando sagittæ *hamulis* præditæ sunt, & profunde penetrarunt. Tales enim non possunt retrahi, unde exsciſſio illarum requiritur.

6. Heterogenea, quæ cernuntur, tantam non habent in extractione difficultatem, quam quæ occulta sunt.

III. *METHODUS.*

1. Exæresis rerum infixarum requirit
   1) Debitum *accessum* & rei extrahendæ immediatum contactum.
   2) *Congrua instrumenta*, quibus res extrahendæ recte & firmiter possint apprehendi.
2. Ratione primi scopi ante omnia *tumor*, si adsit, corrigatur, *dolor* & *inflammatio* mitigetur.
3. Quando autem vel ob moram, vel alias circumstantias, foramen justo arctius factum est, illud per *sectionem* aut *turundam turgescentem*, Quell-Meissel, dilatandum est.
4. Quod ad *instrumenta* attinet, conformatio illorum in casibus solemnibus apud auctores chirurgicos delineata occurrit. *Conf. tabul. II. de instrumentis.* In casibus autem specialibus & minus consuetis, proprio ingenio & speciali physico-mechanica aptitudine parari debent.
5. *Globuli sclopetarii*, quando gravitate sua & longiore mora profundius deflexerunt, daß ſie ſich geſencket haben, consultius est, in parte opposita, si nihil obstet, sectionem & extractionem tentare, quam per vulnus ordinarium. Germani dicunt: die Kugel ausſchneiden.
6. Quando autem commode attingi potest globulus, *duplex*, ad illum extrahendum, in usu habent *instrumentum*, nempe

1) Vel *terebellum* acutum chalybeatum, germ. einen Kugel-Bohrer, quod globulo infigitur, ut trahendo educatur.

2) Vel *forcipem* artificioſam, duobus *hemiſphæreis*, utrisque intus cavis, inſtructam, qua globulus comprehenſus extrahitur.

7. Majus incommodum extrahendi occurrit, quando globulus *oſſa* ſimul contigit, a quorum contactu inæqualis reddi ſolet, daß ſich die Kugel breit ſtöſſet. Imo conſideratu dignum, quod globuli, in *carnoſas* tantum partes immerſi, priſtinam rotunditatem amiſiſſe compareant.

8. Nonnunquam globulus *oſſi* ita imprimitur, ut trepanatio illius oſſis, ad globulum extrahendum, requiratur.

9. Quando globulus non cernitur, quietus tamen jacet, ſibi relinquatur, donec commodiorem ſitum ad ſui extractionem oſtendat. Inquietus autem mediante *ſpecillo* exploratur.

10. *Sagittæ* quando profundius penetrarunt, & *hamulo* præditæ ſunt, in parte oppoſita ſcindendo extrahantur. *Simplices* autem, nullo unco inſtructæ, per illud vulnus, per quod ingreſſæ ſunt, extrahuntur.

Reliqua videantur ſub *cautelis*.

IV. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES.*

1. Extractio, quo *maturius*, eo melius inſtituitur. Mora enim tumorem inflammatorium facile invitat.

2. In profundis læſionibus caveatur, ne loco rerum *heterogenearum* res *domeſticæ*, nempe vaſa ſanguifera, nervi, tendines, comprehendantur; qui error graviſſima ſymptomata, imo ipſam mortem cauſari poteſt. Unde forceps prius non aperienda, quam globulum vel aliud heterogeneum tetigerit.

3. Quando globulus exſcindendus eſt, caute fieri debet inciſio, ne vaſa, nervi vel tendines lædantur. Hæc impedimenta quando inciſionem prohibent, exſpectandum, donec per ſuppurationem ulterius proveniat globulus.

4. Quando ſectionem nova *hæmorrhagia* excipit, illa cito non ſiſtenda, ſed paululum toleranda eſt.

5. Interdum *plures* heterogeneitates in uno vulnere latent, e. g. duo globuli, plures feſtucæ. Hinc Chirurgus viſitatio-

Unable to display this page

horas vulneri imponuntur, moleſtus ordinarie affluxus, & non pauca incommoda, provocantur.

13. Hinc in omnibus caſibus, in quibus loci conditio concedit, materia infixa per *ſectionem* optime & certiſſime extrahitur, præcipue in bellis & præliis, in quibus circumſtantiis mora periculum auget.

14. *Feſtucarum* & *ramorum oſſium*, per violentam fracturam excuſſorum, duplex eſt ſtatus. Modo enim *cum*, modo *ſine* vulnere partium ſuperſtratarum contingunt.

15. *Poſteriore* caſu coaleſcit denuo feſtuca, ſi modo ætas non admodum effæta, corpus non cacochymicum, & tumor non adeo inſignis, adſit. Subveniendum autem eſt mature per emplaſtrum repellens & diſcutiens, e. g. per *empl. ad rupturas*, vel, quod lenius eſt, *ceratum ſantalinum*.

16. *Priore* autem caſu non coaleſcunt feſtucæ & ſquamæ, quando a reliquo oſſe inſigniter, nedum penitus, avulſæ ſunt. Sanies enim, pus vel ichor, a mollibus partibus, una læſis, proveniens, tanto præſentius & certius arrodit ipſam denudatam oſſis texturam.

17. Exſpectanda itaque in tali caſu ſucceſſiva *abſceſſio* ejusmodi officulorum, partim a *perioſteo* & inſtructis *carnoſis* atque *tendinoſis* partibus, partim ab ipſo *reliquo oſſe*, ſi cum hoc quodam modo adhuc cohæreant. Tædioſa autem & longinqua, imo ab omni periculo non aliena eſt talis exſpectatio.

18. Hinc integritati partium mollium ſuccurrendum, & hac ratione corruptio ulterior cavenda eſt per lenia balſamica, non eximie ſarcotica; cujusmodi ſunt tum ipſe *ſpiritus vini*, tum cum ipſo parata *Eſſentia ſuccini*, quæ ſimul officulorum ſeceſſionem quodammodo promovent.

19. Præſentiſſime vero perpetratur feſtucarum & ſquamarum talium ſeparatio, inprimis quando cinerei vel tetri coloris ſunt, per *inſtrumentalem chirurgiam*, ſi vel maxime per ſectionem aliqualem vulnus dilatandum ſit. Hac enim ratione *dolore brevi*, &, ſi cetera paria ſint, non adeo immenſo abſolvitur negotium, quod alias ob diuturnitatem & moleſtorum ſymptomatum concurſum lon-

ge

diſparem eventum tam dolorum quam periculi ægro minatur.

20. Ante omnia cavendum, ne partes ſuperſtratæ conſolidentur, quam diu feſtuca ſeu ſquamula quantacunque exilis, & a ſanie alterata, præſto eſt. Certiſſime enim nova ulceroſa eruptio in parte ita affecta inde exſpectanda eſt, quæ commode avertitur, & longinqua molimina doloris, inflammationis & arroſionis brevia reddunturper ſimplicem *inciſionem*, ſatis amplam & profundam, nempe ad latentem usque feſtucam; quæ, quando apparet, quovis, quo fieri poteſt, modo ſeparanda & extrahenda eſt. Tunc demum conſolidatio ſecure promovetur. De oſſe *carioſo* extrahendo videatur tabula de *carie*.

21. In illo caſu, quo *diutius* negotium protrahitur, reſpiciatur perpetuo *affluxus*, qui hujus generis ſenſibilibus & durabilibus læſionibus familiaris eſt, & illius discuſſio tam per *interna* avertentia & evacuantia, quam per *externa* discutientia & roborantia perpetretur.

22. Imo hæc affluxus discuſſio etiam poſt jam factam conſolidationem non prorſus negligenda eſt, præcipue circa tempus anniverſarium, quo læſio inflicta fuit; item circa inſignes tempeſtatum mutationes. Hiſce enim temporibus facile dolores, gravitas, impotentia movendi in parte olim affecta perſentiſcuntur, adeo ut decreſcentibus cum ætate viribus notabilis debilitas in illa parte obſervanda veniat; cui autem incommodo per discutientia & roborantia, inprimis camphorata, efficaciter prævenire poſſumus.

23. Si forte palea, feſtuca, unguis, pulviſculus, muſca, vel quæcunque res peregrina in *oculum* illapſa eſſet, portio *ſuccini* tam diu fricetur, donec calefiat, deinde oculo applicetur, ſic extrahit, quod in illo contentum eſt. Alii *oculum cancri* applicant, & hac ratione humorum affluxum abſterſivum promovent. Alii aquam tepidam vel lac oculo infundunt; id quod præcipue conducit, quan-

do humoris acris vel ſpiritus acidi guttulæ quædam in oculum illapſæ eſſent.

24. His non ſufficientibus palpebra invertenda, & res peregrina mediante conveniente inſtrumento, non lædente, extrahenda eſt. Poſtea oculus tractatur, uti in *ophthalmia*.

25. De heterogeneis ex *auribus* trahendis ſequentia notamus

1) Accidit interdum, ut infantes *lapillum, piſum, nucleum* &c. in aures intrudant, quo caſu *helleborus* naribus admoveatur, vel, ad lubricandum meatum, *oleum* quoddam tepidum inſtilletur, & deinde mediante cochleari ſubtili id, quod illapſum fuit, extrahatur.

2) *Cerumen* emollitur vel per *lac* aut *oleum* tepidum, vel per injectum *liquorem* convenientem, vel per admiſſum *vaporem* decocti alicujus. Facta emollitione, per cochlear ſubtile evacuatur. Hac ratione nonnullorum ſurditatem paucis quaſi momentis ſublatam novimus.

3) *Inſecta* quando auribus ſeſe inſinuarunt, extrahuntur vel forcipe ſubtili aut cochleari, vel, ſi profundius immerſa ſint, decoctum amarum, aut oleum amygdalarum, olivarum &c. tepidum injicitur. Amara enim plurima, & oleum omnia talia inſecta enecat, ut deinde facilius extrahi poſſint. Hac injectione decocti amari enecantur etiam vermes, qui in meatus auditorii ulceribus prognaſcuntur. Alii ad talia inſecta extrahenda applicant *ſpongiam*, ſtylo ferreo alligatam, & reſina terebinthinæ imbutam.

26. Peregrina, quæ in *faucibus* nonnumquam hærent, e. g. oſſicula, acus, nuclei prunorum &c. multa incommoda, imo ſubinde pericula afferunt. Hinc maturius & quidem ſequente modo ſuccurrendum.

1) Deglutitur *fruſtulum panis*, vel *hauſtus cereviſiæ* ſumitur. Hac enim ratione ſæpius malum removetur.

2) Sin ſecus, lingua deprimitur, &, ſi fieri poteſt, heterogeneum mediante forcipe adaptata extrahitur.

3) Quando autem extractio illius ob profunditatem non habet

bet locum, mediante *excutia*, Magen Bürſte, ſpongia prædita, vel cera proportionata, mit einem dicken Wachs-Stock, detruditur.

27. De extractionibus reliquarum heterogeneitatum e. g. *ſecundinarum*, *fœtus mortui* &c. inferius ſpecialiter agetur.

TABULA LXXXI.

DE AMPUTATIONE PARTIUM CORRUPTARUM ET SUPERFLUARUM.

I. DEFINITIO.

Amputatio eſt operatio chirurgica, qua partes, ſphacelo vel carie correptæ, congruis inſtrumentis auferuntur, ut progreſſus corruptionis inhibeatur & viciniæ partes hac ratione defendantur.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Chirurgico-medica* ablatio partium corruptarum quomodo inſtituenda ſit, tabulis de *ſphacelo*, *cancro* & *carie* indicavimus.
2. Hoc loco de *Chirurgico-inſtrumentali* amputatione dicendum eſt.
3. Inſtituitur hæc præcipue in *artubus*, videlicet *brachiis* & *pedibus*; item in *mammis cancroſis*.
4. Huc etiam ſpectat amputatio partium *ſuperfluarum*, e. g. quando in pede vel manu ſex digiti a nativitate reperiuntur.

III. *SIGNA.*

Quomodo partes ſphacelo vel carie corruptæ agnoſci poſſint, ſuo loco indicavimus.

IV. *CAUSÆ.*

Amputationem inſtrumentalem ſequentes circumſtantiæ cauſantur.

1. *Sphacelus* præ omnibus aliis cauſis.

2. *Caries* & *ſpina ventoſa.*
3. Corruptio *cancroſa*, id eſt ſphaceloſo-ulceroſa, præcipue in *mammis.*
4. *Vitium naturale*, e. g. quando plures, quam decet, digiti adſunt.
5. His addimus, quando profunda *læſio arteriæ* e. g. *cruralis, brachialis*, hæmorrhagiam lethalem minatur; vel pars quædam enormi *contuſione* ita conquaſſata eſt, ut nulla illius reſtitutio ſperanda ſit, quales caſus toto die occurunt, e. g. a glandibus & bolidibus igniariis, von Granaten und Bomben &c.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Per vulgus notum eſt, quod amputatio artuum ſontica non ſolum incommoda, verum etiam pericula involvat. Unde etiam multi patientes ab hac operatione ita abhorrent, ut morti potius, quam amputationi ſeſe ſubmittant.
2. Periculoſiſſima omnium eſt amputatio *femoris*, & quo altius femur abſcindendum eſt, eo majus periculum imminet ob vaſtiſſimos muſculos & vaſa capacia arterioſa.
3. Quoniam autem per hanc operationem vita nonnunquam ſalvatur, *anceps* potius, quam *nullum* remedium commendatur & adhibetur.

VI. *METHODUS ET REMEDIA.*

1. *Generalis*, ubi conſiderantur.
   1) *Inſtrumenta*, quæ cum univerſo apparatu ante operationem ad manus eſſe debent, nempe.
      a) Machina illa compreſſoria, *tourniquet* dicta, qua ſanguinis ex arteriis affluxus debite intercipitur, & dum nervi hac ratione comprimuntur, dolores ſimul minuuntur.
      b) *Culter magnus falcatus*, mediante quo muſculoſæ partes diſcinduntur.
      c) *Culter faſtigiatus* & *bipennis*, quo diſcinduntur illæ carnoſæ partes, quæ inter duo oſſa e. g. ulnæ & radii, poſitæ ſunt.
      d) *Serra*, quæ ſatis acuta eſſe debet, ne ſub oſſis diſſectione diuturna agitatio patientis anxietatem augeat vel feſtucas producat.
      e) Re-

e) Remedia *sanguinem sistentia* e. g. spiritus vini rectificatissimus, pulvis stypticus. Conferatur tabula de *hæmorrhagia vulnerum*. Huc etiam spectat *vesica*, & quod *Angli* & *Galli* magis in usu habent, *emplastrum glutinans*, ita dissectum, ut crucis formam, quam *Ordo Melitensis* gerit, referat. Item *forceps* cum *acu*, *filo* prædita, ad arteriam, ubi fieri potest, comprehendendam & deligandam.

f) Reliquus *deligationis apparatus*, præcipue sufficiens *linteum carptum*, multa *splenia*, & *fascia*, quæ decem circiciter ulnas longitudine, latitudine autem tres fere digitos habeat.

2) *Locus*, in quo amputatio fieri debeat. De hoc dissentiunt quidem auctores, uti sub *cautelis* indicabimus, interea tamen sequentes *regulæ generales* de hac re notandæ sunt.

a) Os *femoris* quo profundius versus genu amputari potest, eo securius hoc peragitur.

b) *Tibia* paulo infra genu amputatur, licet corruptio supra malleolum tantum sese extendat. De sententia in contrarium sub *cautelis* dicemus.

c) *Brachium* quo profundius amputationem concedit, eo minorem deformitatem infert.

3) *Modus operandi.*

a) Corpus debite præparetur, & patiens corpore atque animo reficiatur.

b) Sana cutis cum carne subjecta sursum trahatur, & sub operatione in firma tali extensione servetur.

c) Instrumentum compressorium, *tourniquet* dictum, applicetur, & quidem ad duorum digitorum latitudinem supra locum incisionis.

d) Deinde pars amputanda *cultro falcato* per circulum celeriter incidatur.

e) *Periostium* ab osse abradendo mox separetur.

f) Quando *duo* ossa amputanda sunt, caro & ligamentum intermedium cultro bipenni simul separentur.

g) Postea mediante serra acuta *os* eadem celeritate & dexteri-

ritate præscindatur. Quando duo ossa adsunt, conjunctim dissecentur.

h) *Hæmorrhagia*, uti suo loco dictum est, prudenter tractetur.

i) *Ambitus* per discutientia camphorata, moderate reprimentia & roborantia defendatur.

k) Tandem applicata styptica per congruam deligationem firmentur. In hunc finem emplastrum glutinans, quod commodioris applicationis causa in crucis formam præparatur, applicetur, *vesica bubula* his omnibus superinducatur, &, admotis variis *spleniis*, fasciatio cruciatim instituatur.

2. *Specialis*, & quidem.

1) *Digitorum* in *manibus* & *pedibus*.

a) Digitus *sphacelo* correptus cito removendus est.

b) Digitus licet instrumento acuto totus fere perforatus sit, & ita leviter tantum appendeat, non statim tamen amputandus, sed decenter deligandus est. Quando autem cum parte contigua non concrescit, sed in putredinem potius abit, tunc sufficiens adhuc tempus est, ad illum amputandum.

c) Digitus *contusione* graviter læsus, & exigua saltem cutis portione appendens, *forfice* vel *cultello* separatur.

d) Ceterum triplicem ad digitos amputandos modum auctores commendant.

α) Vel enim *forcipe* robusta pars corrupta abscinditur, germ. abzwicken.

β) Vel secundum *Roonhuysen scalpro* acutiore & malleo corrupta portio decutitur.

γ) Vel *junctu*ram primam & secundam, rarius tertiam, mediante *scalpello* discindunt. *Conf. caut.*

e) Facta amputatione fluxus sanguinis pro re nata paululum toleratur, & deinde pars vulnerata, ut moris est, tractatur & deligatur.

f) Digiti a nativitate *superflui* vel *forfice*, vel *forcipe* acuta amputantur. Nonnunquam ossibus destituti sunt, &

ex-

excreſcentiam carneo-cartilaginoſam referunt; quo caſu tanto facilius forfice amputari poſſunt.

g) Quando plures tales digiti ſuperflui adſunt, ſucceſſive & poſt temporis intervallum amputandi ſunt.

2) *Manus.*

a) *Antiqui* manum corruptam mediante *ſcalpro* majore & *malleo* in regione *carpi* decutiebant; qua autem encheireſi feſtucæ facile producebantur.

b) *Recentiores* mediante *ſerra* amputationem inſtituunt, & quoniam oſſicula *carpi* & *ligamentoſæ* illius partes ſerrationem ægre tolerant, in oſſis *cubiti* infima regione operationem ſuſcipiunt; uti jam dicetur.

3) *Cubiti* ſeu *brachii inferioris.*

a) Quando neceſſaria requiſita ad manus ſunt, patiens humili ſellæ imponitur.

b) *Chirurgus* ſtat ante vel intra pedes patientis.

c) *Miniſter*, poſt tergum collocatus, patientis corpus firmiter tenet.

d) *Alius miniſter* brachium ſupra locum amputationis comprehendit, & partes carnoſas ſurſum ſtringit.

e) *Tertius* manum illius brachii tenet.

f) Applicato inſtrumento *tourniquet*, miniſter *quartus ligneolum* ad æqualem ſtricturam ſervandam, vel, pro re nata, paululum relaxandam, comprehendit.

g) Præterea Chirurgus, ne ſub inciſione carneæ partes relaxentur, & ſic amputatio *inæqualis* reddatur, immediate ſupra locum amputationis *funiculum* circumvolvit, & mediante acu illum firmat.

h) Sub hiſce præparatoriis hauſtus *vini generoſi* ægro porrigitur.

i) His præmiſſis Chirurgus mediante cultro *falcato* inciſionem facit circularem, & ſic omnem carnem ad oſſa usque diſcindit.

k) Deinde per cultrum *faſtigiatum* & *bipennem* interſtitium illud carnoſum & ligamentoſum, quod eſt inter *ulnam* & *radium*, diſſecat.

l) Po-

l) Poſtea debita celeritate *perioſtium* ab oſſibus raſpando ſeparat.

m) *Duo miniſtri*, qui brachium tenent, ſurſum & deorſum carnem retrahunt, ut oſſa detegántur & ſic tanto impeditius diſſecari poſſint.

n) In ſpecie ille miniſter, qui brachium ſuperius tenet, *linteo* quodam, ad medietatem *fiſſo*, & vulneri intruſo, retractionem ſuam perficit, ut amputatio magis verſus ſuperiora, quam inferiora vulneris labia inſtituatur.

o) Sub initium paululum *lentius*, deinde *celerius* ac *fortius*, & ita quidem ſerrandum eſt, ut *ulna* & *radius* non ſucceſſive, ſed *conjunctim* diſſecentur. Sin ſecus, diſſectio facile fit *inæqualis*, vel in uno oſſe *fiſſura* & *feſtucæ* contingunt.

p) Jubent etiam auctores, ut inter ſerrandum duo miniſtri brachium ita incurvent, ne ſerra hæreat, daß ſich die Säge nicht klemme. Sed vix opus eſt hac encheireſi, quando ſerra in *tergo* ſuo paululum *tenuior* fabricata fuit.

q) Facta oſſium diſſectione *tourniquet* nonnihil *relaxatur*, ut ſanguis proſiliens arteriarum capacium aperturam oſtendat, & ſic *ſtyptica* immediate illis applicari poſſint. Non opus enim hic eſt arteriarum, utpote non adeo magnarum, deligatione.

r) Impoſitis pulveribus ſtypticis *ſplenia* exigua, ſpiritu vini rectificatiſſimo imbuta, applicantur.

ſ) Ad oſſa autem a *carie* defendenda *ſplenia*, eſſentia *ſuccini* & *maſtichis* madida, illorum extremitatibus imponuntur.

t) Hiſce omnibus multum *lintei carpti*, & huic *crepitus lupi* copioſe imponitur.

u) Hæc tegit *ſplenium craſſum* & *rotundum*, cui *veſica bubula* madida vel *emplaſtrum glutinans* ſuperimponitur.

w) Denique *Splenium magnum*, quod crucis *Melitenſis* formam refert, applicatur, & ſex illius extremitates, quæ brachium commode tegunt, per faſciam circularem firmantur.

x) Facta

x) Facta deligatione patiens in lectum reponitur, *analepticis emulsivis* reficitur, sanguinis orgasmum *temperantia* subjunguntur, &, si in plethoricis *venæsectio* indicetur, hæc sine formidine instituitur. Valet hoc etiam præcipue, quando post consolidationem plethora, ob defectum totius membri amputati, reliquum corpus aggravat.

y) Per integram septimanam *excubitores* constituantur, qui instrumentum compressorium, *tourniquet*, ad manus habeant, ut, si nova hæmorrhagia accederet, hoc instrumento inhiberi posset. Primus autem post amputationem custos manum suam trunco amputato per aliquot horas admoveat; quo tempore *tourniquet* sensim relaxatur.

z) Quando autem sanguis apparatum deligationis penetrat, *tourniquet* de novo applicatur, deligatio removetur, & arteriarum trunci cum forcipe adaptata protrahuntur & colligantur. Alii *cauterium actuale* applicant. *Conf. tab. de hæmorrhagia vulnerum.*

aa) Tertio vel quarto die (nisi gravia symptomata prius id urgeant) deligatio modeste & per partes solvitur; styptica autem, quæ cum linteo carpto immediate applicata & ordinarie agglutinata sunt, tam diu relinquuntur, donec sequentibus deligationibus sponte decidant.

bb) Convenit autem sub prioribus deligationibus instrumentum *tourniquet* prius applicare, quam apparatus removeatur.

cc) Deligatio post decursum unius hebdomadis semel quotidie repetitur; de reliquo autem vulnus, ut moris est, digestivis, temperatis balsamicis, & in ambitu discutientibus tractatur.

dd) Quando post aliquot hebdomadum decursum novæ hæmorrhagiæ periculum evanuit, non opus est integrum deligationis apparatum porro adhibere, sed sufficit talis deligatio, quæ aliis vulneribus convenit.

ee) *Caries*, quæ ossa amputata nonnunquam infestat, tractatur secundum methodum, suo loco commendatam.

4) *Ossis humeri* seu *brachii superioris.*

a) Hæc operatio cum præcedente in omnibus fere convenit.

b) Interea, quia *arteria brachialis* in hac regione longe major est, quam in brachio inferiore, hæmorrhagia tanto gravior & contumacior esse solet.

c) Hinc tanto magis commendant auctores *arteriæ ligaturam.* Alii, ne ligatura avellatur, mediante acu, filo prædita, arteriam prius *perforant* & deinde ligant. Alii non arteriam, sed adjacentes carnosas partes acu perforant, & hisce mediantibus arteriam postea ligando stringunt.

d) Ceterum quia hoc loco unicum tantum os amputandum est, ipsa *operatio* minorem, quam præcedens, habet difficultatem.

5) *Pedis.*

a) *Antiqui* pedem corruptum, æque ac manum, vel *scalpro* majore & *malleo* decutiebant, vel forcipe acuta decerpebant.

b) *Recentiores* autem, licet in *tarso* tantum vel *metatarso* corruptio sit, *tibiam* tamen amputant, & quidem non in parte ejus inferiore, sed superiore, nempe sex fere digitorum latitudinis infra *patellam.* Hac enim ratione non solum commodiorem gestationem pedis artificialis obtinere putant, sed & deformitatem, a longo trunco incurvato dependentem, cavere volunt. *Conf. cautelæ.*

6) *Tibiæ.*

a) Hæc operatio prorsus convenit cum amputatione *cubiti.*

b) *Tourniquet*, ad *arteriam cruralem* comprimendam, applicatur vel in superiore, vel inferiore femoris parte.

c) De nova methodo, quam *Verduyn* commendat, sub cautelis dicemus.

7) *Femoris.*

a) Ossis hujus amputatio uti omnium periculosissima, & hinc

hinc nullo modo inſtituenda a nonnullis judicatur, ita bene notandum, quod, quo magis in parte illius inferiore operatio locum habet, eo major ſpes ſit felicis ſucceſſus.

b) *Tourniquet* applicatur in parte femoris ſuperiore.

c) Facta amputatione, uti ſuperius dictum, hæmorrhagiæ compeſcendæ præ omnibus aliis ratio habenda eſt. Et quoniam vix ullum aliud remedium, quam *arteriæ deligatio*, ſufficit, omnis nervus intendendus eſt, ut hæc dextre inſtituatur.

d) Reliqua cum amputatione *tibiæ* conveniunt.

8) *Mammæ cancroſæ.*

Amputationem *mammæ cancroſæ* tabula de *cancro* jam docuimus.

VII. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES.*

1. Quo paucioribus ferræ ductibus os amputatur, eo melius eſt. Licet enim ab hac oſſearum partium diſſectione nullus patienti dolor obtingat, angit tamen illum formido, uti & dolor ille, quem a muſculoſo-tendinoſarum partium diſſectione, modo prægreſſa, adhuc ſentit. Præterea tarditas hujus operationis noxam adferre poteſt, quando hæmorrhagia, quæ diſſectionem carnearum partium excipit, largior exiſtit.

2. Quæcunque autem adminiſtrationis ineptitudo accedat, neceſſarium eſt, ut *balſamum* quoddam bonum, e.g. *Stahlianum* mox applicetur, quo accidentia, quæ irritationes tales conſequuntur, iterum corrigantur.

3. Amputatio in parte *corrupta* & *mortua* prorſus rejicitur. Sphaceloſæ enim reliquiæ celeriter ſe diffundunt, & ita ſperatum effectum fruſtrantur. Quando autem reliquias corruptas *cauterio actuali* removere intendunt, os prominens impedimento venit, & novam amputationem expoſcit.

4. Non minus improbatur amputatio, quæ fit in *juncturis*, quia multa incommoda inde emergunt.

5. In ſolis *digitis* faciunt exceptionē, & plurimi hodie credūt, quod hi in ſuis juncturis optime amputentur, *ſcalpra* autem & *for-*

cipes officula ſæpe diffringant, unde varia ſymptomata, præcipue autem caries, metuenda. Non deſunt autem ſententiæ in contrarium. Obſervarunt enim, quod conſolidatio in cartilagine difficulter obtineatur, & alia proinde amputatio ſive per forcipem, ſive per ſcalprum inſtituenda ſit.

6. Nova tibiæ amputandæ methodus, quam *Verduyn*, Chirurgus *Amſtelodamenſis* tradidit, pauciores aſſeclas nata eſt. Non ſolum enim operoſior exiſtit, ſed ſua incommoda ſecum ducit. Oſſa enim amputata tempore *acuta* fieri obſervata ſunt, unde carnem ſubſtratam moleſtius pungere & dolores inflammatorios excitare ſolent. Sequente autem ratione operationem inſtituere commendavit.

1) Inciſio carnis non fit *circulariter*, ſed *ſura* mediante cultro ab oſſibus tibiæ ſeparatur, & quidem usque ad illum locum, in quo oſſa amputanda ſunt.

2) Sura ſeparata verſus poplitem reponitur & a miniſtro tenetur.

3) Interſtitium carneo-ligamentoſum, quod utraque oſſa intercedit, conſueto more ſeparatur.

4) Deinde oſſa diſſecantur & mediante ſura teguntur, ſubjunctis emplaſtris glutinantibus & reliquo deligationis apparatu.

5) Hac ratione arteriæ compreſſionem, hæmorrhagiæ ſine ſtypticis inhibitionem, oſſium amputatorum integumentum, cariei præcautionem, celerem ſuræ cum oſſibus coalitionem, imo, ob pulvinar hoc ſubſtratum, commodiorem pedis artificialis applicationem, ſine trunci incurvatione, obtineri poſſe auctor contendit.

7. Eandem methodum nonnulli recentiorum adhibendam docent in *brachio ſuperiore*, & quidem eum in finem, ut *arteria brachialis* illæſa maneat, & gravior hæmorrhagia hac ratione avertatur.

8 Minorem applauſum invenit rudis illa *methodus Botalli*, qui amputandis artubus ferrum acutum, magni ponderis, ex alto immittere, & ſic membrum unico graviore lapſu, ſine prævviis ſectionibus & ſerrationibus, removere docuit.

9. Non

9. Non raro accidit, ut per *tormenta bellica* brachium vel pes removeatur; quo casu ante omnia festucæ osseæ, vel aliæ ossis inæqualitates, sive serra, sive forcipe, sive alio conveniente instrumento, auferendæ, deinde hæmorrhagia, quæ ob inductam escharam post aliquot demum dies ingravescere solet, sedanda, & læsio, uti decet, deliganda est.

10. Quando *tibia* ob pedem corruptum amputanda est, *Solingen* non *sub patella*, sed *supra malleolos* operationem instituere, & deinde pedem artificiosum ita præparare docet, ut trunco, non incurvato, sed recto patiens incedere possit.

11. *Pedes* tales & reliqui artus *artificiosi* parantur modo e ligno, modo ex argento, & cum *naturalibus* eandem formam referunt. Conf. *Hildanus*, *Paræus*, *Solingen*. Pauperes contenti sunt *pedamentis simplicibus* mit Stützel-Füßen.

12. *Hæmorrhagiæ gravioris* felix inhibitio uti præcipuum in hac operatione est momentum, ita tanto magis commendamus cautelas, quæ *tabula de hæmorrhagiis* indicatæ sunt.

13. De *globulis vitriolicis*, Vitriol Knöpffen, gossypio involutis, & aperturis vasorum impositis, notamus, quod per sanguinem allabentem vitriolum humectetur & solvatur. Unde eschara, æque ac a *cauteriis actualibus* inducitur; &, hac decidente, hæmorrhagia nova non raro recrudescere observatur.

14. Ultimo loco cautelam adjicimus de *opiatis*, quæ communiter post operationem ad somnum obtinendum propinantur. Dicunt enim: der Patient müße seine Schmertzen verschlafen: Quo infelici autem successu *narcotica* talia sæpius exhibeantur, experientia confirmat. Hinc loco talium, minus fidorum remediorum, *temperantia*, præcipue *nitrosa*, commendamus.

TABULA LXXXII.
DE
SUTURIS IN GENERE.

I. DEFINITIO.

Sutura est operatio chirurgica, mediante qua vulneris labia, longius disjuncta, uniuntur. Germanice dicitur eine Hefftung.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Suturam dividere solent in
   1) *Actualem* seu *cruentam*, quæ acu triangulari atque filo cerato peragitur, & in
   2) *Potentialem*, seu *incruentam*, vulgo *ſiccam*, quæ fit emplastris glutinantibus.
2. *Antiqui* multas suturarum actualium *species* in usu habebant, e. g. sutura *Celsi*, *sartoris*, *sutoris*, item quæ *pennis*, *annulis ferreis*, *fibulis* &c. conficiebatur.
3. *Recentiores* autem pauciores species in usu habent, nempe
   1) Suturam *nodosam*, seu *interſciſſam*, Gall. l'entrecoupée, Germ. die Knopf-Nath, ob plures nodos, quos habet; item die unterbrochene Nath, hodie præ aliis usitatam.
   2) Suturam *pellionum*, die Kürſchners-Nath. Ita vocatur, quia eadem prorsus ratione, qua pelliones pelles consuunt, perficitur. Usu præcipue venit in *abdominis* & *inteſtinorum* læsionibus.
   3) Suturam Gallis *l'entortillée* dictam, Germ. die umſchlungene Nath. Filum enim acubus, in vulnere relictis, circumvolvitur. Hanc suturam in operatione *labii leporini* communiter adhibent.
   4) Suturam *tendinum*, quæ vel una, vel, secundum *Nuckium*, duabus acubus perficitur.

III. *CAUSÆ.*

1. Suturam *actualem* exposcunt recentia illa vulnera,
   1) Quorum labia ita dehiscunt, ut mediante fascia vel sutura *potentiali* commode non possint uniri.

2) Huc

2) Huc pertinent ea, quæ *oblique* facta ſunt.
3) Item vulnera *angularia*.
4) In ſpecie, quæ *naſo*, *auribus externis* & *digitis* profundius inflicta ſunt. Falluntur autem, qui talibus partibus prorſus diſciſſis ſuturam adhibent: quidquid enim agamus, non coaleſcunt.
5) Reliqua tabulis, quæ ſequuntur, ſpecialibus indicabimus.
6) Econtra ſuturæ locum non habent in ſequentibus vulneribus.
a) In quibus ingens portio carnea abſumta eſt, e. g. in *ſclopetariis*.
b) Quæ *diris ſymptomatibus* ſtipata ſunt, e. g. inflammatione, gangræna, gravi hæmorrhagia, convulſionibus, inſigni contuſione.
c) In *venenatis*.
d) In *complicatis* cum *fracturis*.
e) Quæ cavitatem penetrarunt & multum ſanguinis in illam effuderunt.

2. Suturam *potentialem* requirunt vulnera.
1) Quæ labiis non adeo longe remotis dehiſcunt.
2) Quæ in *facie* contingunt.
3) In quibus emplaſtra glutinantia labiis contrahendis ſufficiunt.

3. Cauſa autem *finalis* ſuturæ tam *actualis*, quam *potentialis*, eſt promovere conſolidationem & cavere cicatricis inſignis deformitatem.

IV. *PROGNOSIS.*

1. Suturæ ſuam omnino habent utilitatem in vulneribus ſub *cauſis* notatis.
2. Ubi autem neceſſitas hanc operationem non urget, abſtinendum eſt ab illis. Re vera enim bona balſamica faciunt, ut dolorifica hac & ſenſibili operatione in multis caſibus ſuperſedere poſſimus.

V. *METHODUS.*

1. *Suturæ actualis.*
1) Sutura *nodoſa* ſeu *interſciſſa* ſequente modo perficitur.
a) Quo *profundius* eſt vulnus, eo magis *curva*, *fortis* & *acuta*

cuta debet esse *acus*, filo capaci, vel duplici, cerato prædita. In minoribus vulneribus acus *recta* sufficere potest.

b) Hac acu labia vulnerum æqualiter pertunduntur in illa regione, qua digiti fere latitudinem ab extremitatibus distant.

c) Has labiorum extremitates minister quidam in naturalem quasi & pristinum situm jungit & comprimit.

d) Chirurgus filum extremitatibus suis comprehendit, &, substrato linteo convoluto, (daß der Knote nicht ins Fleisch komme) super hoc nodum nectit.

e) Pro vulneris conditione hæc pertusio sive *semel* tantum, sive *bis* vel *ter* instituitur.

f) Facta sutura balsamica temperata mediante linteo carpto vulneri imponuntur, emplastra glutinantia applicantur, cum spleniis & fasciis deligatio absolvitur.

g) Repetitur deligatio quovis propemodum die, donec vulneris labia coaluerint; quo tempore fila removentur.

h) Emplastris autem glutinantibus & temperatis balsamicis plenaria consolidatio promovetur.

2) Sutura *pellionum*, de qua tabula de *gastrorhaphe* dicemus.

3) Sutura, *l'entortillée* dicta, exhibebitur tabula de sutura *labii leporini*.

4) Sic & suturam *tendinum* peculiari tabula tractabimus.

2. *Suturæ potentialis.*

1) Glutinantem effectum exhibent varia emplastra e. g. *catagmaticum diapalmæ* cum terebinthina mixtæ, &c.

2) Talia emplastra super corium vel linteum capax ducuntur, & deinde in longa ac tenuia frustra discinduntur.

3) Ante autem, quam emplastra imponuntur, balsamum temperatum vulneri immittitur.

4) Postea tot emplastrorum frusta, quot necessaria, uni vulneris lateri affiguntur, &, quando labia unita atque compressa sunt, in altero quoque latere firmantur.

5) Quo majus est vulnus, eo plura requiruntur frusta, quæ vel juxta se invicem, vel cruciatim affiguntur.

6) Non-

6) Nonnulli emplastris glutinantibus filamenta annectunt, ut horum beneficio vulnus possit colligari. Tacemus antiquorum emplastra glutinantia, quæ *hamulis* prædita fuerunt.

VI. *CAUTELÆ.*

1. Suturæ caute sunt instituendæ, præcipue in illis locis, ubi partes tendinosæ adsunt, ne tendines lædantur.
2. Chirurgorum quidam *ipsarum tendinum* suturam suadent, sed re vera inutilis utplurimum est operatio, ob tractum fibrarum longitudinalem. Interea tamen nonnulla suo loco hac de re dicemus.

TABULA LXXXIII.

DE SUTURA LABII LEPORINI.

I. *DEFINITIO.*

LABIUM LEPORINUM est vitiosa hujus partis conformatio, quæ labium ita fissum & decurtatum exhibet, ut *leporinum* satis manifeste referat.

II. *CAUSÆ.*

Oritur vel

1. A *mala* in utero materno *conformatione*, quæ plerumque natales suos ducit ab imaginatione matris; vel
2. A causis *externis*, ictu, casu &c. quando labia finduntur, & negliguntur.

III. *SIGNA.*

1. Hæc per se oculis patent.
2. Notandum saltem est, quod plerumque *superius* labium, rarius *inferius* ita affectum reperiatur.

IV. *PROGNOSIS.*

1. Est quidem hoc vitium sine periculo, impedit autem, quo minus infantes tenelli sugere, & adultiores facti bene loqui valeant. Tacemus maximam, quam infert, deformitatem.

2. Quando *inferius* affectum eſt labium, cura ejus admodum difficilis deprehenditur, ob ſeroſitates ad partem affectam continuo affluentes.
3. Si fiſſura cum magna ſubſtantiæ jactura conjuncta ſit, & hiatus amplior exiſtat, cura admodum difficilis eſt, imo præſtat in tali caſu abſtinere ab operatione, quia e nimia tenſione major metuenda eſt deformitas, ſic, ut extrema vix adduci, vel adducta conſervari queant. Unde poſtmodum fiſſura longe major fit propter calloſarum extremitatum reſerationem.
4. In *ſenioribus* vel *cachecticis* ſubjectis &c. ſatis periculoſa quoque eſt operatio; de qua re notabile exemplum ſub *cautelis* allegabimus.
5. *Duobus* in locis quando fiſſum eſt labium, vix unquam malum curatur.

V. *METHODUS.*

1. *Ante operationem* conſiderandum eſt.
   1) Utrum labium *uno*, an vero *duobus* in locis fiſſum ſit.
   2) An hiatus adſit *magnus*, & ſubſtantiæ inſignis deperditio.
   3) An *diviſum* ſit labium.
   4) An *gingiva* cartilagine, tumore &c. obſeſſa ſit.
   5) An *dentes* promineant, aut abſint.
   6) An *ozæna* naris adſit, vid. *cautel.*
   7) An corpus *bene* vel *male* diſpoſitum ſit; quibus *Roonhuyſen* addit.
   8) Ut infans 10. vel 12. horas ante operationem vigilet, quo poſt illam diutius quieſcat.
2. *Modus operandi* hic eſt.
   1) Ægro conveniente in ſitu collocato, Chirurgus labii fiſſi partem interiorem a gingivis & frænulo mediante cultello appropriato ſeparat, & cavet, ne illæ partes lædantur.
   2) Deinde iis imponitur linteolum mundum, ne tam facile coaleſcant.
   3) Poſtea utrumque vulneris latus ad aliquam ab extremo limbo diſtantiam prehendit *Volſella* vel etiam *filis* trajectis, illudque extendit.

4) Tum

4) Tum extremos fiſſuræ margines, callo obductos, usque ad ſuperiorem angulum reſecat.

5) Quo facto, *miniſter* utramque genam introrſum vel antrorſum premit, *operator* autem cruentas oras, exacte ſibi correſpondentes, *acu* nunc *unica*, nunc *duplici*, nunc etiam *triplici* transfigit, & quidem ſequente ordine.

a) Primum punctum infimo vulneris loco, ibique præciſe, ubi cutis craſſior deſinit, & tenuis rubicundaque incipit, infligitur.

b) Secundam acum ſemi-digitum transverſum altius immittit.

c) Ubi vero tres adhibentur, æquali a ſe invicem diſtantia collocantur.

6) Deinde fiat ſutura *intorta*, filum primo in orbe, deinde *decuſſatim* volvendo, & ab infima acu incipiendo.

7) Poſtea reſectis forcipe acuum extremis, ſpleniisque ſuppoſitis, vulnus vino calente eluit, & plumaceolum, balſamo vulnerario imbutum, ſuper imponit.

8) Pro ſutura firmanda emplaſtrum glutinoſum, ab una ad alteram genam exporrectum, applicat.

9) Tandem mediante faſcia, quæ *funda* dicitur, deligatio abſolvitur.

3. *Poſt operationem.*

1) Finita operatione, *quieti* traditur æger, & *nares*, ob reſpirationem, liberæ ipſi ſervantur.

2) Secundo die tollitur quidem apparatus, ſed deligatio ſtatim reiteratur; ita ut filum in acu media, ſi tres, aut in ſuperiore, ſi duæ tantum adhibitæ fuerint, paululum laxetur.

3) Singulis diebus ſequentibus hæc fili evolutio reiteranda eſt.

4) Sexto autem vel octavo die, quo vulnus ferme conglutinatum eſt, acus media, ſi tres immiſſæ fuerint, eximitur, & paulo poſt, quando vulneris oræ non amplius hiant, ſecunda, & ultimo loco tertia etiam extrahitur.

5) Quo facto, ulteriore deligatione & emplaſtro convenienti vulnus ad plenariam conſolidationem deducitur.

VI. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES.*

1. Noſtris temporibus hæc operatio utplurimum inſtituitur ſine acuum adminiculo, ſola ſutura, *interciſa* dicta.
2. Plerique diſſuadent, ut hæc operatio in ætate tenerrima ſuſcipiatur, vel propter vagitus & ejulatus continuos, vel ob cutis mollitiem, vel etiam ob impeditum uberis ſuctum. Hinc malunt exſpectare, donec 2. vel 3. annos habeat infans. Alii e contrario hanc curam aggrediuntur bono cum ſucceſſu in lactantibus, qui tantum 3. vel 4. menſes habent.
3. Factum eſt nuper, ut ſutura labii leporini, quæ in aliquot annorum infante dextre inſtituta erat, rumperet. Poſt accuratiorem inquiſitionem in nare illius regionis deprehendebatur *ozæna*, cujus acres excretiones in ſuturam defluebant, ob deligationis apparatum ibidem ſubſiſtebant, inflammatoriam partium arroſionem & ſuturæ diſſolutionem cauſabantur. Hoc exemplum ſuppeditat cautelam, ne operatio eo tempore ſuſcipiatur, quo fluxus narium catarrhalis præſto eſt. Tacemus ipſam *ozænam*, hæc enim in milleſimo exemplo vix unquam iterum occurret.

TABULA LXXXIV.
DE
SUTURA ABDOMINIS
SEU
GASTRORHAPHE.

I. *DEFINITIO.*

Gaſtrorhaphe eſt operatio chirurgica, qua gravia abdominis & partium incluſarum vulnera conſuuntur. Derivatur a γαστὴρ venter, & ῥαφὴ, ſutura.

II. *DIFFERENTIA.*

Vulnera abdominis, quæ ſuturam requirunt, differunt

1. Ratione *partium læſarum*, ubi

1) in-

1) inſtrumentum modo *cutim* tantum ſtringit,
2) modo *muſculos*,
3) modo ipſum etiam *peritonæum* penetrat, & quando hoc contingit, viſcera contenta nunc læduntur, nunc illæſa manent.

2. Partes læſæ nunc in abdomine *latent*, nunc *foras* protuberant.
3. Humores, e vaſis læſis exeuntes, vel *in* abdominis cavitatem, vel *extra* illam effunduntur.

III. *SIGNA.*

Hæc ſunt vel

1. *Senſibilia*, quæ ſenſibus percipiuntur e. g. viſu, ubi partes læſæ ex abdomine prolapſæ ſunt, & oculis examinari poſſunt; vel
2. *Rationalia*, quæ non niſi ratiocinio colliguntur. e. g.
   1) A *ſitu* & *loco* vulneris inflicti,
   2) A *materiis*, quæ per vulnus effluunt, e. g. ſi alimenta ſemicocta *ventriculum*, ſi bilis *hepar*, ſi urina elabitur, *veſicam* læſam eſſe, hariolamur.
   3) Ab *actione* vel impedita, vel læſa; ſic *hepar* læſum eſſe colligimus, quando icterus vulneri ſupervenit; *ureteres* aut *renes*, ſi urina ſupprimatur.
   4) A *qualitatibus mutatis*, nam color flavus per totum corporis habitum diffuſus *hepatis* læſionem indicat.
   5) A *ſymptomatibus* gravioribus, quæ in hiſce vulneribus frequentiſſima ſunt; e. g. hæmorrhagia, inflammatio, dolor, febris, cui nonnunquam ſuperveniunt convulſiones, &, ſi omentum vel inteſtina foras propendeant, gangræna; de quibus, ut & aliis, videantur tabulæ de *vulneribus*.
   6) Ab *accidentibus propriis* e. g. ubi ſenſus & motus partis vulneratæ e veſtigio aboletur, *nervum* diſciſſum, ubi vomitus aut ſingultus ſuccedit, *ventriculum* afflictum eſſe conjicimus.

IV. *PROGNOSIS.*

Signa prognoſtica pro ſymptomatum varietate differunt.

1. Hæc enim ſi magna, gravia, & multa ſint, vulnus etiam grave, periculoſum imo lethale reddunt & vice verſa.

2. Vulnus abdominis per ſe lethale eſt, ubiomentum foras prominet, gangræna correptum, inteſtinum inſuper læſum, atque arteria inſignis diſſecta eſt.
3. Plura vid. tabula de *lethalitate vulnerum.*

V. *METHODUS.*

1. Vulnerum *inteſtinorum* curatio ita inſtituitur.
   1) Supinus æger collocatur, coxis erectioribus, ſi infra umbilicum; pectore vero magis elevato, ſi ſupra eundem vulnus exiſtat.
   2) Præterea in latus oppoſitum leviter reclinandus eſt patiens.
   3) Poſtea vulnus *ſutura pellionis* conſuere docent, nempe
      a) Chirurgus in una & miniſter in altera vulneris extremitate inteſtinum manu tenent.
      b) Chirurgus mediante acu ſubtili, filo prædita, ſuturam eodem modo, quo pelliones ſolent, perficit.
      c) Obſervando tamen, quod poſt primam pertuſionem fili extremitas, quæ ad ſpithamæ longitudinem extra vulnus propendere debet, firmanda ſit.
      d) Facta ſutura, ultima fili extremitas, itidem firmanda, abſcinditur; prima autem manet; ut mediante hac poſt ſeparationem univerſum filum extrahi poſſit.
      e) Alii ſuturam *pellionum* eam ob cauſam rejiciunt, quod inteſtina tot perforationes ægre tolerent. Hinc ſuturam *nodoſam* præferunt.
   4) Quodſi vero *penitus* diſciſſum ſit inteſtinum, ejus extrema inferne & ſuperne aſſuenda ſunt integumentorum marginibus. Sic enim fiſtulam ad egerendas alvi fæces relinqui, in aliquibus experientia comprobavit.
2. Quo facto *Omentum* etiam examinandum eſt, in quo ſi quid demortui appareat, vinculo prius injecto, illud excidi debet. Fit autem ſequente ratione:
   1) Pars omenti ſana acu trajicitur, & filum tam ſupra quam infra hanc trajectionem variis orbibus circumvolvitur, atque ad præcavendam hæmorrhagiam conſtringitur, mediocriter tamen, ne vinculum partem vel abſcindat, vel citius abſcedere faciat.

2) Tum

2) Tum pars emortua cum aliquali ſanæ portione, unius digiti transverſi ſpatio infra ligaturam, *forfice* reſcinditur; filum autem foras propendet, cujus ope poſtmodum decidua omenti portio eliminatur.

3. Ubi vero vulnus *anguſtius* eſt, quam ut partes elapſæ commode introrſum reponi poſſint, neque inteſtina, flatibus diſtenta, fomentis calidis & discutientibus ſatis detumeſcunt, incidendum illud eſt eo usque, donec ſatis pateat, & quidem *deorſum*, ſi ſuperioribus, *ſurſum* vero, ſi inferioribus abdominis partibus inflicta ſit plaga, a *linea alba*, quantum fieri poteſt, ſemper recedendo. Fit autem inciſio ſequente modo:

1) Miniſter provolutas partes, ad vulneris latus leviter inclinatas, ſplenii, vino calido imbuti, interjectu continet.

2) Chirurgus ſiniſtra manu ſpecillum ſulcatum, *gall. ſonde creuſe*, in abdomen huc illuc volvendo immittit, diligenter cavens, ne peritonæum inter & ſpecilli extremum inteſtini portio comprehendatur.

3) Deinde manu dextra ſcalpellum curvum impellit, quo cuncta integumenta æqualiter inciduntur.

4) Quod ſi vero nimia vulneris anguſtia aut partium elapſarum niſus ſpecilli introductioni reluctetur, Chirurgus indicem ſiniſtræ manus dilatando vulneris angulo propius admoveat, & ſcalpello recto, ſupra impulſi digiti unguem, angulum leviter incidat.

5) Ampliato vulnere, inteſtina, fomentis idoneis prius corroborata, indicibus utriusque manus alternatim ſic intus reponere debet, ut, quæ poſteriora & ultimo prolapſa ſunt, primo repellat loco.

6) Quo facto abdominis vulnus clauditur ſutura, eaque *interciſa*, quæ *Cornelii Celſi* methodo ita inſtituitur.

a) Unius fili extrema duabus acubus inſtruuntur.

b) Tum Chirurgus ſiniſtræ manus indicem in abdomen demittit.

c) *Peritonæum* autem ſimul conſuendum eſt, ne inteſtina, foras tendentia, herniam *ventralem* forment.

d) Cum

d) Cum manus ſiniſtræ indice, peritonæo ſuppoſito, cavet, ne ſubjecta inteſtina acu pungantur.

e) Vulneris oram alteram una acu, & oppoſitam altera profunde transfigit, eadem cautela adhibita.

f) Simili modo tot fila injici debent, quot vulneris amplitudo poſtulat, pergendo ad utrumque ejus extremum, non detracto prius indice, quam omnia fila tradu&ta ſint.

g) Tandem, dum miniſter plagæ oras utrimque adducit, ſingula fila nodis ſuis devinciuntur ea, qua diximus, ratione, & vulnus convenientibus medicamentis curatur; adhibitis faſciis debitis, quæ nihil aliud ſunt, quam linteamen, quo noſtro tempore menſæ accumbentes uti ſolent, *Gall. une Serviette.*

4. Æger primis diebus ſupra ipſum vulnus, laneo circulo ſuffultum, decumbat, maxime ſi inteſtina fauciata fuerint, quo facilius vicinis partibus agglutinentur. Hæc enim, tanquam ſubſtantiæ membranaceæ, alium conſolidationis modum non admittunt, atque per ſe & cum ſe invicem non coaleſcunt.

VI. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Inteſtinorum vulnera non niſi diuturna fere fame curantur.

2. Neque curationem certa & indubia fiducia incipimus, ſed ideo tantum, quia *dubia ſpes certo interitu potior eſt.*

3. Ut plurimum enim irrita omnis medicina eſt, quando inteſtinum *lividum* & *nigrum* deprehenditur; licet nonnulli abſciſſis plurimis inteſtinorum orbibus præter omnium expectationem evaſerint; ubi vero ſolum rubicundum & a putredine immune eſt, magna cum feſtinatione ipſi ſuccurrendum.

4. Præſtat fila, quibus inteſtinum & omentum ligatur, *diverſi coloris* adhibere, ut illa facilius diſtinguere poſſimus; poſterioris autem citius, quam prioris filum extrahendum eſt.

TABULA LXXXV.
DE
SUTURA TENDINIS.

I. *DEFINITIO.*

Sutura tendinis est operatio chirurgica, qua mediante artuum tendines subcutaneos sauciatos, vel penitus abscissos redunire & continere, atque hac ratione motum abolitum restituere Operatores intendunt.

II. *DIFFERENTIA.*

Vulnera harum partium differunt:

1. Respectu *partis laesae*, ubi
   1) alia *nervo*,
   2) alia *tendini*,
   3) alia *ligamentis* infliguntur.
2. Ratione *instrumenti*, quo respectu
   1) vel *incisione*,
   2) vel *punctura*
   3) vel *contusione* fiunt.
3. Ratione *accidentium*, quæ admodum diversa sunt, nempe
   1) *leviora*, ubi totus nervus detruncatus est.
   2) *graviora*, si tendo lædatur.
   3) *gravissima*, si tantum portio ejus discissa sit.

III. *SIGNA PROGNOSTICA.*

1. Si tendo *penitus abscissus*, nulla symptomata, præter abolitionem motus, adsunt.
2. Si *ex parte* tantum, gravissima sequuntur, e.g. dolor atrocissimus, febris ardens, convulsiones, inflammatio, gangræna.
3. Leviora autem sunt hæc symptomata, ubi *minor* aut *minima* portio instrumento secante læsa est.

IV. *METHODUS.*

1. *Ante operationem* considerandum
   1) Utrum *recens* vulnus sit, an vero *aliquot dierum*. Posteriore casu callositates, si adsint, auferendæ sunt.

2) An tendo læſus *flectendo*, an vero *extendendo* articulo inſerviat.

3) Num ejus extremitates valida *contractione*, in ſe facta, longius ſub cute receſſerint. Quando enim reſilierunt extremitates, vel prehendi non poſſunt inſtrumentis, vel nimia tenſio, ut illæ ſibi invicem admoveantur, facienda eſt.

4) Num denique tendo *penitus*, an vero *ex parte* tantum reſciſſus ſit.

2. *Operatio*, quæ unice in *inciſione* tendinis locum habet, ſequentem in modum inſtituitur.

1) Membro læſo eum in ſitum collocato, qui tendinis extrema ſibi invicem applicat, quique impedit, quo minus muſculus ſit in contractione, Chirurgus propria partim, partim miniſtri cujusdam manu utrumque tendinis extremum, quam *minime* fieri poteſt, involucris ſuis nudatum, firmiter apprehendat; vel, ſi hoc non poſſit, emollientibus antea partes flexiles reddat; cavendo, ne oleoſa aut multa pinguia adhibeantur.

2) Tunc ſutura inſtituenda eſt, vel

a) *Nuda* & *ſimplex*, in qua *ſolus* tendo acu transfigitur, vel unica, vel ſecundum *Nuckium* duabus.

b) *Compoſita*, ubi *cutis* una conſuitur, hanc illi duas ob rationes præferunt.

α) Quia filum, inprimis in tenſione magna, facile ſeſe ſubducit, extremaque verſus principia reſiliunt.

β) Quia hac methodo cutis tendinem tegit, & loco plumaceoli atque emplaſtri eſt.

3) Quare acum tenuiorem, curvam, duplicem, & filum cannabinum, ſatiſſimum adhibeat Chirurgus, hocque illis immittat.

4) Ex his unam tendini primum, deinde cuti infigat, & incipiendo a parte interiore, exteriora verſus conſuat.

5) Alteram eadem methodo parti oppoſitæ immittat.

6) Ubi per cutim tranſiit, filum trajiciendum etiam eſt utroque in loco per *ſpleniolum*.

7) Quo

7) Quo facto, extrema ſibi invicem adducat, non vero usque ad immediatum contactum, nempe in prima deligatione, ne a nimia tenſione ſymptomata excitentur.

8) Sequentibus vero diebus ſenſim arctius conſtringitur ligatura, donec unum extremum alteri ſuperincumbat.

9) Si una cum tendine vaſa læſa fuerint, illa eodem modo liganda ſunt, quem ſub *amputatione membrorum* indicavimus.

10) Imponuntur deinde ſpleniola, non pinguibus, ſed balſamicis & ſpirituoſis imbuta, aut etiam ſicca, quia nulla in his partibus ſuppuratio, uti in carnoſis, contingit, ſed ſolum lympha quædam exſtillat.

11) Membrum per totum curationis decurſum debito in ſitu ſervetur, nempe ubi tendo *extenſoris* læſus eſt, extendatur; ubi *flexoris*, flectatur, ne muſculi ſint in contractione. Hoc enim ſi fiat, omnis opera irrita eſt, hinc applicantur chartæ multiplicatæ, firmæ, aut capſulæ ligneæ, usque dum reunio facta ſit.

12) In læſione & ſutura tendinis *Achillei* ægrotus abdomini ſuperincumbat, pronusque ſemper jaceat, etiam illo tempore, quo ex uno in alterum locum transfertur.

V. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Suturam tendinum improbat *Galenus*, & quidem ob hanc rationem, quod hac cura nulla reunio obtineatur, bene vero convulſiones excitentur. Interea tamen hiſtoria medica teſtatur, quod hæc operatio, 400. fere abhinc annis, feliciter a *Guidon* adminiſtrata ſit.

2. Poſteri illam iterum rejecerunt, vel neglexerunt, noſtro autem tempore in uſum iterum vocata eſt.

3. Fatendum interea eſt, quod, licet omnes circumſtantiæ probe obſervatæ ſint, nihilominus hæc vulnera, quicquid promittant auctores, raro & difficulter curentur.

4. Notandum etiam eſt, diſſecti tendinis oras non coaleſcere, uti aliorum vulnerum, glutine quodam *affuſo*, ſed eodem veluti *circumfuſo*, unde *nodulus* moleſtus ſuccreſcit, qui motum partis ſufflaminat & *ganglion* vocatur.

5. Ceterum auctores commendant, ut, ſi tendo *ex parte* læſus

sit, Chirurgus, ad gravia symptomata avertenda, illam etiam portionem, quæ continua adhuc est, dissecare atque rescindere debeat.

TABULA LXXXVI.
DE
TREPANATIONE.

I. DEFINITIO.

Trepanatio est perforatio cranii, mediante instrumento, *trepanum* dicto, eum in finem instituta, ut vel sanguis extravasatus, vel alius vitiosus humor evacuetur, vel festucæ, cerebrum lædentes, per foramen hoc, arte factum, eximantur, vel vehemens cranii depressio tollatur.

II. *DIFFERENTIA.*

Trepanatio sumitur

1. Vel sensu *latiore*, quo intuitu de cujuscunque ossis perforatione dici potest, e. g. quando *ossis sterni* pars inferior terebra perforatur, ut abscessus, intra *mediastinum* collectus, evacuetur, sterni trepanatio vocatur.
2. Vel sensu *strictiore*, quo soli cranio tribuitur.

III. *CAUSÆ.*

1. Non quævis læsio capitis, quantumcunque gravis, trepanationem indicat, sed tantum sequentes.
   1) Quando *sanguis extravasatus* & *putrescens* sub cranio vel interdum sub *dura matre* hæret; non obstante, quod cranium interdum integrum appareat. Cognoscitur hoc malum e diversis illis symptomatibus, quæ tabula de *vulneribus capitis* indicavimus. Conferatur *Tulpius* libr. I. observ. 2. Item *Scultetus* obs. 8.
   2) Quando magnæ cranii *depressiones*, cerebro incumbentes, aliis remediis corrigi non possunt. Aperta enim calvaria

varia commodius applicantur inſtrumenta illa, quæ *vectium* nomine veniunt.

3) Quando *externa* quidem cranii tabula integra, *interna* autem fiſſa vel carie affecta eſt. Unde ſanies, ſub cranio collecta, ſui poſtulat evacuationem. Conferatur tabubula de vulneribus capitis de *fiſſura* & *contrafiſſura*.

4) Quando poſt violentam cranii *contuſionem* fragmenta oſſium ſeparata partes interiores pungunt, & pro his extrahendis cranium non ſatis patet.

2. Antiqui *internis* etiam capitis morbis trepanationem objiciebant. Credebant enim, quod vitioſi in cerebro vapores per foramen hoc artificioſum commodius poſſint exhalare. Sed rejectum hodie eſt tale conamen.

IV. *PROGNOSIS.*

1. *Anceps* quidem remedium eſt trepanatio, & plures poſt, licet non propter, talem operationem, dextre inſtitutam, moriuntur; interea tamen nullo modo reformidanda eſt, quando ſufficientes adſunt indicationes.

2. Si enim *mature* adminiſtretur, nulla apparet ratio, cur hæc *voluntaria* & *artificioſa* cranii vulneratio, ſi vel maxime *meninges* ſimul lædat, plus difficultatis habere debeat, quam quæ *fortuito* & majore immodeſtia per cranium & ipſam duram matrem contingit; quales læſiones, uti toto fere die obſervantur, ita non raro etiam curantur.

3. Hinc non *ipſi operationi*, ſed *materiæ latitantis* noxio effectui tribuimus, quæ de trepanationis difficultatibus auctores tradiderunt, *Vid. Bohnii* diſſertatio de hac materia.

4. *Moralia* impedimenta, nempe patientis timor, impatientia, inobedientia & Chirurgi imperitia, majorem, quam reliquæ circumſtantiæ, adferunt formidinem.

5. Materia, ſub calvaria contenta, quando *penitus* non evacuatur, patientes levamen quidem per aliquot dies poſt operationem perſentiſcunt, relicta tamen portio brevi tempore corruptionem ſuam diffundit & patientem jugulat.

V. *METHODUS ET CAUTELÆ.*

1. Præſentibus indicationibus, *ante operationem* Chirurgus ponderare debet ſequentes circumſtantias, nempe.

1) *Tempus*, quod eſt.

a) Vel *electionis*, cujus ſaltem rationem habere convenit in affectibus non adeo urgentibus. In his luna decrescente operatio inſtituitur.

b) Vel *neceſſitatis*, ubi

α) Nonnulli vix ante tertium diem trepanationem inſtituendam eſſe cenſent.

β) Alii, graviora prius ſymptomata, e. g. febrem, delirium &c. exſpectanda eſſe eas ob cauſas ſibi perſuadent, quod periculoſa ſit trepanatio, & plures tales læſiones ſine hac operatione curentur.

γ) Alii vero rectius mox, & ante quam talia ſymptomata apparent, hoc remedium applicant. His præivit *Hippocrates*, qui ſtatim intra triduum perforare juſſit; niſi forſan in tali loco fieri debeat, in quo ſine notabili periculo adminiſtrari nequit, v. g. in *temporibus*.

δ) Quibus ſuppoſitis patet, quod ſecundo, tertio, imo, ſi periculum urgeat, ipſo primo die trepanum admoveri debeat; niſi quidem hæmorrhagia obſter. Præcipuus enim hujus operationis nervus conſiſtit in *temporis opportunitate*, ut nempe mature fiat, antequam ſanguis admodum ſit corruptus, & alias vicinas partes ſimul corruperit.

ε) Interea hæc tamen operatio ſequentibus diebus & ſeptimanis non debet prætermitti, quando Chirurgus ſero vocatus fuit; ſi modo vires ægri valde non ſint proſtratæ, & periculi indicatio præceſſerit.

2) *Locum*, qui determinatur

a) Vel a *materiæ* evacuandæ *ſitu*, cujus intuitu ille locus commodiſſimus eſt, qui materiæ ſubtus contentæ *vicinus*, adeoque illius eductionem tanto magis facilitat. Convenit etiam, ſi circumſtantiæ permittant, *declivem* eligere locum, ut fluida eo melius evacuari poſſint; cavendo ſaltem, ne declivis ille locus in tali regione ſit, per quam cerebrum prodire poteſt.

b) Vel

b) Vel a *conditione partis* perforandæ; cujus reſpectu notandum, quod trepanatio fieri non debeat.

α) In ipſa *fractura ingenti*, ſeu in oſſe a calvaria reliqua valde ſeparato. Quando autem *fiſſura minor* & nulla cranii depreſſio adeſt, trepanum ſupra illam ea cautela admoveatur, ut *clavus medioli maris* ipſam quidem fracturam non incidat, hæc tamen ab illius circulo includatur.

β) In *futuris* aut *prope* illas. Hac enim ratione fibræ membranaceæ & vaſa ſanguifera, quibus mediantibus *dura mater* cum pericranio communicat, dilacerantur. Dantur tamen caſus neceſſitatis, in quibus ipſæ futuræ, præcipue *coronalis*, perforari poſſunt, præcipue ſi conſtet, duram matrem propter contuſionem vehementem, aut materiæ extravaſatæ copiam, a futuris jam dum feceſſiſſe. Vid. *Andreas a cruce*, *Berengarius*, *Guillemeau*. Alias, ſi fractura ſuper futuram obſervetur, trepanum bis, id eſt utrique futuræ lateri erit applicandum.

γ) In *medio oſſis frontis*, quia *ſinus ſagittalis*, qui a dura matre procedit, ſubjacet. Neque facile illam oſſis frontis partem perforare licet, quæ ſuperciliis propinquior eſt, propter cavitatem notabilem, intra hanc exſculptam.

δ) In *infima calvariæ parte*, ne cerebrum, uti ſupra jam dictum eſt, cum meningibus prodeant. Quando autem hæ infimæ partes commode evitari non poſſunt, *modiolus minor* adhibeatur.

ε) In *temporibus*, tum propter evitandam muſculi temporalis læſionem, tum propter oſſis ſubjacentis petroſam duritiem, tum propter futuram ejus ſquamoſam. Hinc quando hoc in loco fractura contingit, proximæ & ſuperiori potius capitis parti trepanum admoveatur. Interea tamen ipſa temporum oſſa in caſibus deſperatis perforantur. Vide auctores ſub littera β) allegatos.

ζ) In *infantibus*, ob calvariæ mollitiem.

Unable to display this page

γ) *Triangularis*, seu litteram V referens. Hæc convenire videtur, si in *temporis* musculo incisio requiratur; ita quidem, ut *basis* hujus trianguli, si fieri queat, in superiore potius quam inferiore parte constituatur. Quando autem vulnus cutaneum jam dum adest, hoc unum sectionis tractum formet.

e) Ratione *modi*, quod hujus respectu.

α) Incisiones fiant manu firma & stabili, ita ut portio cutis incidenda cum pericranio uno ictu dissecetur.

β) Quando autem effracturam & cranii in plura fragmenta conquassationem suspicamur, aut inter secandum deprehendimus, tunc manu magis suspensa operandum est.

γ) *Pericranium* quando per primam incisionem non æque in omnibus locis fuit divisum, majore postea circumspectione incidatur.

d) Ratione *magnitudinis*, quod

α) Certa quidem regula complecti non possit, consultius tamen sit, in aliquali defectu, quam excessu peccare. Requirunt communiter, ut cranium ad antiquioris thaleri magnitudinem nudum conspiciatur.

β) Paucis: necessaria est talis magnitudo, quæ fissuram sufficienter detegat, & instrumentorum usum, sine labiorum contactu, admittat.

e) Ratione *deligationis*.

α) Peracta incisione, *labia* vulneris a subjecta calvaria mediante instrumento separatorio ea cautela avellantur, ne instrumentum illorum substantiam lædat, apex potius versus cranium magis dirigatur.

β) Deinde *plumaceoli* vel *simplices*, vel, si hæmorrhagia urgeat, *pulvere stegnotico* imbuti, labiis supponantur, ut diducta serventur.

γ) *Oris* autem eorundem *stuppæ*, digestivo tepido inunctæ, applicentur.

δ) Reliquum vulneris spatium *plumaceolis siccis* repleatur.

ε) Emplastrum conveniens imponatur.

ζ) Partes vicinæ oleo quodam discutiente e.g. *oleo camphoræ* inungantur.

η) His lacculus e discutientibus, in vino coctis, vel emplastrum defensivum superimponatur.

ϑ) Denique fascia conveniente hæc omnia firmentur.

2) Ipsam *trepanationem.*

a) Incisa cute musculosa, & hæmorrhagia non obstante, aut sedata, trepanatio suscipitur, & quidem vel mox, vel, pro re nata, post 8-12. horas. Priore casu non indigemus prædicta deligatione.

b) Adhibetur in hunc finem peculiaris *terebra*, Græcis τρύπανον dicta, quæ modiolum cavum, dentibus serratis inferius instructum, refert, ut hac ratione agitando & versando portio cranii, instar triobuli (wie ein Dreyer groß) exscindatur.

c) Duplicem autem terebellam adhibere solent, quarum altera in medio sui fulcrum quoddam & quasi aculeum obtusum habet, ut in cranium altius penetrare non possimus, quam centratus ille stilus seu fulcrum permittit. Vulgo *trepanum* seu *modiolus mas* vocatur. Altera terebra sine tali fulcro est parata, & *trepanum fœmina* dicitur. Præferunt autem hodie trepanum *Hildani.*

d) Patiens ita collocetur, ut pars capitis perforanda superiora spectet, id est, trepano *perpendiculariter* supponatur.

e) Labia vulneris, nisi sufficienter hient, emplastris glutinatoriis aliquantum retrahantur.

f) Ne vero labia a scobe ossis, inter operandum decidua, lædantur, linteolis muniantur.

g) Quæ vulgo docent de auribus bombace obturandis, ne strepitum dolorificum æger persentiscat, rationi & experientiæ refragantur. Patiens enim vix sentit hanc operationem. Conferantur ea, quæ infra sub *fissura* hac de re diximus.

h) Itaque in loco conveniente, a capillis libero, applicetur primum *modiolus mas*, cujus cuspis cranio firmi-

ter

ter admoveatur, manu ſiniſtra trepanum fortiter teneatur, manu autem dextra tam diu circumducatur, donec circulus mediocriter profundus factus ſit.

i) Tum *mas* quieſcat, & *fœmina* laborem abſolvat.

k) Sanguis, quando apparet, ſignum eſt, quod tabulam ſecundam trepanum penetraverit, & tum lenius premendum eſt, ne forte modiolus altius calvariam penetret, & *duram matrem*, quæ cranio circa *bregmata* ſatis arcte adhæret, ſimul lædat; unde mors poteſt accelerari.

l) Inter operandum trepanum frequentius tollatur, ne per nimiam incaleſcentiam hebetius reddatur, & oſſi ſimul detrimento ſit. Hinc convenit inſtrumentum aquæ frigidæ vel lacti ſæpius immergere. *Fallopius* præfert quidem *oleum roſatum*, ſed, quia pinguia oſſibus non conveniunt, de hoc jure abſtinendum.

m) Præterea *ſcops*, dentibus modioli inhærens, ſæpius detergatur.

n) *Profunditas* perforationis nonnumquam exploretur, quod fit

α) Per *ſpecillum*, quo mediante experimur, qua in parte ſegmentum orbiculare plenarie ſeparatum ſit, & ubi cum cranio adhuc cohæreat.

β) Per *coloris* in ſcobe *mutationem*. Quando enim ad meditullium cranii ferramentum penetravit, ſcobs cruenta, uti ſuperius jam diximus, apparet.

γ) *Fallopius* addit inſtrumenti *ſonum*, quem, ſi ad *vitream* tabulam pervenerit, edat.

o) Trepanum neque *nimis*, neque *minus* deprimatur. Priore enim ratione inſtrumentum libere non circumducitur; poſteriore vero calvariam vix penetrat. Suſpenſa tamen magis manu operetur, ſi mox in principio læſionis operatio inſtituatur, hoc enim tempore dura mater arctius adhuc cranio adhæret, progreſſu autem temporis ſecedit.

p) Quando oſſiculum *vacillare* incipit, vectem inter crepedines inſerunt, has prorſus diſſolvunt, & fruſtum *vol-*

ſella vel *terebella* infixa eximunt. Nonnulli ultimam penetrationem mediante cultello, obtuſo acumine prædito, commode abſolvunt. Sciſſio enim immenſum quantum minus irritabit, ſi omnino duram matrem tangeret, quam laceratoria vellicatio. Nonnunquam portioni cranii exſciſſæ dura mater adhæret; quo in caſu mediante inſtrumento decuſſorio modeſte deprimenda eſt.

q) Poſt terebrationem omnes eminentiæ & feſtucæ, ab actu trepanationis reſultantes, & cranio adhærentes, cultello *lenticulari* ſtudioſe auferantur, ne meninges pungant.

r) Ut ſanguis concretus vel ſanies exire poſſint, dura mater inſtrumento decuſſorio modeſte prematur; id quod felicius adhuc ſuccedet, ſi æger, ſibi adhuc conſtans, ſpiritum cohibeat. Sanguis autem omnis, quantum fieri poteſt, evacuetur. Hunc in finem conducit decocta abſtergentia injicere, quibus ſanguis, circumcirca hærens, abluatur. Talia decocta parantur cum vino ex herbis cephalicis, conſervativis, corruptionem caventibus & corrigentibus.

s) Præcipue refocilletur pars læſa per bona balſamica, nihil pinguia, neque ex pingui acria, mediante linteo concerpto applicanda. Laudatur ad hunc ſcopum *eſſentia ſuccini*, cum minore quantitate *eſſentiæ myrrhæ* remixta, quæ talem effectum præſtat, qualis a quocunque exotico vel ſpecioſo medicamine non exſpectandus eſt. Addi poteſt his eſſentiis modicum *ſpiritus terebinthinæ*. Quando autem plus juſto additur, metum facit facilioris inflammationis & copioſioris ſuppurationis.

t) Contingit ſæpe, ut una & ſimplex perforatio non ſufficiat; in quo caſu trepanum bis vel ter admoveri poteſt. Imo *Stalpart van der Wiel cent. I. obſerv. 8.* exemplum Comitis cujusdam Naſſovienſis allegat, in quo trepanatio viceſies ſepties adhibita fuerit.

u) De-

u) Denique non infrequens eſt, ſanguinem extravaſatum & materiam ſanioſam ſub dura matre deliteſcere; in quo caſu Chirurgus non dubitet, illam incidere. Urgente enim neceſſitate *præſtat anceps remedium*; ſecundum *Celſum*, adhibere, *quam plane nullum*. Experientia quoque teſtatur, meningem hanc, *caſu* vulneratam, interdum coaleſcere. Cavendum autem in hac apertura, ne *pia mater* vel vas quoddam notabile incidatur, atque ita nova hæmorrhagia inducatur. Ceterum prodit ſe ordinarie hic ſanguis per prominentiam duræ matris.

3. *Poſt operationem* ſequentia obſervanda ſunt

1) Capiti applicentur *ſacculi* e discutientibus, roborantibus, nervinis e. g.

a) Ex *radicibus* imperator. valerian. caryophyll. zedoar. irid. Florent. ſigill. Salom. cyper. rotund.

b) Ex *herbis* betonic. ſalv. ſerpill. hyſſop.

c) Ex *floribus* lavendul. anth. lilior. convall. roſar. rubr. til. ſambuc. ulmar. ſtæchad. Arabic. calendul.

d) Ex *ſeminibus* fænu græc. anis. nigell.

e) Ex *lignis* ſaſſafras, ſantal. citrin.

2) In *ambitu* partis perforatæ inſpergi etiam poteſt *aqua* vel *ſpiritus majoran. ſerpill. lil. convall.* vel *aqua epileptica Langii*.

3) *Cranium* a labe ulceroſa defendatur per aſperſionem pulveris e radice irid. Florentin. & ariſtoloch. rotundæ.

4) *Digeſtiva* in cranio vulnerato uſu etiam veniant, antequam conſolidatio reſpiciatur.

5) De *eſſentia balſamica* ſuperius jam diximus, cui pauxillum *balſami Peruviani* addere licet. Solum autem hoc balſamum adhibere nocet.

6) *Supra cranium* ponatur *emplaſtrum de betonica*, *emplaſtr. ſaponat. Barbette*, vel *emplaſtr. ad rupturas*. Malaxetur autem tale emplaſtrum cum pauciſſima quantitate olei cujusdam aromatici, e. g. cinnamom. caryophyll. lign. rhod.

7) Præsente in calvaria *ardore*, applicari potest spiritus vini camphoratus.

8) Hæc omnia fascia, *couvre-chef* dicta, firmentur.

9) *Interne* conveniunt temperantia nitrosa, absorbentia, ut & alexipharmaca temperata.

4. *Regimen.*

1) *Alvus* semper sit libera.

2) *Ventriculus* cibis multum non repleatur.

3) *Esculenta* crudiora & *aromata* calida fugiantur.

4) Quoties patiens deligatur, ab *aëre frigido* tam calvaria, quam dura mater defendatur. In hunc finem deligatio in cubiculo calido fiat, & inter deligandum manu calida vel linteis mollibus vulnus tegatur.

5. *Fissura.*

1) Hæc quando apparet, atramento imbuatur, & caput per aliquot horas deligatum relinquatur.

2) Deinde *scalpro*, modo plano, modo incurvo os radatur, & quidem una vel pluribus vicibus, donec omne vestigium fissuræ disparuerit.

3) Ne vero æger a rasura molestiam percipiat, aures ejus obturentur, & labia vulneris linteaminibus mundis tegantur.

4) Ne *scalprum* ex attritu longiore *incalescat*, permutetur vel cum alio, vel immergatur interdum lacti aut aquæ rosarum.

5) Quando autem *rima* ad *meditullium* usque descendit, ad trepanationem potius deveniendum erit, licet alia symptomata non adsint.

6) Offi vero raso vel non raso inspergantur pulveres e thure, sang. dracon. myrrh. rad. aristoloch. rotund. irid. Florent. corn. cerv. ust. parati.

7) Tum extremis labii applicetur unguentum digestivum e. g. *maturativum* illud usitatum, quod in omnibus capitis vulneribus per additionem *gum. elemi* magis fit appropriatum.

8) Vulnus vero tegatur emplastro conveniente.

6. Con-

6. *Contuſio.*

1) Quando ſine depreſſione, aut in infantibus cum depreſſione fit, non niſi reſolventium & diſcutientium applicationem poſtulat.

2) Quando autem multum ſanguinis ſub cranio colligitur, vel feſtuca membranam pungit, vel in adultis depreſſio ſimul ſubeſt, cranium itidem perforandum & ſimul elevandum eſt.

8. *Fractura* utramque laminam penetrans.

1) Quando pro ſanguinis vel ſaniei egreſſu ſatis patens eſt, & oſſa fracta ſcalpri uſu eximi poſſunt, ſufficit eadem applicatio ſcalprorum, modo raſoriorum, modo exſciſſoriorum. Idem valet in *ſede*, quæ unam tantum tabulam afficit.

2) Quando autem *fractura* minus patet, aut *ſedes* usque ad meditullium calvariæ deſcendit, *modiolo* opus eſt, ita tamen, ſi cranium ſimul depreſſum ſit, per inſtrumenta elevatoria in locum naturalem reſtituatur.

8 Si *dura mater* ſimul læſa fuerit.

1) Ante omnia hæmorrhagiæ ſiſtendæ ratio habeatur per *pulveres ſtegnoticos*, ex aloë, thure & moliſſimis pilis leporinis præparatos, cum albumine ovi exceptos, & mediantibus linteis mollibus applicatos.

2) Quod ſi vero vel e vulnere, vel e contuſione notabilem inflammationem contrahat, inſtilletur illi *oleum roſaceum* vel *commune*, vel *omphacinum* tepidum, aut, niſi cerebrum ſimul læſum fuerit, *oleum lumbricorum* terreſtrium, aut *ſanguis* ex ala *columbæ*; quibus etiam aliquid *ſpiritus vini*, ſive *ſimplicis*, ſive *camphorati* addere licet.

3) Si Corrumpi aut ſuppuraſcere incipiat meninx, prædictis addi poſſunt magis *detergentia*, e. g. linimentum e melle roſaceo, farina hordei & ſucco chelidonii factum.

4) In majore autem putredinis metu, addantur *unguentum Ægyptiacum* cum aqua plantaginis, loco aceti, paratum, *balſam. Peruvian. oleum* e vitello *ovorum* & *mercurius præcipitatus.*

5) Quando poſt ſeptimum circiter diem inflammatio, & co-

lor

lor cessavit, *oleum hyperici*, *mastichinum* vel *abietinum* substituatur.

6) Tandem, si pus laudabile appareat, neglectis oleis, solo *syrupo* vel *melle rosaceo* detersio fiat.

9. In *piæ matris* & *cerebri* læsione iisdem fere remediis operandum, semper autem a pinguibus abstinendum est. Plura de omnibus hisce læsionibus videantur *tabula de vulneribus capitis*.

10. *Caro luxurians*, per aperturam cranii facile procrescens, impeditur mediante lamina ferrea, foraminulis prædita, quam *Belloste* excogitavit, super impositis spleniis. Quando autem tale jam augmentum sumsit, ut extra cranium protuberet, tunc vel deligando, vel scindendo exstirpatur.

11. Omnibus tandem mundatis, & interioribus consolidatis, cranii hiatus cum vulnere externo occludendus est; id quod in subjectis junioribus, & nisi major fuerit effractio vel exscissio, mediante callo fit, & quidem utplurimum intra 40. dies. In majore vero hiatu & ætate per carnem, quæ ex oris ossis fracti progerminat, perficitur.

TABULA LXXXVII.

DE OPERATIONIBUS IN OCULIS.

I. SYMPHYSIS SEU ANKYLOBLEPHARON.

De hoc affectu actum jam est Tabula de *apertione partium, præter naturam clausarum*.

II. LAGOPHTHALMOS ET ECTROPIUM.

1. *Differentia.*

1) Quando superior palpebra ita extrorsum convertitur, ut tunica interior rubicundo suo calore appareat, *Lagophthalmos seu oculus leporis* vocatur.

2. Quan-

2) Quando autem *inferior* ita conſtituta eſt, Ectropium appellatur ab ἐκ & τρέπω.

2. *Cauſæ.*

1) Cum trichiaſi easdem habere ſolet cauſas *antecedentes*, imprimis autem *ambuſtiones* palpebrarum anſam dare *obſervantur*. Nonnunquam vitium eſt a *nativitate*.

2) Cauſa continens eſt palpebræ contractio & abbreviatio. In palpebra inferiore peccat ſubinde paralytica *muſculi orbicularis* affectio.

3. *Prognoſis.*

1) Quo magis inveteratum eſt malum, eo minor ſpes reſtitutionis, hinc.

2) Incurabile fere judicatur, quod eſt a *nativitate*.

3) Operatio, quæ extendendis palpebris deſtinatur, non habet locum, quando *muſculus orbicularis* tono ſuo privatus eſt. In hoc enim caſu non contractio, ſed potius relaxatio palpebræ peccat.

4 *Cura.*

1) Hæc tentatur prius emollientibus, oleoſis, mucilaginoſis &c. & ſubiunctis manualibus palpebrarum *extenſionibus*

2) Quando autem hæc cicatricem non molliunt, neque palpebram extendunt, *operatio* inſtituenda eſt.

3) In caſu relaxationis *muſculi orbicularis*, ubi nulla cicatrix adeſt, tonica & nervina applicentur.

4) Ipſa autem *operatio* ſequente modo perficitur.

a) Sola cutis palpebrarum circumſpecte & per *ſemi-circulum* inciditur.

b) In minore contractione ſemel, in majore bis vel ter, ita tamen, ut una inciſio ab altera diſtet paululum.

c) In *ſuperiore* palpebra ſemi circulus ſeu arcus *ſurſum*, in inferiore autem *deorſum*, ducitur.

d) Facta inciſione, linteo carpto vulnuſcula adhuc magis diſtenduntur.

e) Palpebra *ſuperior* mediante emplaſtro glutinante deorſum trahitur, *inferior* autem, quando peccat, *ſurſum* tollitur, ita ut tale emplaſtrum in fronte firmetur.

f) De reliquo oculus conveniente & repetenda deligatione

ne tegitur, donec post octo circiter dies vulnuscula expleta sint,

III. *VERRUCÆ.*

Oculorum verrucæ quomodo exstirpandæ sint, tabula de verrucis diximus.

IV. *GRANDO ET HORDEOLUM.*

1. *Differentia.*
   1) Quando tuberculum mobile & pressioni cedens in superiore palpebra concrescit, Græcis χαλάζιον, Latinis grando, Germanis ein Hagel-Korn vocatur, quanquam alii differentiam inter chalazium & grandinem admittant.
   2) Quando in piloso palpebræ margine tuberculum durum, rubicundum & immobile occurrit, hordeolum, Germ. ein Gersten-Korn appellatur.
2. *Prognosis.*
   1) Hæc tubercula non facile afferunt periculum.
   2) *Hordeolum* vel discutiur, vel abit in abscessum, & sponte utplurimum rumpitur.
3. *Cura.*
   1) *Grando*, si pedunculo pendeat, id quod sæpe contingit, deligatione, quæ quotidie arctius constringenda est, exstirpatur.
   2) Sin secus, tractatur ut *tumor tunicatus*.
   3) *Hordeolum incipiens* discutitur facile, quando *cadmia* cum aqua rosarum in pulticulam redigitur & imponitur.
   4) Quando autem in abscessum abit, & sponte non rumpitur, capitulum albicans mediante acu aperitur, materia exprimitur, & emplastrum cicatrizans imponitur.

V. *HYDATIDES.*

1. Hæ exoriuntur communiter in parte palpebræ interna.
2. Deligatione interdum possunt exstirpari.
3. Sin secus, mature aperiendæ, & deinde albumen ovorum conquassatum cum aqua rosarum applicandum, cavendo, ne palpebra & oculi tunica concrescant.

VI. *TRICHIASIS.*

1. *Definitio.*

Trichiasis est pilorum conversio, pungentem sensum & graviora

viora denique ſymptomata inducens. Derivatur a θρὶξ capillus.

2. *Differentia.*

Ad trichiaſin ſequentes communiter ſpecies referuntur, a nonnullis autem auctoribus aliter explicantur;

1) *Diſtoichiaſis*, quando duplex pilorum ordo in palpebris apparet; Derivatur a δὶς duo & στοῖχος, ordo.

2) *Phalangoſis*, quando cilia introrſum ita converſa ſunt, ut oculos haſtarum inſtar pungant. Derivatur à φάλαγξ acies.

3) *Ptoſis*, quando ſuperior palpebra turgida & ita ſuſpenſa eſt, ut non ſolum punctorius à pilis ſenſus inducatur, verum etiam viſus impediatur. Derivatur a πίπτω cado. Germ. Abhangung des Augenliedes. Merito autem diſtinguimus ptoſin ab *œdematoſo illo tumore*, qui palpebram non raro infeſtat; Hic etiam a congeſtione humorum ſimplice dependet; & medicamentis tam internis, quam externis facile profligatur.

3. *Cauſæ.*

1) *Phalangoſis* ortum ſuum communiter ducit a prægreſſa & male curata palpebræ læſione e. g. a vulnere, abſceſſu.

2) Ptoſis dependet

a) Modo à membranæ nimia relaxatione.

b) Modo a muſculi elevatoris paralytica plane affectione.

4. *Prognoſis.*

1) *Diſtichiaſis* & *phalangoſis* leves quidem videntur affectus, graviora tamen ſymptomata, quando ſibi reliquuntur, inducere ſolent, nempe dolores inflammatorios & viſus detrimentum.

2) Sic & curatio, uti mox dicemus, ſuas habet difficultates.

3) *Ptoſis*, quando diu jam duravit & tumor ingens conſpirat, incurabilis cenſetur. Facile enim poſt operationem recrudeſcit. Caſu autem recentiore ſpes eſt reſtitutionis.

3. *Cura.*

1) Varia tentarunt artifices ad hæc pilorum incommoda tollenda.

2) Simplex pilorum abſciſſio brevi tempore malum reddit gravius. Pili enim acutiores & rigidiores prognaſcuntur.

3) Glutinatio illorum, quam mediante emplaſtro ſurſum & deorſum facere ſolent, multum impeditur per motum palpebrarum.

4) Univerſæ oræ abſciſſio eſt quidem certiſſimum hujus mali remedium, ob deformitatem autem, quam affert, prius con commendatur, quam ſi viſus periculum immineat, &, quæ ſequuntur, conſilia, ob patientis ſenſibilitatem locum non habeant.

5) Optimum, ſed & ſenſibiliſſimum eſt, ut tales capilli mediante forcipe tenerrima *ſucceſſive evellantur*, & quævis illorum regio, unde de novo procreſcere poſſunt, *acu candente* tangatur.

6) Quo plures autem tales adſunt intorti capilli, eo magis neceſſarium eſt, ut hæc operatio per temporis intervalla abſolvatur.

7) Quod *Ptoſin* in ſpecie attinet, cura ejus tentatur prius per tonica & nervina, quo nomine nonnulli prædicant *oleum tartari nigrum*, mediante cera in formam *emplaſtri* redactum.

8) His autem non ſufficientibus; operatio inſtituenda eſt.

9) Antiquorum methodus, quæ cutem exſuperantem forfice vel cultello abſcindebat; & deinde labia per ſuturam adunire commendabat, hodie rejecta eſt, ob difficultatem & deformitatem, quam labiorum ſutura hoc modo cauſatur.

10) *Recentiores* mediante inſtrumento orichalceo, quod in ſuperiore ac inferiore ſui parte foraminulis gaudet, tumorem palpebræ apprehendunt, & cum trochlea, qua ſimul præditum eſt, adſtringunt.

11) Deinde tot acus, quot tumoris capacitas requirit, per inſtrumenti foramina transfigunt, & fila illorum utrimque ſuſpenſa relinquunt.

12) Poſtea tumorem mediante forfice vel cultello præſcindunt, inſtrumentum modeſte removent, cum relictis filis

lis, labia contracta nectunt, & vulnus, ut moris est, tractant.

13) Denique perspecta labiorum coalitione filum, quod in medio est, primum, & sequentibus diebus reliqua extrahunt.

8) De inventoribus talium instrumentorum adhuc notamus, quod *Bartischius* primum excogitaverit machinam ejusmodi ligneam, trochlea quidem, sed nullis foraminulis præditam; qua mediante cutem exsuperantem tamdiu compressit, donec tumor, ob defectum nutrimenti in corruptionem abiret & secederet. Conferatur hujus Chirurgi tractatus, qui *Ophthalmodulia* seu Augen-Dinst inscriptus est.

9) Nostris autem temporibus Chirurgus quidam Amstelodamensis, *Petrus Adrianson*, ex orichalco fecit instrumentum foraminulis præditum, ut tumor abscindi, labia consui, & sic omnia breviore tempore absolvi possint.

10) Denique hoc instrumentum D. Rau, *Professor* Lugdunensis, aliquo modo mutavit, eoque ipso *Ruyschium* contradicentem sibi habuit.

VII. *EXTRACTIO RERUM HETEROGENEARUM.*

De heterogeneis ex oculis removendis superius jam actum est.

VIII. *ENCANTHIS.*

Excrescentia hæc in cantho majori, quomodo tractanda sit, *tab. de excrescentiis* docuimus.

IX. *EPIPHORA SEU OCULUS LACHRYMANS, ANCHILOPS, ÆGILOPS.*

Vide tab. de fistula lacrymali.

X. *LEVCOMA SEU ALBUGO.*

1. Est tumor albicans in tunica cornea proveniens, & formam perlarum repræsentans; Unde etiam a nonnullis vocatur die Perle im Auge.
2. Quando tumor mediocris est, sæpius curatur.
3. Videlicet inferior tumoris pars mediante acu aperitur, & sic materia in illo contenta evacuatur.
4. Deinde aqua Opthalmica applicatur. Conf. tab. med. *de affectibus oculorum.*

5. Nonnulli mediante ſubtili cauterio hunc tumorem curandum commendant.

XI. UNGUIS ein Fell.

1. *Differentia.*

1) Quando hæc pellicula, quæ corneam tegit, & viſum impedit, unguem digitorum æquat, unguis vocatur.

2) Quando alam papilionis refert, pterygium dicitur.

3) Quando autem panni inſtar mollis eſt, pannus appellatur.

2. *Cura.*

1) Quod ad tractationem hujus affectus pharmacevticam attinet, tradidimus illam tab. med. *de affectibus oculorum.*

2) Quando autem remedia non ſufficiunt, operatio inſtituenda eſt ſequente ratione:

a) Pellicula mediante ſubtili *hamulo* prehenditur, vel pro re nata *acu* interpungitur & filo nectitur, ut mediante hoc extenſio fieri poſſit.

b) Deinde connexio, quam pellicula cum tunica cornea habet, lanceola circumſpecte diſſolvitur, & quidem ad canthum usque majorem, unde communiter ortum ſuum ducit, cavendo, ne caruncula lædatur.

c) Dantur autem caſus, in quibus pellicula cum tunica cornea ita firmiter concreta eſt, ut ſeparatio ſine tunicæ hujus læſione fieri non poſſit. Hinc præſtat craſſiorem pelliculæ portionem in illis caſibus tantum removere, & reliquias ophthalmicis ſepticis conſumere. Alias ex hisce reliquiis nova pellicula procreſcere ſolet.

d) Facta pelliculæ per forficem abſciſſione, fibrarum reliquiæ per convenientem aquam ophthalmicam, vel ungentum illud, de quo tab. med. *de affectibus oculorum* diximus, abſumuntur.

e) Materia mucoſa ſi tantum *corneam* tegat, non indiget operatione; pharmacevticis enim auxiliis cedit.

f) Nonnunquam pellicula exſtirpatur, quando penes carunculam vaſcula ſanguifera, quæ nutrimentum ipſi afferunt, diſcinduntur, & deinde lenia ſeptica ſubſtituuntur.

XII. *HY-*

XII. *HYPOPYUM.*

1. De hac materiæ purulentæ retró corneam collectione dictum jam eſt *tab. med. de affectibus oculorum.*
2. Hoc loco tantum erit dicendum, qua ratione operatio ſit inſtituenda; quando pharmaceutica remedia non ſufficiunt.
3. Videlicet tunica cornea, *extra iridem*, in parte ſui inferiore mediante lanceola pertunditur, ut materia ibidem collecta cum humore aqueo profluere poſſit.
4. Promovetur materiæ exitus, ſi neceſſarium fuerit, per blandam bulbi compreſſionem.
5. Deinde *collyrium* applicatur, ut vulnuſculum, corneæ inflictum, conſolidetur. Communiter parant hoc collyrium ex aqua plantaginis, cum albumine ovorum conquaſſata, & momento croci ac ſanguinis draconis.
6. Humorem aqueum poſt operationem reſtaurari obſervatum eſt.
7. Quando cicatrix oculum reddit deformem, aliud collyrium ſubjungunt, nempe ex aquæ plantaginis part. VIII., ſachar. cand. alb. part. ij. tut. præparat pj. lap. calam. pβ.
8. Cavendum, ne inciſio nimis profunde fiat. Ad hanc evitandam Meckren peculiarem lanceolam parari curavit. Sufficere autem poteſt ordinaria lanceola, ſi emplaſtro quodam obex ponatur.

XIII. *PROPTOSIS.*

1. Quando tunica *cornea* vulnerata eſt, & uvea in illud vulnus procidit, atque eidem accreſcit, proptoſis in genere vocatur.
2. Pro diverſitate autem graduum diverſa nomina ſortitur: e. g.
   1) Quando procidentia minor eſt, & muſcæ caput tantum refert, *myocephalon* vocatur.
   2) Quando inſtar acini procidit, *ſtaphyloma* dicitur, a σταφὶς uva.
   3) Quando exiguum pomum repræſentat, μῆλον appellatur.
3. Viſus detrimentum ordinarie affert. Pars enim prolapſa facile abit in corruptionem.
4. Operatio magis inſtituitur, ut deformitati quid detrahatur, quam ut verum auxilium adferatur.

5. Nem-

5. Nempe hæc excreſcentia circa ſui radicem mediante acu trajicitur, & filo appendente ligatur. Deinde vel forfice præſcinditur, vel ſpontanea illius ſeceſſio exſpectatur.

XIV. *CATARACTA.*

De hoc affectu, quia multa conſideranda involvit, ſequente tabula ſeorſim agemus.

XV. *STRABISMUS.*

1. Eſt diſtorſio ſeu deflectio oculi verſus unum aut alterum latus. Germ. vocatur das Schielen.

2. Interdum unum, interdum utrumque oculum occupat.

3. Communiter infantilem ætatem, ob muſculorum debilitatem infeſtat. Quando muſculus *abducens* paralyſi affectus eſt, tuncoculus canthum majorem reſpicit; ſi vero *abducens*, verſus canthum minorem deflectit.

4. Sequentes autem præcipue cauſæ anſam dare ſolent.

1) *Cunæ* ita locatæ, ut lucem vel candelam oblique aſpicere infantes cogantur.

2) *Paralytica* muſculi affectio.

3) Repentinus *terror* vel *fulgur*.

4) *Convulſiones* epilepticæ, eæque præ aliis frequentius.

5) Suſtio *unius* mammæ.

6) Recentiores accuſandum etiam interdum cenſent vitium retinæ, putant nimirum, ſi illa tunicæ regio, quæ pupillæ oppoſita ſit, labem contraxerit, patientem alio modo videre non poſſe, quam oculis diſtortis.

5. Principiis obſtare, & infantem ita collocare convenit, ut directe lucem aſpiciat.

6. Quando enim hoc malum jam inductum eſt, difficulter tollitur.

7. In infantibus quidem, ubi mala tantum conſuetudo affectum hunc induxit, facilius adhuc tollitur.

8. Quando autem paralyſis muſculi, vel vitium retinæ ſubeſt, ſtrabiſmus ineméndabilis cenſetur, maxime omnium in adultis.

9. Interea tamen in paralytica cauſa probari poſſunt tonico-nervina.

10. Ce-

10. Ceterum *larvam* infantibus applicant, quæ duobus foraminibus, oculorum regioni directe oppositis, prædita est, ut ita tenelli quævis objecta per lineam rectam aspicere teneantur. Videantur harum larvarum delineationes apud *Scultetum & Solingen.*

XVI. *OCULI EXSECTIO.*

1. Hæc rarius instituenda occurrit, requirit autem animi promptitudinem in Chirurgo & patiente; non minus artificiosam instrumentorum apparatum. Exemplum est in observat. Hildani cent. 1. observ. 1.

2. Præcipue autem exsectionem nonnulli commendant *in proptosi* seu *hydrophthalmia* oculi Germ. Elephanten Auge; i est, quando oculus extra orbitam ita prominet, ut a palpebris non amplius possit tegi.

3. Paræus exemplum oculi ita turgidi, ut dehiscere debuerit, recenset.

4. Inducitur hoc malum vel a congestionibus inflammatoriis, vel a læsionibus externis.

5. Ante plenariam oculi exsectionem præmittere commendant
   1) *Fotus discutientes.* His autem non sufficientibus.
   2) *Paracentesin,* in parte oculi inferiore instituendam, ut humores aquosi educantur; vel casu magis urgente.
   3) *Incisionem transversalem* satis amplam, ut contenti humores eliminentur; subjunctis palpebrarum compressionibus per convenientem deligationem.

6. Quando autem, his præmissis, palpebræ oculum prominentem nondum tegere possunt, forma insuper oculi & visus perierunt, oculus ab orbita separari & exscindi debet; subjunctis balsamicis & deligatione compressoria, ne caro luxurians ex orbita procrescat.

7. *Hildanus* commendat *cultellum curvum*; quoniam autem hi sufficienter acutus reddi non potest, *rectum* alii præferunt. Exstirpatio, mediante deligatione, quam nonnulli commendant, est periculosa.

8. Raro opus est, ut totus oculus exscindatur, nisi ulcus cancrosum ideum orbitam profundius occupet. Sufficit, si anterior ocu-

oculi pars eo usque abscissa sit, ut *oculus artificialis* substitui, & palpebræ tegere illum possint.

XVII. *OCULUS ARTIFICIALIS.*

1. Quando oculus naturalis quocunque modo perditus & exsciſſus est, oculum artificialem artifices substituunt.
2. Paratur nempe hæmisphærium aliquod, e *vitro* liquefacto confectum, & ita coloratum, ut cum naturali oculo prorsus conveniat. Hoc quando intra palpebras adaptatur, eodem modo, ut naturalis oculus movetur.
3. Parare etiam solent talem machinam ex *argentea* vel *aurea* lamina excavata, & vitrea crusta obducta, sed hæ machinæ pondere suo molestum sensum, congestionem humorum, lippitudinem, imo situs oculi depressionem causantur. Præterea colorem suum facilius, quam vitreæ mutant.
4. Versus somnum oculus talis artificialis eximitur, & sæpius abstergitur, ut tanto diutius colorem suum servet.
5. Ceterum patiens, qui oculum vitreum gestat, quam maxime cavere sibi debet, ne casu, ictu, vel quocunque alio violento modo machina intra orbitam diffringatur.

TABULA LXXXVIII.
DE
CATARACTA.

I. *DEFINITIO.*

Cataracta est oculi læsio, quæ colorem pupillæ naturalem, ordinarie nigricantem, in album, gryseum vel alium mutatum exhibet, & cum affecti oculi cæcitate conjuncta est. Derivatur a καταράσσω, turbo, vel, ut alii volunt, a καταῤῥέω, defluo. Dicitur etiam *suffusio*, german. der weisse oder graue Staar.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Cataracta*, uti magnam convenientiam habet cum *glaucomate*, ita distinguenda tamen est ab hoc affectu. Hic enim

in

in humoris *vitrei* opacitate consistit, & obscuritatem suam longe *profundius* retro pupillam ostendit. Præter ea rarius occurrit, & pro insanabili habetur. Derivatur a γλαυκὸς, cæsius, virideſcens, aquæ marinæ similis.

2. Differt etiam quam maxime *cataracta* ab *amaurosi*, germ. schwartzen Staar, ubi quidem plenaria visus privatio adest, nullum tamen in oculo vitium, præter pupillæ immobilitatem & solito majorem amplitudinem, apparet. Vocatur etiam hic affectus *gutta serena*, ob guttam quandam obscuram, quam antiqui e cerebro in *nervum opticum* defluere, & visum hac ratione destruere fingebant.

3. *Cataracta* differt etiam a *nyctalopia* & *hemeralopia*, ubi patientes noctu vel interdiu vident.

4. Variæ illæ differentiæ, quas auctores prioribus temporibus de cataracta introduxerunt, e. g. de *diversa pelliculæ densitate*, de cataracta *ante* vel *post* pupillam generata, sponte hodie cadunt, postquam recentiores causam hujus affectus clarius detexerunt. *Vid. causæ.* Hinc illas prætermittimus, & necessarias tantum atque genuinas hic allegamus.

5. Dividitur nempe *cataracta* ratione *temporis*.
   1) in *recentem*, quæ nuper exorta est, &
   2) in *inveteratam*, seu quæ multum temporis duravit.

6. Ratione *graduum* dividitur
   1) in *incipientem*, in qua aliqualis tantum visus impedimentum observatur. Hanc nonnulli *suffusionem* in specie vocant. In eo autem differt *incipiens* cataracta a *recente*, quod illa interdum multos annos sine plenaria cæcitate durare, hæc autem brevi nonnunquam tempore omnem visum adimere possit & soleat.
   2) in *confirmatam*, in qua plenaria pupillæ opacitas conspicitur, & æger nullos colores, sed aliquam tantum differentiam lucis a tenebris distinguere potest.

7. Respectu ad *operationem* dividitur
   1) in *maturam*, quæ plenariam pupillæ obscuritatem exhibet, & operationem admittit, &
   2) in *immaturam*, in qua plenaria pupillæ opacitas nondum adest, & hinc operatio locum non habet. Huc non so-

lum *incipientes* & plurimæ *recentes*, verum etiam illæ cataractæ, quæ multos quidem annos jam durarunt, perfectam autem opacitatem nondum oſtendunt, pertinent. Dantur enim, quæ nunquam ad maturitatem perveniunt.

8. Reſpectu *coloris* cataracta dividitur
   1) in *albicantem* & *gryſeam*; quo pertinet color perlarum.
   2) in *flaveſcentem*.
   3) in *virideſcentem*.
   4) in *cæruleam*.
   5) in *variegatam*, ſeu diverſis coloribus conſpicuam, daß er wie gemarmort ausſiehet. De cujus quidem variationis cauſa nil certi conſtat, vero tamen ſimile eſt, quod *inæqualis* opacitas humoris *cryſtallini* hanc colorum diverſitatem inducat.
   6) Huc referenda adhuc eſt *cataracta lactea*, der Milch-Staar, nempe quando inter cryſtallinum humorem & membranulam ejus liquor quidam lacteus colligitur, membranula autem hæc ſub operatione acu perforatur, tunc liquor effluit, & humorem *aqueum* colore ſuo tingit.

9. Porro cataracta eſt
   1) Vel *ſimplex*.
   2) Vel *complicata*, quam alius oculi morbus comitatur, ẽ. g. *amauroſis*, concretio cataractæ cum *uvea*, *uvea* lacerata, vitium in *cornea*, *atrophia* oculi.

10. Item cataracta eſt
   1) Vel *fixa*.
   2) Vel *mobilis*, quæ, quando digitis premitur, aſcendendo & deſcendendo fluctuat.

11) Denique cataractam diſtinguunt
   1) in *veram*, quæ colorem habet albicantem ſeu gryſeum, & lucem a tenebris quidem diſtinguit, colorum autem discretionem non attingit.
   2) in *ſpuriam*, quæ extraordinarium habet colorem & ſymptomata alius in oculo morbi conjuncta. Huc pertinent præcipue cataractæ *complicatæ*.

III. *SIGNA.*

Hæc patent quidem plurimum ex iis, quæ ſub *differentia* dicta

cta ſunt, reſtant tamen nonnulla adjicienda, quæ cum præcedentibus in ſequentem ordinem redigemus.

1. Niger pupillæ color mutatus eſt in alium.
2. Opacitas *mox* poſt pupillam, in *glaucomate* autem *profundius* retro pupillam conſpicitur, uti ſitus humoris *vitrei* docet.
3. Num *recens* vel *inveterata* ſit cataracta, ipſius patientis elogio dignoſcitur.
4. *Incipiens* & *immatura* ex eo pateſcit, quod niger in pupilla color ex parte tantum in alium mutatus & aliqualis viſus relictus ſit. Præterea multi patientes, præter viſus hebetudinem, varia accuſant phœnomena, e. g. quod flocci, puncta nigra, telæ ſubtiles, nebulæ, muſcæ, rete, cribrum &c. ante oculum verſentur. Quæ phœnomena ſenſim fiunt majora, donec tandem plenaria cæcitas ſuccedat. Item objecta alieno colore prædita, duplicia, dimidiata, conſpiciuntur. Interdum hæc ſigna non occurrunt, ſed malum una nocte adeo ingruit, ut æger oculis ſanis cubitum eat, cæcus vero ſurgat. *Vid. Hildanus cent. V. obſ. 14.*
5. Quo magis ad perfectam opacitatem cataracta accedit, eo magis *confirmata* & *matura* judicanda eſt.
6. Quæ cum *amauroſi* complicata eſt, ex eo dignoſcitur, quod patiens ne lucem quidem claram a tenebris poſſit diſcernere.
7. Cataractæ *concretionem* cum *uvea* docet communiter pupillæ coarctatio & inæqualitas, a rotunditate abſcedens, item uveæ ſeu pupillæ immobilitas, ita ut neque in tenebris amplior, neque in clara luce anguſtior appareat, & poſt frictionem cum digito nulla dilatatio vel conſtrictio obſervetur. Præter ea cataracta concreta indicatur, quando pupilla a latere aſpicitur, & circulus niger cataractam inter & uveam non intercedit.
8. Denique notandum, quod cataracta per *univerſum* humorem *cryſtallinum* utplurimum formare ſe incipiat, ita quidem, ut *totius* pupillæ nigrities ſenſim mutetur in albicantem colorem. Nonnunquam autem pars tantum pupillæ afficitur, e. g. puncta albicantia vel ſtriæ hic illic cernuntur. Præterea tales cataractæ modo in peripheria incipiunt, &

vel ſemilunarem, vel triangularem, vel aliam figuram exhibent: modo in centro ortum ſumunt, & tales patientes omnia objecta tanquam *perforata* tunc temporis aſpiciunt.

IV. *CAUSÆ.*

1. Pro cauſa *proxima* cataractæ auctores in hunc usque diem accuſarunt *pelliculam*, in humore *aqueo* genitam, foramen pupillæ claudentem & radiorum ingreſſum impedientem.
2. Et hanc pelliculam antiqui quidem a vaporibus, e ventriculo ad caput elevatis & condenſatis, recentiores autem ab humoris *aquei* vappeſcentia & condenſatione derivarunt.
3. Sub initium autem hujus ſeculi Galli quidam, inter quos *Briſſæus* eminet, hanc ſententiam rejecerunt, & pro cauſa proxima cataractæ *opacitatem humoris cryſtallini*, modo majorem, modo minorem, ſtatuerunt. *Pelliculam* autem in rariſſimis tantum exemplis, inſuper non ſolam, ſed cum opacitate humoris *cryſtallini* conjunctam, nonnulli detexerunt.
4. Hæc doctrina, licet prorſus nova non habenda ſit (multis enim prioris ſeculi ſcriptoribus e. g. *Borello*, *Rolfincio*, *Blegny* &c. aliquo modo cognita fuit) plures tamen nacta eſt impugnatores; de quo certamine legi poteſt *Heiſteri tractatio de cataracta.*
5. Cauſa autem *continens* hujus in humore cryſtallino opacitatis ſecundum veri ſimilitudinem conſiſtere videtur modo in *obſtructione* vaſculorum ſubtiliſſimorum, quæ humorem cryſtallinum componunt, modo in *concretione* illorum. Hac enim ratione minor redditur humor cryſtallinus & pori immutantur, ita ut radios transmittere non poſſint.
6. Cauſæ *antecedentes* & *remotæ* ſunt.
   1) Vel *internæ*, nempe ſuppreſſæ evacuationes naturales, præcipue ſanguinis, e. g. hæmorrhagiæ narium, menſium, hæmorrhoidum. Unde facile pertinaces verſus caput congeſtiones, inflammationes, ophthalmiæ, proveniunt. Huc etiam pertinent frequentes catarrhi gravedinoſi, prægreſſæ variolæ, habitus corporis cachecticus.
   2) Vel *externæ* e. g. neglectio evacuationum artificialium adſuetarum, præcipue venæ ſectionis & ſcarificationis. Item

ulce-

Unable to display this page

operatio inſtituatur, diſſolvitur. Hinc nullo modo *immatura* cataracta eſt deponenda.

12. *Viridis flava* uti cito matureſcit, ita cito deponi poteſt.

13. *Cærulea* tardius fit matura, frequenter occurrit, & curatu difficilis eſt. Remanet etiam poſt operationem major viſus imbecillitas.

14 *Lactea*, quia *humorem aqueum* multum turbat, dubiæ eſt operationis. Interea tamen reſtituta paſſim commemoratur.

15. *Variegata* & quaſi *feneſtrata*. id eſt, quando humor cryſtallinus hic opacus, illic pellucidus apparet, rarius curatur. Ad maturitatem enim non facile pervenit. Huc pertinet etiam, quæ in *centro pupillæ* incipit.

16. Paucis: cataracta *vera* & *ſimplex* faciliorem curam promittit, quam *ſpuria* & *complicata*. Quæ a perlarum colore multum recedit, difficilius curatur.

17. Quæ cum dolore capitis, ſive præſente, ſive præcedaneo, conjuncta eſt, difficilis, ſecundum *Celſum*, eſt curationis.

18. *Amauroſis*, quia vitium vel in *retina*, vel in *nervo optico*, vel in ipſo *cerebro* hærere videtur, eludit omnem operationem, non autem omnia medicamenta. Conſtat enim, quod partim per *ſalivationem*, dextre inſtitutam, partim per efficacia tonico-nervina reſtituta ſit.

19. *Glaucoma*, ſeu ſic dicta *ſplendens* cataracta, quæ profundius in humore *vitreo* opacitatem habet, pro malo deſperato habetur. Neque enim operationi, neque, medicamentis cedit. Quando autem tumor *cryſtallinus glaucum* colorem obtinet, malum non eſt inſanabile.

VI. *METHODUS MEDENDI.*

1. Remedia *pharmaceutica* num in cataracta *incipiente* quid valeant, & quæ ab auctoribus paſſim commendata ſint, ſub *cautelis* evolvemus.

2. Hoc loco de operatione tantum chirurgica, nempe de *cataractæ depoſitione*, german. vom Staar-Stechen dicemus. Hæc operatio Celſi temporibus jam cognita fuit.

3. *Ante operationem* conſiderandum.

1) Num cataracta ex illarum numero ſit, quæ operationem admittunt; id quod ex ſupra dictis patebit.

2) In

2) In ſpecie, num *matura* ſit & *ſimplex*, vel ad minimum e numero talium *complicatarum*, quæ viſus recuperandi aliquam ſpem faciunt. Item num *vires* & *ætas* patientis reſpondeant.

3) Perſpectis hiſce circumſtantiis, corpus per univerſalia præparetur. Rectius enim monet *Galenus*, *oculum non ſanandum eſſe ante totum caput, neque caput ante totum corpus.*

4) Convenit præcipue blande aliquod *purgans* e *maſſa pilular. de ſuccino Cratonis, extracto panchymag. Crollii* & mercur. dulc.

5) In plethoricis *Venæ ſectio revulſoria* in pede locum habet.

4. *Ad operationem ipſam* requiruntur.

1) *Operator ambidexter*, ut dato caſu in utroque oculo cataractam deponere poſſit. E regione enim anguli majoris naſus aditum non concedit. Præterea ab Operatore deſideratur, ut ſtructuram oculi habeat perſpectam, manu firma & acie oculorum præditus ſit.

2) *Duo miniſtri*, quorum alter a tergo ſtans, caput patientis immobile & reſupinum ſuſtinet, alter apparatum porrigit.

3) *Acus* ad hanc operationem ſatis commoda. *Smalzii acus duplex* meretur laudari, magis *Albini*, maxime *Briſſæi*, cujus commodus uſus melius demonſtratur, quam deſcribitur.

4) *Acetum roſaceum*, *lavendulatum*, vel aliud excitans, ad deliquium animi cavendum.

5) *Collyrium*, ex aqua roſarum, albumine ovorum conquaſſato, & momento ſachari ſaturni atque camphoræ paratum.

6) *Splenium* molle.

7) *Faſcia* ſuo loco deſcripta.

8) Luna decreſcens dies ſerenus, horæ poſt meridiem, quibus patiens non plane jejunus eſt, & quietem nocturnam habet proximiorem

9) Præſentibus hiſce requiſitis, *æger* in ſellam humilem collocetur, verſus lumen *obliquum*, ne radii ſolis perpendi-

cülariter in oculum incidant, & pupillam nimis contrahant.

10) *Oculus ſanus*, quando adeſt, mediante ſplenio & faſcia deligetur, ne commoto hoc, affectus oculus ſimul in motum concitetur.

11) *Oculum affectum* ad angulum majorem ſeu naſum patientis torqueat.

12) *Operator* ſella paululum altiori e regione patientis ſedeat.

13) Acum per pannum laneum ſæpius transmittat, ut ab aſperitate qualicunque liberetur, & paululum calefacta faciliorem ingreſſum habeat.

14) Deinde manu ſiniſtra, quando dexter oculus, dextra autem, quando ſiniſter affectus eſt, palpebræ aperiantur. Nonnulli *ſpeculo oculi* hoc præſtant.

15) Ut manus quieſcat, oſſi *jugali* imponatur.

16) Acus ſtraminis diſtantia ab *iride* infigatur, & per tunicam *albugineam*, *ſcleroticam* & *choroideam* in cavum oculi ſenſim recta & ea cautela adigatur, ne conſpicua vena vel *proceſſus ciliares* lædantur.

17) Quando ad cavitatem pervenit Operator; id quod ceſſatio reniſus docet, tunc acus ad ipſam cataractam inclinetur, ita ut poſt pupillam in conſpectum veniat.

18) Poſtea humor *cryſtallinus* ſuperne deorſum blanda concuſſione a cohærentia ſeparetur, & infra pupillæ regionem deprimatur.

19) Depreſſa cataracta in fundo oculi per aliquot momenta mediante acu detineatur, ut humor *vitreus* in locum ejus proſiliat, alias *cryſtallinus* priſtinum locum facile repetit.

20) Poſt hæc momenta acus paululum elevetur, & ſi cataracta reſurgat, iterum atque iterum deprimatur, donec in fundo oculi maneat, & tum acus extrahatur.

5. *Poſt operationem* ſequentia obſerventur.

1) *Splenium molle*, collyrio immerſum, palpebris compreſſis mox imponatur & *faſcia* firmetur.

2) Oculus etiam ſanus maneat deligatus, ob rationem ſuperius indicatam.

3) Pa-

3) Patiens in lectum, capite satis elevato, collocetur, & per octo circiter dies quiete se gerat, parum loquatur, liquidis utatur cibis, masticationis motum excludentibus, alvum jacendo deponat, & omnis generis commotionem evitet, qua cataracta ex oculi fundo exturbari possit. Huc etiam spectat potus spirituosus.

4) Primo die, quo operatio facta est, in plethoricis *Venæsectionem revulsoriam*, versus vesperam instituendam, commendant, ut affluxus inflammatorius caveatur; interne autem remedia, sanguinis orgasmum temperantia, propinant, ut patiens placide dormire possit. Non probantur autem emulsiones illæ refrigerantes & anodynæ, quas e seminibus quatuor frigidis, papav. errhat. &c. parare, & versus somnum propinare vulgo docent.

5) Deligatio bis per diem repetatur, prima vespera provide removeatur, splenium collyrio semper de novo imbuatur, clara lux non admittatur, candela post tergum reponatur. Nonnulli ante tertium diem non deligant, nisi symptomata urgeant; præstat autem splenia, quæ ficca sua duritie teneris partibus incommoda adferre possent, collyrio sæpius imbuere.

6) Post aliquot ab operatione dies humor crystallinus fundo oculi ordinarie ita se jungit, ut non facile resurgat; quamquam nil certi hac de re asseverari possit.

7) Octavo circiter die, quo inflammationis metus evanuit, in conclavi obscuro, deinde mediocriter luminoso, religatis oculis patiens obambulet, donec lumini ferendo sensim adsuescat.

VII. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Multum dissentiunt auctores, num *remedia pharmaceutica*, tam interna, quam externa, in cataracta *incipiente* efficaciam aliquam præstare possint.

2. Licet autem non desint, qui prorsus illa rejiciant, testantur tamen multi fide digni Practici, quod *incipiens suffusio* per talia remedia sæpius sit restituta.

3. Confirmat etiam hoc ratio a *priori*. Quando enim secundum recentiores consideramus, quod cataracta non *extra*,

ſed *intra vaſa* conſiſtat, facile concludere poſſumus, humores viſcidos, in hiſce vaſculis ſtagnantes, æque ac alibi, per efficacia reſolventia & diſcutientia prima ſui origine poſſe profligari.

4. In illis quidem cataractis, quæ a *violentiis externis* originem ſuam ſumſerunt, ita ut vaſa humoris *cryſtallini* rupta, & in fibras concreta ſint, nihil præſidii e penu pharmacevtica proferendum erit; quando autem a *cauſis internis* productæ ſunt, *incipientes* medicamentis interdum profligantur.

5. Hoc aſſertum cum gaudio obſignamus ſequentibus verbis, quæ a Patiente quodam, & hoc quidem die, quo de hac materia ſcribimus, litteris conſignata exhibentur: Der Schatte im lincken Auge iſt nicht mehr ſo mercklich, fällt auch im leſen nicht mehr ſo hinderlich. Der dunckele Circul, ſo ſich ſonſten præſentirete, wenn ich auf eine weiſſe Feder-Spule ſahe, wird ſchmäler, und das helle centrum darinnen gröſſer &c.

6. Non opus autem eſt, ut remedia illa, quæ in ſalutarem hunc effectum laudantur, ad *arcanorum* cenſum referamus. Quando enim cauſas remotas, & præcipue negotium ſanguinis e. g. menſtrui, hæmorrhoidalis, juſte conſideramus, atque hæc vitia prudente & conſtante methodo removemus, jactatis paſſim arcanis carere poſſumus.

7. De *topicis ophthalmicis* legatur tabula medica XXI. Præter ea

8. Allegabimus, & ulteriori conſiderationi, dijudicationi & experientiæ trademus nonnulla remedia, tam interna, quam externa, quæ a quibusdam auctoribus commendantur.

9. *Riverius* aſſerit, quod nonnullæ cataractæ ſola curatione *univerſali* & *veſicatorio* intra duas hebdomadas reſtitutæ ſint.

10. *Reusnerus* commemorat, quod *Crato* monachum viderit, qui per *radices fœniculi*, in vino coctas & oculis applicatas,

catas, intra novem dies a cataracta incipiente liberatus fuerit.

11. Sic etiam frequens masticatio *seminis fœniculi, anisi, corticis cinnamomi, nucis moschatæ* in omni visus hebetudine a multis laudatur.

12. *Claudinus* corticem nucis moschatæ tenuiorem, *macis* dictum, & cum *euphrasiæ conserva* exhibitum, laudat.

13. *Timæus* & *Severinus* extollunt *sal volatile viperarum*, aqua simplice solutum. Modo dictus autem *Claudinus decoctum viperarum* cum aquis ophthalmicis commendat. *Wedelius* laudat *pinguedinem viperorum*, palpebris illitam.

14. *Schenckius* narrat, quod effectus *mercurii* casu quodam detectus sit, dum in patiente, lue venerea affecto, præter omnem exspectationem cataractam, qua simul laboraverit, curaverit.

15. *Boyleus* specifice laudat *millepedum* usum, nempe succum expressum, a tribus ad novem ascendendo & descendendo.

16. *Riverius*, supra jam allegatus, laudat succum *anagallidis aquaticæ*, oculis per aliquot dies instillatum; conjungit autem cauterium in *futura coronali*.

17. *Fella* animalium *Galeni* jam temporibus in usum recepta fuerunt. In specie *essentia fellis lucii*, mediante spiritu vini parata, a quibusdam laudatur. *Sculletus*, præmisso purgante & vesicatorio, *fel lucii*, modico sachari mistum, applicat.

18. *Sanguis columbinus*, calide instillatus, a multis laudatur.

16. *Cardilucius* tanquam indubium remedium laudat *spiritum vini*, linteis exceptum, quater per diem repetitum, & per integrum mensem impositum. *Timæus* requirit, ut spiritus vini *herbis ophthalmicis* adfundatur; nos autem, ut *camphora* potius imprægnetur.

20. *Boerhavius spiritum salis armoniaci*, ex angusto vasis collo oculis admotum, admodum deprædicat.

21. Ceterum de *topicis ophthalmicis* notari adhuc meretur, quod *lenia* non penetrent, valde *acria* autem facile inflammationem producant. Hinc tale moderamen adhi-

bendum est, ut a lenioribus ad penetrantiora sensim progressus fiat, & tunc discutientia camphorata semper conjungantur.

22. Quid *collyria* variorum auctorum, e. g. *Quercetani*, *Hollerii*, *Zechii*, *Gesneri* &c. possint, cuivis experimentandum relinquimus.

23. Pharmaceutica auxilia quando non sufficiunt, & reliquæ circumstantiæ depositionem cataractæ indicant, hæc operatio sine formidine institui potest. Tantæ enim non est difficultatis, quantæ prioribus temporibus judicata fuit. Imo putant nonnulli, quod minoris periculi, quam venæ sectio, habenda sit.

24. Patiens, quantum fieri potest, oculum firmiter teneat, neque præ lætitia *vociferetur*, quando sub operatione animadvertit, quod visus restauretur.

25. *Acuti dolores* si sub acus intrusione percipiantur, id quod ex punctura nervorum ciliarium *Ruyschii* dependere videtur, acus extrahenda & alio in loco intrudenda est.

26. *Humor aqueus* sub operatione effluens ne deterreat Operatorem, paucis enim diebus restituitur.

27. Quando sub operatione *multum sanguinis* in oculum effluit, discussio illius tentetur per sacculos discutientes, in vino coctos, & tepide sæpius applicatos.

28. *Inflammatio insignis*, quando accedit, tractatur uti suo loco dictum est.

29. Quando cataracta in actu suppressionis valde mollis percipitur, operatio secundum *Brissæum* differenda est.

30. Cataracta in *utroque* oculo matura uno eodemque die deponenda est.

31. Cataracta, quæ in fundo oculi detineri non potest, secundum *Celsum* & *Parœum* in plures partes dissipanda est. Quando enim in frusta dissiliit, unum post alterum deprimi & facilius condi potest.

32. Nonnulli post operationem objecta diversi coloris videnda offerunt, sed male. Hoc enim videndi conatu oculus movetur, & cataracta ex oculi fundo facile turbatur.

33. Quando cataracta deposita post aliquot tempus *resurgit*, ne-

neque sponte sua rursus cadit, operatio sine formidine repetatur.

34. Cautela illa antiqua, ne humor *crystallinus* sub operatione lædatur, hodie non magis necessaria est.

35. Sic etiam nova, seu potius restaurata pathologia, illam opinionem refutat, quod cataracta, nisi accurate circa tempus maturitatis deponatur, duritiem corneam & ad operationem ineptam acquirat. Humor enim *crystallinus* quo majorem habet soliditatem, eo commodius deponitur. Hinc cataractæ *inveteratæ* æque aptæ sunt ad operationem, quam *recentes maturæ*.

TABULA LXXXIX.

DE OPERATIONIBUS IN AVRE.

I. *APERTIO MEATUS AUDITORII.*

De hac operatione actum est tabula LXXVII.

II. *EXTRACTIO RERUM HETEROGENEARUM.*

Hanc operationem vide tabula LXXX.

III. *EXCRESCENTIÆ IN MEATU AUDITORIO.*

1. Excrescentias tractandas tabulis XXX. ad XXXVI. passim indicavimus.

2. Hoc loco adhuc commendamus cautelam, ne *tympanum* lædatur, quando hæc excrescentia exstirpatur.

3. Quando *exscissio* mediante cultello vel forfice locum habet, hic eradicationis modus caustici præferendus est.

4. Nonnumquam *deligatio* locum habet. *Vid. Hildanus* cent. III. observat. 1.

5. Quando excrescentia profundas habet radices, quæ scindendo auferri non possunt, lenioribus *septicis*, vel, pro re nata,

ta, *cauterio actuali*, exstirpandæ sunt. Sed in sensibilibus hisce locis summa opus est circumspectione.

IV. *CAUTERISATIO ANTITRAGI.*

1. Hanc operationem nonnulli auctores destinant acerbissimis dentium doloribus. *Vid. Nuckii chirurg. experiment. XVIII. de curanda dentagra.*
2. Videlicet *antitragum* cauterio ignito leniter tanguntur, ita ut cutis cum subjacentibus nervulis, qui a secundo pari vertebrali oriuntur, aduratur.
3. Sed licet dolores per hanc operationem ad tempus possint profligari, intentioni tamen naturæ non satis facit, & remedium ipso morbo, si non gravius, æque tamen dolorificum erit.
4. Hinc non prius admittatur, quam omnia frustra adhibita sint, quæ odontalgiæ conveniunt.

V. *TUBÆ ACOVISTICÆ APPLICATIO.*

1. Status *surdaster*, seu *obauditio*, quando medicamentis cedere recusat, *tuba sonorifera*, græce *acovistica*, auri solet applicari, ut sonus distinctius percipiatur.
2. Ipsa applicatio facilis est, & quivis patiens auribus propriis hanc tubam potest adaptare.
3. Præcipuum momentum in machina consistit. Hæc enim nisi satis ingeniose sit confecta, speratus per illam effectus non obtinetur.
4. Quam *Deckerus* præ aliis laudat, ita comparata est, ut sub capillis peregrinis possit abscondi.
5. Commodior dicitur illa, quam *Clericus* quidam *Galliæ*, uti relationes ferunt, nuper invenit.
6. Quæ a *Reusnero cent. V. ephemerid. A. N. C. obs. VI.* describitur, non solum difficultati auditus, sed & susurrui & tinnitui aurium destinata est. Mediante enim hac machina aër in aure contentus, tanquam causa tinnitus, bis quotidie & per aliquod tempus extrahitur.

VI. *LOBULI PERFORATIO.*

Hanc doceant & discant vanitatis ministri.

TAB.

TABULA XC.
DE
OPERATIONIBUS
IN
NASO ET LABIIS.

I. *POLYPI EXTRACTIO.*

De hac operatione actum est tabula XXXIII.

II. *OZÆNA.*

De hac operatione dictum est tabula XLVIII.

III. *APPOSITIO NASI ARTIFICIALIS.*

1. Nasum, prorsus abscissum, non coalescere, tabula LIII. p. 376. jam diximus.

2. Omnes fere auctores *Taliacotio*, qui defectum nasi aliena carne compensandum peculiari tractatu docuit, contradicunt. Vocant hanc operationem Impffung. *Videatur Purmanni chirurg. magn. pag. m. seq. part. I. cap. 17.*

3. In hoc autem consentiunt omnes, quod in casu plenariæ nasi abscissionis *artificialis*, ex argento confectus, arte pictoria ad colorem faciei debitum redactus, trochlea & penna, ex chalybe cusa, præditus, possit apponi, & hac ratione nimia deformitas averti. Videatur Paræus libr. XXII, c. 2.

IV. *CANCER LABIORUM EXSCINDENDUS.*

1. Diximus tabula L., quod profundæ cancrosæ labiorum ulcerationes summæ sint difficultatis, & medicamentis non facile auscultent.

2. Hinc exscissionem non solum ulceratæ, sed & callosæ portionis auctores plurimi commendant, & deinde vulnus, ut moris est, tractant.

3. Nonnunquam ulceratio hæc cancrosa rimam tantum exhibet, & tunc labii leporini instar exscindi, & mediante sutura vulnus consolidari potest.

4. Quando *scirrhus* saltem *cancrosus* labia occupat, a *septicis*, quæ nonnulli commendant, cavendum est.

5. Exscinditur potius talis scirrhus cancrosus, uti tabula L. jam indicavimus. Præstat autem portionem labii simul exscindere, quam de radice scirrhi quid relinquere.

V. *SUTURA LABII LEPORINI.*

Hanc tabula generaliore LXXXIII. docuimus.

TABULA XCI.
DE
OPERATIONIBUS
IN
DENTIBUS ET GINGIVA.

I. *PURIFICATIO DENTIUM.*

1. Ad dentium sordes auferendas multa appropriata instrumenta hodie prostant, quæ peculiari *theca* passim circumferuntur.

2. Quoniam autem *metallica* sunt, a quibus caries facile metuenda est, *frequens* horum instrumentorum usus non probatur. Conferatur caut. 16. tabulæ LI.

3. Præstat principiis obstare, & dentium impuritates præcavere.

1) per diligentem *ablutionem*, præcipue post pastum, mediante aqua pura instituendam.

2) Per *detersionem* frequentem cum herb. salviæ & cochleariæ.

3) Per usum *pulveris dentifricii*, non quidem frequentem, sed post duas circiter hebdomadas repetendum. Hisce pulveribus *myrrha* utilissime miscetur, nimis acria autem, e. g. spiritus vitrioli, facile nocent.

4) Cum hisce remediis conjungi interdum potest mixtura illa, quam tabula medica LXIX. ad *stomacacen* commendavimus. Hæc enim & *gingivæ* & *dentibus* salutaris est.

II. *EVULSIO DENTIUM.*

1. Ad dentium extractionem citius communiter, quam par est, festinant Operatores, quoniam autem paucioribus cognita

est

est differentia illa, quæ inter *dentes* non solum ipsos, sed & *alveolos*, observatur, (tacemus justas hujus evulsionis indicationes) operatio non raro infauste, nonnunquam plane funeste succedit. Videatur *Bohnius de vulnerum renunciatione.*

2, Dentem *sanum*, carie non infectum, extrahere, ne atrociſſima quidem odontalgia urgeat.

3. Dentium autem *mobilitas* intra primum septenarium, illorum *caries* cum pertinaci & sæpius recrudescente dolore, *fistula* sub dente quodam delitescens, & denique præternaturalis & deformis dentium protuberantia, hanc operationem ordinarie indicant.

4. Dentes a *nativitate*, nisi fuctionem impediant, non sunt extrahendi.

5. Ad hanc operationem commode instituendam varia *instrumenta* excogitata sunt, e. g.

1) *Inciſores* ex alveolis suis ordinarie educuntur per *pedem* sic dictum *caprinum.*

2) *Oculares* seu *canini* vulgo extrahuntur per forcipes *dentarias vulgares.*

3) *Molares anteriores* per *pelicanum*, qui *brachia* habet *recta.*

4) *Molares posteriores* per *pelicanum*, brachiis *curvis* præditum.

5) *Fruſta* dentium per *rostrum corvinum*, vel *pedem caprinum.*

6. *Operatio ipsa* exercitatum exposcit Chirurgum, ne vel maxillam concerpat, unde gravia symptomata excitantur; vel ipsum dentem ita diffringat, ut radices ipsius postea auferri nequeant.

7. Ante autem, quam evulsio suscipiatur, æger in sellam humilem, capite retrorsum flexo, collocetur, & gingiva, nisi plane laxa vel jam exesa sit, separetur.

8. Deinde extractio, non impetuose & maxima violentia, sed modestia qualicunque tentetur.

9. Quando dentis evulsionem hæmorrhagia excipit, hæc, uti suo loco dictum est, tractetur. *Inciſores* quidem, quia minoribus vasculis præditi sunt, hæmorrhagiam excessivam non facile causantur. Neque *molares*, quæ numerosa quidem, sed non capacia habent vasa. *Canini* autem seu *ocula-*

res ob majora ſui vaſa largiorem ſanguinis excretionem ordinarie pro comite habent. Sufficiunt autem communiter lenia ſtiptica, mediante turunda applicata.

10. *Gravidis* non facile evellunt dentes. Obſervatum enim eſt, quod hæc operatio fœtui interdum contraxerit vitium oculorum.

11. Dentes quando modo introrſum, modo extrorſum, modo deorſum, extra ſeriem prominent, & ita varia incommoda cauſantur, protuberantiæ hæ vel lima conveniente auferuntur, vel mediante forcipe decerpuntur, ſie werden abgezwicket. Hæc autem ſi locum non habeant, evulſio neceſſaria eſt.

12. *Caries* dentium quas cautelas requirat, tabula de carie indicavimus.

13. *Molarium* dentium extractio ordinarie impeditur in adultis per radicum divaricationem, quæ major exſiſtit, quam maxillæ foramen, e quo dens prominet. Unde in tali caſu maxilla facile dilaceratur. Quando autem dentium *molarium* radices ita varicatæ non ſunt, quale quid in fœminis extra ordinem nonnumquam obſervare licet, extractio facilius ſuccedit.

14. *Molares* dentes, ſi excavati ſint, præſtat confringere, quam extrahere. Quando enim ad maxillam uſque ſucceſſivis actibus effracti ſunt, carne ſuperincreſcente occultantur. Error eſt, hanc carnem ſectione vel cathæreticis exſtirpare velle. Licet enim ſub initium fungoſa atque tuberoſa appareat, indureſcit tamen ipſo uſu, ut non modo ſtupida, ſed etiam firma, ſucceſſive evadat. Si vero ab effracto dente acumina reſtiterint, quæ pungendo dolorem & irritationem excitent, lima auferenda & complananda ſunt.

15. *Superiores canini*, quos vulgo *oculares* vocant, admodum profunde intra maxillam ad oculi orbitam pertingunt. Hinc, niſi ſponte ſua jam vacillent, temere non extrahendi ſunt. Quando enim nervoſæ propagines, quæ ad radices uſque horum dentium diſtribuuntur, extractione violenta convelluntur, immanes dolores & in-

flam-

flammationes, ad bulbum oculi, imo ad ipſam duram matrem pertingentes, ſuſcitantur.

16. *Canini inferiores* inferioris quidem ſunt periculi, non contemnenda tamen ne horum quidem eſt conſideratio & evellendi difficultas, propter profundiorem ſitum & deliteſcentiam quaſi intra maxillam. Præterea quia ſeminervea medullaris ſubſtantia in horum dentium cavitatem, admodum anguſtam, longius & profundius quaſi inſerta eſt, inter evellendum ſimul laceratur, & ſenſibiles dolores, ſonticas inflammationes & ſpaſmodicas irritationes poſt ſe trahit.

17. Evulſionem dentis carioſi *uſtio* illius *actualis* interdum avertere poteſt; cavendum autem, ne ipſa radix, ſed oſſea ſubſtantia uratur.

III. *DENTES ARTIFICIALES.*

1. Quemadmodum *naſi* & *oculi* artificiales in locum naturalium ſubſtituuntur, ita etiam res ſe habet cum dentibus amiſſis.

2. Quoniam enim dentes ſermoni articulando multum inſerviunt, artificiales in deperditorum naturalium locum non ſolum formoſitatis, ſed & loquelæ cauſa ponuntur.

3. Conficiuntur ordinarie ex *ebore*, ſed quoniam hi brevi tempore flavedine tinguntur, illos præferunt, qui e *dente hippopotami* ſunt confecti. Nam cortex ejus exterior, qui nivea ordinarie albedine gaudet, hunc ſuum colorem per integrum annum retinere ſolet.

4. Dentes hac ratione confecti alveolis, cum quibus proportionem habere debent, immittuntur, &, ſi opus ſit, mediante filo ſericeo vel aureo cum vicinis dentibus firmantur.

5. Quando verſus ſomnum evelluntur, & mane renovati alveolis iterum immittuntur, tanto diutius a nigredine & corruptione poſſunt defendi.

6. Contingit nonnunquam, ut integra dentium ſeries decidat; quo caſu ex unico fruſto eburneo vel dente hippopotami omnes conficiuntur & applicantur.

IV. *DENTIUM DISIUNCTIO.*

1. Spaſticus rigor, tumor inflammatorius & aliæ cauſæ impediunt nonnunquam, quo minus dentes divelli poſſint. Vocatur hic affectus german. die Mund-Klemme.

2. In hiſce caſibus violentia quadam os & dentes aperiunt, nempe per *ſpeculum oris*, vel per illud inſtrumentum, quod *trochlea* præditum eſt, & in ſpecie vocatur Mund-Schraube. Sed male; præſtat potius per congrua remedia cauſas antecedentes & conjunctas removere.

3. Quando autem ob qualemcunque operationem, in cavitate oris inſtituendam, dentes disjungendi ſunt, inſtrumenta modo dicta uſum præſtant.

V. *INCISIO GINGIVÆ.*

1. Hæc operatio in dentitione difficili ſolet inſtitui, ad gravia ſymptomata, præcipue convulſiva, occupanda vel profliganda.

2. Inciditur nempe per transverſum gingiva in illo loco, quo illius protuberantia eminet, & dentem erupturum deſignat.

3. Prius autem hæc inciſio non inſtituenda eſt, quam remedia, in hoc paſſu alias ſalutaria, ſine effectu fuerint propinata. *Conf. tabula medica CXVI. num. 23.*

VI. *EPULIS.*

1. Eſt excreſcentia carnoſa in gingivis, quæ ad intimos dentes molares ſæpius ſe extendit, & non raro apertionem oris & loquelam impedit. Derivatur ab ἐπί & ὄλον, gingiva.

2. Exſtirpatur more aliarum excreſcentiarum, de quibus ſuo loco diximus, nempe vel per *deligationem*, vel, ſi hæc locum non habeat, per *exciſionem*, ubi cavendum, ne nimis profunde illa inſtituatur, alias maxillæ denudatio cariem inducere poteſt.

3. Hæmorrhagia ſiſtitur per collutionem oris cum vino calido, vel ſi hoc non ſufficiat, cum ſpiritu vini.

4. Reliquiæ, ſi adſint, per leniſſima ſeptica auferuntur, & deinde conſolidatio per myrrhata promovetur.

5. *Meckren* peculiarem cultellum ad haſce excreſcentias exſcindendas obſervat. XXVIII. deſcribit.

6. Exſtirpatio per *cauteria actualia* & *potentialia* in hoc loco non probatur.

VII. *PARULIS.*

1. Eſt tumor inflammatorius in gingiva, odantalgiam ſæpius excipiens.

2. Diſ-

2. Discussio tentatur per decoctum, ex resolventibus & discutientibus paratum.
3. Quando autem discussio non potest obtineri, suppuratio promovetur per decoctum emolliens, subjuncto frusto caricæ tostæ.
4. Apertio abscessus maturi mature instituenda, & mundificatio sollicite peragenda est, ne fistula cum vel sine carie maxillæ exoriatur. Convenit essentia myrrhæ cum melle rosato mixta.
5. Fistula exorta dentis evulsionem communiter efflagitat.
6. *MISCELLANEA BEROLINENSIA* pag. 143. de talibus tumoribus, epidemice grassantibus, referunt, quod, nisi sub initium apertio facta esset, suppurationis tempus fistulam adduxerit.

TABULA XCII.

DE OPERATIONIBUS IN LINGUA.

1. *VINCULI* seu *FRÆNULI INCISIO.* German. das Zungen-Lösen.
1. Non necessaria est hæc operatio, quando infans extra oris labia linguam extendere potest.
2. Hinc plurimarum obstetricum opinio, ac si omnibus modo genitis infantibus lingua solvi debeat, rejicitur.
3. Multo magis improbatur actio illa perversa, quæ dictæ opinioni superstructa est, nempe vinculi per unguem disruptio, quam mox post partum digitis suis tentant obstetrices. *Hildanus*, *Horstius*, *Scultetus* & alii de linguæ vinculo, unguibus infeliciter discerpto, testantur.
4. Quando autem lingua frænulo ita ligata est, ut liberum sui motum non habeat, operatio chirurgica necessaria est.

5. Ha-

5. Habet hæc ſtrictura ſuos gradus. Modo enim levior eſt, & tunc ſuctioni quidem nullum adfert impedimentum, loquelæ autem vitium poſtea cauſatur; modo tanta eſt, ut infans ſugere non poſſit.

6. Occurrunt nonnumquam *balbutientes*, imo prorſus *muti*, quibus hæc operatio præſentaneum adfert auxilium.

7. Sequente autem ratione inſtituitur.

1) Chirurgus manu ſiniſtra, vel peculiari inſtrumento, quod furcam refert, linguam tollit.

2) Deinde mediante forfice, ſatis acuta, tantam frænuli portionem diſcindit, quantam ſtricturæ gradus poſtulat. Poſtea melle roſaceo pars læſa aliquoties per diem inungitur. Vulgo putant, quod hac inunctione frænuli concretio impediatur; ſed hæc ob linguæ frequentem motum non facile locum habet.

3) Caveatur autem, ne venæ *raninæ* & ductus *Warthonianus* ſeu *ſalivalis inferior*, qui juxta frænulum vel unico orificio, vel pluribus, in os hiat, lædantur. Alias hæmorrhagia vel ptyaliſmus inducitur.

4) Quando autem *raninarum* qualiscunque læſio omnino fieret, hæmorrhagia linteis, aceto imbutis, & ſub linguam poſitis, ſiſtitur; neque facile tale infortunium accidet, quod *Dionis* de infante, hæmorrhagia tali exſtincto, refert.

II. *RANULA.*

1. Eſt tumor tunicatus, circa *frænulum* & *venas raninas* proveniens, materiam modo mellagineam, modo mucido-viſcoſam, modo plane tophaceam continens, & loquelam atque deglutitionem impediens. Germ. vocatur das Fröſchlein unter der Zunge.

2. Quo major eſt moles tumoris hujus ſublingualis, eo majus impedimentum ſermonis &c. deprehenditur, ita ut, ſecundum *Tulpium*, juvenis quidam Gallus, cui ranula magnæ molis excreverat, vix verbulum potuerit formare, multo minus aliquid deglutire.

3. *Remediis topicis* raro hic tumor removetur, non ſolum, quod

tuni-

tunicatorum indolem habeat, ſed & quod loci conditio talia medicamenta difficulter toleret.

4. Hinc ad *operationem* confugiendum, & tumor in *adultioribus* ita exſtirpandus eſt, uti tabula de *tumoribus tunicatis* indicavimus.

5. In *infantibus* autem, quia talem operationem inquietudine ſua turbant, ſequente ratione incedendum eſt.

1) Manu ſiniſtra lingua tollitur.

2) Tumor totus mediante lanceola per transverſum incidi-tur, cavendo ſollicite, ne *ductus ſalivales* vel *vaſa ranina* lædantur.

3) Educta materia, ad recurſum mali cavendum cavitas mediante melle roſaceo, leni ſeptico remixto, frequentius abſtergatur, donec folliculus abſumtus ſit.

4) Tandem conſolidatio per liquamen myrrhæ promoveatur.

III. *CANCER LINGUÆ.*

1. De cancro tractando ſuperius diximus. Reſtat, ut hoc loco ſpecialem illam operationem adjiciamus, quam linguæ cancer ſubinde poſtulat.

2. Quamdiu cancer eſt occultus & quietus, relinquatur intactus, multo minus tangantur ſcirrhi illi mucidi & benigni, qui in lingua nonnunquam apparent.

3. Quando autem dolores accedunt, ſcirrhus ille ſanguineus mature exſtirpetur, & quidem ad radicem usque. Præſtat enim portionem de ipſius linguæ ſubſtantia exſcindere, id quod ſcirrhus *immobilis* ſæpe expoſcit, quam de cancro quid relinquere.

4. Vulneris conſolidatio promoveatur oleo myrrhæ per deliquium.

5. Cancer *ulceratus*, niſi remediis ſuo loco commendatis cedat, maturam operationem expoſcit. Quando enim augmenta ſumſit, exſciſſio admodum eſt periculoſa.

6. Dantur *ulcera* linguæ *benigniora*, quæ linimento, e melle roſaceo & liquamine myrrhæ parato, feliciter ſuperantur.

TABULA XCIII.
DE
OPERATIONIBUS RELIQUIS
IN
CAVITATE ORIS.

I. *UVULÆ DESCENSUS.*

1. Uvulæ deſcenſus quando *cum inflammatione* conjunctus eſt, gargariſmate reſolvente & diſcutiente tractatur.
2. In ſtatu *minus inflammatorio* gargariſma adſtringens cum reſolvente mox conjungitur. Utrumque gargariſma *tabula medica de angina* exhibuimus.
3. Abſente inflammatione uſum etiam præſtat pulvis piperis, Zingiberis, balauſt. &c. mediante peculiari cochleari uvulæ applicatus.
4. *Capillorum verticalium* retractio in relaxata uvula non probatur. Tolerabilius eſt cataplaſma e fermento, ſuccino & ſpiritu vini vertici applicata.
5. Quo magis inflammatio conjuncta eſt, eo magis *internorum* uſus conjungi debet, ne *angina* ſuperveniat. Diſpiciendum etiam eſt, num forſan cauſæ venereæ conſpirent.
6. Quando autem uvula relaxata prædictis non auſcultat, ſed ad arteriam usque aſperam deſcendit, atque ita reſpirationem, deglutitionem & loquelam impedit, operatio neceſſaria eſt.
7. Videlicet tanta uvulæ portio removetur, quanta excedit. Fit hoc
   1) Vel *deligatione*, cui inſtrumentum *Hildani*, in hunc finem excogitatum, commode inſervit. Filum quotidie novum poteſt alligari, & portio illius, quæ extra os propendet, mediante emplaſtro genæ affigitur.
   2) Vel melius *reſectione*, quæ vel longiore forfice, poſt modeſtam linguæ cum ſpatula *depreſſionem*, vel, ſi ad manus ſit, inſtrumento illo abſolvitur, quod *ruſticus* quidam *Norwegenſis* ad hunc uſum excogitavit, & apud *Bartholinum in hiſt. anat. Cent. II. obſervat.* 88. aliosque auctores deli-

delineatum & quodam modo emendatum est. Hoc instrumento non solum uvula, inscio patiente, præscinditur, sed & eodem actu lingua deprimitur, es wird wie ein Flinten-Schloß abgedrucket.

3) Facta uvulæ amputatione, hæmorrhagiæ sistendæ ratio habeatur. Sufficit ordinarie vinum vel acetum calide admissum; sin secus, gargarisma adstringens, vel alumen crudum adhibendum est. Antiqui *cauterium*, non *candens*, sed *calidum* applicabant.

8. Quoniam uvula plurimum ad vocis modulationem contribuit, extra casum summæ necessitas non rescinditur. Prolongatio enim medicamentis ordinarie cedit.

9. Quando autem corruptione quadam ulcerosa vel putredinosa uvula afficitur, vel infarctus mucido-viscosus in illo loco suffocationis metum adfert, operatio requiritur.

10. Observant nonnulli auctores, quod affectionibus pectoris catarrhalibus & asthmaticis præ aliis facile corripiantur illi, quibus uvula resecta fuerit.

II. *ULCERATIO PALATI.*

1. Ulceratio *simplex* tractatur primum decoctis abstergentibus & mundificantibus, deinde consolidantibus.

2. Quando autem causæ *scorbuticæ* vel *venereæ* subsunt, tractatur uti tabulis de ulceribus scorbuticis & venereis indicatum est.

3. Præsente jam *carie*, lingua linteo madido tecta, modeste deprimitur, *cauterium actuale* læsioni circumspecte applicatur, & consolidatio denique balsamicis promovetur.

4. Quando autem ulceratio *palatum* ad nasi usque cavitatem *perforavit*, ita ut patiens distincte loqui non possit, & liquida potulenta ac esculenta e naribus prodeant, de *obturatione* foraminis *artificiali* cogitandum est. Raro enim *naturalis* obtinetur.

5. Fit hæc obturatio mediante *lamina aurea*, foraminis capacitati accommodata, tubulo perforato superius prædita, cui spongia alligatur, quæ naso intrusa laminam firmiter tenet.

6. Hæc spongia quotidie lavanda est, ne fœtorem contrahat.

7. *Bonetus* in medic. septentr. T. 1 L. 2. S. 18. p. 472. observatio-

nem habet de patiente quodam, qui a nativitate palatum non habuit, & difficulter hinc verba fecit. Ad loquelam enim requiritur, ut linguæ mucro ad infringendum aërem resistentiam habeat.

III. *TONSILLARUM ET FAUCIUM INFLAMMATIO, ABSCESSUS, SCIRRHUS.*

1. *Inflammatio* tonsillarum eadem ratione, qua *angina*, tractatur. Conferatur tabula medica de hoc affectu.

2. Malo pertinaci *scarificationem* in externa tonsillarum regione solent opponere. *Angli* hodie laudant *scarificationem chirurgicam*, in ipsis inflammatis tonsillis interne applicatam. De scarificatione chirurgica legatur tabula LXVIII.

3. Quando autem inflammatoria stasis discuti nequit, *suppuratio* per *cataplasmata* externe, interne vero per *gargarismata* emollientia promovetur, & abscessus, quam primum ad justam maturationem pervenit, sequente ratione aperitur.

1) Lingua mediante spatula modeste deprimitur

2) *Abscessus* mediante lanceola longa, emplastro ad exiguam usque mucronis partem obvoluta, in loco commodissimo inciditur. Prostat hodie instrumentum peculiare, quo & lingua deprimitur, & abscessus, insscio quasi patiente, aperitur. Refert forma sua spatulam, in qua lanceola delitescit, mediante autem nodulo in conspectum producitur.

3) Facta apertione & materiæ contentæ eductione, decocta primum abstergentia, deinde vulneraria & consolidantia mediante syringa injiciuntur, omnia autem irritantia tum temporis evitantur; quo etiam pertinent acria medicamenta.

4. In *cynanche*, ubi nullus quidem dolor apparet, inflammatio tamen faucium, lancinatio dolorifica, deglutiendi summa difficultas & suffocationis metus periculosum statum exhibent, deliberandum est cum patiente & agnatis de sequentibus difficultatibus.

1) Periculosum est & fortuitum quasi negotium, apertionem abscessus, qui vel circa caput asperæ arteriæ, vel glandulas, ad caput ejus sitas, delitescit, instituere, maxime ob

ar-

arterias jugulares, & *venas internas*, preſſe hunc locum prætereuntes.

2) Capacitas chirurgica, ad hanc operationem neceſſaria, non ubique reperitur.

3) Interea tamen ſumme anceps eſt affectus, quando ſine tentamine chirurgico ſibi relinquitur.

4) Operatio ſi decreta fuerit, menſuranda eſt profunditas, quousque nempe ſcalpellum ſit adigendum; id quod pro habitus corporis, tactus, ſenſus & pulſus conditione æſtimandum eſt.

5) Inſtrumentum ipſum ſit ſatis *acutum*, ſed non exquiſite *acuminatum*.

6) Adigatur conſtanti & firmo, ſed non nimium impetuoſo ac veloci impulſu.

7) Præterea non transverſim, ſed ita applicetur, ut altera illius acies ſurſum verſus caput, altera autem deorſum verſus pectus reſpiciat.

8) His obſervatis non facile tangetur arteria, quæ potius inſtrumentum, tali modeſtia adhibitum, a ſe devolvet.

5. *Tonſillarum ſcirrhoſitas*, quæ inflammationem, præcipue incongrue tractatam, nonnunquam excipit, pertinax eſt malum. Uti enim diſcuſſionem non facile admittit, & tamen mole ſua deglutitioni impedimentum ſæpe adfert, ita loci conditio operationes ſatis reddit difficiles.

6. *Corroſivis* enim quando exſtirpatio excedentis portionis tentatur, ſumma circumſpectio requiritur, ne partes vicinæ ſimul lædantur, multo minus potu, cibo vel ſaliva aliquid corroſivi deglutiatur. Hinc neceſſarium eſt, ut patiens, adhibito corroſivo, capite prono per plura momenta ſedeat, & ante cibi aſſumtionem aqua tepida os eluat.

7. *Deligatio*, quando locum habet, *Hildani* inſtrumento abſolvitur. Conf. quæ ſuperius de *uvulæ deſcenſu* dicta ſunt.

8. *Antiquorum exſciſſio* hodie improbatur, niſi quidem ſtilo quaſi excedens portio pendula ſit, quo caſu autem *deligatio* præfertur.

IV. *TONSILLARUM EXCRESCENTIA.*

1. Hæc eadem ratione, qua *ſcirrhus*, exſtirpatur.

2. Reſtat, ut temerarius multorum auſus in affectibus glandularum tractandis paucis accuſetur. Nimium enim feſtinant ad ſtaſeos inflammatoriæ maturationem impetrandam, abſceſſum aperiendum, & *totam* tonſillæ ſubſtantiam eradicandam. Re autem vera raro neceſſarium hoc erit, quando inflammatoriæ ſtaſi congruis remediis & juſto tempore occurritur.

3. Quando autem omnino exſtirpatio requiritur in ſcirrhoſitate & excreſcentia, ubique tamen conſiderandum eſt, quod *excedens* tantum portio, non autem naturalis auferenda ſit. Conf. etiam, quæ tabula XXX. & ſequentibus *de excreſcentiis* dicta ſunt.

V. *EXTRACTIO HETEROGENEORUM E FAUCIBUS.*

De hac operatione tabula LXXX. dictum eſt.

VI. *EXCUTIÆ APPLICATIO.*

Hæc operatio uti cito inclaruit, ita etiam mox rejecta eſt. Hinc non opus erit, verba de illa facere.

TABULA XCIV.
DE
OPERATIONIBUS
IN
COLLO.

I. BRONCHOTOMIA.

1. *Definitio.*

Bronchotomia eſt aſperæ arteriæ inciſio, eum in finem facta, ut aëris in pulmones in- & egreſſus per viam hanc extraordinariam tam diu obtineatur, quam diu ordinaria via occluſa eſt. Derivatur a βρόγχος, guttur, & τέμνω, ſeco. Vocatur etiam *laryngotomia* & *tracheotomia.*

2. *Cauſæ.*

1) Poſtulat hanc operationem *angina vera*, præcipue inflammatio

matio muſculorum laryngis internorum, quæ ſuffocationis metum incutit, & cui tam interna, quam externa remedia ſine effectu oppoſita fuerunt.

2) Commendant etiam nonnulli hanc operationem ad *res heterogeneas*, quæ, in arteriam aſperam prolapſæ, reſpirationem impediunt, per talem aperturam educendas.

3) Sic etiam per hanc viam aërem inflare conantur in pulmones illorum, qui *aqua* recenter *ſubmerſi* fuerunt.

3. *Prognoſis.*

1) Rejecta, vel tamen neglecta, hactenus fuit hæc operatio, quoniam autem adeo artificioſam & exquiſitam operam non poſtulat, & aliquando e mortis faucibus nonnullos eripit, præſtat anceps, quam nullum adhibere remedium.

2) Difficultas tamen nonnulla occurrit circa conſolidationem membranaceæ ſubſtantiæ, præcipue, quando vulnuſculum pro circumſtantiarum ratione diutius apertum debet ſervari.

4. *Methodus.*

1) Reclinatur ægri caput, quantum ob inflammationem fieri poteſt, ad poſteriora, ut annulorum interſtitia, hoc ipſo magis diſtenta, accuratius examinari, atque a ſe invicem discerni poſſint.

2) Deinde numerantur circuli cartilaginei; incipiendo ab inferna laryngis parte, ſeu primo annulo, & pergendo in brevioris colli ſubjectis usque ad interſtitium tertii & quarti, in procerioribus vero ad interſtitium quarti & quinti.

3) Huic interſtitio unguis indicis manus ſiniſtræ profunde immittitur, & hujus ductu *phlebotomus* in illud adigitur, ſicque integumenta & membranaceum tracheæ interſtitium unico ictu inciduntur.

4) Poſt hæc *ſtylus* inſeritur, & hujus beneficio *cannula* argentea vel plumbea, hunc in finem fabrefacta, non rotunda, ſed paululum depreſſa, applicatur.

5) Quæ cannulæ pars tracheam intrat, illa aliquatenus recurva eſſe debet, non adeo longa, neque nimis brevis.

6) In

6) In altera ſui parte munitur lamella, quæ duobus foraminibus pertuſa eſt, ut filum applicatum circa collum duci, & ſic cannnula firmari poſſit.

7) Vulneri imponuntur *emplaſtrum*, *ſplenia* & *faſcia*, quæ omnia fiſſa eſſe debent, aut foramine inſtructa, ut aër libere tranſire queat.

8) Neque *goſſypio* obturandus eſt canaliculus, uti quidam volunt, ſed una cum vulnere apertus ſervandus, donec obſtaculum reſpirationis ſublatum fuerit; id quod impoſitione digiti in cannulæ orificium nonnumquam exploratur. Quando autem ad aërem frigidum arcendum omnino aliquid imponendum judicatur, ſic hoc *ſpongia*, vino calido ſæpius imbuta, & eminus quaſi, non vero preſſe, applicata. Præſtat autem in tali conclavi patientem degere, quo omne frigus excluſum eſt.

9) Extracto denique tubulo, vulneris oræ *ſutura* vel *faſcia uniente* ſibi invicem adducuntur, donec perfectam unionem acquiſiverint. Interea caput magis pronum geſtandum, ut cartilaginum latera eo propius ad ſe invicem accedant.

5. *Cautelæ & obſervationes.*

1) Ante operationem probe examinandum eſt, num reſpirandi difficultas a *laryngis* inflammatione, vel ab aliis cauſis dependeat. Quando enim ab inflammatione palati, faucium, pulmonum, vel totius longitudinis tracheæ provenit, irrita prorſus eſt operatio; ut & quando magna pituitæ copia bronchos obſidet.

2) Cum operatione conjungi & ex parte præmitti debent omnia illa remedia, quæ anginæ deſtinata ſunt. Conf. tabula medica XXV.

3) In ſpecie *cataplaſmata* reſolventia, *gargariſmata*, & *clyſteres* requiruntur. Item *ſectio venæ brachii*, *raninæ*, vel, quæ præſtat, *jugularis externæ*, cujus tamen ligatura, ob majus ſuffocationis periculum, multum non eſt conſtringenda.

4) Proſtat peculiare inſtrumentum, *trocar* dictum, quo, ſi ad manus ſit, operatio multo commodius inſtituitur.

5) In-

5) Inciſio, niſi neceſſitas urgeat, fieri non debet in illo loco, in quo tumor inflammatorius jam adeſt notabilis. Quando autem hoc ſcandalum non poteſt evitari, operatio, non quæ *unico ictu*, ſed quæ *ſucceſſive* fit, requiritur.

6) Videlicet Chirurgus infra cartilaginem, *thyroides* ſeu *pomum Adami* dictam, integumentorum facit inciſionem ad pollicis latitudinem. Deinde ſanguinem mediante ſpongia, vino calido madida, abſtergit, labia vulneris hamulis diducit, & denique interſtitium annulorum membranaceum pertundit.

7) Nonnulli *ipſum annulum* diſcindendum commendant, & hinc commodiorem cannulæ applicationem pollicentur. Sed non opus eſt hac ratione vulneris conſolidationem reddere difficiliorem; niſi quidem *res peregrinæ*, in aſperam arteriam illapſæ, per talem inciſionem educendæ ſint, quo caſu plures annuli ſolent diſcindi, & quando res heterogeneæ forcipe vel hamulo extractæ ſunt, vulnus emplaſtris glutinantibus vel ſutura tractant.

8) Operatio quando in media trachea fit, cavendum, ne venula illa, quæ per fiſtulæ hujus longitudinem decurrit, lædatur. Præſtat hinc ad latus inſtrumentum paululum declinare, ſed non nimium, ne *nervos recurrentes* lædamus, quorum diſciſſio, ob aphoniam inſequentem, majoris, quam dictæ venulæ, eſt momenti.

9) De *tempore*, quo hæc operatio inſtituenda ſit, auctores admodum diſſentiunt. Veteres extrema exſpectabant, & quoniam hac ratione multi patientes mox poſt operationem exſpirabant, hoc remedii genus odio habebatur. Igitur præſtat prius bronchotomiam inſtituere, quam patientis vires exhauſtæ ſint.

10) Tumor laryngis inflammatorius quando ad *ſuppurationem* tranſitum jam feciſſet, apertio abſceſſus, non autem bronchotomia, requireretur.

11) *Aqua recenter ſubmerſis* quando hæc operatio deſtinatur, cannula quo longior, eo commodior eſt ad inſpirationem.

II. *SECTIO STRUMARUM.*

De hac operatione actum est tabula XXIX.

III. *SETACEUM.*

Videatur tabula LXXII.

IV. *COLLI INCURVATI RESTITUTIO.*

1. *Causæ.*

1) Dependet hoc malum communiter a vitio musculi *mastoidei*, qui, quando trahit, nimis constrictus, vel quando trahitur, nimis relaxatus est. Prius contingit in spastico convulsivis, posterius in paralyticis affectibus.

2) *Roonhuysen* accusat ligamentum aliquod præternaturale, quod caput reclinet.

3) *Ambustiones* inducere hoc malum etiam possunt, præcipue quando negligenter tractatæ fuerunt.

4) Denique etiam a *nativitate* observatur.

2. *Prognosis.*

1) Incurvatio colli in genere pertinax est malum, & quo magis inveteratum, eo difficilius profligatur.

2) In malo, quod *a nativitate* est, *ossium* præcipue mala conformatio vix ullam spem restitutionis relinquit, quamquam *Roonhuysen* juvenem 23. annorum restitutum commemoret.

3) Reliquarum causarum incurvatio prognosin habet mitiorem.

3. *Cura.*

1) In malo *recente* partes affectæ bis per diem illinantur, & quidem

a) Musculus *contractus* linimento quodam *emolliente*, ex oleis lumbric. terrestr. amygdal. dulc. alth. axung. human. confectum.

b) Musculus autem *relaxatus* linimento *tonico nervino*, e spirit. formicar. serpill. abstractit. ana part. ij. essent. castor. ambr. ana part. j. ol. lavendul. majoran. ana part. semis.

2) Præterea quater per diem, & quidem quadrantis horæ spatio, patiens suspendatur de instrumento illo, quod a *Nuckio torques* appellatur.

3) Quan-

3) Quando autem malum *inveteratum* eſt, *operatio* requiritur; nempe

a) *Tendinoſa* muſculi *maſtoidei* pars, quæ cum *clavicula* conjuncta perſentitur, mediante cultello *falcato* præſcinditur, cavendo, ne vaſa capacia, quæ illi ſubjacent, lædantur. Obſervarunt auctores, quod diſciſſionem hujus tendinis capitis erectio primis momentis exceperit.

b) *Hæmorrhagia*, ut moris eſt, ſiſtitur.

c) Vulnus hians *plumaceolis*, balſamo bono madidis, expletur, & (ſecus ac in aliis vulneribus, in quibus labia adducuntur) *ampla cicatrice* conſolidatur.

d) Eadem inciſio locum habet, quando *Roonhuyſii* præternaturale vinculum malum conſtituit.

e) Durante vulneris cura adhibetur faſcia, *continens capitis* dicta, vid. p. 35, qua mediante caput æqualiter erectum tenetur.

4) Alii, ad disjungendam muſculi cum clavicula unionem, tendini *cauterium actuale* admovere docent. Sed hæc operatio non ſolum periculoſas convulſiones excitare poteſt, ſed & crudelior eſt ipſa ſectione, quam crudelem accuſant.

5) In cauſa *ambuſtionis* cutis, pro gradu corrugationis, una vel pluribus per transverſum inciſionibus diſcinditur, & *venæ jugularis* læſio, quo fieri poteſt modo, cavetur.

TABULA XCV.

DE OPERATIONIBUS IN PECTORE.

I. PARACENTESIS PECTORIS.

Hanc operationem exhibuimus tabula LXXVIII, qua & in ſpecie de *empyemate* dictum eſt.

II. *AMPUTATIO MAMMÆ CANCROSÆ.*

Hæc operatio continetur tabula L. de *cancro*. Conferri etiam potest tabula LXXXI. de *amputatione partium corruptarum*.

III. *PAPILLARUM VITIA.*

1. Contingit sæpius, ut *papillæ*, præcipue in primiparis, nimium *delitescant*. Extrahuntur autem sequentibus remediis

1) *Suctione* sive infantis alius robustioris, sive uxoris cujusdam, sive catuli, dentibus destituti.

2) Applicatione certorum *instrumentorum*, in hunc finem fabrefactorum, præcipue *vitri tractorii*, quo calide applicato & papillæ & lac extrahuntur.

2. De *fissuris papillarum* tractandis tabula medica CXV. diximus.

IV. *GIBBUS.*

1. Est luxatoria vertebrarum dorsi, distorsio, modo retrorsum, modo antrorsum, modo ad latera facta. Græce vocatur κύφωσις, a κύπτω, inclino, germanice ein Buckel, Hocker.

2. Dependet utplurimum a causis violentis externis, rarius internis.

3. Malum recens sæpius admittit restitutionem, inveteratum nunquam.

4. De hoc affectu tractando diximus jam tabula LXV, ubi de luxationibus vertebrarum actum est.

5. Instrumentum, quod gibbositati avertendæ destinatur, & crucis formam refert, ubique hodie notum est.

6. *Cataphractæ* seu fasciæ pectorales, die steiffe Schnür-Brüste, quæ ex osse sepiæ vel laminis ferreis conficiuntur, in recentibus gibbis efficaciter se gerunt.

TABULA XCVI.
DE
OPERATIONE
IN
ABDOMINE SPECIALI
NEMPE
PARTU CÆSAREO.

I. *DIFFERENTIA.*

1. Tractavimus passim in superioribus tabulis plures operationes, quæ in *abdomine* occurrunt, e. g.
   1) *Hernias* tam proprias, quam improprias tabula XXIX.
   2) *Paracentesin* abdominis tabula LXXVIII.
   3) *Gastrorhaphen* tabula LXXXIV.
2. Reliquas in speciales classes distribuemus, & sequentibus tabulis exhibebimus, ubi occurrent
   1) Operationes in *vesica* & *urethra*, tabula XCVII.
   2) Specialissime *lithotomia*, tabula XCVIII.
   3) Operationes *in ano*, tabula XCIX.
   4) Operationes in *genitalibus virorum*, tabula C.
   5) Operationes in *genitalibus fœminarum*, tabula CI.
   6) Specialissime *partus difficilis* & *embryulcia* tabula CII.
3. Et sic unica restat operatio, hac tabula tractanda, quam *partum cæsareum* vel *operationem cæsareanam* vocamus. Estque sectio abdominis & uteri matris, sive vivæ, sive mortuæ, ut fœtus, qui per ordinariam viam non potest in lucem emitti, hac ratione extrahatur. Nomen accepisse dicitur a *Scipione Africano*, qui pro primo hujus operationis subjecto habetur. Germ. vocatur der Käyserliche Schnitt.

II. *PROGNOSIS.*

1. Multum dissentiunt auctores de hac operatione. Alii rejiciunt illam tanquam crudelem; alii contrariam sententiam tuentur.
2. Periculosissimam esse operationem, non facile quispiam negabit.

bit. Hinc, viva adhuc matre, nemo illam temere commendabit, nisi quidem extrema quæque tale remedium extremum postulent.

III. *METHODUS.*

Triplicem hæc operatio habet respectum.

1. Quando & *mater* & *fœtus* adhuc vivunt, partus autem per viam naturalem nullo modo sperandus est, dum vel excrescentia in vagina uteri impedimento est, vel fœtus in abdominis cavitate, *tuba Fallopiana*, aut *ovario* delitescit, operatio sequente modo instituitur.
   1) Excretio alvina per clysterem promovetur & urina emittitur.
   2) Deinde incisio juxta *lineam albam* tanta proportione instituitur, quanta ad eximendum fœtum requiritur; cavendo ne intestina lædantur.
   3) Quando in *ovario* vel *tuba Fallopiana* fœtus continetur, hæ partes circumspecte inciduntur; quando autem in cavitate abdominis situm habet, nulla ulterior incisio necessaria est.
   4) Detecto hac ratione fœtu, hic cum placenta uterina eximitur, sanguis in cavitatem effusus mediante spongia eliminatur, & hæmorrhagia spiritu vini rectificatissimo sistitur.
   5) De reliquo vulnus tractatur, uti tabula LXXXIV. de *gastrorhaphe* dictum est; observando, quod *uterus*, si incisus fuerit, futuram respuat, ejusque consolidatio soli naturæ relinquenda sit.
   6) Præter injectiones mundificantes & balsamicas, quæ externe aliquoties per diem applicantur, necesse est, ut patiens analepticis temperatis reficiatur.
2. Quando mater vivit, *fœtus* autem *mortuus* est, & ob impedimentorum superius indicatorum quoddam per viam ordinariam non potest excludi, matris vitam summe periclitantem conservare intendunt per eandem operationem & easdem encheireses.
3. Quando autem *mater mortua* est, vitam fœtus sequente operatione conservare solent.

1) An-

1) Ante omnia diſpiciendum, ne ſyncoptica quædam adfectio pro morte habeatur.

2) De vera matris morte quamprimum conſtat, abdomen cruciatim inciditur, & deinde uterus circumſpecte aperitur.

3) Poſt hæc fœtus educitur, & omnia, quæ decent, obſervantur, nempe umbilicus deligatur, & fœtus fovetur.

TABULA XCVII.
DE
OPERATIONIBUS.
IN
VESICA ET URETHRA.

I. CATHETERISMUS.

1. *Definitio.*

Catheteriſmus eſt operatio Chirurgica, qua mediante inſtrumentum quoddam, *catheter* dictum, veſicæ immittitur, & vel urina retenta evacuatur, vel calculus retruditur.

2. *Cauſæ indicantes* ſunt

1) Omnia heterogenea, quæ meatum urinarium obſtruunt, & hac ratione eliminationem urinæ impediunt.

2) In ſpecie calculus veſicæ, excreſcentia in urethra, materia mucido-viſcida & coagulata, ab ulceroſo renum ſtatu producta, ſanguis congrumatus, a mictu cruento vel violenta quadam vulneratione reſiduus.

3) E contra locum non habet hæc operatio, quando urina vel ob urethræ tumorem inflammatorium, vel ob conſtrictionem renum aut ureterum retenta eſt.

3. *Prognoſis.*

1) Non poſcit hæc operatio peculiarem dexteritatem, modo intruſio per virgam moderate & ſecundum urethræ ſitum recte abſolvatur.

2) Noti ſunt patientes, qui ſibi ipſis catheterem ſæpiſſime applicant, & urinam retentam proliciunt.

3) Bre-

Unable to display this page

diuntur, non desunt autem, qui tales excrescentias in dubium vocant.

3. Eminet inter hos *Brunnerus*, qui in cadaveribus loco caruncularum magnam cicatricem detexit. Conferantur *Dionis operat. Chirurg. pagin.* 268. *edit. germanic.*

4. Quocunque autem modo res se habeat, eadem methodo distentientes hunc affectum tractant. Videlicet

1) in *recentibus* casibus, in quibus plenaria urinæ suppressio nondum adest, vel *solum cereolum*, vel *leniſſimo septico* in apice sui imbutum, ad obstaculum usque urethræ immittunt, fascia conveniente firmant, sub urinæ qualicunque emissione extrahunt, & pro re nata de novo illitum sæpius applicant. Quando plurima portio ablata est, aliquid mercurii præcipitati, ad fundum exstirpandum, addatur. Conf. tab. medic. de gonorrhœa cautel. 29.

2) Hæc per aliquot menses patienter & moderate continuanda jubent, ab *acrioribus* autem *septicis*, inflammatorios dolores causantibus, & malum augentibus, merito dehortantur.

3) Quando autem urethra ita occlusa est, ut nulla prorsus urina excerni possit, violentiorem modum concedunt, nempe.

a) Vel *catheteris* intrusionem, aliquo modo violentam, licet dolorificam. *Paræus* & alii catheteres *acutos* describunt, sed hi non probantur.

b) Vel *corrosiva acriora* cereolo, in apice paululum cavo, applicanda & sæpius repetenda.

c) Viam apertam conservant eodem cereolo, non septico, sed oleo ovorum imbuto.

4) His omnibus irritis *punctura in perinæo* vel *supra osse pubis* mediante instrumento, *trocar* dicto, commendatur. De hac operatione inferius speciatim dicetur.

5. Extractionem *calculi*, in urethram impacti, sequente tabula, qua *de lithotomia* agetur, docebimus.

6. *Incontinentia urinæ* quando remediis pharmaceuticis non auscultat, in viris virgæ applicant chirurgica instrumenta, quorum, uti varia sunt, ita commodissima illa habentur, quæ *clau-*

ſtri inſtar parantur. In fœminis, quarum meatus urinarius prædicto inſtrumento comprimi non poteſt, aliud, quod veſicæ formam habet, & peculiari oſtio, urinam ſtillantem excipiente, præditum eſt, applicatur.

III. *PUNCTURA PERINÆI.*

1. Quando retenta urina, ob quæcunque impedimenta, per catheteris applicationem non poteſt eliminari, operatione veſica aperienda eſt.
2. Optima methodus eſt, ut inciſio in illo loco fiat, quo *frater Iacobus* lithotomiam inſtituere commendavit. Hac enim ratione neque urethra, neque cervix veſicæ læditur. Conferatur tabula ſequens.
3. Prioribus temporibus illum locum eligebant, quo lithotomia ſecundum *magnum apparatum* inſtituitur. Sed hoc modo vaſorum ſeminalium læſio metuenda eſt.
4. Præter ea cultellum bipennem adhibebant, ſed præſtat inſtrumentum, *trocar* dictum, per regionem commendatam veſicæ immittere, & extracta acu, urinam per hanc fiſtulam tamdiu eliminare, donec ordinaria via iterum aperta ſit. Hac ratione non ſolum citius & minoribus doloribus operatio abſolvitur, ſed & vulnus facilius conſolidatur.
5. *Conductoris* loco eſſe poteſt digitus, inteſtino recto ante puncturam immiſſus. Hic enim viam ad veſicam monſtrat.
6. Nonnulli recentiorum puncturam tali in loco faciendam commendant, quo lithotomia ſecundum *apparatum altum* inſtituitur. Ad minimum *punctura* multo minore periculo, quam *lithotomia*, hoc in loco fieri poteſt.

TABULA XCVIII.

DE LITHOTOMIA.

I. *DEFINITIO.*

Lithotomia eſt operatio chirurgica, qua mediante calculus per aper-

aperturam, incisione factam, extrahitur. Derivatur a λίθος lapis, & τέμνο seco, german. das Stein-Schneiden; quamvis ipse calculus non secetur, sed partes continentes.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Calculus* differt

1) Ratione *situs.*
   a) Alius enim in *renibus* reperitur.
   b) Alius in *vesicæ fundo* libere fluctuat & movetur.
   c) Alius in *vesicæ cervice* hæret, & locum non mutat.
   d) Alius *urethræ*, quam mora sua dilatat, impactus, & peculiari sæpius cystidi inclusus est.
   e) Alius in *vesicæ rugis* delitescit, & circa *ureterum* extremitatem hæret.

2) Ratione *numeri.*
   a) Modo enim *unicus* tantum adest.
   b) Modo *plures*, iique plerumque *parvi*, adsunt.
   c) Unicus calculus quando in *renibus* generatus, novi indies succrescunt. *Conferantur causæ tabulæ medicæ de calculo.*

3) Ratione *molis.*
   Hæc a pisi magnitudine ad ovi gallinacei molem excedit, imo stupenda interdum calculi magnitudo observatur.

4) Ratione *substantiæ.*
   a) Alii calculi sunt molles, friabiles, tophacei, gypsei, cretacei, spongiosi & quasi pumicei.
   b) Alii duritie silices æmulantur.
   c) Alii in superficie molles sunt, durissimum autem nucleum fovent.
   d) Alii aliam, quam lapideam, substantiam in medio sui gerunt, e.g. globum plumbeum, sanguinis grumos, baccas juniperi.

5) Ratione *figuræ.*
   a) Alii sunt æquales & quasi politi.
   b) Alii asperi, anguloſi atque spinosi.
   c) Alii plani, rotundi, ovales, recurvi.

d) Alii triangulares, quadrangulares, rhomboides, pentagoni, octogeni.

e) Alii formam cordis, pisi, amygdali referunt.

f) Non raro etiam figuræ anomalæ sunt, ita ut murem, catulum, capat infantis, felis, pyrum, crucem, referant.

g) Rarissimi vero sunt calculi illi, qui a natura canali præditi & ita excavati reperiuntur, ut urina perfluere possit.

6) Ratione *coloris*.

a) Sunt vel cinerei, candidi, imo crystallini splendoris.

b) Vel rubri, fusci, nigricantes.

2. Ipsa *lithotomia* seu calculi exsectio differt.

1) Ratione *sexus*: In viris enim inciditur *perinæum* vel ipsius vicinia, in fœminis autem *urethra*.

2) Ratione *ætatis*: In infantibus enim & pueris minore apparatu operatio instituitur, quam in adultis. Specialia de hac re sub *methodo*, dicemus.

III. *SIGNA.*

1. Calculi *renalis* signa, quia ad scopum nostrum, quem hoc loco respicimus, non pertinent, sicco pede prætermittimus. Qui scire illa desiderat, evolvat *tabulam medicam de calculo*.

2. Calculus *urethræ* impactus est modo in *sphincter* vesicæ, modo prope *perinæum*, modo in *urethræ medietate*. Exploratio & dolores satis illum detegunt.

3. Calculi *vesicalis* signa sunt.

1) Vel *æquivoca*, quorum præcipua nominabimus.

a) Vaga quædam & oberrans *titillatio* circa pubem & perinæum; quæ in viris ad extremum usque virgæ sese extendit, & quando calculus est *angulosus*, sensus talis magis exquisite observatur.

b) Dum calculus augetur, pondus incumbentis *gravitatis* persentitur.

c) Per *loca salebrosa* cum incommodo & dolore tales patientes incedunt; multo difficilius saltus committunt.

d) *Micturio* adest *crebrior*, ita ut assiduo fere mingendi conatu vexentur.

e) Non

e) Non continuata autem, ſed *interrupta* hæc eſt mictio, quæ, ob viam a calculo obſtructam, *repente* interdum intercipitur.

f) Quando *anguloſus* eſt calculus, urina *guttatim* exit, & *ſanguine* plerumque tincta, ob vaſorum læſionem.

g) Quando *grandior* factus eſt, & *diu* in veſica hæſit, *urina alba, craſſa, turbida* & *ſabuloſa* excernitur, in qua *ſedimentum purulentum*, muco narium ſimile, apparet.

h) Excretionem urinæ excipit *dolor*, modo per univerſum membrum, modo per ſolam glandem. Et hic dolor eſt *exquiſitus*, hoc enim concretum, urinæ curſu concitatum, in ſphincterem & urethram violentius allidit.

i) Quando autem *nova urina* in veſicam deſtillat, dolor ſenſim minuitur.

k) *Crura* collocat æger *decuſſatim*, ventris inferiora & genitalia manibus ſubinde premit, unde brevi ſolamine fruitur.

l) *Priapiſmo* & penis excoriatione patiens ſæpe afficitur.

m) Non minus procidentia ani frequente, mingendi enim conatum ſequitur deſidendi cupido. Hinc *Henricus ab Heer* pathognomonicum calculi ſignum ſtatuit, quando quis fæces excernendo mingit, & mingendo fæces excernit.

n) Quando calculus *extremo ureteris* impactus hæret, & quaſi propendet, nulla mali ſigna ſeſe manifeſtant; id quod in quibusdam aliis caſibus quoque contingit. Sunt enim, qui ſine dolore diu calculum geſtarunt.

o) Quando calculus is, qui extrahitur, *inæqualis* atque *aſper* exiſtit, ſignum eſt, non niſi unicum adfuiſſe. Plures enim dum adſunt, mutuo ſui attritu læves & politi evadunt.

2) Vel *univoca*.

Calculum nil manifeſtius declarat quam *exploratio*, quæ fit

a) Vel *digito indice*, aut, in ſubjectis robuſtioribus, *medio*, inteſtino recto in viris & puellis, vaginæ autem in fœminis intruſo. Quando hic digitus verſus pubem

reflectitur, altera manus abdomen & vesicam versus digitum premit, & sic corpus durum & renitens in regione pubis percipitur.

b) Vel *cathetere*. Videlicet quando Chirurgus ad calculi sedem digito suo pervenire nequit, aut suspicio est, corpus durum, quod percipitur, non calculum, sed scirrhum esse, cetheter fistulosus in vesicam demittitur, urina per illum educitur, ipsius extremitas hic & illic impellitur, donec duri corporis renisus & collisio quædam cum sonitu calculum prodat. Quomodo autem catheteris applicatio fieri debeat, tabula præcedente indicavimus.

IV. *PROGNOSIS.*

1. Lithotomia *renalis* est negotium periculosissimum, a quo felicem eventum nullo modo exspectare licet; præcipue ob substantiæ renum parenchymaticæ difficilem consolidationem, & facilem vasorum, per renes distributorum, dissectionem. Tacemus directam indicationem hujus operationis penitus ancipitem esse. Uti enim non haberet locum, nisi in calculo, in ureterem incuneato, vel majore, quam per ureterem progredi potest, ita quivis facile perspicit, quam incertæ sint harum circumstantiarum divinationes.

2. Exsectionem calculi, in *urethra* hærentis, magis vulgo metuunt, quam illius, qui in *vesica* est, & quidem ob difficillimæ consolidationis rationem. Sed licet in vesica substantia paulo magis carnoso-fibrosa adsit, quam in urethra, & hinc consolidatio citius in illa, quam in hac speranda veniat, non levem tamen hujus rei difficultatem adfert urina, quæ in vesica semper adest, & ob hanc causam illius consolidatio præ urethra nullam adeo habet prærogativam. Hinc operatio in urethra tantopere non est reformidanda, præcipue quia bono quodam balsamo consolidationis incommodum resarciri potest. Prostant etiam multæ observationes de hac operatione feliciter administrata.

3. Quamquam autem sectio *vesicæ* & *urethræ* minoris, quam *renum* sit considerationis, est tamen in genere lithotomia operatio periculosa, quacunque etiam methodo instituatur.

4. In-

Unable to display this page

3) *Instrumenta*, quæ ad minorem hunc apparatum pertinent, perpauca sunt. Præter enim *splenia* & *fasciam* T nihil requiritur, quam *cultellus*, *hamulus* & nonnunquam *forceps*.

2. *Secunda* respectu prioris *methodus nova*; alias *methodus cum magno apparatu*, gall. *le grand, appareil* vocatur.

1) Hæc nostris temporibus maxime in usum trahitur.

2) *Marianus Sanctus* primum illam docuit, ex doctrina præceptoris sui *Ioan. de Romanis*, qui circa annum Christi 1520. Romæ floruit.

3) *Instrumenta*, quæ magnum hunc apparatum constituunt, sunt.

a) Varii *catheteres argentei* ad explorandum calculum.

b) Catheteres *ferrei* sulcati.

c) *Cultellus*, ad hanc operationem peculiariter fabrefactus.

d) *Conductor mas* & *fœmina*. Alii conductorem *Hildani*, qui Gallis *gorgeret* audit, præferunt.

e) *Forcipes* rectæ & curvæ, magnitudis diversæ.

f) *Hamulus*, ad lithotomiam peculiariter paratus.

g) *Cochlear* peculiare, quod a Gallis *bouton* appellatur.

h) *Dilatatorium* ad vulnus, si calculus major sit, extendendum.

i) Apparatus deligationis non est major illo, qui methodo prima indicatus est.

3. *Tertia* dicitur *methodus alta*, Gallis *haut appareil*; item *methodus Franconica*.

1) *Alta* vocatur, quia non infra, sed *supra osse pubis*, & ita in superiore vesicæ parte, incisio instituitur. Hinc multum commercii habet cum *operatione Cæsareana*.

2) *Franconica* appellatur, quia *Petrus Franck* primus fuisse dicitur, qui *Losannæ* anno 1560. calculum, quem ex infante duorum annorum per perinæum extrahere non poterit, per hanc viam, suasu parentum, extraxerit.

3) Exolevit quidem hæc methodus, præcipue ob metum, quod vesica hac ratione lethalem læsionem accipere posset, nonnullorum tamen auctorum judicio non solum faci-

facilior, ſed &, ſi dextre adminiſtretur, ſecurior, quam reliquæ, habetur.

4. *Quarta methodus* eſt illa, quam cucullatus quidam frater, a Gallis *frere Iacque* vocatus, ante 24. circiter annos adminiſtrare incepit.

1) Laudatur ab his, culpatur ab illis.

2) Præcipue in eo culpatur, quod nimis ruditer hanc operationem tractaverit.

3) Hinc nonnulli locum quidem inciſionis, qui eſt *juxta perinæum*, retinent, inſtrumenta autem emendata adhibent.

4) De reliquo anſam dedit hæc methodus *fratris Iacobi*, ut operatio, quæ *punctura perinæi* audit, melius poſſit adminiſtrari. Videatur tabula antecedens.

B. *Specialis.*

1. *Methodus Celſi*, ſeu *antiqua*, quæ minorem habet apparatum, ſequente modo inſtituitur:

1) Miniſter robuſtus & peritus, in ſedili ſedens, ægrum in tali ſitu conſervat, quem *Toletus* depingit.

2) Chirurgus ſiniſtræ manus indicem & medium digitum oleo inungit, atque in inteſtinum rectum immittit.

3) Altera manu infimam abdominis regionem paululum premit, ut calculum exploret, & ad perinæi regionem ducat.

4) Deinde calculus duobus illis digitis dictæ regioni modeſte appellitur, ut eminentia qualiscunque exterius conſpiciatur, & calculus ipſe ſentiatur.

5) Alter miniſter manum ſuam dextram patientis abdomini leviter imponit, ſiniſtra autem teſticulos ſurſum tollit.

6) Tum Chirurgus mediante ſcalpello, ad hanc operationem apto, ſuper calculum, qui in veſicæ collo eminet, tantam facit inciſionem, quantam calculi magnitudo requirit. Obſervando, ut omnes partes plenarie diſſecentur, ne calculus, per fibrillas adhuc integras extractus, dolores ſpaſticos cauſetur.

7) Denique calculus, niſi ſponte ſua procidat, forcipe comprehenditur, & illius extractio digitis, inteſtino recto intruſis, ſimul promovetur.

8) Poſt extractionem ſpecillo vel cathetere exploratur, num

plures forsan calculi adsint, qui forcipe itidem extrahendi essent.

9) Ad *methodum Celsi*, seu *minorem apparatum*, pertinet etiam eductio calculi, qui in *urethram* firmiter impactus est, de qua operatione sequentia notentur.

a) Ante operationem medicamentis tam internis, quam externis omnis nervus intendatur, præcipue per insessus, inunctiones & injectiones oleosorum.

b) Quando autem hæc irrita sunt, neque calculus per catheterem in vesicam repelli potest, tunc extractio tentetur vel *suctione oris*, quæ nonnunquam feliciter succedit; vel *inflatione urethræ*, notante *Alpino* in libro de medicina Ægyptiorum. Hac ratione urethra dilatatur, & deinde calculus duobus digitis retro istum comprimitur.

c) Quando calculus eousque provenit, ut instrumento possit apprehendi, tunc *specillum auricularium*, gall. *un courbette* (ist bey nahe wie ein Ohr-Löffel gemacht) adhibetur. Prius autem oleum quoddam per siphonem in meatum urinarium immittitur, deinde dictum instrumentum ita inseritur, ut superato calculi loco ille post tergum apprehendatur & extrahatur. Interea minister penem versus radicem comprimit, ne calculus retrocedat. Si vero nimia urethræ angustia exitum deneget, illius osculum leviter est incidendum.

d) At si hæc omnia non sufficiant, operatio instituenda est. Nempe cutis protrahitur, & penis retro calculum, ne hic retrocedat, deligatur. Deinde Chirurgus manus sinistræ pollicem calculo apponit, & dextra manu in regione paululum laterali secundum longitudinem supra calculum facit incisionem. Postea calculus vel *specillo auriculario*, vel solo penis inflexu eliditur.

e) Nonnulli adhibent *terebram torculatam* & *parvam*, & terebrando calculum comminuere intendunt.

f) Alii dilatant urethram *radice gentianæ*, quæ cavitati respodet.

g) Ex-

g) Extracto calculo cutis remittitur, vulnus balſamicis tractatur, & ſi inciſio magna eſt, fiſtula argentea, plumbea, vel e corio incerato confecta in urethram profundius, quam vulnus eſt, immittitur, & ibidem per decurſum curationis eum in finem relinquitur, ut urina per illam excernatur, dolores & arroſiones excludantur & conſolidatio promoveatur.

h) Hæc eſt cauſa, cur inciſio in parte urethræ *inferiore* non ſit inſtituenda. Hac enim ratione urina tanto facilius per vulnus excerni poſſet. Commodiſſima quidem hoc reſpectu eſſet inciſio in parte *ſuperiore*, ſed quia totus penis ſic incidi deberet, hæmorrhagia & alia ſymptomata eſſent metuenda.

2. *Methodus nova*, qua *majorem apparatum* adhibemus, ſequente modo inſtituitur.

1) Patiens menſæ ſtabili imponitur, ſubſtratis ad excipiendum ſanguinem linteis duplicatis, & ſuppoſitis dorſo ac lumbis pulvinaribus compactis.

2) Genua diducta ſic complicantur, ut calcanei natibus proxime admoveantur.

3) Duplici habena, e cervice propendente, & circum axillas hinc & inde voluta, femora cum tibiis & pedes cum manibus ſub varia laqueorum circumductione firmiter ligantur, inſuper patiens a tribus robuſtis miniſtris immobilis tenetur.

4) Tum Chirurgus *catheterem ſulcatum*, oleo madidum, veſicæ immittit, explorato iterum calculo, catheteris curvaturam verſus perinæi ſiniſtrum latus adigit.

5) Quartus miniſter ſcrotum tollit, ejusque futuram, dum in dextrum latus illam retrahit, ab inciſionis loco removet, qui ſimul catheterem, in veſicam immiſſum, tenet & ita apprimit, ut curvatura illius ſulcata urethram verſus perinæum appellat. Nonnulli Chirurgi & catheterem tenent, & inciſionem faciunt.

6) Deinde Chirurgus perinæi cutim dextrorſum paululum trahit, & ſcalpello, faſciola circumvoluto, in ſiniſtra regione, ſupra catheteris prominentis ſulcum, facit inci-

sionem, quæ, in medio circiter perinæi loco facta & deorsum ducta, in pueris referre debet longitudinem duorum, in viris autem trium digitorum transversorum; cavendo ne intestinum rectum lædatur.

7) Facta incisione & retracto scalpello, *conductor mas* vulneri immittitur. Post hæc cathetere ablato *conductor fœmina*, cui mas viam monstrat, etiam immittitur. Alii *conductorem Hildani*, quem Galli *gorgeret* appellant, loco horum adhibent.

8) Dum manus sinistra hæc instrumenta tenet, dextra *forcipem dentariam*, ætati & vulneri convenientem, ita applicet, ut vulnus non ad latera, sed perpendiculariter dilatetur, alterque conductorum deorsum, alter vero sursum, a forcipe adigatur.

9) Retractis conductoribus Operator, ad dilatandam vesicæ cervicem, forcipem utraque manu aperit, postea illam quodam modo iterum contrahit, omnino autem non comprimit, ne vesicam divellat. Hac ratione, huc illuc forcipem movendo, calculum quærit, & repertum sic apprehendit, ut intra forcipis alas situm extractioni idoneum ipsi conciliet.

10) Tunc eodem pene momento triplici motu, nempe extrorsum & in utrumque latus, seu spiraliter facto, calculus extrahitur.

11) Quando autem calculus juxta pubem vel ad latera hæret, & ita *forcipe recta* non potest prehendi, *curva* adhibenda est.

12) Quodsi vero ratione molis per vulnus extrahi non possit calculus, situs illius inverti & ita extractio tentari debet. His irritis vulnus scalpello ampliandum est, donec satis patens sit. Nonnulli *forficem* adhibent, quæ non æque commoda est; alii *instrumentum dilatatorium* peculiare applicant, quod tamen nullius usus est. Habent etiam peculiarem forcipem, qua calculum nimis magnum in vesica diffringunt. Quando autem neque diffringi, neque post vulneris ampliationem extrahi potest, ab operatione desistendum.

13) Ex-

13) Extractus calculus si valde *politus* appareat, aliorum in vesica latentium suspicionem præbet, qui proinde etiam quærendi & extrahendi sunt.

14) *Mollis* & *arenosus* calculus vix extrahi poterit, quin comprehensione sui frangatur, & intra vesicam fragmenta quædam relinquat. Hinc, ne novus facile oriatur, specillo recurvo crassiore & obtuso, gall. *un bouton*, vesicæ cavitas exploratur, & si quid lapidei reperiatur, forceps iterum atque iterum inseritur. Tandem *specillum auricularium* applicatur, & mediante hoc interiora vesicæ ab arenulis, lapillis aut sanguinis grumis repurgantur.

15) Quando calculus vesicæ parietibus sic adhæret, ut citra ingentem fibrarum dilacertionem removeri non possit, is tam diu sinendus est, donec superveniente suppuratione sponte excidat, aut facilius eximi possit.

16) Si *caro fungosa* intra vesicam aut ejus cervicem alicubi succreverit, illa forcipe nunquam avellatur, sed vel suppurationi committatur, vel, si fieri possit, scalpello dextre præscindatur.

17) Quod si nimium laborioſa etiam operatione æger de vita periclitetur, calculi evulsio in alium diem differenda est, donec vires restauratæ sint.

18) Lithotomia peracta & vinculis solutis, patiens in lectum ponitur, ubi vulnus linimentis, emplastris, & spleniis obductum probe deligatur, & quidem fascia illa, quæ formam Π refert.

19) Deligatio hæc quotidie repetitur, & quidem primis diebus unguentum digestivum mediante linteo carpto applicatur, & fascia leniſſime stringitur, quarto autem circiter die major fasciæ strictura, vel pro re nata emplastrum glutinans adhibetur, donec tandem sub usu selectissimorum balsamicorum consolidatio obtineatur. Interea non opus est, ut patiens *cubando* totam curam absolvat.

20) Quando symptomata, de quibus sub *prognosi* diximus, operationem excipiunt, congruo modo tractanda sunt.

21) Ultimo loco de *extractione calculi in fœminis* notamus,

quod in nonnullis circumſtantiis differat ab extractione, quæ fit in ſexu virili. Nam per *urethram* fit; imo

a) *Parvo* exſiſtente calculo non opus eſt ſectione, quia iſte ab urina in veſicæ cervicem facile propellitur. Unde, dum amplior & brevior urethra eſt, quam in viris, non raro ſine auxilio externo eliminatur.

b) Quando autem calculus in urethra impactus hæret, eadem prorſus methodo educitur, uti ſub *apparatu minore* indicavimus.

c) Ceterum calculum in veſica latentem ordinarie ita extrahunt, ut conductores & deinde forceps *urethræ* immittantur, atque per hanc viam calculus eliminetur. Nonnulli autem recentiorum calculum fœminarum prægrandem, æque ac in viris, per ſectionem in *perinæo* extrahendum commendant, ut incontinentia urinæ, quam alias fœminæ communiter incurrunt, hac ratione avertatur.

d) Reliquæ encheireſes conveniunt cum iis, quas ſuperius paſſim indicavimus.

3. *Methodus Franconica*, gall. *haut appareil.*

1) Æger, ſuper culcitram collocatus, a miniſtris quibusdam firmiter tenetur.

2) Alius ex illis indicem & medium digitum in inteſtinum rectum immittit, &, quantum fieri poteſt, calculum ad veſicæ fundum compellit. Alii loco immiſſionis digitorum commendant, ut patienti multum aquæ calidæ, e. g. thée, coffée, aliquot ante operationem horas propinetur, &, veſica turgente, urinæ excretio per lenem virgæ deligationem impediatur.

3) *Lithotomus* paulo *ſupra pubem* & ad *lineæ albæ* latus, integumenta hypogaſtrii ſecundum fibrarum *muſculi recti* ductum, & eadem opera ſubjectum veſicæ corpus, ſcalpello leniter diſcindit; cavendo, ne reliquæ partes lædantur.

4) Facta inciſione, ſpecillum adhibetur & hujus ductu forceps, ad calculum extrahendum, inſeritur.

5) Tandem vulnus balſamicis conſolidatur.

4. *Me-*

4. *Methodus fratris Jacobi.*

1) Patientem ſupra menſam ordinariam collocabat, nullisque vinculis, ſed ſolis miniſtrorum manibus firmiter illum tenendum jubebat.

2) Catheterem ſolidum, teretem, nulla rima ſulcatum, & præordinariis magis curvum, in veſicam mittebat, cujus ope tam urethram, quam veſicæ cervicem verſus ſiniſtrum perinæi latus compellebat.

3) Deinde ſcalpellum, ordinariis paululum longius, in latus perinæi ſiniſtrum, ubi duorum digitorum latitudinem a ſutura diſtat, in carnem ſtrenue adigebat, donec catheteri occurreret; & ſic, quidquid in hoc itinere offendebat, nullo diſcrimine facto, oblique ſurſum & deorſum incidebat. Hac ratione urethra non tangebatur.

4) Facta inciſione, & retracto ſcalpello, digitum indicem in veſicam inſerebat, calculi molem, ſitum ac figuram explorabat, dilatatorium, cochleari fere ſimile, quod conductorem ſuum appellabat, ad vulnus dilatandum, intrudebat, illius ductu forcipem applicabat, & ſic calculum extrahebat.

5) Pari ratione *lithotomiam in fœminis* inſtituebat, & uteri inciſionem nullius momenti indicabat.

6) Deligationem vulneris & diætam frivole tractabat, non minus corporis præparationem, quam ante operationem auctores commendant, negligebat.

VI. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES.*

1. Detecto calculo variæ cautelæ, antequam extrahatur, obſervandæ ſunt.

2. Præcipue *patientis vires* conſiderare convenit, & ſi hæ tantæ operationi ſuſtinendæ impares judicentur, a lithotomia abſtinendum eſt.

3. Perpendenda etiam eſt *calculi moles*, ne, facta inciſione, operator turpiter recedere cogatur, quando prægrandis reperitur, & omnem conatum eludit. Sane ſi ovum gallinaceum magnitudine ſuperet, ſine vitæ diſcrimine non facile extrahetur.

4. Conſiderandum, num calculus *veſicæ adnatus* ſit, quo in caſu a litho-

lithotomia abſtinendum, ne in illius evulſione hoc viſcus laceretur. Non adeo frequens autem eſt hic calculi ſitus, uti vulgo cenſetur.

5. Quando, penſitatis penſitandis, conſtitutum eſt, operationem inſtituere, corpus *purgatione*, *venæſectione*, victuque idoneo præparatur & frequente ambulatione movetur, ut calculus ad veſicæ cervicem magis deſcendat.

6. *Fæces alvinæ* ante operationem per clyſterem eliminantur.

7. *Tempus*, quando electio illius conceditur, optimum eſt autumnale & vernale.

8. *Sectionis* dextra & expedita adminiſtratio, uti & *inſtrumenti* bonitas, ſpecialem commentarium non merentur, totus enim negotii cardo in eo verſatur, ut laceratio & vellicatio partium, unde dolores majores & ſymptomata graviora excitantur, caveatur.

9. Balſamum optimum eſt, quod ex eſſent. ſuccin. myrrh. & momento ſpiritus terebinth. paratur. Huic ſane nullum aliud palmam præripit.

10. Legi poteſt de his rebus *Hildani* tractatus, quem de hoc negotio ſpecialiter conſcripſit. Omnia enim prolixius exſequitur, & in *generalioribus* medicamentis imitationem meretur.

11. Omnes lithotomiæ methodi, optimæ quoque, ſuas habent difficultates & pericula. Quod enim ad operationem illam attinet, quæ cum *apparatu majore* fit, cervix colli & urethra non facile ita dilatari poſſunt inciſione, ut calculus, etiam mediocriter magnus, ſine ſubſequente perpetuo urinæ ſtillicidio extrahi poſſit.

12. Sic & *fratris Jacobi methodus*, quia profundam involvit inciſionem, hoc habet difficultatis, ut aliæ facile partes in longo hoc itinere lædantur.

13. Hinc quam maxime ſane optandum eſſet, ut remedia vere *lithontriptica* innoteſcerent, & præcipue *blanda menſtrua* darentur, quibus, veſicæ injectis, calculus diſſolveretur. Hac enim ratione periculoſa lithotomiæ operatione ſuperſedere poſſemus.

14. Ultimo loco de *fiſtula*, quæ poſt lithotomiam in *perinæo* non raro ſuccedit, pauca dicemus.

1) *Tu-*

Unable to display this page

V. *HÆMORRHOIDES CÆCÆ.*

Harum tractationem vide tabula medica XXXVII, qua de apertione seu incisione chirurgica simul dictum est.

VI. *HIRUDINUM APPLICATIO.*

De hac operatione legatur tabula LXX.

VII. *FISTULA ANI.*

Hanc exhibet tabula XLVI.

VII. *EXCRESCENTIÆ CIRCA ANUM.*

1. Variæ uti sunt excrescentiæ, circa anum provenientes, ita variis etiam nominibus veniunt & a variis causis dependent.
2. Modo enim ab externa forma, quam exhibent, vocantur *thymus*, *ficus*, *mariscl*, Feig-Wartzen, Mast-Körner, Zacken, belg. Tacken.
3. Modo *hæmorrhoides nothæ* seu *spuriæ* appellantur.
4. A contagio venereo communiter quidem ortum suum ducunt, nonnumquam autem sine tali infectione occurrunt, nempe in iis corporibus, quæ vel serositate ulcerosa affecta, vel quibus *hæmorrhoides turgentes* diuturnæ in verrucosam talem consistentiam deductæ sunt.
5. Exstirpantur vel *deligatione*, quando pendulam habent radicem, vel *sectione*, subjuncta congrua hæmorrhagiæ quantulæcunque tractatione & vulnusculi consolidatione.
6. Quando repullulare videtur excrescentia exstirpata, leni sepsi occurrendum est, quo nomine oleum philosophorum, item frequens attactus cum *vitriolo cypreo* efficax reperitur.
7. Excrescentias *venereas* externe absumit mercurius *præcipitatus ruber*, interne resolvit eos *mercurius dulcis*, dextra methodo propinatus.

TABULA C.
DE
OPERATIONIBUS
IN
GENITALIBVS VIRORVM.

I. *VARICOCELE.*

Hanc operationem vide *tabula XIX. de herniis.*

II. *CANCROSA MEMBRI ET TESTIUM CONSTITUTIO.*

Hæc tractatur ea ipsa methodo, quæ tabula L. de *ulceribus cancroideis* indicata est.

III. *URETHRÆ CLAUSURA.*

Urethra clausa quomodo aperienda sit, docet tabula LXXVII.

IV. *URETHRÆ CARUNCULA.*

De urethræ caruncula, quæ vulgo creditur, diximus tabula XCVII.

V. *CATHETERIS APPLICATIO.*

De hac operatione eadem tabula XCVII. actum est.

VI. *FRÆNULI SOLUTIO.*

1. Hæc operatio convenit cum solutione vinculi linguæ, de qua tabula XCII. diximus.
2. Peracta incisione ferula applicatur.
3. Quando tota penis substantia curvaturæ huic ansam præbet, operatio non habet locum, sed relaxantia topica cum justa deligatione, mediantibus ferulis instituenda.

VII. *EXCRESCENTIÆ VERRUCOSÆ.*

1. De harum exstirpatione idem valet, quod præcedente tabula de excrescentiis circa anum diximus.
2. Quoniam autem causa venerea utplurimum adest, hujus mali congrua tractatio per interna commendatur.

VIII. *PHIMOSIS.*

1. *Phimosis* dicitur, quando glans penis præputio tam arcte tecta est, ut denudari non possit. Derivatur a φιμόω, obturo.
2. Exoritur vel a mala in utero formatione, & hæc *phimosis* vo-

catur *naturalis*; vel ex *tumore* quodam, qui præter naturam in pene occurrit, & in cauſa præcipue venerea frequenter obſervatur.

3. *Phimoſis naturalis* ita nonnumquam eſt comparata, ut nulla indigeat operatione. Quando autem hanc expoſcere videtur, ſequente ratione inſtituitur.

1) Pro majore vel minore præputii contractione rectilinea & proportionata inciſio in illud inſtituitur, & quidem commodiſſime cum forfice, nodulo prædita. Nonnulli peculiarem cultellum adhibent.

2) Alii in ſuperiore præputii regione, alii a latere frænuli inciſionem faciendam jubent.

3) Facta inciſione præputium vel ſponte ſua, vel digitorum ope retrocedit.

4) Hæmorrhagia qualiscunque paululum toleratur, & deinde vulnus, ut moris eſt, deligatur atque conſolidatur; cavendo ne minor anguſtia relinquatur, quæ novam operationem expoſcat.

5) Recentiores quidam mediante inſtrumento, cochlea prædito, præputium dilatant, & inciſionem hac ratione avertunt.

6) Alii præputium antrorſum trahunt, & more *circumciſionis Iudaica* illud præſcindunt.

4. *Phimoſis præternaturalis* ſequente ratione tractatur.

1) Quando *ſimplex tumor* hoc malum fovet, cataplaſma e discutientibus & emollientibus mediante lacte paratur & applicatur.

2) In cauſa autem *venerea*, quæ communiter adeſt, interna remedia, ſuo loco commendata, propinantur, externe autem cataplaſma modo dictum utiliter adhibetur.

3) Quoniam autem ulcuſcula venerea ſub præputio communiter latent, liquores abſtergentes intra illud injici debent, ne ulterius rodant, & periculoſum ſtatum inducant. Conducit decoctum ex lignis & radicibus antivenereis, cum exigua portione mellis roſati & paucis guttis tincturæ antimonii remixtis.

4) His non ſufficientibus & ſymptomatibus ingraveſcentibus,

ope-

operatio modo descripta requiritur, ut ulcera detegantur & ulterior corruptio avertatur.

IX. *PARAPHIMOSIS.*

1. *Paraphimosis* est affectus priori contrarius, nempe præputii tanta retractio & coarctatio, ut glandem tegere nequeat. Unde circulus sanguinis impeditur, tumor inflammatorius, & dolores atrociſſimi inducuntur. Et quoniam tumor præputii, retro glandem retracti, *torquem* quasi refert, vocatur hinc affectus germ. ein ſpaniſcher Kragen.

2. Quando recens est malum, facile potest profligari; quo diutius autem durat, eo certius periculum imminet succeſſuræ gangrænæ. Unde preſſo pede ſphacelus succedit, & membri amputatio requiritur.

3. Quando a nativitate pars hæc male formata est, medicamenta non ſolum ſine effectu admoventur, ſed & operatio chirurgica, quæ tres vel quatuor inciſiones facit, præputium ita non extendet, ut glandem tegere poſſit.

4. Paraphimosis autem præternaturalis ſequente modo tractatur

1) Ad tumorem inflammatorium reſolvendum & discutiendum adhibentur fotus calidi, e talibus ſpeciebus parati, quas tabula de tumoribus inflammatoriis nominavimus.

2) Quoties facculi de novo applicantur, toties Chirurgus malum ſuperandum tentat, dum præputium digitis protrahit, pollicibus autem glandem violentia quadam reprimit, non attendendo dolores, quos patiens ſub hoc tentamine perſentiſcit.

3) Ad affluxum avertendum *discutientia camphorata*, non proxime, ſed *eminus* applicantur, & faſcia, quæ *ſuſpenſorium penis* audit, adhibetur.

4) Imminente periculoſo affluxu venæ ſectio in pene quodammodo largior inſtituitur, & quando membrum flacceſcit, præputium mox protrahitur, & vena deinde ligatur.

5) Nonnulli loco facculorum diſcutientium & humectantium genitalia aquæ frigidæ raptim quaſi immergunt, ut penis flacceſcat, deinde oleo quodam glandem lubricant, & ſic præputii protractionem tentant.

TABULA CI.
DE
OPERATIONIBUS
IN
GENITALIBUS FOEMINARUM.

I. *CONCRETIO PUDENDI ET VAGINÆ.*

De clauſuris hiſce per ſectionem aperiendis diximus jam tabula LXXVII. *de partium clauſarum apertione.*

II. *EXCRESCENTIÆ IN VAGINA.*

1. Harum excreſcentiarum frequens fit mentio apud auctores, & non raro in tantam molem excreſcunt, ut e vagina longius, imo nonnunquam ad genua uſque propendeant.
2. Exſtirpantur vel deligatione, vel ſectione, vel corroſione; de quibus operationibus circumſpecte inſtituendis legantur, quæ ſuperius de excreſcentiis paſſim dicta ſunt a tabula XXX ad XXXVI.
3. Quando radix profundius hæret, tunc excreſcentiam polypi inſtar tractandam, & forcipe detorquendam nonnulli commendant. Sed quis hic non ominatur difficultatem.
4. Quod carnoſæ hæ excreſcentiæ cum uteri prolapſu confundi non debeant, monuimus jam tabula XXVII.

III. *UTERI PROCIDENTIA.*

De procidentia uteri reponenda & tractanda actum jam eſt tabula XXVII.

IV. *INJECTIONES IN UTERUM.*

1. De hac re nonnulla diximus tabula LXXIV, qua de injectionibus, in ſpecie etiam de *inſtrumento Glauberiano* actum eſt.
2. Hoc loco cautelam adhuc adjicimus, ne carcinomata vaginæ aut ipſius uteri per *acres injectiones* tractentur.

V. *CLITORIS ET NYMPHÆ NIMIS MAGNÆ.*

1. Hæ partes quando in nimiam vel ſtupendam plane molem excreſcunt, id, quod excedit, auferendum ab auctoribus commendatur.

2. *Nym-*

2. *Nymphæ* quidem per ſolam *ſectionem* & ſubjunctam hæmorrhagiæ decentem tractationem, *clitoris* autem vel per *deligationem*, vel ſecundum *Arabes* & *Ægyptios*, quibus hoc malum commune eſſe dicitur, per *ſectionem*.

3. Reliquas operationes, quæ in genitalibus fœminarum occurrunt, ſequente tabula indicabimus.

TABULA CII.
DE
DYSTOCIA
ET
EMBRYULCIA.

I. DEFINITIO.

Dyſtocia eſt difficilis fœtus excluſio, modo a vitio matris, modo embryonis, modo imperitæ obſtetricis dependens. Derivatur a δὺς, difficile & τίκτω, pario.

Embryulcia eſt fœtus ex utero materno extractio, manibus utplurimum, rarius inſtrumentis, in hunc finem fabrefactis, inſtituta. Derivatur ab ἔμβρυον, fœtus, & ἕλκω, traho.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Embryulcia* ſumitur.
   1) Vel *ſenſu latiore*, & tum complectitur omnes illas manuales operationes, quas partus difficilis expoſcit, ſive *vivus*, ſive *mortuus* ſit fœtus.
   2) Vel *ſenſu ſtrictiore*, & ſic comprehendit ſolius *mortui* fœtus extractionem.
2. Embryulcia *latiore* ſenſu ſumta, ſeu fœtus vivi ad exitum promotio eſt vulgo obſtetricum, unde vulgo die Hebammen Kunſt appellatur, quamquam non in omnibus regionibus. In *Anglia* enim & *Batavia* ſunt, qui maximam praxeos ſuæ partem huic negotio impendunt.
3. Et ſane Medicus harum rerum accuratam debet habere ſcientiam.

entiam. Sæpius enim contingit, ut parturientibus consilio suo succurrere debeat; inprimis dum imperitæ obstetrices, quarum in magnis etiam civitatibus multæ sunt, opus habent, ut, quid in gravioribus circumstantiis agendum sit, ipsis inculcetur.

4. Non minus a *Chirurgo* hæc notitia requiritur. Licet enim in extremis tantum angustiis in auxilium vocari soleat, non nocebit tamen, si ipsius partus rationes & difficultates quasi communes perspectas habeat. Itaque hoc loco præcipuas hujus negotii circumstantias attingemus.

III. *SIGNA ET CAUSÆ.*

1. Signa & causas *partus difficilis* exhibuimus tabula medica CXIII. de affectibus parientium.

2. *Fœtus mortui* signa & causæ legantur tabula medica CXII, qua de affectibus gravidarum mentionem fecimus.

IV. *PROGNOSIS.*

1. *Dystociæ* seu *embryulciæ late sumtæ.*

1) Licet omnis *situs*, qui *præter naturam* est, dystociam inferre possit periculosam, unus tamen præ altero majus periculum minatur.

2) Tolerabilissimus præternaturalis situs est, quando infans *pedibus* primum nascitur.

3) Huic succedit, quando *nates* primum prodeunt, quo casu infantes sub ipso partu non raro moriuntur.

4) Periculosissimus habetur ille situs, quo *manus* præcedit. Hujus enim immutatio laboriosissima est.

5) Reliqui situs præternaturales medio quasi loco se habent, in genere tamen, de illis notandum, quod dystociæ difficultates prius non tollantur, quam si mutatus fuerit qualiscunque incongruus situs.

6) Vix unquam autem *naturalis* situs, quo caput prominet, obtinetur. Hinc pedes infantis quærendos & primum extrahendos omnes auctores unanimi consensu commendant.

2. *Embryulciæ strictæ sumtæ.*

1) Extractio fœtus mortui licet multis periculis subjaceat, ex duobus tamen malis minus eligendum est. Nisi enim opera-

operatio, quæ omnium fere laborioſiſſima eſt, inſtituatur, vix unquam mater ſervabitur.

2) Quo magis *vires* corporis & animi exhauſti ſunt, eo majus periculum ab operatione metuendum eſt.

3) Quo *diutius* fœtus mortuus retentus fuit, eo periculoſior redditur prognoſis. *Febris* enim *putrida* accedit, & funeſtum communiter eventum ſortitur. Hinc extractio quovis modo acceleranda eſt.

4) Motuum extrema e. g. *convulſiones*, *lipothymiæ*, *lethargus*, *oſcitatio*, *pulſus tremulus* ſtatum deſignant periculoſiſſimum.

5) *Flatus anotorici* & *ſudores* quaſi *oleoſi* quando in matre obſervantur, ab operatione abſtinere commendant auctores.

6) Proſtant paſſim exempla, quod fœtus mortuus per plures interdum menſes ſine corruptione geſtetur, quando ante membranarum rupturam & aquæ effuſionem exſpiravit.

IV. *METHODUS.*

1. *Dyſtocia* quomodo medico auxilio ſublevanda ſit, docuimus tabula medica CXIII, qua *molæ* ſimul tractationem adjecimus.

2. *Fœtus mortui* methodum exhibuimus tabula CXII.

3. Reſtat hinc, ut de manualibus operationibus quid dicamus.

4. *Embryulcia* quidem *latiore ſenſu ſumta*, & obſtetricibus quaſi propria, numeroſiſſimas involvit conſiderationes & encheireſes, præcipue quoad ſitus incongrui mutationem. Non eſt hujus loci hac de re fuſius dicere, conſulendi potius ſunt auctores, qui de hac arte ſcripſerunt, e. g. *Deventer*, *Solingen*, *Mauriceau*, *Juſtina Siegemundin*, vulgo Chur-Brandenburgiſche Wehe-Mutter.

5. De *embryulcia* autem *ſtricte* dicta, ſeu fœtus mortui extractione ſequentia notamus.

1) Quando fœtus ante exſpirat, quam partus dolores adſunt, atque ita nulla uteri apertura præſto eſt, ab operatione tam diu abſtinendum, donec ipſa natura motibus excuſſoriis viam monſtret.

2) Quando autem *ſub ipſo partus labore* infans moritur, & *ſitum*

naturalem ſervat, probari quidem poteſt, quid circumſpectus pellentium uſus, conjunctis analepticis & clyſteribus ſtimulantibus, valeat, ſi vero hæc non ſufficiant, operatio ſequente modo inſtituitur.

a) Emiſſa urina parturiens vel lecto, vel peculiari ſellæ imponitur.

b) Chirurgus manu dextra, vel, ſi hæc non ſufficiat, ſiniſtra ſimul, caput fœtus apprehendit, & ſic extractionem illius tentat.

c) Quando autem vel aperturæ anguſtia, vel moles capitis, vel alia quæcunque cauſa talem manibus acceſſum denegat, inſtrumenta adhiberi debent.

d) Ordinarie *hamulo* peculiari, quem infantis oculo infigunt, extractionem peragunt.

e) *Mauriceau* mediante cultro bipenni fonticulum capitis aperit, & deinde inſtrumentum illud, quod *tire-tete*, germ. der Kopf-Zieher vocatur, applicat.

f) Nonnulli, neglectis talibus inſtrumentis, ſolis digitis fonticulum rumpunt, cerebrum evacuant, bregmata ſupprimunt, & deinde fœtum modeſte educunt.

3) *Situs præternaturalis* quando adeſt, pedes quærendi, & his productis fœtus extrahendus eſt.

4) Brachium quando prominet, hoc vel reponitur, vel, ſi fieri nequeat, in junctura, facta prius ligamentorum extenſione, caute amputatur. Deinde pedes quæruntur, vel, ſi hoc fieri nequeat, fœtus in fruſta circumſpectiſſime ſecatur, & ita extractio ſucceſſive abſolvitur.

5) Quando fœtus in putrilaginem qualemcunque jam abiit, extractio, quæ pedibus fit, provide inſtituenda eſt, ne caput abruptum in utero relinquatur, & duplicem moleſtiam cauſetur.

6) Habuimus caſum, in quo brachium, quod per tres dies exporrectum & in aliqualem jam corruptionem deductum erat, levi tractione a trunco ſolvebatur; deinde *caput*, quod alias raro obtinetur, aperturæ admovebatur, cranium diffringebatur, partes illius, manu concluſæ, ſucceſſive extrahebantur, & denique fœtus apprehenſione

ne integumentorum capitis communium, quæ satis tenacia adhuc erant, educebatur.

V. *CAUTELÆ ET OBSERVATIONES.*

1. Partus naturalis uti spasmis uteri absolvitur, ita, si hi tempestive & successive energia atque vigore sufficiente succedant, totum negotium exitum sortitur communissime salutarem.

2. Ingens autem error est, quem imperitæ obstetrices & adsistentes fœminæ hac in re committunt, dum parturientes ad nisus præmaturos cohortantur. Hac enim ratione vires non solum in genere ante tempus consumuntur, sed & energia spasmorum intempestiva hac lassitudine ita enervatur, ut justo deinde tempore non succedant, adeoque & nihil agunt.

3. Hæ circumstantiæ multum ad partum difficilem re vera contribuunt. Hinc bene considerandum commendamus cautelas illas, quas tabula medica CXIII. de hoc negotio exhibuimus, & hic ulterius evolvemus atque illustrabimus.

4. Omne animal, dicit *Aristoteles*, nascitur naturaliter in caput, id est, capite primum in lucem excluditur. Alius situs in brutis non facile observatur, in hominibus autem situs ille naturalis non raro mutatur, & partui difficili ansam præbet. Caput enim in proportione ad reliqua membra in infantibus maximum est, & quando hoc præcedit, reliquo corpori planam viam sternit, sin secus, offendicula permulta occurrunt.

5. Maxima autem prudentia consistit in moderata, tempestiva & successiva spasmorum intensione. Unde cavendum, si spasmi exigui & parvi temporis invadant, ne parturiens multum ejulando, tussiendo, confabulando, & spiritum uno quasi impetu elidendo, debitam spasmorum continuitatem dissolvat, ut carptim quasi, & levibus atque mox evanescentibus micationibus sese sistant, vera autem energia spasmorum emaneat, & sic infans ob suffocativas sanguinis stagnationes in vitæ periculum conjiciatur.

6. Ad hæc incommoda evitanda parturiens, quando nisus tales spastici a natura exercentur, *comniti*, id est, spontaneo nisu sub-

subvenire debet, præcipue si infans ad exitum jam sit dispositus, nempe si orificium uteri sit apertum, & infans capite nonnihil promineat.

7. Tota autem methodus, spasmis operam navare, in eo consistit, ut fœminæ parturienti injungatur continentia, quies & tranquillitas, ne spasmos, etiam si leves sint, interpellet loquendo, quiritando, clamando, abdomen varie concutiendo, sed potius tacitam se contineat, spiritum retineat, sine tamen forti nisu, nicht daß sie wolte drücken helffen, sondern nur, bis der spasmus fort ist, den Odem an sich halten.

8. Justus & aptus parturientis situs felicem successum non mediocriter sublevat. Optimus est, quando fœmina pedes suos firmo fulcro apponere, & genubus semiflexis, reliquo autem corpore nonnihil supinato conniti potest.

9. Quando fœtus ad exitum probe dispositus est, optime consulitur parturienti, si adstantes ossi sacræ, cruribus & genubus manus admoveant, & ita regio pubis paululum elevetur. Hoc autem neglecto, delicatulæ per multas sæpe hebdomadas quiritant, daß ihnen die Wehen ins Creutz, Schenckel und Knie geschlagen. Unde debilitas genuum & tremor crurum succedere solet.

10. Quando autem spasmi per nimium ejulatum dissipantur & consumuntur, vertiginem & cephalalgiam parturientes incurrunt. Vulgo pronunciant, die Wehen seyen über sich gezogen, und ihnen in den Kopf geschlagen.

11. Imo non raro contingit, ut, si fœtus dimidio vel toto etiam capite jam exclusus sit, fœmina autem ejulatu vel situs mutatione exclusionem totalem impediat, *jugulares venæ* premantur, regressus sanguinis impediatur, extravasatio lymphæ causetur, & sic *hydrocephalus* inducatur.

12. Non minus malæ dolorum administrationi sæpius tribuenda est *distorsio bregmatum*, daß die Kinder geschobene Köpffe bekommen; id quod facile cavetur, quando parturiens æqualem spasmorum nisum admittit & tolerat. Obstetrices corrigere hoc vitium per lenes capitis pressiones allaborant.

13. Ex-

13. Excluſum fœtum ſequuntur *ſecundinæ*, quibus infans adhuc adhæret. Quomodo autem promovendæ ſint, ſi diutius retineantur, docuimus tabula medica CXIII.

14. Quando ſecundinæ excluſæ ſunt, obſtetrix *umbilicum* mediante filo ſericeo quadruplicato bis ligat, ita quidem, ut illa ligatura, quæ abdomini proxima eſt, diſtantiam craſſioris pollicis, vel latitudinem duorum digitorum referat. Ante autem, quam hæc ligatura inſtituitur, ſanguis levi preſſione verſus abdomen dirigendus eſt. Tandem funiculus reſecatur. Hac ratione hebdomadæ ſpatio portio illa, quæ intra ligaturas reſtitat, decidit, & altera remanens portio coaleſcit. Reliqua ſatis nota prætermittimus.

15. Quod ad extractionem *fœtus mortui* attinet, notandum eſt, vires parturientis, niſi animo & corpore admodum robuſta ſit, mox poſt infantis mortem fatiſcere, vel quod ad minimum circa uterum ita labefiant, ut motus ſpaſtici propter abhorreſcentiam quamdam circa hunc locum rite non adminiſtrentur, Præterea delicatiores & meticuloſæ horripilatione & fremebundo magis, quam concuſſorio frigore corripiuntur, & regio ſupra pubem refrigeſcit. Hic motuum & conatuum ad excuſſionem defectus in cauſa eſt, quo minus infans mortuus excludatur, ſed per manualem utplurimum operam extrahendus ſit.

16. Quando fœtus mortuus, *capite antrorſum* poſitus, hamulo extrahendus eſt, ipſa ratio dictitat, quæ modeſtia & circumſpectio adhibenda ſit, ne unci, ob fœtus mollitiem, erumpant, abſchnappen oder ausreiſſen, & uterum vel illius vaginam lacerent. Hinc inſtrumenta extra neceſſitatis caſum non debent adhiberi.

17. Multa quidem dicuntur & ſcribuntur de *ſitus præternaturalis mutatione*, neque etiam res ipſa veritate deſtituta eſt, ſed tam facilis & felix eventus, quem multi ſibi fingunt, rarius reperitur. Uterus enim ſpaſmis ita contractus eſt, ut totis palmis in illum irrumpere & fœtum invertere non concedatur, ſed aliquando vix duobus digitis aditus pate-

pateat, qui ad cultelli directionem & cadaveris dissectionem nonnumquam requiruntur.

18. Unde *facultas medica Lipsiensis* hominis cujusdam imprudentiam taxat, qui, secto cadavere & invento infantis situ implicato, culpam in obstetricem, quod fœtum aliter non locaverit, conjecerat. Rescriptum hoc legi potest in *Ammanni medicina critica.*

19. Itaque quando situs adeo perversus est, ut nullo modo ad commodum exitum disponi & converti queat, tunc particulatim & per frusta exscindendus & eximendus est fœtus; ad quam tamen operationem sufferendam dispar est animi atque corporis robur puerperarum.

20. Adhibendus est cutellus recurvus & uncinatus, dessen Spitze einwarts gebogen und obtus seyn soll. Judicio sane & discretione hic opus est, ne loco fœtus uterus dissecetur, aut ad minimum vulneretur. Ipsæ obstetrices, licet cultello non tangant uterum, improvida tamen & vix unquam necessaria cum digitis exploratione, sæpe matricem lædunt, & mortem parturientis accelerant.

21. Quo paucioribus partibus sectio & extractio potest absolvi, eo melius res se habet, & quando resectis quibusdam partibus moles fœtus minor facta est, situs incommodus faciliore negotio potest inverti, & sic, quod reliquum est, sine ulteriori sectione educi.

22. De *secundinarum extractione* cautela adhuc adjicienda est, ne impetuose tentetur, alias funiculus umbilicalis a placenta abripitur, & difficillimam operationem causatur. Uterus enim, excluso fœtu rugosus & contractus evadit, atque ita eamdem fere cum placenta superficiem tactui offert. Hinc, nisi operator exquisitissimum judicium de tactus sensu formare possit, gravis error facile committitur.

23. Quando secundinæ extrahi non possunt, putrescunt, & delicatiores febre putrida communissime moriuntur; robustiores autem nonnumquam liberantur. Sic fœmina quædam robusta fœtum, qui septimo mense moriebatur, per quinque annos retinuit, quo tempore elapso primum corruptæ carneæ, & deinde osseæ partes successive eliminatæ sunt.

24. Ul-

24. Ultimo loco de *ruptura perinæi*, quæ ſub partu difficili aliquando contingit, dicendum, quod prudentem tractationem expoſcat. Levior quando eſt, emplaſtris glutinantibus partes uniuntur; major autem efflagitat *ſuturam*.

TABULA CIII.

DE OPERATIONIBUS IN ARTUBUS.

I. *CONCRETIO DIGITORUM.*

1. Concretio digitorum in manibus & pedibus eſt vel a nativitate, vel a neglecta vulneratione & ambuſtione harum partium provenit.
2. Symphyſis digitorum, quæ eſt a nativitate, talem nonnunquam membranam exhibet, quam in pedibus anſerinis obſervamus.
3. Hoc caſu operatio facillima eſt, quando enim membrana, quæ intercedit, forfice exſcinditur, omnis difficultas ſublata eſt.
4. Quando autem digiti ſine tali membrana arctius concreti ſunt, circumſpectio adhibenda, ut inciſio, quæ cultello ſubtili peragitur, medio in loco & ſecundum lineam rectam fiat.
5. Facta ſeparatione vulnus, ut moris eſt, tractatur, & nova ſymphyſis per interjectam faſciam impeditur. Conferantur quæ tabula LXIII. de fracturis digitorum diximus.

II. *DIGITI SUPERFLUI.* Vide tabulam LXXXI.
III. *PARONYCHIA.* Vide tabulam XVII.
IV. *VARICES.* Vide tabulam XIV.
V. *ANEURYSMA.* Vide tabulam XIII.
VI. *UNGUIUM VITIA.* Vide tabulam XXXVI.
VII. *CLAVI PEDUM.* Vide tabulam XXXVI.
VIII. *GANGLION.* Vide tabulam XXIV.
IX. *SUTURA TENDINUM.* Vide tabulam LXXXII.

X. *PE-*

X. *PEDES INCURVATI.*

1. Incurvatio hæc modo in *tibiis* obſervatur, modo in *pedibus* ſtricte dictis occurrit, ita ut vel introrſum, vel extrorſum tendant. Pedes extrorſum diſtorti vocantur *valgi*, introrſum autem *vari*.

2. Eſt hoc vitium vel a nativitate, vel ab ambulationis exercitio præmaturo. Sæpius etiam cum *morbo* ſic dicto *Anglicano* conſpirat.

3. Niſi admodum notabilis ſit incurvatio tibiarum, præſtat avtocratiæ naturæ hoc negotium relinquere. Decet enim experientia, quod hoc vitium progrediente tempore evaneſcat. Germani dicunt: die Kinder verwachſen die krumme Beine mit den Jahren.

4. Quando autem neceſſitas artis auxilium efflagitare videtur, ſuccurritur.

1) *Remotive*, dum tales infantes ab ambulatione detinentur, ſie dürffen eine geraume Zeit nicht auf die Beine tretten.

2) *Poſitive*, per machinas in hunc finem excogitatas. Alii artifices adhibent ocreas, alii harum moleſtiam accuſant, & inſtrumentum illud, quod curvis pedibus reſtituendis deſtinatum eſt, præferunt. Duabus hujus machinæ partibus quando tibia incluſa eſt, funiculis firmatur, & noctes diesque tam diu relinquitur, donec malum ſuperatum reputetur.

3) In pedibus ſtricte dictis quando malum occurrit, ante machinarum applicationem pediluvia aliquamdiu uſu veniant, ut ligamenta relaxentur.

FINIS.

SE-

Unable to display this page

Tabula	XVII	de Panaritio.	pag. 130
	XVIII	Sugillatione,	134
	XIX	Scirrhis.	137
	XX	Parotidibus.	151
	XXI	Bubonibus.	155
	XXII	reliquis glandularum tumoribus.	163
	XXIII	Tumoribus tunicatis, nempe meliceride, atheromate & steatomate.	165
	XXIV	Gangliis.	170
	XXV	Tumoribus œdematosis, seu frigidis dictis.	174
	XXVI	Hydrocephalo.	180
	XXVII	Procidentia uteri.	184
	XXVIII	Procidentia ani.	189
	XXIX	Herniis.	192
	XXX	Strumis seu scrophulis.	220
	XXXI	Fungis.	226
	XXXII	Sarcomate.	230
	XXXIII	Polypo narium.	235
	XXXIV	Carne luxuriante.	239
	XXXV	Verrucis.	241
	XXXVI	Clavis pedum.	246
	XXXVII	Nævis maternis.	248
	XXXVIII	Contractura & aridura.	252
	XXXIX	Ulceribus in genere.	256
	XL	Ulceribus callosis.	272

Ta-

Tabula XLI de Vlceribus ex erysipelate ortis. pag. 274
XLII Ulceribus serpiginosis. 276
XLIII Achoribus. 279
XLIV Vlceribus fistulosis in genere. 283
XLV Fistula lacrymali. 289
XLVI Fistula ani. 297
XLVII Vlceribus scorbuticis. 302
XLVIII Ozæna. 305
XLIX Vlceribus venereis. 307
L Cancro & ulceribus cancroideis. 316
LI Carie ossium. 339
LII Vulneribus in genere. 347
LIII Vulneribus capitis. 361
LIV Vulneribus colli & thoracis. 380
LV Vulneribus abdominis. 385
LVI Contusionibus. 392
LVII Vulneribus sclopetariis. 396
LVIII Vulneribus venenatis. 398
LIX Hæmorrhagia vulnerum. 402
LX Synovia. 412
LXI Lethalitate vulnerum. 418
LXII Fracturis in genere. 432
LXIII Fracturis in specie. 445
LXIV Luxationibus in genere. 463
LXV Luxationibus in specie. 476
LXVI Arteriotomia. 505

Tabula	LXVII	de Venæ sectione,	p. 507
	LXVIII	Scarificatione.	523
	LXIX	Transfusione sanguinis.	527
	LXX	Hirudinum applicatione.	530
	LXXI	Fonticulis.	538
	LXXII	Setaceo.	541
	LXXIII	Vesicatoriis.	543
	LXXIV	Injectionibus.	546
	LXXV	Sectionibus, incisionibus & compunctionibus in genere.	552
	LXXVI	Abscessuum apertione.	555
	LXXVII	Apertione partium præter naturam clausarum.	558
	LXXVIII	Paracentesi.	569
	LXXIX	Cauterisatione seu ustione.	577
	LXXX	Extractione rerum peregrinarum.	580
	LXXXI	Amputatione partium corruptarum & superfluarum.	587
	LXXXII	Suturis in genere.	598
	LXXXIII	Sutura labii leporini.	601
	LXXXIV	Sutura abdominis seu gastrorhaphe.	604
	LXXXV	Sutura tendinis.	609
	LXXXVI	Trepanatione.	612
	LXXXVII	Operationibus in oculis.	624
	LXXXVIII	Cataracta.	634

Tabula LXXXIX de Operationibus in aure. p. 647
XC Operatione in naso & labiis. 649
XCI Operationibus in dentibus & gingiva. 650
XCII Operationibus in lingua. 655
XCIII Operationibus reliquis in cavitate oris. 658
XCIV Operationibus in collo. 662
XCV Operationibus in pectore. 667
XCVI Operatione in abdomine speciali, nempe partu cæsareo. 669
XCVII Operationibus in vesica & urethra. 671
XCVIII Lithotomia. 674
XCIX Operationibus in intestino recto. 689
C Operationibus in genitalibus virorum. 691
CI Operationibus in genitalibus fœminarum. 694
CII Dystocia & embryulcia. 695
CIII Operationibus in artubus. 703

INDEX RERUM.

A.

Abſceſſus Pag. 67
calidus 68
frigidus ibid.
aperiendi quinam? 557
- quomodo? 555. 556
inciſio quando neceſſaria 74
maturatio qua enchireſi exploranda 70
- perfecta non exſpectanda 557
ſuppuratio quo die ſuccedat 69
- copioſior ſucceſſive educenda 75
in ulcus converti poteſt 258
Abſorbentia citrata ardorem & dolorem in vulneribus contemperant 352
Acetum reſolvit & conſtringit 1, 8
roſaceum efficax in ſugillationibus 136
Achores 279
retropulſa ulcera inſequentes 163
retropulſio eorum familiaris quam maxime cavenda 165
ſerpiginoſum quid fovent 279
Acida non agunt in partes emortuas, ſed vivas 99
hæmorrhagiam ſiſtunt coagulando 406
Acidulæ proſunt in contracturis & ariduris 254
Acupunctura Chinenſium & Japonenſium 524
Adrianſon excogitavit inſtrumentum ad ptoſin 629
Adſtringentia nocent in hæmorrhagiis excreſcentiarum fungoſarum 411
præcipue in inflammatione ab internis cauſis 63
Ægilops 289. 629
unde denominetur 296
quomodo curari debeat ibid.
Ægynetæ conſilium in anevryſmate rejicitur 119
Aer num vulneri tantopere noceat 361
Ærugo aufert callum 273
Æs uſtum eſt ſepticum 268
- aufert callum 273
- oſſa reddit carioſa 288
Æthiops mineralis laudatur a quibusdam in parotidibus 154
& in reſolvendis ſcirrhis 150
Affluxus cohibitio tam ſub mundificatione, quam conſolidatione, neceſſaria eſt 74
Afri quidam exanthemata ligno candente adurunt 579
Agricola globulum plumbeum e cervo exſectum laudat in pa-

parotidibus 154
Albini acus ad Cataractæ depositionem 641
Albugo 629
Album græcum specifice solet laudari ad synoviam 418
Alvi fluxus parotidi superveniens est salutaris 152
Alumen ustum est septicum saccharo paululum efficacius 356
magma aluminosum valde stypticum describitur 406
Amavrosis quid sit 635
eludit omnem operationem 640
Ambustiones 102
sunt vel siccæ, vel humidæ ib.
differunt ratione quinque graduum 103
notabiles in nonum diem crescunt 104
tendunt successive in gangrænam & sphacelum ibid.
nervorum & tendinum contracturam & ariduram inducere solent ibid.
non facile curam admittunt in scorbuticis ibid.
circa articulationes & ligamenta quomodo tractandæ 107
oculorum levissimæ cœcitatem inducere possunt 104
- quomodo curandæ 107
earum vesicæ non sunt aperiendæ 108
Ameisen-Hauffen quid sint 242
Ammanni medicina critica continet rescriptum Facultatis medicæ Lipsiensis de Embryulcia 702
Amputatio partium corruptarum & superfluarum 587
cubiti 591. 592. 593
femoris 594
- quæ omnium periculosissima est 588
digitorum in manibus & pedibus 590
mammæ cancrosæ 595
manus 591
ossis humeri 594
pedis ib d.
tibiæ ibid.
Amputationis partium caussæ 587
588
locus 589
instrumenta 588 589
modus 589
cautelæ 595. 596 597
Amuletica minus locum habent in gravibus hæmorrhagiis passivis 411
Analeptica in sphacelo se commendant 101
Anchilops 289 629
cum fistula lacrymali interdum conjunctus est 290
Anchylosis excipit nonnunquam luxationem manus 497
quomodo tractanda sit 444
est plerumque incurabilis ib.

Anelli methodus fistulæ lacrymalis curandæ 293
Anevrysma 113. 703
duplex est 113. 114
spurium communiter dependet ab arteriæ incisione 115
- celeriter abit in sphacelum 116
verum dependet a dilatatione arteriæ 114
- operationem reddit omnium difficillimam 115
non tolerat suppurationem 118
in internis etiam partibus observatum est 114
in vasis majoribus maximum periculum adfert 116
colli Barbette nunquam curatum vidit ibid.
ejus operatio 119. 120
Angliæ reges contactu strumas curare posse fertur 224
Ani clausura 689
unde dignoscatur 558
quando inutiliter secetur 568
fistula 690
imperforatio quomodo aperienda 564. 565. 566.
procidentia 189. 689
est tantum partialis 189
observatio circa illam ibid.
Ani procidentia distinguenda a protuberantiis hæmorrhoidum cœcarum ibid.
a moliminibus hæmorrhoidalibus producta non tolerat adstringentia 191
Ankyloblepharon 624
quid sit 562
Annuli 219
quid sint 201
Anthrax 84
Antimonii butyrum in carbunculo Sylvius præcipue laudat 88
in sphacelo commendatur 98
- fictæ aciditati volatili opponitur 96
non agit in partes emortuas, sed vivas 99
Antitragi cauterisatio 648
Antivenerea decocta segnius agunt quam remedia Mercurialia 312
Apertio partium præter naturam clausarum 558
Aphthæ quomodo tractandæ sint 550. 551
Apostasis duplici sensu ab Hippocrate sumitur 68
κατ' ἀπόθεσιν quid sit ibid.
κατ' ἔκκρισιν quid sit ibid.
quomodo differat a rheumatismo 76
febriles apostases chirurgis non sunt committendæ 9
Apostematis ruptio quomodo promovenda 73

Aqua calcis vivæ leniter tonum auget 92
carnem, nervos & juncturas contrahit 108
oleosis temperanda in ambustionibus ibid.
nocet in inflammationibus 64
cinnamomi omnibus analepticis in sphacelo præferenda. 101
florum omnium nocet in inflammationibus 64
gryssea describitur 417. 418
muriatica in gangræna laudatur 92
e pomis putrefactis laudatur ad ulcera scorbutica 304
salsa ulcus eluere non absurdum est 269
stercoris humani in cancro ulcerato laudatur a Weichardo 330
Arcanum corallinum paulo vehementius est quam Mercurius præcipitatus ruber 268
Aridura 251
magis externa remedia exposcit 253
Aridura per ligaturam non accipit nutrimentum 255
Arsenicum in cancro non adhibendum 333. 334
ad carnem fungosam non applicandum 355
nocet in ulceribus 268
Arteria leviter læsa sistitur diuturna compressione 409
grandiuscule læsa quo remedio tractanda ibid.
incisa quibus casibus plane dissecanda 360
dissectio ejus præfertur incisioni 505
ut post partem amputatam ligetur, facilius dicitur, quam efficitur 101
brachialis vel cruralis sclopeto læsa exposcit amputationem 397
Arteriotomia 505
dextrum exposcit artificem 506
minus hodie in usu est 505
eam latissime descripsit Severinus in tractatu de efficaci medicina 506
Ascarides ani procidentiam causari possunt 190
Atheroma 165
Atramentum in ambustionibus commendatur 105
in gangræna peculiariter non commendatur 92
Attrahentia quadruplicia com-

mendantur ad contracturam & ariduram 254
horum abusus nocet 255
Auditorii meatus occlusio unde dignoscenda 559

B.

BAccæ *Levanticæ* seu Cocculi 281
Baculus e manibus mendici ereptus gangliis destinatus 173. 174
Balsamica stupendam consolidandi virtutem non habent 358
Balsamus de Copaiva est cicatrizans 76
- læsiones exsangues consolidat 268
Peruvianus est cicatrizans 76
- læsiones exsangues consolidat 268
vitello ovorum distemperatur 359
Peruvianus & Copaivæ præ succino, myrrha & terebinthina non habent prærogativam 359
- caute adhibendi sunt ibid.
- Sulphuris in pernionibus cedit oleo Colophon. 113
Barbette emplastrum saponatum congestionem stagnatoriam blande emollit & discutit 132. 143.
Barbi piscis sanguis laudatur ad nævos maternos 251
Bartholinus exemplum considerati digniſſimum sphaceli avtocratice curati commemorat 97
Bartischius excogitavit primus machinam ad Ptosin tollendam 629
Bauch-Brüche 215
Bellostæ excogitavit laminam ferream perforatam, ad carnem luxuriantem post trepanationem impediendam 624
turundarum usum damnat 54. 558
Benzöe moderate exsiccat & reprimit 127
Berolinensia miscellanea exhibent peculiarem observationem de Epulide 655
Bilis veterum quid sit 336
est miscela pauciſſimi sanguiguinis cum seri & lymphæ in partibus exsanguibus corruptione 336
Boerhavius spiritum salis armoniaci in cataracta admodum prædicat 645
Bohnii dissertatio de trepanatione allegatur 613
Boneti medicina septentrionalis allegatur 659
Borelli observatio de carduo, Onopordon seu Acanthion dicto 336
Borrichius vesicas aqua calida repletas commendat in tumo-

moribus œdematoſis 179
Botallus amputationis methodū nimis rudem præſcribit 596
venæ ſectionem in æſtu maximo febrili ſuadet 519
Boulins 156
Boyleus millepedum uſum ſpecifice laudat in cataracta 645
Bracheria. 216
in herniis præſtant emplaſtris glutinantibus 203
Braſſicæ muriaticæ liquor eſt ruſtici cujusdam remedium in ſphacelo 101
Bregmatum diſtorſio in infantibus 700
Briſſæi acus ad cataractæ depoſitionem 641
Bronchotomia 662
aqua ſubmerſis deſtinata 665
quomodo inſtituenda ſit 663. 664
cautelæ circa eandem 664.665
Bruch = Schneider 207
Brunnerus excreſcentias urethræ in dubium vocat 673
Bubones 155
febriles active conſiderandi ſunt 157
- difficulter reſolvuntur & in maturationem abeunt 158
peſtilentiales active conſiderandi 157
- periculoſi quidem ſunt, ſpem tamen aliquam reſtitutionis faciunt 159
Bubones peſtilentiales ſectione exſtirpare, requirit circumſpectionem 162
pueriles reſpiciunt ſecretionem ſpermaticam 157
- ſponte ſua evaneſcere ſolent 158
venerei non pure paſſive conſiderandi 157
- refractarii ſunt 159
Bubonocele 153.196
non debet confundi cum bubone 195
Buckel 668
Bufo in carbunculis ſolet laudari 88
exſiccatus & pulveriſatus ſtipticis mixtus hæmorrhagiam vulnerum ſiſtit 411
ejus virtus in vulneribus venenatis laudata dubia eſt 401
Bufonum oleum commendat Borellus 223
- laudatur a Foreſto 179
Burrhus & *Kerckringius* promittunt viſus reſtitutionem, licet omnes humores effuſi ſint 375

C.

Calcis vivæ decoctum in ſuperficiario tantum ſphacelo efficax 100
Calculi veſicalis ſigna 676.677 678

Calender in den Gliedern unde proveniat 267
Callus, quibus promoveatur remediis 440
quæ tamen ante diem septimum non debent propinari ibid.
quomodo removendus sit 273
mollior in junctura interdum profligatur 475
tophaceus in junctura non admittit curam ibid.
Camarosis quid sit 363
Camphora in chirurgia incomparabile est remedium resolvens & discutiens 145
juvat discussionem sanguinis affluentis & corrumpentis 72
pura camphorata solam sanguineam portionem discutiunt 269
in levi inflammatione sola exhiberi potest 61
in affluxu majori cum subadstringentibus ibid.
qua cautela applicanda sit in inflammationibus 65
optima applicandi methodus ibid.
cum paregoricis dolores mitigat in fracturis 441
gummi resinas instar ceræ diffluere facit 51
ejus spiritus crocatus quid efficiat 65
- ubi adhibendus ib.
Cancer 316
unde denominationem sumserit 317
est corruptio seroso-lymphalis 94
duplicem habet corruptionem, putrefacientem & rodentem 321
suos habet corruptionis gradus 318
quomodo differat a carcinomate 317
verus differt ab ulceribus corruptis cancroideis 318
- ulceribus mammarum inveteratis ib.
illius falsa ætiologia 323. 324
num vivat & vermibus refertus sit 334
carnibus cancrum saturare velle, ridicula est intentio ibid.
contagiosus est, non tamen præpotenter 327
apertus 317
- quando altas radices accepit, vix superatur 325
occultus est scirrhus sanguineus 137. 317
- rarus affectus 139
- an intactus relinquendus sit 327
- ancipitis est eventus 324
- non est maturandus 140
- hujus exscissio 337. 338

Cancer occultus, hujus exſciſſio eſt ancipitis eventus 327
ulceratus quibus remediis tractetur 330
labiorum quomodo exſcindendus 649
linguæ 657
- quomodo tractandus ib.
mammarum omnium peſſimus 325
- ſi chirurgice exſtirpetur, duplex periculum involvit 326
uteri raro occurrit, & male communiter cedit 337
remedium cancri efficax 332
qua enchireſi adhibita toleret ſpiritum vini camphoratum ibid.
remedia cancri interna 329
ejus ſympatheticum remedium ineptum 334
Canis vivus diſſectus laudatur ad contracturam & ariduram 254
Cannulæ argenteæ loco turundarum adhibentur 54
Cantharides numero non ſunt præſcribendæ 545. 546
num omnes hujus animalculi partes effectum veſicatorium præſtent 545
quibus particulis agant, inquirere velle, nullam habet utilitatem ibid.
cum emplaſtro applicatæ enchireſin poſtulant ibid.
Cantharides non applicandæ iis, qui eroſione viarum urinariarum laborant 546
Carbunculus 84
eſt gangræna particularis 85
quibus cauſis producatur 85. 86
quomodo differat a furunculo 85
non ſemper a puſtula initium ſumit 85. 86
brevi tempore creſcit 85
citra peſtem vix unquam tranſit in pus laudabile 86
tendit immediate ad ſphacelum ibid.
actu ſphacelatus actualem uſtionem requirit 89
cum cauda exitialis cenſetur 87
nigricans peſſimus eſt ibid.
peſtilens, de eo Sculterus obſervationem habet digniſſimam 578
- in orificio ani, obſervante Sculteto 88
retrocedens peſſimi præſagii 87
retroceſſus per cauterium revocatus 88
ejus cura 87. 88
plebis dicterium circa carbunculum 86
Carcinoma quomodo differat a cancro 317
Carditucius ſpiritum vini laudat in cataracta 645

Caries potiſſimum inducitur per frequentem uſum emulſivorum nucleorum 341
quatuor habet gradus 339
abſcondita quomodo dignoſcenda 340
nonnunquam in ulcus erumpit diſſito loco 344. 345
dentium num ſacchari abuſui adſcribenda ſit 341
- quomodo tractanda ſit 343
- eſt fere incurabilis 342
oſſium 339
- idiopathica, ſymptomatica ibid.
- non quidem præceps, tamen ſonticum eſt malum 341
ſcorbutica quomodo tractanda 346
venerea quomodo dignoſcenda 340
- citius ſe diffundit, quam communis 341
- quomodo tractanda ſit 346
Caro fungoſa ſepticis arſenicalibus non eſt exſtirpanda 355
luxurians 239
- eſt concrementum fungoſo-fibroſum 221
- unde proveniat 76. 265. 357
- quomodo differat a fungoſis excreſcentiis 240
Caro luxurians non in parte impura, ſed pura provenit 240
- quomodo tractanda ſit 265
- per aperturam cranii procreſcens quomodo impedienda 624
Cataphractæ pectorales 668
Cataplaſmata in ſcirrhis non lacte, ſed vino paranda ſunt 150
Cataracta 632 634
hujus cauſa habebatur olim pellicula in humore aqueo genita 638
- hodie habetur opacitas humoris cryſtallini ib.
- prognoſis 639
- ſigna 636. 637
quomodo differat ab amavroſi 635
habet differentias plures ibid.
feneſtrata rarius curatur 640
fixa & mobilis 636
inveterata non niſi operatione curatur 638
matura & immatura 635. 636
ſimplex & complicata 636
vera & ſpuria ibid.
ejus, diverſi colores unde dependeant ibid.
alba ante ſextum annum non facile matureſcit 639
cœrulea tardius fit matura 640
gryſea intra ſex menſes ſæpe matureſcit 639

Cataracta lactea quid sit 639
- dubiæ est operationis 640
viridis cito matureſcit ibid.
nonnullæ ad maturitatem non perveniunt 636
incipientes interdum medicamentis profligantur 644
- quod exemplo confirmatur ibid.
illius depoſitio Celſi temporibus jam cognita fuit 640
- quomodo inſtituenda 640 643
- cautelæ hic obſervandæ 643 647
Catarrhus ſuffocativus a varis retropulſis exortus 126
Cathæreticorum abuſus ulcera doloſe exaſperat 268
Catheteriſmus 671 672
applicatio Catheteris 691
Cauſticorum abuſus accuſatur 356
noxia in varis 128
Cauteriſatio 577
quando uſu veniat 578
locum habet poſt abſciſſionem partis 100
Antitragi 648
prima interdum expoſcit ſecundam 579
Cauterium actuale 577
actuale
- multis modis præferendum eſt potentiali 578
- optime compeſcit putredinem 99
- in bubonibus & anthracibus laudatur 162
- in carbunculis ſphacelatis locum habet 97
potentiale 577
- in umbilico adurendo ſuſpectum eſt 316
- Strumis non convenit 226
nocent cauteria in furunculo 84
Celſi aſſertum de uſtione 343
methodus in polypo tractando rejicitur 239
ſigna fracti cranii 367
Cepæ commendantur in ambuſtionibus 105
Ceratum de ammoniaco conducit in ſcirrho phlegmonodeo 144
de galbano camphoratum eximiæ eſt efficaciæ in ſcirrhis muſculoſas partes obſidentibus 146
de galbano & ammoniaco laudatur ad clavos pedum 247
de mumia egregie demulcet ſpaſmos fibrillarum 417
Cerebri læſio quomodo tractanda 624
Cerumen aurium nervi punctiuræ opponitur 515
ſpecifice ſolet laudari ad ſynoviam 418
Ceruſſa leniter ſtringendo diſcutit 146

Chelidonii ſuccus non arrodit verrucas, ſed peripheriam mollem 244
laudatur in vulneribus mundificandis 350
Chirurgi quas læſiones in ſe ſuſcipere debeant 10
in quibus Medici auxilium implorare teneantur 10. & 11
ſola fere impedimenta reſtitutionis removent 5
frequentius ob ignorantiam, quam malitiam reſtaurationem protrahunt 10
ſonticos affectus ordinarie reddunt deteriores 9
Chirurgia, 1
ejus definitio ibid.
ad nudam empiriam non debet relegari 8
infuſoria quomodo differat a transfuſoria 528
- exolevit 552
medica 1. 2
- inſtrumentali frequentius ſuccurrit, quam hæc illi 8
- quænam involvat 7. 9
- differt a therapia medica 2
- ejus ætiologia eſt res profundæ conſiderationis 3. 4
- hanc Chirurgi ſibi ſumunt ob duplex argumentum 8
Chirurgicorum librorum magnus apparatus defectum artis non compenſat 9
Cicatrix æqualis quomodo obtinenda 351
Cicatrizantia quænam ſint 76
Cinnamomi aqua omnibus analepticis in ſphacelo præferenda 101
oleum laudatur in gangræna 92
in ſphacelo 98. 102
Cirſocele 194. 199
Claudinus corticem nucis moſchatæ tenuem cataractæ opponit 645
Clavi pedum 246, 703
quomodo differant a verrucis & callo 246
cum verrucis multum conveniunt 221
arthritidem tandem inducere poſſunt 247
in digitorum articulationibus blandam expoſcunt tractationem ibid.
horum exſciſſio improvida, vel cauteriſatio, eſt noxia ibid.
Clitoris ſtupendam molem habens, quomodo tractari debeat 694. 695
Clyſteres 546. 689
ſunt vel purgantes, vel alterantes, vel nutrientes 546. 547
eorum uſus magnus eſt 547
ad mitigandos varicum dolores commendantur 124

quo-

Clysteres quomodo præparandi sint 547. 548
eorum instrumenta diversa 549
- quantitas ibid.
- temperies ibid.
frigidi in dysenteria nullo modo probantur ibid.
injecti paululum sunt retinendi 551
cautelæ circa hos in herniarum incarceratione 219
uterini varios habent respectus 548
- horum instrumenta 549. 550
Cocculi seu baccæ Levanticæ 281
Colli incurvati restitutio 666
Collyria variorum auctorum allegantur 646
post cataractæ depositionem adhibendum collyrium 641
Colophonii oleum efficacius est in pernionibus, quam balsamus sulphuris 113
Compressio per monile plumbeum laudatur in strumis 226
Compunctiones 552
Concretio digitorum 703
pudendi muliebris 694
vaginæ ibid.
Conformatio in fracturis quomodo instituenda sit 438
Consolidantia variant pro diversitate partium 268
Consolidatio est opus solius naturæ 75. 354
læsionum non tam ex malitia, quam ignorantia chirurgorum impeditur 357
Contractura 252
ejus definitio ibid.
vulgaris contracturæ pathologia ibid.
ab aridura differt ut antecedens a consequente ibid.
totalis & partialis ib.
magis interna remedia exposcit ib.
Contrafissura quid sit 362. 363
a nonnullis auctoribus negatur 363
ejus signa 366
quomodo tractanda 372
cranii contrafissuræ prognosis 423
Contusio 392
quid sit 362
composita 393
levis pertinet ad sugillationes 392
cranii quomodo tractanda sit 623
sclopetaria quomodo tractanda 395. 396
Corporis præparatio secundum antiquos dexterrime commendatur 146. 147
Corrosiva omnia ossibus nocent 314
in sphacelo segnius agunt 99

Corrosiva suspecta sunt in tumoribus tunicatis 168
Corruptio fermentativa quid sit 81
Cortex granatorum laudatur in procidentia uteri 187
Nucis moschatæ tenuis a Claudino cataractæ opponitur 645
Sambuci viridis & folia recenter concerpta laudantur in vulneribus venenatis 401
Crepitus lupi hæmorrhagiam sistit obturando 405
Crocus Martis adstringens desiccando consolidat 333
hæmorrhagiis sistendis solus non adhibendus 412
metallorum graves quidem hæmorrhagias vulnerum compescit, ob virulentam autem efficaciam cautissime adhibendus 411. 412
- Rulandi cum cautela usurpandus 268
Crollii emplastrum styptica est cicatrizans 76
- consolidationem promovet 136
lapis medicamentosus exsiccantem & reprimentem habet effectum 127
laudatur in herpete simplici 130
num quid præstet in phlegmone 66
Cucurbitulæ cæcæ 254
Cucurbitularum numerus 527
Culter ad partes amputandas igne candeat non opus est 100
Cura sympathetica per cancrum fluviatilem in cancro est inepta 334

D.

Eckeri tuba acovistica 648
Decocta antivenerea, 168
in hisce radices adversus ulcerosos affectus majorem usum habent, quam ligna ibid.
lignosa laudantur in herpete excedente 130
calcis vivæ in superficiario tantum sphacelo efficacia 100
vulneraria quomodo paranda 353
- vix necessaria ibid.
- accusantur 356
Decubitus humorum quid sit 58
Dedolatio quid sit 363
Deligatio quomodo impedienda sit 233. 234
per fascias longas qualia damna inferat in ulceribus 269
imperita sphacelum sæpe inducit 102
justæ deligationis in fracturis signa 439
interceptoria ad hæmorrhagias vulnerum sedandas circumspecte adhibenda est 407
raro locum habet in tumoribus tunicatis 168

Dentes artificiales 653
eorum disjunctio ib.
evulsio 650. 651
molarium extractionem quid impediat 652
gravidis non facile evelluntur ibid.
per solam cum acubus agitationem cariem incurrunt 346
eorum purificatio 650
Depressio quid sit 362
cranii quomodo tractanda 371
Diacope quid sit 362
Diæresis, qui affectus ad illam referantur 6
Diæta in vulneribus 353 360
Digiti superflui 703
Dioscorides laudat euphorbium in carie 343. 344
Discussio quid sit 83
Discutientia quibus rationibus ad strumas commendari possint 225
Distoichiasis 627
Divinatio ex sanguine post venæ sectionem utplurimum vana est 522
Diuretica prosunt in inflammationibus 67
Dolores inflammatorii non dependent a potentiis salinis 70
dependent a fibrarum tensione 71
Dygbæi pulvis sympatheticus efficaciam interdum habet in hæmorrhagiis passivis 411
Dysenteria incongrue suppressa fistulas ani inducere potest 299
Dystocia 695
ejus prognosis 696
quomodo medico auxilio sublevanda sit 697

E.

Ecchymosis seu ecchymoma 134
unde oriatur 515
ab Hippocrate generaliter sumitur pro quavis sanguinis effusione 134
quomodo tractetur 515
Eccope quid sit 363
Ecpiesma quid sit ibid.
Ectropium 624
Elephanten-Auge quid sit 633
Embryulcia 695
ejus prognosis 696. 697
sumitur vel late, vel stricte 695
late sumta vocatur die Hebammen-Kunst ibid.
stricte dicta quomodo instituenda 697. 698
de hac scripserunt Solingen, Deventer, Mauriceau, Justina Siegemundin 697
Emetica in phlegmone exhibita ansam mortis præbent 66
vegetabilia sunt leniter septica 267
Emollientia quænam sint 72
positiva nocent in inflammationibus 64
simplicia in scirrhis nocent 144

Emphyſema quid ſit 452
quomodo tractandum 453
Emplaſtrum 50. 51. 52
illius coctio non debet eſſe promiſcua 52
- errores circa hanc ibid.
unde mollitiem accipiat 50 51
debet habere durabilem mollitiem 50
unde tenacitatem accipiat 51
empl ſtrorum uſus ibid.
in levibus vulneribus adhibita conſolidationis tempus protrahunt 353
quæ conſolidationem procraſtinent 269
catagmatica in herniis concretioni partium anſam præbent 217
defenſiva quænam ſint 350
diſcutientia adverſus gangliorum commendata 172
qualia adhibenda ſint tempore mundificationis, & qualia conſolidationis 351
largiter camphorata proſunt in phlegmone 62
mucida nocent in inflammationibus 64
de Ammoniaco Foreſti emollit & diſcutit 74
- laudatur in phlegmone 62
de Betonica camphoratum 82
- eſt nervinum 75
Diachylon ſimplex per mucilaginem poros glutinat 52
- inſpiſſatas & tenaces partes blande emollit 143
- pro ſcopo emolliente adhibendum præſente notabili inflammatione 75
egregiam habet utilitatem in ſcirrhis nondum apertis 148
Diachylon cum gumatibus 82
fortius emollit, quam roborat 72
pro ſcopo emolliente adhibendum in minore inflammatione 75
quando locum habeat in ulceribus 270. 271
in ulceribus apertis præſtat 148
impedit novum affluxum 136
quomodo conſervandum ſit 313
Diapalmar. eſt nervinum 75
impedit novum affluxum 136
diaphoreticum Mynſichti quo reſpectu diaphoreticum nominetur 177
- eſt nervinum 75. 287
novum affluxum avertit 144
laudatur in phlegmone 62
glutinans deſcribitur 282
de Meliloto 82
de Minio commendatur in ambuſtionibus 106
nervinum Mynſichti 287
Norimbergenſe 82

Unable to display this page

Epulis 654
Erbgrind 280
Erinacei cineres ad lenia ſeptica pertinent 237. 261
- reſolvunt fungos 270
Eryſipelas album quid ſit 57
retropulſum eſt periculoſum 59
Eſchara in vulneribus ſclopetariis unde dependeat 397
Eſſentiæ abſtergentes 281
alexipharmaca leviter camphorata in vulneribus venenatis non improbatur 401
Ariſtolochiæ veræ conſolidandi ſcopo commendatur 358
balſamica deſcribitur 275
- in cancro efficax 328. 329
- in levi carie efficax 342
- vulneri immiſſa hæmorrhagiam reſolvente & colliquante efficacia revocat 360
balſamica Stahlii corruptionem mitigat 350
- putredini potenter reſiſtit & affluxum reprimit 358
- læſionum ſymptomata occupat 359
- ejus uſus in conſolidatione vulnerum 353
- pro diverſa vulneris conditione diverſe miſcenda 358. 359
- præſervandis & purificandis oſſibus conducit 314
- inſpiſſata & cum vitello ovorum in oleaginoſam conſiſtentiam ſubacta ſine ſenſu applicari poteſt 359. 360
fellis lucii a quibusdam laudatur in cataracta 645
- hyperici fortius adſtringit 270
- ligni quajaci & ſaſſafras in ſtaſibus duris venereis nihil efficiunt 313
Myrrhæ hæmorrhagiam promovet & putredinem cohibet 162
Petaſitidis 66
radicis pimpinellæ albæ laudatur in phlegmone 65
Succini diatheſes ſeri egregie corrigit 271
- læſiones exſangues & ipſas oſſeas corruptiones ſolatur 269
- laudatur in cancro 327
- in cancro leniendi habet efficaciam 329
- oſſiculorum ſeceſſionem quomodo promoveat 584
- in febrilibus commotionibus non convenit 82
Eſulæ ſuccus non arrodit verrucas, ſed peripheriam mollem 244
Euphorbium a Dioſcoride laudatur in carie 343 344.
num cariem intra 24 horas abſcedere faciat 343

veterum Euphorbio deſtituti ſumus 344
Excrementa animalium volatilium commendantur in ambuſtionibus 105
Excreſcentiæ 221
circa anum 690
in meatu auditorio 647
verrucoſæ in membro virili 691
uteri 185
in vagina uteri 694
a ſtaſibus humorum bene diſtinguendæ ſunt 6
abſumuntur a mercurio præcipitato rubro 690
Excutiæ applicatio 662
Exomphalos 193
Extenſio in fracturis quando neceſſaria 437. 438
- quando non neceſſaria 437
in luxationibus neceſſaria 471
non ſuſcipitur præſente magna inflammatione 437
ſufficiens unde cognoſcatur ibid.
Extractio rerum peregrinarum 508

F.

Fabarum farina leniter ſtringendo discutit 146
Facies ardore ſolis combuſta lacte virginis inungenda 107
granis pulveris pyrii conſpurcata quomodo reſtituenda ibid.
Feces vini in gangræna laudantur 92
Fallopii puncta alba ſæpius fallunt in fiſſura cranii detegenda 366
Farina fabarum. vid. Fabarum farina.
- in molis diſperſa hæmorrhagiam ſiſtit obturando 405
Faſcia, ejus definitio 27
- diſcrimen 33
accipiter 34
pro anevriſmate 41
aſcialis ſeu repens 30. 44
cancer Sculteti 32
capitalis ibid.
capitium ſimplex 31
- duplex ibid.
- magnum ibid.
- triangulare ib.
la capelline quando locum habeat in hydrocephalo 184
capiſtrum ſimplex & duplex 35
cataphracta 36
chirotheca completa 42
- incompleta 43
cingulum umbilicale 38
circularis 31
continens 29
- capitis 35
- colli ibid.
dividens 30
dolabra ibid.
expellens ibid.
ad fiſtulam ani 40
pro fonticulo 42
in fractura metacarpi ibid.
ad fracturam & luxationem rotulæ 43

Fascia funda 30
genuale dicta 43
Heliodori 37
Hippocratis 31
inguinalis simplex & compo-
sita 40
in luxatione carpi 42
- pollicis ib.
- ulnæ ibid.
mammillaris 33
mitella 42
monoculus 33
obtusa 30
oculus simplex 33
- duplex 34
pertusa 35
quadriga 36
reflexa 32
regia ibid.
scapha ibid.
scapularis 36
sex capitum 32
solaris 33
spica simplex 40
- duplex 41
stapes 45
stellata 37
subligaculum uteri 39
suspensorium penis 38
testudo 43
triangularis oculorum 34
post venæ sectionem 41
vinculum Softrati 37
uniens 29
earum methodus applicandi 45
- cautelæ 46. 47. 48
Faucium abscessus 666
inflammatio ibid.
scirrhus ibid.
Faul Fleisch 240
Febris vulnerariæ prognosis 422
- tractatio 351
Feigwartzen, Zacken 690
Fel carpionum in phlegmone in-
ers est remedium 66
lucii a Sculteto in cataracta ad-
hibetur 645
Fell der Augen 630
Ferrarii linimentum in ambu-
stionibus efficax 109
Ferrum frigidum efficax est in
sugillationibus recentibus
136
Feuer-Mähler 249
Ficus quid sit 690
Filii septimi manus ganglia cura-
re dicitur 173
Filum cruentum per murem tra-
jectum efficax fuit in strú-
mis 224
Fissuræ quid sint 362
difficulter dignoscuntur 433
cranii prognosis 423
- quomodo tractanda sit 622
periculum earum est exsuda-
tio & corruptio humidi-
tatis 444
quomodo tractandæ 372
Fistula, de his in genere 283
ani 297
- communiter exoritur a ne-
gotio hæmorrhoidali 298.
299

Fiſtula triplici via curari ſolet 300
lachrymalis 289
- differt ab epiphora, anchylope & ægilope ibid.
- hujus ſedem Stahlius primum detexit 291
- tres habet gradus 294. 295
- methodus illam curandi ſecundum Stahlium 292
- ſecundum Anellum 293
curandarum fiſtularum triplex difficultas 285
quare illas recte ſanare artis ſit ibid.
Flechte 276
Fleiſch-Karnöffel 194
Flores hyoſciami Pancovius bubones diſcutere pollicetur 161
roſarum leniter adſtringunt & reliqua craſi temperant 135 136
ſulphuris conducunt poſt retropulſa ulcera 164
Fluß, geſaltzener plerumque eſt fabula 265
Fœmina parturiens quid obſervare debeat 700
Fœtus quando per partes exſcindendus ſit 602
mortui extractio 697. 698
Folia & radix bardanæ majoris in tumoribus œdematoſis conveniunt 177
Folia & cortex viridis ſambuci recenter concerpta laudantur in vulneribus venenatis 401
Fontes ſalubres efficaciam habent in contracturis 253
Fonticuli 538
horum uſus ibid.
- abuſus in ſutura coronali 540
- methodus triplex 538 539
quomodo deligandi ſint 540
diu geſtati circumſpecte conſolidandi 6
incaute occluſi quæ damna afferant 540
quando ad muſculoſas partes transferuntur, coaleſcunt 265
ſenibus non magis fluentes mortem præſagiunt 540
Foreſtus, ejus emplaſtrum ad parotides cum diſcretione adhibendum 155
furunculum præ aliis deſcripſit 78. 79.
furunculo, quem deſcripſit, indolem varorum tribuit 80
ejus unguentum laudatur in procidentia ani 191
Formulæ ſulphuratæ qua cautela in tumoribus œdematoſis adhibendæ ſint 176. & 177
Fornicatio quid ſit 363
Fotus ad luxationes 473
Fractura, de his in genere 432

Fractura, earum prognosis 434. 435. 436
- differentia varia 432. 433
composita gravior est simplici 435
de fracturis in specie 445
carpi 457
claviculæ 447
costarum 451
cranii quomodo tractanda sit 623
cubiti 456
digiti 458
digitorum in pede 462
femoris 458
maxillæ inferioris 446
metacarpi 458
metatarsi 462
nasi 445
ossis coccygis 455
- humeri ibid.
- sacri 454
rotulæ 460
scapulæ 449
sterni 450
tarsi 462
tibiæ 461
vertebrarum 453
cura fracturarum 436. 437
interdum iis insolitum quid contingit 444
congestiones rheumaticas inducit 436
recte non reposita de novo frangenda 440
nulla per se lethalis est 434
Frænuli incisio 655
solutio 691
Fragmenta cranii unde dignoscantur 367
ossis quomodo tractanda sint 443
- quando iterum coalescant ibid.
Fratris Iacobi methodus lithotomiæ 681
Frôschlein unter der Zungen 657
Fulmine tacti nonnunquam restituuntur 104
Funda ad Lithotomiam 40
Fungus 226
in membranaceis partibus oritur 221
non dependet a stasi humorum, sed ab irregulari fibrarum textura 227
non tolerat arsenicalia 229
grandior melius per sectionem, quam erosionem exstirpatur ibid.
major per Hildanum exsectus ibid.
Furunculus 77
quomodo differat ab apostemate 78
plures ramulos occupans a Foresto descriptus 78 79.
stasin intra vasa habet 80
cur exigua illius stasis tam magnum apparatum inflammatorium habeat ibid.
difficulter ad maturationem pervenit 75

- cur

- cur non totus abeat in corruptionem 81
in ambitu toto non tolerat mellita 83

G.

Galliæ reges contactu strumas curare posse ferunt 214
Ganglia 170 703.
quo respectu Uberbeine appellentur 171
dantur a nativitate 170
plura in uno subjecto nonnunquam occurrunt 171
derivantur modo a crispatione tendinis, modo a materia impacta ibid.
scirrhis duriora sunt 170
differunt a nodis podagricis ibid.
ad maturitatem non tendunt 171
eorum cura consistit in resolutione 172.
corrosivis exstirpare periculosum 173
eorum exscissio periculosis successibus ansam præbet ib.
morsicando concerpere docent ibid.
Gangræna 89
ab internis causis periculosior quam quæ ab externis 91
citissime transit in sphacelum, nisi succurratur mature 90
Gargarismatum usus 547
Geblüth unterlauffenes 134
Gersten-Korn 626
Gewächs 210
Gibbus 668
quomodo gibbositas tractanda 485
Gingivæ incisio 654
Gladiorum apices in vulneribus magnas sæpe gignunt difficultates 583
Glandis incisione quando speratus effectus non obtineatur 568
Glaucoma pro malo desperato habetur 610
quomodo differat a cataracta 634. 635.
Glied-Schwamm 227
Glied-Wasser 412
Globuli ferrei, quibus cervus interfectus est, quid de his sentiendum in gangliis 172
plumbei per plures interdum annos quieti sunt 581
sclopetarii gravitate sua profundius deflectunt ibid.
sectione nonnunquam extrahendi ibid.
vitriolici sua habent incommoda 597
ossi impressi hujus interdum trepanationem requirunt 582
extrahendorum globulorum duplex instrumentum 581. 582
- cautelæ 582 - - 586
Gluten scriniariorum hæmorrhagiam sistit obturando 405
Grando in oculis 626

Gummata Gallica 313
Gummi Elemi est egregium balsamicum in partibus nervino-membranosis 358
Sagapenum minus acre quam Galbanum, hinc tam fortiter non resolvit 172
Gutta rosacea 124. sqq.
serena unde nomen acceperit H. 635
Haar-Schnur 541
Haar-Wurm quid sit 128
Hæmorrhagia ebriorum & iratorum præmature non sistenda 408
post sectionem bubonum pestilentialium & scirrhorum cancrosorum cito non cohibenda est 162
ossium fracturam sequens ut plurimum excedit 405
vulnerum 402
mature cohibita summe periculosa 404
nimia debilitates partis chronicas relinquit 407
- quamdiu toleranda 408
- secunda quid confirmet 409
- secunda majoris est considerationis, quam prima 405
- triplici modo sistitur, nempe obturatione, coagulatione & adstrictione 405. 406. 407
- præsente inflammatione per acida non debet sisti 406
Hæmorrhoides cæcæ 690
- ad furunculum pertinent 83
nothæ 690
- quomodo exstirpandæ sint ibid.
Hagel-Korn 626
Harvei tractatus de curatione morborum per exspectationem allegatur 571
Heb-Ammen-Kunst 695
Hedera quid sit 362
Helmontii spes de sapphiro in anthrace pestilente 89
Helvetius malleo ligneo gangliun percutere docet 173
illius salivatio per cuprea medicamenta rejicitur 313
Hemeralopia quid sit 635
Herba Acanthii laudatur a Borello ad carcinomata 331
& ad ulcera faciei cancrosa 336 337
Agrimoniæ recens efficax est in sugillationibus 136
Arnicæ in contusionibus admirandam habet efficaciam 394
Bellis minor leniter adstringit 61
Betæ, ejus aqua fervida cocta consolidationem vulnerum promovet 358
Britannica, de hac tractatum edidit Muntingius 304
Chelidonii majoris fundendis humoribus aliquid contribuit 177

Herba Cherefolii leniter adstringit 61
Equiseti laudatur in procidentia uteri 187
Hyosciami commendatur a Paracelso ad ulcera placanda 333
Lapathi nigri laudatur ad ulcera scorbutica 304
Lunariæ a Carrichtero in cancro commendatur 337
- racemosæ laudatur a Carrichtero in cancro ulcerato 330
Nicotianæ licet sensibilitatem inducat, consolidationem tamen promovet 358
- prodest ad callum auferendum 273
Onopordon, seu acanthion dicta, a Borello & Stahlio laudatur ad ulcera faciei cancrosa 336. 337
Perfoliatæ num specificum sit remedium ad herniam scrotalem 219
Persicariæ obscurioris est experientiæ in amuleticorum & sympatheticorum censu 411
Petasitidis laudatur in tumoribus œdematosis 178
Potridis resolvit, spasmos demulcet & orgasmum lenit 330
Saponar. hujus decoctum laudatur in parotidibus 154
Herba Sedi vermicularis commendatur in pernionibus 112
Solani furiosi in cancro nondum satis probata est 334
Sophiæ Chirurgorum quid possit in fracturis 443
Symphiti majoris num consolidationem repente promoveat 358
- quid possit in fracturis 443
Tabaci mundificandis & consolidandis vulneribus efficaciissima est 350
Herniæ 192
earum causa num ruptura vel relaxatio sit, practicam non habet utilitatem 199
de modo prolapsus specialiore dissentiunt authores 201
quibus intestinis formentur 200
dividuntur in veras & spurias 193
-simplices & duplices 195
completam herniam cur fœminæ non facile habeant 201
compositæ quomodo tractentur 215
impropriæ multas in operationibus involvunt difficultates 203
inguinales quomodo tractandæ sint 210. sqq.
omentalis quomodo a varicosa dignosci possit 195

Herniæ scrotales quomodo tractandæ sint 206
- spuriæ 202
- ventrales 215
- quomodo tractandæ sint 211
- umbilicalis quomodo differat ab inguinali 194
- quomodo tractanda sit 204. sqq.
- earum maximum periculum est incarceratio 202
- situs diuturnus infantibus vitium conformationis facile inducit 217
- non inducunt sterilitatem 203
- recentes spem curationis promittunt 202
- earum cura per transplantationem experientiæ raro respondet 218
Herpes 128
- quomodo differat ab erysipelate 129
- est vel benignus, vel malignus 128
- ἐσθιόμενος quid sit ib.
- nimis excedens exposcit decocta antivenerea 279
- miliaris quid sit 128
- a varis & gutta rosacea serpendo tantum se distinguit ib.
- cum varis & gutta rosacea eandem habet qualitatem 129
Heterogenea, si fieri possit, mox e vulneribus educenda 355
- quam cautelam requirant ib.
- in auribus quomodo extrahenda sint 586
- in faucibus hærentes quomodo educenda sint ib.
- in oculo quomodo extrahenda sint ib.
Heurnii querela de cancri cura quo fundamento nitatur 326
Hildani enchiresis in ambustionibus 108
- observatio de siccitate alvi 568
Hippocrates errorem practicum confiteri non erubescit 366
- quinque cranii læsiones observavit 362
- nulla artificia ad sistendam synoviam chirurgis dare voluit 417
Hirudinum divisio in benignas, & malignas 530
- virulentia traditioni veterum superstructa est 536
- nutrimentum 530
- præparatio 531
- usus generalis 531
- specialis 532. 533
- specialissimus 533
- applicatio 530. 690.
- in intestino recto 536. 537
- Sarcomati cum effectu applicantur 232
- applicandarum methodus 533. 534. 535

Hirudinum applicationi non debent ſubjungi adſtringentia 537
quæ inteſtinum rectum ingreſſæ ſunt, quomodo eliminentur 536
Hocker 668
Hordeolum 626
Humorem aqueum natura reſtituere poteſt 374
Humorum motus adſuefacti ad certam partem ſollicite conſiderandi ſunt 6
retropulſiones in foro chirurgico magnum damnum inferunt 10
Hüner-Augen 246
Hydatides 626
Hydrocele 193. 198 203
differt ab hydrope ſcroti 195
quomodo tractanda ſit 212. ſqq.
Hydrocephalus 180
unde inducatur 700
eſt vel externus, vel internus 180
internus eſt affectus calamitoſus 182
multorum annorum eſt affectus rariſſimus ibid.
Hydro-enterocele 199
Hydromphalus 193. 196
ejus cura 213
Hydrops pectoris 569
ſcroti 203
- quomodo tractandus ſit 213
Hydro-ſarcocele 199
Hyoſciami folia in carbunculo ſolent laudari 88
Hyperici Eſſentia impetuoſam corruptionem cavet 149
Hypopyum 631
ejus cura ibid.

I.

Impetigo 279
Impfung quid ſit 649
Inciſiones 552
præmaturæ quæ damna inferant 74
ſecundum longitudinem num præferendæ eis, quæ transverſim fiunt ibid.
panaritii inciſio quomodo inſtituenda ſit 134
Induſium ſudore emortuali madidum ganglia curare dicitur 173
Inflammatio 55
ejus definitio ibid.
- cauſæ 58
- prognoſis 58 59
- ſigna 56
tres habet ſpecies ibid.
a cauſis internis ſub initium non requirit topica 67
phlegmone generico ſenſu vulgo ſumitur 56
- communiter a metaſtaſi febrili oritur ibid.
retropulſa ſola interna requirit remedia 67

- Chirurgis inflammationes non ſunt committendæ 9
Injectiones 546
harum modus applicandi 550
- quantitas 548
in uterum 694
in profundis læſionibus egregium habent uſum 547
Inſtrumenta Chirurgica ordine alphabetico recenſentur 13. ſq. licet multa ſint, artis tamen defectum non compenſant 9
virulentis vulneribus adhibita bene mundificanda ſunt 402

K.

Käyſerliche Schnitt 669
Kalender in den Gliedern unde proveniat 267
Kerckringius & Burrhus promittunt viſus reſtitutionem, licet omnes humores effuſi ſint 375
Kopf-Zieher 696
Krebshafter Schaden 317
Kupfer-Handel quid ſit 125

L.

Lac emolliente ſcopo laudatur ad contracturam 254
ad corruptionem mucoſam promptius eſt 5
Lunæ callum promovet 440
Virginis conducit in facie ardore ſolis combuſta 107
Lacertarum efficacia ad ſtrumas 225
- *oleum* commendat Sculte-tus ad ſtrumas 223
Læſiones, earum reſtitutio differt ſecundum temperamenta 5
cur in junioribus promptius reſtaurentur ibid.
Lagophthalmos 624
Langii remedium præſervatorium ad panaritium 133
Lapis cauſticus unde paretur 577
Hæmatites &
Iaſpis ruber in levibus poroſarum partium vulneribus hæmorrhagiam ſiſtunt 411
infernalis 577
- ſeu cauſticus in fonticulis ponendis adhibetur 356
medicamentoſus 187
ſerpentis Indiæ num venenum extrahat, experientiæ relinquitur 412
contrualis vulgo laudatur ad nævos maternos 350. 351
Laryngotomia 662
Laxantia rhabarbarina proſunt in varis & gutta roſacea 127
L'eau d' arquebuſade, quid de hac aqua vulneraria notandum 356
Leibes-Flüße quid ſint ſecundum Paracelſum 415
Leporis ſanguis, hunc ſpecifice laudare ſolent in phlegmone 66
quomodo applicandus ibid.
Lethalitas vulnerum 418
triplici ſenſu ſumitur 419
Levcoma 629
Ligatura antiquorum in herniis

umbilicalibus hodie rejecta est 216
Ligatura fortis in parte amputanda improbatur 100
vulnerum expoſcit cautelam 361
Lignum coryli, ejus uſus ſympatheticus laudatur a Borello in contuſionibus 442
fraxinum circa ſolſtitium æſtivum cæſum quid efficiat 443
- num neceſſario certo tempore cæſum eſſe debeat 537
- commendat Borellus ad fluxum ſanguinis ſiſtendum ibid.
- in vulneribus recentibus levibus hæmorrhagiam ſiſtit 411
fulmine tactum vulgo laudatur ad nævos maternos 250. 251
Lini oleum commendatur in pernionibus 112
Linimentum in ambuſtionibus 106
quoddam efficax deſcribitur 107
ad luxationes 473
ad ulcera ſcorbutica 304
Liquamen myrrhæ virtute ſarcotica & balſamica præditum eſt 275
Lithotomia 674
ejus differentia 675. 676.
cum magno apparatu 680
cum parvo apparatu 679
ejus prognoſis 678. 679
- quatuor methodi 679. 680. 681
- methodus alta 680
- - antiqua ſeu Celſi 681. 682. 683.
- - nova ſeu majoris apparatus 683-686
- - Franconica ſeu alti apparatus 680. 686
- - ſecundum fratrem Iacobum 681. 687
renalis eſt negotium periculoſiſſimum 678
ejus cautelæ 687. 688
Lixivium calcis vivæ compoſitum quomodo paretur & quid præſtet 304 305
hepatis ſulphuris 282
Lobuli perforatio 648
Lorum e corio humano non niſi preſſione agit in ſtrumis 226
Ludovici ſententia de parotidibus tractandis 154
Luis venereæ tres gradus 308
cura non competit chirurgis 11. 308
Lumbricorum alligatio ad panaritium experientiæ non ubique ſe commendat 133
Lunæ mutatio an ſymptomata vulnerum exaſperet 379
Lupus qualis ſit affectus 165
Luxatio, de iis in genere 463
earum prognoſis generalis 469

Luxatio nulla per ſe eſt lethalis, excepta capitis & ſpinæ vertebrarum 469
earum varia differentia 463 465
de iis in ſpecie 476
carpi 496
claviculæ 479
coccygis 486
coſtarum 488
cubiti 494
digitorum 498
femoris 499
fibulæ 504
humeri 489
- quatuor modis reſtituitur 491 492.
manus 496
maxillæ inferioris 476
metacarpi 496
naſi 476
pedis 504
rotulæ 502
tibiæ ibid.
vertebrarum 481
notabilis luxationis caſus 475 476
earum repoſitio quomodo fiat 472
cum fractura concurrens prius, quam hæc, reponenda 441
Lympha qualem corruptionem ſubeat 4

M.

Mahler, blaue 134
Magnes arſenicalis in carbunculo ſolet laudari 88
Malum mortuum quid ſit 271
Mammæ cancroſæ exſtirpatio 338
- amputatio 668
Maniaci catena ligati in tibiis facile ulcus carioſum accipiunt 345
Manus filii ſeptimi ad excreſcentias laudatur 224
- *mortuæ* contactus laudatur ad excreſcentias ibid.
- - ad nævos maternos 250. 251
- in ſarcocele 210
- ad ſarcomata 232
Marianus primum docuit lithotomiam cum magno apparatu 680
Mariſci quid ſint 690
Martialia calcinata in ulceribus ſuperficialibus commendat Paracelſus 269
Maſtichina non tam adſtringunt, quam tonum roborant 229
Maſt-Körner 690
Materia peculiari folliculo incluſa, quomodo eximenda ſit 557. 558
purulenta, a quibus ſuſpecta reddatur 570
- qua ratione evacuanda ſit 557
- pleuræ pericardio vel mediaſtino incluſa certo dignoſci non poteſt 571

Ma-

Materia purulenta quæ in pleura hæret, minoris est periculi quam quæ in pulmonibus, pericardio & mediastino 572
Maturantia quænam sint 72
Meatus auditorii clausi apertio 564 647
Meckren peculiarem cultellum ad excrescentias gingivæ describit 654
Medicorum conniventia damnum parit 8
Medico-Chirurgi longe distant ab empiricis 9
qui fuerint ibid.
Medulla saxorum callum promovet 440
Mel efficaciam resolventem habet 269
suppurationem fortius juvat, unde vulgo trahere dicitur 354
non convenit partibus tendinosis, ligamentosis & aliis exsanguibus, ob fermentativam acrimoniam 354. 355
Mellita soli centro in furunculo applicanda sunt 84
Melicerides 165
ossa arrodere observantur 167
Melon 631
Membri virilis cancrosa constitutio 691
Meninx dura læsa quomodo tractanda 623
pia læsa quomodo tractanda 624
Mentis fictio magnæ est efficaciæ 249
Mercklinus de ortu & occasu sanguinis transfusionis scripsit 528
Mercurii effectus in cataracta quo casu detectus sit 645
Mercurialia, eorum commendatio in ulceribus cum grano salis accipienda est 149
ulcera communia in tabum confluere faciunt 268
in ulceratione venerea efficaciam habent insignem ibid.
efficaciter colliquant inquinamentum venereum 311
eorum usus in ulceribus venereis spasmos tollit, in reliquis auget 150
septica, exceptis venereis affectibus, vix unquam tolerabilia. Vid. Tab. de ustione.
nocent in cancro 334
non conducunt in narium corrosionibus venereis 344
nocent ossibus 314
a carie ossium sunt excludenda 346
quænam sint optima 312
Mercurius dulcis segnius est septicum 268
- a nonnullis laudatur in herpete 130
- ad duo grana quotidie sumtus utiliter adhibetur in ulceribus venereis 313

Mercurius præcipitatus albus parum differt a dulci 314
- - magis alterat, ruber majorem sepsin exserit ibid.
- *ruber*, quænam illius formula rejiciatur 312
- mitissimus est 268
- est septicum mediæ efficaciæ 356
- excrescentias venereas abstumit 690
- sordes fungosas venereas egregie abstergit & spasmos mitigat 312
sublimatus visibiliter corrodit & duo motuum extrema inducit 268
- *corrosivus* atrocissima symptomata inducit 315
Metallica corrumpunt dentes 346
Milch-Staar quid sit 636
Millepedum usus specifice laudatur a Boileo in cataracta 645
Modiolus mas 618
fœmina ibid.
Motus corporis discerpit & resolvit stagnantes humores 113
vitales, eorum desertio in sphacelo unde dependeat 96
Moxa Indorum 544
ex artemisiæ lanugine paratur 578
prioribus annis arthriticis affectibus adhibebatur 579
Mund-Klemme quid sit 653
Mund-Schraube 654
Muntingii tractatus de herba britannica 304
Mures vivos in strumis efficaces fuisse, testantur acta naturæ curiosorum 224
Mustani cataplasma in pestilente carbunculo experientiæ relinquendum 89
Mutter-Mähler 248
Mutter-Senckung 184
Mutter-Sturtz 185
Mynsichti empl. diaphoret. novum affluxum avertit 144
Myocephalon 631
Myrmeciæ 242
Myrrha læsionibus apertis convenit, non occultis 146
carnosas partes restaurat 268
promovet sarcosin 76
ejus liquamen virtute sarcotica & balsamica præditum est 275
corruptiones potentissime inhibet 76
sanguinis spirituositatem inducit ibid.
laudatur in cancro 328
ejus Essentia hæmorrhagiam promovet & putredinem cohibet 162
- impetuosam corruptionem cavet 149
- oleum per deliquium commen-

mendatur in pernionibus 112

N.

Nævi materni 221. 248
quomodo contingant 249. 250
probant dominium animæ in corpus 249
variam habent indolem ibid.
repentino terrore nonnunquam destruuntur 250
ad illos laudatur ros majalis 251
Narcotica ex hyosciamo & tabaco in scirrhis apertis locum habent 150
Nasi artificialis appositio 649
Nattæ quid sint 221
earum exsectio 234
Naturæ autocratia eminenter concurrit in affectibus chirurgicis 5
motus salutares in chirurgia æque ac in medicina observandi sunt 7
Neid-Nagel quid sit 132
Nervi incisi majus periculum alunt, quam discissi 421
eorum *punctura* 515
- quomodo tractanda ib.
Nitrosa moderate exhibita ardorem & dolorem in vulneribus contemperant 352
Nitrum mitigat ardorem in vulneribus sclopetariis 396
egregie convenit in phlegmone 66
Nuckii subligaculum, quo urinæ egressum inhibere conatur, votis non ubique respondet 689
Nux vomica in herniis infantum non temere suadenda est 217
cupressæ laudatur in procidentia uteri 187
Nyctalopia quid sit 635
Nymphæ nimis magnæ quomodo auferendæ sunt 694. 695

O.

Ober-Bein 170
Oculi cancri citrati vel vino imbuti excretiones urinæ promovent 352
- ardorem ac dolorem contemperant in vulneribus ibid.
Oculus artificialis 22. 634
lacrymans 629
leporinus 624
- hujus cura 625
Oculorum ferrucæ 626
ambustiones quomodo curandæ 107
symphysis quomodo tractanda 563
exsectio quomodo instituenda 633
Oedemata hydropica calore resolvuntur, & frigore redeunt 179
particularia frigore pereunt, & calore turgent ibid.
Oehl-Schenckel quid sint & unde proveniant 64

Oleum Aniſi eximie laudatur a Foreſto in contuſionibus impuris 63
Aranearum ad ictum veſparum præſentiſſimum eſt remedium 401
- ad ſtrumas commendatur 223
Bufonis a Foreſto laudatur 179
- commendatur idem a Borello 223
Caryophyllorum efficax eſt in carie 342
- uſum habet in oſſium palati arroſionibus venereis 344
Ceræ ulcerationes egregie demulcet 268
- ulceroſam corruptionem leniter promovet 275
Cinnamomi efficax eſt in carie 342
- laudatur in gangræna 92
- uſum habet in oſſium palati arroſionibus 344
- in ſphacelo commendatur 98. 102
Colophon. efficacius eſt in pernionibus, quam balſamus ſulphuris 113
Florum tritici laudat Prævotius ad cancrum ulceratum 330
Fuliginis ulcuſcula abſtergit 28
- laudatur ab Hartmanno in cancro ulcerato 331
Juniperi nocet in inflammationibus 64
Oleum Lacertarum commendat Sculterus ad ſtrumas 223
Laterinum reliquis lenibus ſepticis facem præfert 267
- cum oleo ovorum diſcontinuatur 278
- cum oleo ovorum aufert callum 273
- in ſcabie hæreditaria efficax eſt 282
Ligni Quajac. & Saſſafras ultra metam a Paracelſo laudantur 313
Lini egregie demulcet & emollit 107
- commendatur in ambuſtionibus ib.
- - - pernionibus 112
Lumbricorum terreſtrium leviter camphoratum qualem uſum habeat in luxationibus 474
Myrrhæ per deliquium laudatur in vulneribus mundificandis 350
- in pernionibus 112
Nucis moſchatæ fide dignam efficaciam in vulneribus venenatis non præſtat 401
Ovorum temperante & demulcente effectu achoribus prodeſt 281
- commendatur in pernionibus 112
- in mortario plumbeo agitatum laudat Peccetus in cancro ulcerato 330

Oleum ovor. ſeceſſionem ulcerosam lenicer promovet 275
Papiri ulcuscula abſtergit 278
Petræ ſubſtantia ſua leviter ſulphurea efficaciter penetrat ſtaſin ulceroſam 112
- ad recurſum pernionum poſt annua intervalla laudatur ib.
- quo tempore exhibendum ſit ad cavendum recurſum pernionum 113
- efficacius eſt in pernionibus, quam oleum terebinthinæ ib.
Philoſophorum abſtergit inquinamentum ulceroſum 275
Scorpionum ad ictum ſcorpionum præſentiſſimum eſt remedium 401
- ad ſtrumas commendatur 223
Stercoris humani commendat Hafenreſſerus in cancro ulcerato 330
Tartari per deliquium eſt abstergens 127
- fœtidum ulcuscula abſtergit 278
Templinum nocet in inflammationibus 64
Terebinthinæ nervi punctura opponitur 515
Vitelli ovorum ulcerationes egregie demulcet 268
deſtillatum in ſcirrhis ſanguineis nocet 145
fervidum in morſu venenatorum animalium proficuum eſt 401
Omentalis hernia a quibusdam negatur 200
Operationes quænam vocentur 2
in oculis 624
naſo 649
aure 647
cavitate oris 658
lingua 655
dentibus 650
gingiva ib.
labiis 649
collo 662
pectore 667
artubus 703
genitalibus virorum 691
fœminarum 694
veſica 671
urethra ib.
inteſtino recto 689
ranulæ 657
trepanationis 616
qualis ſit, quæ dicitur punctum aureum 207
Opiata interne nocent in cancro 333
externe quando locum habeant ib.
poſt amputationem infelici ſucceſſu adhibentur 597
Opium in ſcirrhis apertis ſphacelum inducit 150
Oſcheocele 193
Oſteocolla ſalino mucida ſubſtantia callum producit 440
tempore conſolidationis ſymptо-

ptomata ſublevat 440
Ozæna 305.649
ejus ſpecies peculiaris ſecundum Drakium in ſinu maxillari ſedem habet 307
quomodo curanda ib.
putrida a lue venerea dependet 305
- item a ſcorbuto, elephantiaſi & corruptione polypi 306
ad ozænam Rondelitii ſuffimigium 307

P.

Palati ulceratio 659
Panaritium 130
eſt vel benignum, vel malignum 131
a vermiculo rodente non derivandum eſt ibid.
ad hunc Riverii conſilium 133
Pancovius flores hyoſciami bubones diſcutere pollicetur 161
Pannus coccineus in vulnere relictus mira ſymptomata cauſatur 583
Papillarum vitia 668
Paracelſi admonitio de hæmorrhagia diu toleranda explicatur 408
conſilium ad ſarcomata exſtirpanda improbatur 234
methodus ulcera ab intra curare 335
aſſertum, das Glied-Waſſer bis auf ſein pondus laufen laſſen, explicatur 417
Urtheil von der impoſtur mit den Rollbinden 179
unguentum bubones venereos reſolvit 161
- ad vulnera venenata deſcribitur ibid.
- quomodo hoc paretur 402
multa ſcriptis conſignata de vulneribus mala conſtellatione inflictis 361
Paracenteſis 569
tantum ſubtrahit morbi productum, non autem fundamentum 571
differt ratione loci & materiarum 569. 570
abdominis paululum periculoſior eſt, quam in thorace 571
- quando inſtituenda ſit 576
- quomodo inſtituenda ſit 573. 574
in aſcite inveterato non conſulta eſt 571
empyematis ſubjunctum habere debet decoctum mundificans 576
pectoris 667
ſcroti 574
- quænam hic ſubjungenda ſint 576
thoracis mature inſtituenda 574
- quomodo inſtituenda ſit 572. 573
- in ipſa coſta inſtitui jubetur ab Hippocrate 574
ſed non habet aſſeclas ibid.

Paracenteſis thoracis expoſcit vulnus amplum 575. 576
non inſpiratione, ſed exſpiratione inſtituenda 575
ejus operatio magnam non involvit difficultatem 571
Paraphimoſis quid ſit 693
datur præternaturalis ibid.
quomodo hæc tractanda ibid.
Parotides 151
a Galeno ad inflammationes tantum reſtringuntur ibid.
quomodo differant a ſcirrhis 152
dolentes & indolentes 151
ſunt contumaces 152
ſuppuratio parotidum vix ſincera obtinetur ib.
ſectio parotidum circumſpectionem requirit 163
cum febre non carent periculo 153
Partus naturalis ſpaſmis uteri abſolvitur 699
- qua prudentia promovendus ſit 699. 700
difficilis, ejus cauſæ 699
cæſareus 669
- quomodo hujus operatio inſtituenda 670. 671
- de hoc partu citatur Rouſſetus 188
circa partum errores ingentes 699
Parulis 654. 655
Pedes incurvati 704
Pedes incurvati quomodo reſtituendi ibid.
artificioſi ſecundum Hildanum, Paræum & Solingen 597
Penis imperforatio quomodo tractanda 566
Perinæi apertura in plenaria urethræ coalitione auctoritate non eſt confirmata 568
ruptura 703
punctura 674
Perle im Auge quid ſit 629
Perniones 109
tres habent gradus 109. 110
fluidas partes coagulant 111
ſolidas partes debilitant 110. 111
ad cancroſam magis, quam ſphaceloſam corruptionem tendunt 110
Peſſaria non inducunt ſterilitatem 189
uterina unde parentur 187
Peſt-Beulen 156
Petermanni deliciæ medicæ & chirurgicæ allegantur 412
Phalangoſis 627
Phimoſis quid ſit 691
unde oriatur 691. 692
datur naturalis 692
- præternaturalis ib.
quomodo tractanda ibid.
Phlegmone generico ſenſu vulgo ſumitur 56
cur in extremis artuum communiter proveniat 58

Phlegmone in facie post dolores dentium non est periculosa 64
- quasi idiopathica est periculosa 64. 65
a febribus acutis est sensibilis 66
a metastasi febrili communiter exoritur 56

Phthiriasis 281
Pilulæ de succino Cratonis 285
Pinguedo leporina cum gummi Arabico mixta speciali encomio solet commendari ad heterogenea e vulneribus extrahenda 355
viperarum laudatur a Wedelio in cataracta incipiente 645
Pinguia nocent in inflammationibus 64
unguinosa crassa rancida sua corruptela vulnera in ulcera mutant 359
unguinosa in vulneribus capitis præcipue fugienda 378
Pix navalis in sphacelo specifice commendari solet 102
Plumaceoli 52. 53
unde parandi 53
usus illorum ib.
caustici ib.
Pnevmatocele 193. 198. 203
ejus cura 213. sqq.
Pnevmatomphalus 193. 196
ejus cura 213. sqq.
Poisau de morbis serosis 183
Polypus narium 235
est excrescentia carnoso membranacea 221
an differat a sarcomate nasi 235
cum luna crescit & decrescit 236
quomodo exstirpandus sit 238
illum per cauteria actualia tractare periculosum est 239
ejus extractio 649
Poma Borsdorffiana, quomodo verrucæ per illa auferantur 245
gallarum laudantur in proeidentia uteri 187
putrida fermentationem vinosam repræsentant 92
- in gangræna laudantur ibid.
- commendantur in pernionibus 112
Poronychia 703
Prissæus novam cataractæ causam detexit 638
Proptosis 631
Pruritus in membris luxatis quomodo mitigandus 475
Ptosis 627
Pulverulenta sicca præcipue prosunt in inflammatione a motu interno 65
Pulvis pyrius commendatur in ambustionibus 105
sternutatorius in depressione cranii a nonnullis laudatur, a nonnullis rejicitur 371

Pul-

Pulvis sympatheticus laudatur in procidentia uteri 187
Punctum aureum, qualis sit operatio 207
- tortura dici meretur 217
Purgantia maxime nocent in phlegmone 66
fortiora nocent in furunculo 84
Purmanni fibulæ in vulneribus linguæ efficacia ulterius inquirenda 377. 378
Pus laudabile in vulneribus est signum salutare 422

Q.

Quell-Meisel circumspectionem requirunt 288

R.

Radices in decoctis antivenereis adversus ulcerosos affectus majorem usum habent, quam ligna 168
Radix Ari materiam colliquat, & simul tonum roborat 270
- commendatur ad ulcera mundificanda 260
Aristolochiæ num ad putredinem ossium efficax sit 314
- rotundæ prodest ad callum auferendum 273
- - commendatur ad ulcera mundificanda 260
Bardanæ majoris, ut & folia, in tumoribus œdematosis conveniunt 177
Radix Ellebori nigri prodest ad callum auferendum 273
Filicis, ejus decoctum nonnulli commendant in sphacelo 101
Fœniculi in vino cocta cataractam incipientem curasse dicitur 644. 645
Gentianæ loco turundæ adhibetur 54
- commendatur ad ulcera mundificanda 260
- rubræ prodest ad callum auferendum 273
Iridis nostratis evacuat viscositatem serosam 183
- egregie se gerit in infarctu pectoris infantum ib.
Napelli, de ea observatio Winteri 334. 335
Ononidis a Sculteto laudatur in sarcocele 214
Petasitidis, & herba ejus, laudantur in tumoribus œdematosis 178
- ejus Essentia quando adhibenda sit in phlegmone 66
Pimpinellæ albæ leniter resolvit & abstergit 65
- ejus decoctum laudatur in parotidibus 154
- - essentia commendatur in phlegmone 65
Pseudo-Acori, seu iridis palustris, potenter adstringit 407

Radix ſymphyti majoris leniter repellit 63
Vincetoxici tanquam reſolvens & discutiens ad ſtrumas laudatur 223
Ranula 656
ejus operatio 657
Rapæ gelu colliquatæ commendantur in pernionibus 112
Raſio quando locum habeat in oſſium infectione 314
Rau, Profeſſor Lugdunenſis, mutavit inſtrumentum Petri Adrianſon 629
Refrigerantia nuda quæ damna in abſceſſibus inducant 76
Repoſitio luxationum quomodo fiat 472
Res heterogeneæ in aures illapſæ quomodo extrahendæ ſint 586
- in oculum illapſæ quomodo educendæ ſint 585. 586
- in faucibus hærentes quomodo extrahendæ ſint 586
Reſonitus quid ſit 362. 363
Retropulſiones humorum in foro chirurgico magnum damnum inferunt 10
Reuſnerus allegatur 644
deſcribit tubam acoviſticam peculiarem 648
Rima quid ſit 362. 363
Riverius allegatur 644
anagallidis aquaticæ ſuccum laudat in cataracta 645
Riverii conſilium ad panaritium 133
Rolfincii conamen in cariei detectione 345
Rondelitii ſuffimigium ad ozænam 307
Roonhuyſen obſervatio de collo incurvato 666
Ros majalis laudatur ad nævos maternos 251
Roſarum flores leniter adſtringunt & reliqua craſi temperant 135. 36
Rouſſetus de partu cæſareo 188
Rubefacientia quænam ſint 254
Rulandus poma putrida in gangræna commendat 92

S.

Saccharum eſt leniſſimum ſepticum 267. 355
Sagapenum gummi minus acre quam galbanum, hinc tam fortiter non reſolvit 172
Sagittæ, harum extractio multam involvit difficultatem 581
hamulo inſtructæ ſcindendo extrahuntur 582
Salgemmæ in ſtrumis efficax deprehenditur 223
volatile viperarum a Timæo in cataracta adhibetur 645
& oleum fuliginis laudatur ab Hartmanno in cancro ulcerato 331
Salia volatilia diſcutiente & roboran-

borante ſcopo commode non adhibentur 271
Saliva qualem corruptionem ſubeat 4
jejuni hominis in gangliis non ſemper efficax eſt 173
Salivatio lenis conducit in parotidibus 154
- ut & in refractariis tumoribus 164
ejus abuſus & præpoſtera adminiſtratio accuſatur 315
in ſcirrhis non probatur, exceptis venereis 150
non commendatur in tumoribus tunicatis, niſi ſubſit cauſa venerea 168
Mercurialis in ozæna non habet locum 307
per venerea medicamenta ſecundum Helvetium temerarium eſt tentamen 313
Sandalium 45
Sanguis corruptionem ſphacelosam ſubit 4
ejus corruptio non ab extravaſatione ſimplici, ſed a motu ſufflaminato dependet 81
- in cavitatem effuſi ſigna 570
- extravaſatio in vulneribus capitis quomodo tractanda 372. 373.
columbinus a multis laudatur in cataracta 645
Corporis, hunc ſpecifice laudare ſolent in phlegmone 66
- quomodo applicandus ib.
menſtruus, ſpecifice laudatur in phlegmone 66
- laudatur etiam ſpecifice ad ſynoviam 418
Sapo efficaciam reſolventem habet 270
commendatur in ambuſtionibus 105
Sarcocele 194. 198. 203
ejus cura 214
Sarcoma 230
a dorſo ad ſuras dependens 232
occurrunt ſarcomata in partibus carnoſo - membranaceis 221
cum lunæ motibus conſpirant 231
Sarcomphalus 194 196
ejus cura 214
Saturnina, ſola adhibita in profundis inflammationibus, nocent 64

Scalpra extra juncturas non ſunt adhibenda 553
Scarificatio 523
differt ratione loci & cucurbitularum 523. 524
ejus conſuetudo multum valet 527
- locus ſpecialis ibid.
- modus operandi 525

Scarificatio, ejus tempus generale 527
- quantitas 525
- instrumentum, quo sedecim vulnuscula infliguntur, rejicitur 526
- incisiones profundæ multum incommodi inferunt 525. 526
- usus 524. & 525
quando locum habeat in carbunculo 88
conducit in varis & gutta rosacea 127
intestini in hernia flatulenta exigui est effectus 219
chirurgica in sphacelo locum habet 97
profunda in sphacelo locum habet ibid.
cum cucurbitula quando locum habeat in ulceribus venenatis 401
Schäden, alte, angelauffene 258
erstickte 259
- unde proveniant 63
Schielen 632
Schmalsii acus duplex ad cataractæ depositionem 641
Schwinden der Glieder 252
Scirrhi 137
raro eveniunt 139
communiter a neglecta resolutione originem sumunt ibid.
medio loco se habent inter inflammationem & sphacelum 140
differunt a gangliis 138
- - a nodis ibid.
- - - arthriticis venereis ibid.
- a simplici stasi inflammatoria ibid.
- a tumoribus saccatis ibid.
erysipelaceus ibid.
œdematosus ibid.
sanguineus 137
- est cancer occultus 317
seroso-mucidus 137
cur non in corruptionem cito ruant 139
emolliti, si justo tempore non aperiantur, ulcera fistulosa producunt 147
ab acutis residui non debent repelli 150
in glandulosis partibus difficulter disperguntur 140
quomodo excindendi sint 142
Scordii decoctum in mitiore gangræna sufficit 92
succus in gangræna laudatur 93
Scorpionum oleum ad strumas commendatur 223
Scroti paracentesi quænam subjungenda sint 576
Sculteti observatio de carbunculo pestilente dignissima est 578
observatio de carb. pestil. in orificio ani 88

- de carbunculo retroceſſo pe cauterium revocato ibid
inſtrumentum ad ſtrabiſmum 633
Sectiones 552
earum modus operandi 553
herniæ extra neceſſitatis caſum non commendantur 216
intempeſtivæ ſcirrhorum incommoda adferunt 147
Secundina humana laudatur ad nævos maternos 250. 251
putreſcens mortem facile inducit 702
quomodo promovenda 701
earum extractionis cautela 702
Sedes quid ſit 362
quomodo tractanda 372
Semen ſtaph. agriæ 281
Septica, eorum abuſus accuſatur 356
- uſus nocet in ambuſtionibus 108
ad hæmorrhagias ſiſtendas ſunt periculoſa 100
ſuſpecta ſunt in tumoribus tunicatis 168
nocent in vulneribus venenatis 400
arſenicalia in carne fungoſa non habent locum 355
venerea oſſibus corrumpendis peculiariter idonea ſunt 346
e cupro & vitriolo parata nocent partibus nerveis & membranaceis 356
leniſſimum Stepticum eſt ſaccharum 267. 355
Seri corruptio celeriter non diffunditur 5
Serpigo 276
ejus diſtinctio ab herpete miliari uſum practicum non involvit ibid.
conſpirat ſæpe cum motibus hæmorrhoidalibus 277
expoſcit evacuationem ſanguinis 278
ab herpete miliari 276
eam paucis horis profligare, non artis eſt 278
Serra, quæ præferenda ſit in parte amputanda 100
Serratio quomodo inſtituenda ſit 554
Setaceum 541. 666
ejus ſymptomata 542
- inſtrumenta 541. 542
- modus operandi 542
- uſus 541
ſine prægnanti cauſa non commendatur 542
minus convenit in varis & gutta roſacea 128
Severinus de efficaci medicina allegatur 410
ubi latiſſime ſcripſit de Arteriotomia 506

Severinus de recondita abſceſſuum natura 168
per arteriotomiam epilepſiam imminuit 506
Situs partus naturalis & præternaturalis 696
naturalis ſæpius immutatur in hominibus, non æque in brutis 699
præternaturalis mutatio facile quidem fingitur, ſed difficulter in actum deducitur 701. 702
Solingii inſtrumentum ad ſtrabiſmum 633
ſubligaculum, quo urinæ egreſſum inhibere conatur, votis non ubique reſpondet 689
Spaniſcher Kragen quid ſit 693
Speculum oculi a nonnullis adhibetur in cataractæ depoſitione 642
oris 654
Sperma ad mucoſam corruptionem promtius eſt 5
ranarum nonnullis ſpecificum eſt ad ulcera ſerpiginoſa 278
Sphacelus 93
ejus nomen cum re ipſa non habet convenientiam 95
in ſphacelo deſertio concurſus vitalis a deſperatione totius ſcopi dependet 96
- non a qualitatibus innominatis & ſpecificis ibid.
in ſphacelo tonus vividus ante actualem corruptionem remotus phyſicis cauſis non innititur 95
rariſſime contingit 94
ſæpius in hominibus, quam in brutis obſervatur ibid.
quomodo differat a cancro ibid.
ejus differentia a ſuppuratione 93
non ſemper eſt conſequens gangrænæ 99
in ſphacelo recentiores fingunt aciditatem volatilem 96
- alcali volatile producitur ibid.
- num vapores vappidi ſpiritus vitales ſuffocent 95
- eryſipelacea ſphaceloſitas lente ſuccedit 59
ſcorbuticus communiter cum puſtula gingivæ incipit 99
- cur ſegnius procedat 94
in ſphacelo ſcorbutico interna etiam locum habent 98
ejus ſpecies a puſtula nigra in digitis pedum originem ſumens 99
- avtocraticam reſtitutionem Bartholinus rariſſimo exemplo commemorat 97
ſublatus recenſetur per pedis in terram immiſſionem 101

Sphincter ani num discindi debeat in fistula ani 302
Spina ventosa est calamitosum malum 342
est affectus rarissimus 554
quomodo dignoscenda 340
quomodo differat a carie 339
tres habet gradus ibid.
quomodo sit tractanda 346
Spiritus cornu cervi qua cautela locum habere possit in febribus vulnerariis 351. 352
Formicarum efficaciam habet nervinam 441
Serpilli abstractitius 441
- efficaciam habet nervinam ibid.
Sulphuris per campanam sanguinem notabiliter inspissat 406
theriacalis camphoratus laudatur in gangræna 92
Vini a Cardilucio in cataracta laudatur 645
- *camphoratus* qua enchiresi in cancro adhibendus sit 332
- - crocatus quid efficiat 65
- - ubi adhibendus ibid.
- *rectificatissimus* corruptiones putridas enervat 331
- - affluxum discutit, mucum fluxilem coagulat, tonum partis provocat, acrimoniam edulcorat 331
- egregiam efficaciam habet in cancro 331
- - optime sistit hæmorrhagiam 162
- - & quidem coagulando 406
ad hæmorrhagias vulnerum sistendas, præsente etiam inflammatione, adhibetur ibid.
Vitrioli sanguinem notabiliter coagulat ibid.
Splenia quomodo paranda 49
illorum usus 50
Spongiæ loco turundarum adhibentur 54
ustæ in recenti struma laudantur 222
Staar 634
Stahlii Essent. balsam. mundificat, corruptionem occupat & restaurat 73
- resistit ulcerationi cancrosæ 164
- prodest in furunculo aperto 82
observatio de processu peritonæi 201
Staphyloma 631
Steatoma 165
Stercus bovinum laudatur in procidentia uteri 187
Stigmata vocantur puncta illa minuta post contusionem relicta 134
Stiptica vitriolica in vulneribus capitis minimum habent locum 378
Stomacace 303
Strabismus 632

ejus cura ibid.
Strictura per fascias amplas in tumoribus œdematosis rarissime conducit 179
Strumæ 220
non sunt infarctus humorum coagulatorum 222
ad excrescentias pertinent 221
referunt indolem herniæ carnosæ, seu melius spongiosæ ibid.
certis regionibus sunt endemii morbi 225
illas in pedibus habere solent incolæ S. Thomæ 226
- maturare anceps est 222
cancrosæ difficillimæ sunt curationis 337
earum *deligatio* quando locum habeat 226
- *sectio* 666
summam requirit circumspectionem 225
Subluxatio est luxatio incompleta 464
Succus Chelidonii non arrodit verrucas, sed peripheriam mollem 244
- laudatur in vulneribus mundificandis 350
Esulæ non arrodit verrucas, sed peripheriam mollem 244
Scordii in gangræna laudatur 93
Sudor emortualis ad sarcomata laudatur 232
Sudorifera impetuosa nocent in furunculo 84
Suffimigia in scirrhis efficacia 144
Suffimigium Rondelitii ad ozænam 307
Sugillatio 134
a contusione differt, ut effectus a causa ibid.
major cito non debet repelli 136
oculorum quomodo tractanda 375
Sulphuris flores conducunt post retropulsa ulcera 164
Sulphurata sanguinem adhuc mobilem repellunt 124
nocent, quando post obviscationem sanguinis applicantur ibid.
Sulphurea oleaginosa corruptioni salsæ affusa acrimoniam augent 147
Suppositoria 689
triplici gradu differunt 551
ubi locum habeant ibid.
e quibus paranda sint ibid.
stimulando tantum agunt ibid.
hinc non habent locum in fæcibus induratis & motibus spasticis ibid.
Suppuratio, ejus signa 555
absolute non habet potentiam in partes exsangues 93
non respicienda est in tumoribus tunicatis 167
Suspensorium scroti 39
Sutorii corrosivum allegatur 578

- *ſepticum* a quibusdam laudatur 356
Sutura, de iis in genere 598
- earum multas ſpecies habebant antiqui ibid.
- *actualis* ibid.
- harum cauſæ 598. 599
- *potentialis* 598
- harum cauſæ 599
- quomodo perficiatur 600. 601
- *abdominis* 604
- *labii leporini* 601. 650
- hujus rariſſima circumſtantia 604
- quomodo perficiatur 602. 603
- *l'entortillée* 598
- *nodoſa* ibid.
- quomodo perficiatur 599. 600
- *pellionum* 598
- *tendinum* 609. 703
- quomodo ſit inſtituenda 610. 611
- raro efficax eſt 421. 611.
Sympathetica remedia minus locum habent in gravioribus hæmorrhagiis paſſivis 411
ad verrucas 244. 245
Symphyſis oculorum 624
Synovia 412
a Paracelſo nomen accepit ibid.
phyſiologico ſenſu ſumta quid deſignet ibid.
pathologico-chirurgico ſenſu ſumta quid denotet ibid.
in partibus tendinoſis & ligamentoſis occurrit 412. 413
a cauſa paſſiva falſo derivatur 43
quomodo inducatur 355
irritantibus in vulnere cauſis active deſtinatur 413
a perverſa tractatione chirurgica dependet 414
cur antiquis rara fuerit 47
eam in recente vulnere hariolari, ignorantiæ ſignum eſt 44
impedit aliquando oſſis luxati repoſitionem 475
hic fluxus eſt malum ſignum in vulneribus 422
coctionem in vulneribus impedit 415
in cacochymicis pertinaciter ſe gerit ibid.
diu manans partis debilitatem vel ariduram relinquit 414
num per totam vitam virium proſtrationem inducat ibid.
cur illam Hippocrates nullis artificiis ſiſtere voluerit 417
adſtringentibus incongrue tractatur ibid.
nec non emollientibus & unguinoſis ibid.
aut etiam refrigerantibus ibid.
quomodo tractanda 415. 416
Syntheſis, qui affectus ad illam pertineant 6

Syringotomus ad fistulam ani recens inventus 300
Syrupus de Cichorio cum Rhabarbaro 280
de spina cervina ibid.

T.

Tabacks-Clyster 549
Tabacus efficaciam habet abstergentem 270
ejus efficacia in ulceribus cancrosis est admiranda 333
- *decoctum* laudatur in tumoribus œdematosis 178
- - commendatur ad ulcera mundificanda 260 261
succus ulcuscula abstergit 278
- vel decoctum abstergendo & mundificando conducit in mammis ulceratis 165
pediculis infensus 281
Tacken 690
Taliacotius defectum nasi aliena carne compensare docuit 649
Talpæ alligatio ad panaritium experientiæ non ubique se commendat 133
sanguis specifice in sphacelo solet laudari 102
cineres ad lenia septica pertinent 237. 261
- auferunt callum 273
- resolvunt fungos 270
Tartari oleum per deliquium est abstergens 127
Tendines ex parte tantum vulnerati, num penitus discindendi sint 359
- incisi majus periculum fovent, quam dissecti 421
Terebinthina est cicatrizans 76
fermentescentiam mellis temperat 271
in substantia roborat partes, & resinosa sui parte suppurationem accelerat 334
magna portione in unguento digestivo adhibita ardorem inflammatorium provocat ib.
Terebratio quando locum habeat in carie venerea 346
Testium cancrosa constitutio 691
Theriaca in vulnerbus venenatis fide dignam efficaciam non præstat 407
Thermæ prosunt in contracturis & ariduris 254
Thlasis quid sit 363
Thromboses quid sit & requirat 558
Thymus quid sit 690
Timæus sal volatile viperarum cataractæ opponit 645
Tire-téte Mauritii 696
Tonsillarum abscessus 660
excrescentia 661
inflammatio 666
scirrhositas 661
Tourniquet, hujus applicatio cogni-

gnitionem anatomicam requirit 407
Tracheotomia 602
Transfusio sanguinis 527
publice in Gallia interdicta 530
- hujus methodus 527
- difficultates 528
Trepanatio 612
sumitur vel latiore, vel strictiore sensu ib.
anceps est remedium 613
raro necessaria 371
ejus causæ indicantes 612 613
quando locum habeat in hydrocephalo 184
ejus tempus 614
- locus 614. 615
- pharmaceutica præparatio 616
- operatio ib.
- deligatio 617
- modus 617 - 621
- magnitudo 617
Trepanum 618
Hildani ib.
Trichiasis 626
ejus cura 627 - 629
Trichismos quid sit 362
Tubæ acoviſticæ applicatio 648
Tulpii observatio de anevrismate per pressionem sanato 119
Tumores, eorum absentiam in magnis vulneribus veteres falso pro malo signo habebant 412
axillares ad maturationem præ aliis glandulosis tendunt 163
glandularum ibid.
mammarum glandulosi distinguendi sunt a scirrho sanguineo ibid.
- profundi facile abeunt in corruptionem ulcerosam 164
- perversa arte facile transmigrant in ulcerationes cancrosas 163
- quomodo tractandi sint 164
œdematosi seu frigidi 174
- unde proveniant 269
- plerumque a causis internis ortum ducunt ib.
- a causis internis non exposcunt topica 179
- horum topica tractatio rarissime locum habet 176
- ulceribus nocent 269
- hosce scarificando profligare, pessimum est consilium 175
tunicati 165
- obfirmati plerumque in visceribus sui similes habent 169
- contumacis sunt indolis 166
- medicamentis rarissime cedunt ibid.
- quomodo excindendi sint 168
Turpetum minerale omnium vehementissimum est septicum 268
Turundæ 54
illarum usus ib.

illarum usus in vulneribus abdominis 391. 392
circa hunc cautela 392

V.

Vaginæ prolapsus 185
Vari 124. sqq.
duplicis generis sunt 125
eorum causa falso putata, & vera 126
observantur contagiosi ib.
Varices 121. 703
modo active, modo passive contingunt 121
minus periculum alunt quam anevrismata 122
eorum ruptio interdum lethalis fuit 123
- raro contingit ib.
fluentes intempestive non supprimendi sunt 124
retropulsi spasmos inducunt 122
gravidarum post partum communiter evanescunt ib.
in varicibus medicatio interna plus præstat, quam operatio 123
eorum sectio periculosa ibid.
- incisio quando locum habeat 124
- excisio gravior est ipso morbo ib.
- ustio periculosa ibid.
Varicocele 194 199. 691
ejus cura 215
Varicomphalus 194. 196
ejus cura 215
Vasa sanguifera incisa magis periculosa, quam discissa 421
Uber-Bruch 209
Venæ sectio 507
ejus causæ sunt præcipue quatuor 508 509
- subjecta 513. 514
- tempus 511
- tempus prudentissime dijudicandum est 520
æquinoctialis conducit in erysipelate consuetudinali 66
ejus locus 511. 512
quibus locis hodie instituatur 507. 508
venarum secandarum electio 512
ejus instrumenta 514
- enchiresis 521
in divaricatione non instituenda est ibid.
ejus quantitas 513
- symptomata 514. 515
- exiguum vulnusculum duo habet incommoda præcipua 521
- cautela in virginibus ubique nota 522
- usus in genere triplex est 508
- usus generalis, specialis & specialissimus 509. 510
- abusus in febribus acutis accusatur 516-519
in affectibus spastico-arthriticis utilis est, imo audacter repeti potest 253. 254
in gangræna commendatur 91

Venæ sectio in gravidis 522. 523
in leviori inflammatione non necessaria est 61
quando usum habeat in luxationibus 475
in scirrhis sanguineis locum habet 146
conducit in varis & gutta rosacea 127
quando necessaria sit in vulneribus 409
non reformidanda in partibus vulneratis inflammatis 67
post eandem Galli haustum aquæ frigidæ sumunt 521
ei in acutis refrigerantia subjungere, periculum auget 519
Venena non sunt theoriæ & methodi medicæ 400
Veneris cinis est septicum 268
Ventriculus per decem annos apertus in Actis Nat. curiosorum legitur 431
Venus-Beulen 156
Verduyn nova methodus amputandæ tibiæ paucos assecla nacta est 596
Vermes in ulceribus reperti non ut causa, sed effectus considerandi sunt 131
Verrucæ 241
a cutis nerveo-membranosis fibrillis exoriuntur 221
cur in manibus & facie, non autem in pedibus appareant, dubia est causa 247
in oculo 245
in meticulosis tantum sunt contagiosæ 242
hereditariæ moderatissimam tractationem exposcunt 245
verrucas illustrissima familia lunæ splendore curavit ib.
Vesicæ in ambustionibus, num aperiendæ sint, nec ne 108
Vesicatoria 543
minus conveniunt in varis & gutta rosacea 128
eorum symptomata 545
- usus 543
- modus applicandi 544
- remedia ibid.
flexuræ cubiti interni applicatum, est Judæi experimentum 545
Vestigium quid sit 362
Vibices dicuntur lineæ illæ a flagris relictæ 134
qua ratione tractari debeant 136
Vinacea calida a quibusdam laudantur in tumoribus œdematosis 179
Vinum calidum efficax est in sugillationibus recentibus ib.
Vini spiritus rectificatissimus vesicæ adhibitus optime sanguinem inspissat 100
vid. Spiritus vini.
Viperarum caro, cor & hepar specifice conducunt in morsibus serpentum & viperarum 400

Vitellus ovorum resolvit, abstergit aufert 270
renititur corruptioni acetosæ fermentativæ mellis 271
Vitriolum Martis solaris, ejus tinctura laudatur in variis 128
Veneris insigniter causticum & simul adstringens est 267
Ulcera in genere 256
- in partibus exsanguibus contingunt ibid.
differunt ab apostemate ibid.
qualificata fœtorem spargunt 257
cacoëthea, disepulotica, chironia 271
calloſa 272
- non confundi debent cum tumoribus duris circa ulcus ibid.
composita in venereis & cancrosis ulcerationibus jeveniunt ibid.
- quando in fistuloſa abeant 273
cancrodes, Gallice Chancre 309
cancroſa 316. 317
- quomodo differant a cancro 317
- faciei veteres appellabant noli me tangere, sed tangi possunt & debent 336
- labiorum summæ sunt difficultatis 337
ex erysipelate 274
- sunt pravæ indolis 275
fistuloſa 283
- quomodo differant ab ulcere sinuoso 284
- in dissito loco nonnunquam habent cariem 285
phagedainum 274
scirrhoſam stasin in ambitu foventia lenibus abstergentibus tractanda sunt 149
scorbutica 302
- sunt fœtida 303
- certis anni temporibus repullulant ibid.
serpiginoſa 276
- sunt contagioſa 278
- sæpius repullulantia corruptelam humorum intimiorem designant ibid.
sinuoſa 284
- quomodo differant a fistula perfecta ibid.
superficialia tibiarum incongrue tractata fiunt rebellia 264
venerea 307
non ferunt humiditatem, nisi sit spirituoſa 270
eorum cura succincta 266
- - interna 261, 262
- ab intra expurgatio commendatur a Paracelso 262
quænam ab intra purgent 286
eorum humida colluvies prius abstergenda, quam fibrillæ semi-corruptæ 266

le-

legitime curata cur novæ confluxioni facile expoſita ſint 267
Umbilici compunctio 576
deligatio 701
inciſio a quibusdam impugnatur 216
Unguentum ad achores 281
ad ambuſtiones deſcribitur 107
Apoſtolorum lenius eſt quam Ægyptiacum 267. 268
Foreſti laudatur in procidentia ani 191
Felicis Wurtzii fuſcum & purpureum circumſpecte adhibendum 355
e ſucco betonicæ in gangræna & ſphacelo laudatur 193
de cane rubro ad ariduram laudatur 254
- illius præparatio 255
digeſtivum quodnam optimum 354
- cautelæ circa illud ratione diverſarum partium 354. 355
- qualem efficaciam habeat 261. 350
- colliquat & abſtergit pus 73
- multo melle imbutum callos reſolvit 273 274.
- quando huic myrrha admiſcenda eſt 349
- laudatur in vulneribus mundificandis ibid.
- in levibus carnoſis vulneribus non eſt neceſſarium 354
de Linaria conducit in procidentia ani 191
maturans nocet in abſceſſibus minoribus evacuatis 75
Mercuriale 312
- ejus applicatio absque ſalivationis effectu 313
e floribus verbaſci & calendulæ conducit in procidentia ani 191
ad ulcera ſerpiginoſa 278. 279
Wurtzii fuſcum medium eſt inter Ægyptiacum & Apoſtolorum 270
Unguis 630
ejus cura ibid.
Unguium vitia 248. 703
Urethræ vitia 672
caruncula 691
clauſura ibid.
Urina, ejus excretioni duplex interdum hiatus patet 568
- incontinentia quomodo tractanda 673. 674.
nonnullis eſt Arcanum in contuſionibus 63
calida efficax eſt in ſugillationibus recentibus 136
Urinoſa excrementa laudantur in tumoribus œdematoſis 178
Urticatio 254
Uſnia cranii humani ſpecifice ſolet laudari ad ſynoviam 418
Uſtio 577
non conducit in anevryſmate, niſi in ſpurio admodum parvo 118
arteriarum inciſarum nunquam concedenda 360

Unable to display this page

Vulnera capitis, eorum prognosis 368. 369
- - signa generalia 364
- præ reliquis sunt periculosa 368. 422. 423
- levia leviter non sunt tractanda 369
cerebri, eorum prognosis 424
- - signa 365. 366
cisternæ, eorum prognosis 428
colli 380
- musculorum 381
- eorum prognosis 424
cordis 385
- eorum prognosis 426
cranii & pericr., eorum prognosis 423
- signa 366
ductus cholid., eorum prognosis 427
- thoracici, eorum prognosis 428
diaphragmatis, eorum prognosis 426
faciei 364
faucium 378
fœtus in utero, eorum prognosis 430
frontis quomodo tractanda 373
genarum quomodo tractanda 376
glandularum 421
gulæ, eorum prognosis 428
hepatis 387
- eorum prognosis 427
intestinorum 389
- eorum prognosis 429
labiorum quomodo tractanda 377
lienis 387
- eorum prognosis 427
linguæ quomodo tractanda 377
meningum, eorum prognosis 423
menti 378
mesenterii 388
- eorum prognosis 428
nasi quomodo tractanda 376
nervorum 381
- sunt periculosa 421
oculorum 374
œsophagi 381
- eorum prognosis 425. 428
omenti 387
- eorum prognosis 426
organorum sensoriorum externorum, eorum prognosis 424
palpebrarum quomodo tractanda 374
pancreatis 388
- eorum prognosis 428
peritonæi, eorum prognosis 426
pulmonum 384
- eorum prognosis 425
renum 388
- eorum prognosis 427
sterni 382
- eorum prognosis 425
temporum, eorum prognosis 424
musculorum temporalium quomodo tractanda 373
tendinum sunt periculosa 421
thoracis 380
- eorum prognosis 425
- levia 382
thoracis cavitatem penetrantia ibid.
vasorum lymphaticorum 422
- eorum prognosis 428
venæ jugularis 380
ventriculi 388
- eorum prognosis 429
vesiculæ felleæ 387
- - eorum prognosis 427
- urinariæ 388
- - eorum prognosis 428
umbilici 387
- eorum prognosis, 427
ureterum 388
- eorum prognosis 428
uteri 390
- eorum prognosis 430
sine hæmorrhagia subsequente exposcunt venæ sectionem 360
exsanguia in ulcus transeuntia admodum fiunt sensibilia 359
eorum mundificatio præcipuum est curæ momentum 349
- quænam includat ibid.
totum penetrantia instar setaceorum tractari solent 397
capacia quomodo tractanda 352
eorum labia valde dehiscentia quomodo unienda 353
- consolidatio quomodo promovenda 351
Vulneraria decocta quomodo paranda 353
vix necessaria ib.
accusantur 356
Uvulæ descensus quomodo tractandus 658

W.

Wache-Beulen 156
Wedelius laudat pinguedinem viperarum in cataracta incipiente 645
Wild Fleisch 239
Wind-Geschwulst 452
Winteri observ. de radice napelli 334. 335
Wurm am Finger 131
Wurtzii unguentum fuscum medium est inter Ægyptiac. & Apostolor. 270

Y.

Yvens cultros & alias res ferreas deglutivit 431

Z.

Zingiber laudatur in gutta rosacea 127
conducit in tumoribus œdematosis 176
Zug-Brücke quid sit 364
Zungen-Lösen 655
quomodo hæc operatio instituatur ib.

FINIS.

CORRIGENDA.

Pag 2 lin. 23 lege Chirurgo. p. 4. l. 29. l. stricte. p. 11 l. 16. l. secedentes. p. 16. l. 26. l. cultro. p. 20. l. 34. l. ferreum. p. 22. l. 3. l. lorum. p. 24. l. 9. l. humeri. p. 44. l. 33. l. vulnus. p. 70. l. 3. l. 9. Exploratur. p. 71. l. 9. l. intolerabilis. ibid. l. 23. l. lethalis. ibid. l. 26. l. ultra tempus. ibid. l. eadem l. protrahitur. ibid. l. 32. l. fœtore. p. 73. l. 31. l. balsamica. p. 76. l. ult. l. errores. p. 77. l. 11. l. prognatæ. p. 82. l. 4. l. sit. p. 84. l. 11. l. possibili. p. 86. l. 33. l. colore. p. 90. l. 34. l. etiam. p. 91. l. 2. l. ne collecta, sequens autem *ne* deleatur. ibid. l. 12. l &. ibid. l. 35. l. adsperſi. p. 101. l. 13. l. mucilaginosum. p. 105. l. 34. l. pyreus. ibid. l. 35. l. affluxum. p. 106. l. 4. l. possit. p. 116. l. 7. l. verum. p. 125. l. 2. l. ἴονθοι. ibid. l. 33. l. differentia, pro *signis*. p. 126. l. 5. l. ἀκύρως. ibid. l. 18. l. sanguinem. p. 127. l. 33. l. quanto. p. 131. l. 23. l. detecti. ibid. l. ead. l. hi, pro hæ. ibid. l. 24. l. considerandi. p. 138. l. 14. l. saccati. p. 140. l. 24. l. sanguinei. p. 141. l. 4. l. involvant. ibid. l. 34. l. scirrhi. p. 143. l. 8. l. inferius. p. 144. l. 7. l. tepidis. p. 154. l. 29. deleatur 12. p. 158. l. 9. l. interea. p. 161. l. 32. l. balsam. ibid. l. ult. l. ulcus. p. 174. l. 12. l. justos. p. 175. l. 19. l. autem. p. 176. l. 13. del. *pro*. p. 177. l. 12. l. penetrans. p. 183. l. 5. l. lavendul p 184. l. 10. l. evacuanda. p. 187. l. 28. . adstringente, p. 191. l. 21. l. procidentia. ibid. l. 35. l. item. p. 205. l. 1. l. subjectum. ibid. l. 7. l. illud. ibid. l. 35. l. immittatur. p. 209. l. 31. l. fuerit. p. 210. l. 34. l. umbilicalibus, pro omentalibus. p. 215. l. 9. l. tumoris. p. 223. l. 10. l. Emplastra saponata. p. 227. l. 13. l sanguineis. p. 229. l. 3. l. conjunguntur. p. 230. l. 26. l. corruptos. p. 231. l. 14. l. sanguinolento. ibid. l. 25. l. capacia. p. 233. l. 34. l. paratus, contemnendus. p. 234. l. 3. l. qui. ibid. l. 4. l. firmus, formatus. ibid. l. 6. l. ille. p. 243. l. 9. l. ferrum. p. 255. l. 12. l. lacte. p. 277. l. 13. l. allaborat. p. 278. l. 21. l. serpiginem. p. 298. l. 27. l. Sic, pro *idem*. p. 301. l. 35. l. fundus. ibid. l. 36. l. fundus. ibid. l. ult. l. detectus, incisus. p. 302. l. 12. l. fundus profundior. p. 309. l. 2. l. sunt. p. 317. l. 17. l. putredinoso-salsa. p. 319. l. 25. l. tubulosæ. p. 327. l. 32. l. universalium. p. 331. l. 27. l. præbet. p. 336. l. 6. l. gelatinosa. p. 338. l. 4. l. abscissa. p. 342. l. 25. l. occurritur. p. 369. l. 34. l. negligitur. p. 379. l. 10. l. notabili. p. 408. l. 18. l. hac. p. 428. l. 5. l. ex, loco *in*. p. 429. l. 1. l. vulneratus. p. 432. l. 8. l. homicidam. p. 442. l. 16. l. Quando. p. 447. l. 15. l. utrinque. p. 459. l. 19. l. facessunt. p. 484. l. 18. l. attollat. p. 487. l. 11. l repositio. p. 498. l. 30. l. præcipue. p. 514. l. 34. l. elastica. p 531. l. 11. l. libenter. p. 555. l. 32. l. emplastrum. p. 572. l. 3. l. magis. p. 583. l. 27. l. aliquot. p. 587. l. 14. l. vicinæ. p. 589. l. 10. l. circiter. p. 596. l. 8. l. nacta. p. 610. l. 30. l. fortissimum, pro *satissimum*. p. 616. l. 3. l. analeptica. p. 619. l. 36. l. crepidines. p. 626. l. 17. l. discutitur. p. 627. l. 7. l. τοῖχος. ibid. l. 9. l. Φάλαγξ. p. 628. l. 8. l. non. p. 672. l. 4. l. prostant. p. 685. l. 18. l. dilacerationem.

Unable to display this page

